



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### Exercitium Perfectionis, Et Virtutum Christianarum

In tres Partes distinctum

Rodríguez, Alonso

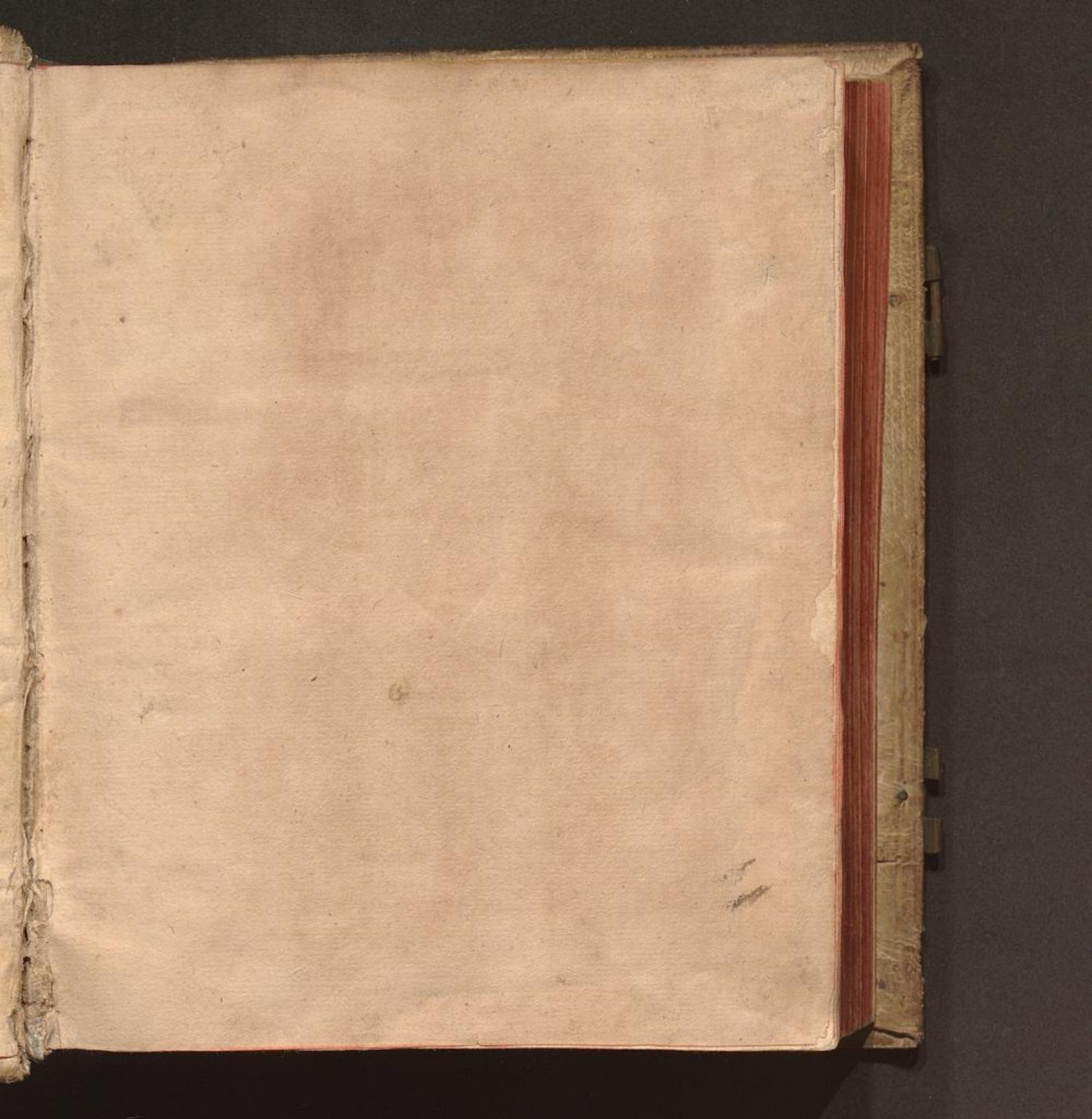
Coloniæ Agrippinæ, 1622

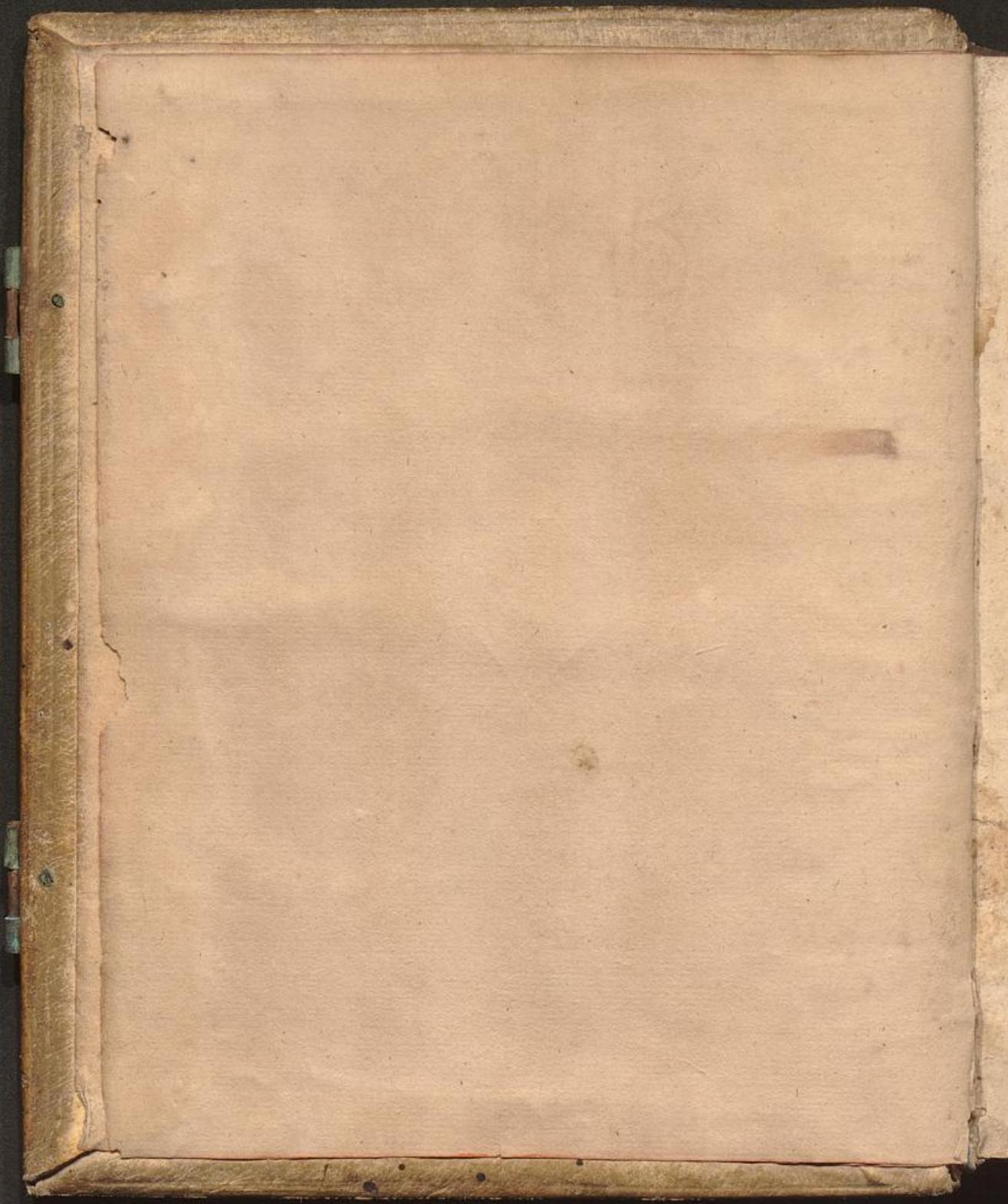
urn:nbn:de:hbz:466:1-40105



Th. 2147.

J. 11  
24





EXERCITIVM  
PERFECTIONIS ET  
VIRTVTVM RELIGIO-  
SARVM

AUTHORE

R. P. ALPHONSO RODERICIO,  
Vallisoletano, Societatis IESV  
Sacerdote.

PARS TERTIA:

IN QVA DE VIRTVTVM AD STATVM RELIGIO-  
sum spectantium exercitio, & rebus aliis ad perfectionem mure  
conducentibus agitur.

PERMISSV SVPERIORVM.



COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Ioannem Kinckium, & Ioan.  
Crithii viduam.

ANNO M. DC. XXII.



## Licentia R.P. Generalis

*Claudius Aquaviva, Societatis Iesu Præpositus  
Generalis.*

Cum tertium hunc tomum, cui titulus est, *Exercitium perfectionis & virtutum Religiosarum*, à P. Alphonso Rodriguez, Societatis nostre Theologo præpositum, tres eiusdem Societatis Theologi, quibus id commissimus relegerint & in lucem edi posse probauerint, facultatem damus, & typis mandatur, si ita illis, ad quos id pertinet, visum fuerit. In quorum fidem has litteras, manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Romæ, die 11. Novemb. Anno 1607.

*Claudius.*

### APPROBATIO CENSORIS.

Vidi & relegi partem tertiam exercitii perfectionis & virtutum religiosarum, auctore R.P. Alphonso Rodericio Societatis Iesu, Vallisoleitano: nihilque in ea reperi quod fidei Catholicæ, aut bonis moribus quoquo modo contrarium sit, imo vero multa, quæ ad eosdem stabiliendos conducunt, & spiritum Religiosorum accendant. Vnde dignissimam censeo quæ prælo subiciatur. Datum Madriti, Anno 1608, die 8. Junii.

*Alphonsus de Toro.*



LECTORI SALVTEM.

EST in prima & secunda operis huius parte materias nonnullas tractauerimus, ad religiosam vitam & professionem accommodatas; eas tamen quæ propriè & ex professo ad Religiosum spectant, nec non alias, quæ permagno nobis adiumento erunt ad finem & perfectionem, quam in Religione profitemur, consequendam, in hac tractata singillatim & magis in particulari deducimus. Atque hac de causa titulum ei damus, Exercitii perfectionis & virtutum Religiosarum. Hæc tamen ita dispositæ & declaratæ sunt, vt etiam alteri cuiilibet, cui profectum est virtutibus & perfectioni animæ suæ assequendæ incumbere, conducere queant. Quia primus de Instituto & fine Religionis nostræ tractatus materias complectitur generales, quales sunt, bonæ vitæ exemplum, zelus salutis animarum, insignis de nobis ipsis diffidentia, & infirmitas de Deo fiducia ac spes. Sic alienæ vitæ correctio, & propriæ correctio, desiderium, tum conscientiæ suæ rationem Confessario & Patri spirituali reddere (de quibus materiis in aliis tractatibus singillatim loquimur) ad omnes omnino pertinet. Et generaliter omnes aliæ virtutes, de quibus hac in parte agimus, etiam in omnibus statibus locum habent, partim superfluitates, ad quas contraria vitia inclinant, tollendo, partim quando per particulares status, quo quisque fungitur, obligationes, eas opere exequi prohibetur, saltem pio ac virtuoso voluntatis affectu possidendo. In Domino confido, fore, vt si Religiosus eas legerit, se excitaturus ipse sit, ad maiori cum seruore & diligentia, quæ statui & professioni suæ conformis est, vtuen dum; secularis vero, quantum ad vitæ status patietur, ad ipsum imitandum sit animandus; ita vterque quotidie in seruore spiritus incrementum facturus, & sincerius maioreque cum vigore Deo Opt. Max, seruiturus sit.



## E L E N C H V S

Tractatum, qui in tertia huius operis parte  
comprehenduntur.

- I. De fine & instituto Societatis Iesu, deque aliquibus mediis ad eum consequendum peropportunitis, qua omnibus usui venire & prodesse possunt.
- II. De essentialibus religionis votis, ac de ingentibus, quae illa continentur, bonis.
- III. De voto paupertatis.
- IV. De virtute castitatis.
- V. De virtute obedientiae.
- VI. De observantia Regularum.
- VII. Quam se quisque superioribus & Patribus spiritualibus clare & liquido aperire debeat, integram & planam illis conscientia rationum reddendo.
- VIII. De correctione fraterna.

---

## INDEX CAPITVM, QVÆ IN TRACTATIBVS HVIVS TERTIÆ partis continentur.

### Tractatus Primus.

- CAP. I. Quis Societatis Iesu finis, quod institutum.
- II. Quam sit hoc animarum convertendarum studium excellens, quantum meriti ac valoris.
  - III. Studium hoc & propositum omnibus in genere sociis proprium est, atque adeo omnes, etsi sacerdotes non sint, magnam in eo partem habent.
  - IV. Quam ad hunc finem necessarium sit, solidum ante virtutum fundamentum ponere.
  - V. Ut proximo proficiamus, nobis ipsis obesse, aut salutem propriam negligere non debemus; quinimo propterea impensus in proprium profectum incumbendum.
  - VI. Cauendum nobis est & aliud quoddam extremum: nimirum, per speciem nobis ipsis attendendi, omnem proximi curam abicere.
  - VII. Aliquot suggeruntur remedia inuanda pusillanimitati nonnullorum.

qui quod sui ipsorum perditionem & damnationem timeant, proximos inuare refugiunt.

II. De primo medio ad fructum inter proximos faciendum: bona inquam & sancta vita.

III. De secundo proximi inuandi medio, oratione videlicet.

IV. De tertio, proximis succurrendi medio, zelo scilicet animarum.

V. Quam zelus hic efficax sit ad proximum inuandum curandumque, ratio.

VI. De tribus rebus, qua nos ad zelum habendum incitare poterunt.

VII. Quis bonus utriusque sit zelus, qui Deo placeat, quis non.

VIII. Aliud quoddam, ad bene ministeria nostra obeunda, medium proponitur, videlicet, interiora anima, non vero exteriora, qua de foris videntur, respicere.

IX. Aliud proximo subueniendi medium suggeritur: nimirum nobis ipsis diffidere, omnem vero fiduciam in Deum ponere.

X. Quam sit hoc Deo confidendi medium efficax, ad beneficia & gratias ab eo recipiendas.

XI. Quantopere Deo displiceat diffidentia.

XII. Non est nobis aut animo desiciendum, aut spes omnis abiicienda, si per exiguum in proximo à nobis fructum fieri videamus.

## Tractatus Secundus.

CAP. I. Tota Religiosi perfectio in perfecta integrasque votorum paupertatis, castitatis, & obedientia, qua concipit, obseruantia consistit.

II. Cur haec vota fiant & confirmentur.

III. Alia bona & commoda recensentur, qua ex hac sui per vota obligatione consequuntur.

IV. Cur sancti Patris secundi Baptismi aut Martyrii nomine vocentur traditionem illam, qua quis se Religioni per tria haec vota dedicat, & confirmat.

V. Adeo libertas hominis per vota non tollitur, & imminuitur, ut etiam perficiatur.

VI. De singularibus, qua in religioso statu sunt, bonis: deque gratitudine, quam Deo propterea, quod ad eum nos vocarit, debemus.

VII. Eadem, qua capite superiori, materia deducitur.

VIII. De votorum renouatione, qua in Societate Iesu usurpatur, deque fructu qui ex ea spectatur.

IX. Idem, quod capite priori, pertractatur.

## Tractatus Tertius.

CAP. I. Votum paupertatis, Evangelicae perfectionis est fundamentum.

(?) 3

II. De

- II. De incomparabili premio, quo pauperes spiritu à Deo Opt. Max. donantur.
- III. Non solum in altera vita, verum etiam in hac, pauperes spiritu remuneratur Deus.
- IV. In quo paupertas spiritus consistat.
- V. De Religiosis, qui cum maioris momenti res dimiserint, in religione erga minutius ac reculas afficiuntur.
- VI. De tribus gradibus paupertatis.
- VII. Aliqua ad paupertatem spiritus consequendam, eamque conservandam media suggeruntur.
- VIII. Aliud suggeritur medium, quod nobis ad paupertatem spiritus obtinendam, & ad in eadem manendum, mirifice conducet.
- IX. In quo ea qua dicta sunt, exemplis confirmantur.
- X. Ad quid, & quomodo paupertatis voto Religiosus obligetur.
- XI. Ostenditur, contra paupertatis votum esse, sine superioris ventis aliquid quid accipere vel dare, esto id de domo acceptum non esset.
- XII. Descenditur ad casus aliquos particulares, voto paupertatis contrariantes.
- XIII. Cuidam respondetur obiectioni, per quod materia hac mirifice illustratur.
- XIV. Votum paupertatis obligat ad peccatum mortale, & qua requiritur quantitas, ut peccatum mortale dici eius prauaricatio possit.
- XV. Num pecuniam sine licentia accipere, Religioso licitum ad eandem pia opera distribuendam; & quando in hoc contra paupertatis votum peccaturus sit.
- XVI. In quo, qua dicta sunt, exemplis quibusdam confirmantur.

### Tractatus Quartus.

- CAP. I. De excellentia virtutis Castitatis, & gradibus, quibus ad eius perfectionem ascendendum est.
- II. Ad Castitatem conservandam requiritur mortificatio & accurate sensuum, ac presertim oculorum, custodia.
  - III. In hac virtute castitatis imprimis, parva magni sunt facienda.
  - IV. In confessione potissimum, magni faciendum omne id, quod aliquo modo castitati contradicat.
  - V. Quam vehemens & periculosa sit passio amoris, & quantopere ea commendanda.
  - VI. Aliquot suggeruntur contra tentationes inhonestos remedia.
  - VII. Poenitentia & mortificatio carnis accommodatissima & primaria est contrahens tentationem medicina.

- VIII. De aliis contra carnales, turpesque cogitationes remedium.  
IX. De timore Dei.  
X. De ingentibus, qua in hoc Dei timore continentur, bonis.  
XI. Superiora exemplis quibusdam confirmantur.

### Tractatus Quintus.

- CAP. I. De Excellentia virtutis obedientia.  
II. Quantopere nobis obedientia virtus sit necessaria.  
III. De primo obedientia gradu.  
IV. De secundo obedientia gradu.  
V. De tertio obedientia gradu.  
VI. De obedientia cæca.  
VII. De obedientia, quam in rebus spiritualibus nos preferre oportet.  
VIII. In quo quod dictum est, exemplis confirmatur.  
IX. Unde sinistra contra obedientiam, iudicia in mente enascantur, & quibus adversus ea mediis utendum sit.  
X. Tres rationes, cur superioribus obediri velit Apostolus declarantur.  
XI. Primum quoddam & efficax ad virtutis huius obedientia perfectionem assequendum medium proponitur videlicet in superiore Christo Domino obedire.  
XII. Medium hoc, quo Superiori paretur, sicuti Christo, ad obedientia virtutem assequendam per necessarium est.  
XIII. De aliis eximius bonis, qua in hoc superiori, tanquam Christo Domino, obediendi modo, continentur.  
XIV. Iniuriam, qua superiori irrogatur & contra eum conceptam murmurationem Deus tanquam propriam reputat.  
XV. Obedientia non excludit, quo minus quid superiori à subdito possit proponi, & quis in proponendo modus servandus sit.  
XVI. De nimia de iis, qua ad corpus spectant solitudine: & quantopere in his omnis fugienda sit singularitas.  
XVII. Respondetur obiectioni & scrupulo dicentis, quod homini sua valetudinis habenda sit ratio.  
XVIII. In quo ea, qua iam dicta sunt, exemplis stabiliuntur.

### Tractatus Sextus.

- CAP. I. Quam insigne Dei beneficium sit & gratia, quod nos regulis quibusdam obvallavit ac munierit.  
II. Perfectio nostra in ipsa Regularum observatione consistit.  
III. Regule nostra ad mortale peccatum nequaquam obligante hinc tamen occasionem sumere ad eas facile transgrediendas non oportet.  
IV. Non propterea quod leue quid per Regulam praescribitur excusatur eam infringens, imo potius accusatur.

- V. *Quam graue damnum sequatur ex eo, quod Regula parui fiant, tamen in rebus minimis ac leuibus.*
- VI. *De ingentibus donis, qua è Regularum obseruantia & aſtimatione ſequuntur, etſi alioquin circa res paruas ea verſentur.*
- VII. *In quo, quod dictum eſt, aliquibus exemplis confirmatur.*
- VIII. *De aliis quibusdam rebus, qua regularum, infringendarum eſſe ſolent causa: & quod aduerſus illas adhibendum remedium.*
- IX. *De aliis mediis, qua ad Regulariū obseruantiam non parū nobis conferent.*

### Tractatus Septimus.

- CAP. I. *Quanti momenti ac neceſſitatis ſit, ſincere nos cum ſuperioribus neſtris agere.*
- II. *Quanta quiete & conſolatione mentis fruatur, qui ſuperiori, ac Patri ſuo ſpiritali totiū ſe reuelat, & quanta hac in re bona & cōmoda includuntur.*
- III. *Suas Superiori vel Patri ſpiritali tentationes aperire, efficaſſima eſt ad eas ſuperandas ratio.*
- IV. *Non idcirco minus ſuas quis Patri ſpiritali tentationes pateſcere debet, quod qua illis aduerſus illas ſuggeſturns eſt remedia, iā ſe noſſe poterit.*
- V. *Nemo ideo ſua Prapōſito reuelare omittat, quod tenuia ea & exilia ſibi eſſe videantur.*
- VI. *Difficultatibus, qua claritatem hanc impedire ſolent, iam ordine ſatis ſua.*
- VII. *Primaria difficultati, qua ſinceram hanc reſeccionem impedit, ſatis ſua.*
- VIII. *Difficultati Superiori etiam alia ratione & modo reſpondetur.*
- IX. *Multum Deo debemus, quod ipſam conſcientia reſeccionem in Societate adeo nobis facilem & ſuauem reddiderit: & quam facilitate huius & ſuauitatis ſint causa.*
- X. *Quis in conſcientia ratione reddenda nobis ſeruandus modus.*
- XI. *In quo nonnullis reſpondetur dubiis, qua ex antedictis reſultant.*

### Tractatus Octauus.

- CAP. I. *Correctio ſignum amoris eſt, & quantum ea boni contineat.*
- II. *Cauſa, cur correctio non a quo animo admittatur, unica eſt ſuperbia.*
- III. *Qua ſequi incommoda & damna nota ſint ex eo, quod correctio in beatorum partem non accipiat.*
- IV. *Quanti referat, correctioni monitioniq; auſcultare.*
- V. *In quo ſupradicta, aliquibus confirmantur exemplis.*
- VI. *De Regula & Conſtitutione, quam in Societate habemus, de fratrumq; ſtrorum defectibus immediate ipſi ſuperiori aperiendis.*
- VII. *Aliquot, quoad hanc materiam, permagni momenti monita præſcribuntur.*

FINIS CAPITVM.

ADMODVM

REVERENDO Dn. JOANNI

SCHVTZ, Domus S. Ioannis Baptistæ Canonicoꝝ Re-  
gularium apud Aquenses sacro Præsidi, eiusdemq;  
Ordinis per Germaniam Commissario  
generali, &c. Domino suo &  
amico,

*Hanc operis pii editionem, animi grati & affecti symbolum  
assignat & offert*

*Ioannes Kinckius Bilioſola.*

Grati quidem, admodum Reuerende Domine,  
Quia fidelis Tua cum R. D. Hermanno fratre  
meo, Aquensi nuper D. Petri Pastore & Canonico  
(coelum habeat euocata anima) dum viueret, ami-  
cicia & pietas etiam in defunctum mea, dante te,  
beneficia sunt, quia meorum: Affecti vero, tum  
ob hoc ipsum, tum quia veluti frater mihi factus  
es, dum ita fratrem te faceres mei fratris. Om-  
nino talem te habuit, admodum R. D. donec Te  
habuit ibidem Pastor vrbicus, Orestem Pylades,  
Theſea Pyrrithous. Itaque, quod nunc typicæ rei  
tractatoribus est solenne, de prælo meo amoris mei  
testimonium, debitæque gratitudinis oblatiuncu-  
lam fero non indignam viro monastico, Augustini  
filio, & filiorum Augustini Patri. Quam sis Pater, di-  
cet illa tanto nunc facta melior opera tua & ope  
domus quam regis, & quibus intendis, aliæ.

) ( ) (

Tu

Tu modo accipe Domine plurimum Reueren-  
de, manu & animo, quali datur, quanto datur,  
hoc est, optimo. Vale, Coloniae Vbio-  
rum, Anno Salutis M.DC.XXII.  
ipso S. die Gangolphi Mar-  
tyris.



FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

Ego Nicolaus de Almacan, Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia  
Betica, facultate ad hoc accepta à R. P. N. Claudio Aquanua Societatis  
Iesu Præposito Generali, potestatem facio, vt primus tomus *Exercitii  
perfectionis & virtutum Christianarum*, à R. P. Alphonso Rodericio Societatis  
Iesu Sacerdote compositus, in lucem emittatur, vt pote quem graues &  
Religionis nostræ viri viderint & examinarint. In huius rei fidem  
hasce literas Hispali dedi, & officii meo sigillo muniui. Anno Domini  
1607. die 16. Maii.

*Nicolaus de Almacan.*

APPROBATIO.

Primam hanc Exercitii perfectionis & virtutum Christianarum par-  
tem, à R. P. Alphonso Rodericio Societatis Iesu Sacerdote compositam,  
in Concilio supremi vidi & examinaui, nihilque in ea, quod Catholicæ  
fidei contrarietur, vel bonis moribus aduersetur inueni, sed plurimam  
doctrinam sanam & vtilem, tam è Sacra Scriptura quam è sanctis Doctori-  
bus haustam. Vnde eam dignam censeo, non modo vt typis mandetur,  
verum etiam iam impressa numquam de manibus, non tantum Religioso-  
rum (in quorum gratiam potissimum scripta est) verum etiam omnium qui  
ad perfectionem, quoquo modo aspirant, & Domino seruire & placere  
ex toto corde desiderant, deponatur. Actum Madriti Anno 1608. die 30.  
Maii.

*Doct̃or Petrus Gonsalvus de Castello, Cano-  
nicus Magistralis Conchensis.*

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

Ego infra scriptus Præpositus prouincialis Societatis Iesu in Prouincia  
Betica, potestate ad hoc mihi facta ab Admodum R. P. nostro, Claudio  
Aquanua, Societatis Iesu Præposito Generali, facultatem concedo, vt  
*Exercitii perfectionis & virtutum Christianarum pars secunda*, auctore R. P.  
Alphonso Rodericio, Societatis nostre sacerdote, iam ante à grauibus viris  
examinata, visa & approbata, in lucem edatur. In quorum fidem hasce  
literas dedi & manu mea sigilloque officii signaui. Datum Hispali, Anno  
1607. die 16. Maii.

*Nicolaus de Almacan.*

CEN-

CENSURA.

Ego Ioannes Ferrerius, Rector Collegii Societatis Iesu, Barcinonae, sacrae Theologiae Doctor, de Concilio sanctae Inquisitionis, testor, me a Illustrissimi ac Reuerendissimi Episcopi Barcinonensis legisse, secundum partem Exercitii perfectionis & virtutum Christianarum, à R. P. Alphonso Rodericio Societ. nostrae Theologo compositam, nihilque in ea quod fidei sanctae aut moribus bonis aduersetur, sed doctrinam sanam & salutarem omnibus, at imprimis Ecclesiasticis & Religiosis reperisse. Quae causa facultatem concedendam arbitror, ut publici iuris per impressionem Typographicam fiat. In quorum fidem hasce litteras manu mea signatas dedi, in Collegio Societatis Iesu, Barcinone, Anno 1612. 20. Nouembri.

*Ioannes Ferrerius.*

*Attenta supradicta approbatione concedimus licentiam imprimendi, die 21. Nouembr. Anno 1612.*

L. Episcopus Barcinon.



AD RELIGIOSOS SOCIETATIS IESU.

Confido in Domino Salvatore nostro operam hanc meam non fore inutilem, imo semè hoc verbi diuini seminatam super terram bonam, quae est anhelantium, & ad perfectionem spiritualem tendentium, fructum producturum non solum trigessimum, sed & sexagesimum & centesimum.

*Alphonsus Roderiquez.*

EXERCIT.



EXERCITII PERFECTIONIS, ET VIRTU-  
TVM RELIGIOSARVM

PARS TERTIA.

TRACTATUS PRIMVS,

DE FINE ET INSTI-  
TUTO SOCIETATIS IE-  
SV, DEQVE ALIQVIBVS  
MEDIIS, AD EVM CONSEQVENDVM  
PER OPPORTVNIS, QVÆ OMNIBVS VSV  
venire & prodesse possunt.

CAPVT PRIMVM.

*Quis Societatis Iesu Finis, quod institutum.*



**A**TTENDE sibi & do-  
ctrina, in sta in illis: hoc e-  
nim faciens, & te ipsum  
salvum facies, & eos qui  
te audiunt. In his duabus  
rebus, quas Apostolus eo  
loco affert, finis & institutum Societatis  
nostræ continetur; sicut id cum è nostris  
Constitutionibus, tum Bullis Apostolicis  
colligere est, in quibus legimus: *Finis hu-  
ius Societatis est, non solum saluti & per-  
fectioni propriarum animarum cum divi-  
na gratia vacare; sed cum eadem impensè  
in salutem & perfectionem proximorum  
incumbere.* Notanda autem vocula *im-  
pensè*, quæ quandam vehementiam, effi-  
caciã, feruorem & intentionem deno-

rat Exigit ergo Societas homines, qui cum  
feruore, contentione, intensoque studio  
& impendio, vocationis suæ finem conse-  
qui procurant. Vbi notandum est, quem-  
admodum non salus solum nostra nobis  
curæ esse debet, verum etiam cum salute  
plena vitæ perfectio; ita ex instituto obli-  
gari nos, procurare non solum vt proxi-  
mus saluetur; sed etiam vt in virtute &  
perfectione quotidie proficiat & crescat.  
Vnde etiam à R. P. N. Generali mone-  
mur, operam dare, non tam vt magnum  
pœnitentium numerum habeamus, quam  
vt ij quos habemus & dirigimus, magnos  
in virtutis studio faciant profectus. Nam,  
quo studio & diligentia in proprium pro-  
fectum & perfectionem incumbimus, eo

*suã & pro-  
ximorum  
impensè  
quarere.*

*Clayd. A.  
quasiua in  
instruct pro  
Confessur.  
io.*

*Rodriguez exercit. pars 3.*

A proximi

proximi & alienum profectum & perfectionem nos curare oportet.

Hunc in finem fuit Societas exulceratissimis & desperatissimis his temporibus instituta. Videbat P. N. B. Ignatius Ecclesiam Dei hinc Religiosis Ordinibus, proprio in spiritu profectui, choro & cultui diuino ex toto vacantibus instructissimam, illinc vero illam ab hæresibus, peccatis & afflictionibus fractam & debilitatam gemere; hæc de causa, à Spiritu sancto inspiratus & motus, hancce Religionem, cohortem hanc & sacerorum militum congregationem instituit, vt instar leuis armaturæ equitum (vti ipse loquebatur) semper parati & expediti stemus, tum vt hostilem impetum & vim repulsemus, tum fratres nostros, sicubi laborant, tueamur & adiuuemus. Hanc ob causam nos & à choro, & id genus officijs & obseruantijs, quæ ab hoc nos sine impedire possint, liberos & exemptos esse voluit. *Quoniam messis quidem multa, operarij autem pauci.* Quomodo ergo ipsi æquanimiter & siccis oculis videbimus, noster vt proximus pereat, in exitium ruat, & in infernales carceres detrudatur, cum nos & ei succurrere, & exitium auertere possimus? Quam rem S. Chrysostomus deplorans ait: Si quem cæcum in foueam præcipitem abire vides, ilico eum, è commiseratione, manu porrecta à periculo auertis; cum ergo fratres nostros quotidie in proximo in infernalem abyssum præcipitandi periculo agere videamus, quomodo nos ipsi contineamus, quin ilico manum ijs porrigamus?

Sic in historicis Ecclesiasticis legimus, etiam ipsos eremi incolas, quos ad solitudinem colendam Deus vocarat, cum Ecclesiam Christi à tyrannis & hæreticis afflictam & diuexatam, fideles autem doctrina & ope indigere cernerent; ad tempus quiete seposita, eremo egressos per vrbes circumcurfasse partim hæreticos confutando, partim Catholicos cum instruendo, tum ad mortem constanter pro fide oppetendam animado. Sic fecisse legimus Magnum Antonium temporibus Imperatoris Constantini, & alium virum sanctum,

Acephemam nomine, qui sexaginta ipsis annis antea reclusus, nullum mortalium viderat, vel conuenerat; nec non alios permultos. Quorum vnus Aphraates nomine, egregium quoad hoc Imp. Valenti, Ariano responsum, ac simul facti sui rationem dedit. Mandarat hic Imperator, Christianos cijci non è templis solum & ciuitatibus, verum etiam è montibus, quia in illis suas hi instituebant supplicationes, cantabant hymnos, Deumque laudabant. Sanctus ergo hic vir, quietem propriam saluti posthabendo alienæ, speluncam, in qua morabatur, relinquens gregem Domini laboriose ac fideliter pascere & curare cœpit. Hæc agere dum nauiter pergit, quadam die ante Imperatoris palatium pertransiit: quem quidam de curialibus conspicatus, En, ait, iste est Aphraates, cuius tanta est apud orthodoxos auctoritas & nomen. Aduocari statim cum iubet Imperator, rogatque, quo vadis? Cui vir sanctus, Oraturus ab eo pro imperii tui incolumitate. Subinferenti Imperatori, fatius te foret intra priuatos parietes orare, vt monachi solent; respondit Aphraates: Par quidem id esset, Imperator, vti ipse dicis, si modo id per te liceret, & feci sic toto eo tempore, quo Christi ouibus pacificè & quietè pascuis suis frui licuit: at modo, cum hæc in præsentissimo versantur periculo, ne à lupis tollantur & deuorentur, per omnia loca me circumcurfare & obire necesse est, quò discrimini & exitio eas subducam. Dic mihi Imperator: Si quæ virgo tenera in thalamo suo desidens, & in quiete operans, domum paternam ab incendio omnia depopulante vastari videret, quid cam facere debere æquum iudicares? Anne in otio quiescere, & ob teneram educationem in hac domus paternæ destructione dissimulare, eamque negligere; an vero aquam igni extinguendo conquirere? Dices (credo equidem) postremum illud rationi congruentius atque æquius fore. Ita porro se res habet, Imperator, in hoc facto meo, quia enim tu sacrilego molimine in Patris nostri cœlestis domum In-

*Ordo quisque in suo genere floret.*

*Lib. 3. Vita. cap. 15. Societatis Iesu subsidaria copia.*

*Matt. 9. 37. Luc. 10. 2. Zelus animarum.*

*Homil. 6 ad popul.*

*Eremita Zelo animarum feruente.*

*S. Anton.*

*Enchiridion lib. 2. c. 1. Eremita 60. annorum zelo prioris ad mandatum rediit.*  
*Melioris v. are priuati tim nisi solui proxiu aliud exi-*  
*Magis p. dicitur. am app. ni Den.*

gnem, a quo destruitur, iniecit; hinc nos, qui hactenus in solitudinis thalamo quietimus, magna cum anxietate & trepidi curimus, imminens periculum auersuri, incendiumque ortum exstincturi.

S. Ioannes Chrysostomus Homilia, quam de cura salutis alienæ composuit, alia, eaque non ineleganti comparatione idipsum declarat. Etsi nautæ, inquit, qui mare hoc magnum, procellosum, & spatiosum nauigant, prosperum ventum scilicetque cursum habeant, & ab omni periculo absint; si tamen alios in naufragandi discrimine versari, etiam procul distiti vident, alienæ salutis propriam utilitatem ac quietem posthabentes, & eorum compassione moti, ad illos adnauigant, & iam vicini suas in nauim illam anchoras iaciunt, vela contrahunt, & vncos, rudentes, & tabulas proijciunt, vt qui iam pereunt, aliquod horum arripientes, salutem inueniant. Hoc ipsum, inquit, nos par est imitari: omnes quippe in vasto & spatioso vitæ huius præsentis pelago, in quo multi fluctus, tempestates, scopuli & vada occurrunt (vnde plurimi etiam naufragio pereunt) nauigamus. Cum ergo, inquit, alium quempiam nauigantem, in maris huius vndis & tempestatibus periclitari, eumque iam fundum petere & mergi videbis: quamprimum negotia tua sepone, & proximo tuo, qua potes, opitulare. incipientis enim mergi necessitas dilationem haud patitur.

Ad hoc ergo, calamitosis hinc temporibus, Societatem hanc Deus Opt. Max. excitauit, vt particulari necessitati, quam tunc Ecclesia patiebatur, succurrendo, mederetur & opem ferret; idque maxima sua prouidentia & singulari clementia. Ecclesiasticæ historiæ Scriptores solerter notarunt, & aduerterunt, quo tempore in Anglia natus est Pelagius, vt suis orbem terrarum erroribus peruerteret & obscuraret, eo in Africa exortum esse fulgidum illum Ecclesiæ solem Augustinum, qui radijs & iubare doctrinæ suæ peruersi & scelerati illius hæretici tenebras dissiparet,

Sic & curiose obseruat auctor vitæ B. P. N. Ignatii, quo anno infernale illud monstrum Martinus Lutherus, deposita iam simulationis larua, palam & aperte cruentum Catholicæ Ecclesiæ bellum indicere ac denunciare cepit, suas blasphemias & hæreses per Germaniam spargendo (anno inquam partæ salutis Milleesimo quingentesimo vigesimo & primo) eo, Ignatio in arce Pampelonenſi crus, Deo permittente, glande traictum fuisse, vt sic eum saluti restitueret, & è militate deuio & vano suum crearet ducem, & Ecclesiæ suæ contra nefaria Lutheri molimina protectorem & antesignanum constitueret. Vt hinc mira Domini cum prouidentia, tum clementia appareat, vt pote cui semper solenne fuit, Ecclesiæ suæ summè laboranti, & in maximis necessitatibus ac periculis constitutæ noua auxilia & suppetias submittere.

Idem auctor discursum & materiam hanc pluribus eo loco prosequitur, & ostendit, cum Albigenses & alij hæretici, effusis habenis & impotenter, Ecclesiæ Dei pacem turbarent, & vitiorum scelerumque vrticæ iam inualescentes bonam sementem, quam cœlestis seminator & paterfamilias seminarat, tantum non opprimerent, tum clementissimum Deum duos illos Seraphinos, & cœlestia luminaria, SS. Dominicum inquam & Franciscum, orbi labanti fulcimentum futuros, submisisse, vt partim per se, partim per filios & discipulos suos, hæreses pululantes refellerent, errores eruderent, peccata de mundo tollerent, mores prauos ac deformes reformarent, & admirabili vitæ exemplo & splendore doctrinæ, vniuersum terrarum orbem illuminarent & sanctificarent, vt sancti hi viri re ipsa in vita præstiterunt, & eorum filij, vsque modo, indefesso conatu faciunt.

Ac sicut Militares & Equestres Ordines eo Deus Opt. Max. tempore in Ecclesia sua excitauit, quo, quod ab inimicis suis his in locis opprimeretur, arreptis armis vique externa adhibita defendenda erat; ita est & de reliquis religionibus, ac præsertim

*P. Ribadeneira lib. 2. cap. 18. Vita B. P. Ignatii Coehleus. Sursus. Frontanus, & alij.*

*B. Ignatius & Luther. simul cepere sed disparigressu.*

*B. Dominicus & S. Franciscus Albigensib. opposist.*

*Militares ordines hostibus Ecclesie opposist.*

CAPVT II.

Quàm sit hoc animarum conuertendarum studium excellens, quantiq; meriti ac valoris.

**H**OC saluti animarum incumbendi studium ac propositum tam sublime & eximium est, vt propter hoc vnus ipse vnigenitus Dei filius cœlo descenderit, & homo factus sit: & illud ipse opere executurus, Apostolos selegit, eos è piscatoribus piscium piscatores hominum constituendo. Nam, vt Sanctus Dionysius Areopagita ait, *Omnium diuinorum, & operum, diuinissimum est cooperari in salutem animarum* Et magnus Chrysostomus, *Nihil ita gratum est Deo, & ita curæ, vt animarum salus*: docente nimirum & palam adherente Apostolo, *Qui omnes gentes homines vult saluos fieri, & ad agnitivum 1. Tim. 2.4. veritatis venire* Et Ezechiele Propheta, *Et quid, Nunquid voluntatis mea est mori impij, 13. dicit Dominus Deus? & non vt conuertatur à suis suis, & vivat?* Omnes enim vellet Deus saluari & conuerti: proinde qui ei in hoc opere cooperatur & adiuuat, rem præstat omnia quas homo in hac vita agere potest excellentissimam, Deoque gratissimam. *Et si*, ait Chrysostomus, *immensas pecunias, vniuersas Salomonis opes, omnes Cræsi thesauros pauperibus eroges plus tamen effeceris, si vnam conuerteris animam* Et sanctus Gregorius, *Matus*, inquit, *est miraculum prædicationis verbo atque orationis solatio peccatorem conuertere, quam carne mortuum suscitare*. Quin imo maius illud est, plurisque à Deo ducitur, quam cœlum terramque condere. Id ita esse patet ex rei vtriusque compendio: cœlos enim & terram creare, pluris Deo non constitit, quam verbum vnus proloqui; *ipse dixit, Gen. 1. & facta*

Societate, qua de in præsens loquimur, sentiendum. Nam quo tempore Lutheri hæresis, quæ obedientiam Summo Pontifici abiudicabat, diuinissimi Sacramenti altaribus veritatem negabat, & confessionem Sacramentalem oppugnabat, cœpit, eo ipso Societatem Iesu Deus excitauit, cui, Christi Vicario obedientiam præstare, imprimis propositum est, & cuius profecti singulari quodam voto ad eam præstandam se obstringunt; cuique nihil magis curæ est, quam sanctissima hæc Confessionis & Altaris Sacramenta publicè asserere, & ad eorundem vsum frequentiorum, morumque correctionem plebem Christianam exhortari.

Atq; vt Generalis totius exercitus præfectus, cum iam acies inuicem commissentur, & confligunt, ex eminenti aliquo loco pugnae euentum & vicissitudinē cum attentione speculatur, & sicubi & si quando suos periclitari conspicit, quanto citius eò suppetias auxiliares destinat; modo ad dextrum aciei cornu equitum leuis armaturæ alam, modo ad sinistram turmam quandam sclopetariorum submittendo: pari modo Redemptor noster Christus, generalis militiæ Christianæ Ductor & Dominus, semper hætenus, è summo cœlorum vertice, Ecclesiæ suæ necessitates dispexit, & prout eam opus habere vidit, ita Doctorum suppetias, & auxiliares Religiosorum Ordinum copias, ad exercitum suum restituendum & reparandum, ei subministravit.

In quo singularis Domini providentia & misericordia mirificè relucet, qui cum manu vna plagam infligit, aut infligi permittit, alia medicamentum offert. Hic ergo Societatis finis est & institutum; & ad hoc nos Deus in illam vocauit, vt in Apostolica confirmationis eiusdem Bulla videre est, nimirum vt fidem Catholicam inter hæreticos propugnemus ac tueamur, inter Ethnicos vero ac Gentiles propagemus ac dilatemus, inter Christianos deniq; bonis operibus illam nauiter conseruemus.

Obedientiã Summi Pontificis, SS. Sacramenta Altaris & Confessionis obedere Hæretici vrget Societas.

Ecclesiã laboranti suppetias miris Dei providentia.

Hæreticos, Gentilibus & Christianis debitorum sumus.

Et facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sed animarum saluatio maiori fuit pretio comparanda: non enim verbo, sed sanguinis & vitæ impendio ei stetit.

Quanti porro apud Deum pretij & valoris sit animarum se conuersioni impendere, aperte declarat Ioannes Euangelista, aut ipse potius Christus, ut bis iis quæ de seipso locutus est, dicens, Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam pro hominibus, ut iterum sumam eam, & et ipsi resuscitentur, mecumque in perpetuum uiuant. Notant hoc loco Patres, non dixisse Dominum, ut quidem posset, Propterea me diligit Pater, quia in principio omnia per me creauit, sed tantum, propterea quod a Patre diligit, quod vitam pro animarum salute exponeret; ut hoc pacto nos doceret, nullum hoc ipso opus Deo esse acceptius uel gratius.

Eodem quoque in sensu exponit S. Thomas id, quod ante paulo idem Dominus de se dixit: Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro omnibus meis, dicens, non solum eum dicere uoluisse, Ego cognosco Patrem meum plena cognitione, sicut ipse nouit me (quia id iam ante dixerat, ut est ex undecimo S. Matthæi capite uidere, ubi ait, Nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius) uerum etiam, sicut si in mundo filium bene moratum rationem roges eius quod agit, is responderet, Ego cognosco patrem; perinde ac si diceret, Ego eius uelle, libitum ac uoluntatem pernoui; ita Christum Redemptorem non multo ante dixisse, se, sicut bonum pastorem pro ouibus suis animam positurum; & iam, tamquam si rogaretur, Domine cur vitam tuam tam pretiosam pro re tam uili & exigui momenti offers? responderet, Ego agnosco Patrem, quasi diceret, Ego Patris mei uoluntatem & libitum, quoniam & eius erga oues has amorem perspectum habeo; hinc meam ipse vitam libenter pro iisdem impendo, quod hanc Patris mei uoluntatem & uelle esse sciam.

Hoc ipsum porro & nos emouere debet, ad libenter nos in animarum salutem

impedendos, quod scilicet nouerimus Dei id uelle & beneplacitum esse, & eum, qui huic operi se deuouet, diuinæ maiestati percarum esse, ab eaque amari.

Ad hoc quoque propositum expendit & ponderat Chrysostomus id, quod Redemptor Iesus S. Petro alias dixit, eum tertio petens, num se diligeret, tertio etiam ei respondit: Si diligit me plus his, pasce agnos & oues meas: quasi ei diceret, Amorem illum, quo te in me affici dicis, uolo opere exequaris, & re ostendas, inque in hoc salutis animarum, quas sanguine ego meo asserui, negotio adiuues.

Ad hæc, operis huius excellentia & sublimitas, & quam Deo id sit acceptum, etiam ex ingenti, quæ ei respondet, mercede & corona perspici poterit. Rei huius testis primo erit ipsemet Christus: quem ob hoc opus, quod uidelicet vitam suam pro hominibus exposuit, Apostolus à Patre ait exaltatum, glorificatum, & super omnia creata eleuatum. Propter quod, inquit, Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia Dominus Iesu Christus in gloria est Dei Patris. Idem quoque de eo testatur Psalmista Dauid; De torrente, inquit, in uia bibes, propterea exaltabit caput. Et Isaias Propheta, Si posueris pro peccato animam suam, uidebit semen bon-gausum. Quia inquam pro peccatoribus vitam exposuit, & magnos eorum causa labores & ærumnas perpassus est, propterea eum Pater æternum adeo exaltauit & glorificauit.

S. Gregorius exponens illa Apostoli Iacobi uerba, Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiae suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum; ait, si qui hominem à corporali morte liberat, qui, tamen si hodie non moriatur, cras fortasse tamen moriturus est, magnam mercedem & præmium meretur; e quod ille præmium & coronam meretur, qui animam à morte sempiterna vindicat, & in causa est ut in æternum glo-

Zelus animarum Deo gratissimus.

Serm. de B. Philogono, & de Natiuitate Domini. Amor Deo exhibendus in zelo animarum.

Maxima merces zeli animarum.

Philip. 2. 8.

Psal. 109. 7.

Isa. 53. 10. Christi gloria ex zelo animarum.

Dat Gale-nus oper, quid eris medico animarum.

via fruatur, nunquam ut ea possit excedere? Hinc S. Scripturae satis non fuit, dicere eos, qui Christum aliis praedicant, & proximum viam salutis edocent, vitam aeternam adepturos (Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt.) verum insuper addit, Qui ad iustitiam erudunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates; & in caelo ceu sol quidam & Luna micabunt. Et per Ieremiam Prophetam ait Deus: Si separaveris pretiosum a vili, animas inquam, quas ego tanti facio, a peccati vilitate, sordibus & scoria segregaveris: quasi os meum eris, quod tantumdem valet, ac id quod vulgo dicimus, Oculos & vitam meam non eque caram habeo, mihi oculis ipsis est carior. Tali ergo modo Deus afficitur erga eum, qui animarum conversioni & a peccatis averfioni quoquo modo insistit. Anima siquidem pretiosum quid est in oculis Dei, hinc animabus succurrere & mederi, tati ab eo fieri solet.

S. Catharina Senensis, si quem concionatorem per plateas incedentem cernebat, ilico domo egrediens, vestigia & locum, quem is in terra calcarat, magno pietatis sensu osculabatur. Rogata vero cur hoc faceret, respondit, Deo reuelante, se scire quanta esset animarum in gratia Dei agentium pulchritudo & decor: hanc ob causam tati se facere, & felices ducere eos, qui earum conversioni insisteret, ut quem illi pedibus pressissent locum, ei os suum ipsa infigere, & terram quam calcassent, osculari non detrectaret.

Ad hanc porro dignitatem & altitudinem nos Dominus euexit, idcirco nos ad Societatem vocavit & traxit; hic noster est finis & institutum, ut nimirum Dei in re omnium altissima ac divinissima, ipsa inquam animarum saluatione & conversione simus cooperatores. Vnde & ait Apostolus, Dei enim adiutores sumus; &, Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

Est hoc ergo officium Apostolicum, officium, ob quod ipsemet Deus de caelo descendit, & sanguinem suum ac vitam impendere non dubitavit; officium deni-

que, propter quod filij Dei vocamur. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Qui enim huiusmodi sunt, sunt veri pacifici, & beati esse in Evangelio dicuntur, & proinde filij Dei vocandi. Nam S. Hieronymus, Theophylactus, & alij eius loci interpretes, pacificos vocandos censent, non tantum eos qui secum ipsi pacem habent domitis iam & expugnatis passionibus, vel qui pacem inter proximos conciliant, verum etiam illos, qui pacem & amicitiam inter Deum & homines faciunt, doctrina inquam sua peccatores conuertendo, eoque Deo reconciliando. Beati ergo hi pacifici, quia Dei filij vocabuntur:

Hoc namque ipsius filij Dei officium ac munus fuit. Vnde de eo ait Apostolus: Pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue qua in caelis sunt: idcirco namque Dei filius de caelo descendit in terram, ut homines Deo reconciliaret, pacemque & amicitiam inter Deum & homines faceret. Hinc etiam illi recens nato accinuerunt Angeli. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.

Hinc porro ad vilitatem nostram elicere debemus, primo, insignem erga ministeria nostra affectum & amorem, cum ea adeo excellentia, ita Deo accepta, & proximo ita vilia sint.

Secundo, magnam nostri confusionem, quod nos Deus ad tam altum & sublime opus vocarit, cum tamen ipsi eo indignissimi; adhuc quod videam ne quidem de me ipso solo bonam me rationem dare posse, Deum nihilominus aliorum salutem & perfectionem insuper meas in manus consignasse, credidisse.

Est hoc salutare quoddam & vile consilium, quod nobis vir ille Apostolicus B. P. Franciscus Xaverius, utpote veteranus miles, & hac in re exercitatus, quaedam in Epistola quam ad Patres Fratrumque Lusitanos misit, suggerit. Ait ergo: Moneo vos fratres carissimi, ut dum munia & ministeria vestra honorabilia, qua habetis, exercetis, & bonam famam & opinionem, quam de vobis mundus concepit, recoli-

Eccles. 24. 31.

Dan. 12. 3.

Ierem. 15. 19.

Doctores aureola.

Concionatorum dignitas.

Dei adiutores sumus.

1 Cor. 9. 1. Cor. 4. 1.

Dem te es  
ait, tu  
amilla  
ad. 78  
Lent  
Catali  
bellonit  
lucis ad  
amilla  
non eia  
reco mo  
apellat  
Coloss. 22  
Christus  
descendit  
ut peccatores ad  
Deum reconciliaret.  
Luc. 2. 14.  
III  
Kunde  
in d  
da  
tina.  
C. A. S.  
cellentia.  
II.  
Vilitas nostr  
fra.  
Qui se no  
giger, quomodo  
ait  
curabit.

recolitis, ad non nisi ad confusionem vestram fiat, iuxta illam Prophetam sententiam, Exaltatus autem humilietus sum & conturbatus. Ad quatuor altiore[m] statum & officium te Deus euocauit, tanto magis te humiliet oportet.

Quare quidam de primis priscisque Patribus, scientia æque ac virtute insignis, cum hinc eminentem illum Societatis finem consideraret, illinc vero seipsum intueretur, ita se aiebat confundi, dum nimirum suam insufficientiam, & ad hunc finem ineptiam videret, vt non solum ob suam ad tam sublime munus vocationem non superbiret, verum etiam causa id esset propriæ confusionis, & sui amplius humiliandi occasio. Sic porro & nos facere par est: & sic si fecerimus, nihil plane nobis oberit sublimis, ad quem euecti sumus, staret, nec magnæ & præclaræ sanctitatis, quam de nobis mundani conceperint, opinio, vti nec honor, quem propterea nobis deferent.

Tertio, discere hinc debemus proprio profectui serio, seruentur, & ex animo iacumbere: nam, vt cum proximo agamus, cumque in perfectione promoueamus, solidum & ingens ante virtutum fundamentum iaciamus oportet, vti postea suo loco dicemus.

CAPVT III.

Studium hoc & propositum omnibus in genere Socys proprium est, atque adeo omnes, etsi Sacerdotes non sint, magnam in eo partem habent.

Quoniam vero nonnemo animo cadere & contristari forte posset, sibi persuadens eum, quem diximus, finem ad solos Sacerdotes, eosque qui confessiones excipiunt, ac populum pro concione docent, & hæc ministeria immediate circa proximū obeunt, spectare; hinc ad eorum qui in officiis temporalib. & exterioribus

famulantur & adiuuant, consolationem, paucis hoc loco demonstrabimus, finem hunc & studiū, plane esse omnium quotquot in Societate agūt, nec ad solos Sacerdotes & scolasticos pertinere: vt nimirum omnes norint ad quid labores ipsorum, quicumque demum ij sint, referantur, simul et eorum valor & meritum; itaque amplius ad eisdem suscipiendos animentur. Omnes ergo quotquot sumus, vnū corpus, vnā solidam Religionem, & congregationē constituiamus, totius vero huius corporis & congregationis finis est is, quē iam supra diximus, nimirū, non solū sibi, & proprio profectui ac perfectioni, per Dei gratiā attere, verū et saluti & perfectioni proximorū.

Vt autem finem hunc Religioni nostræ proprium, consequi & adipisci possimus, necesse est alios esse prædicatores: alios confessarios, alios professores, alios quoque coadiutores, qui in exterioribus ministeriis coadiuent. Quemadmodū in bello ad consequendā de hoste victoriā, necesse est alios in acie configere, alios ad impedimenta manere: & hi illis ad acriter configendū, & victoriā referendam auxilio sunt: nec minore digni præmio, quā qui ipsa manum conferunt, sed, vti ait Dauid, aqua pars erit descendenti ad prælium, & remanenti ad sarcinas. Et similiter diuidet. Et addit eo loco Scriptura: Et factū est hoc ex die illa, & deinceps constitutum est quasi lex in Israel vsq; in diem hanc. Nec immerito: quia omnes pariter vnū faciunt exercitum & ad victoriā obtinendam tam hi necessarij sunt, quam illi: neque enim illi præliari possent, nisi hi impedimenta pugnantium asseruarent.

Simili modo in nostro proposito serere sibi habet: Omnes quotquot sumus, vnū corpus, vnū exercitū, vnā congregationem & aciem militum Christi, ad istuc animarū conuertendā opus, congregatorū constituiamus: nec posset hic concionari nec ille contentib. aures dare, nec alius in schola docere, aut alius lectioni suæ incumbere, si non esset qui temporalia curaret. Vnde qui hinc intendit, etiā suo modo concionatur, conciones excipit, animas lucratur, & omnis victoriæ

In militia varia functiones.

1. Reg. 30. 24.

Alter alteri in bello necessarius.

Fratres sunt Patrum Coadiutores.

victoriae & fructuum qui colliguntur, par-  
ticeps est.

*Serm. 14. de  
sanctis. pri-  
ma de con-  
uers. S.  
Paulus ve-  
stes seruan-  
do plus sa-  
uit quam  
lapidantes.*

Quare bene S. Augustinus ait, Paulum,  
dum Stephanum prothomartyrem lapi-  
dantium vestimenta asseruaret, magis eu-  
lapidasse quam alij omnes, quod omnium  
vnus ipse vestes custodiret. Non satis ei  
fuit, inquit, suis cum manibus lapidare,  
sed, *ut esset in omnium lapidantium ma-  
nibus, ipse omnium vestimenta seruabat, et  
magis sauiens omnes adiuuando quam suis  
manibus lapidando.* Si ergo in malo lo-  
cum habere constet, potius in bono lo-  
cum habere dicendum; quia ad remune-  
randum Deus est, quam ad castigandum  
pronior.

*Tom. 3. E-  
pistolae.*

Q. D. M. Auila quadam in Epistola, quam  
ad duos sacerdotes in Societatem nostram  
propediem ingressuros scripsit, ipsis, qua-  
uis iam tum in saeculo naui operarij ef-  
sent, & Societatem quae hoc ipsum profi-  
teretur, ingredere, suadet, vt de proximo  
iuuando non magnopere laborent, neue  
se inquietent, quod ministerijs huc ten-  
dentibus non applicentur. Et eam dat ra-  
tionem, quam ipsi iam ante dedimus: *nam  
quidquid in Societate fit, inquit, etiam  
lances lauare & tergere, est animarum  
conuersio: demum, quoniam Religioni huius  
finis est proximi animabus prodesse, & ab  
eius conseruatione & incremento, ma-  
gnam earum commodum & bonum depen-  
det, hinc quidquid ad huius Societatis con-  
seruationem & augmentum dirigitur &  
ordinatur, esto id etiam vilissimum & ab-  
iectissimum sit, est animas conuertere; &  
magna ipsum conseruatione obeundum est.*

*Coadiuto-  
res sunt  
participes  
omnium  
bonorum  
quibus co-  
operantur.*

Adeo vt ( quoniam corporis huius &  
Religionis membra omnes sumus ) vnus-  
quisque officium & ministerium suum ri-  
te obeundo, ad fructum & vtilitatem, quae  
in ea fit, concurrat & cooperetur, ac pro-  
inde omnium conuersionum & bono-  
rum operum, quae in vniuersa Societate  
fiunt, participet. Quod expresse de Coadi-  
utoribus temporalibus in Constitutioni-  
bus suis B. P. N. declarat. Quare suo quis-  
que officio contentus & quietus esse de-  
bet, atque adeo vt singulare Dei benefi-

cium interpretari, quod corporis huius  
Societatis, in qua ipsi tam operabilis cultus  
exhibetur, & animae ita sedulo iuuantur,  
membrum sit. Adeo vt quidquid in Socie-  
tate fit, sit animas conuertere, etiam co-  
quum, ianitorum, & ceterorum, quia  
finis eiusdem est animas conuertere; hinc  
quicumque Societatem adiuuat & coope-  
ratur, huic fini cooperatur.

Ostendam id etiam multo euidentius:  
si enim soli illi qui praedicant, confessiones  
audiunt, & immediate cu proximo agunt,  
hanc sibi gloriam vindicarent, & illis solis  
attribuendus esset fructus, qui in proximo  
fit, magnam sane Superiores pra aliis in  
Societate dolendi desolationisque occa-  
sionem haberent: hi namque minus quam  
reliqui particularibus his ministerijs pos-  
sunt intendere, puta Generalis & Provin-  
cialis; qui satis habent quod agant, dum  
provincias suas visitant, ad litteras missas  
respondent, negotiaque occurrentia debi-  
te pertractant, adeo vt illis, ad bono com-  
modisq; proximorum attendendum tem-  
pus non superfit. Magis tamen Superior  
ad proximi salutem conuersionemque  
confert bene suo officio fungens, & su-  
per omnes operarios, suae curae concedi-  
tos, vigilantiter excubans, vt suas quique  
rite & prout oportet partes exequantur;  
quam si quasi aliquis de turba consenti-  
bus aures daret, & conciones ad populum  
haberet.

Quemadmodum operis alicuius prefe-  
ctus, artifex, & superintendens, dum pro-  
curat & aduigilat, omnes vt munia sua de-  
bite legitimeque adimpleant, plus in eo  
praestat, quam priuatus aliquis operarius;  
& dux in bello plura facit, dum suis agen-  
da cauendaque praescribit, quam si vt gre-  
garius miles manum cum hoste confere-  
ret: imo vero solus facit id, quod omnes ad-  
iuuet ac dirigat: itaque ei vni victoria as-  
cribitur. Ita pariter apud nos, is qui fa-  
crarium curat, qui ianitorum agit, qui alia  
officia domestica obeunt, non minus ani-  
mas conuertunt, quam aut concionator,  
aut confessorius; quod ad hoc eos adiu-  
uent, & opem praestent, dum hoc eos onere  
leuant,

*Grati-  
tudo  
de tam  
cellentis  
causis  
causis*

*Superior  
mi agere  
omnia agit*

*Archie-  
scum & Duc-  
plus pro-  
stat quam  
operarij &  
militis.*

*Religione  
oper al-  
tate indi-  
cipere a*

Ieuant, quo in hisce ministeriis se commode occupent, quibus alioquin vacare & intendere non valerent.

oculi manui, neu capuepedi, Opera tua non egeo. omnia enim hac officia ad finem hunc assequendum necessaria sunt, ac proinde eum, qui in Societate sit, fructum nemo non Sociorum facit.

Secundo, omnes omnino socii id est tam Coadiutores, quam Sacerdotes, ad animarum saluationem adiuuant, & adiuuare debent, non solum eo modo quo diximus, & bonæ sanctæque vitæ exemplo, quæ (sicut infra declarabimus) primum est, quoddam & peresficax ad hoc medium est, verum etiam verbis, pios, bonos, & ad salutem animarum conducentes, in familiarum colloquio conuersationeque sermones intermiscendo. Quod unum est de mediis, per quæ multa in proximo bona fieri solent. Vnde etiam B. P. N. in septima Constitutionum parte, in qua de proximi iuuandi mediis agitur, hoc velut primum ac præcipuum assignat, & quidem ponit id vt generale, quo omnes omnino Socii uti, procurare debent, esto etiam Laici sint & Coadiutores, & horum eo loco speciatim meminit.

II.

Vt autem id melius intelligeremus & opere exequeremur, etiam in Regulas ipsum retulit. Omnes, inquit, pro ratione sui gradus, data commoda occasione, taurur piis colloquiis proximum ad meliora promouere, & consilio ac exhortatione ad bona opera, præsertim ad confessionem excitare. Adeo vt non concionator solum & confessarius, sed & obsonator, procurator, & ianitor, & qui executium socius & comes est, dare operam debeant, bonis vt colloquiis & sermonibus proximum iuuent, statim de rebus animæ salutaribus cum eo agendo; cum illo quidem de pio vsu rosarij; alium monendo vt iuramentis absteineat, hunc, vt ad confessionem veniat; cum qui paulo prouectior est, vt quotidie vesperi conscientiam suam ante somnum examinet. Et sic constat multos fratres Coadiutores, magnum in eis quibuscum conuersabantur, bonis suis colloquiis & sermonibus piis fructum fecisse, multosque ad peccatorum confessionem faciendam induxisse, denique per multas Deo animas asseruisse, & fortasse plures, quam

Colloquia spiritualia proximum iuuant.

B non

corpora huius membra. Quemadmodum corporis alicuius membra, non idem omnia officium habent, sed suum vnaquæque proprium: & sicut quo vnumquodque membrum fungitur officio, non eo sibi soli fungitur, sed pro toto homine: neque enim pedes propter se solos ambulant, nec sibi soli manus operantur, nec os pro se tantum comedit, sed propter totum hominem: atque ira de cæteris pari modo in hoc mystico Religionis corpore se res habet. Vt ut autem hac eadem similitudine & comparatione Apostolus, etiam ad eundem finem, dum de Ecclesia Christi loquitur. Sicut, inquit, corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt. Nam si dixerit pes, Quoniam non sum manus: si dixerit auris, Quoniam non sum oculus, num ideo non est de corpore? & eiusdem membrum? an non id ita fieri oportuit? Nam si totum corpus oculus, ubi audis? Si totum audis, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, & vnumquodque eorum in corpore sicut voluit, & ita, vt vnum alterius ope indigeret, nec oculus dicere posset manus. Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus. Non estis mihi necessarij. Ad eundem, inquit Paulus, plane modum in mystico Ecclesiæ corpore res se habet: Nam quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, alios Prælatos & Superiores: aliis dedit gratiam curationum, aliis genera linguarum. Necessè est autem diuersa in Ecclesia esse officia & varios gradus: sed omnia sunt vnus & idem spiritus, vniuersaque ad eundem finem, proximi scilicet utilitatem, diriguntur.

Ita porro & in Religione vsu venit, Non omnes enim possunt esse oculi, non omnes linguæ, vel aures: id est, non omnes Superiores esse, non omnes concionatores & confessarii, oportet sint in corpore etiam manus & pedes: nec dicere possunt

Rodriguez exercit. pars 3.



III.  
Oratione  
proximus  
efficaciter  
sumatur.  
Cap. 9.

Coadiuto-  
ribus multi  
salute de-  
bent, quam  
Conciona-  
toribus ac-  
ceptam fe-  
runt.

Luc 3.23.

1. Reg. 2.5.

Isa 54.1.

Gala. 4.27.

Orationib.  
fratrum

multi celo

gignuntur.

Isa 49.21.

Isa 9.38.

non pauci concionatores & confessarij.

Tertio, suis item orationibus ad animarum conversionem omnes cooperantur: quod sane inter media ad hoc conductia non postremum est, uti infra dicemus. Etiam hoc medium omnium est & vniuersale. Sepe putabit concinator, confessarius, & is qui ad moribundos iuandos vocatur, quod ipse fructum faciat, & eum fortasse facit is qui eius est socius, eum per feruidas preces Deo commendans; vel coquus, qui pridiana concionis vespera disciplinâ & flagella subiit, Deum precatus ut aliqua per concionem anima conuerteretur. Quam multos concionatoribus sacris spirituales filios Coadiutores & laici auferent, & sibi vindicabunt. Hos quidem illi suos esse putant, sed in die iudicij apparebit non esse ipsorum, sed Coadiutorum & Laicorum: & Ioseph verum pueri patrem non esse, sed tantum putatiuum (*Et putabatur filius Ioseph.*) Videntur quidem esse filij spirituales concionatorum vel confessariorum, putantque homines conuersi illos patres suos spirituales esse: at postea apparebit, eos non nisi à lacrymis atque oratione fratris alicuius Coadiutoris prognatos esse. *Donec sterilis peperit plurimos, & quam multos habebat filios, infirmata est.* Qui proflus videbatur sterilis & infrugifer, plurimos post se trahet filios: & contra, qui patris dicebatur nomine, multosque habere filios videbatur, fortasse ne vnum quidem proprium habere inuenietur. *Lasare sterilis, quæ non parit, & erumpe & clama qua non partoris: quia multi filij deserta magis, quam eius qua habet virum: si enim feceris quod debes, fieri potest, ut pluribus spiritualibus filiis circumcingaris, quam celebres concionatores & confessarij, teque postea miraberis tantis filiorum manipulis vallari, & dices in corde tuo, Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non pariens: ego non sum prædicator, non confessor, non doctus: & istos quis enutrit? quis eos mihi dedit? Dicam: Oratio, suspiria, lacrymæ, & gemitus. Desiderium quippe pauperum exaudiuit Dominus. Oratio humiliantis se*

penetrat celos: *Deus voluntatem timendum se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Hoc vnum est, quod tam multos filios dat ei qui videbatur sterilis, & patris nomine non appellabatur.

Hoc concionatores & confessarios sepe recogitare debere, dicebat B. P. Franciscus Xaucius: primo quidem, ut fratribus suis se non præponerent, sibi persuadendo plus illos se præstare & operari: deinde, ut hoc pacto maiori inter se omnes vniione & caritate connectantur.

Adhæc habent & aliud in hoc commodum & bonum Laici, scilicet, quod cum ipsi fructum & lucrum aliquod in animabus eo quo diximus modo, faciunt, securiores sint quam aut prædicatores, aut confessarij & Lectores Scholastici: propterea quod concinator & Lector sepe in magno euanescenti superbiendi que agant periculo; confessarius vero dubius semper sit, malene an bene procedat.

Huc accedit, quod magnas ministeria & munia hæc sollicitudines & impedimenta inuoluant, ita quidem, ut non raro homo, quo iis rite perfungatur, sui ipsius obliuiscatur, ac seipsum & proprium profectum negligat. At Coadiutores securerem suam agunt, meritumque & quæstus eorum in tuto est: quia ab hac vanitate, nec non ab hisce curis anxiiis & scrupulis plane liberi sunt. Adeo ut semper aliqua in lucro nostro partem habeant, & non raro etiam potissimam & maximam; dispendij vero nostri minime participant; sed id totum nostrum sit, totum nobis obuenerit. Vtinam vero interdum non contingat, ut concinator vanam gloriam metat, Coadiutor vero omnem fructum & profectum qui fit, ad se trahat (quia non bona, sed iniqua hæc esset partitio) sed omnes laboris nostri fructu gaudeamus, omnia ad maiorem Dei gloriam semper faciendo.

(.)

CA

CAPVT IV.

Quam ad hunc finem necessarium sit, solidum ante virtutum fundamentum ponere.

Vo illa, quae iam exposuimus, sibi videlicet prodesse, & proximum iuare, vnum & eundem in Societate finem constituunt. Ita namque haec inuicem coniecta & connexa sunt, vt vnum ad aliud referatur, & primum adiuuet secundum, & illud ad hoc necessarium sit. Vnde videmus diuersa à Societate ad suorum in spiritu profectum directionemque media adhiberi, ab iis quae usurpantur in aliis Religionibus, quarum institutum & finis proprius non est proximo succurrere. Atque hinc B. P. N. Ignatius dicere solebat se, si duntaxat Dei cultum & priuatum commodum nostrum respexisset, nonnulla in Societate ordinaturum fuisse, quae tamen, quod salus proximi sibi curae esset, neque omnino negligenda videretur, ex eiusdem Dei amore, plane instituere nolebat.

Et si sui solius tantum, & non etiam proximi ratio sibi habenda fuisset, dicebat, quod nudo corpore, ac plumis pendentibus de formi, & luto commaculatus, in publicum prodisset, vt & ipse hoc schemate mundum exploderet, & ipsum mundus. Sed ardens proximos iuuandi, quo estuabat, amor, hunc humilitatis affectum in eo suffocabat, & in causa erat, vt ea se auctoritate & decencia tractari haberique sineret, quam & officium, & personae, quaungebatur, dignitas requirebat, atque extraordinarias illas mortificationes non usurparet.

Atque adeo, si naturalem suam inclinationem, ductum & propensionem secutus esset, ac ad spirituales, quem è cantu choralis capiebat, profectum, tantum respexisset, chororum se ait in Societatem inducturum fuisse, sed idcirco eum inducere no-

luisse, quod didicisse se à Domino diceret, si choro care in longe aliis ac ceteri Religiosi solent, ministeriis & exercitiis opera nostrorum vti velle.

Et quoniam Societati propositum est, non modo in sui ipsius profectum, verum etiam alienum incumbere; hinc ita nobis media ad proprium profectum & salutem necessaria proponit, vt haec ipsa nos etiam ad proximum iuuandum disponant & habiliiores reddat, & ita nos proximo iuuando curandoque intendere cupit, vt haec ipsa ministeria quoddam sint ad nostri ipsorum profectum adaugendum medium: atque adeo ipsi nobis persuadeamus, per ea nos, si bene iis fungamur, in virtute & perfectione etiam proficere & crescere posse. Adeo vt quae proximis impendimus ministeria, velut quaedam ad profectum nostrum conducentia media, nobis accipienda sint; & gratia, & auxilium, quod ad proficiendum & crescendum nobis dat Deus, non sint nisi in ordine ad proximum; vt sic ei melius prodesset & succurrere possimus; & nisi serio ei rei totos nos impenderemus, mereremur, vt donorum diuinorum in nos influentium fons & riuus tandem exaresceret: quia propter hoc ille fluit, & haec est gratia vocationis.

Sicut, dum Iosephum Deus ita extulit, & ad locum Regi proximum in Aegypto euegit, & tot bonis donisque eum cumulauit, non id tam eo fecit, vt ipse sibi auctoritatem magnam consequeretur, nec tam in proprium eius emolumentum, quam in fratrum & populi sui vtilitatem. Pro salute enim vestra misit me Deus ante vos. Sic & nos ad hunc statum Deus euocauit, tantisque deinde in eo nos afficit beneficiis, in solam gratiam vtilitatemque proximi & fratrum. Atque hanc ob causam lucem nos & ciuitati, quarum omne bonum & commodum in aliorum vsum cedit, comparat.

At iam de harum partium singulis aliquid separatim dicamus, etsi semper in ordine ad aliam. Quod ad primam attinet, certissimum est, vt quis proximum serio iuuare & prodesse queat, ante omnia requirit, vt seipsum serio iuuet, promoueat, & proficit.

si choro care non possimus.

Zelus animarum & profectus noster se inuicem iuuant.

Deus nos pascit in ordine ad salutem aliarum. Cap. 6.

Non tam nobis quam proximis vocati sumus.

Gen 45. 8.

Qui sibi nequam cui bonum?

Hæc de causa Apostolus istud primo loco, veluti cæterorum fundamentum, ponit, dicens, *Attende tibi*. Primo itaque sibi necesse est vnumquemque attendere, deque proprio profectu serio sollicitum esse. Nam Deus Opt. Max. tali modo spiritualia & gratiæ opera ordinare ac dirigere solet, sicut opera naturæ ordinare consuevit, in quibus est *attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter*. Vtque se tam illorum, quam horum auctorem esse ostendat, eundem in operibus gratiæ ordinem seruari vult, qui in naturalibus seruatur, in quibus, vt aiunt Philosophi, *omne simile generat sibi simile*. Nam præter causas generales, quales sunt Sol & cæli, videmus ad rerum naturalium productionem etiam aliam causam agentem immediatam eiusdem speciei requiri, vt hac ratione introduci queat forma, quæ ad alia subiecta transfundatur. Ita ignis vnus alium producit, vna lux aliam.

Pari modo fit in reb. spiritualibus; nam vt humilitatis, patientiæ, caritatis, aliarumque virtutum forma aliis imprimatur, vult Deus, vt causa immediata, qua ipse ceu instrumento vititur, puta concionator vel cõfessarius, sit humilis, patiens, & caritate actiuus.

Adhæc, sicut in reb. naturalibus planta, verbi gratia lactuca, semen non producit tum, cum iam parua est, sed postea cum iam perfecta est, & plene excreuit, semen incipit emittere, vt sic ex ea aliæ species producantur & multiplicentur: ita in reb. spiritualibus & gratiis Deus hominem vult ante prouectum esse, magnum in virtute progressum fecisse, & in virtutibus perfectum excreuisse, vt spirituales Deo filios deinde progignat, & cum Apostolo dicere queat, *In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui*.

Idcirco Societas ante omnia studet & enititur, vt sui primo super seipos attendant, deque proprio profectu maxime solliciti sint, atque in hoc eos primo solide firmiterque fundare cupit. Hanc ob causam tantæ & tam continuæ in Societate adhibentur probationes, biennium videlicet probationis in ipso ingressus principio, ante studia; deinde absolutis, tuncque eos ad

incudem reuocat, & denuo ludum subire cogit, adhuc integrum eis probationis annum dans; vt, si forte studia litterarum & speculationes scholasticæ, spiritum deuotionis non nihil extin xerint & imminuerint, ipsum reaccendat tunc, cum iam cõ proximo illis est conuersandum, ita vt de spiritualibus agere sine spiritu non præsumant.

Quin etiam postea adhuc semper nouitij esse & manere videmus; tot annos quippe professio nostra differtur, vt quasi vita tota in nouitiatu & probationibus consumi videatur, antequam Societas aliquem vt dignum se operarium auctoret & pronunciet. Quod ideo fit, quia magna illi postea negotia cõmittenda sunt; multis proinde experimentis eum ante necesse est probari, atque exaste explorari, quanti sit ponderis & valoris. & quoniam rebus aliis & eminentibus applicandus est, nimium vt alios non solum bonos, sed & perfectos faciat, hinc ipsum ante oportet perfectum esse.

Vnde apparebit quam grauius erent & fallantur ij, quibus hæ probationes & periculationes nimis quam longæ videntur, qui que sibi non nunquam persuadent omne tempus, quod hisce probationibus impendunt, inutiliter consumi, iam tum concionari, & cum proximo conuersari gestientes; qui cum in oratione pauillum deuotionis ardentioris, aut piam aliquam cogitationem sentiunt, statim se concionari aliis arbitrantur.

Deploret hoc S. Ephrem Abbas, & hunc non tam spiritum Dei, quam superbiæ & vanitatis esse asserit. *Venisti, inquit, in Religione doceretur & instruereris: at vix dum discere incepisti, & iam alios docere* Antequam docearis, docere appetis, priusquam discas, iur. a legeq; ferre ambis, antequam syllabas iungere nomenis, phariseus, priusquam corripisti sustinueris, corripis, priusquam consiliu ab aliis tibi datum admittas, iam aliis consulere & monere præsumis.

Egregie rem hanc pertractat in Pastoralis suo S. Gregorius, ipsamque obuiis quibusdam comparationib. declarat. *Admonendi sunt isti, vt considerent quod pulli autum si ante pennarum perfectionem volare appetant,*

1. Tim. 4.

16.

*Idem auctor natura & gratia Deus. Sup. 8. 1.*

*Fortes creantur fortibus.*

*Virtute pradius sibi gignit similem.*

*Paruuli non generant, sed prouentur. 1. Cor. 4. 15.*

*Probationes Societatis plures.*

*Sine spiritu de spiritu librum que agit!*

*Tota fere nostra vita Nouitium est.*

*Res fallax sicut per se accidit.*

*Vanitas vna que præmarce semper gestant.*

*Sermo de vita & erit. non.*

*Quoniam non dei prece autu. 3. p. pag. 16.*

*Similia pro in qui prece gestant.*

tant, unde ire in alia cupiunt, inde in ima merguntur. Admonendi quoque sunt ut considerent, quod structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habet aculeum, sed ruina fabricatur. Si necdum namque sunt structurae siccari, & pariter primo solidari, ut quod superimponetur illis onus, ferre queant. Admonendi denique sunt, ut considerent quod conceptus soboles femina, si prius quam plene fermentur, proferant, nequaquam domos, sed tumulos replant. Necesse proinde solidum amplumque virtutis & mortificationis ante fundamentum poni, quam cum proximo agatur. quod si desit, maius longe erit defectuum periculum, quam spes profectus: citius quippe suum nobis affricabunt malum, quam nostrum illis bonum communicemus.

Inde est, inquit S. Gregorius, quod ipsemet Christus, esto ipsissima Patris æterni esset sapientia, eamque ipse in primo conceptionis suæ instanti tam perfectam habuerit, ac postea in ætate virili, ante trigessimum tamen annum non prædicarit, & primo in desertum concesserit, ieiunaturus, aliasque corporis asperitates exerciturus, & diaboli tentationem experturus; ut suo nos ipse exemplo doceret, quanta ad hoc sublimis ministerium præparatio & perfectio requiratur: ipse namque hæc præventionibus & præparationibus nequitiam opus habebat.

Diligenter autem eo loco ponderat, quod de illo ætatis annum duodecimum agente, & Ierosolymis manente Euangelista scribit: Inuenerunt illum in templo, sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Aduerte, inquit, & attentè considera, quod Iesum duodenarium in templo inter Doctores parentes inuenerint, non docentem, sed audientem & interrogantem. Decere scilicet eum, qui in virtute adhuc puer, tener & imperfectus est, ut alios docere, & ante tempus in tam arduum & eminentis ministerium se ingerere non præsumat: cum ipse id ætatis non alios docere, sed tantum audire & interrogare voluerit, etiam alioquin ipse

esset is, qui omnem hæc Doctoribus scientiam & sapientiam, utpote qui verus Deus erat, dabat.

Inde etiam factum est, ait idem Gregorius, quod cum postea Apostolos & discipulos suos per totum terrarum orbem Euangelium prædicaturos misisset, ipsisque omnem quæ ad hoc requirebatur, virtutem perfectionemque dare potuisset, hanc tamen ipsis tunc non dederit; nec eos ita debiles & imperfectos prædicare permiserit, sed dixit eis, Vos autem sedete in ciuitate, quo ad usque in diuinam virtute ex alto. Ut hoc pacto ostenderet, quam nos necesse sit solidum ante in virtutibus, humilitate, & mortificatione fundamentum ponere, ut postea in arenam ad cum proximo conuersandum egressi, ipsum & magno ipsius bono ac compendio, nullo vero nostro dispendio facere possimus.

Huic item proposito adaptat S. Bernardus illud quod in Cantici Sponsus ait: Soror nostra parua est, & uber non habet, nondum lacte ea turgent, ut eo filios aliquos lactare possit. Hæc namque ipse verba de Ecclesia, qualis ea ante Spiritus sancti aduentum erat, exponit, aitque eam tunc paruulam fuisse, nulla vbera & lac ad vltos filios spirituales alendos habuisse, quoad usque veniret Spiritus sanctus, qui suis Apostolos & discipulos donis & gratiis quam abundantissimè adimpleuit, magnamque illis lactis copiam instillauit. Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & ceperunt loqui varijs linguis magnalia Dei, multa que hominum millia ad Christum conuicere.

Si ergo insignem in animabus fructum facere, si Deo filios spirituales enutrire velis, vbera tua te oportet bono lacte plenissima & turgentissima habere; vnum quidem multiplici virtute, alterum sana salutarique doctrina.

S. Hieronymus illum Ecclesiastæ locum, Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundens, exponens, prædicatores nubibus assimilat: nam, ut nubes aquam in se continent: eaque terram irrigant; ita prædicatores aquam doctrinæ

Apostoli ad Spiritum sanctum se preparauerunt.

Luc. 24. 49.

Cant. 8. 8.

Act. 2. 4. 11.

Vbera dno virtutis & doctrina.

Eccles. 11. 3. Idem dicit Hieron. Isa. 1. 6. Psal. 35. in illud.

Veritas tua  
vsque ad  
nubes.

Isa. 5. 6.

Concionatores inftar  
nubium doctrina cale-  
sti populos  
irrigant.

Deut. 32. 1.

Isa. 2. 12.

Concionatores vni  
ut nubes sine  
aqua  
ventis la-  
duntur.

Quis diues  
humilis?  
Lib. 50. ho-  
mil. hom. 13.  
& lib. de  
Verbis Do-  
mini super

Euangelicæ in se continent, eaque aridos hominum animos irrigant. Quin & cominatorium illud flagellum, quod vineæ suæ Deus ob peccata & præuocationem intentat apud Isaiam, dicens, *Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbres* hoc in sensu exponit, atque vnum è maximis & grauissimis, quibus populum suum castigare solet Deus, flagellis esse, cum verbi sui imbrem inhibet, nullos inquam modo prædicatores mittit, aut, si quos mittit, ij sint huiusmodi, vt nullū prædicatione sua fructum faciant. Cum ergo hæ nubes aqua cœlesti repleræ erunt, tunc poterunt, ait Hieronymus, plueret, & aquam suam per terram effundere, ac dicere, *Audiat terra verba oris mei, concresecat & pluuia doctrinæ meæ, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stille super gramina*: tunc & terram teracem reddere, id est hominum corda molliare & mouere poterunt, vt humectata bonorum operum fructum ferant.

At si nubes inanes sint & euaridæ, nec aquam contineant, quid fiet? Illud ipsum, quod in Canonica sua S. Iudas Apostolus ait, *Hi sunt nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur*. Nam vt nubes aqua vacuæ, quod leues sint, nulloque pondere aut substantia degrauentur, facili negotio à vento huc illucque raprantur: pari modo, nisi virtutibus, humilitate, & mortificatione plenissimus & instructissimus sis, vanitatis, æstimationis propriæ, reliquarumque passionum & affectuum mundanorum turbo te velut nubem inanem & pondere destitutum, aliorum quam par est, abripierit. Ac proinde ad nihil aliud tibi seruiet, quod nubes sis, altaque ministeria & officia obeas, quam vt ob eadem magis euanesceas, atque ab omni vanitatis vento abripiaris.

S. Augustinus de diuitibus loquens, *Disicile est*, inquit, *vt non sit superbius qui diues est: nihil est enim quod sic generent diuitia, quomodo superbiam*. Quidquid est creatum, suum progenerat vermem, à quo corrodat & destruitur: vestes tinearum ac blattas, lignum teredinem, triti-

cum curculionem: *Omne populum, omne granum, omne frumentum, omne lignum, habet vermem suum: & alius est vermis mali, alius pyri, alius fabæ, alius tritici, ac diuitiarum vermis, iique ab alijs vermibus prorsus differens, iisque multo pellentior, est superbia*.

Si ergo diuites sæculi, quod opibus se circumfluere & auri multum possidere, ac magni propterea ab hominibus ficti colique vident, in tanto superbiendi & euanescenti discrimine versantur quanto maius erit periculum eorum, qui & nubes esse, & longe supra terram elati esse debent, eam tum irrigando, tum bonis complectique, quod tam sublimia obeunt ministeria, ab omnibus, tam magnis quam paruis coluntur, honorantur, & magni hunt, & eo quidem honore & reuerentia, quo nullus dari maior singue potest?

Nam, Chrysostomo teste, maior sacerdotibus debetur reuerentia, quam Regibus, quam Principibus, denique quam patribus qui nos secundum carnem genuerunt: hi namque non nisi vitæ quæ secundum mundum est, auctores sunt, sacerdotes vero ac patres spirituales Deo nos viuere faciunt. Nullus enim maior excogitari potest honor, aut existimatio, quam opinio sanctitatis. Reliquis illis reuerentia quidem exhibetur exterior, interior vero sæpenumero contempri sunt & parui ducuntur: hi vero honorantur vt sancti. Magno ergo humilitatis fundamento opus est, ad huius honoris & æstimationis pondus desuper incumbens ferendum.

Superbia namque & vana gloria vermis est, qui opera bona dederit, ac prorsus destruit; in iis porro quæ honoratiora ac sublimiora sunt, maius est, ne hic vermiculus enascatur genereturque, periculum. Atque idcirco primum, quod in statu sacerdotali continetur periculum, teste eodem Chrysostomo, est, pestilens illa vana gloria, quæ inter omnes scopulos & præcipicia, quæ Poetæ comminiscuntur, maximè minax & terribilis est.

CAPVT V.

Vi proximo profimus, nobis ipsis obesse, aut salutem propriam negligere non debemus; quin imo propterea impensius in proprium profectum incumbendum.

nam, & scientiam doce me: ubi bonitatem primo loco nominat. Nemo enim per speciem iuuandi amandique proximo, sui plus obliuisci, aut curam rei propriae seponere debet, quia insignis id error foret.

Bonitatis sit praecepta cura.

Vnde etiam Seneca Gentilis, eos qui aliorum causa semetipsum negligunt, assimilat puteis limpidam aquam dantibus aliis, faeces & coenum in se retinentibus.

Cribram farinam demittunt, si liquas retinent.

Nicolaus autem Pontifex quodam in decreto alia euidentiori id ipsum similitudine declarat. Ostendens namque Sacramenta diuina a malis posse Sacerdotibus administrari (quod hi sibi solis nocent) eos qui huiusmodi sunt, similes esse ait facci accensae quae dum aliis prodest & illuminat, sibi vni nocet, ac seipsam destruit ac consumit.

Alijs seruando confessor.

Egregie rem hanc pertrahat S. Bernardus, explicans illud de Cantico, Oleum effusum nomen tuum. Duo eo loco adfert opera, quae Spiritus sanctus in nobis operatur: Vnum, quo nos primo in virtutibus ad proprium nostrum bonum fundat, & hoc vocat infusionem: alterum vero, quo nobis dona, & gratias, ad vtilitatem & profectum proximi comunicat, quod effusionem appellat, quod non aliter ea nobis det, quam ve eadem deinde in alios effundamus, & communicemus.

Scrm. 78. in Cant. Cant. 1. 2.

Aitque primo debere fieri infusionem, ac postea effusionem: Primo inquam hominem in se debere recipere, & virtutibus plenum ac locupletem esse, deinde eandem in alios effundere ac distribuere. Et scitam elegantemque ad id demonstrandum adducit similitudinem: Quamobrem, inquit, si sapias, concham te exhibebis, & non canalem. Illud porro inter canalem & concham siue craterem discrimen est, quod ille quo aquam tempore recipit, eodem transmittat, nihil vt eius sibi retineat: at concha quae circumsecus clausa est, primo seipsam replet, ac posteaquam plena est, quod sibi super est, foras diffundit ac communicat; idque sine vlla sui iactura ac minus habentia. Sic tu, non canalis, sed concha esse alla-bora.

Infusio sit prior Effusione.

Concha si non cavalis, da quod superest, nec tibi subtrahere necessaria.

Ne autem, inquit Bernardus, a me proficisci

Recupera proximum, ait Sapiens, secundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. Hic Societatis finis & institutum est, & regia, qua in eadem procedendum est via. Duobus autem modis quis a via hac regia deflectere potest; vel ad dextram declinando, dum nimirum plane & totum se ab omni cum proximis commercio & conuersatione, quo proprio studeat profectui, dimouet, vel ad sinistram, dum ita proximis se impendit, vt sui plus obliuiscatur. Ambo porro haec extrema vitiosa & periculosa sunt: quocirca non nihil de iis singillatim loquentur, vt medium in quo virtus consistit & profectio, deligamus, neu ad dextram, vel ad sinistram deflectamus.

Hinc etiam illud ante omnia Propheta a Deo postulabat, Bonitatem & disciplinam.

Matt. 5. Omne oraturo habet mem. Dicitur veritas perbia. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

fieri credas; id quod hic dico, atque ideo minoris id apud te sit ponderis, noris id totum à Spiritu sancto provenire, qui alibi per Sapientem sic loquitur, *Totum spiritum suum profert stultus*, instar canalit sapientis differit, & reservat in posterum, ac primo seite adimplet instar conchæ. Sed, pro dolo, planè secus hodie fit: nam *Canales multos hodie habemus in Ecclesia, conchas vero per paucas*: per plebsque namque, vt canales, verbi Dei aqua pertransit, cordium arua irrigat, eaque veriantia, viridia, ac fertilia reddit: ipsi interim aridis & sine omni prolesu fructu manentibus.

Tantum illi (ironicè loquitur) caritatem habent, vt effunderè gestiant, antequam quid collegerint, & nihil sibi retinentes, multa dare & elargiri velint aliis: ad loquendum promptiores & habiliores sint, quam ad audiendum: docere cupiunt quæ nondum didiceunt, demum regere & gubernare alios, qui se ipsi regere nesciunt. Non est, mihi crede, hoc caritatis nullus enim caritatis gradus anteposendus est ei, quam assignat Sapiens, *Miserere animæ tuæ placens Deo*. Ante omnia quis propriæ animæ misericordia debet moveri, Deo placere & servire omnimodis procurando: postea vero de iuandis curandisque aliis laborare.

*Quod si non habeo nisi parum per olei, quo unguar, putas tibi debeo dare, & remanere in manu? Seruo illud mihi*, vt respondit alia vidua, *& omnino nisi ad Propheta iustionem non profero*. Si insisterint rogantes aliqui ex his, qui forte existimant de se supra id quod vident in me; aut audiunt aliquid ex me, putantque habere me quod effundam in alios, respondebo illis: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*: nefas enim est, me inopem & vacuum manere, quo tibi conferam: *non ut alijs sit remissio*, ait Apostolus, *vobis autem tribulatio: sed ex a qualitate non est illa bona caritas*. Satis est te proximum tuum diligere, sicut te ipsum; hoc est enim mandatum Christi, dicentis, *Dilige proximum tuum sicut teipsum*. Atque hoc tibi vult illud Apostoli,

Prov. 29. 11.

Plerique hodie dicunt & non faciunt.

Incharitate ordo servandus.

Proximum sum egomet mihi. Eccles. 30. 24.

3. Reg. 17. 12.

Alijs tribue, ne tu egens.

1. Cor. 8. 13.

Proximum dilige vt te, psalm.

*Ex aequalitate*. Ne ames ergo illum amplius quam teipsum: de proprio nihil perdas profectu, quo proximi profectui accommodis attendas: nec cui curam negligas quo cures alios: quia inordinata caritas erit.

Dicebat Pfaltes, *Sicut adipe & pingue, digne repleatur anima mea*. *& labijs exultationis laudabit es meum*. P. itud te abundare & redundare oportet, vt dein ex abundantia cordis os loquatur. Propterea, ait Apostolus, *abundantius oparetur obsequare nos ea quæ audimus, ne forte perfluamus*; sed vt nobis ipsis ea ante omnia seruemus; ad summum vsque quæ pleri debemus, sed non accepta omnia transmittere.

Ad eo porro nobis proprius profectus & bonum, proximi iuandi gratia, neglegendus non est, vt etiam propterea diligentiores, & in bono nostro curando nauigiores nos esse oporteat. Magnis namque virtutibus instructos nos esse oportet, & bene mortificatos, vt cum mundanis hominibus agamus, ne suos illi nobis nauos & contagia affricent, & prius nos ipsi ad prauos suos mores & consuetudines pertrahant, quam nos illos ad nostros. Nam, teste Sapiente, *qui tetigerint picem, inquinantur ab ea*: manus eius, nisi eas oleo ante immerferit: pari modo nos, vt cum mundanis conuersemur, necesse est semper Deo plenos, & orationi immerfos incedere. quod ni faciamus, merito timere debemus ne manibus nostris pix tetra adhærescat, dum ipsi nos post se trahunt, suaque nobis mala & consuetudines vitiosas affricabunt; *& fiat sicut populus, sic sacerdos*.

B. P. N. Ignatius inter alia, quorum commonebat eos qui cum proximis agebant, hoc in primis monitum dabat (vt in eius vita legere est) persuaderent sibi videlicet, non agere se aut conuersari cum hominibus perfectis, sed inter homines parum sanctos, ac sæpe etiam iniquos & doctos, & in medio nationis prauæ & peruersæ, vt loquitur Apostolus, ambulare. Magni autem momenti hocce documentum

tum

rum est, ut hoc patet eam, circumspicit, & prae-muniti incedamus, ne quae videbitur mala & scandala nobis adhaerescant, & noxiam animabus pestem afflent.

Solent medici, & ij qui moribidos, ac praeterim luc contagiosa laborantes, ad-unt, multa penes se odoramenta, & vim mali coercentia antidota habere, ne morbi ad ipsos clanculo proferpat contagio, & quae ex egro corpore promanat exhalatio, vapor, & fetor ipsos inficiat. Cum ergo nobis cum luc contagiosa, quae nisi multis magnarum virtutum, orationis & mortificationis, & reservatiis instructi simus, facili-ter nos inficere & afflare possit, cõ-unsanctum sit, facile apparet, quam bono sa- stomacho esse confessarius & ope- rarius quilibet debeat, cui assidue puti- centia & foetentia conscientiarum vulnera vlceraque, manib. quoadmodum & comi- nus pertractanda sunt: ne, dum peccatorũ purulentiam & vomitam in confessione coram inspicere cogitur, menti ea postmo- dum obuerferetur, & pravarum cogitationũ & motuum auditorum ideis memoriae re- currentib. æstus animũ in diuersa rapiant.

Quare bene nonnulli esse nos debere a- iunt ceu fluuios quosdam, qui tanto in mare impetu inferri dicuntur, vt ipsum transeuntes medium, nauis aquarum suarum dulcorem retineant, nulla vt iis falsedo ex aqua marina admisceatur.

Chrylostomus ostendens quales esse de- beant Sacerdotes, quibus in mundo cum proximo conuersandum est, illorum ani- mos non minus intactos & integros esse debere asserit, quã erant corpora trium il- lorum puerorum Babylonicorum, vt scilicet in medio ignis constituti non ardeant. Ambulamus namque inter flammam, non sarnentitias, aut stuppeas, sed valentiores & potentiores, quam fuerit fornacis Baby- lonia. Hinc quippe prorumpit flamma quaedam inuidia; inde alia ambitionis; il- linc tertia carnalis: alia deniq; prauorum de te iudiciorum & murmuracionum. Ta- lem porro te esse oportet, vt in harum flã- marum medio non comburaris. Et, quo- niam ignis, vbicunque locum reperit, eo se

Rodriguez exercit. pars 3.

ingorrit & proserpit, & ipsum quod corripit, camenti pulchrum foret, fœdat & fuli- gine inficit. Hinc Sacerdos Dei ita commu- nitus & armatus esse debet, ait sanctus ille scriptor, vt ne fumus quidem ad ipsum pertingat. Vt ergo nos non solum tot tamque immensa flammæ non adurant, verum etiam ne fumus quidem illarum aspersa fuligine denigret aut coinquinet, necesse est nos valde circumspectos & præ- munitos incedere.

Monet huius rei nos in Euangelio Re- demptor ipse, dum nos sicut lux esse iu- bet, *Vos estis lux Christi*. Quod egregie declarat S Augustinus, dicens, *Lux est per immunda transeat loca & sterquilinia, non inquinatur, nec inficitur: quin potius eadem exsiccat, purificat, retrumque ab iis foetorem pellit, nullam vt malam im- pressionem in se recipiat: sic nos per ma- leolentia hæc peccatorum & peccanti- um foetidorum & immundorum simaria & cloacas ita transire debemus, nihil vt nobis fordiũ adhærescat: at potius eos purificemus, exsicceemus, & olidum ab iis foetorem tollamus, quemadmodum lux solis facere solet.*

Hanc ob causam magna semper nobis est in spiritualibus nostris exercitiis diligen- tia & cura præferenda: in oratione in- quam, examinibus, lectioe spirituali, po- nitentia, & mortificatione. Ordinariam proinde orationem, quæ in Societate ad hoc propositum, ad maiorem nostri in spi- ritu profectum præscripta est, nunquam omittere debemus: quod ipsum etiam magni est faciendum.

Diabolus namque, videns neutiquam se nos à proximis iuuandis auocare posse (quod noster ille sit finis & institutum) omnimodis allaborat, vt huic rei nos to- tos ita impendamus & immergamus, vt ob eam nostri ipsorum obliuiscamur, & quæ ad nostrum profectum & conserua- tionem necessaria sunt media, prorsus ea negligamus. Nam sicut, flumen dum al- uo suo egreditur, quosunque pertransit agros, eos foecundat, omnesque eorum sordes, eas copuertens, in se attrahit: sic

C & dia-

Vel à fumo est odore i- gnis tibi cauendum.

Oculi præcedat gressus. Matth. 5. 14. Tract 4 in Ioannem. Lux non inficitur sed fœda purificat.

Oratio ordinaris nunquam omittenda.

Diabolus vult nos proximis seruire nobis negligat. Et tan- dem cum proximis pereamus.

*Tentatio  
communis  
Alueo ne  
egredere.*

& diabolus nos sordes vellet contrahere, dum immoderatè & sine discretionè nos proximorum curationi suadet insistere, quod etiam communis quædam solet esse tentatio; vnde quoad hoc maxima præmunitione & præparatione instructos nos esse oportet. Cum præsertim præcipuum, quod ad hunc ipsum proximos iuuandi, magnique inter eos fructus faciendi finè, adferre possumus, medium sit, vt de nostris profectum in primis solliciti sumus, sicut inferius dicemus.

*Cap. 8.*

*Auctis ne-  
gorijs mul-  
tiplicetur  
oratio.*

Cum vero plura negotia nobis tractanda occurrunt, tunc magis ad orationem recurrendum, Deiq; auxilium est per preces requirendum, quo illa prout oportet pergantur. Sicut fecisse legitur sanctos omnes, atq; in primis S. Dominicum, qui ita tempus suum distribuēbat, vt die toto proximis curandis incumberet, noctem vero Deo & precibus dedicaret. Hac de causa adeo magnus & excellens doctrinæ eius fructus existerat: noctu quippe disponebat & præoccupabat, quod ipsi per diem agendum erat, & ante negotia sua cū Deo concludebat, quæ ea cū hominib; pertractaret.

*S. Domini-  
ci ordinata  
charitas.*

Ipsæ quoque Saluator Iesus huius rei præclarum nobis exemplum dedit, vt potè quem toties integras noctes in montibus locisque desertis orando traduxisse Euangelistæ prodiderunt. Per diem namq; varia obibat loca, Euangelium prædicaturus, docturus, ægros & à dæmonibus possessos curaturus; noctu vero vigilabat, *Et erat pernoctans in oratione Dei* Non quod ipse, vt notat Ambrosius, in hoc adminiculo & subsidio opus haberet, sed duntaxat vt suo nobis exemplo prælucet.

*Christus in  
oratione  
pernoctat.  
Luc 16 12.*

*In eum lo-  
cum.*

Tum vero magis hoc nobis est obseruandum, cum domo sumus absentes: vt ad oculos videre est in Regulis eorum, qui Missiones obeunt, in quibus id speciatim præscribitur: *Caveant ne consuetam Collegijs ac domibus orandi & examinanda conscientia exercitia imminuant.* Non sine ratione autem dicitur, *caveant*: quia reuera singulari quadam cautione & cura excubandum est, ne in hoc, dum extra domum peregrinamur, deficiamus; cū enim

*Reg. 16.*

*Foris magis  
cauendum  
ne oratio*

domi sum, tum quod occupationes eius sint moderatiores; tum quod campanulæ signo ad orationem & examen voceretur: tum etiam quod alios id ipsum agere videam, non possum id ipsum non facere: at quando quis domo abest, & hinc ipsum extraordinariæ & graues occupationes obruunt & defatigant: illinc campanulam, à qua vocetur, non audit, nec eorum, à quibus adiuuetur, sed potius eorum qui impediunt & distrahant, exemplum videt: nisi sedula super se aduigilet sollicitudine & diligentia, sæpenumero spiritualia sua exercitia seponet.

Hanc ob causam nullis aliis suas Societas Missiones committere debet, quæ quos longo vsu experientiaque probavit. Hinc R. P. Franciscus de Borgia dicere solebat, nunquam sibi Missionem, quam adornabat, imago placere, quam cum magnum ea illi dolorem afferret. Inde porro hic ipsius dolor oriebatur, quod eos ab se viros fortas ablegare cogere, qui ijs erant dotibus instructi, quales ad huiusmodi expeditiones requirebantur, & quales ipse in ijs requirebat. Nam longe pluribus prædiciis & armis opus est ad egrediendum, quam domi manendum.

Quocirca Missiones ijs maximè committendæ sunt, & quadrant, qui quatuorvotorum Professores sunt, qui iam bene probati esse, & in virtutis studio satis prouecti existimantur. Quamquam ne hos quidem continenter & diu in iisdem agere conuenit, sed suis temporibus domum redire se recollecturos ac restauraturos, ne per totamque intensas occupationes spiritus offocetur, & paulatim exerceat.

Hinc colligere possumus, quid, si ita de ministerijs spiritualibus, ad animarum iuuam in iustis loquamur, scilicet ob illa orationem, examina, reliquaque ordinaria exercitia, proprium & priuatum nostrum profectum concernentia, omittenda non videri (quia bona & ordinata caritas non est, se ipsum negligere, & suum profectum seponere, quo alterius commodis ac salutem intendatur) quid inquam sit de corporalibus & exterioribus occu-

patio.

passionibus, de officiis & negotiis temporibus attendendum; idque tam in secularibus quam Religiosis; quia ad omnes omnino homines hæc doctrina pertinet, & eâ sibi quisque pro statu suo applicare potest.

Numquam enim quis ita in occupationes externas, esto etiam eæ bonæ sint, & ad officium suum referantur, effundi, aut immergi debet, ut propterea salutis suæ obliuiscatur; & Religiosus orationem, examen conscientie, & quidquid nemum aliquomodo ad profectum suum & passionum mortificationem spectat, earum causa omitat. Nefas enim est omittere quod maius est, ob id quod minus: semper quippe præponere & præferre debemus id, quod nostri ipsorum priuatum commodum utilitatemque concernit; atque ea demum cû Deum Superiorum nostrorum voluntas est.

Nec studiosus & scholasticus spiritualia exercitia, propter studia & lectionem, debet aut penitus omittere, aut parùm ducere: parùm quippe illi proderit, euadere in virum doctum, si boni Religiosi mores non addiscat. Atque eo magis, quod serua ordinariorum exercitiorum spiritualium obseruantia non tam impeditura sit, quam mirificè collatura, ut naturalis ingenii lumen Deus adaugeat & illustret, ad maiores in studiis progressus faciendos.

Albertus Magnus apud discipulos suos frequenter dicebat (quod & in initio Summæ casuum, quam edidit, scriptis reliquit) plus in diuinis scientiis feruenti oratione & deuotione, quam contentiore studio profici; atque ad hoc propositum adferre solebat verba illa Salomonis, *Optaui & datus est mihi sensus, & inuocavi, & venit in me spiritus sapientia.* Hinc etiam Sanctus Thomas de Aquino, qui illius sub disciplina studuit, tantopere in omni scientia eminuit, & tantam ingenii est subtilitatem adeptus: qui quidquid sciret, magis se oratione id, quam humana industria & studio profictebatur affectum.

S. Bonauentura cum Parisiis Theologiam magna omnium satisfactione & plausu, insigni quoque doctrinæ opinione ac nominis fama proficere; atque eo ipso

tempore libros etiam aliquot eruditos e-deret, quos omnes obtupeferent, diu quadam cum S. Thomas Aquinas, qui eodem tempore viuebat, eique familiaris erat, adire, petique sibi libros quos voluebat, ostendi. Duxit illum in cubiculum suum Bonauentura, ostenditque ei paucos aliquot libros communes in mensa positos, quos se legere dicebat. At cum Thomas illos sibi potissimè libros, e quibus res adeo profundas & mirabiles hauriret, petiisset exhiberi; Bonauentura, ostendens illi oratorium, in quo crucifixi Iesu effigiem, quæ aspicientibus pietatem moueret, habebat, Hi, inquit, sunt omnes libri mei, Pater, & tibi persuadeas velim, hunc primarium meum librum esse, e quo, quidquid aut doceo, aut scribo, quam copiosissime haurio: & ad huius magistri veræ scientiæ lucem esse affectum (ad hos in meis dubiis habendæ lucis causa confugiendo) nec non Missas audiendo & seruiendo, quam ex omnibus libris & exercitiis litterariis. Quibus auditis Thomas, erga sanctum hunc virum magis affecti, & in maiori eum honore habere cœpit.

S. Bonauentura ex imagine crucifixi plus hausit quam e libris.

CAPVT VI.

*Cauendum nobis est & aliud quoddam Extremum: nimirum, per speciem nobis ipsi attendendi, omnem proximi curam abijcere.*

Dicet fortasse quis, si tantum sit in proximo curando periculum situm, huiusmodi me periculis vltro exponere nolo, sed ab iis quam possum longissimè me subducere, deque mei vnus profectu ac salute sollicitus esse cupio: magis quippe mei teneor curam gerere, quam aliorum; nèue æquum est me, quo alios lucrer, salutis propriæ periculum adire. Hoc

Proximi cura non negligenda.

alterum est extremum, ad quod quis à regia instituti nostri via potest deflectere. Cui obiectioni, vti & priori, etiam in Euangeliiis clarè respondetur, in parabola scilicet de talentorum distributione.

Matth. 25. 14.

Luc. 19. 15. Parabola Euangelica de talentis.

Pater quidam familias omnem inter seruos suos substkriam dispersit, vni quidem quinque talenta, alij duo, tertio denique vnum tantum dedit. Primi accepta talenta bene impendentes, totidem alia superlucrati sunt, atq; idcirco ab hero laudè & præmium retulerunt. Atqui vnum duntaxat acceperat, illud in terram defodit, ac venienti domino, & accepti rationem deposcanti, respondit, *Domine scio quia homo durus es, metis tibi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti, & ideo timens abij, & abscondi talentum tuum in terra, ne ipsum amitteretur: ecce habes quod tuum est: en talentum integrum, vt à te illud accepi.* Cui deinde Dominus: *De ore tuo te iudico serue nequam sciebas quod ego homo austerus sum. tollens quod non posui, & metens quod non seminavi. & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum & sura vtrique exegissem illam: Et adstantibus dixit. Tollite itaque ab illo talentum, & date ei qui habet decem talenta, qui ad quinque accepta alia quinque superlucratus est; quia illi maiori mercede & ampliori gloria donabuntur: & inutilem seruum eicite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.*

Luc. 19. 21.

Parabolam hanc ad nostrum propositum exponit S. Augustinus, eamq; à Christo ad instructionem & documentum eorum prolata censet, qui, quod inertes & socordes sunt, dispensatoris patres in Ecclesia Dei agere, nec proximum iuuare volunt, Deo se dicentes alienorum peccatorum rationem reddere nolle. Pigri huius serui, inquit, exemplo sapiant: quia aliam eius condemnationis causam non legimus, quam quod cum talento accepto non sit negotiatus, nec aliquid ei superlucratus. Neque enim id ipse perdidit, vel malè impendit: quin imo diligenter & cautè asscruauit, sub terra defodiens, ne

Lib. de fide & operibus 6. 17.

id ipsi furto surriperetur. Hinc etiam Ambrosius ait, *Videamus, ne rationem reddamus pro otioso silentio: c. 3. est enim & negotiosum silentium, quale fuit castæ Sufannæ, quæ plura præstitit silenter ingemiscendo, quam si locuta fuisset: nam tacendo quoad homines, loquebatur cum Deo: & est silentium otiosum, & illud malum est. Proinde, sicuti Deo verborum otiosorum, ita etiam silentij huius otiosi reddenda ratio est. Tunc autem id otiosum est, quando, cum proximum verbis nostris iuuare & prodesse possumus & debemus, ipsum non facimus. A nobis vero potissimum & præ cæteris Deus huius silentij rationem deposcet: quia hoc talentum nobis concredidit, hoc alios iuuandi officium & ministerium Societati iniunxit, atque ideo non tantum propriij profectus à nobis rationem exiger, qualem exacturus est ab ijs, quibus solum se ipsos curare propositum est: verum etiam quæret, quomodo in proximis iuandis lucrandisque operam impenderimus. Qui si nos comperiat talentum receptum abscondisse, & terræ in fodisse, & ipsum à nobis auferet, & nos, vti seruum illum nequam & pigrum, castigabit.*

Lib. 1. Off. c. 3. Silentium otiosum dicitur. Negitium laudatur. Societati Iesu cura præcedenda. Oratio & animarum zelus commendandus. Matth. 25. 33. Seru. 17. c. 1. 1. 1.

Quocirca vtrumque curare & cordi habere, nec vnum propter aliud omittere nos par est: sed imitari exemplum Redemptoris nostri Iesu Christi, quem in ipsa passionis nocte, ab oratione surgentem discipulos suos adiisse, ac rursus ab ijs ad orationis locum rediisse, Euangelista commemorat. Vt nimirum ab oratione surgentes, ad cum proximo agendum, eumque iuuandum egrediamur, ac rursus statim ad solitudinem, & orationem repetendam redeamus.

Præclare punctum hoc pertractat S. Bernardus, exponens illa sponsi ad sponsum verba, *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: haud dubium, inquit, quis ad animarum lucra. Sed quid hoc sibi vult? An non is ipse sponsus est, qui ante paulo in eodem capite, tam sedulo studioseque inhibebat, ne dilectam quis expergefaceret? Adiuvo vos filia*

standos & educandos; atque ad eos sustentandos & curandos sæpe tibi amplexum, quietem, & delectationem esse seponendam.

Cuius rei symbolum & figura nobis fuit Iacob, cui, dum formosæ Rachaelis, sed sterilis, amplexibus & osculis frui sperat, pro ea Liam Ippam, sed fecundam, suppositam fuisse Scriptura narrat. Sic & hoc loco, dum sponsa ad optata ac deliciosa sponsi sui oscula & amplexus aspirat, matris ei officium, & filiorum educatio commendatur, diciturque ei, *Quia meliora sunt vbera tua vino*: fructus quippe prædicationis & conuersationis cum proximo, nec non animas Deo lucrari, melius tunc est, & magis Deo placet, quam deliciosa vini contemplationis suauitas.

Ersi Lia non æque sit formosa ac Rachael, at est fecundior, & sua fecunditate nimis quàm Rachaelis venustatem supplet & compensat. Esto vita contemplatiua actiua sit perfectior, quando tamen cum contemplatiua hæc actiua coniungitur, uti sunt docere & iuuare proximum, & animas Deo conuertere, tunc multo ea perfectior est, quam contemplatiua sola.

Hoc in sensu explicat Chrysostomus illud S. Pauli, ad Romanos scribentis, *Operam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundam carnem*. Quod videlicet Apostolus aliquantisper à suauissima Iesu Christi conuersatione & commercio sequestrari, operaque sua amorosa ad tempus seponere vellet, quo proximorum saluti comparandæ insisteret. Atque hoc quodam modo erat, propter illos anathema fieri à Christo. Hinc & Doctores omnes fatentur, illud supremum quendam summumque caritatis actum fuisse.

Adeo ut, quæ videtur iactura & dispendium, non nisi insigne sit lucrum & compendium. Vnde nobis persuadeamus necesse est, nullam nos, esto proximorum curationi & commodis attendamus, in proprio profectu aut re nostra iacturam passuros; quin potius permultum propterea lu-

*Vita mista contemplatiuam superat.*

*Lib. 1 de cõpunct. Rom. 9. 3.*

*Cõtemplatio animarum lucro postponenda.*

*Zelus animarum perfectionem promouet.*

filia Ierusalem, per capreas ceruosq; camporum, ne suscitetur, neque euigilare faciat dilectam, quoadusque ipsa velit. Quomodo ergo iam illam compellat, non modo ve surgat, verum etiam properet? Momenti spatio, & simul quodammodo, veat, ne quis sponsam excitet, & statim eam hortatur ut surgat & festinet. Quid sibi vult repentina hæc voluntatis & consilij sponsi mutatio? Putasne, ait Bernardus, leuitate aliqua sponsi id factum esse, & cum ante aliquid voluisse, quod postea noluerit? Nequaquam, sed ad necessarias illas vicissitudines & mutationes, quas facere nos interdum oportet, alludere voluit, ut nimirum à somno & quiete orationis & contemplationis, ad actionis necessitate laborem proximi iuuandi causa, alternatim transeamus.

Magnus quippe Dei amor otiosus esse nequit; ignis enim est, ac proinde alios eodem amore succendere & inflammare gestit: atque idcirco non modo contemplationis quietem relinquit, & orationem intercipit surgens, verum etiam festinat: ut ingens & accensus proximos iuuandi desiderium hac ratione declaret. Hinc ergo est, ait S. Bernardus, quod cum vix paululum in sponsi sinu sponsa requieuit (læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me) eam excitet, & ad alia vtiliora peragenda emittat. Vtiliora dico; quia melius, vtilius, & coram Deo dignius est, simul etiam aliis curandis attendere, quam solum nostri ipsorum profectum & vtilitatem curare.

Neque vero tum primum sponsa hoc modo à sponso excitata est: nam & alias idem ipsi contigit. Volebat nimirum sponsa contemplationis quiete & deliciis semper frui, & suauissimis sponsi sui amplexibus & osculis continenter innatare, vnde eadem etiam enixe petit, dicens, *Osculetur me osculo oris sui* at respondet ei sponsus, *Meliora sunt vbera tua vino*; significans illi, quod & filios progignere debebat, ac proinde hos ei negligendos non esse, sed curandos. Recordare te esse matrem, & habere filios, illos tibi esse la-

craturos, & maius in virtute & perfectione incrementum ac progressum facturos. Elegantes aliquot similitudines ad hoc illustrandum & confirmandum adfert Clemens Alexandrinus: Quo plus, inquit, aquae è puteis hauritur, eo illam & meliorem dant & limpidiorem; & è contra eadem, cum non educitur, limosa, putrescens & insipida fit. Culter vsu ipso nitescit ac splendet: in vagina vero reconditus manens, & sine vsu, sordes & rubiginem contrahit. Ignis, quod multa adurat & accendat, adeo nihil de vi sua deperdit, vt potius maior fiat & increseat. Ita quoque inscientiis humanis eum qui altos docet, videmus docendo multa addiscere, atque hoc modo homines magnam sibi Doctrinam ac varias scientias comparare.

Eodem vero modo se res habet in scientia hac spirituali & diuina: eo magis, quod verbum Dei sit gladius anceps, ex vtraque parte acutus, tum alius, tum sibi secans. quod enim alios doceo & prædico, eo & ipse opus habeo: quin & docentem me conscientia statim remordet, suggerens, Cur ipse non facis, quod aliis prædicas? Væ illis qui dicunt, & non faciunt.

Et cum in confessionibus aliorum lapsus audimus, & aduertimus, ex iisdem discere debemus caute circumspecte que ambulare, & Deum ex animo rogare, vt potentem manum suam à nobis non amoueatur: simul etiam immensas ei gratias agere, quod in pares nos culpas incidere non permiserit. Dum hunc & illum ad bene moriendum disponimus, efficax id nobis occasio & stimulus est, ad horam mortis semper præsentem in memoria habendam, & ad tali modo vitam institueret. studendum, vt semper & vbiuis ad illam parati ac dispositi simus. Dum carceres & Nosocomia adimus, dum inimicos inuicem conciliamus, ad vitæ huius miserias melius cognoscendâs, hæc nos opera velut manu ducunt, necnon ad beneficium vocationis, quo ad statum Religiosum nos benignissimus Deus è mundo vocauit, pluris faciendum. Denique omnia nostra exercitia & functiones adeo non oc-

casio sunt ad in peius prouendum, vt potius quidam velut excitatores & adhortatores sint, nos, ad studiosius & maiori cum conatu in virtutem & perfectionem incumbendum adhortantes,

Huc accedunt eximie ac multæ illæ misericordiæ, quas quam copiosissime Dominus præstat iis qui ita nauiter & impigre proximo operam suam dedicant. Si opera misericordiæ corporalis exercueribus, tanta in Scriptura promissa merces legitur, quæ non manebit eos, qui spiritualis misericordiæ opera proximo impendent? vt pote quæ tanto prioribus maiora & digniora sunt, quanto corpori anima antestat & potior est.

Quare merito de his capi & intelligi posse ait Chrysostomus, id quod in Euangelio legitur: *Date, & dabitur vobis.* Nec non illud quod apud Sapientem, *Anima que benedicit; (id est proximo beneficit) impinguabitur; & qui spiritualiter altos inebriat amore ac desiderio rerum cœlestium, ipse quoque à Deo diuinarum consolationum vino inebriabitur.*

Nonnulli hos assimilant elemosynariis Principum, quibus magna argenti vis in egenos distribuenda datur: quibus, si multa effundant, etiam multa vicissim conferuntur. Hæc tamen comparatio (vt verum fatear) nequaquam id quod volumus adæquat, nec vique quaque per omnia respondet: quia elemosynarius, si modo fidelis sit dispensator, prorsus nihil sibi reseruat, nec propterea quod aliis multa dat, inde ipse sic sic cupletior. Verum ij qui spiritualibus ministeriis proximo opitantur, dum quid aliis dant & locupletant, ipsi pariter ditantur, & substantiam suam adaugent. quocirca alii melius & adæquatius eos puerorum regionum nutricibus comparant, quibus de sua mensa Rex cibos & alimenta subministrat, quæ deinde eo quod sibi superest ac redundat, teneros regulos enutriunt. Pari modo, qui Regis cœlestis filios educare & alere student, ipsi de mensa sua regali ac diuina escas & alimenta tam copiose & abunde suppeditant.

*L. 1. fro  
mat.  
Similia  
quatuor  
1. Puteus.  
2. Culter.  
3. Ignis.  
4. Scientia.*

*Concionatores.*

*Confessarij.*

*Moribundis  
Vacantes.*

*Opera pietatis  
exercites.*

*Et his similes inde*



Cur me in hac cruce reliquisti, tuamque iam quietem & consolationem sectaris? Quia voce admonitus, & visione Christi mire permotus, ad intermissam animarum culturam reuertit, in qua permulctis deinceps annis nauum & infractum se operarium praestitit.

diet & proteget. *Domine ut scuto bona & lunas atque tua coronasti nos* Bona, inquam, voluntate Dei, qui ea nobis mandat, usque nos applicat, velut umbone & clypeo circumdamur ac protegemur.

Vnde praclare S. Basilius: *Nolito putare, inquit, ideo te castum. Et a carnalibus tentationibus immunem fore, quod te in solitudine recludas, et ab hominum consuetudine sequesres* Falleris: quia non est

## CAPVT VII.

*Aliquot suggeruntur remedia inuanda pusillanimitati non nullorum, qui quod suis ipsorum perditionem & damnationem timeant, proximos iuuare refugiunt.*

**V**T pusillanimitatis tentationem, quam timidus aliquot & scrupulosus demon vexare solet, persuadentes sibi suam se animam praesens in discrimen vocare, dum aliorum curare proponunt, radicibus e cordibus nostris euellamus; ante omnia veritatem quandam, imprimis necessariam, maximique momenti, quaeque ad hoc ipsum imprimis nos adiuuabit, nouerimus, nobisque persuadeamus oportet: nimirum quo loco nos Deus collocabit, eo securiores ac tutiores nos fore, quam quo nos ipsi fore putabamus. Dum enim, Superiore iniungente, in publicum & forum prodimus, dum foeda & spurca poenitentium in confessionibus scelera audimus, tutiores ac securiores erimus, quam si ex proprio nutu & decreto, in cubiculum nos abeuntes, hisce nos ministeris, prolabendi periculum veriti, subduceremus. Quia forsitan in cubiculo a prauis & obscenis cogitationibus impugnaberis, & inaccesses; & in ministeris illis fieri potest ut securior sis & quietior: quia enim te in illis Deus constituit, hinc ipse etiam te custo-

dit, uti refert Palladius, erat consecutus, ut quadraginta annos trecentis mortalibus tanta animi pace & quiete praefuerit, quanta, si viris, nimirum sine vlla ad libidinem tentatione, motu, & castitatis periculo.

Tam integris vestibus, & saraballis illaesis, tres illi pueri in fornace Babylonica ambulabant, ut nullum illis flamma nocuum inferret, & capillus capitis eorum non adureretur: regios vero ministros, qui ab fornace procul distiti erant, sibi que, ne ab igne violarentur cauebant, flamma non ustulauit modo; sed & deuorauit. Potens est enim Deus, in mediis flammis illaesos & intactos seruare illos, qui ex eius amore in eandem se dedere.

Quin potius flammam ipsis fuere velut flores vernantes, & paradisi deliciarum, in quibus Deum laudabant & benedicebant. Ita contingit iis, qui ex eiusdem Dei amore, diuini que honoris & gloria zelo in medio fornacis Babiloniae mundi huius igne ambulant: quia ubi alij comburuntur & penitus consumuntur, hi Deum suum laudant,

*Veritas maxima. Tutior es in periculo cum Deo, quam tecum extra illud.*

*Deus quo te loco statuit, hoc et protegit.*

laudant, benedicunt, magnasq; ei gratias agunt, quod ipsos ad Religionem vocat: & vnde alij suis perdicionem & condemnationem animabus arcessunt, inde hi evidentiorem vanitatis mundanae cognitionem aequae detestationem, maioremque boni quod in Religiosa vita habent, estimationem hauriunt.

*Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* his inquam, qui ex amore Dei, & Superiorum voluntati parendi desiderio, his ministeriis vacant, omnia in bonum converuntur, itaque sugunt mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Vbi namque adest animus fidelis, Deoque placendi avidus, ubi homo non intruditur, neue se ingerit, sed legitime ad haec ministeria vocatur, & debite eis applicatur, nulla ibi est animo cadendi, sed magna potius fiducia in Deum collocandae occasio, sperandiq; quod, quandoquidem his ipsemet nos applicarit, gratiam quoque dabit eadem sine laesione & periculo obeundi.

Vt autem huic veritati magis credamus, ac proinde ad munia nostra obeunda maiorem fiducia & animos concipiamus, quoddam hic medium, atq; ipsum efficacissimum, quod in Societate ad huc finem habemus, omisiss in praesentiarum aliis plurimis, producemus: particularem inquam Religionis nostrae gratiam. Est hoc primum quoddam ac maximae consolationis punctum, cum quoad subiectum quod tractamus, tum quoad alia plurima deseruiens.

Vnaquaeq; Religio particularem quandam a Deo gratiam & auxilium ad eum perfectionis gradum, ad quem eius sectatores vocati sunt, assequendum accepit. Neq; enim ad statum aliquem, aut finem hominem Deus vocat, quin simul convenientia media, vires & gratiam, quae ad finem illum & perfectionem, ad quam eum vocat, obtinendam necessaria sunt, simul ei concedat.

Hanc D. Thomas conclusionem egregie tum e sacra Scriptura, tum e naturali ratione comprobare: quia *Dei perfecta sunt opera.* Quocirca, si quam Deus ad certum

aliquem finem, Religionem instituit, quoq; media & auxilia ad eum finem obtinendum necessaria, dare debet: imperfectum alioquin Dei opus foret. Sicut ad oculum in omnibus rebus naturalibus diuinam eius maiestatem facere videmus, ut, quando potentiam ad aliquid concedit, simul etiam convenientia conferat media, ut illa potentia ad actum suum cogiteat; nam, iuxta Philosophorum axioma, *Frustra est potentia, quae non reducitur ad actum.* Eodem prorsus modo sic in rebus supernaturalibus, & iis quae sunt gratiae, neque enim minus ea esse perfecta debent, imo potius perfectiores, quam naturales. Vnde cum aliquam Deus Opt. Max. Religionem ad finem quempiam instituit, omnia quoque media & auxilia necessaria, ut qui eiusdem Religionis sunt, eum consequantur, ei elargitur. Atque hoc vocamus gratiam Religionis.

Ac sicuti singulae Religiones ab inuicem diuersae sunt, suumque vnaquaeque procedendi modum, & particularem finem & institutum sanctum habet: ita etiam singulis particularem Deus gratiam & auxilium ad finem illum, ad quem eas instituit & ordinavit, obtinendum contulit. Adco ut Religiones omnes in hoc conueniant, quod gratiam Religionis vnaquaeque habeat, particulare inquam quoddam Domini auxilium & opem, ad perfectionis statum, ad quem instituta sunt, consequendum opportunam. Haec porro gratia ea harum vnicuique particularitate distribuitur, quam finis quem habet, necnon media, quae ad eum consequendum ei concessa sunt, exigunt. Ita Monachis Carthusiensibus particularem Deus gratiam dat, ad clausuram, solitudinem & abstinentiam suam seruandam. Hieronymianis vero, ad attentam in choro diuinorum officiorum recitationem: atque ita de caeteris Religiosis Ordinibus.

Cum ergo Societas Iesu particularis quaedam sit Religio, auctoritate Sedis Apostolicae in Ecclesia Dei ad animarum iuuamen & curationem potissimum instituta: hinc Deus nobis, ad finem hunc

*Cui dat Deum potentiam, dat medium ut illa in actum exeat.*

*Gratia Religionis.*

*Omnes Religiones habent gratiam sed quaeque diuersam iuxta suum finem.*

Rodriguez exercit. pars 3.

D conse-



*Societatis  
media.*

consequendum, particularia & propria quædam media suggestit; quorum etiam in confirmationis eius Diplomate ipse summus Pontifex meminit: qualia sunt verbum Dei prædicare, confessiones audire, docere, Christianæ fidei capita rudibus per catechesin tradere, spiritualia exercitia præscribere, dissidentes inuicem conciliare, carceres & nosodochia adire, aliaque id genus. Adeo ut, sicuti Societas Religio est ad hunc finem, animarum inquam cōuersionem à Deo vocata; ita etiam ad hæc ipsa ministeria & munia vocata sit, ut illorum adminiculo finem hunc assequatur. Est hoc inprimis notandum, quia maximæ consolationis est.

*Finis & me-  
dia nobis  
propria.*

Neque solum finis, verum etiam quæ in proximorum curationem impendimus media & ministeria, in Instituto nostro propria sunt, nobisque conuenientia, idque per Regulam, à Vicario Iesu Christi approbatam & confirmatam, quemadmodum è Bulla, qua Institutum nostrum approbavit Pontifex Iulius Tertius, liquido patet. Adeo ut Societatem Iesu professi, ex vi regulæ suæ, sint & confessarii & professores scholares; nec tantum ministeria spiritualia, verum etiam opera misericordiæ corporalia, quæ proximo Societas impendit; qualia sunt carceres visitare & nosocomia, ex regulæ & Instituti præscripto, exercere teneatur, uti ex eadè Bulla patet.

Vt ergo ad rem ipsam iam veniamus, hinc sequitur Societate particulare quoddam à Deo auxilium & gratiam, ad finem hunc, animarum inquam cōuersionem, ad quem potissime eam instituit, assequendum accepisse: & quidem per media vocationi & Instituto nostro propria, quæ ad hoc ipse nobis dedit. Atque hæc est particularis Religionis huius nostræ gratia. Adeo ut particulari quadam ratione nobiscum Deus concursurus, & particulare quoddam robur & efficaciam hisce medijs sit; quia hæc est gratia particularis huius Religionis Societatis Iesu.

Ita autem se id habere, singulis diebus (quæ Dei bonitas & misericordia est)

re ipsa experimur. Quid enim in causa esse putas, quod cum quis è Societate concionator in Missionem aliquam, & quidem interdum ætate iuuenis, & non nisi nuperime studiorum cursu confectus, destitatur; talem is in tota aliqua gente animorum morum concitet, ut vniuersè ad peccatorum homologesin faciendam magno feruore & tam frequentes accurrant, ut iam sacrosancta Paschalis solennitas instare videatur? tales is ibidem inimicos conciliet, quos ante alij permulti, nequidquam tentatis omnibus, pacificare non potuerunt: idem quoque publica flagitia & scandala de populo tollat, quæ ante nec brachium sæculare, nec auctoritas Prelatorum impedire valuit. An tuæ id virtuti & doctrinæ, ac talento & gratiæ concionandi putas acceptum referendum? Nequaquam: quia non est hoc aliud, quam particularis Religionis gratia; quod enim id eius sit Institutum, & illa media ad hoc ipsum proportionata, hinc particulari quodam modo ad illa Deus concurret, & singularem quandam energiam & efficaciam iisdem indit, ut suum finem consequantur.

Contrarium vero (quod euidentis rei huius est probatio) videmus in nonnullis qui Societatem deseruere; Etenim hi cum in ea agerent, alas habere & volare videbantur, gratis auribus & animis ab omnibus audiebantur, & insignem in populo fructum faciebant; rari vero se etiam in sæculo volare, & eundem facere fructum posse, frustrari sua spe fuerunt; nam quod hæc alæ essent gratia Religionis, hinc, cum eandem reliquere, etiam alas exuerunt, planeque se implumes in sæculo esse compererunt.

Illustre quo ad hoc propositum, exemplum nobis suggerit liber primus Machabæorum. Cum enim quidam è populo Israel viderent, Machabæos generosa multa in bello facinora edere, & sæpius licet cum Gentibus collata manu, semper superiores euadere, & vix aliquot suorum amissis, luculentas victorias reportare, ac propterea nomen eorum toto orbe celebrari; hanc

*Gratia  
particularis  
Societatis  
Iesu  
conuenientia  
est.*

*Nonnulli  
Dumque  
munitis.*

*Diplo-  
matæ  
est.*

*Gratia Dei  
sum id  
quod ipse*

*Apollus  
deseruit  
à gratia*

*Operari-  
tis non  
parant,  
cantant  
in Deo*

illis gloriam inuidentes, & parem sibi cupientes, in super ambitione acti, dixerunt ad inuicem, *Faciamus & ipsi nobis nomen inclytum, ut celebremur in Gentibus.* Quo dicto, colligunt copias, & aduersus hostes Israel expeditionem mouent. At non pro eo ac putarant, res ipsi successit; sed cum confusione ad propria reuerti coacti sunt. Hostes quippe eos adorti, turbatis ordinibus, & bis mille caesis, reliquos in fugam compulerunt. Cuius rei rationem Scriptura etiam statim subnectit. Ideo, inquit, hi caesi & fugati sunt, & vincere sperantes, e contra victi sunt, quia *non erant de semine uirorum illorum, per quos salus facta est in Israel.*

Nullam ergo superbienti, aut quidquam nobis ipsis attribuendi occasionem habemus, sed omnia haec tum Deo, tum Religioni ipsi attribuenda sunt. Dominus quippe *idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non littera, non talentis quae accepimus, sed spiritu, quem ipse nobis communicat.* Quod enim hoc nostrum sit institutum, tuque Religionis huius membrum, tecum Deus hic concurrat, tibi que particularem dat gratiam & auxilium, ad magnum in proximis fructu faciendum, utque illis subueniendo, non solum tibi ipsi non noceas, verum etiam hac via magis in virtutis studio & perfectione crescas, & progressum maiorem facias. Atque haec est particularis Religionis huius gratia, & particularis eiusdem effectus. Haec qui considerat, nullam profus animo cadendi, aut pusillanimitatis occasionem habet.

Solenter quoque aduertit S. Bernardus, quod, cum sponsus sponsam a somno contemplationis ad actionem surgere iubeat, non dixerit, *Vade, sed, Veni, surge, prope a amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni.* Quod non parum nos animat & corroborat. Per hoc namque significat, quod non temere nos sinat ire prout volumus, sed nos ipse pro libitu condat, & per hoc medium ad se trahat. Ad haec ergo ministeria nos mittit, non ut nos a se separet, sed sibi magis coniungat. ad ipsum inus, ipse nos condat, nobiscum

incedit, ipse noster est comes. Vnde timendum non est, ne propterea simus aliquam iacturam in spiritu facturi; sed magna e contra concipienda spes & fiducia, maius inde lucrum & prouentum meliorem securum.

Regis cuiusdam filius seruos suos ad audax aliquod facinus aggrediendum excitaturus, dixit eis, *Nolite timere: ego enim sum qui praecipio vobis, roboramini. Estote viri fortes.* Si ergo tu Domine mihi praecipias, ut hisce me ministeriis & obsequiis impendam, utque serio proximos curem, quomodo timere poteris? Securior & tutior sane in medio muliercularum lasciuarum ero, earum confessiones excipiens, & eis praedicans, dummodo tu me hisce officiis applices, quam si meo ex arbitrio ac libitu, intra domesticos parietes conclusus existam: tu namque Domine, id mihi iniungis, tu eis ut vacem, imperas. *Si ambulauero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

Hinc etiam facile apparebit, quam grauius in Religione creant nonnulli, qui, proprium secuti arbitrium ac velle, dicunt, si tali in loco essem, si tali officio aut ministerio applicarer, quietus fore, & Deo maius in eo obsequium praestiturus mihi videor; hac vero in domo, hoc in ministerio plane inquietus sum, & nullam consolationem inuenio; atque adeo videor, si diutius in eo maneam, nullum omnino profectum facturus. O intolerabilem errorem & illusionem! Quomodo ibi bene tibi putas fore, ubi tute te cupis ingerere? ibi vero male, ubi te Deus constituere vult? Vtinam vero, quae hinc secuta sunt mala, non re ipsa iam saepe essemus experti. Nouimus siquidem quosdam, quibus, cum non contenti essent iis officiis & habitationis locis, in quibus Deus & Superioris voluntas ipsos constituerat, temereque alia ambirent, Superiorum voluntas & iudicium sui ipsorum iudicio ut condescenderet procurando, stolidè sibi persuadentes, maius ibi se Deo obsequium, & in proximo fructum facturos; tam male haec quam desiderabant & ambiebant, mu-

*Non damnum sed lucrum inde referemus.*

2. Reg. 13. 28.

*Obedientia vobis securus.*

Psal. 22. 42

*Quies in eo quod Deus mandat. non quod tute elegeris reperiesur.*

*Electionis propria periculum.*

tatio cessit, vt ad oculum viderint & confessi sint, merito se ob eandem à Deo castigari. Cauere sane & timere debemus, ne pro lubitu atque ex arbitrio nostro, habitationis locum, aut aliquem denique gradum nobis desideremus: sed in omnibus simpliciter nos Deo, per m dium obedientia, dirigi & conducti sinamus: vbi cunq; enim locorum nos ipse constituet, in eo & melius viuemus, & tutiores ac securiores erimus.

*Obedientia fructus.*

CAPVT VIII.

*De primo medio ad fructum inter proximos faciendum: bona inquam & sancta vita.*

**I**am generalia aliquot media, ad proximum iuuandum conducentia, de quibus in septima Constitutionum parte B. P. N. loquitur, prosequemur, omisis aliis particularibus, quæque Sacerdotibus propria sunt: de quibus in quarta eorum parte agit. Et quamquam quæ in præsens dicturi sumus, ad proximi promotionem vtilitatemque potissime referantur, talia ea nihilominus erunt, vt simul etiam ad nostrum proprium bonum & perfectionem spectent. Nam, vt i in iio dicebamus, tam duo hæc in Societate inuicem coniuncta sunt & fororiant, vt, quod proximo iuuando conueniens medium est, simul etiam nobis perficiendis sit opportunum, &, quod ad nostram est vtilitatem inuentum, non minus in proximi commodum cedat. Quamobrem quod hic dicturi sumus, erit huiusmodi, vt in genere omnibus valde prodesse queat.

Primum autem quod eo loco proximis iuuandis perficiendisque medium B. P. N. assignat, est bonæ vitæ exemplum *Et primo quidem confert bonum exemplum totius honestatis ac virtutis Christianæ, vt non minus bonis operibus, magis, quam*

*7 p. Confir. cap. 4. 4 p. Confir. cap. 8.*

*Zelus animarum & perfectio propria se inuicem inuant.*

*verbis, eis adificationi esse, quibuscumque agitur, curens* Bona enim & sancta vita, quodque homo primo sibi ipsi profecerit, & rem propriam promouerit, primarium & efficacissimum est ad multum inter proximos fructum agendum, medium. Quemadmodum quæ arbores magis sibi excreuerint, plus hæc Dominis suis fructum ferunt; pari modo prædicator & confessarius, qui magis sibi ante profecerit, magis etiam alius, quos tractabit, proderit.

*Bona vita adificat proxima. Simile.*

Medij huius momentum & necessitas inde primo colligitur, quod certissimum sit, bonæ vitæ exemplum longe ad hominibus persuadendum efficacius ac potentius, quam quæcunq; haberi queant verba aut conciones. Vnde etiã Iesus Christus, Redemptor orbis, viam ad cælum docere primo cæpit operibus, ac deinde verbis. At quippe Lucas, *Capit Iesus facere & docere.* Primo triginta voluit annis laborare & facere, vt triennio doceret.

*Exemplum efficacius verba.*

*Christi exemplum.*

Hanc etiam ob causam Ioannem Baptistam in desertum concessisse ait D. Hieronymus, *vt Christum predicaret Ego vox clamantis in deserto.* Quarit hic sanctus Doctor, quomodo Ioannes desertum elegerit ad prædicandum; cum illud magis, ne quis ab vilo mortalium videatur vel audiat, quam ad prædicandum conuenire videatur. Ac responder: Idcirco huic officio Christi prædicatorem & præconem desertum locum delegisse, vt homines, nouum vitæ genus in prædicatore hoc videntes, eum inciperent admirari, & ad agenda penitentiam, vitia deserenda, prædicatoris que ipsius imitandi studium excitarentur. Sciebat vtique Ioannes exemplum esse medium ad auditores commouendos, fructusque in ipsis edendos, longe quam verba & voces, potentius & efficacius. Vnde etiam de eo in Euangelio legimus. *Erat lucerna ardens & lucens* quia ardens sibi in amore Dei, simul etiam ingentem ad proximum, vitæ suæ adeo admirabilis exemplo, lucem ac splendorem emittebat.

*Ioannes in deserto efficacius conuincatur.*

*Ioan. 8. Lucerna ardens sibi lucens proximo.*

Tritum ac cuius notissimū est illud Seneca dictū: *Longius est per præcepta bene*

*Lib. 1. Epist. 16.*

ne & efficax per exempla: quia homines amplius oculis quam auribus credunt. Aliam rei huius rationem dat S. Bernardus: *Sermo*, inquit, *uiuus & efficax, exemplum operis est, plurimum faciens suadibile, quod monstratur suadibile, dum in mirum ipsum opere prælati, & executioni mandari auditores vident ab eo ipso qui faciendum monet, quo viso, etiam ipsi maximo opere ad illud exequendum animantur.*

Tanta quippe est, teste S. Augustino, hominis infirmitas & imbecillitas, ut quæ difficillimè ad bonum aliquod faciendum se applicet, nisi ante eius in alio exempla videat. Hanc ob causam permagni refert, inquit, ut ipse Euangelicus doctor & prædicator bonus sit, ut auditores habeant quod imitentur. Vnde etiam Apostolus sic suos auditores compellat. *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

Huc accedit, quod dum homines prædicatoris & magistri sui vitam & mores, doctrinam, quam docet, respondere & conformes esse vident, statim sibi persuadent, præcepta eius ex intimis animi visceribus proficisci, magnamque ea proinde ad mouendum & persuadendum vim habere: at, si quando vita ab doctrina discrepat, parum posse quiddam dicitur. Quare egregie S. Basilius & Chrysostomus ostendunt, eum, qui aliter viuit ac docet, non verum, sed fictitium & falsum prædicatorem ac doctorem esse, ac velut histrionem agere. Sicut enim histriones modo Regis, modo Dynastæ, modo opulenti alicuius personam agunt; Rex tamen, Dynastæ, aut opulentus non sunt: ita etiam ille, qui non nisi verbis docet & prædicat. Scitè quidem representas humilitatem, non tamen es humilis; scitè mundi & honoris omnis contemptum prædicas, nondum tamen planè mundum & honorem sæculi spreuisti: quare histrio es & mimus, non prædicator Euangelicus.

Hos ipsos eodem loco Basilius etiam comparat pictoribus: quia sicut hi, esto sint deformes, egregie nihilominus hominis alicuius pulchritudinem in tela vel tabula declinant: ita prædicatores nonnulli,

esto ipsi sint superbi; scitè tamen humilitatem norunt depingere, & præclara multa de eadem documenta adferre: esto cholericus & impatientes, patientiam nihilominus suis delineare coloribus nouerunt: esto garruli & vagi, multa de silentio ac recollectione solitaria elogia depromere.

S. Augustinus vero similes hos esse ait *Serm. 34. de terminis illis faxeis, qui in agris fixi, digito quæ eundum sic viatoribus demonstrant, 3. Terminis agrarum.* ipsi nihilominus fixi loco suo manent. Tales, inquit, fuerunt Scribæ illi & Pharisei, qui Magis viam in Bethleem ostendentes, ipsi eodem proficisci noluerunt, imo ne pedem quidem mouerunt.

S. Hieronymus explicans hæc verba Salomonis, *Abcondit piger manum sub sella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit,* per pigrum hunc optimè ait intelligi posse prædicatorem, qui quæ docet, facere detrectat, & omni manus, verbis opera non adaptat.

Gregorius Nazianzenus denique, eum, *Et qui vna manu non etiam verbis prædicat, vna manu animas dicit quodammodo auocare, alia destruit a se pellere; vna manu extruere, alia destruxerat.*

Hi sunt Pharisei illi & Scribæ, quos Christus in Euangelio reprehendit, dicens, *Va qui dicunt, & non faciunt:* qui nec verbis suis mouent, neu fructum aliquem faciunt.

*Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno colorum:* tales igitur sunt prædicatores Euangelici & Apostolici, quique vitæ suæ honestæ exemplo ceteros in animabus fructificant. Nam, quoniam sanctitas supernaturale quid est & diuinum, hinc & omnes naturaliter iis venerationem & reuerentiam plusquam humanam deferunt, eosque non ceu homines, sed velut Angelos, intueri, audire, ac suspicere videntur. Hinc ea quæ dicunt, velut cælitus demissa accipiunt, per eadem mirè mouentur, animoque suo intimè insculpunt. Hac de causa Apostolus vineæ dominicæ operarios rogat, ut se irreprehensibiles & inconfusibiles præsentent, & exemplum

2. Tim. 2. 15.  
Tit. 2. 7.

Bona vita  
Deus plura  
tribuit me-  
dia iuuuan-  
di proxi-  
mos.

10. p. Const.  
§. 2.

Plus gratia  
quam na-  
tura tribu-  
it.  
Reg. 10.  
Summarij.

Ad finem  
supernatu-  
ralem me-  
dia quoque  
supernata-  
re adhi-  
centur.  
Cap. 13.

emplum sint fidelibus in castitate, charitate, ac reliquis virtutibus, ut sic doctrina eorum potens & efficax sit, ad eos qui foris sunt confutandos, & conuertendos.

Bona itaque & sancta vita præcipuum est ad proximos iuuandos medium. Primò quidem propter exemplum, ut iam ostendimus: secundò, quia, ut DEVS nobis ceu instrumentis vtatur, ad multum inter proximos fructum colligendum, permagni refert nos in virtute & mortificatione insignes iam progressus fecisse. Beatus P. N. in decima Constitutionum parte, de Societatis conseruatione & incremento, necnon de medijs, quæ nobis ad spirituales finem, propter quem instituta est (animarum videlicet conuersionem) consequendum mirifice conducunt, loquens, ait, media, quæ instrumentum Deo arte coniungunt, ipsumque disponunt, quo melius à diuina manu dirigatur (qualia sunt media bonitatis & virtutis) ad hoc esse efficaciora, quam, quæ quem erga homines disponunt (vri sunt literæ, aliaque dona naturalia & humana) ac proinde ijs præcipue niti nos debere & comparandis insistere. Omnes, inquit, in virtutum solidarum, ac perfectarum & spiritualium rerum studium incumbant, ac in huiusmodi manus momentum, quam in doctrina vel alijs donis naturalibus & humanis constitutum esse ducant. Illa enim interiora sunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanere ad finem nobis propositum oportet.

Cuius rei ratio manifesta est. Si enim humanum res hæc finem haberet, & hominem referretur, humana media & prudentia satis essent ad ipsam leuò exitu concludendam: at finis, quem in ea spectamus, supernaturalis & diuinus est, scilicet hominum corda concitare, animas DEO creatori lucrificare, castitatem à peccatis educere. Neque vero nostrum est sanctitatem in animabus creare & ingerere, sed eius, qui in ipso mundi primordio dixit, *Fiat lux & facta est lux.* Omnis quoque nostra doctrina, omnis

prudentia, omnis diligentia & industria, atque adeo quæcumque naturalia & humana adhibere possumus media, nullam prorsus habent cum fine hoc proportionem. Solus Deus est, qui in cordibus lucem creat, & verba vitæ dat: quin imò tota instrumenti vis & efficacia ad fructum aliquem in animabus faciendum, à DEO duntaxat prouenit. Illa proinde media, quæ DEO nos artius coniungunt & vni-ent, aptiora nos & efficaciora instrumenta facient, ad animas conuertendas, quo enim Deo magis vniti & coniuncti-erimus, eo gratiarum eius ac donorum cælestium influxus melius intra nos ipsos recipere, itaque eos in alios transfundere poterimus.

S. Dionysius Areopagita, loquens de sanctitate & perfectione, quam Sacerdotes & ministri Euangelici, per quos suam Deus substantiam & sanguinem cupit dispensari, præferre debent, eos ait esse debere primo sanctos in se, ut sic sacrificent alios perfectos, ut perficiant proximum; tantam quoque Dei habere lucem & cognitionem, itaque illuminatos esse, ut etiam alios illuminare, lucemque suam vicinis communicare possint; ita denique amoris diuini aestuare incendio, ut illum suum etiam alijs afflare & eundem amorem in corde proximi accendere queant. Nam, ut bene ait Gregorius, *Qui non ardet in se, non incendit alios.*

Vnde etiam sanctus ille vir, F. Thomas de Villanoua, Archiepiscopus Valentini, saepe dicere solebat, *Quomodo de corde frigido ardentia scintillare poterunt verba?* Tum vero verba tua in proximo amorem Dei accendent, quando è corde fluante, & amoris diuini flammis accenso profolient. Tunc quoque per hunc mundum ignem illum sparges ac diffundes, quem Dei filius in terram venit mittere. *Iguem, inquit, ueni mittere in terram, & quis scit, nisi sit accendatur?* Tunc denique plus vnum proderit verbum, quam alia centum.

Scripsit olim Plato veritatem quandam, in qua plus dixit, quam sciuit. *Quemadmodum,*

modum, inquit, magneti ea inest virtus, ut ferro quod tangit, virtutem attractivam quam habet, imprimat; adeo ut ferrum, cui magnes affricus est, non minus alterum ad se ferrum trahat, quam ipse met magnes. (quam lapidis huius virtutem summopere est S. Augustinus admiratus, dum eius rei experimentum coram videret: vidit enim ab annulo ferreo, cui magnes affricus erat, alium annulum attrahi, & ab hoc rursus alium, & à tertio quartum, ut omnes hi catenam quandam in aere efficerent, è mirabili hac cohesione connexam.) ita homines, inquit Plato, à Deo tacti, hanc virtutem habent, ut etiam alios ad Deum attrahant. Si ergo verba nostra non sapiant: nec redolent homines à Deo tactos, quomodo ad Deum alios poterunt attrahere? Si amoris divini ignis in corde tuo non ardeat, quo alios modo poteris incendere?

Etiam secularis Rhetorices magistri docent, nihil esse, ut quem moueat orator, potencius, melius & efficacius, quam si ipse ante verè in animo motus & concitatus sit. qui enim alium ad lachrymas mouebo, si me ipse oculos secos videat habere? quomodo dolentem auditorem faciam, si nullum me vultu dolorem, nullum tristitiæ sensum videat præferre? quomodo ad indignandum excitabo, si me indignari non ostendam? Pari modo, quomodo ad mundi contemptum alios mouebit aut concitabit, qui verè & ex animo mundum non contempserit? quomodo affectum erga mortificationem alijs ingenerabit, qui cum ipse non habet? quomodo denique alios faciet humiles, qui humilis non est? Nihil aduenit, nisi ignis, nihil humectat quam aqua; nulla res alijs colorem indere potest, quo ipsa careat. nemo quippe dat quod non habet, itaque quod ipse non habet, quomodo id alijs dare aut imprimere velis?

Eris ceu inanes bombardæ, quibus pila scireta ingesta non est; hæc siquidem acrem

duntaxat fragoribus ac tonitruo complent, muros autem nec deiciunt, nec hostem. His ergo assimilantur concionatores verborum pleni, affectu vacui: qui non nisi inanes verborum bombos & strepitus cient, & ut loquitur Apostolus, quasi aerem verberant; neminem vero prosterunt, nullius cor fauciant, quia nulla ijs inest pila, nulla inquam substantia, nulla vis, nulla virtus, aut spiritus. hæc autem sunt, quæ reliquis robur & efficaciam suppeditant.

Concionandi talentum non consistit in verbis, non in artificio & succo rhetorico, non in sublimibus aut subtilibus conceptibus. neque enim hoc modo concionabatur ipse Gentium Apostolus, & vas illud à Deo ad mundi conuersionem electum; sicut id ipse de se ad Corinthios scribens, testatur: *Et ego cum venissem ad vos fratres, ueni non in sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians uobis testimonium Christi: non enim iudicauis me scire aliquid inter uos, nisi Iesum Christum, & hanc crucifixum* Et deinde: *Sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilebus humana sapientiæ uerbis, sed in ostensione spiritus & uirtutis, ut fides uestra non sit in sapientiæ hominum, sed in uirtute DEI* ne ipsa mundi conuersio humanæ aut eloquentiæ, aut sapientiæ, sed uai Dei uirtuti ascriberetur, non, inquit, in sapientiæ uerbi, ut non euacuetur crux CHRISTI. Sic patris illi, sanctique Patres, uti historia Ecclesiastica & Tripartita, magna sane ipsorum laudè, scribit, tum sanctè concionando, tum bene consulendo, solebant sine omni affectatione, & argumentorum rhetoricorum artificio alios edocere; sed, ceu prudentes quidam medici, prout conscientiarum auditorum suorum infirmitates id exigere uidebant, ita uerborum medicamenta applicare. Tales porro & conciones nostræ & spirituales discursus sine oportet. non prædicamus, ut prædicemus nos ipsos, sed Deum. Non enim, inquit Apostolus, nosmet ipsos prædicamus,

1. Cor. 9. 26. Concionatores aerem verberantes.

1. Cor. 2. 1. 4.

Concioni fructum non dona naturalis sed uirtus tribuit.

1. Cor. 17.

Histor. Escl. p. 2. lib. 2. c. 6. Sanctorum concionandi ratio.

Deum prædica non te. 2. Cor. 4. 5.

*dicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum.* Certissimum sane est, concionatores illos, qui non nisi suam eruditionem, eloquentiam, & elegantioris idiomatis cognitionem in concione ostentare satagunt, perexiguam concionando fructum facturos. Primo quidem propter eam causam quam diximus: auditores namque, quibus vel mica salis aut iudicij est, haud difficulter intelligunt eum, qui hoc modo praedicat, ijs quae dicit, sibi adulari & applaudere, ex ijsque voluptatem se capere, magis se disertum & eloquentem, quam fructus apud auditores suos faciendi cupidum ostendere volendo.

*Res negligitur dum verbis attenditur. Quintil. lib. 8.*

Secundo, quia omnem haec ipsa elegantia confectio fructum demerit, & quod dicitur quis est elegantius ac floridius, eo minus est utilitatis allaturus. Verissima namque est illa Rhetorum sententia, *lacet in oratione sensus, in qua verba laudantur.* Id est, homines, tum negligunt attendere rebus, dum verba audiunt florida & compta (haec namque debitam sententiae attentionem suffurantur) neve tunc ea quae sibi dicuntur, spectant, propterea quod, quomodo eadem dicantur, attendant. Si ergo etiam rhetores in oratore id carpunt, & vitio vertunt, quanto potius in Evangelico id est concionatore reprehendendum, cui ad animorum salutem & utilitatem duntaxat respiciendum est.

*1. Cor. 12. 7. Utilitas est festinus spiritus ad utilitatem: sic & donum concionandi Deo non nisi ad utilitatem proximis datur. Hinc etiam semper in hanc suos praedicator oculos conijcere debet. Vnde bene S. Hieronymus Nepotianum monet: Docentem in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus suscitetur: lacryma auditorum laudes tuae fiat. Bonae inquam concionis indicium est, non audientium applausus, neve dicant, Numquam sic locutus est homo, vel hem, quam praedicator & quam rara protulit! quam bene ea dixit! sed eorum compunctio & lacrymae, nec non morum correctio & vitae mutatio.*

*Epist. 2. ad Nepotianum.*

*Ioan 7. 46.*

*Iachryma fructus bona concionis.*

Et in hoc vno ipsum praedicandi talentum situm est; quod scilicet hominem ut instrumentum Deus deligat, ad corda auditorum commouenda, utque verborum eius adminiculo & vi homines meliora persuadeantur, malum vitae praeteritae statum ad animum reuocent, de comissis doleant, & ex corde toto ad Deum conuertantur.

Hinc R. D. M. Auila dicebat, *Predicare non est, hore spatio de loco superiore de Deo loqui; sed hoc hinc inde de auditoribus quidam, qui de mou ingressus est, Angelus factus egreditur. In eo spem concionandi talentum consistit.* Et alius quidam Dei seruus illam demum bonam & fructuosam concionem dici posse dicebat, postquam auditores capite demisso cogitabund ac subtristes incedunt, inuicem non loquuntur, ne quidem intuentur. Hoc quippe signum est, quemque ex ea aliquid quod ad rem suam proprie faciat, domum referre.

R. P. N. Franciscus Borgia cum in Cantabria concionaretur, potissima auditorum pars non capiebat ea quae diceret, cum quod frequens esset auditorium, & omnes cathedrae vicini esse non possent, tum quod linguam Castellanam Cantabri non intelligerent. Nihilominus miramur omnes attentionem summo silentio praeferebant, quam etiam lacrymis testabantur. Rogari vero nonnulli, cui in concione quam non intelligerent, lacrymarentur, eos qui non idem se fieri responderunt, quod sanctum quendam Ducem viderent; tum vero magis, quod quasdam in intimis animarum penetralibus Dei voces & inspirationes sensibiliber perciperent, quae, quidquid e suggestu concionator distans proloqueretur, ad se deferrent, & singula sensa illius exponerent.

Alias cum Cardinalis Henricus, Lusitaniae infans (qui deinde ad Lusitanorum regnum euectus fuit) hunc ipsum Borgiam rogaret, ut ad populum exhortationem faceret, & ille se ob corporis ex itinere defatigationem excusaret; retulit Cardinalis, Nolo praedice, satis mihi est ut suggestum ascendant, itaque a populo uniuersum uocato ple.

*Concinator instrumentum Dei ad utilitatem.*

*Concione reru talentum est animae conuertere.*

*P. Borgia mouet pro concione absentis; id est, eos qui non intelligunt.*

*Lib. 1. c. 1. Vita Cardinalis Henricus P. Borgiam uult concionari. uocato ple.*

uerso videatur is qui quidquid habebat, ex Dei amore deseruit. Hoc igitur prædicat ac loquitur, & maiorem haud dubiè in animabus fructum causatur, quam plurima verba & voces, ipsum inquam exemplum, & vita sua stimula. Hoc proinde nobis præcurandum est, huic præcipuè nobis est studio intendendum, vt Deus Opt. Max. ad animarum conuersionem nobis, tam concionatoribus, quam confessorijs, & omnibus omnino, quibus proximò curare propositum est, utatur.

fusus: sicuti hunc locum exponunt & intelligunt Sanctus Augustinus & Origenes.

Si porro victoria de hostibus corporalibus (ad quam tamen vires nostræ, & potentia humana aliquatenus proportionatæ videntur) à Deo non nisi orationum adminiculo concedatur: quid erit de victoria de inimicis spiritualibus, deque animarum errantium conuersione dicendum, in qua humana media, vires & industria tam parum possunt, atque adeo exiguæ sunt, vt nullam prorsus cum tam sublimi fine proportionem habeant. Istuc quippe negotium solis est orationibus & gemitibus apud Deum conficiendum: hæc Deum placare, & veniam delictorum, necnon vitæ emendationem ab eo consequi debent.

Medii autem huius valorem & efficaciam serio ponderat & declarat S. Augustinus super illa Dei ad Moysen verba, *Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos* Cum filii Israel vitulum constabilem adorassent, & Deus eos extirpare vellet; Moyses populi patronum apud Deum & sequestrum agens, sic eum compellauit: *Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robusta? Ne quæso dicant Ægyptiis, callide eduxit eos vt interficeret in montibus, & deleret e terra quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitiã populis tuis. Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruorum tuorum, quibus iurasti per te metipsum, dicens, Multiplicabo semen vestrum, sicut stellas cæli, & vniuersam terram hanc, de qua locutus sum, dabo seminivestro & possidebitis eam semper*

Respondit autem Deus, *Dimitte me, quia eos delere & exterminare de mundo volo. Quid est hoc, Domine? cur dicis, Dimitte me? quis te aut tenet, aut detinere potest? quis manus tuas vincire? (Voluntati enim eius quis resistit?)* Quomodo ergo dicit, *Dimitte me?* Hic, ait Augustinus, orationis robur & efficaciam videbis, & quantum apud Deum Dei.

ne animas lucrabis mur.

Serm. 91 de templo Hierosol. 13 super Numer.

Si victoria corporalis oratione magis, quanto magis spirituali!

Quest. 149. super Exod. Exod. 32. 10.

Moyses argumenta ad persuadendum Deo.

Rom. 9. 19.

Moyses oratione te-

nuit iram

Dei.

E ca pos-

## CAPVT VIII.

### De secundo proximi iuuandi medio oratione videlicet.

Altera proximo subueniendi ratio, quam B. P. N. adfert, est oratio: *Luatur etiam, inquit, proximus sanctis desiderijs & orationibus.* Nam, quoniam hocce animarum lucificandarum & conuertendarum negotium supernaturale est: hinc orationibus, lachrymis, gemitibus magis ipsum consequimur & peragimus, quam verbis & vocibus.

Sic magis ad victoriam de Amalecitis relata contulit, maioremque in ea partem habuit Moyses oratio, quam vniuersæ bellatorum hastæ & gladii. Nam quam diu Moyses manus in altum sustollebat, vincebatur, vnde postea necesse fuit manus eius, vtrimque vnam, à duobus viris sustentari ac suffulcari, vt sic semper sublimè elata existeret: atque ira demum penes Israel victoria stetit. Hac ratione suos populus Dei hostes debellabat.

Hoc item Madianitæ visis illustribus Hebræorum victorijs, veriti, ad inuicem dixerunt, *Ira delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere, ore scilicet, id est orationibus ore*

Rodriguez exercit. pars 3.

ea possit & valeat. Hoc scilicet sanctificare ipse voluit per illud, *Dimittite me*. Quod nec verbum est imperantis (si enim preceptum & imperium foret, feruus non obediendo male ageret) nec petentis, vel orantis (neque enim hoc a seruo suo Deum petere decebat) sed inditare voluit orationes iustorum irae Dei posse reluctari, cumque iratum placare.

**Idem confert sanctus Hieronymus, scribens super illud Ieremiae Prophetae: Tu ergo vult orare pro populo hoc, ne affluant pro eis laudum & orationum, & inuocant obsequia tua mihi. At ergo, ostendit quod Sanctorum preces Deo irae possint resistere. Mantolite & aperte id ipsum docelat Psalmodigraphus, dicens: Et dixit ut disperderet eos, si non Moyses aduersus eum stersisset in conuersione in conspectu eius, & auerteret iram eius, ne disperderet eos, & brachium eius in ictum libratum, oratione**

**Exod. 32. 14.** *si a recinuisset placatum est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus suum populum suum.*

**Idem quoque contigit in seditione & murmuratione illa populi contra Moysen & Aaron, per occasionem mortis Core, Dathan, Abironis, eorumque sequacium, exorta: cum enim hanc ipsi imputandam dicerent, iratus est Dominus populo suo, cumque plane delere voluit, iam tum quatuordecim millibus, eoque amplius interfectis, statim ergo ut Aaron Pontifex pro populo oraret, & Deo incensum adolere cepit, *plaga cessauit.***

**Hac de causa Sapiens orationem vocauit scuti nomine, sic loquens: Sed non diu permansit ira tua. Et perans enim homo sine querela deprecari pro populo, proferens seruitutis sua scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, resistit irae, & finem imponit necessitati: Quo autem loco hic legitur deprecari pro populis, alia lectio praefert, *propugnare pro populis*: etenim orare est velut pugnare. Quam bonum scutum ait etiam Ambrosius, est oratio, quo omnia aduersarij**

*ignita spicula repelluntur.*  
Quin etiam Deus ipse intentatum flagellum suis e manibus gaudet excuti, & reperiri hinc inde aliquem, qui se ponat inter medium ad vindictam eius auertendam: sicut benignus aliquis pater, esse filio suo comminetur, adeo tamen in eum animaduertere non vult, a quo ne ferret, retineretur, quin imo interdum ad quos amicos aut horos subornat. & data opera paratos habet, qui sibi baculum aut flagellum de manu extorqueant: ita Deus Optimus Maximus, qui plus quam pater aut mater est, tanto nos amore proficitur, utpote filios suos, & qui tam caro illifamilis sanguinem quippe & vitam ad nos seducendos impendit, ut in nos nollet animaduertere, sed gratum illiforet, si quis amicorum se mediatorum interponeret. quoniam tales interdum conquirent, ac summo opere debet & conquiritur, cum desunt qui irae suae per orationem obstitant. Per Ezekielem namque sic expostulat: *Et quid studeo? Virum, qui interponeret sepe, & parat oppositum contra me pro terra, ne disperderem eam, & non inueni.* Et alio loco, *Non ascendisti ad aduersum, neque opposuisti murum pro domo Israel.* Quo loco Sanctus Hieronymus ait, *Quomodo in murus inimicorum mentionem frangit & impedit, & sicut in idem obtuam predicti soler, ut illi resistatur: ira Dei in sanctorum precibus frangitur, quia Dei irasitas identer illis obsecundat & condescendit.*

**Idipsum quoque conqueritur Isaias: Non est, uti solebat, Dominus, qui inuicet nomen tuum, qui confurgat, & teneat te. Nullus est iam iacob, qui cum Deo luctetur, cumque eo velut in duello decertans dicat, Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Deo siquidem id est quam gratissimum. Hinc ad oculum patet, quantum sit orationis iustorum & amicorum DEI robor & efficacia, quia ad brachium eius retinendum, illiusque irae resistendum nimis quam potens est.**

*Sanctorum orationes obfistunt irae Dei.*

*Oratio Aaron placat Deum.*

*Num. 16. 48.*

*Sap 18. 20.*

*Oratio est scutum & propugnaculum.*

*In oratione nobis debet esse intermedium...*

*Quare bene nique esse placet, ut parat...*

*Ezekiel 20. 30.*

*Ezekiel 17. 1.*

*Preces sanctorum iram Dei frangunt.*

*Gen. 32. 26. Oratio est robor.*

*Hinc*

Hinc melius intelligatur, & magis confirmabitur id quod superiori capite dictum est: quanti scilicet ad fructum in proximo faciendum referat, sanctos, & amicos Dei nos esse: quamque merito dixerimus, bonam & sanctam vitam primarum quoddam ad hoc medium esse. Qui enim inimicos dissidentes inuicem conciliare volet, gratus & acceptus sit oportet illi, cuius mediatorem agere, & quem alteri reconciliare studet: si enim displiceat, ad iram & indignationem eum prouocabit potius, quam ad inimico ignoscendum.

Tantum porro ad bonum proximi promouendum valet bona & sancta vita, ut, quamuis illam pro eo orationem non faceremus, aut nullum aliud ei obsequium prestarem, quam quod, insigniter sancti & boni esse studeremus: hoc unum illi iuuando maxime prodesset & conferret. Declarat hoc in primis historia illa quam in Genesi legimus. Cum ciuitates illas impias, Sodomam & Gomorham ob nefanda scelera Deus subuertere uellet, ecce Abraham eius iram se mirum obijcit & ait, *Nanquid perdes iustum cum impiis? non est hoc tuum, nequaquam facies iudicium hoc. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate, peribunt singuli?* Dixitque Dominus ad eum: *Si inuenero Sodomis quinquaginta iustos in medio ciuitatis, dimittam omnino loco propter eos.* Responditque Abraham, ait: *Quia semel capui loquar ad Dominum meum, cum super puluis & cinis. Quid si minus quinquaginta iusti, quinque fuerint? delebis propter quadraginta quinque uniuersam urbem?* Er ait, *Non delebo, si inuenero ibi quadraginta quinque.* Rursumque locutus est ad eum: *Sin autem quadraginta ibi inuenti fuerint, quid facies?* ait, *Non percutiam propter quadraginta.* Ne quis, inquit, indignus Domine, si loquar, *Quid si inuenti fuerint triginta?* Notandum autem est, cum initio nonnisi sensum numerum priorem imminuisse, per quinarios tantum descendendo: iam

vero DEI benignitatem & beneficentiam aduertendo, audaciam sumpsisse per denarium descendendi, a quadragenario usque ad tricenarium. Respondit ergo Dominus, *Non faciam, si inuenero ibi triginta;* propter hos parcam uniuersis. *Quia semel ait, capi loquar ad Dominum meum. Quid si ibi inuenti fuerint viginti?* ait, *Non interficiam propter viginti.* Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: *Quid si inuenti fuerint ibi decem?* Non delebo propter decem. Sed cum ne decem quidem inuenerentur, quinque illas ciuitates Deus igne sulphureo deleuit. Unde sole meridiano clarius patet, quanta ad alios iuuandos & sanctificandos utilitas sit bona & sancta iustorum uita. Quam enim Sodomitis profuisset, si decem saltem iusti inter eos reperti fuissent.

Aliis cum Ierusalem castigare, & regnum iudaicum manus Chaldaeorum DEVS tradere uellet, qui ipsum euerterent, & vastarent, atque adeo omnes incolas eius in ore gladii absumerent; idque ob enormia quae in diuinitatem eius maiestatem scelera admiserant; ante per Ieremiam ait, *Circuite uias Ierusalem, & aspice, & considera, & quaerite in plateis eius, an inueniatur uirum facientem iudicium, & querentem fidem, qui nimirum in Deum aeque ac proximum fidelis sit; & propitius ero ei, id est, illius ob causam parcam ciuitati ac regno, & flagellum & exterminium, quod ei intentauimus auferam.*

*faciame Dei.*

*Iustorum praesentia seruat impios.*

*Iustus iustus totum potuisset seruare regnum.*

Unde non sine ratione exclamat Sanctus Hieronymus, in eum locum scribens: *Vide, inquit, quanti Deum faciat unum uirum iustum; cum non solum pro decem iustis, qui in ciuitate reperiuntur (sicut olim ad Abraham dixit) sed si et uirum inter innumeros impios inuenerit, miserturum se dicat eorum, & flagellum quod promerentur auersurum.*



*Iusti multum faciunt, etsi nil extra faciant*

Ingenis sanè amor est, quo viri iusti virtutem Deus prosequitur, cum illius intuitu tot nefarios peccatores tolerat, & iis veniam commissorum indulget. Magni ergo faciendi sunt, quotquot in communitate & Republica sunt iusti: utpote qui magnis eam beneficiis afficiunt, & insigne ei bonum præstant; esto aliud non faciant, quam quod pietatem colant, & virtutibus assidue incumbant.

*Religiosis à populo debentur alimenta quia iustitia sua placant Deum.*

Atque hæc etiam vna de rationibus est, quam Theologi & sancti Patres adferunt, ad probandum à populo Religiosis alimenta & necessaria deberi, etsi nullum hi proximo ministerium impendant, sed reclusi sint, & clauetro & cella sua non egrediantur: nam etiam vsque inde ab illo angello maximopere populo & Reipublica profunt, cum ob pauculos illos bonos tot per orbem malos toleret Deus. Quod egregiè confirmat parabola illa Evangelica, in qua, ad conseruandum triticum, zizania abundantia Dominus eradicari vetat, *Ne forrè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum: finite utraque crescere vsque ad messem.*

*Gen. 2. 29. Deus propter Abraham etsi non rogatus liberauit Loth.*

Imprimis vero quoad hoc propositum, potandum & considerandum est id, quod in historia illa superius indicata Scriptura mox addit: *Cum enim subuerteret DEVS ciuitates regionis eius, recordatus Abraham, liberauit Loth cognatum eius de subuersione urbium, in quibus habitauerat.* Auerte porro non eici, Abrahamum pro Lotho rogasse; sed, quia Abraham ita Deo carus erat, hinc tam ipse quam omnia quæ eius erant, & quæ aliquo modo ad eum attinebant, maximè ei cura fuerunt; atque adeo de Lotho, eius cognato, liberando, & è Sodomitico incendio eripiendo sollicitus fuit, ut eum ad festinanter egrediendum, & se in paruo oppido, haud procul inde disito, saluandum incitans diceret, *Festina, & saluare ibi, quia non potero facere quidquam, donec egrediaris illuc.* O plena pietatis viscera, o bonitatem & misericordiam infinitam, ut dicat, Non potero ante vltionem meam exequi, quam te ipse in tuto collocet!

*Gen. 19. 22.*

*Deus non potest puniri*

Vide obsecro quanti virum iustum faciat re quam Deus, & quid eius in gratiam & dicat & diu iusti faciat. Tu ergo fac iustus sis, & Dei iniustus, & perfectioni comparanda serio incumbe; & certus esto Deum omnia quæ tua sunt, curaturum; ac parentum, consanguineorum, amicorum tuorum, & omnium quæ aliquatenus te spectant, recordaturum. Idque eo magis, quo tu magis ad animæ tuæ negotium curandum, teque Deo arctius coniungendum eadem curate negliges, & eorum obliuisceris; etsi alioquin ad ipse ab eo in particulari non postules. Magis quippe rogant, & ad Deum clamant opera, quam verba. Si enim Opera plus iniquitas impij, teste Sacra Scriptura, ad clamant Deum clamat, vltionem ab eo deposcens quam Verba. *(Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra)* altius haud dubiè clamabit vltio. *Gen. 4. 10.* tus & bonitas vitæ, & maiores dabit voces, ad misericordiam impetrandam. & Si iniquitatem inueniendam apud eum qui ad te ad Deum benefaciendum adeo promptus est, & cuius proprium est misereri semper & parcere. Hæc ergo optima cum Deo agendi ratio est, & consanguineis & amicis suis benefaciendi ratio est.

## CAPVT X.

### De tertio proximis succurrendi medio, zelo scilicet animarum.

**Z**elus domus, necnon honoris & gloria tua comedit me, ac viscera mea adullit, & opprobria exprobrantium tibi, id est iniuria & mala, quæ tibi irrogantur, ceciderunt super me, easque, ut mihi factas, sum interpretatus. Est hoc aliud, & quidem de præcipuis proximorum iuuandi medium: quod etiam inter alia media, ad Societatis conseruationem, incolumitatem & incrementum, necnon ad finem spiritualem, ob quem in-

*Zeli misericordiam præstantibus*

Alicui fuit (animarum inquam curationem & auxilium) consequendum facientia B. P. N. enumerat. Horum unum, inquit, est *Zelus sincerus animarum ad gloriam eius, qui eas creavit ac redemit, quous alio emolumento posthabito.*

Beatus Augustinus in libro seu exhortatione, quem ad Comitem quendam scripsit de salutaribus monitis, ait, *O mi frater, nunquid ferre a sunt carnes nostrae, ut non contremiscant, Zel etiam sensus nosfer ad amantissimus, Si non mollescat, vel et iam in hunc eum gilet ad illa Christi in iudiciis verba, *Ye maledicti in ignem aternum, qui paratus est iam inde à mundi principio usque in sempiternum? Quare non dicimus cum Ieremia Propheta, Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei? Quid porro plorari dolentique salutaris, quam, quem Apostolus plorabat, animarum interitus? Quis infirmatur, & ego non infirmor? Discamus ab Apostolo, inquit Augustinus, ardorem hunc zelum & desiderium salutis animarum habere, cum etiam Deus ipse in tantum eas dilexerit, ut unigenitum suum pro iis impendere & offerre non dubitaret. *Qui etiam proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Notandum autem illud, pro omnibus; itaque nullius omnino salutem negligamus, cum suum unicuique singillatim redimendo Deus sanguinem & vitam impenderit.**

Hic animarum, vel potius gloriae & honoris divini zelus, quidam amoris Dei ignis est, tamque æstuans & ardens, ut eum omnes ament, honorent, & colant, desiderium, ut qui ipsum in se sentit, omnibus illud communicare, & ardorem hunc in cunctis excitare vellet; & re ipsa, quantum in se est, ad hoc connititur. quin etiam, si quando Deum offendi, & per peccata hominum male haberi videt, & remedium ipse adhibere nequit, ingemiscit, & in lacrymas compassionis prorumpit, hincque zeli ignis viscera eius adedit, adurit & consumit. Talis fuit zelus magnorum illorum

Dei amicorum, & illustrium sanctorum.

Audi, ut suum prodat Ieremias: *Es factus zelus est in corde meo quasi ignis exastuans, claususque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens. ausus enim contumelias multorum, & terrerem in circuitu.* Suum vero Elia: sic describit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel.* Suum denique Psalmographus nullo non loco patefacit: *Defectio, inquit, tenuit me pro peccatoribus, dereliquentibus legem tuam.* Et, *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitissimas verba tua inimici mei.* Tam vehementem scilicet sancti hi suo in cord: dolorem & amaritudinem sentiebant, quod effusi habent peccatores legem Dei procularent & violarent, ut interno à timi dolore etiam corpus macresceret ac tabesceret, & sanguis corruptus computresceret; quin imo is ipse exterius saepe totum hominem proderet. *Vidi, inquit, prauaricantes. & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Ita David Prophetam ignis hic adurebat, ut lacrymas oculi eius distillarent. imo in lacrymas prope totus resolveretur: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.* Vel ut alio loco lectio præfert, *propter illos qui non custodiunt legem tuam.* Perinde ac dum ignis caminulo subicitur, ipse superne humorem herbarum exstillat: ita pariter in fletum Propheta liquecebat, dum diuinam maiestatem ab impiis ita ludibrio haberi & offendi videret. Hunc ergo honoris diuini zelum omnes nos præferre par est: & vna de maximis nostris curis & sollicitudinibus esse debet, sedulo operam dare, ut honor Dei quotidie adaugeatur & propagetur, nomen eius sanctificetur & glorificetur, ac sanctissima illius voluntas fiat sicut in celo & in terra. Maximus è contra nobis dolor & amaritudo animi esse debet, videre non modo id non fieri, verum etiam plane contrariè. Atque hoc demum S. Augustinus esse ait, vere honoris diuini zelo æstuarre. *Zelo domus Dei, ait, comeditur, qui omnia peruersa qua videt, cupit emendare;*

3. Reg. 19. 14

Psal 118 53.

136. 139. &

Zelus fons  
commise-  
rationis &  
lacryma-  
rum.

*Et si emendare non potest, tolerat et gemit.* Vti Samuel Prophetam occasione Saulis fecisse in confesso est, *Verumtamen lugebat Samuel Saulem: quoniam Dominum pariterbat, quod constituisset eum Regem super Israel.*

1. Reg. 13. 35.

*Zelus animarum Deo gratissimus.*

*Hom. 12 super Ezech. Chrysostr. hom. 76. Richard. super Cant. cap. 21.*

*Radix zeli horum est caritas.*

*Sancti zeli effectus.*

*Zelus maiorem Dei gloriam spectat.*

Hic porro gloriæ & honoris diuini, necnon salutis animarum zelus inter alia quæ in Dei obsequium præstare possumus bona, non postremum, & fortasse primum est, eique gratissimus. Vnde S. Gregorius: *Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum.* Idem habet Chrysostr. & alij multi sancti Patres: *Nihil sit, inquit, Deo placet, sicut zelus est lucrum animarum.* Ratio est, quia nihil ita gratum ac caritas; eo quod ipsa omnium virtutum princeps sit ac maxima, vti testatur Apostolus, *Mors autem horum est caritas;* & in ipsa tota consistit perfectio; vnde idem eam nuncupat *vinculum perfectionis.* Hic autem zelus, intensus quidam & excellens Dei amor est: ei quippe, qui hoc æstuat, nequaquam satis est Deum quoad potest amare, & seruire, verum etiam quam ardentissime cupit, vt omnes homines eum amare & seruire intendant, vt sanctissimum eius nomen ab omnibus cognoscatur, colatur, glorificetur, & extollatur denique vt Dei regnum se quaquaversum extendat, & propageatur. atque hoc vnicum eius gaudium, ac voluptas est. Vnde si quæ peccata, & iniquitates in Deum suum committi viderent, ex adusque intima animæ eius penetrantia penetrant. Quemadmodum filius, qui patrem suum ex corde amat, eum honorari & ad altiora promoueri summopere desiderat; omne vero eius gaudium est, cum illum iam honores adipisci & exaltari videri, si quæ vero illi irrogantur iniuriæ, & offensæ, non minus ob eas contristatur, quam si propria forent, quin etiam magis. Pari modo quisquis hunc honoris diuini zelum possidet, tanto in hunc Dominum suum amore fertur, tamque ardentem diuinam eius maiestatem ab vniuersis honorari, coli, & laudari optat, vt hæc vnicæ eius sint deliciæ & voluptas. & diuerso nihil

eum magis cruciat & torquet, quam videre ita passim homines Deo obliuisci, tamque graues & atroces in eum iniurias peccando committi. Proinde hic eximius & excellens quidam Dei amor est.

Est præterea singularis & præstans quidam actus amoris erga proximum, nam vti amor noster in Deum tum se prodit, cum ob maiorem eius honoris & gloriam gaudemus, sed ob iniurias & iniquitates in ipsum admittas dolemus: ita verum erga proximum amorem tum testamur, cum eius bono lætamur, & ob vera eius mala (peccata inquam) serio contristamur, eaque quoad possumus, impeditis procuramus. Quare, vt bene docent sancti Doctores, quicumque scire & nosse vult, vere ne proximum amet, videat num ob eius culpam plangat, spiritualibus vero gratiis illius & profectu gaudeat. Hæc est veri erga fratrem tuum amoris probatio, nimirum, vt non minus eius gaudes bono, quam proprio, eius autem aduersis & malis ita doleas, ac si tua forent. Hoc quoque est proximum amare, sicut temetipsum, vti se fecisse ait Apostolus, dum scribit, *Quis infirmatur et ego non infirmor? quis scandalizatur et ego non irror? quo loco glossa habet, Quis infirmatur in fide, vel in aliqua virtute, et ego non infirmor? id est non doleo de eo, sicut de mespo? Quis scandalizatur in aliqua molestia, et ego non irror igne compassionis?* Tam porro Deo id gratum est, vt, Chrysostr. teste, licet seueras & graues suscipias austeritates, toto vitæ tempore ieiunes, & humi cubes: esto totum substantiam tuam in pauperes effundas, nihil hæc omnia sunt cum animarum zelo collecta, Quanto enim anima melior & pretiosior est corpore, tanto plurapræstant, qui confessiones audiendo, prædicando, consilium salutare dando, aliaque opera misericordie spiritualia obeundo, animabus subuenire & mederi satagunt, quam qui largas de opibus suis erogando eleemosynas, corporibus opem adferunt. Quam tute gauderes & exultares, si multa aureorum millia in egenos effudisses? maius autem ac dignius est saluti anima-

Zeli effectus est amor proximi.

Clement. 4.

S. Bonac. de precibus S. Basilien. cap. 17.

Amor erga proximum vita.

1. Cor. 11. 29.

hom. 99. et hom. 100. per Greg.

Zelus animarum melior est heu refertur.

1. Th. 2. 6.

in cap. 2. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est. Zelus animarum praeferendus miraculis. Zelus est.

rum te cooperari. Adajp insuper Chryl-  
stomus amplius esse, & pluris apud Deum  
fieri, ipsum animarum zelum habere,  
quam miracula parare. Nam etsi Moses  
mirabilia, & prodigia multa operatus sit,  
cum populum Israel e seruitute Aegyptia  
eduxit; ea tamen omnia nihil in se habue-  
re, quod cum zelo illo & ardente caritate,  
qua actus, sic pro populo prauaricantē  
apud Deum intercessit, *Aut dimitte et  
hanc noxam, aut si non facis, dele me de li-  
bro tuo quem scripsisti*, valeat equiparari.  
Hoc ergo ait Chryllostomus, omnium, quae  
fecit inquam Moyses, operum, qui tamen  
tot capite mirabilia edidit, fuit maxi-  
mum ac praestantissimum.

*Quam zelus tuo efficax sit ad  
proximorum tuorum curam  
amque ratio*

**Z**elus hic singulari quoddam & effica-  
cissimum est ad proximos iuuandos,  
inque virtute promouendos medium. Pri-  
mo, quia (vt dictum est) ignis est. Nam  
sicut ignis valde actiuus est, & quilibet in  
se conuertere conatur, & re ipsa etia con-  
uertit, si in materia ad hoc disposita sit,  
quae si minus ante disposita sit, eam ipse  
etiam huc paulatim disponit. Pari ratione,  
si hic amoris Dei ignis & zelus in nobis ar-  
deat, statim eum etiam ad alios transfun-  
demus, in eisq; amorem Dei accendemus,  
atq; eos in nos conuertemus, efficiendo  
nimirum, vt tales sint, quales ipsi sumus.  
Sicut dicebat Paulus amore Dei ardens,  
*Opto omnes quos audiuimus hodie, fieri tales,  
qualis ego sum.* Cum vero tales nondum  
erunt, eos sensim huc disponemus vt tales  
fiant. Neque enim caritas otiosa est: est si-  
quidem ignis, nunquam quiescens, sed  
semper sursum tendens. Nam, teste S. Gre-  
gorio; *Caritas semper magna operatur: si  
autem non operatur, non est caritas, aut  
saltem magna non est.*

Secundo, adeo zelus hic primarium  
quoddam est proximos iuuandi medium,  
quia ipse in causa est, vt studiose quis, & di-  
ligenter ministeria sua obeat, ac nouas sem-  
per occasiones dari sibi optet, & vltro etiam  
conquirat proximis subueniendi, &  
necesse minime sit violenter huc nos co-  
gi, aut compelli (quia pudorem id nobis  
deberet incurere) sed semper parati inueni-  
amur; imo vero multo plura praestare  
velimus & optemus, quam praestandū oc-  
currat. Porro plurimi hoc refert: Nam cer-  
tū est, nos, dū magno feruore, & desiderio  
quid facimus, id bis & duplicato quodamo-  
do facere. Vnde permagni nostra interest,  
zelum hunc habere: nam per illum quo-  
dammodo viuimus, sine illo mortui sumus.

Tertio, zelo agente, proximum iuuandi  
media ipsi conquirimus, atq; etiam inue-  
nimus. Bona voluntas namque & effectus  
optima est inuentrix mediorum ad obti-  
nendū ea quae desiderat. Vnde S. Bonauen-  
tura *Qui talis inest affectus, illic necessario  
non deerit subuentiois effectus, quantum pi-  
etur opportunitas.* Id est, non est timendū,  
vt inquam proximi vilitatis promouen-  
da occasio desit ei, qui talem habuerit zelum,  
neque eius rei exequenda media. Si in-  
domi desit quod agat, foris inuestigabit:  
quod si non inueniat vbi quae ebat, nos so-  
doehia & carceres publicos adibit, illic fa-  
ne eadem inueniet. Semper enim proximo  
auxiliandi occasionem inuenient operarij  
qui hoc zelo ardebunt. Hac de causa eos  
Scriptura modo vocat venatores: per Iere-  
miam quippe Deus loquitur, *Ecce ego mit-  
ta eis multos venatores, & venabuntur eos  
de omni monte, & de omni valle, & de ca-  
ueris petrarum.* Modo piscatores: neq; ni-  
piscator exspectat donec pisces vltro ma-  
nibus eius innitent, sed potius eos ipse co-  
quirit, diuersisq; artibus, & exquisitis, par-  
ticularibusq; escis & illecebris inescat. Cum  
ergo diabolus tā sit in animab. perdēdis sa-  
gax & solers, nostrū est eadem in eis lucrifaci-  
endi solertiam & diligentiam adhibere.

Quarto, quando zelus hic adest, omnia  
sunt facilia, vniuersae difficultates supe-  
ratur, nihil nobis graue aut laboriosum vi-  
detur.

*Zelus om-  
nes occasio-  
nes quaris  
iuuandi  
proximum.*

*Omnia me-  
dia in da-  
ga, & ad-  
hibet.  
Process. S.  
Religion.  
cap. 17.*

*Iertm. 16.*

*Zelus nihil  
graue, aut  
difficile in-  
dusat.*

e. 4. de di-  
uini nomi-  
nibus.

decur. Hinc hinc S. Dionysius zelo attri-  
buere videtur, quod tanta Christus Do-  
minus constantia & fortitudine passionis  
suae labores & tormenta pertulerit: Censet  
entim, eum ab indignabundo illo zelo, quo  
peccatum persequebatur, in confictu illo  
cruciatuum adiutum fuisse: & ad hunc sen-  
sum applicat illud Isaiae, *Torcular calcavi*  
*filium, & de gentibus non fuit vir mecum:*  
*calcans eos in furore meo, & conciliaui eos*  
*in ira mea. & indignatio mea ipsa auxilia-*  
*ta est mihi.*

Zelus fer-  
uorem, &  
constan-  
tiam Ora-  
tioni dat.

Lib. 2. c. 2.  
Vita.

Quinto, è zelo hoc praeterca nascitur  
feruens oratio, quae Deum non dimittit,  
quo ad usque rem suam confecerit. Sic mul-  
tos sanctos, qui inter Deum & populum se-  
ceu sequestres interponebant, nec ab  
orando cessasse, nec in oratione capta de-  
fecisse legimus, donec Deum propitium &  
placabilem redderent.

B. P. N. Ignatius cum Parisiis litteris  
operam dans, quendam impuris amoribus  
implicatum, & illicito mulierculae cuius-  
dam commercio irretitum ad meliorem  
mentem reuocare, nequidquam omnibus  
remediis tentatis, non posset, quadam die  
cum extra urbem expectare statuit. Co-  
gnito vero, illi, cum ad flagitium abiret,  
haud procul à lacu, vel st. gno transeun-  
dum esse, ecce tibi in aquam frigidissimam  
humero tenus Ignatius insiliit, & inde  
transeuntem conspicatus, alta in clamare  
voce capitulo infelix, itos libidini, & im-  
puris voluptatibus tuis indulge: An im-  
minens ceruicibus tuis diuinæ iræ flagel-  
lum non vides? quid? non te terret infer-  
nus, qui patulus suas iam ad te deuoran-  
dum fauces aperuit? non Dei manus ac  
vindicta, quae te mox exspectat, & pleno  
impetu iram in te suam exonerabit? Ito;  
ego n. tamdiu hic me cruciabo, & pro te af-  
fligam, donec iustam suam castigationem,  
quam capiti tuo iustissimus vindex Deus  
iam parauit, placatus uertat. Inaudito  
hoc caritatis exemplo percussus alter, loco  
stetit, & Dei manu tactus intrinsecus, ad  
urbem rediit confusus & attonitus, & facti  
periculosique contubernij, à quo antea  
captiuus & vincetus tenebatur, iugum col-  
la.

## CAPVT XII.

De tribus rebus, quae nos ad ze-  
lum habendum incitare  
poterunt.

PRÆTER ea quae diximus, tria praecipue  
nobis ad zelum hunc habendum, &  
salutem animarum desiderandam, & ma-  
gna cum diligentia procurandam, magno  
vlti erunt. Primum & praecipuum est,  
considerare, quam ipse Dei filius animas  
hominum amaret, & quanti eas fecerit, vi-  
pote qui sanguinem & vitam pro iis li-  
benter impendit. Vnde Apostolus, *Pro qui-*  
*bus Christus mortuus est.* Christi enim tan-  
guis in terram effusus, euidentis signum est  
valoris animae, & amet Deus. Hoc videlicet  
nos ad hunc zelum & sollicitudinem in  
omnibus ministeriis nostris praefendam  
excitare & animare debet, & efficere ut in-  
timito ex corde animas sitiamus, illarum sa-  
lutem vbilibet procurando. *Cari as enim*  
*Dei,* dicebat Paulus, *urget nos.* Ipsa inquam  
huc nos compellere & existimare semper  
debet. Nam, quomodo nostrum non de-  
mus sanguinem pro eo, pro quo suum  
vnigenitus Dei filius tam libenter dedit?  
quomodo vitam non impendamus ei, qui  
pro nobis omnibus mortuus est, quo vi-  
tam nobis daret? Neque enim tolerandum  
est, ipsum Deum pro anima mortem op-  
petere, & me, videndo eam pessum ire, &  
in infernum prolabi, ei opem non ferre,  
cum tamen id in mea sit potestate situm.  
Hoc ferre caritas nequit. Iraque erga ani-  
marum salutem efficitur & toto corde  
ferri, eamque immediabiliter sitire nos  
oportet: hocque praecipue nobis cura &  
cordi esse debet, uti & olim Apostolo fuit,  
quem praeter labores & afflictiones exte-  
riores, quas patiebatur plurimas. *(In Labo- 2. Cor. 11.)*  
*ribus plurimis, in carceribus abundantius,*  
*in pla-*

in plagi supra modum, in mortibus frequenter) vna maxime affligebat & excruciabatur Ecclesiarum non nisi nuperime fundatarum, & animarum periclitantium sollicitudo; Præterea quæ extrinsecus sunt; instantia mea quotidianæ, sollicitudo omnium Ecclesiarum.

S. Augustinus in illud Ioannis, Iesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem; scribens, Christum ait non sine ratione gallinæ se comparare, uti dum dicit, Quoties solui congregare filios tuos, quem admodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluit. Quia cæcæ aures, inquit, nunquam cognosces, an matres sint, & pullos alant, nisi cum eas in indis pullis videbis incubantes; at gallina dum pullos alit, tam sit macilenta & debilis, alas illas suas ita pendulas & flaccidas, plumas ita raras, vocem adeo habet rauam, tam denique emarcescit, ut, esto eam pulli pone non sequantur, statim nihilominus eam matrem esse intellecturus sis. Pari modo ait Augustinus, Saluator noster Christus Iesus cum animas pereuntes conseruaretur & venaretur, defatigabatur, debilitabatur, & lassabatur. Vnde & nos tanto erga animas orrâbundas zelo ferri, & tantam in filiis spiritualibus educandis oportet sollicitudinem, & anxietatem præferre, ut ea nos debiles & exhaustos reddat, & omnium commoditatum nostrarum faciat obliuisci, sicut suarum Christus Dominus est oblitus; nam quamuis ex itinere defatigatus esset, & esuriret, comedere tamen noluit, magis de salute animarum, quam de necessaria corporis sustentatione laborans. Hinc discipulis suis, ut cibos allatos comederet adhortantibus, dicebat; Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis; leuate oculos vestros & videte regiones, quia albam sunt ad messem: mox enim videbitis Samaritanos ad Deum verum conuerti. Cibus meus est animarum conuersio. Hic & noster esse debet.

R. D. M. Auila aliam efficacem, qua ad zelum hunc moueamur, considerationem habet. Aitigitur, quod, quamuis ex vna parte in confesso sit, Deum ob bona, quæ

Rodriguez exercit. pars 3.

nobis elargitur, nullam omnino à nobis compensationem, aut lucrū exigere (quid enim dat, ex puro amore dat) ex alia tamen parte rem considerando, nihil omnino det, quin eius lucrum cum fanore requirat; non quidem in proprium sui ipsius commodum (quia ditissimus est, & uersorum Dominus, qui nullius indiget) sed ad utilitatem proximorum, qui à nobis iuari & curari necesse habent. Atque hoc ipsum egregia declarat similitudine. Sicut, inquit, si quis alteri magnam auri vim mutuo dedisset, multa que alia in super obsequia, ac beneficia præstitisset, ac diceret; Omnibus illis, quæ tibi præstiti, equidem non indigeo; sed quodcunq; eo nomine in te habebam ius, totum id transfundo in hunc, vel illum, qui egenus est, vel meus est cōsanguineus, aut famulus: illi da, quod mihi debes; & hoc si feceris, abunde mihi satisfactum putabo. Pari modo nos proximum debemus intueri: Cum Deo, inquam, rationes inire, & sic quisq; nostrum secum ratiocinari & considerare; Quam multa à munifica eius manu in genere beneficia recepisti; si quidem me creauit, ac suo sanguine redemit: quot etiam vni mihi in particulari beneficia contulit: scilicet quod post tot peccata me non castigauit, sed ad poenitentiam eorum exspectauit, ac mihi pro malis admissis tot bona reddidit, ut alias innumeras gratias, quas supputare nequeo, omittam, & statim debemus cogitare omnia illa nomina, debita, & obligationes nostras Deum in proximos cedere, & transportare, sibi que abunde satisfactum credere, cum, quod illis seruitium & obsequium conferemus. Hoc ergo zelus hic & feruens in proximos affectus patet in cordibus nostris ardebit. Primo quidem, si eos ut filios Dei adoptiuos, & Iesu Christi Redemptoris nostri fratres, pro quibus suum hic sanguinem & vitam dedit, consideremus. Secundo, ut creditores, in quos Deus magnas illas obligationes & nomina, quibus illi ob tanta, tamque innumera nobis collata beneficia, deuincti sumus, transfudit, ac suum ius omne cessit.

Huc quoque non parum nos adiuuabit, si con-

Zelum animarum Deus à nobis excigit. 2. Mach. 14. 35.

Debitores Dei sumus ob accepta beneficia.

Triumedia excitandi zelus.

F si con-

si consideremus nullum nos, ad offensis illis plurimis, quibus in Dei maiestatem deliquimus, satisfaciendum, habere medium efficacius aut melius posse, quam si cooperemur & instrumentum simus, ut eum alij offendere desinant, sed serio admodum & cordialiter illi posthac seruiant, iuxta illud Apostoli Iacobi. *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore via sua saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod solerter aduertit S. Augustinus occasione eius, quod Redemptor Iesus, cum hominem, qui ab integra demonum legione diuexabatur, sanitati restituisset, & is se liberatum videns, in grati animi signum pro accepto beneficio, apud Redemptorem manere uellet, ipse id minime permiserit: sed ut acceptam à Domino gratiam apud alios prædicaret, & diuulgaret, præceperit: *Redi*, dicens, *in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus.* Qui etiam re ipsa id fecit, & abiit per uersam ciuitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus. Hoc à te Dominus exigit in compensationem & satisfactionem, propterea, quod te mundo eduxit, ac tot peccatis & periculis, quæ in eo sunt, eripuit, ut nimirum collabores, & pro posse coopereris, ut alij à peccatis educantur, & ex toto corde ad Dominum Deum nostrum conuertantur.

Iac. 5. 20.

Lib. 2. q. 13.  
Euangel. q. 13.

Luc. 8. 39.

## CAPVT XIII.

*Quis bonus utriusque sit zelus,  
qui Deo placeat, quis  
non.*

Sicut nonnullæ sunt, quæ virtutes quidem esse videntur, at veræ virtutes non sunt, sed non nisi falsæ & fictitiæ: quemadmodum de humilitate ait Sapiens, *Est qui nequiter humiliat se, & interior a eius plena sunt dolo:* Viles siquidem gerit vestes, capite demisso oculisq; in terram deiectis incedit, voce loquitur submissa & humili

Eecl. 19. 23.

sæpe suspirat, & ad singula prope verba se miserum, & peccatorem fatetur: at si vel verbulo eum lædas, statim patet facti quid introrsum sit: quia omnia illa non nisi ficta & ad speciem composita erant: Ita etiam, ex mente Apostoli, quidam sunt zeli, qui videntur boni, & non sunt, sed indiscreti: *Testimoniū, inquit, perhibeo illis, quod amulationem Dei habent, sed non secundū scientiam.* Talis fuit zelus Apostolorum Domini, Iacobi & Ioannis, cum, videntes se à Samaritanis in urbem non admitti, aduersus illos commoti, & indignantes, dixerunt, *Domine, vis dicimus, Et ignis descendat de caelo, & consumat illos?* Vnde et propterea Christus Dominus eos reprehendit, dicens, *Nescitis cuius spiritus estis:* id est: non nos spiritum legis gratiæ, quæ non rigores spirat, non castigat, sed clementiam. *Pilius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Ne ergo in tanti momēti negotio erremus, paucis hic declarabimus, quis sit zelus non secundū scientiā, & quis bonus, Deoq; acceptus: ut hunc acquirere studeamus, ab illo vero remis velisq; fugiamus.

S. Dionysius Arcopagita egregie hanc rem pertractat, dicitq;: Quemadmodum cæcos, quo sit eundem nec diuinantes, nec scientes, non propterea fuisse cædimus, nec iis indignamur, sed potius eos manu arripita, conducimus, illis compatiētes: aliter cum peccatoribus, qui & ignorantes sunt, & cæci, utpote de quibus Sophonias ait, *Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccauerunt:* nos gerere debemus. Non inquam, statim in eos sæuire, & ut pœnas dent, & à Deo in momento destruantur velle: sed iisdem compati, & viam veritatis illis ostendere, magnoq; eos amore & caritate conducere, & adiuuare: idque ad Christi Iesu imitationem, qui errandam & amissam ouiculam per montium auia indefesso studio conquirat, eam & voce, & sibilo vocando, quam deinde inuentam non pedo pastoralis ferit, sed in humeros acceptam ad caulā, & ouile defert. Vide id in filio prodigo, quomodo nimirū se erga illum gesserit, quam paternis eum visceribus in gratiam receperit. Hic bonus est zelus, & secundum

Rom. 12. 2.

Zelus in-

discretus

Dei dicitur

1. Cor. 13. 4.

Epist. 8. ad

Demetri-

um.

Quis sit

discretus,

et bonus

Zelus.

Sophon. 1.

17.

cundum Deum: alij vero zeli, & rudiores contra peccatores indignationes bonae minime sunt, & Deo displicent: quia cum benigna eius conditione, indole, & visceribus paternis non compatiuntur.

Afferre huius occasione Dionysius mirabilem quandam historiam, & quae maximam adferat consolationem legentibus; quam S. Carpo ait contigisse, utpote cui quotidianum erat multas caelitus reuelationes accipere, quique non ante diuina ad celebranda mysteria accedebat, quam reuelationem aliquam aut visionem habuisset. Refert ergo sibi narraſſe Carpum, se, cum haud ita pridē ad fidei Christianae cultum aliquem conuertisset, & is denuo, Ethnico inducente, ad vomitum redisset, ita propterea afflictum & contristatum fuisse, ut inde morbum contraxerit. Vespera tū erat. Pro more autem habebat quotidie circa mediam noctē de lecto surgere: itaq; se & illa nocte surrexisse, indignantem, & commorū aduersus duos illos: aduersus ethnicum quidem, quod neophytum peruertisset: aduersus neophytū verō: quod ad impium deorum cultum redisset. stantē autem ad diuina colloquia, dolentē se conueniri, & cum Deo exposulare coepisse dicendo, Non est aequum viros impios viuere, Domine, quousque patienter eos ipse tolerabis? Mitte de caelo ignem à quo extinguantur. Quae cum dixisset, commemorabat se visum esse videre repente domum, in qua staret, agitari primum, deinde à vertice in duas partes dimidias diuidi, & ante ferrogum quandam magni luminis, eumq; è caelo vsque ad seipsum deferri: caelū vero apertum, & in eius cardine Iesum assistentibus innumerabilibus Angelis. Cum autem ipse deorsum oculos conuertisset, vidisse etiam terram ipsam ita discessisse, ut renebricosus quidam & obscurus hiatus existere videretur: atque duos quidē illos, quibus male precatuſ esset, ante se ad os hiatus stare trementes & miseros, & qui fere praepedū suorū instabilitate demergentur: ab inferiore aut loco ex hiatu angues sursum serpere, atq; interdū quidem eorum pedes spiribus inuolutis circūplexos,

interdum autem dentibus aut caudis incendentes, vel demulcentes, omnique ratione agentes, ut duos hos in illam voraginē immensam praecipites darent: Fuisse et viros quosdam in medio, qui vna cum serpentibus in homines illos intuerent, exagitatione, pulsu, & percussione. Narraſſe porro Carpum, aduersus illos indignantem, & eorū interitum optantē, gauisum esse quod in praesenti hoc discrimine verfarētur: grauius autē tulisse, ac sibi displicuisse, quod nondum deciderent: quare optasse, sibi ut potestas & copia fieret, illorum in abyssum illam deturbandorum. Cū vix tandem caelum aspexisset, vidisse benignissimum Iesum, quem ad misericordiā id, quod gerebatur, commouebat, eumq; surrexisse de caelesti solio, & cum ad eos descendisset, manum benignam porrexisse, & Angelos qui vna auxiliū ferrent, viros illos duos, alium alia ex parte retinuisse: & Iesum Carpo, eos impellere ac deturbare in voraginē percipienti, dixisse manu iam porrecta: *Extenta iam manū percute me: paratus sum enim vniuersus hominum salutis causa mortem perferri, nisi hoc pergratum est, dū alij homines non peccent: Sed Side num sibi scire sit haec in hiatu. Et cum serpentibus mansione, mansione cum Deo, & benignis hominumq; amantibus Angelis arreponere?* Atque his dictis disparuit visio: Carpus autem ob indiscretum suum zelum ita correptus in posterū factus est cautiior, uti & nos illius exemplo sapere oportet: nouisse nimirum, id genus zelorū summo opere Deo displicere: neque n. is peccatoris mortem cupit. Peccatores quippe caro illi steterē, & sunt velut Benoni, id est filij doloris: utpote quos magnis cum doloribus, & torminibus in cruce genuit, sanguinis autem & vitae impendio peperit: hinc eos non perire, sed potius conuerti, & in perpetuum viuere cuperet.

Ionas Propheta mire dolebat, & stomachatus indignabatur, quod quam Niniuitis Deus castigationem per os suum interminatus erat, nō immitteret. Cui Deus: *Putasne bene irasceris tu super hederā? & bonus est zelus tuus? Tu doles super hederā,*

F 2 in qua

Gen 35.18.

Ioan 4.10.

*in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, qua sub una nocte nata est, & sub una nocte perit. Et ego non parcam Ninive civitati magne, in qua sunt plusquam centum viginti milia, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram & tument a multa?*

Mirabilis quoque & notabilis est, quoad propositum, aurea illa Imperatoris Constantini, in Concilio Nizeno, ad Episcopum quendam, nomine Aracium, plus æquo in eis, qui lapsi erant, & in hoc Concilio ad mentem redibant, ad poenitentiam recipiendis, austerum severumque sententia. Hunc ergo religiosissimus & piissimus ille Imperator sic compellavit: *Erige scalam, inquit, Araci, & solus, si potes, in celum conscende.* Sic & alius vir sanctus, pari in casu, alteri cuidam etiam rigidiori, dixit: Si sanguine tuo ovem illam comparafes, uti eam comparavit Christus Iesus, haud dubie illam in gratiam reciperes, & in ovile tuum admitteres, ne foris eum, à luporum rabidorum dentibus disperpendendam relinques.

*Exempla  
Zeli discre-  
ti.*

Boni autem & veri zeli, quem Dei servos præferre par est, egregium & mirabile quoddam exemplum in Exodo legere est. Talem itaque nos zelum habere oportet, qualem habuit Moses tum, cum filij Israel vitulum aureum, quem conspiciant, sacrilego cultu adorarunt: Quem etiam ponderat, & merito magni facit Augustinus. Ascenderat in Sinai montem Moyses, legem populo dandam à Deo accepturus; qua in duabus tabulis, ipsius Dei manu concinnatis, & utrimque manu eiusdem exaratis, accepta, iam de monte descende-  
bat. Viso autem, populum vitulo, quem cõfecerat, divinos honores deferre, & adorare, tantum iratus est, ut, quas manu gestabat tabulas, terra illidens, confregerit. Vide, inquit Augustinus, quantopere ob peccatum populi Moses succensat, cum tabulas legis, quas iam iam à Deo ipso acceperat, ab illius manu deaptatas, & confreptas, & tot cum ritibus & solemnitate tanta, necnon longa præparatione prævia, ac nonnisi post quadraginta dierum, & totidem noctium in mon-

te ieiunium & cum Deo colloquium, datus confringat. Veruntamen etiam tanta eius esset (uti hæc fuit) aduersus prævaricatores & peccatum indignatio, confestim tamen ad Deum se conuertit, pro iisdem rogatus, idque tam feruenter ac cordialiter, ut dicat, *Dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Talis ergo, inquit Augustinus, verorum Dei ministrorum zelus sit oportet. Quare ita eius nos honorem æmulari debemus, ut hinc, ad usque interiora anime penetralia, mire nos confaucient mala, ac scelera, quæ in divinam eius maiestatem admittuntur, itaque in peccatum ipsum grauius concitemur & succenseamus: illic vero peccatoribus in tantum compatiamur & commiseremur, ut statim eorum nos sequeremur, & patronos exhibeamus, ad eos Deo reconciliandos; veniamque illis impetrandam: ut Moyses fecisse iam iam ostendimus.

Simile exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui de se ipso ita scribit, *Veritatem dico in Christo Iesu non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* h. x. vna parte miro dolore & tristitia Apostolus ob populi sui peccata affligebatur, quod peccatum eane peius & angue detestaretur, & odio haberet: ex alia ita eius ipsum miserebat tamque ardentèr omne ei bonum optabat, ut anathema se velle esse dicat, quo ipse salutem consequatur. Diuersimode hocce Molis & Apostoli votum sancti Patres exponunt. S. Hieronymus quidem id de morte corporali putat intelligendum, dicitque sanctos illos suum profundere sanguinem, & corporali morte occumbere voluisse, ut sui vitam viuerent spirituales, & salutem æternam adipiscerentur. Inde autem id probat, quod anathema vox non raro in sacra Scriptura pro morte corporali sumatur. Verùm, aliis expositionibus, omittis, scitã & effectiuo famam admodum pro morte suo dat S. Beatus Augustinus.

Rom. 9. 1.

Epist. ad  
Algasum.  
q. 9. 13. 14.  
per Iouan-  
nem.  
cap. 1.

Serm. 11. in  
per Costant.  
Ait

Ait ergo Moysen eo loco, affectu & amore quodam patris, aut potius matris amantissimæ loqui; hanc quippe nullum omnino gaudium recreare, aut oblectare potest, si ab illo filij eius excludatur, nec aliquam eius partem habeant. Quod etiam eleganti quadam similitudine declarat. Si quis dives, inquit, pauperulam aliquam ad prandium inuitaret, diceretque; Ingrede-  
re ad es meas, de mensa mea cibos sum-  
pturas, at ille, quem brachiis gestas, puer,  
foris maneat oportet, quia ploratum ciet,  
nobisque suo caput eiulatu franger. Pu-  
talne, mulierem hanc illa conditione ad-  
prandium venturam? Minime. Imò ve-  
ro ieiuna manere mallet, quam tam ca-  
rum pignus foris relinquere; diceretque,  
Vel sitolus mecum huc subeat necesse  
est, vel prandium ipse tuum tibi habeas.  
Eodem ergo modo hic loquitur Moyses,  
inquit Bernardus. Solus in gremium  
Domini sui ingredi non vult, populo Is-  
rael, quem ut filios charissimos diligebat,  
ab eo excluso, & foris manere coactus.

Hic igitur maternus affectus, hæc  
compassionis, & amoris viscera Deo ma-  
ximopere placent: & talis noster zelus  
sit oportet. Atque adeo inter omnes vir-  
tutes, quæ inconfusibilem Dei operarium  
decent, inque eo requiruntur, primum  
locum tenet hæc animarum à dæmone  
diu diue xatarum & detentatum compas-  
sio. Vnde & Apostolus neophytis scribit,  
Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti &  
dilecti, viscera misericordie: ut sic beni-  
gnæ naturæ Dei & indoli conformemur,  
nec non magno illi Pontifici, quem no-  
bis dedit Pater; de quo idem Apostolus  
sic loquitur: Non habemus Pontificem,  
qui non possit compati infirmitatibus no-  
stris. Compatiamur proximis, sicut Chri-  
stus compassus est nobis. Vnde sanctus  
Ambrosius libro secundo de pœnitentia  
aliud à DEO non petit, quam pater-  
num & tenerum hunc erga peccatores  
affectum, & compassionem de peccatis,  
quem etiam tam magnum à Deo acce-  
pit, ut qui vitam eius conscripsit Paulinus,  
eum solitum collacrymari asserat iis, qui

ad eum aut peccata confessuri, aut suas  
miserias declaraturi accedebant. Hac si-  
quidem via magis conuertuntur, & alli-  
ciuntur pœnitentes, quam rigoribus &  
zelis indiscretis. Hic enim amor, quem  
erga pœnitentem confessarius ostendit,  
tum ei compatiendo, tum ob eius mise-  
riam & afflictionem dolendo, cor illi vel-  
ut suffuratur, eumque non parum pro-  
uocat, ut & ipse confessarium vicissim di-  
ligat, filiali que in eum affectu feratur. Ni-  
hil quippe hominem magis ad amandum  
incitat, quam quod se ab alio amari vide-  
at. adeo, ut quidquid ei cum hoc amore  
dicat, cordi id ille suo insculpat; & licet  
hoc ex amore seuerè eum reprehendas,  
minimè indignetur, quia id velut à sine-  
ro ac vero patre profectum accipit. Vnde  
reprehensiones nostras esse debere San-  
ctus Basilius ait, tanquam si nutriti forent  
filios: ut scilicet reprehensus, eas non nisi  
ex amoris visceribus, & ardenti quodam  
erga eius bonum, & salutem affectu, ac  
desiderio enasci intelligat. Hoc est nos-  
se infundere oleum simul & vinum, ut in  
parabola de Samaritano: fortè, inquam,  
& acere reprehensionis vitium, cum  
blando & leni compassionis & misericor-  
diæ oleo temperare. hoc namque animi  
vulnera optimè curat, & medetur: aspe-  
ra autem & austeræ illæ indignationes, &  
reprehensiones pœnitentibus non mo-  
do non profunt, verum etiam plurimum  
obsunt, eosque fugant non à te modo, sed  
& ab vniuersa societate: opinantur enim  
reliquos omnes socios tam immites, &  
duros esse, quam tu. Adfert ad hoc pro-  
positum Sanctus Bernardus exemplum Io-  
seph Patriarchæ, qui, esto fratres suos se-  
uerè reprehenderet, è compassione tamen  
lachrymarum, habenas: inhibere non po-  
terat. Non se poterat ultra cohibere Io-  
seph. Ostendebat videlicet, verba quibus  
eos reprehendebat, non ex indignatione  
vel ira, sed è tenero & amoroso quodam  
affectu proficisci.

Ut autem cordialem & compassionem  
hunc affectum & viscera erga proximi  
peccata habeamus, nec capropter illis  
F 3 irasca-

Amor &  
compassio  
animos co-  
ciliant.

In regul  
Breuior in-  
terrog. 184.  
1. Thef. 2. 7.

Luc. 10. 34.

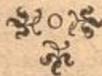
Serm. 11 in  
Cantic.

Gen. 45. 20.

Vtile exci-  
tanda com-  
passionis  
medum.

Cap. 21.  
audi filia.

irascamur, aut indignemur, vsui nobis esse poterit bona quædam R. P. M. Aulæ consideratio. Duobus modis, inquit is, peccata proximi considerari possunt: primo quidem, vt offensæ, & iniuriæ factæ DEO; arque hoc modo spectata, ad iram, indignationem, & desiderium castigationis mouent. Secundo, vt priuatum fratris nostri malum: & tunc non ad iram, sed ad compassionem nos commouent: quia nullum accidere malum hominibus potest, ita ipsis noxium & detrimentosum, ac peccatum. Vnde etiam nulla compassionis & misericordiæ prouocandæ materia ita propria est, ac culpa, hoc modo spectata. Iam quo quis magis peccauit, eo etiam amplius ad compassionem prouocat, quia maius illi damnum accidit, noxa maior illata, maiorque laborat malo. Quemadmodum iniuriæ & contumeliæ à phrenetico illatæ, non tam ad iram nos prouocant, quam ad misericordiam & commiserationem sui, quod eas ceu malum, & infirmitatem eius, à quo inferuntur, non vero quasi nostri ipsorum iniurias accipiamus: pari modo peccata nostra etiam Deum ad compassionem potius, quam ad iram incitant, quando is illa misericorditer, non sicut iniuriam, & offensam suam, sed vt malum & miseriam nostram respicit. Simili ergo modo proximi peccata nos par est intueri, nimirum velut damnum ac malum illius, vt illi propterea compatiamur: sicut Deum vellemus nostra inquiri non ex ira, inquam, & iustitia, ad eadem castiganda; sed ex misericordia & compassione, ad eadem remittenda & condonanda. Atque hic bonus erit zelus, & secundum cor Dei, qui & misericors est, & misericordias faciens.



## CAPVT XIV.

*Aliud quoddam, ad bene ministeria nostra obcunda, medium proponitur, videlicet, interiora animæ, non vero exteriora, qua de foris videntur, respicere.*

VNum de primarijs monitis, quæ sancti Patres, & vitæ spiritualis magistri, ijs qui cum proximo conuersari volunt, proponunt, est, vt non tam corpora & apparentiam exterioriorem, quam interiora & animas respiciant. Sunt enim nonnulli, inquit Bernardus, qui exteriora considerant, & ad homines habiles, elegantes, scitatos, bene vestitos, & bene compositos tantum spectant, in hos propendunt, cum ijs tractare gaudent. At, quibus sani sunt oculi, non nisi interiorem animæ speciem respiciunt, quæ in corpore formoso formosior non est, quam in deformi, si in corpore formoso sanctior non habitare animâ, quam in turpi: sed tam in deformi, quam pulchro ipsa pulcherrima est, cum peccatis deturpata non fuerit: tantoque pulchrior est, quanto à peccatis est purior, & defæciator, virtutibusque ac donis cœlestibus ornator. Ad nihil enim utilis est visibilis corporis pulchritudo, si inuisibilis animæ pulchritudo deest: illa homini cum rebus inanimatis & brutis communis est; sed hæc cum Angelis. Ad interiora illa ergo, ait Bernardus, penetrare, & animam, quæ ad sanctissimæ Trinitatis imaginem & similitudinem facta est, respicere nos oportet, eamque considerare ceu viuum spiritus sancti templum, membrum Christi, ac velut vndeundique in eius sanguine immersam, quam ipse quoque vitæ suæ impendio comparauit ac redemit, ei, si peccati

catas deformem ac deturpatam eam videamus compatiendo, & magno compassionis sensu indolendo, si ingens & incomparabile illud pretium, quod ei comparandæ vni genitus Dei impendit, in illa irritum atque effectu suo frustrari videamus. Corpore vero, & omni eo quod externum est, & ad ipsum spectat, penitus nobis est, quoad possumus, abstinendum, nec plurius id faciendum, quam saccus stercoreus, immunditiarum congeries, aut sterquilinum niue testum, aut denique sepulchrum de foris dealbatum. tale quippe est corpus hoc nostrum. Ita porro rigide & exactè hoc caueri, tamque sollicitos & circumspectos in hac re nos esse volunt, vt dicat Gerson, *Non solum non attendant discretionem formarum, sed neque discretionem sexuum*: id est, non modo non curent an pœnitens, & is quicum agendum est, sit honesta vel incomposita forma, sed ne quidem an vir sit, vel mulier; sed ad animas tantum, earumque remedium reflexionem faciant, ab omni re alia abstrahendo, nec ad eam vel parum attendendo: non enim in animalibus hæc differentie sunt.

Documentum sanè hoc maximi momenti est. Primo, quia amor noster hoc pacto futurus est spiritualis, & è vera caritate manans, in Deo, per Deum, & purè propter Deum; ille autem alius merè carnalis, sensualis & fatis periculosus est. Secundò, documentum hoc etiam nostris ipsorum, qui cum proximo agimus, valde interest, vt per hoc ad ministeria nostra ritè obeunda, & prout oportet exercenda animemur, æque libenter & promptè pauperulo ac derelicto, quam opulento ac potenti opitulando: quandoquidem Deo tam caro ster anima mendici in Nosocomio gementis, & pannosi alicuius ad confitendum venientis, quam equitis alicuius illustris, & eius qui splendide magnificeque vestitur. Rei huic S. Ambrosius accommodat, quod Redemptor Iesus, Reguli filium curaturus, eius ad domum accedere noluerit; cum tamen id parens instanter, cum per nuntios, tum per se-

metipsum, vt pote ad Iesum veniens, rogaret; *Ne in Reguli, inquit, filio videretur magis diuitijs detulisse.* E contra videmus, quod cum rogaretur Centurionis famulum vt sanitati restitueret, vltro se ad ades eius adeundas obtulerit, cum tamen id ipse Centurio per se rogatum non venisset, sed non nisi per alios *Iesus autem ibat cum illis, ne videretur, propterea quod æger esset seruus & inops, ad eum ire noluisse.* Ideo, inquit Ambrosius, ita fecit nobis, vt exemplum daret, quomodo cum proximis nos agere conueniat, nimirum vt non ad diuites, nobiles, benè vestitos, sed duntaxat ad animas attendamus. Ad has & oculis, & corde toti ferri debemus, tam libenter pauperulo & stabulario, & seruo, quam equiti & magnati subuenire procurando: quia apud Deum, vt ait Apostolus, non est distinctio serui, & liberi, non famuli & domini; & DEI filius tam pro illo, quam pro hoc, mortem oppetit; fortasse etiam carior illi est, ac plurius ab eo sit paruus, quam magnus.

Si quidem amor noster summè purus & spiritualis esset, potius ad egeni, quàm diuitis, plebei quam honorati confessionem audiendam, eumque iuuandum propenderemus, & nos applicaremus; idque multas ob causas. Primò, vt quod, quoad hoc, Christus Dominus exemplum (vt diximus) nobis dedit, imitemur. Secundò, quia in pauperulis & infimis his Christi imago & similitudo magis respondet; ipse enim cum diues esset, pauper nostri causa effectus est, vt eius inopia nos diuites essemus, vt loquitur Apostolus. Tertiò, eo quod hoc pacto securiores & certiores sumus, nos in nostris ministerijs DEVM solum spectare, & non nisi purè propter ipsum eadem obire. Quia dum cum magnatibus, & illustribus tractamus, sæpe humani se respectus intermiscet, & nos ipsos, ac proprium commodum, & æstimationem inde quaerimus. Et sanè hæc conuersatio & tractatio non tam secura est, & sæpe non tam pura, & pul-

Ioan. 4. 47.  
Luc. 7. 6.

In cura animarum cur abiectionum potior habenda ratio, quàm nobilium.  
2. Cor. 8. 9.

ucre

atuaris  
cor. nu  
pparum  
est. adu.

humas  
ascendere,  
corpo  
parum  
corres  
morat.

differe  
cipi si  
specu  
pna.

Luc.

uere & palea expurgata. Frequenter enim non nisi mera est vanitas, quod videtur esse zelus. Quarto, quia sic melius in humilitate conseruabimur. Quinto, quia per experientiam patet, maiorem ex his fructum colligi, quam ex alijs, & hos ad confessionem & conciones frequentius venire, quam opulentos. Tales quoque fuisse constat illos, qui Christum frequentius & frequentius sequebantur, quique ex eius doctrina magis proficiebant. In Euangelio quippe legimus, *Pauperes euangelizantur*. De diuitibus vero, & optimatibus non nisi hinc inde aliquis, puta vnus Nicodemus, qui inter ludæos princeps erat; Et hunc ipsum adhuc non nisi de nocte, & clanculo ad Christum accessisse. Euangelista scribit, *Hic venit ad Iesum nocte*. Huc accedit, quod hominibus simplicibus ac rotundis simplicibus etiam veritates aperiantur, ac vitia in ijs maiori multo libertate carpantur ipsi vero in meliorem partem reprehensiones omnes accipiant, confessarius denique quæcunque lubuerit de illis statueret, facilius executioni mandet, & quo voluerit eos conduceret. At apud illustres & optimates subinde reprehensionis habent, ob nescio quos respectus retrahuntur, nec tam libere eos confessarius commoneat, & arguere audeat, & sæpe quæ illis necessario dicenda sunt, non nisi media ex parte depromit, reliqua verecundans suppressit. Atque hinc postea non raro aliquis serupulus & remorsus manet, quod aut liberius eos non coarguerit, apertiusque mentem declararit, aut quod eorum in delictis conuiuens, dissimularit. Adhæc cum magnatibus multum consumitur temporis, & interim parum, aut nihil proficitur, at, cum plebeis, triualibus, ac simplicibus paruo tempore permultum: Quia cum ipsis tractando, statim ad rem, & hominem, vt dicitur venit, & quidquid demum dicitur, substantiale & reale esse potest: quod cum illis fieri nequit. Hac de causa homines spirituales & sinceri, & proprii sui profectus, & fructus in proximo faciendi percipidi, omnem quam possunt, maxime magnatum, & nobilium

conuersationem subterfugiunt, eamque vt maxime onerosam ducunt. Quod etiam sancti Patres passim consulunt, & serio commendant, iuxta monitum illud Sapientis: *Pondus super se tollet, qui boniori se communitat*. Vnde etiam laudari ab omnibus & celebrari in Religione videmus illos, qui egei, æthiopsis, seruorum, ac panniculosorum mendicorum confessionibus excipiendis studiose vacant. Nec immerito quia certum & indubitatum est, minimè defore qui ipsorum confessiones excipiat. Si quis autem inter illos sit, cui subuenire fore credas, nihilominus tu, si vere sis humilis, cogitare debes id alium Patrem, qui illo in loco confitentibus vacat, melius ac minori suo periculo facturum: tu interim pauperulo illi, qui fortasse iam alias confellurus venit, & quia neminem qui sibi aures accommodet inuenit, non confessus domum abiit, operam tuam & aures impende.

## CAPVT XV.

*Aliud proximo subueniendi medium suggeritur: nimirum nobis ipsis diffidere, omnem verofiduciam in Deum ponere.*

**H**abe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne inuitaris prudentia tua. Aliud medium, ipsumque maximi momenti, quodque ad finem instituti nostri consequendum maxime nos adiuuabit, est id, quod superioribus illis verbis Salomon complectitur. Idem quoque nobis B. N. Pater, & instituti nostri Bulla duobus illis verbis paucis proponit, *Diffidens suis viribus, & diuinis fretus*. Notum inquit, quomodo magnum in animabus fructum & bonum facturum sis? Tibi ipsi ac propriis viribus, prudentiæ, industriæ, atque adeo omnibus medijs humanis diffide; omnem

Matth. 11. 5.

Ioan. 3. 2.

vero fiduciam ac spem in solo Deo colloca. Hoc inter omnia ad magnum animarum lucrum faciendum media & efficacissimum est, & facile princeps. Hæc item est vna de optimis dispositionibus, quas ad hoc operarius Dei afferre potest, vt norit nimirum se, quantum est ex parte sua, ad aliquid quod valeat faciendum, prorsus ineptum & incapacem esse, sed omnem sibi in Deo fiduciam esse ponendam. Qui enim id faciunt, his supremus ille Dominus & architectus ceu aptissimis quibusdam instrumentis vtitur, ad grandia quædam, illorum adminiculo, opera, illustres conuersiones & mirabilia ac magna operanda. Ita sentiebat Apostolus Paulus, cum de se sic scribit: *Fiduciam autem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes semus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneus nos facit ministros noui testamenti & Euangelij præcones.*

5. Augustinus loquens de laudibus Nathanaelis, cui & ipse Redemptor Christus præclarum in Euangelio elogium dedit, dicens, *Eccc verè Israëlita, in quo dolus & duplicitas non est.* Videtur, inquit, talis vir, qualis hic describitur, antè alios omnes ad Apostolatus munus vocari debuisset, cum tam illustre de eo testimonium ipse Dei filius ferat. Videmus nihilominus eum non modo non vocari primum, sed ne quidem medium, aut postremum. Nosti quare petiit Augustinus. Nathanael erat doctus, & legis peritus; ac propterea eum Christus inter Apostolos suos cooptare noluit; neque enim doctos & litteratos ad Euangelij sui prædicationem, orbemque sibi subigendum deligere voluit, sed pauperulos aliquot piscatores, obscuros, idiotas, insipientes, vti loquitur Apostolus.

Hunc in sensum accommodatitè trahit sanctus Gregorius id, quod in libro Regum legimus, *Cum enim Amalecitas Sieleg oppidum incendissent, & Davidis eiusque sociorum vxores & proles captiuas abduxissent, illorum vnus quendam in*

abitu puerum Ægyptium in via reliquit, quod is malè habere cœpisset, & herù propterantem sequi non posset. Incidit casu in seruum hunc Dauid, eumque animam agentem reperit, quia iam triduo cibo potuque omni caruerat: quem cum cibo oblato refecisset, sibi que restituisset, eum in expeditionis suæ ductorem deligit. quem in Amalecitis persequenda præeuntem secutus, eos laurè lateque epulantes & conuiuantes, ac proinde imperatos opprimit, & plerisque eorum cæcis, prædam quam abegerant, omnem recuperat. Eodem, inquit Gregorius, modo verus Dauid, Iesus Christus Redemptor noster, agere solet; dum quos mundus abijcit, repudiat, & velut reie&ta menta respuit, ipse sibi deligit, eosque verbi sui cibo oblato restauratos, in suos ductores cooptat, atque Euangelij sui prædicatores efficit, ad Amalecitas, id est mundanos, qui epulantur, plaudunt, & mundi huius voluptatibus ac deliciis indulgent, expugnandos ac profligandos.

Respicendum iam cur id Deus facere soleat, & ad tam sublime & graue opus tam debilia infirmaque adhibeat instrumenta. Vt nimirum, sicut docet Apostolus, homo sibi ipsi non contidat, nullamque sibi quidquam attribuendi occasionem habeat, sed omnem tuam fiduciam in Deo ponat, & omnem gestorum gloriam ei soli ascribat. Tanti porto Deus id facit, vt quo veritatem hanc piene edoceamur, ipsaque cordibus nostris insculpta, & penitus infixa maneat, voluerit vbiuis & passim in Scriptura exempla occurrere, in quibus Deus, ad sublimia & mira quædam opera patranda, infirmis ineptisque instrumentis vsus est: vt hoc pacto melius & euidentius pateret, ipsum esse qui mirabilia magna solus operatur, non autem nos, & vt ostenderet diuinitus gloria sua. Hoc namque in maiorem Dei gloriam redundat, atque hinc magis eiusdem magnitudo & omnipotentia elucescit. Multa quidem Deus in populi Israelitici ex Ægypto eductione, mirabilia est operatus, in nullo tamen euidentius Ægyptii virtutem & potentiam

In anima  
rum vena  
tueri a ver  
illud: A ca  
ne non ma  
gno sape re  
netur apor.

Infirma  
mundi eli  
git Deus ad  
suam po  
tenciam  
manifestan  
dam.  
Rom. 9. 21.

in medio  
vniuersi



Exod. 8. 19.

*Magi Egypti muscas faciendis a Moysse su perati Dei potentiam agnouerunt.*

*p. 2. lib. 3. c. 6.*

*Dem ingentem Saporis Regis exercitum per muscas & pulices profligat.*

*Rebus minus simis*

tiam eius perspexerunt, quam, dum Moyses virga sua terræ puluerem concutiens, cum in muscas & ciniphes conuertit, iisque vniuersam longè lateque regionem compleuit. Tunc quippe Magi Pharaonici, videntes se, omnibus artibus & incantationibus suis nequidquam adhibitis, id infecti genus producere non potuisse, palam confessi sunt ac dixerunt, *Digitus Dei est hic*, atque euidentis virtutis & magnæ eius potentia argumentum.

Cum Persarum Rex Sapor Romanos laceffens, magna bellatorum manu, ciuitate Nisibin, quam nonnulli esse volunt Antiochiam Mygdoniam, cuiusque Episcopus erat Iacobus, vir vitæ sanctitate clarus, obsideret, ciues obsessi ( vt Ecclesiastica historia proditum est) sanctum suum Præfulem rogarunt, vt muros vrbs ascenderet, atque inde eminus Persarum copiis malediceret. Quorum postularis annuens Antistes, altam quandam turrim ascendit, e qua vniuersum hostilem exercitum despectabat. Sed non aliam hinc Persis maledictionem aut infortunium est à Deo precatus, quam vt pulices & muscas in eos immitteret, vt à vilibus his animalculis exagitati & fatigati, supremam eius potentiam agnoscerent. Vix suam orationem absoluerat, cum, ecce, in Persarum exercitum magna pulicum & muscarum vis descendit, & in elephantorum proboscides, & equorum aliorumque in castris animalium nares & aures inuolauit, quæ horum animalculorum morsus & aculeos ferre non valentia, præ impatiencia saltabant, sessores sternebant, ductores verò suos prostratos pedibus proculcabant, & fractis ceruicibus proterebant. Vnde sine vilo ordine huc illucque discursantia vniuersam aciem, & ordinatum castrorum situm turbabant. Quocirca Sapor Rex, Dei agnosceus eum potentiam, tum erga suos prouidentiam, obsidionem soluere coactus est, & in Persidem reuertit confusus. Per pulices quippe & muscas, omnes Imperatores & terræ Monarchas Deus exagitare & laceffere potest. Ideo autem id sic facere cupit, vt

hinc melius appareat horum omnium se auctorem esse; vnde etiam in maiorem eiusdem gloriam & honorem id cedit. Porro hanc ipsam ob causam, etiam ad illustriam quædam in animarum conuersione magnalia faciendâ, debilia & infirma Deus instrumenta & media feligit. Vnde in Ecclesiasticis historiis, multas illustretum magnorum peccatorum, tum infidelium & hæreticorum conuersiones hoc modo contigisse legimus: nam cum nec multorum Episcoporum, & quidem doctrina magna instructorum, opera conuerti, nec in Generalibus Conciliis, ad quæ omnium totius Ecclesiæ ingeniorum flos confluebat, conuinci potuissent, tandem viri alicuius simplicis & idiotæ opera, & per simplicissimas & obuias quasdam rationes, & conuersi sunt, & victi manus dederunt. Vt hac ratione discamus nobis planè diffidere, Deo confidere, & omnium factorum gloriam illi soli ascribere.

Triahinc nobis documenta colligenda sunt. Primum, non deficere animo, nec desperare, cum videbimus quam parum ipsi possimus, quanta nostra sit miseria, quam vires exiguæ, & quam ad tam sublimem finem & institutum, & munia adeo eximita, huiusmodi in Societate habemus, disproporcionatæ: quin potius noua id nobis sit oportet ad animum maiorem concipiendum, Deoque amplius confidendum occasio. Ipsi namque solemne est huiusmodi instrumenta ad res magnas & mirabiles eorum adminiculo exequendas, adhibere. Vti egregiè quo ad hoc propositum sanctus Franciscus cuidam de socijs suis respondit. Cum enim F. Maseus ordinarius S. Francisci socius, eius humilitatis periculum quadam die facere vellet, utpote qui eum probe nosset sciretque quam illi gratum ac volupe esset contemni ac despici, eum adije ac rogauit. Vnde fit, Francisce, vt omnes ad te accurrant, vt te videre, audire, tibi que obedire velint? neque enim es doctus, non illustri genere natus, non forma libtali aut eleganti, non denique eloquens: vandenam

denam sit ergo, vt totus mundus te sequatur, tibi que obsequenter auscultet? Cui Franciscus, vt pote qui vere erat humilis, sic respondit: Nolle vis, frater, vnde mihi hoc veniat, quod homines ita me colant & post me currant? dicam, Ex iminentia Dei mei bonitate, qui me omnium peccatorum maximum, omnium creaturarum abiectissimam & vilissimam respicere dignatus est: nam infirma & Aulta, & abiecta mundi eligit Deus, vt per illa confundat fortia & sapientia, & magna, vt omnis gloria & honor cedat Deo, & qui gloriatur, in Domino gloriatur, itaque ei soli omnis honor & gloria detur in secula seculorum. Hoc & nostrum esse responsum debet, nostra consolatio, & omnis nostra fiducia.

Alterum, quod hinc colligere documentum debemus, est; te, etiam tua Deus opera magnum in animabus fructum faciat, insignisque conuersiones, atque etiam miracula & prodigia operetur, non propterea debere superbiere, aut magnum quid de te presumere, sed tam submisse de te sentire, cuique vilitatem non minus agnoscere, quam si nihil penitus praestitisses: neque enim tuis id ipse viribus facis, sed tuo Deus adminiculo, teque instrumento. Quam bene rei huius theoriam aequae ac praxim nos docet Psalter? Deus, inquit, auribus nostris audiuimus: patres nostri annuntiauerunt nobis quod operatus es in diebus illorum, & in diebus antiquis: tu enim Domine es mirabilia illa magna operatus, & tua fuerunt illustra illa & inclyta opera, non ipsorum. Manu tua potens gentes disperdidit, & illis e loco suo eiecisti plantasti eos (patres nostros) afflixisti populos, & expulisti eos. Tu, Domine, fecisti vniuersa haec. Nec enim in gladio suo possederunt terram. & brachium eorum non saluauit eos: sed dexterata tua & brachium suum (id est virtus & fortitudo tua) & illuminatio vultus tui in his, & per hos magnalia illa pertrauit. Neque id ipsorum est meritis ascribendum, sed quoniam complacuit

si in eis, quia id ita facere voluisti, itaque tibi complacuit.

Adco vt non propterea, quod nostro adminiculo mirabilia & eximia Deus Optimus Maximus operetur, euanescere aut superbiere, sed quo maiora erunt, eo magis confundi & demississime humiliari debeamus, cum videmus cum instrumentis adeo infirmis, ineptis & incommodis, ad res tam eminentes & sublimes agendas, vti velle. In quo ita nos geramus oportet, vti se S. Petrus gessit cum, cum eius opera copiosum illum Redemptor IESVS piscatum fecit. Praecipiebat Petro Dominus, vt retia laxaret in capturam piscium; cui Petrus: Praecipior, per totam noctem laborantes nihil capimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Quo facto, tantam piscium multitudinem concluderunt, ita vt rete frangeretur, ac necesse fuerit socios qui in alio erant nauigio, ad opem in eo atrahendo ferendam aduocare. illo adducto, ambas nauiculas piscibus repleuerunt, ita vt pene mergerentur. Quo miraculo inspecto Petrus, Procidit ad genua I. E. S. V. dicens, Exi a me quia homo peccator sum, Domine, nec dignus qui prope te consistam. stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant.

Vt autem Petrus, videns se postquam nocte tota in vanum laborasset, cum in Christi nomine rete iecit, tantam piscium copiam concludere, obstupuit, consternatus est, simul etiam humiliavit se, & in se confusus fuit: Ita & nos obstupescere, mirari, magis humiliari, & propriam infirmitatem & miseriam amplius agnoscere par est tum, cum quid magnum per nos Dominus operabitur. Quam vero procul Petrus abfuit, vt ob felicem capturam hanc gloriaretur aut superbiret: ita & tute sedulo cauere debes, ne euanescas & insolescas, cum te mediante aliquod Deus opus effecerit; agnoscens id Dei esse opus, & nimis quam alienum a te. Hoc est diffidere sibi, ac confidere in Deum:

G 2 hoc

Magna & mira opera à nauiculis hominibus facta simul sine humilitate.

Luc. 5.4.

S. Petrus in felice & im-provisa piscium captura magna animi demissionem ostendit.

In magnis operibus animus minus effereendus.

hoc est, attribuire sibi quod suum est; Deo, quod Dei. Vide quid egerit Petrus, quando in nomine suo rete laxavit; & inde videbis quid omnibus mediis, industriis ac diligentis tuis humanis ipse possit aut vellet: & ex aduerso vide quid fecerit tum, cum in Christi nomine rete iecit; atque hinc liquido patebit, quam multum cum eius gratia & fauore possis. Primum si consideres, tibi ipsi diffides, si alterum, animum & fiduciam in Deum concipies. Hoc ergo vtrumque si fecerimus, ex vna parte nouerit ut euascesamus, quantumlibet magna & illustria per nos Deus operatur ex altera vero, licet infirmitatem & vilitatem nostram respiciamus, non erit vrammo cadamus.

Epist. ad Damasc.

Quaestionem hanc alibi proponit sanctus Hieronymus. Videmus, ait, vter fecerit melius, Moysesne, qui missus à Deo, ut populum eius Aegypto educeret, se excusans, ad id muneris se negans aptum esse, mitteret proinde alium, qui munus hocce melius exequeretur; an vero Isaias, qui, etiam non vocatus, nec selectus, vltro ad praedicatoris munus obeundum se obtulit, dicens, Ecce ego, mitte me.

Isa. 6. 8.

Humilitas cum magna modestate socianda.

Respondet Hieronymus. Bona quidem & laudabilis in primis est humilitas, necnon ut homo se ad quilibet ineptum esse agnoscat; valde item bona & laudabilis est promptitudo, & ad proximo succurrendum obsequendumque animositas; at si me iudice scire velis, inquit, vtrum melius sit, dico, à Moyses quidem nos mutuari debere humilitatem, nostram infirmitatem respicientes; ab Isaias vero animositatem, & promptitudinem, in misericordia & bonitate Domini confidentes, qui labra eius calculo tetigit, & ad opus ad quod destinabat, vires ei & sufficientiam dedit. Humilitas quippe fiducia adeo non aduersatur, aut eam impedit, vterque etiam non parum adiuuet: adiuuat enim nos ad omnem fiduciam in Deo collocandam, & consequenter ad maiorem vigorem, robur & constantiam induendam.

Humilitas in comes fiducia

Fertum quod hinc hausendum venit

documentum, est, quamuis certum sit, neminem in se suisque viribus aut mediis confidere ac niti debere: à nostra tamen parte omnes, quas possumus, esse nobis ad proximo subueniendum, diligentias adhibendas. Velle namque ut aliquem Deus fructum faciat, non positus ante à nobis mediis, idem est, ac miracula petere ac veluti tentare Deum. Vult siquidem ipse opera & mediis nostris ad animarum conuersionem vti: atque idcirco hos Apostolus Dei vocat Coadiutores & cooperatores. Hinc quoque Dominus Petro praecepit, ut ipsemet retia sua iaceret, ac non nisi hoc modo copiosam hanc illi capturam dare voluit. Ut nouerimus non esse nobis otiosandum, sed laborandum. Ac ne forte ex alia parte bonum successum & animatum conuersionem retibus nostris, nostris inquam industriis, conatibus, ac diligentis ascribamus, voluit primo Petrum retia sua, & nocte tota in laborando consumpta, nihil cepisse. Adeo ut vna ex parte ipsimet retia nostra iacere, quaecumque possibilia media applicare, & omnigenas adhibere diligentias debeamus, perinde ac si hoc solum ad felicem rei successum habendum sufficeret: ex alia vero parte plane hisce ipsis diffidere, tamquam si nihil omnino praestiterimus, & omnem nostram fiduciam in solo Deo ponere.

Atque hoc est, quod nos in Euangelio Redemptor docet: Cum feceritis omnia, inquit, quae praecepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Norandum est autem, cum non dicere, Cum feceritis aliquid eorum quae praecepta sunt vobis, sed, Cum feceritis omnia: ut sciamus nobis, quantumlibet magnas diligentias adhibeamus, & quaecumque media à parte nostra ponamus, in illis minime esse confidendum, sed omnem nostram fiduciam in Deo collocandam, omnium gestorum gloriam illi ascribendo & attribuendo. Quae sancti Patres vltimum ac perfectissimum humilitatis gradum, vti suo loco diximus, esse censent.

Denim...

Homini...

Deo...

Luc. 17. 10.

Omnib...

27 tract...

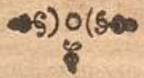
Cum

CAPVT XVI.

Quam sit hoc Deo confidendi medium efficax, ad beneficia & gratias ab eo recipiendas.

**B**Eatus Martyr Cyprianus, exponens illa Dei ad filios Israel verba, *Omnis locus quem calcauerit pes vester, & cetera* loquitur, ait, *pes vester* Sique spes vestra est: & quantumcumque illa processerit obtinebit. Idem quoque habet S. Bernardus; *Pes tuus*, inquit, est fiducia tua, & pro modulo quo ille processerit, etiam à Deo beneficia recipies: Quousque se pes fiducia extendet, eousque se tua extendet ditio. Si multum Deo confideres, magna quoque ab illo sperares, magna etiam tibi concederet, tuoque adminiculo efficeret; si vero parum, parum daret. Multa, è quibus hoc colligamus, in Euangelio habemus exempla. Princeps ille Synagogæ, qui domi filiam moribundam reliquerat, & quæ postquam is ad Christum peruenit, iam exspirarat, dixit: *Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone manum tuam super eam, & viuet.* Aliquam quidem is fidem & fiduciam habebat, quando quidem Dominum filia suæ vitam reddere posse credebatur: sed exiguam, propterea quod ut illa viueret necessarium illi videbatur, ut **CHRISTVS** domum suam abiret, ibique manum puellæ defunctæ imponeret, atque hæc si fierent, tum demum filiam suam confidebat resuscitari posse. Hinc etiam Christus iuxta hanc eius fiduciam, & fidei conformiter, opus suum exequitur. Domum enim adiens, filiamque defunctam inueniens, manum eius apprehendit, vitæque restituit. Alia vero illa mulier, quæ duodecim annos

*Deut. 11. 24.*  
*Deus. 11. 24.*  
*Spei benefici-  
corum Dei  
mensura,  
& modu-  
lus.*  
*Serm. 15 su-  
per Psal.*  
*Qui habi-  
t.*  
*Quantum  
speras, tan-  
tum accipis.*  
*Matt. 9. 18.*  
*Filium de-  
functam  
Christus  
presens iux-  
ta spem  
patris ex-  
suscitat.*  
*Christus pro  
modulo spes  
sua patris  
uit mira-  
cula.*



iplos annos sanguinis fluxum passa erat, omnemque substantiam in medicos, sed euentu casto erogarat, cum paulo maiori fiducia ac fide ad Christum accessit. Di-

*Matt. 9. 21. Hamor- rhoisiam per solum contactum Christus iuxta spem ipsius sanat.*

cebat enim intra se, *Si tetigero tantum vestimentum eius salua ero.* Vnde per con- fectam hominum turbam se insinuans, vestimenti eius simbriam tetigit. Cui etiam DEVS iuxta mensuram fidei & spei, beneficium suum est admensus. Centurio autem ille, cuius seruus cum paralyti confectabatur, maiorem longe fidem attulit, quam omnes alij. Venit quippe ad CHRISTVM, *Seruus meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur: sed te necesse non est ad eum venire, quo eum sanitati reddas, vii nec ipsum ad te ut vestem tuam con- tingat. Sed in loco tuo manens, tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Vide quanta viri huius fuerit fides. *Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.* Et ad centurionem conuersus ait, *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi.* Quia iudiciam is in Christo habuit, cum vel verbo, etiam absentem, pueri sanitatem restituere posset, hinc, uti credidit, absens verbo solo eum sanauit, & sanatus est *puer in illa hora.* Vide ergo quomodo Deus ita se nobiscum gerat, sicut nostram vicissim in se videt esse confidentiam, secundum illud Prophetæ,

*Matth. 8. 6. Centurio- nis seruus absens verbo iuxta spem eius sanatur.*

*Psal. 32. 22. Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum sperauimus in te: & prout fiducia vas erit profundum & capax, ita inde aqua hauriatur, ait S. Cyprianus.*

Ita quoque accidit Petro Apostolo, cum Christus eum, ut ad se supra aquas inambulans vocauit: nam, quam diu non timebat, non minus intrepide & secure mari, quam terra continenti & solidæ, inambulauit; at quando, vento valido insurgente, timuit diffidens, statim capit mergi. Vnde etiam exigua eius fidem CHRISTVS reprehendit, dicens, *Mollica fidei quare dubitasti?* significans, ideo illum mergi incipere, quia intra se timebat, ac Deo diffidebat. Hoc quo-

*Matth. 24. 31. S. Petrus Deo fidens quas calauerat, diffidens mergi cepit.*

que est causa, cur nonnunquam tenta- tionibus, arumnis, ac negotiorum in- grauentium mole obtui, mergi, ac tantum non perire videamur, quia videlicet par- uam habemus nauicam. Si enim multum Deo confideremus, ipse nos haud dubie adiuuaret, ex omnibus hinc angustis, ma- gno nostro cum prouentu eriperet, bene- ficiisque cumularet.

Rex Iosaphat cum Moabitis & Am- mopitas, aduersus Israelem numero- so cum exercitu venientes formidaret, misit ad eum Dominus. Propheram, qui modicam eius de Deo fiduciam caperet, ac di- ceret: *Nolite timere, nec pauere: hanc multitudine non est enim vestra pugna, sed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, & vide- bitis auxilium Domini super vos.* Quod etiam statim recipi experti sunt; nam Deus Sabaoth, ipsis ne telum quidem unum iacentibus, vniuersas hostium co- pias mirabili quodam modo profligauit, dum illius impulsu & permisso, inter se conflixerunt, & alteri alterum inai- cem conferunt.

Considerandum itaque hoc loco, quam parum à nobis Deus exigat, ad nos adiu- uandos, deque inimicis nostris victoriam conferendam. Hinc in Psalmo *Qui habi- rat*, non aliam alicuius in tempore tribu- lationis protegendi ac liberandi DEVS causam assignat, quam quod in ipso spera- uit, ac fiduciam collocauit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Super que verba mirum in modum exclamat S. Ber- nardus, *O diuicissima, dicens, liberalitas in se sperantibus non desse!* Et alio loco Psaltes: *In te, Domine, sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberaasti eos: ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te spe- rauerunt, & non sunt confusi.* Quis vn- quam Deum inuocauit, fiduciamque suam in eo collocauit, quem diuina eius beni- gnitas non exaudiuerit, & adiuuerit?

*Psal. 32. 22. Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum sperauimus in te: & prout fiducia vas erit profundum & capax, ita inde aqua hauriatur, ait S. Cyprianus.*

*Matth. 24. 31. S. Petrus Deo fidens quas calauerat, diffidens mergi cepit.*

*Respicite, inquit Sapiens, filij, nationes ho- minum, & omnia mundi huius sæcula percurrite, & scitote, quia nullum sperauit in Deo.*

Considerandum itaque hoc loco, quam parum à nobis Deus exigat, ad nos adiu- uandos, deque inimicis nostris victoriam conferendam. Hinc in Psalmo *Qui habi- rat*, non aliam alicuius in tempore tribu- lationis protegendi ac liberandi DEVS causam assignat, quam quod in ipso spera- uit, ac fiduciam collocauit: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Super que verba mirum in modum exclamat S. Ber- nardus, *O diuicissima, dicens, liberalitas in se sperantibus non desse!* Et alio loco Psaltes: *In te, Domine, sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberaasti eos: ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te spe- rauerunt, & non sunt confusi.* Quis vn- quam Deum inuocauit, fiduciamque suam in eo collocauit, quem diuina eius beni- gnitas non exaudiuerit, & adiuuerit?



fuit in glorioso protomartyre S. Stephano, cum quo disputantes qui de Synagoga erant, non poterant resistere sapientiae & spiritui, quem ille in loquendo praeferebat.

CAPVT XVII.

Quantopere Deo displiceat diffidentia.

Sicut per firmam in Deum confidentiam diuinam eius maiestatem maxime honoramus, eique magnopere placeamus, & sicut ipsa medium est cum magna multaque nobis bona praestanda prouocans: ita e diuerso vnum ex iis quae Deum magis offendunt, & ad iram prouocant, & ob quae grauius hominem castigat, est diffidentia: quod per eam honor eius non parum laedatur. Vnde etiam propter hanc eum videmus filius Israel esse maxime indignatum, & grauius in eos animaduertisse. Cum enim exploratores a Mose ad terram promissionis explorandam missi, magno pauore concepto redissent, dicerentque vidisse se ibi homines de stirpe gigantea, & ita robustos, vt iis ipsi comparati quasi locustae viderentur: verbes item quaedam ita turritas & muratas, vt eas expugnare & subigere se posse desperarent; ita mox vniuerso populo animi ceciderunt, & talis totis castris est orta desperatio ac diffidentia de terra illa obtinenda, vt dixerint alter ad alterum, *Constituimus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum.* Quae ignaua diffidentia Deum sic ad iracundiam prouocauit, vt diceret Mose, *Vsquequo detrahet mihi populus iste? Usquequo non credent, aut fident, mihi in omnibus signis qua feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia, atque vniuersos simul consumam.* Moses vero se intermedium ponens ac sequestrum, Deo supplicat, praeruationem hanc

*Diffidentia Deo displicet, eiusque honorem minuit.*

*Exploratores terrae promissionis, Deo diffidentes, grauius eum offenderunt.*

*Num. 14. 4.*

*Num. 14. 11. Deo diffidens populus Israeliticus grauius Deum offendit.*

ipsis vt dimittat. Cuius votis annuens Deus, ait: *Dimisiui iuxta verbum tuum, arsuaem omnes homines, qui viderunt maiestatem meam, & signa qua feci in Aegypto, & in solitudine, non videntur terram, pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex eis qui detraxit mihi, insuebitur illam.* Atque vt iurauit, ita & re ipsa compleuit. Nam de sexcentis armatorum millibus Aegypto editis (praeter mulieres & proles) nemo terram promissionis est ingressus, imo ne quidem oculis suis eam conspexit; omnes quippe in deserto, eo quod Deo diffiderent, mortui sunt. Solus Iosue & Caleb, qui firmam eiusdem ingrediendae, aduersariisque expugnandi fiducia habuerunt, & ad hanc expeditionem suscipiendam vniuersum populum inuitarunt, ad eandem admissi sunt; necnon reliquorum paruuli, quos metriculosi illi lepores ab hoste in captiuitatem & seruitutem abducendos praediffidentia & metu iactarant. Vt sole meridiano clarius patefeat, quam Deus diffidentiam omnem auerferet. Quin imo in ipsum Moysen & Aaron, propterea quod virga sua petram cum aliqua aqua inde eliciendis diffidentia ac dubio percussissent, cum tamen certo eam se daturum spondidisset, ob hanc ipsam diffidentiam, eadem praefus castigatone animaduertit: *Quia non credidistis, inquit, mihi, vt sanctificarem me coram filiis Israel, non intromittam vos in terram quam dabo eis.* Vidit quidem eam eminus de monte vicino Moyses, ac in eam non est ingressus. Vnde dicit ei Deus: *Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam, nec ea donaberis.* Diffidentia enim haec Dei honori nimium quantum aduersatur; hac de causa tam in illam grauius animaduertit.

Inde colligere est primo, quantopere illa noceant Deoque displiceant diffidentiae ac pusillanimitates, quas nonnulli modo in tentationibus, modo in iis quae ad proprium ipsorum profectum spectant, modo

modo in ministeriis ac functionibus, quas ipsi Superiores imperant, habere ac præferre solent; quæ esto è quadam humilitate nasci videntur, tamen è sola ortum habent superbia. Ad seiplos namque oculos tantum reflectunt, creduntque propriis se viribus, industriis & diligentis illa omnia facere posse; quod ingentis superbiæ est argumentum. Alterum quod hinc nobis colligendum venit, est, in omnibus negotiis, necessitatibus, & arumnis primo & ante omnia esse ad Deum cæli confugiendum, omnemque fiduciam nostram in eo collocandam. Neque enim primo ad media humana, ac diligencias & industrias nostras respicere, ac nonnisi postea ad Deum confugere oportet: quia id intolerabilis est mundanorum error & abusus, qui primo humana adhibent media, eaq; omnia & singula, Deo omisso, laboriose experiuntur; postea vero, quando nullam in his operam aut præsidium inveniunt, & iam res propemodum tota desperata est, tum demum ad Deum recurrunt. Atque hinc ob causam permittente Deo fit, vt hæc ipsa media humana, quæ ita studiose adhibemus, & in quibus confidebamus parum aut nihil nos inueniunt. Sicut id Ahas Regi Iuda per Prophetam denuntiavit, dicens: *Quia habuisti fiduciam in Rege Syria, inque eius superbijs, & non in Domino Deo tuo, cuius oblitus es. Idcirco euasit Syria Regis exercitus de manu tua.* Grauitate Deus Opt. Max irascitur, & velut contumeliosum & iniuriam reputat, quod rei cuiquam, præterquam sibi vni innitatur: quia statim ad eum nos respicere, & in rebus nostris recurrere oportet. Atque hinc inter alia quæ nobis in oratione potissime curanda sunt, non postremum debet esse hoc, nimirum in solida hac in Deum fiducia animum stabilire ac confirmare Orationi namque ideo nos applicamus, vt virtutum ornamenta animæ nostræ comparemus; inter quas fiducia hæc vna de præcipuis est, & apprime nobis necessaria. Nec ante nobis quiescendum, quam animum quendam velut habitum contraxerit omnibus in rebus ad Deum

Rodriguez exercitij pars 3.

quam primum confugiendi, eiq; fiducia-liter confidendi; & in solo Deo, non vero vlla alia in re remedium quærat; ipse quoque totum & vnicum nostrum refugium, & asylum, tota denique spes nostra sit & fiducia. secundum illa Iosaphati, Regis Iuda verba, quæ etiam semper in ore & corde nos habere oportet: *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus refugium, vt oculos nostros dirigamus ad te, qui nostrum refugium & asylum es.* *Beatus vir, inquit Pfaltes, cuius est nomen Domini spes eius.*

*Deus vni-cum asyliu nostrum & spes nostra anchora.*  
2. Par. 20. 18

*Psal. 39. 5.*

CAPVT XVIII.

*Non est nobis aut animo deficiendum, aut spes omnis abiicienda, si perexiguam in proximo à nobis fructum fieri videamus.*

**V**AE mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vinee, & racemationem collectis iam vuis instruit: sed irritum euentu, quia non est botrus ad comedendum, ne acinus quidem. Hisce verbis metaphoricè conqueritur Micheas de exiguu, quem suis interminationibus, ac monitis in populo Israel faciebat, fructu. Idem quoque queritur ac deplorat Isaias. *Relicta est, inquit, in urbe solitudo, & calamitas opprimes portus. Quia hæc erunt in medio terra, in medio populorum: quomodo se pauca oliua quæ remanserunt, excutiantur ex olea: & racemi cum fuerit finita Sindemia. Siquidem nihil magis eos, qui proximo operam dare & se impendere student, contristari, deicere, atque examinare solet, quam quod omnibus concionibus suis, & reliquis quæ ad hunc finem vsurpant medijs, parum se fructificare, & nihil dum proficere compariunt; item quam pauci conuertantur, quam pauci proficiant, vitamque priorè*

*Mich. 7. 1.*

*Isaia 24. 10.*

*Solent non raro serui Dei animis deici, si paruum operæ pretium ferat, & fructum spiritalem.*

H corri-

corrigan, quam denique pauci & rari sint qui persecerent. Quæ quia communis, & prope quotidiana est querela & tentatio, hinc ei in præsens respondebimus ipsaque nobis efficax quoddam medium erit, ad virilem in ministerijs nostris vigorem & constantiam induendam.

*Lib. 1. contra Cresconium Græmat. c. 8.*

*Christus multis sine ulla ipsorum conversione & bona fruge Euangelium prædicauit. Christus vni mulierculæ aqua viuæ la Euangelium prædicauit, & difficillimè de orationis loco quaestionem explicauit. Ioan. 4. 20.*

*Christus etiam in malitia atque errore obstinatum doctrinam suam tradidit.*

Egregie punctum hoc pertractat S. Augustinus, ac querelæ huic per Iesu Christi, Redemptoris & Magistri nostri, exemplum responderet ac satisfacit. An putas, inquit, Dei filium solis discipulis, aut ijs qui in ipsum credituri erant, prædicasse? Etenim videmus eum etiam suis prædicasse inimicis, qui tamen ad ipsum tendendum, quærendumque num quo in verbo calumniam illi struere possent, ad eum veniebant. An eum solum existimas prædicasse tum, cum frequens esset auditoriū, & turba hominum magna ad audiendum confluxerat? Constat namque eum vni soli vili mulierculæ, & quidem Samaritanæ, & aquarum baiulæ prædicasse, & cum illa difficilem ac grauem illam quæstionem de oratione, num videlicet in solo templo ea fieri deberet, an vero etiam extra illud orare fas esset, pertractasse. At diceres, sciebat Saluator mulierem hanc credituram, & aliquem è colloquio & concione sua fructum elicituram. Concedo quidem id, inquit Augustinus, at quid diceres de concionibus & congressibus illis, quos toties cum Iudæis, Phariseis, & Sadduceis habuit, qui adeo ei credituri non erant, vt etiam calumniaturi & persecuturi viderentur? Interdum eos ipsemet interrogabat, vt suis ipsorum responsionibus eos conuinceret, aliàs ipse ad eorum postulata respondebat, esto sui tentandi causa ea ab ipsis proponi sciret. Quodcum faceret nullum ex his legitur ad eum sequendum fuisse conuersum. Probe quidem sciebat ipse, quam parum hinc fructus esset secuturum, attamen, vt suo nobis exemplo præiret, etiam concionari voluit ijs, quos nouerat doctrina sua nec conuersum iri, nec utilitatem ex illa aliquam capturos, & fortasse etiam deteriores fore, vt hinc videlicet discamus nos

qui prorsus ignoramus vtrum illi quibus eum agimus, conuertendi sint necne, à prædicando, confessionibus audiendis, & ab ijs, quæ officij nostri sunt, exequendis, nequaquam desistere, nec animum propterea despondere, quod non statim aliquis ad oculum fructus appareat. Adest ibi forte hinc inde quædam anima, quæ per viam concionum prædestinata sit, cuius proinde cor Dominus per congressum, aut sermonem hunc tuum tanget. Et esto modo illæ tibi non videantur conuerti, nec fructum inde capere, forsitan postmodum conuertentur; & hoc verbi diuini semen, quod in cor eorum cecidit, postea, vt fieri amat, suum fructum dabit. Nunquam proinde, quidquid à parte nostra ad proximo subueniendum adferre ipsi possumus, omitamus.

Ioannes Gerson, in tractatu, quem de paruulis trahendis ad Christum composuit, egregie rem hæc tractat, nec non acriter carpit eos, quos piget certum quoddam hominum genus curare, quique studio ab eorum confessionibus audiendis abstinere, propterea quod eos non perseverare, & statim repetitis peccatis ad vomitum redirent, ac proinde frustraneæ, & non nisi magno cum temporis dispendio laborem ijs impendi, ac velut in saccum pertusum omnia congeri. Vnde eo Gerson loco Confessorios animat, & cohortatur, vt puerorum confessionibus audiendis sese impendat & applicent, & non contemnendū in hoc consistere fructum ait, propterea quod hi sunt velut in biuio, & illam inibunt viam, in quam à ductore ducentur, atque flexibiles eius partibus accedent, qui primo eos occuparunt, si quidem dæmonis & mundi illicia eos præuenient, illos sequentur, sin vero Deus, Deum. Quare permagni interest, virtutis ijs iter ostendere, & per ipsum eos initio conducere, quia postmodum in illo permancunt. Respondet hic eadem opera obiectioni, & excusationi nonnullorum, qui his confitentibus ideo operam dare nolunt, quod tempus, quod ijs instituendis impenditur, inaniter perdi afferant, cū, quod eorum quæ ipsis proponatur, ac traduntur,

prosum

*Non desistenda ratio peccatorum, est relinquantur.*

*Lib. 3. c. 9.*

prorsus incaptates sint, tum vero, quod  
 mox ut à confessione veniunt, ad pristinos  
 mores redeant, lulum suū repetant, & cum  
 æqualibus perinde litigent, tanquā si nul-  
 lum ijs verbum à confessario dictum esset.  
 Ait ergo Gerson, si, propterea quod statim  
 ad pristinas suas petulantias, & procaciam  
 redeunt, ideo eorū confessiones excipere  
 detrectes; sane eandē ob causā multo mi-  
 nus magnorū prouectorumq; confesio-  
 nes excipiendā videntur: quia & hi mox ut  
 à confessione veniūt, sœdā recidiua ad vo-  
 mitum, & ad enormiora, quā pueri solent  
 cōmittere, peccata redeunt, quia puerorū  
 peccata raro mortalia sunt, illorum vero  
 quā frequentissimē. Peroptandum, & bo-  
 num profecto foret, ut pœnitentibus, quia  
 statim in eadē peccata turpiter, & ignaue  
 prolabantur, subinde aures denegaremus,  
 & eos inauditos à nobis dimitteremus. Nō  
 idcirco eos, inquit Gerson, à cōfessione re-  
 ijcere debemus, siue magnos, siue paruos:  
 modo verum ad illa priora amplius nō re-  
 deundi propositum habeāt. Quod ēt dua-  
 bus egregijs cōparationib. declarat. Nun-  
 quid inquit, sentinā nauis exhaustiōis, idcir-  
 co deserit opus, quia redit tantundē aqua,  
 quantū expulerit? Et, si quot idie manus sor-  
 didatū, non minus abluimus illas, quia etsi  
 redeat sordes, nō ex tenacitate coherescūt.  
 Necesse quippe est sentinā semper educe-  
 re, etsi tantundē nouæ aquæ alia ex parte  
 statim subingredi videamus: manus quoq;  
 sæpius lauandæ, esto mox relinquandæ ac  
 deturpandæ sint: ne sordes tandē velut ra-  
 dices in ijs agant, itaque perdifficile eas sit  
 auferre. Pari modo, non idcirco sunt pœni-  
 tentes à cōfessione repellēdi, aut negligē-  
 di, quod constet eos quamprimum in eadē  
 peccata turpiter relabi: si n. eos sibi sinere-  
 mus, & negligeremus, funditus perirent, &  
 præcipites in damnationem ruerent: per  
 confessionē vero paululū retinentur, nec  
 tam effusus habent in peccata seruntur, &  
 demum aliqua eorū saluandorum spes est.

Inter cætera sancta opera, quibus B. P.  
 N. se maxime impēdebat, ut in eius vita le-  
 gitur, non minimum id erat, qd muliercu-  
 las nefarium corpore suo quæsitum facien-

tes ad bonā frugem reducere omnimodi<sup>o</sup>  
 allaboraret. vnde tandem assiduo suo stu-  
 dio effecit, ut quoddam ijs, quæ à turpi, &  
 miserabili illo vitæ genere relipiscere vo-  
 lebant, domiciliū Romæ extrueretur. Et si  
 enim Pœnitentium Monasterium in eum  
 vsum ex parte seruiret, in id tamē aliæ nō  
 admittebantur, quam quæ monasticam vi-  
 tam vellent profiteri. Iam harum mulierū  
 multæ esto ē turpi, ac malo illo statu e-  
 mergere serio vellent, sufficientes tamen  
 in se, ad tantam perfectionem aspirandi,  
 vires non sentiebant: aliæ vero quia nuptæ  
 sunt, etsi velint, minime possūt. Quare tam  
 ad harum, quam illarū subsidium, Mona-  
 sterium à S. Martha denominatum, iussit  
 excitari. Quoniam vero nemo sanctum  
 hoc opus auspiciari volebat (esto multi ad  
 hoc opem, & subsidium aliquod verbis  
 amplissimis sponderent) ipsemet è sua te-  
 neritate, atque in summa rei domestica  
 penuria ponere incepit centū aureis, quos  
 è lapidibus quibusdam per procuratorem  
 ad hunc finem diuidendi iussis, collegit, in  
 id insumptis. Tanta porro contentione in-  
 pium hoc opus incubuit, ut, quo fungeba-  
 tur, Generalatus onus haudquaquā ipsum  
 ab eo auocaret: adeo ut ipsemet mulieres,  
 cum à vita sua impura desciscerent, in spe-  
 ctante Roma, & publicè comitaretur, vel  
 ad sanctæ Marthæ, vel ad honestæ alicuius  
 matronæ, apud quam tantisper moraren-  
 tur, domum conduceret. Dicentibus vero  
 nonnullis, omnem quæ hisce mulieribus  
 impendebatur, operā frustra insumi, pro-  
 pterea quod, quoniam in sua turpitudine  
 vsu longo iam occalluerāt, haud difficul-  
 ter, minima oblata occasione, ad eandā re-  
 uerterentur, respōdebat; Equidem oleum  
 & operā adeo me hic perdere nō autumo,  
 ut ēt asseram, me, si omnibus vitæ meæ la-  
 boribus atq; arumnis vel tantum efficere  
 valerem, ut harum aliqua vel vnam tantū  
 sine peccato noctem transigere pponeret,  
 eos oēs ut optime insumptos existimatu-  
 rum, modo vel exiguo illo tempore nulla  
 maiestati Creatoris ac Domini mei pec-  
 cando iniuria irrogaretur: Esto alioquin  
 certo scirem, tam deinde quāprimum ad

B. Ignatij  
 cura erga  
 conuersem.  
 d. e.

obscenam libidinis suae consuetudinem reuersuram Adco vt, quamuis certi essemus, penitentes & eos, quos iuuare & curare proponimus, turpi recidua mox ad peccata pristina redituros; omnis tamen, quem toto vitæ tempore suscipere posseamus, labor vt bene impensus duci deberet, si eo efficere possemus, vt vel ad horam saltem à peccando abstinere: imo vel vnum lethale scelus, ac Dei iniuriam euitarent. Atque hic est verus honoris, & gloriae diuinæ zelus. Qui in terra viscera thesaurum aliquem quaerit, primo ingenti sudore multum terræ effodit, & bene se operam omnem credit impendisse, vt vel paucillum auri inueniat.

Verum vt pergamus ulterius, demus nullum penitus conuerti, neminem peccata sua deserere, ne ad horam quidem, non prospere à prædicando, aut iis quæ à parte nostra ad proximum iuuandum facere possumus, exequendis cessare nos oportet. Egregie id ostendit S. Bernardus, scribens ad Eugentium Pontificem, suum olim discipulum, & in vita monastica factorem. Hunc ergo cum esset ad populi & curiæ Romanæ reformationem cohortatur, hanc tandem sibi obiectionem ab illo oggeri fingit: Ridebis fortasse me, inquit, dicens, frustra in populo Romano ordinando, & ad meliora prouocando laborasti. vt pote gente proterua, superba, tumultibus, bello, dissidiis assueta, immitti, intractabili, indomita, in pace viuere, aut a thue vlli subiici nescia, nisi dum nescit resistere: ac proinde nullam emendationis eius spem affulgere, & operam, quæ ei curandæ impenditur, omnem ludi. Eleganter porro ad hanc respondens Bernardus: Noli, inquit, diffidere, curam exigeris, non curationem, prouidendumque tibi, vt quæ in malo curando media, & medicamenta necessaria, & congruenta sunt, ea applices. Hoc quippe à nobis per os Ecclesiastici Spiritus sanctus exigit, dicens, *Reuerentem te posuerunt, curam illorum habere non ait, cura vel sana illos*. Neque enim Superior ad suorum vitia curanda vel emendanda tenetur: hoc quippe

in eius manu non est. Vnde vere Poeta quidam.

*Non est in medico, semper releuetur us ager.*

Vti nec, vt quis bonus sit medicus, aut bene suo officio fungi dicatur, necesse est, vt ægros omnes perlanet. Sed alienorum in hac re testimonia relinquamus, quia meliora illa à nostratibus desumere possumus. *At melius, inquit, propono de suis tibi Paulus loquitur, Abundantius illis omnibus laborasti. Non ait, Plus omnibus profus, aut plus omnibus fructificasti.* sciebat enim, vt pote à Deo specialiter edoctus, quia vnusquisque secundum suum laborem, præmium ac mercedem reciperet. *Vnusquisque, inquit, propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: non secundum prouentum vel fructum quem faciet, & ob hoc in laboribus potius, quam in profectibus Apostolus glorandum putauit.* Sicuti a tibi quoque habes ipsam dicentem, *In laboribus plurimis.* Ergo & factu quod tuum est Planta, reger, curam, cole vineam Domini, & tuas explicuisti partes. Sane incrementum & fructus non est tuus: eum dabit Deus vbi voluerit: vbi forte noluerit, tibi deperit nihil, dicente Scriptura, *Reddet iustus mercedem laborum suorum.* Quia præmium, & mercedem vnusquisque perfoluit, & dat, secundum opera eius, & labores, non iuxta successum, & fructum, qui inde sequitur. *Securus labor, quem nullus valet euacuare defectus, aut successus contingens deteriorè reddere!* Esto nullus fructus colligatur, nullus conuertatur, nullus ad meliorem frugem redeat, tam plena tamen & completa tua erit merces, & corona, quam si permulti conuenterentur, magnamque fructum faceres. Et hæc, inquit Bernardus, absque præiudicio diuinæ bonitatis & potentiae dicta sunt: Scio induratum cor populi huius, sed potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *Qui sit se conuertatur & ignoscatur, & relinquat post se benedictionem!* Verum non est propositum mei, dictare Deo, quid facere debeat: quia non est nostrum profunda eius iudicia scrutari.

Lib. 4 de  
confid.

Curatio  
peccatis  
impenden-  
da, etsi non  
semper sa-  
nentur  
Eccles. 32.

feruari, sed propositum mihi est, iis qui proximum curandi officium habent, persuadere, vt. etsi forte nullum sibi fructum facere videantur (neque enim hinc nostrum meritum aut meritum dependet) propterea facere non omittant, quidquid, quoad hoc, facere valebunt; sed ea ad quae ratione officii obligantur, exequantur, & quidem ea, quae par est, diligentia & cura. Præterea, ob duas alias rationes nos oportet, licet nullus omnino conuertendus, & nullus profusus colligendus esset fructus, nihilominus perseuerare, & à prædicando, laborando, & omni eo quod ad proximi curacionem ipsi à parte nostra quoquo modo afferre possumus, facièdo ne uiqua desisteret: sed tam prompta ipsam sedulitate obire, quam si multi conuertentur, & fructum inde caperent amplissimum. Primo quidem, quia hoc Dei decet misericordiam & magnitudinem. Nam quem admodum, vt ait S. Chrysostomus, non ideo minus fluunt fontes, esto nullas ex iis haustum veniat, quia & ad ciuitatis cuiusdam splendorem & magnitudinem spectat, vt magna aquae sit copia, ipsa effundatur, & præ nimia sui abundantia deperat. Sic prædicatores, qui sunt velut fontes, è quibus doctrinae Euangelicæ aqua fluere debet, à prædicando, verboque Dei effundendo cessare nefas est, siue multi, siue pauci aquam hanc haustum veniant. Imo vero ad Dei omnipotentis magnificentiam, bonitatisque eius & misericordiam immensitatem spectat, tanta vt eius in Ecclesia sit doctrinae abundantia, vt eius fontes omnibus sitientibus, & bibere volentibus assidue promanent, nec vnquam exarcescant. *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, prope- rante, emite & comedite, venite, emite absque argento. & absque ulla commutatione, vinum & lac.*

Secundo, ita quoque ad Deum iustificandum, fieri par est: etsi enim per tot monita, concessus, colloquia & conciones obdurati nolint conuerti, nec fructum vllum facere; hæc nihilominus ad Dei causam magis iustificandam subseruiant. *Vt*

*iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.* Causam suam apud peccatores plane iustificare vult Deus, vtque ad oculum videant non tam à Deo, quam de seipsis, quo minus conuerti sint, dependisse; ne qua postea ipsis excusationis, aut de quopiam, præterquam de seipsis, exoptulandi sit occasio, vbi copiosa illa conuersionis subsidia, quæ habebat, considerabunt, & quod, cum templum concionis audiendæ causa adire nolent, in vicis & plateis, eos ipsimet concionatores vltro quæsitum abierint. Sic olim Deus cum populo suo Israel in iudicium descendere, & eorum omnium quæ alias ei præstiterat, rationem reddere non veretur, per Isaiam sic loquens. *Quid est, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? plantavi, & pui eam, ædificavi turem in medio eius, & expectaui vt faceret vinas, & fecit labris cas: nunc ergo habitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam, & videte, vter in causa fuerit, quod fructum ea non ferat. Non est profectio parum, imo vero permagnum, quod tute in die iudicii, Dei Opt. Max. partes, contra peccatores obstinatos, agere, causamque eius iustificare possis: tunc quippe conciones & monita tua iniquos & sceleratos accusabunt, confutabunt, & condemnabunt, vt, quod ad obiecta respondeant, nihil sint habituri.*

Quacumque ergo ex parte, & quocumque modo rem hanc intueamur, semper hinc efficiemus, nunquam esse nobis intermittendum id, quod à parte nostra ad proximi iuuamen, & conuersionem conferre valemus; Esto se ille conuertat ac proficiat, vel non. Vnde S. Augustinus, parabolam illam de inuitatis explicans, & de seruo, heri sui iussu ad inuitandū ad cœnā conuiuas, quorum permulti venire detrectarunt, exeunte loquens; An, inquit, seruum hunc inter pigros & inertes computabimus, quod inuitati ad cœnam venire noluerunt? Minime sane: sed inter diligentes & sedulos, ipse enim prompte est, quod sibi fuerat imperatum, executus, illos inuitauit, rogauit, quod suum fuit ab-

H 3 unde

Psal 50.6.

Isa 45.

Lib. de fide  
& operib.  
c. 17.

Matth 22.3

unde fecit, ac nihil à parte sua omisit, ut ad cœnam venirent: Sed illi, quia adesse noluere, castigabuntur: seruus vero ob suam diligentiam, non minus quam si omnes cœnæ interfuissent, præmium & mercedem accipiet. Ita quoque aliud à nobis Deus non quæret, nec aliam rationem exiger, quam, num, quidquid ad proximi conuersionem potuimus & debuimus facere, studiosè fecerimus. Quod autem hic, vel ille conuertatur, & inde proficiat, imprimis bonum, id est, & ab omnibus peroptandum, eoque lætari summopere par est, uti in Euangelio Christum legimus in spiritu exultasse, cum discipuli à prædicatione redeuntes, quem fecissent fructum, referrent. Quamobrem rei huius ratio non à nobis deprecetur, sed ab aliis. Vnuiquisque de eis Deo rationem dare debet, quæ ad se spectant. Sic nos rogabimur, ritene nostro functi simus officio; & num omne, quod à parte nostra ad proximis opitulandum afferre debuimus, prout oportet obierimus: illi vero, & quidem strictè satis & rigide, quomodo eo in suam utilitatem vsi sint.

*Luc. 10. 22.*

*Qua ratione plus mereatur, qui instituendo alios parit proficit.*

Non ergo meritum, & operis nostri perfectio inde pender, quod alius ex eo proficiat, nec ne. Imò vero his aliud ad nostram consolationem, aut potius desolationis nostræ consolationem addam: nimirum, non modo meritum, præmium, & lauream nostram ab eo, quod alij conuertantur, aut multum in proximo fructificemus, non dependere: verum etiam quodammodo fas esse dicere, plura nos facere & promereri, vbi nihil horum subest, quam dum ad oculum euidentius aliquis colligi fructus videtur: Deinde ac, dum de oratione loquimur, dicere solemus plus eum præstare, qui in ea, non habita deuotione, perseverat, quam qui mira consolatione & deuotionis sensu delibutus, in ea perseveranter perstat. Concionatori quippe cum videt gratis se passim auribus audiri, copiosum habere auditorium & multos concionum suarum opera ad meliorem frugem redire, atque inde proficere, volupe id est & gaudio, hocque illi animos, robur & rigorem addit, efficitque, nullam ut molestiam & laborem sentiat, uti egregie id notat S. Gregorius. Econtrario maximo opere contristatur, languet, animoque concidit, cum auditores suos nihilum proficere, nullumque de concionibus suis fructum sequi videt. Proinde magnæ perfectionis in concionatore & operatore Euangelico, indicium est, eumque sua pure propter Deum facere, quando adeo alas propterea non dimittit, ut etiam perseveret, & in labore suo non minus nauiter pergit, quam si à toto mundo audiretur, magnamque nemo non è laboribus suis utilitatem caperet.

Cum hac ergo intentionis puritate & perfectione, nostra nos ministeria obire par est, non tam in fructum, & bonum operum successum oculos conijciendo, quam ut in ipsis Dei voluntatem faciamus, & ea, quam possumus optime, obeamus, ut sic Deo placeamus. Hoc quippe diuinitus maiestas à nobis exigit & requirit. Itaque nec exiguus fructus, nec limitet successus nos ab operando laborandoque impedit, neve animum despondere faciat, neve etiam turbabit, non denique pacem aut gaudium nostrum imminuet, quemadmodum fieri solet ijs, qui suos in solum fructum, & felicem operis successum oculos potissimum conijciunt.

)) (

TRACTA-

*Lil. 35 M. rai. c. 11.*

*l. 7. tract. 1. c. 11.*

*Vita religio-  
sorum post  
sua sunt  
perfectissimi  
media  
1. 2. 3. 4.  
1. 2.*

*Cap. 1. co-  
l. 1. 2. 3. 4.*

*Perfectio  
religiosa  
audere  
perfectionem*

## TRACTATUS SECVNDVS

DE ESSENTIALIBVS  
RELIGIONIS VOTIS,  
AC DE INGENTIBVS,  
QVÆ ILLA CONTINENTVR,  
BONIS.

## CAPVT I.

*Tota Religiosi perfectio in perfecta integraque votorum paupertatis, castitatis, & obedientiæ, quæ concipit, obseruantia consistit.*

Vita religio-  
sa perf.  
sua sunt  
perfectio  
media  
1. q. 14.  
c. 5.  
Cap. 5. co-  
l. 1. v. 11.

Perfectio  
religiosa est  
habere  
perfectio.

**P**RIVS QVAM de horum voto-  
rum singulis particulatim loqua-  
mur, quædam in genere de illis,  
quæ ad omnia simul spectent, af-  
feremus. Primum ergo sit, tria  
hæc vota, primaria & præcipua esse me-  
dia, quæ Religio habeat ad perfectionem  
assequendam. Docet quippe D. Thomas,  
Religiosum in statu perfectionis agere;  
quæ item est communis & vulgata san-  
ctorum Patrum & Doctorum doctrina, è  
sancto Dionysio Arcopagita deprompta.  
Non quod dicere velint, hominem, simul-  
ac Religionem profiteretur, perfectum esse,  
sed velut profiteri, se ad perfectionem  
tenderet. Neque enim profiteretur Religio-  
sus se iam plane perfectum esse, sicut id  
profiteretur Episcopus (quia ad statum Epi-  
scopalem requiritur, ut ipsa perfectio præ-  
cedat) sed in statu Religioso ea necesse  
neutiquam eam antecedit, satis est quod  
postea sequatur. Hoc porro inter statu Re-  
ligiosum & Episcopalem discrimen, egre-  
gie D. Thomas ex ipsis Redemptoris Iesu  
in Euangelio verbis eruit: ipse namq; vo-  
luntariæ paupertatis, quam Religiosus  
profiteretur, consilium proponens, non præ-

supponit eum, cui illud dat, iam perfe-  
ctum esse, sed fore, si hæc consilia obser-  
uet. Neque enim dixit, *Si es perfectus, vende*  
*et vende omnia quæ habes: sed, Si vis per-*  
*fectus esse.* At, ut sanctum Petrum Præ-  
latum faciat, non modo ex eo sciscita-  
tur, num se diligit; verum etiam num  
diligat plus aliis, idque non semel, sed  
bis ac tertio, ut magnam illam carita-  
tem & perfectionem declararet, quæ ad  
istud officium requiritur. Adeo ut sta-  
tus Episcopalis æque ac Religiosus, sta-  
tus sint perfectionis, ac cum aliqua dif-  
ferentia; quia ille perfectionem præsup-  
ponit, non dat; ac Religiosus status eam  
non supponit, sed dat: Mox enim ut  
Religionem ingrederis, non obligaris  
ut sis perfectus, sed ut ad perfectionem se-  
rio aspiret, de illa sollicitus sis, eamq; pro-  
cures. Atque ad hoc citatur illud S. Hiero-  
nymy: *Perfectus monachus in patria sua esse*  
*non potest: id est, Religiosus patriæ amā-*  
*tior, parentibusque carnali affectu adhæ-*  
*rescens, bonam perfectionis assequendæ*  
*viam non insistit. Perfectum autem esse nolle,*  
*& de perfectione cōsequenda nō laborare,*  
*delinquere est.* Et Eusebius Emisenus ait:  
*Venire*

*Matt. 19. 21.*  
*Ioan. 21. 15.*

*Epist. 1. ad*  
*Heliod.*

*Homil. 9. ad*  
*monach.*  
*Venire*



*Præfatus*  
*præfatus*  
 fieri Dominus mandasset, & ipse similes  
 singulis vicibus & sinu rucum eduxisset,  
 cum itidem quamprimum Domino  
 obtulit: E quo nos audimus per triplicem  
 hanc oblationem auream obedientiam,  
 pretiosam paupertatem, & speciosam ca-  
 ritatem representari. Quas, Domino, in-  
 quit, ex sua misericordia mihi id concede-  
 dente, tam perfecte illi obtuli, nihil ut in  
 eorum observantia committam, ob quod  
 mea me reprehendat conscientia. Ergo &  
 nos tali modo tria hæc Deo vota offeramus,  
 ut in eorum observantia nullius culpa  
 nos coarguat conscientia. Quam vero  
 ille beatus foret, qui non cum S. Francisco  
 solum, verum etiam cum Iob dicere posset:  
*Neque reprehendit me cor meum in  
 omni vita mea.*

CAPIT. II.

Cur hæc vota fiant & confir-  
mentur.

**A**T dicit aliquis, Cur id per vota fit, ut  
 cum paupertate, caritate, & obedi-  
 entiam etiam sine illis servare quis possit?  
 Cui S. Thomas, atque adeo Theologi om-  
 nes accommodare respondent, docent  
 que idcirco in Religione id per vota fieri  
 debuisse, quia in illis essentialiter Religio  
 consistit, & propterea ipsa status perfectionis  
 est, & dicitur: adeo ut nisi per vota hoc  
 fieret, ipsa nec Religio foret, nec status  
 perfectionis. Cuius rei hæc datur ratio: ut  
 quis status, sic status perfectionis, constans  
 & perpetua quædam ad ea, quæ perfectio-  
 nem includunt, requiritur obligatio. Sta-  
 tus quippe ex vi nominis stabile, firmum  
 & permanens quid denotat, uti dicimus,  
 7. g. status matrimonij, ob perpetuum, &  
 indissolubile, quod is secum trahit, vincu-  
 lum. Ad eundem modum, ut quis in perfe-  
 ctionis esse dicatur statu, perpetua quæ-  
 dam ad perfectionem requiritur obliga-  
 tio; & hoc faciunt in Religione vota. Atq;  
 Rodriquez exercitij part. 3.

hinc est, quod teste D. Thoma Episcopi di-  
 ci possunt in perfectionis statu esse, non  
 autem Parochi: quod hi ad curam anima-  
 rum neque voto se, neque obligatione per-  
 petua obligent, sed hanc abdicare ipsi li-  
 ceat, quando cumque libuerit. Episcopi vero  
 perpetua ad officium pastorale obligatio-  
 ne obstricti sunt, qua non nisi cum faculta-  
 te & auctoritate Pontificis liberari, & sol-  
 uentur. Hæc porro & inter sæcularis &  
 Religiosi hominis perfectionem est diffe-  
 rentia. Nam etsi fieri possit, ut sæcularis  
 quis homine Religioso sit perfectior: ni-  
 hilominus ille in statu perfectionis non est,  
 quia perfectio illa sæculari voto non est  
 confirmata, uti perfectio Religiosi, hinc  
 eam in bono firmitatem & stabilitatem  
 non habet, quam Religiosus, ratione sta-  
 tus sui. Hodie siquidem castus est bonum  
 que apud se concipit propositum, & ecce  
 cras leuitare quadam ab eo resiliit. Verum  
 Religiosus, licet re ipsa perfectus non sit, est  
 nihilominus in statu perfectionis, quod  
 perpetuis & indissolubilibus quibusdam  
 votis circa ea quæ ad perfectionem spe-  
 ctant, versantibus, ad illam sit vinculus & al-  
 ligatus, nec enim iam retrogredi & resili-  
 re fas est.

Huc pertinet illud sancti cuiusdam viri  
 olim responsum. Cum enim rogaretur,  
 num quis in mundo vivens, gratiam Dei  
 & perfectionem adipisci posset, respondit,  
 Potest: at equidem malim gradum unum  
 gratiæ in Religione, quam decem in mun-  
 do: quia gratia in religione facili negotio  
 conservatur & adaugetur, quod in ea ho-  
 mo procul ab omni tumultu & turbela  
 mundi (qui est capitalis & iuratus gratiæ  
 hostis) vivat, & acri stratum spiritualium  
 exemplo ad virtutem & perfectionem in-  
 ceteretur & extimuletur: in ea denique alia  
 permulta sunt, quæ ad hoc non mediocri-  
 ter conferunt. Plane vero contra in mun-  
 do fit: nam quam quis in eo gratiam ha-  
 bet, cum facillime deperditur, tum summa  
 cum difficultate conservatur. Vnde in-  
 quit sanctus ille vir, inferas, potius ac sa-  
 tius esse, minorem habere gratiam, sed  
 quæ secunda sit, & tot tanque validis pro-  
 pugna-

*Votum per-  
petuum ob-  
ligationem  
perfectionis  
includit.*

*F. Aegidius  
in Chron.  
Minor. l. 2.  
ll. 7. c. 20.*

*Quare in  
Religione  
gratia plu-  
ris facienda,  
quam ex-  
tra eam.*



pugnaulis obuallata ac custodita, a quibus adaugeatur, in religione, quam aliam maiorem, quae tam euidenti periculo exposita sit, ut in mundo est.

*In religione melius Deo seruitur, quam in seculo.*

Hinc quoque manifestum fiet, quam grauis illa nonnullorum nouitiorum sit tentatio, dum sibi persuadent tam bene se in seculo orationi & solitudini vacaturos, atque in religione, & tam ibi quam in haec bono alius exemplo futuros. Quod merae daemonis illusio est, ut hoc pacto illas deturbet eo, quod iam possidet, religionemque deserere faciat. Incipit quidem in seculo quis deuotionis exercitium seculo imitari, si quis septimanis peccatorum confessionem instituit, orationem mentalem frequentare, occasiones omnes illecebrosas, castitatis conseruanda cauit, declinare; sed quoniam suae relictus est libertati, nec perpetua quadam se obligatione obstrinxit, & tot illi alidae impedimenta & obstacula occurrunt, hinc hodie quidem orationem desinit, cras confessionis usum intermittit, mox propter varia hominum commercia & conuersationes distrahitur, denique tandem simul amittit omnia. Quotidiana experientia irrefragabilis res huius testis est. Religiosus uero haec omittere nequit, nec a professione & statu in quo per uota positus est, resiliat. haec quippe sunt tria illa uincula, de quibus ait Spiritus sanctus, *Funiculus triplex difficile rumpitur, id est, quod triplici hoc uotorum nexu cohaerens & ligatum est, nequam frangas, aut dissoluas.*

*Eccles. 4.12*

*Aug lib 14. de ciuit. c. 4. Hieron. S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 4. ad 3. VValdensis ex Dionys. lib de Eccl. hierar. s. 6.*

Quamobrem per tria haec uota fit, ut hoc uitae genus sit religio & status perfectionis. Unde etiam sancti Patres asserunt, Apostolos, a Christo Iesu edoctos, quodam religionis inquit in seipsis fecisse, & eius uelut fundamenta posuisse. Christo Domino sese conceptis uotis obstringendo, tum, cum relictis omnibus seculi iungentibus; atque inde, ex ipsorum traditione, quae ab ipso Christo Domino emanauit, in Ecclesia Catholica usu perpetuo iam obseruari, & inductum esse, ut Religiosi per tria haec uota se Deo dedicerent,

CAPITULUM III.

*Alia uota & commoda uoluntatis. Ieiunium, quae ex hac sunt uota. Obligatione conseruanda.*

Præter id quod diximus, aliud quidem magnum euilibet uoluntatem & commoda per multa afferens, in uotis continetur, nimirum, quod ex uoto fit, laudabilis maiorque ualoris ac meriti apud Deum esse, quam quod uoluntate sine illis fit. Tres huius uel rationes assignat S. Thomas, & quae solidae & efficaces. Prima est, quia uotum est actus religionis, quae inter omnes uirtutes morales princeps est & excellentissima; ac proinde a iustam uirtutum operibus ualorem addit & pretium emittendo, ut ea fiant opera religionis, res sacrae cultus diuini, sacrificium, & res Deo iam dedicatae & promissa. Vbi gratia, ut uoluntate actus religionis, itaque duplici uia sit opus meritum, primo ex uirtute ipsius operis ieiunium, deinde ex eo, quod sit actus religionis. Atque adeo generaliter in omni eo, quod ex obedientia facimus, duplex consequitur meritum: unum quidem ipsius operis, alterum uero obedientiae. ac proinde magis tunc per opera nostra meremur, quam si eadem ex proprio arbitrio, & uoluntate, sine obedientia aut sine uoto faceremus. Melius porro id intelligitur, si eius contrarium incipiamus. Quemadmodum quando quis contra uotum castitatis peccat, duo peccata mortalia committit, primum contra castitatem, & sextum decalogi praeceptum alterum uero maius, sacrilegium, infringendo uotum, quo ad eam obseruandam se obstrinxit: ita ex aduerso, dum quis uotum castitatis obseruat, duplex sit meritum comparat, unum uirtutis, castitatis, & obseruantiae praecepti Domini, alterum uero maius.

eo maius

vo maius, videlicet adimpletionis voti Deo nuncupari, quod est quidem artus virtutis religionis, atque ita de reliquis votis. Secunda, cur maior meriti id sit, ratio est, quia maius facit, ac plus dat Deo, & offert, qui quid ex voto facit, quam qui id sine illo facit, quia ille non solum dat quod facit, verum etiam quod multo maius est suum non posse quid aliud facere, libertatem quippe suam Deo offert, qua nihil offerre potest dignius & eminentius. Laudabile quidem & bonum est, deservere omnia propter Christum, qui ramen pauperum votum facit, plus prestat, quia non modo deservit ea, quae iam scripta possidet, verum etiam ipsam eorum habendorum potentiam, quod multo est amplius. Dat, inquam, Deo arborem vna cum fructibus. Quae egregia est similitudo, quam e. d. Angelino ad huc ad hoc declarandum S. Thomas. Sicut, inquit, plus facit & dat, qui aliquid arborem dat, cum omnibus fructibus, quam qui solum fructus, & ceteros amicos mittit arborem sibi retinens: ita Religiosus arborem vna cum suo fructu Deo dat, Mundani, vt summum, Deo dant arborem fructum, quaedam inquam opera bona, ac non dant arborem, scilicet seiplos, quia hanc sibi retinent, & manent ius, ac religiosus etiam seipsum dat arborem, videlicet & fructum, opus vnaque voluntatem & libertatem, atque adeo omnia offert Deo, non iam amplius est ius, nihil quod dicitur, nisi ius, cum omnia donarit. S. Bonaventura alia de similitudine exponit, atque. Quomodo modum plus alio dat, qui non solum rei daturum, verum etiam proprietatem, ita religiosum, qui Deo per votale nuncupat, amplius illi dare, digniusque sui sacrificium facere, quam secularis, propterea quod non opera sua solum dedit, sed etiam voluntatem, & suam ad quid aliud faciendum libertatem, adeo vt se Deo tam quoad vnum fructum, quam quoad proprietatem attribuat & dederit.

Tercia, ob quam maioris meriti est quod ex voto fit, quam quod sine illo, ratio, haec est, quia, sicut operum exteriorum bonitas potissime a voluntate facientis ortum ha-

bet, ita quo voluntas futura est melior, eo etiam opera, quae ab ea procedunt, meliora futura sunt. Tam in confesso est, quanto voluntas erit stabilior, constantior ac durabilior, tanto etiam eam meliorem fore: ita namque minus incidet in id quod Sapiens reprehendit, *Vult modo, est modo non vult piget.* Quin & apud Gentiles Aristoteles docuit, inter virtutis condiciones non potestimum esse, *vt firmiter & immobiliter operetur.* Hoc porro agit votum, vt potest quod homini in bono opere firmitudinem dat, & stabilitatem, itaque ipsum multo reddit perfectius. Sicut ex aduerso Theologi docent, cum qui in peccando obdurus est, grauius peccare eo, qui aut ex infirmitate peccat, aut ab inopinata aliqua passione occupatus: quod ille voluntate in malo magis radicata & firmatam habeat. Vnde etiam in genus peccati inter peccata, in spiritum sanctum committi solita, referunt. Sic bonum opus firmiter, stabiliter, & ad bonum in maiore voluntate facere, longe perfectius est, & magis meritorium, quam sine ea.

Huc accedit, quod, si hinc nostram consideremus impeditam, illinc vero demonis in nobis tentandis insolentiam ac pertinaciam, nullum convenientius ad hoc propositum inueniri, tam ad debilitatem nostram corroborandam, quam demoni portam occludendam, posse remedium videatur, quam Deo nos per haec vota obstringere. Nam, sicuti qui splendidas opulentiae alicuius virginis nuptias ambit, mox vt alteri eam nupsisse comperit, omnem potius, ipem abicit, omnesque filius conatus & studia concludunt, pari modo demon, vt lens hominem per haec vota Deo iam velut adpositum esse, plane de eo ad mundana reducendo desperat, & per se propterea ad eo tentando cessat, dum timet, ne haec tentatio maioris sit gloria, & illustrioris coronae in caelo occasio futura, & inde securum tibi sit dispendium, vn de magnum sperabat compendium.

Ob firmitatem bonis promissis.

Prou 3 4.

2. Ethic. 6. 4

Voti ascriptione contra tentationes prod. 18.



CAPVT IV.

Cur sancti Patres secundi Baptis-  
mi aut Martyrii nomine vocent  
traditionem illam, qua quis se  
Religionis per tria hec vo-  
ta deditat & con-  
signat.

2.2 q. 10.  
art. 3. ad 3.  
Et Cuiet ad  
3. q. 189.  
Vota reli-  
giofa plena-  
riam pec-  
catorum  
remissionem  
impetrans.  
Paul. V. in  
Bulla Con-  
stit. anno  
1606 S. Th.  
Sibi supra.

Tanti vero valoris ac meriti apud  
Deum est, quod se hoc modo quis per  
tria hec Religionis vota Deo totum con-  
signat, ut cum Theodosio & sancti Patres  
per hanc omnium peccatorum remissio-  
nem consequi communiter asserant: ad e-  
vitandum tunc moretury, scilicet ad castitatis pur-  
gationum non subeundo, euolare, non  
secus atque is, quem mox in baptismo su-  
scipio demortu conflagrat. Atque ideo id  
sancti Patres, Hieronymus, Cyprianus, &  
Bernardus, secundum baptismum nuncu-  
pant: Idque fit, non propter viam indulgentia-  
rum: Nam plenariam indulgentiam noui-  
tiji eo consequuntur die, quo primum in  
Religionem admittuntur, & susceptioque  
sacro habitu, peccatorum confessionem  
instituit, & ad sacris communionis mensam  
accedunt. Verum alia illa prerogatiua  
non solum ex virtute est indulgentiarum, sed  
etiam ex virtute ipsius operis, propterea  
quod ipsum adeo heroicum, & excellens  
sit, ut ex se sine vilius indulgentiarum addita-  
mento, pro omni pena, peccatis debita,  
aptum sit facti fieri. Atque in huius rei  
confirmationem adferunt Doctores illud,  
quod de S. Antonio legitur: Vidit hic per-  
visionem ab Angelis se in caelum sustolli,  
demonibus vero in obuiam progressos, tota-  
vi & contentione ascensum hunc impedi-  
re conatos, eumque de aliquot peccatis,  
quae in saeculo commiserat, accusari: Illis  
vero respondisse Angelos: Si quid eum no-  
ueritis post vitam monasticam professionem  
commisisse, eius eum accusate, ac libere  
depromite: quia quae alias in saeculo admi-  
sit peccata, iam pridem dimissa & expiata  
sunt, & omne hoc debitum dissolutum est,

S. Thom.  
ubi supra.

eo ipso, quod religionem est ingressus.  
Quibus auditis, cacodæmones magna  
cum confusione recesserunt.  
Nabuchodonosori Regi fuisse olim  
Danieli propheta: Peccata tua elemosinis  
redime: Porro si vel tenui elemosina de  
aliqua operum tuorum portione ula ero-  
gatu, peccatis tuis Rex ille tam copiose sa-  
tisfecit, quanto magis suis sati fuerit  
quis omnem suam substantiam relinquit  
& erogat? Maius quippe est, dare & relin-  
quere eorum, quam non nisi partem ali-  
quam: Bonum est facultates eorum dispen-  
satione pauperibus erogare, sed nihil est  
probitate tanto sequenti. Dominum in simul  
domare: Et ab soluto soli curandine ego etiam  
Christo: Vnde etiam S. Hieronymus libro  
aduersus Vigilantium haereticum, egre-  
gie hoc ipsum multo esse melius, probat  
testimonio ipsius meles Christi, in E-  
uangelio manifesto dicentis: Si quis se  
vult sequi, seque me: Maioris ergo peccatorum  
est animam abdicare & deserte omnia, ad  
Christum nudum sequendum: Et Grego-  
rius in Ezechiellem scribens: Quem etiam  
D. Thomas dicit: mundanos, qui facultates  
suas retinentes subinde ex ijs in egenos  
aliqua erogant: Deo de sua substantia  
quod dant, vel unum officium offerro: qui-  
bus aliquid dant Deo, & aliquid sibi re-  
seruant: a religio sum, nihil sibi pro-  
suis reseruare, sed omnia ex Deo amore  
deserentem, offerre Deo: quodammodo  
holocaustum, quod unius est sacrificio.  
Quid enim ergo propter Deum non modo  
facultates omnes, verum etiam se ipsum  
corpus suum per totum castitatis volun-  
tatem & intellectum quoque per totum  
obedientiam relinquere? Quid erit semper  
seipsum ex Deo amore abnegare, & mor-  
tificare? Talis quippe est vita Religio-  
si: Semper, inquit Apostolus, mortificationem  
lesu in corpore nostro circumferentes.  
Operis huius excellentia & perfectio  
etiam patebit hinc: Nam, esto quis se Deo  
Romam: vel terram sanctam ad eundem, o-  
nes quas acquiri possessiones in egenos  
est.

Das. 1. 1.  
Lib. de Ec-  
cles. 2. 2.  
mali. cap.  
Hieronym.  
contra Iu-  
bilas.  
Mal. 1. 1.  
Hoc 20. m.  
Ezech.  
2. 2. q. 10.  
art. 3. ad 3.  
Vota reli-  
giofa sunt  
holocaustum  
1. 1. 22.  
Hoc 20. m.  
Tempus 16.  
Hoc

effundendi, cetera vita agnis in multis p...
famulandi, quotidie flagellibus corpus...
suum laevidi, in pane & aqua in manduc...
cilium gestandi, & aliorum id genus plu...
rimorum exequendorum voto obligari...

qui, & recte sine ulla purgatorij expiatio...
ne, ad caelestem gloriam admitti, atque...
adeo iniuriam facere cum Martyri, qui pro...
eo oratur, quae quia martyrium tam heroi...
cum & excellens est opus, ut, sicut Chri...
stus asserit, maiorem caritatem nemo ha...
beat, quam ut animam suam ponat quin...

Clem Alex. lib. 4. Stro. August. lib. 13. de ciuit. c. 8. Hermes discipulus S. Pauli lib. 3. Pastoris similit. 9. c. Cum Marti. de ce. lebrat. Mis. farum. h. ad. 15. 17.

C. A. P. V. V.

Adeo libertas hominis per vota non tollitur, & imminuitur, ut etiam perficiatur.

Objicere fortasse quis poterit ac dice...
re: Video quidem omnia quae com...
memorasti bona & vtilitates in hac totali...
sui per haec vota Deo consignatione am...
plius in se contineri; at negare non potes...

Obiectioni huic commode responder...
D. Thomas & ait, non parum decipi quod...
libertas per vota adeo non auferatur, ut...
etiam perficiatur: Clare autem id sic de...
monstrat. Votorum est, voluntatem in bo...
no stabilire & solidare, ne ab eo tam facile...
diuertat & retrocedat: Hoc vero liberta...
tem non tam auferit, quam perficit; perin...

2. 2. q. 88. 471. 4. Vota reli. giosa quare no minuunt libertatem.







Lib. 2. qui.  
super Exod.  
qu. 27.  
Exod. 26.

quod olim Moyses Pharaoni, petenti, ut  
filii Israel intra Aegypti limites Deo suo  
sacrificium offerrent, neve ad hoc regni  
sui terminos excederent, respondit. *Non  
potest, inquit, ita fieri: abominaciones enim  
Aegyptiorum immolabimus Domino Deo  
nostro; vaccam scilicet, vitulum, agnum;  
quae Aegyptij adorant ut Deos; proinde  
abominationi ipsi erit, si quae ut numina  
reuerentur, nos ea videant mactare & im-  
molare, nosque ut blasphemos & sacrile-  
gos lapidabunt. Vnde necesse non est Ae-  
gypto egredi, & in desertum concedere, ut  
haec Deo ibi tuto ac secure offerre valea-  
mus. Ad eundem modum cum id à nobis  
Domino Deo nostro sacrificandum, & of-  
ferendum sit, quod abominatur & auer-  
santur mundani, paupertas videlicet, mor-  
tificatio carnis, obedientia, subiectio, de-  
spectus, & contemptus nostri, & volunta-  
tis proprie abnegatio; haec vero, aliaque id  
genus, in mundo Deo sacrificare & im-  
molare nefas esset; mundani quippe nos  
exsibilarent, lapidibus impeterent, ac vitæ  
periculum nobis crearent; haec namque  
illi abominantur, quia pauperes, humi-  
les & abiecti illis sunt ludibrio: Hinc viam  
terram dierum pergemus in solitudine. Et  
sacrificabimus Domino Deo nostro: hinc  
nos Dominus ex infinita sua bonitate &  
misericordia Aegypto eductos ad Reli-  
gionis solitudinem conduxit, in qua tam  
tuto per tria haec vota, omnia illa offer-  
re, & sacrificare Deo possumus, ut hoc et-  
iam ibi magno honori & gloriae sit, & qui  
in eo magis excellit, & alius eminet, et-  
iam alijs magis aestimetur, & pluri-  
s fiat.*

Exod. 8. 27

Excellentia,  
ob quam be-  
neficium  
vocationis  
magis faci-  
endum.

Ut autem intelligamus melius, quanta  
nostra ad hoc Dei beneficium, grata mente  
recognoscendum, eique propterea gratias  
agendas, sit obligatio, quaedam summam  
bona & excellentias afferemus, quibus  
magnitudinem eius sancti Patres decla-  
rant. S. Hieronymus scribens in illud Psal-  
mi octog. simi: *Tum exires de terra Aegy-  
pti, linguam quam non voverat audivit,  
diuertit ab oneribus dorsum eius; pluribus  
beneficium illud ingens, quod D E V S*

in nos contulit, dum Aegypto, id est, mun-  
do nos eripuit, exaggerat, nobis cum gra-  
uem Pharaonis captiuitatem, & seruitu-  
tem, in qua agebamus, & libertatem  
filiorum D E I, ad quam euocati sum-  
mus, in memoriam reuocando. Graui,  
inquit, nos iugo D E V S eripuit, & ponde-  
rosissimum humeris nostris onus excul-  
sit; eramus quippe in hoc mundo serui, &  
mancia Pharaonis: *Et in manu ferri  
eduxit nos de terra Aegypti. de illo ser-  
uitute. Quando autem in Aegypto mun-  
di huius eramus, extruebamus ciuitates  
Pharaonis, lutum & laterem portabamus,  
& tota anima nostra magno conatu &  
studio quareret paleas; paleas inquam,  
quas rapit ventus, aut lateribus insper-  
gendas. Non habebamus frumentum, om-  
nia erant palea inanis; non habeba-  
mus caelestem panem, qui de caelo ve-  
nit, naculum acceperamus manna de cae-  
lo. Quam grandis vero antea habebat  
munera? Quam enim graue mundi est  
onus? quanta in eo subeunda molestia?  
quot angores? quot labores? Haec o-  
mnia, ut circa & alimentum suppetat, aut  
ad summum, ut dignitatem aliquam, aut  
officium honorabile assequamur. Ne  
vero hanc conseruemus, & amplifecimus,  
D E V S bone, quot nobis difficultates  
sunt subeunda? quot adhibenda ratio-  
nes, presentationes, & affectus exambitio-  
nes? quot leges mundi obseruanda? quas  
nemo profecto intelligit, nisi qui eas rei-  
pta experitur. Vere itaque iugum ferreum,  
& grauissimum est, quod mundanorum  
cervicibus incumbit. Ergo diuertit ab oneribus  
dorsum eius, id est, graue legum, ob-  
ligationum, & consuetudinum mundana-  
rum onus, & iugum illud ferreum ab hu-  
meris nostris exculsit; & onus quoddam  
leuissimum, & iugum suauissimum ijs  
contra imposuit. *Iugum meum suauis est,  
& onus meum leue, ad eum inquam sta-  
tum nos perduxit, in quo circa eius cul-  
tum, obsequium, & famularum duntaxat  
occupari debemus.**

Apostolus Paulus de ijs qui in mundo  
vinculo matrimonij amplexi sunt, ita  
loqui-

Cor. 7. 32.

Exod. 8. 27.

Mal. 1. 10.

Cor. 7. 11.

loquitur: *Qui enim dicitur esse sollicitus est quas sunt mundi quomodo placeat uxori et divitiis et filiis et est coniugatus in multis sunt curas & sollicitudines distraxi curanda quippe ipsi sunt ea quae mundi sunt res quoque familiaris & domestica marito curandum ut placeat uxori & xori ut marito hinc divitiis & disparati sunt & ex toto corda Deo se dare non possunt. *Qui sine uxore est donaque castitatis habet sollicitas est qua Domini sunt quomodo placeat Deo. *Et mulier in nuptia. *Et virgo cogit de qua Domini sunt. *Et sic servat corpus & spiritum. Si ergo eos qui in saecula castitatem profecerunt Apostolus sollicitas curare debere ait quomodo placeant Deo quomodo in corpore & que ac spiritu sancti esse queant quid pro de Religiosis dicendum quos ab omnibus mundiciis & sollicitudinibus quin & ab illis que ad corporis sustentationem sunt necessaria curandis benignissimus Deus eximit ac liberavit ut sic toto studio & conatu in id incumbamus quomodo placuerimus Deo & quotidie maiorem in vita sancti motu progressum facimus. Representari id nobis figurative sanctus Augustinus ait in genitio illo abraham in quo vacca capram arietem adhuc arctorem & columbam Deo immolavit. Animalia quidem terrena divisi sunt media quae utemur divisi sed integras Deo obicit. Per animalia autem terrena homines mundanos qui in multis partibus distrahuntur & dividuntur vult significari per curatorem vero & columbam que aures mites & mansuetas sunt & nullam homini iniuriam inferunt legari spirituales & perfectos sicut ab hominum conversatione & commercio sequestrati sunt (qui per virtutem deponantur) sicut inter illos agant & conversentur quorum columba figura est. Porro hi non dividuntur & dispartuntur sed integros & indivisos Deo obsequio dedicant & impendunt. Hanc ergo nobis Religiosis Dominus gratiam contulit quod integros nos & totos in sacrificium & holocaustum Deo offerre possimus nec in cura*****

ras extrarias dividi rapi distrahique necesse sit sed id solum procurare quomodo quotidie Deo gratiores esse & magis placere possimus. Hanc quippe ob causam castitatis votum facimus ut quemadmodum Apostolus ait non habentes comparem cui complacemus nec familiam quam dirigamus unum id omni cura & sollicitudine studemus qua via & modo quotidie in spiritu proficere & ad altiorum perfectionis gradum pertingere valeamus. Ad hoc quoque nos obligamus voto paupertatis cuius adminiculo omnes munditias nequa omne quod secum trahunt desiderium cupiditatem curam angorem & sollicitudinem abdicamus: haec quippe sunt spinae quas Redemptor noster Iesus in Evangelio possessores suos pungere ait & inquietare. Unde etiam Ambrosius inde eas dicitur *quas purat quod mentem & animum hominis dividant. Ad hunc denique effectum emittimus votum obedientiae per quod tam nos ipsos quam propriam voluntatem & iudicium penitus abnegamus ita ut iam nihil amplius proponere statueret decernere neque anxie quid de nobis futurum sit disquirere debeamus quia superior cui nos totos locum Dei tradidimus ac committimus hanc omnem in se curam suscipit quod dicitur de iis que ad nostri ipsorum in spiritu profectum attinent ipsi solliciti sumus.*

S. Hieronymus explicans haec Psalmodographi verba *Eccedite benedicite Domino omnes servi Domini qui statis in domo Domini in atris domus Dei nostrae* ait *Quemadmodum temporalis aliquis & secularis Dominus multos habet servos qui sibi famulantur & sicut aliqua inter eos est distinctio quoslibet nonnulli domi sunt qui ipsum quaquaersum constantur alii vero in agris & rure iugiter gressus sic Deus habet multam familiam habet quasi ad faciem suam qui sibi ministrant & in conspectu suo continuo versantur habet alios in agris Religiosos similes esse aut servis in Domini familia habitantibus in domo eius iugiter assis-*

Luc. 8. 7. 14.

Psal 133 6

Religiosi sunt veluti aulici honorati in domo Dei.

Rodriguez exercit. pars 3.



stentibus, quotidieque cum ipso tractantibus, illos denique Dei esse intimos & familiares; sæculares vero & in mundo conuersantes, esse dicit ceu seruos rurales & agrarios. Atque in hac ipsa similitudine pergens, Sicut, inquit, serui hi rurales, agricola; & pagani, cum quid apud Dominum agere, & ab eo consequi student, famulos, familiares, domesticos, in eius conspectu semper agentes, quotidieque cum illo loquentes, in patronos & intercessores adhibent: simili modo mundani homines, si quæ in necessitate versantur, si quid à Deo obtinere volunt, ad Religiosos quamprimum confugiunt, rogantes, sua ut negotia Deo commendent, & pro tali necessitate diuinam opem implorent; quod eos tanquam Dei intimos & familiares, & quorum intuitu, & interuentu aliquam ipsis gratiam Dominus est collaturus, intueantur. Insuper, quemadmodum serui agrarii sunt ij qui laborant, arant, & fodiunt, ut qui domi apud Dominum desident, de ipsorum laboribus comedant & sudoribus in quiete fruuntur: ita sæculares laborant, anhelant, sudant, magna que cura & sollicitudine multa coaceruant, & parva & coaceruata custodiunt, ut Religiosi ea in quiete ac tranquillitate comedant. Id ipsum quoque S. Gregorius mystice designari putat in diuersis Iacobi & Esau fratrum moribus, de quibus Scriptura ait: *Factus est Esau vir quarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis*, vel, iuxta aliam interpretationem, *habitabat domi*. Per Esau namque, venandi & agriculturalis peritum, intelligi vult sæculares, rebus exterioribus & mundanis occupatos & distractos; per Iacobum vero, virum simplicem, domique commorantem, spirituales & Religiosos, qui que semper recollecti, & ad seipsos conuertuntur, de rebus ad animæ salutem spectantibus assidue tractantes, qui denique amice, blande, & deliciose à Deo habentur (sicut à Rebecca matre sua Iacob) representari. Consideremus ergo hic, quam singulari nos Deus beneficio sibi deuinxerit, dum

*Ib. 5. Moral c 7.  
Gen 25. 27.*

præ mundanis hominibus ita nos extulit, & tam peculiari modo præuenit; nimium, ut hi sint velut rustici & agricolæ, non vero ut aulici, & interioris conclauis assistentes. Vnde sicut olim Regina Saba, Salomonis Regis ministrorum ordinem ac dispositionem videns, exclamauit: *Beati viri tui, & beati serui tui qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam*, ita nos exclamare possumus; Beati & felices Religiosi, qui stant in domo Domini, atque assidue cum eo conuersantur, eiusque sapientia nunquam non coram gaudent.

Hinc inferre possumus, quam sint illi cæci, qui multum eo se fecisse existimant, quod relictò mundo Religiosum statum sint amplexi, ac Deum propterea debitorem suum velle facere videntur, tanquam si multum in eius gratiam fecissent, ipse vero plurimum eis deberet. Erras, & grauissime erras; si quidem tu potius incomparabile es à Deo beneficium, & gratiam consecutus, quod is te mundo eduxerit, in clientes domesticos cooperarit, & ad tam sublimem dignitatem euexerit: tu eius es debitor, tu illi te gratum exhibere, & ob magnum hoc beneficium, nouum illi obsequium præstare debes. Si quem de proceribus suis ad curiam Rex euocaret, ad primariam aliquam ei dignitatem conferendam, is profecto non magnum quid fecisse se crederet, quod patrios penates, & natale solum reliquisset; neu Regem idcirco quid sibi debere; quin imò singulare sibi conferri ab eo beneficium putaret, quod sua uti opera, & ad tam honorificum munus obeundum se euocare dignaretur, & nouum hunc fauorem, ad cæterorum sibi à Rege præstitorum cumulum adderet, ad propterea gratum se illi, & obsequiosum de nouo exhibendum: Sic porro & nos facere par est; Neque enim nos Deum elegimus, sed ipse nos, & nos immeritos, imò vero indignos, & demeritos singulari hoc beneficio affecit.

Quid in nobis potius, quam in fratribus nostris, in sæculo manentibus, Dominè, vidisti? Quid erat, obsecro, in nobis, quod

*Præterit ro  
grati  
est  
benefi  
cium.*

*Reg. 11. 1  
ad. 8. su  
Epist  
100.*

*Religiosi  
debitores  
sunt Dei,  
ob voca  
tionem benefi  
cium.*

*Im. 1. 29.*

*Im. 15. 16.*

quod tibi placere posset? Vidisti haud dubie aliquid, cum nos elegeris. Aliquid quod tibi placeret, vidisse Deus debuit, cum nos elegerit. At dicet aliquis: Vide quid dicas: docent quippe Theologi, nullam à parte nostra prædeterminationis causam, & meritum dari. Simili quodam pulchro id declarat S. Augustinus: Finge tibi, ait, sculptorem & statuarium per montem transire, ibique truncum quendam ab arbore præcisum videre, & cum fixis oculis curiose contemplari; Qui, quod illi placeat, signum est, cum inde aliquid facere velle: neque enim suos ideo in eum oculos coniecit, & eo delectatus est, ut rudem indolatumque, uti erat, relinquat. Siquidem iam tum in arte sua vidit, quod futurum de illo trunco erat: & ait, Huius, Quam insignis de infirmi hoc ligno imago sculpetur. hoc scilicet est, quod amavit, hoc illi in trunco placuit: non quod tum erat, ut qui non nisi asper, scabrosus, & turpis truncus erat, sed pulchra & perfecta imago, quam inde erat efformaturus: Sic nos & Deus amavit impios & peccatores: non in quantum peccatores, non ut ligna arida, infirmia & infructuosa (ut eramus) maneremus: Quasi lignum de sylva, & de monte præcisum vidit nos faber ille summus, & cogitavit ad faciendum, quod inde facturum erat: Hoc in te illi placuit & oblectavit: non quod tunc eras (quia aliud non eras quam aridum, impositum, & contempibile lignum) sed quod de te facturum erat. Supremus ille artifex, qui cælum, & terram molitus est, perfectam & consummatam quandam imaginem de hoc trunco coaptare volebat. Quos præcisit & prædeterminavit conformes fieri imagini filij sui. Sculpere nimirum ex te volebat imaginem, quæ unigenito filio suo plane conformis, & per omnia consimilis esset, imaginem inquam, quæ Deum ipsum representaret. Hoc illi placuit, propter hoc oculos in te coniecit, eapropter te elegit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: ut eam & fructum afferatis. & fructus vestri maneat. Vide quam perfectam de te Deus Opt. Max. imaginem, quamque unige-

nito suo consimilem efformare voluerit, quandoquidem ad idem te inunus, ad quod obeundum ipse Dei filius in mundum venit, elegit, ad animas inquam Deo lucrificandas.

Egregium idem Doctor de hac ipsa materia conceptum habet, scribens in prima illa Psalmi centesimi trigesimali verba: Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. At ergo, flumina Babylonis vocari res mundi huius, utpote fragiles, caducas & pericuras, quæ celeriter & in momento pertranseunt. Magnam tamen esse inter ciues Babylonis & ciues Ierusalem differentiã: quod illi in fluminis Babylonici medio versentur, rebus mundi huius immeriti, tempestatibus obnoxii, & periculis variis innatantes: at qui Ierusalem illius celestis ciues esse volunt, cum fluminis illius Babylonici pericula, ventos, tempestates, procellas, vndas, fluxus & refluxus alternantes vident & considerant, quanto citius inde se subducunt, neque id genus periculis se volunt exponere, sed super flumina, quemadmodum filij Israel, confidunt: Vident hæc, & non se mittunt in flumina Babylonis, sed sedent super flumina Babylonis, & flent super flumina Babylonis. Hi sunt Religiosi, qui mundi periculis se subdixerunt: & super flumina illius sedent, sed plorantes & lacrymantes. Quid autem ploramus & lacrymamur? Primo, inquit Augustinus, plangimus exiliũ hoc nostrũ, & dum recordaremur tui Sion. Videntes quippe assiduas fluminis huius Babylonis procellas, & tempestates, & celestis illius Sion, quæ amicitissima nostra patria est, recordantes, non possumus non lacrymari, & gemitibus irremediabilibus suspirare: O sancta Sion, ubi nulla vicissitudo, mutatio nulla, nulla pericula: ubi totũ stat, semper firmũ & stabile, & nihil fluit! quis nos in ista præcipit, aut præcipit? quomodo & quam procul à patria nostra decessimus, & exulamus? quare dimisi nos conditorem nostrum & societatem nostrã? quando ab his periculis immunes nos videbimus? quando ab hoc exilio reuocabimur? quando tã-

Psal. 136. 1.

Quid sit in Religiosis, sedere super flumina Babylonis.

dem securi erimus? quando nos in patria nostra videbimus?

Secundo, inquit, flemus illos, qui rapiuntur ab hoc flumine. Fratres enim nostri in fluminis huius Babylonici, & in maris huius procellosi, mundi inquam, medio agunt, præceps aquarum impetus eos abripit, fluctus oblectantes propellunt, rempestates denique scopulis & rupibus miseros allidunt; nec ante quiescunt, quam eos in profundum & abyssum demergant. Quotidie aliquot eorum millia submergi & perire videmus. Nam quam densa niuis vellera & flocci cælo decidunt, tam frequentes animas in abyssum infernalem descendere, se in spiritu vidisse, vir quidam sanctus ait. Quis ergo tot animarum interitum non fleat? quæ viscera adeo dura & inflexibilia erunt, ut præ compassionis sensu non disrumpantur, ubi tot animas interire cernunt?

*In reuelat. S. Brigitta, & refert Blosius c. 1. Mont spirit. Denso agmine istur ad inferos. Finis viri Apostolici iudicare a naufragio animam.*

Tertio, ideo in fluminis huius Babylonici ripa sedemus, ut fratres nostros percutentes iuueamus, manum auxiliarem periclitantibus porrigamus, operamque quam possumus afferamus, in hoc excubantes, num quem eorum, qui iam submerguntur, piscari, educere, & saluare possimus. Hæ nostræ sunt partes, hoc munus proprium. *Venite post me, & faciam vos piscatores hominum.* Ad hunc nempe finem nos vocat Deus, ut hominum piscatores simus: idcirco nos in hac societatis ripa constituit, ut animas intereuntes piscemur, & inde vique manum porrigamus iis qui iam iam mergendi sunt. Itaque hoc loco nobiscum perpendamus, hinc quidem singularem illam Dei in nos gratiam, quod tam amice graterque nos præ mundanis hominibus habuerit, & velut priuilegio & prærogatiua quadam donarit; eo quod illi in arena digladiantur, nos in orchestra securi constitimus: illi in præcipiti fluminis huius Babylonici vortice nauigent, singulis momentis mergendi & perituri, nos vero Deus in summa ripa collocarit, quo eis optulemur, & manum auxiliatricem, ut emergant, excedamus. Illinc vero ad nos ipsos oculos conuertendo, consideremus, illos qui

aliis in fluminis voragine pereuntibus, & fundum percutibus, manum dare debent, ut eos discrimini subducant & subueniant, natandi esse debere peritissimos: si minus, non raro etiam ipsos mergi & interire: nam ex mortis instantis apprehensione sæpe peritens iuuantem ante constringens, deorsum trahit, suoque periculo inuoluit, & sic ambo ad fundum descendunt. Magnam ergo in animas lucrandi ante dexteritatem, magnam item virtutem & perfectionem habere oportet eum, qui alios periculo educere studet, ac videre nullum ut sibi periculum ercet.

S. Anselmus quadam die in extasi raptus, latissimum quendam fluvium vidit, eumque mire præcipitem & rapidum, in quem omnes immunditiæ, sordes, & cotius orbis terrarum cloaca velut in commune colluuium confluebant: nihil ut in modo hædius, tertiùs, maleolentius, & intolerabilius cogitari posset aquis quæ illo flumine ferebantur. Tanta vero vi & impetu rapiabantur, ut violenter obuia quæque post se traherent, nihil eis posset obstitere, deuoluerentque tam viros quam foeminas, diuites æque & inopes in momento eos in profundum deuoluendo, ac mox non minor celeritate in altum euibrando; deinde elatos iterum ad profunda raptando, nulla ut miseris quies indulgeretur. Nouo hoc spectaculo percussus Anselmus, & in terrogans vndenam illi viuerent? qui reuera eos viuere videbat, responsum accepit, illos iis in quibus voluebantur sordibus & cæno visitare, quin & pleno eadem ore obbibere, & nihilominus in pædore illo quam iucundissime agere. Mox quoque sic totius visionis illi data est interpretatio: Torrens & fluvius hic, est mundus, in quo homines cæci & insensati suas inter diuitias & honores, voluptates carnales & sordes misere volutantur. Tota vero eorum miseria est, ut, esto in idgenit immunditiis nullam quietem inueniant, nihilominus mire contenti sint, seque beatos ac felices existimant. Inde vero statim est ad claustrum & horum quendam captiuisimū & latissimū deductus, cuius præter

*Canonicum opus, nec pereuntibus periculis rator sua gelicæ.*

*Habitu operibus. Anselmus. Sicut. Titus. Bre. denbach. collat. 8. standu. immundus est terrenus omnia sua deuoluit.*

*Hic est opus... inuenerunt... ad... de... re...*

riores splendidissimo obducti argento, mirum in modum effulgebant. Illius in medio pratum & planities iacebat amplissima, in qua variae enascebantur herbæ, & eæ non vulgares & communes, sed ex auro purissimo; alioquin ita molles & flexiles, ut confidentibus se subinclinarent ac cederent, & cum ijs se ad terram vsque demitterent: neque propter depressionem hanc conculeatæ vel inflexæ manerent, sed exsurgentibus ijs qui infederant, statim per se ipsæ ad eandem formam, quam habuerant antea, erigerentur. Aura vero loci iucunda admodum & suavis erat; denique quidquid in eo erat, ita amœnum, blandum & vernans, ut quidam esse paradisi, nihilque ad plenam beatitudinem ei deesse videretur. Dicitur vero sancto viro fuit, per hortum hunc statum Religiosum ad viuum representari.

## CAPVT VII.

## Eadem quæ capite superiori, materia deducitur.

SANCTUS Bernardus ingentia & incredibilia illa, quæ in statu Religioso sunt, bona breui hac eiusdem descriptione pulchre complexus est: *Nonne hæc est*, inquit, *Religio sancta, pura & immaculata: in qua homo uiuit purius, cadit rarius, surgit velocius; & hæc est etiam causa cur incedat cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducialius, purgatur citius in purgatorio, premiatur in celo copiosius?* Et alio in loco, de Religiosorum eminentia & dignitate loquens: *Altissima est*, inquit, *professio uestra, calos transiit, par Angelis est, angelica similis puritate; non enim solum conuictus omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, & omnis consummationis finem; aliorum est seruire Deo, uestrum adbarere Deo, eique inseparabiliter vniri.* Et paulò inferius: *Quis quo nomine dignus appellem nescio: homines caelestes, an Angelos terrestres, de-*

*gentes in terris, sed conuersationem habentes in cælis? Non esis de mundo, sed esis ciues sanctorum & domestici Dei: similes inquam spiritibus illis beatis & angelicis, in terram ad nostri custodiam & tutelam destinatis; utpote qui id genus functionibus ac ministerijs nostri causa ita occupantur, ut tamen Dei uisione nunquam careant.* Talis profecto est vita Religiosi, qui etiam in terris inter mortales uiuat, cor tamen in cælum libratum habet, omnisque illius sermo & colloquium de rebus est spirituales ac de Deo, dicereque potest cum Apostolo Paulo, *Mihi uiuere Christus est.*

Sicut, dum hoc in mundo uenationi quis perdit & effugium deditus est, eaq; summa opere delectatur, dicimus, *Vita eius est uenari;* dum quis uentri gulæ addictus, dicimus, *Vita eius est comedere & bibere:* ita de se dicebat Apostolus, *Mihi uiuere Christus est:* quod obsequio rebusq; Christi totus dedicatus & consecratus esset, ut etiam est Religiosus. Atque ideo S. Bonaventura Religionem vocari dicit ordinem, quod in se nihil inordinatum patitur.

Venuste porro de Religione exponit c. 14.

& capit S. Bernardus in Cantorum uerba, *Lectulus noster floridus.* Sicut, inquit, nullus in mundo locus est, in quo homines suauius requiescant, quam in lecto; pari modo in Ecclesia Dei, lectulus, in quo suauiter quis requiescit, ipsa est Religio; in ea namque à curis sæculi, & rerum temporalium, & ad vitam humanam necessariorum sollicitudine planè liber est. Quantum uero hoc ipso nobis Dominus beneficium & bonum præstiterit, quotidiana experientia discimus. In Societate namque, singulari & paterna quadam cura Præpositi in hoc aduigilant, ut nobis de omni eo quod ad uictum & uicturum, ad studia, ad iter, tum in morbo, tum bona ualitudine necessarium est, sufficienter prospiciant. Ut necesse nos minime sit ad parentes & notos recurrere; quia eos iam deseruimus, & eorum memoriam planè exuere possumus nisi forte ad eos per preces Deo commendandos. Nam, siue eos

*Societas  
Iesu mater  
benigna fi-  
liorum suo-  
rum.*

habeamus, siue non; siue diuites sint, siue inopes; Societas & Superiores eius, nolite sunt pater & mater, & amore plusquam paterno de omni re nobis ut provideant allaboranti ut nos, omnium temporalium rerū obliui prorsus & immemores, ei duntaxat fini, ob quem ad Religionem venimus (scilicet, ut præter proprium in spiritu profectum, etiam proximo studeamus subuenire) attendamus. Propterea etiam hominem à Deo in paradiso terrestri, omnium rerum creaturarum possessione & dominio illi dato, collocatum ait Clemens Alexandrinus; ut, cum ei nihil reliquum esset, quod in terra desideraret, suum ad cœlestia optanda desiderium traduceret. Hoc ergo Societatis est propositum & institutum: & idcirco apprime ei cura est ut omnia, quæ opus habebimus, satis superque nobis suppeditentur, ut ab omni eo quod terrenum est, mente & sollicitudine auersa, toto ad cœlestia quaerenda affectu & studio conuertemur.

### CAPVT VIII.

*De votorum renouatione, quæ in  
Societate Iesu usurpatur, deque  
fructu qui ex ea spe-  
ctatur.*

*Lib. 2. c. 4.  
Vita B. Ignatij.  
Prima vota à Patri-  
bus primis  
Soc. Iesu  
vincta.*

CVM primi nostri Patres Parisiis ad R. P. N. Ignatium à variis locis conuenissent, anno salutis M. D. X. X. V. ipso Assumptionis Dei paræ festo simul omnes quendam ab eadem Angelorum Regina denominatam Ecclesiam (cui vulgo nomen, *Mons Martyrum*, & medio ab vrbe milliari distat) adierunt: vbi pariter, confessione peccatorum instituta, & sacrosancto Christi corpore communiti, voto sese obligarunt, se ad certum, quem præstituerunt diem, omnium quæ

habebant, possessione abdicandi, nihil ex iis penitus ad usum referuando, præterquam necessarium ad iter Venetum (Venetias enim cogitabant) viaticum. Venerunt insuper, totos se proximi salutis & profectui impensuros; nec non ad terram sanctâ peregrinationem instituturos; sub hac conditione tamen, ut Venetiis commodam per annum integrum eo nauigandi oportunitatem expectarent, quæ si infra annum hunc offerretur, parati animis Ierosolymam contenderent; & eò cum peruenissent, sedem in locis illis figere, perpetuamque ibi habitationem deligere procurarent; at, si vel intra annum illic traicere non possent, vel locis sanctis iam visitatis, Ierosolymæ commorari prohiberentur, Romam adirent, & Summi Pontificis, Iesu Christi in terra Vicarij, pedibus aduoluti, illi se sicerent & offerrent, paratos abire, quocumque terrarum ipsos velle sua sanctitas, ad animarum procuracionem opemque destinare. Atque hæc ipsa vota duobus annis post sequentibus, eo ipso Assumptionis virginæ festo, eadem item in æde, ipsdem quoque præmissis ritibus, sollemniter reuocantur. Hæc votorum renouationis, quæ in Societate ante professionem pro more promitti solet, prima origo fuit & primordia.

Beatus vero P. in quinta Constitutionum parte, de hac ipsa renouatione agens, sic loquitur, *Vota sua renouare non est obligacione noua se obstringere; sed eius quæ obstricti sunt in Domino, recordari, atque eandem confirmare*: & quod antea factum est, ipsum cum voluptate quadam & gaudio iterare & confirmare, in signum ac testimonium, quod nos eius adeo non poeniteat, vel pigeat, ut etiam ob id gaudeamus & intantum lætemur, ut Deo immensas ob præstitum nobis singulare hoc beneficium (quod scilicet nos in suos clientes suscepit, gratiamque nobis ad hanc oblationem faciendam fecit) etiam gratias agamus; & nisi eam dudum iam fecissemus, nosque Deo obtulissemus, ipsam modo faceremus, ac de nouo nos ei offer-

*Errandem  
conflum  
de peregrina-  
tione ad  
Terram  
sanctam.*

*Sinidem  
miratum.*

*17. Con-  
lat. 4. S.  
tratum e  
in primis  
reparat  
uentionis  
1. Hæc  
natio ob  
quædam.*

*5 p. Confit.  
c. 4. S. 6.  
Renouati-  
rum voto-  
rum viti-  
um.*

*1. Reu-  
natio ren-  
uati.*

*1. Repar-  
natio gen-  
e. 17. Si-  
natio recu-  
natio.*

remus; & si mille mundi propter eum deferendi essent, omnes illos eius causa defereremus; & si mille voluntates & corda haberemus, illi danda, omnia ea dare mus, ac de nouo illi offereremus. Hoc ergo modo, & hac cum exultatione & gaudio, votorum hæc renouatio fieri debet; magnique ea valoris erit ac meriti. Nam sicut in peccato & malefacto cōplacencia, nouum peccatum est, nouus reatus, noua Dei offensa, ac nouum meretur supplicium: ita ex aduerso gaudium & complacencia de bono, laudabilis est, & ante diuinam maiestatis oculos gratissima, & summe meritoria. Sicut enim bonum fuit ipsum facere, ita etiam bonum est in illo sibi complacere.

Ut autem ad particularia magis descendam ob tres potissimum fructus renouationem hanc fieri B. N. P. ait. Primò ad deuotionis augmentum. hæc quippe renouatio non mediocrem in uolente causatur deuotionem, uti re ipsa experiuntur, qui bene se ad illum disponunt. Secundo, ad existendam qua Deo obstricti sunt, obligationis memoriam. Ut hoc pacto ad id quod promissum melius obseruandum animemur, quotidie in uirtute & perfectione proficere conando. Tertio, ad maiorem studentium in sua uocatione confirmationem. Quia, sicut præsentissimum in omnibus tentationibus remedium est, contrariarum uirtutum ætus exercere (eo quod contraria contrariis curantur) ita aduersus interiores displicentiæ ac tædij motus, quibus nos subinde dæmon per varias quæ per totum annum occurrunt, occasiones oppugnat, non postremum munimentum & clypeus est iterata uotorum innouatio. Per eam namque ita inimicitariæ potentia labefactatur, & vis frangitur, ut simile posthac nobis tentationem oggerere non præsumat. Si qua uero interea fortè itreperit negligentia, per hoc ea, nec quidem sine præuentu, reparatur ac compensatur, eo quod anima hoc pacto ad maiorem profectum animetur.

Ipsa perfectio & uirtus naturæ nostræ

uiciatæ apprimè ardua & difficilis est, quippe infirmitas & miseria, in quam per peccatum prolapsi sumus, tanta est, tanta quoque nostri ad id quod imperfectum & malum est, inclinatio, ut, esto subinde aliquo cum feruore & æstu exercitia nostra spiritualia incipiamus, tamen quamprimum sensim deficiamus, & ab eo quo cœpimus ardore desciscamus, & ad primæuam nostram imperfectionem ac teporem redeamus, non secus ac pondera horologii, semper deorsum deuergentia. Nam, sicut caro nostra è terra ortum habet, ita semper nos ad ima trahit. Hanc obrem refici & restaurari subinde vires conuenit, ut, si fortè deficiamus, statim nobis & pristino vigori restituiamur. Quocirca bis in anno accuratius hanc à nobis B. P. restorationem ac reuigorationem, hac uotorum innouatione fieri iussit. Atque, ut sancta nostra mater Ecclesia, duo in anno uelut restorationis spiritualis tempora instituit, in quibus filij eius animarentur, ad magnum cum feruore, ac uelut de nouo, Deo Opr. Max. seruire incipiendum; sacrum in quâ Aduentus & Quadragesimæ tempus: pari modo, bis per annum singulari quadam ratione nos, memoriam eius quod Deo obtulimus ac uouimus, necnon finem ob quem ad Religionem uocati sumus, recolleat B. P. N. uoluit, ut iis in rebus uelut renouemur, & nouo quodam incitu & feruore id facere incipiamus, propter quod nos ad hunc statum Dominus uocauit. Hunc ad finem has tam solennes in Societate constituitates B. P. instituit. Atque hoc est quod ex eisdem nos elicere oportet.

Nec duobus illis temporibus præstituta solum, uerum etiam quotidie, hanc à nobis innouationem institui debere aiebat P. Franciscus Xauerius; quod & Abbatem Paphnutium olim uersasse solitum, in ueterum Patrum Collationibus legimus Dicebat porro B. P. Xauerius, uix ullum posse contra tentationes & oppugnationes cacodæmonis ac carnis Religiosos habere medium efficacius, nullum scutum fortius ac impenetrabilius, quam trium uotorum suorum, paupertatis, castitatis, & obedientiæ

Quotidianæ uotorum renouatio laudabilis. Lib. 6. c. 13. et 15. Vita B. P. Xauerij. Eiusdem fructus.

diētiæ renouationem. Vnde etiam auctor & suator erat, vt ea quotidie mane peracta oratione renouaremus, hisque armis nos aduersus hostiles insidias & insultus obarmaremus; id ipsum & vesperi post orationem faceremus. Et siquidem tam frequenter id facere nolimus, bona saltem ea futura deuotio est (quam & vsurpant nonnulli) vt, quorū diuinissimum altaris Sacramentum sumendum est, isthanc renouationem instituiamus, ac rationem sæpe à nobis deposcamus, & serio examinemus quomodo hæc vora obseruemus, & num quid in eorum obseruantia sit commissum, ob quod nostra nos coarguat conscientia.

*Apparatus ad eam primam mortificationem.*

*Congreg. VI. Gener. decret. 46. can. 8. oratio conscientia reddita superioris.*

*Tract. 7. c. 3. Confessio generalis.*

*Generalis defectuum conuictus quid parsat boni.*

Ve vero melius renouationis huius finem consequi possimus, præter alias penitentias corporales, pro more fieri solitas, puta ieiunia, abstinentias, flagella; ei primò præmittitur accurata dierum aliquot in quiete collectio, in qua & à solitis occupationibus quiescit, & orationi & exercitijs spiritualibus impensius vacatur. Secundo, superiori quisque rationem conscientia suæ reddit. Quia, etsi id sæpius per annum fiat, tunc tamen multo fit exactius, quia totius superioris semestris ratio datur. Quod vnum est de substantiis & essentialibus Societatis institutis, ac de quo postea particularem tractatum faciemus. Tertio, vnusquisque generalem omnium delictorum, sex illis mensibus admissorum, confessionem instituit apud eum confessarium, quem ex iis qui ad hoc erant designati, delegerit; eique ex antiquo Scietatis vsu, & ex regulæ particularis præscripro. Quæ sanè valde accommodata conuenientiaque sunt media, ad finem qui hic spectatur, assequendum. Nam dum quis vniuersalem omnium quæ admisit, victorum & defectuum catalogum texit, eumque apud se inspicit, facili negotio perspicit, quantum in spiritualibus rebus aut profecerit, aut defecerit. Videt inquam num vltimo hoc semestri magis profecerit, quam superiori; atque hæc temporis præsentis cum præterito collatio & compositio, insigne est ad sui confu-

sionem, si nimirum nihil se proficere animaduertit, & ad nouo cum ardore & animo incipiendum (ad hoc quippe solum Religioni nomen dedit) incitamentum. Quin etiam, dum omnes suos defectus simul vno facce comprehensos, & in animi quiete, & velut ex professo homo contuetur; melius haud dubie cognoscit equæ passio sese impotentius oppugnet, quis humor in se magis prædominetur, dum scilicet videt peccata in quæ frequentius prolapsus est; vt hæc ratione serio & exacte illis adhibere remedium procuret, particulare circa hoc examen instituendo. Ad hæc, quoniam hæc considerantur & notantur in hoc votorum renouationis tempore, in quo misericordiarum ac beneficiorum à Deo receptorum homo catalogum facit, atque impetis quod se ad Religiosum statum euocari: ipse se, ex vna parte tantum Deo se debere, & ex altera nihil præter defectus habere animaduertens, ex animo & profunde coram diuina maiestate humiliat, & ad feriam emendationem sui, & posthac de nouo incipiendum animatur. Nam *opposita*, v. g. album & nigrum, *iuxta se posita* magnaluculent.

Compone ergo & oppone multa illa, quæ cœlitus accepisti, nec non multa illa quæ tibi Deus præstitit, cum iis quæ tu fecisti, illis; vide inquam hinc qualia tua sint debita, illinc qualiter ea dissolueris; & videbis quantam tui confundendi & humiliandi habeas rationem. Quid de tot Sacramentorum vsurpationibus, tot penitentis & mortificationibus, tot orationibus, tot examinibus, tot conferentijs & exhortationibus, tam frequenti lectione spirituali factum? quoniam omnia illa effluxerunt? Quam inde utilitatem eliciisti? Hoc ergo modo suos quisque defectus considerare debet, quando ad rationem conscientia reddendam, & ad generalem confessionem instituendam se disponit, sedulo inspicere & examinare procurando, quænam rimat, per quam vniuersum suum lucrum ac compendium effluxit & disperijt, vt ipsam deinceps obtur-

re, & malo remedium in futurum adhibere satagat.

## CAPVT IX.

Idem, quod capite priori, pertractatur.

HÆC, quam diximus, votorum renouatio fit præterea in gratiarum pro beneficio accepto actionem, sicut supra Abbatem Arsenium facere solitum diximus. Quotannis enim festum solenne, quinimo quandam velut festiuitatem, in gratiarum actionem, & in beneficii huius immensi, & gratiæ singularis, quam nobis Dominus fecit tunc, cum nos mundi periculis ereptos, ad Religionis portum conduxit (quod notius nostri boni principium, & manifestum prædestinationis nostræ argumentum est) festiuitatem magna gratitudine æquissimum est celebrare. Et quia optima gratiarum actio, per opera fit, singulare quoddam haud dubie renouatio votorum Deoque gratissimum opus erit, si ipsa fiat prout oportet, si videlicet vigorem mentis restaurare, & in votis nostris magis confirmari, maioriq; ea impostum perfectione seruare procuremus. Atque hoc est (vti notat S. Gregorius) quod hisce verbis sibi vult Apostolus. *Renouamini spiritu mentis vestrae.* Spiritus scilicet à nobis renouatio petitur, non solum exterior, quæ ore fit. Si qua imago picta, præ vetustate prorsus deformata est, vt iam lineamenta, tractus, & figuræ penè fugiant, & videri dignoscitur prope non queant; eam renouas ac reparas, id est nouos illi colores, lumina, & illustramenta addis, quorum cohonestamento ita grata & pulchra fit, tanquam si receniter & primum ab artificis officina prodiret. Pari modo ipsi in cœpto virtutum studio velut inueterascimus, defatigamur, & marcescimus: quia corpus hoc corruptibile, & natura nostra vitiosa, & admodum

Rodriguez exercit pars 3.

prona, vi quadam nos post se rapit, nosque sibi similes efficere gestit, vtque suas affectiones malas & appetitus imitemur omnimodis procurat. *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam.* Vnde necesse nos est tubinde ad nos ipsos reflexionem facere, bonaque nostra proposita & desideria identidem renouare & reparare conari. Quare præclare S. Gregorius: *Si lascescere ab inchoatis bonis nolumus, salde necessarium est vt inchoare nos quotidie credamus.* Illud ergo propositum, feruorem & ardorem in mentem reuoca, quo opus hoc es eo die auspiciatus, quo primum Religionem iniisti; & eodem animo, eadem constantia, & robore pari ipsum iam inchoa. Hoc scilicet propriè est nos ipsos renouare. Et erit profecto hæc optima ob acceptum beneficium gratiarum actio, Deoque acceptissima.

Breuem & compendiosam quandam Cassianus exhortationem describit Abbatibus Pinusij, qua quendam is Nouitium, quem primum ad suorum cœtum admittēbat, cæteris monachis præsentibus & audientibus, compellabat, quam si quis nostrum sibi dictam existimet, erit illi hæc ad finem renouationis huius consequendum in primis oportuna & utilis. Est autem hæc: *Cave ne quid quando eorum resumas, quæ renuncians abiicisti.* Id est, iam totum te Deo tradidisti ac dedicasti, iam quidquid mundi est, à te abdicasti, vide ne quid eorum quæ euomisti, turpiter repetas. Renunciasti possessionibus tuis omnibus per votum paupertatis, caue ne iam in Religione erga pueriles inanias ac reculas afficiare: quia parum tibi profuerit deseruisse grandia, si paruis & tenuibus his affectum accommodes. Per votum obedientiæ tuæ voluntati ac proprio iudicio renunciasti, vide ergo ne ipsum resumas, sed potius dicum Sponsa in Canticis: *Exspoliasti me tunica* (id est propria voluntate ac iudicio) *mea, quomodo induar illa? auctat Deus, ne amplius sim meus.* Renunciasti quoque & repudiasti omnes mundi carnisque delectationes, voluptates ac delicias, itaque

L da ope-

Sap. 9. 15.  
Eius necessitas.

Vbi supra.

Lib. 3 de institutis. renunc. c. 36.  
Salubris monitio Pinusij de renouatione.

Cant. 5. 12.

da operam, ne denuo subingrediantur. Reliquisti & spreuisti denique inanem mundi vanitatem, superbiam, atque omnem hominum aestimationem, vide ergo ne illa in te reuiuiscere ac suppullulare incipiat tum, cum te iam veteranum, ad sacerdotalem dignitatem euectum, scientia & literis conspicuum, magistrali quoque laurea donatum esse cernes, & diligenter aduigila, ne reedificare incipias, quod iam ante destruxeras & demolitus eras, ut loquitur Apostolus: (Hoc quippe esset prauaricari, retrocedere, & respicere, manu iam ad aratrum missa.) sed ad hanc usque in paupertate & denudatione, quam Deo obtulisti & promissisti, & in ea humilitate & patientia, quas tot diebus patienter & perseueranter expectasti, dum multis cum lachrymis ut admittereris petebas, perseuera.

Gal. 2. 18.

In regul. fustor. 19. & serm. de abdic. rer. Serm. 19. in Cant. De informat. nouis. p. 1. 6. 2. Cap. 3.

Sacrilegium est, semel Deo se oblatum, retere.

Isa. 61. 8.

Epist. 353.

S. Basilius, Bernardus, Bonauentura ad haec addunt & alia: Considera, inquit, quod iam non es tuus, sed quidquid es, & quidquid habes, Dei est. Etenim iam per uota quae circumcupasti, in adestati eius totum te consecrasti & tradidisti, quocirca caucas oportet, ne iam repeteres & reuolare uelis, quae iam ante dedisti & obtulisti. Nam, *conuersatio rei aliena inuito domino furtum est.* An non supra diximus cum, qui Religionem proficitur, arborem Deo dare uacuum fructibus? Jam, sicut si quis alteri arborem, ad eam in suo horto transplantandam daret, postea uero fructum eius sibi decerperet, furtum committeret: ita furtum committit Religiosus, qui suam non Superioris, uoluntatem facit. Quin imo, inquit, sacrilegium id foret, quia circa rem Deo dicatam & oblatam uersatur; itaque furtum sacrilegum foret, quod Deo in primis abominabile est, uti per Isaiam testatur: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Quis uero ex holocausto, quod torum Dei est, eiusque maiestati iam dedicatum & immolatum est, quid furto tollere & decerpere audeat? Quare apposite Sanctus Bernardus, *Nullum sacrilegij crimen reperitur deterius, quam*

*in uoluntate semel oblata Deo, reuocare possessionem.* Hunc item in sensum & prohibitionem declarat Sanctus Augustinus illud Genesios: *Tulit Deus hominem, & posuit in paradiso voluptatis, ut operaretur & custodiret illum.* Videamus, inquit, quid per hoc significare Spiritus sanctus uoluerit. Voluisse Deum, putas, ut Adam ibidem agricolam ageret, terramque paradisi foderet, coleret ac laboraret? Verissime sane non est, ait, cum, antequam peccaret, à Deo ad huiusmodi laborem coactum & condemnatum fuisse. Et quamquam aliquod exercitium, per modum recreationis & delectationis (quale etiam modò in suis hortis non paucè capere solent) statui illi innocentiae minime aduersabatur: attamen uel per uiam coactionis & necessitatis uel uolens, ne coactum illic ueniret, uel etiam necessitate, terra quippe, etiam non laborata, non e uita omnigenum fructum, fundebat. Adhuc, Quid sibi uult, quod Deus hominem in paradiso posuerit, ut eum custodiret? Contra cuius vim & insulsum uel debet custodire, quando quidem nulli sunt erant inimici, nullae nationes educendae, à quibus timor aliquis impendret? Nullum quoque à bestijs & animalibus periculum imminerebat, quia ante praeritationem protoplasti, nullum hinc homini, rebusque hominis maleficium inferrebant. Et sane si quis ab illis etiam metus impendisset, solus homo tam uacuum locum, uti paradisi erat, contra tot animalia custodire non potuisset: opus enim fuisset, tam altum & eminentem septum facere, ut serpens illud transcendere proleptendo non potuisset, & ante quam ipsum conclusum fuisset, omnia serpentes, atque adeo animalia reliqua, quae in paradiso erant, eodem necesse fuisset excludi. Non ergo Deus in paradiso hominem posuit, ut corporaliter eum custodiret, foderet & araret. Quid sibi ergo uult illud: *Posuit Deus hominem in paradiso, ut operaretur & custodiret illum?* Ut operaretur, inquit Augustinus, praecipua & mandata, quae ei hic ipse Deus iniunxerat, eaque operando,

Lib. 8. sup. Gen. 2. 15.

Quid sibi uult? Custodire? mandata Adam.

perando, sibi paradifum custodiret, ne videlicet eum amitteret, uti postea, quia illa operatus non est, eum amisit. Hoc iam propositio nostro. accommodemus. Ad quidam a Deo putas in hoc Religionis paradiso (sua enim eam sancti Patres non si-  
 generatione nominant) constitutum? Ut opereris illum, Deique mandata & praecepta, necnon Evangelica consilia, quae Regulis nostris includuntur, custodias, & ut hinc omnia operando, paradifum hunc tibi serues & custodias, ne eum perdas, ut tibi alij, quia custodire nescierunt, perdidere.  
 Quin & aliam eo loco idem Doctor asserit horum verborum explicationem. Obergerat ergo, curiose non dixisse, Scripturam, *Deus enim in paradiso ut operaretur es custodiret paradifum*, sed, *ut operaretur es custodiret illum*, quod hoc sensu etiam ad ipsum hominum referri potest, *ut operaretur es custodiret*. (Deus) *ipsum hominem*. Quae etiam sensus magis Doctori nostro arridet. Nam sicuti dicitur homo operari terram, non quia ipse facit, sed quia sit terra, sed quia facit et fecunda, sit de fructuosa, dum eam laborat, & sic solus, ista multo potius Deus, quid de nobis hominem condidit, eum operari dicitur, dum laborando eum iustum, sanctum, & perfectum facit. Deus etiam hominem in paradiso terrestri posuit, ut non sibi laboraret & periret, itaque custodiret, donec tandem terrestri paradiso eum, in caelestem transferret, semper eum ubi beatitudinis donando. Simili ratione, ne idem recolimus ad paradifum hunc Religionis a Deo perditum esse, ut eum tuis laboribus & custodiis (quia meliorem longis hortula-

num, custodem & propugnatozem habet) sed ut ipse te operetur, te virum mortificatum, spiritualem, sanctum, perfectumque faciat, itaque te custodiat, donec a paradiso hoc terrestri ad caelestem te transferat.  
 Has aliasque id genus rationes & considerationes vsurpemus, necesse est, ut tam incomparabili beneficio, respondeamus, & renovationis huius fructum, quum oportet, consequamur. Si vero te labor, molestia, & difficultas in hoc aliqua percellat, mox ad animum reuoca ingens illud praemium & coronam, quae propter hoc remanet, quaeque ut loquitur Apostolus, *magnam habet remunerationem*. Beatus Franciscus idem talem suis dicit solebat, *Magna promissimus minor a promissa sunt nobis, seruemus illa, et ad haec anhelando suspiremus*: atque his verbis, veluti stimulo quodam, eos ad constantiam, & per seculum tantam in bene coeptis animabatur. Et dum fratres Miores professionem faciunt, seque per haec vota Deo offerunt, ille & spondet superior, *Ergo promissio ista vitam aeternam*. Ergo & ego a parte Dei vitam aeternam tibi polliceor, si, quod promissisti & spondidisti, custodias, & hoc ipsum chyrographo, ab ipso meo Christo obligato, ut qui in Evangelio dicit, *Et habebitis boves aurum*. Quid est, magnus & gloriosus eris in regno caelorum, & tibi tibi spondeo, & al-

*Consideratio praei ad laborem stimulat.*  
 Heb. 10. 36.  
 1 p. l. 10.  
 51. hist.  
 Minor.

TRA

# TRACTATUS TERTIVS. DE VOTO PAUPER- TATIS.

## CAPVT PRIMVM.

*Votum paupertatis, Euangelica perfectionis est fun-  
damentum.*

*Matth. 5. 3.*

*In regul.  
brennar in-  
terrog. 205.*

*Vita Chri-  
sti & mors  
paupertatis  
fuere  
speculum.*

**B**EATI pauperes spiritu, quoni-  
am ipsorum est regnum caelorum.  
Ab his verbis egregiū illum ser-  
monem in monte, nec non octo  
illas beatitudines, Redemptor  
noster Iesus Christus est exorsus. Tame-  
si vero nonnulli Doctores & Patres de hu-  
militate verba illa exponunt, alii tamen,  
nec sine fundamento, de voluntaria pau-  
peritate, ac praesertim de illa, quam nos  
Religiosi profitemur, eadem intelligunt:  
& hoc in sensu, qui etiam Sancti Basilii &  
aliorum non paucorum Patrum est, ea  
nos accipiemus. Et sanè, non exigua hu-  
ius paupertatis spiritus laus & commen-  
datio est, quod ab ea Saluator noster Iesus  
illustrem illum sermonem sic auspiciatus,  
eamque ut omnium beatitudinem pri-  
mam & principem statuèrit. Attamen  
maior eius laus est, quod hanc ipse toto  
vitae tempore opere & exemplo nos edo-  
cuerit. Haec quippe prima fuit lectio, quam,  
dum nasceretur, magnus ille magister de  
cathedra illa praesepii nobis praelegit. Hoc  
siquidem nos docet illud stabulum, hoc  
panniculi illi viles, hoc quod sceno & ani-  
malium haliu opus habuerit, ut tegeteretur  
& calefieret. Haec item postrema eius le-  
ctio fuit, quam quo profundius mentibus  
nostris imprimeret, magis nobis commen-  
daret, in aha illa cathedra erucis praelegit,  
utpote totus nudus, & in tanta paupertate  
moriens, ut etiam, quo iam defunctus  
sepeliretur, ei collatitia necesse fuerit pe-

cunia sindonem, cui inuolueretur coeme-  
re. Ecquænam maior hæc esse daturque pau-  
peritas possit? Quale autem vitæ principium  
fuit & finis, talis fuit & reliqua illius series;  
quia ne denarium quidem habuit, ad tri-  
burum quod perebatur, soluendum, ut  
nec domum, in quam post laborem se se  
reciperet, & ubi Pascha cum discipulis suis  
manducaret: quia omnia ei commodato  
dari debebant. Vnde etiam de se ipse ait:  
*Vulpes fouens habens, & volucres caeli ni-  
dos: filius autem hominis non habet, ubi ca-  
pus reclinet.* Quia scilicet mundi Redem-  
ptor in perfectionis Euangelicæ fundamē-  
tum ponere paupertatem volebat (Si cui  
perfellus esse, vnde, vnde qua habes, & de  
pauperibus) hinc etiam exemplo ipse suo  
ita confirmare, asserere, & constabile vo-  
luit.

Atque hinc etiam videre est, quam  
isthoc paupertatis fundamentum Eccle-  
siae Christianæ, iam inde ab eius exordio  
& in itis, profunde impressum fuerit, sicut  
in actis Apostolorum legimus; neque e-  
nim tunc inter fideles locum habebant,  
Meum aut Tuum; sed omnia illis erant  
in communi. Qui enim domos aut hæ-  
reditates, aut alias quaslibet possessiones  
habebant, eas diuendebant, & redactum  
inde pretium ante Apostolorum pedes  
ponebant, atque ex eo deinde vneuique prout  
opus habebat viritum diuidebatur. Notat  
hoc loco curiosè & solerter Hieronymus,  
ideo fideles pretium ante pedes Apostolo-  
rum

rum ponere solitos, ut ostenderent pecunias esse calcandas, contemnendas, & sub pedibus proterendas. Quin imo S. Cyprianus, Basilus, & idem Hieronymus, & alij docent, fideles passim tunc paupertatis votum facere consuevisse. Idque probant & colligunt e castigatione illa Ananiae & Sapphirae, qui quia pretij ex hereditate sua redacti partem absconderunt, & subitanea morte mendacium suum luerunt. E quo colligere est, voti reos ipsos fuisse; nisi enim votum violassent, tam graui supplicio digni non videbantur.

Hanc itaque doctrinam diuinam secuta Ecclesia, sancti item Patres, atque adeo omnes Religiosorum Ordinum fundatores votum paupertatis, & necessarium & firmissimum Religionis fundamentum ponunt. Vnde praesca hanc doctrinam secutus Beatus Pater noster, de paupertate agere incipiens, sic loquitur: *Paupertas ut murus Religionis firmus, diligenda, & in sua puritate conseruanda est, quantum diuina gratia aspirante fieri potest.* Paupertas ergo Religionis cum murus est, tum fundamentum: plane aliter atque in mundo hoc aestimari solent, in quo maiora sunt, & statum fundamentum est opulenta & diuitiarum. Contra vero fit hic, nam status Religiosi, nec non altitudinis perfectionis fundamentum, est paupertas, quia, ut aedificium quod construere debemus, protus aliud est & discrepat ab aedificiis huius mundi, ita & fundamentum eius diuersum est.

Hoc nos etiam Christus Dominus per parabolas illas Evangelicas docere voluit, dicens: *Quis ex vobis volens turrim aedificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes incipiant illudere ei dicentes, Quia hic homo cepit aedificare, & non potuit consummare? Aut quis Rex iturus committere cum alio bellum aduersus alium Regem, non prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, lega-*

tionem mittens rogat ea quae patui sunt. E quibus comparationibus concludit & infert: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.* Significat ergo, sicut ad bellum gerendum numerosus exercitus, sicut ad aedificandum magna pecuniarum vis requiritur, ita ad aedificium & militiam spiritualem, ante omnia paupertatem, & omnium rerum mundanarum despoliationem desiderari. Hinc locum hunc declarans S. Augustinus, per turris huius Evangelicae constructionem, vitae Christianae perfectionem ait designari: sumptus vero & pecunias ad aedificationem eius requisitas, esse ut quis rebus omnibus terrenis renuntiet hoc enim si fecerit, liberior, & minus impeditus est ad Deo seruiendum, & a daemone, hostis sui, insidiis & insultu securior, eo quod minus habeat eorum per quae ipsum oppugnare & impetere valeat.

S. Hieronymus & S. Gregorius, hoc ipsum tractantes, in mundum venisse nos aiunt, ut cum daemone, qui protus nudus est, nec quidquam de hoc mundo possidet, pugnaremus: vnde necesse est, ut & ipsi nos ab omnibus rebus mundi denudemus, ut cum ipso confluere possimus. *Nam qui oneratus vestibus cum nudo luctatur, citius ad terram deiecitur, quia habes unde reneatur, & ab aduersario affligatur solo. Vis firmiter & viriliter cum diabolo dimicare? Vestimenta proice, ab omni re terrena te despolia, ne a daemone aliquid inueniente quod apprehendat, prostratus succumbas. Quid enim sunt terrena omnia, nisi quaedam corporis indumenta? qui plura possidet, citius vincitur; quia plura habet, quibus daemone comprehensis, ipsum ad terram deiiciat.* Rogat Chrysostomus, quid causae sit, cur in primitiua Ecclesia tanta feruor, modernorum autem tantus tepor & remissio? Causam esse dicit, quod tunc cum diabolo pugnaturi, nudi in arenam descenderent, ab omnibus sese rebus, bonis & facultatibus denudando: modo autem procedunt, beneficiis, possessionibus, &

*Turris Evangelica perfectionis est vita Christiana.*

*Apud Eusebium de morte Hieronymi Greg. Hom. 32.*

*Super illud Act. 2. Ep. appositae sunt in die illa. Cur primae Christianae fuerint seruida,*



honoribus vestiti: hæc autem indumenta magno illis impedimento sunt, & obstaculo. Hanc igitur ob causam diuitis renuntiamus, & omnia quæ mundi sunt, à nobis abdicemus, ut ita liberi, expediti, deonustique melius cum demone decertare, & Christum sequi possimus. *Deinde athleta fortius dimicat, nator exiit ut flumem transiens, videt oneratum sarcinulis bene curis.*

Quapropter primum, quod in Religione concepimus votum, est paupertas, quoniam ea omnium aliorum est fundamentum. Sic enim Apostolus omnium malorum radicem esse ait cupiditatem, & omnium bonorum & virtutum radicem & fundamentum est paupertas. Vnde S. Ambrosius, *Ut verum facultate insistentia sunt omnium virtutum: quia cui pecunia suppetit, is modos & vias inuenit, ut quæcumque vitia & peccata mentis concepit, opere ipso ea exequatur.* *si charum abnegatio propter Christum, generatrix est, nutritque omnium virtutum.* *si enim si idere erit, si peccatum singulas duntaxat. De humilitate quidem ait S. Gregorius: *Paupertas bonis mentibus solet esse custodia, conferuatioque humilitatis.* Castitatis autem conferuanda, quam inefficacem medium paupertas, & cum in vidu, tum uoluntate stentis sit, in aperto est, ne in ipso non notissimum. Id ipsum quicquid de abstinentia & temperantia dicendum. Pari modo de virtutibus reliquis disputare possemus.*

Hinc non immerito sancti Petrus paupertatem vocant virtutum materem modo quidem custodem & si agendam modo materem. Postremo hoc nomine eam in Constitutionibus vitauit B. P. Noster, *Delegant, inquit, omnes paupertatem se matrem.* Ipsa namque, ceu bona & vera mater, virtutes ceteras in animabus nostris progignit, nutrit & conferuat: ipsa quoque est, quæ disciplinam Religiosam in flore & vigore conferuat. Vnde etiam videmus, Religiones quæ à primæua sua paupertate deficiuerunt, à Religionis integritate defecisse, & esse ceu filios matri dissimiles & degeneres. Quamobrem erga sanctam

hanc paupertatem, velut erga matrem carissimam afficiamur, idque non qualicumque, & vulgari quodam amore, sed intense, tenero & essentiali, & appreciativo. Vnde etiam B. Franciscus paupertatem, dominam suam appellare non dubitauit, itaque in Regula Monialium S. Clare sic loquitur: *Obligamur ad dominam nostram sanctissimam paupertatem.*

Idem autem motus in nobis non debet esse, sed eius dignitas

**CAPITULUM II**

**De incomparabili premio, quo pauperes spiritum Deo Opt.**

*Max. donatur.*

**A**dolecens ille Euangelicus, ad perfectionem aspirans, itaque exacta mandatorum legis obseruatio, satis contentus, postquam à Christo audiuisset, perfectus esse vellet, videret in iericho quæpositi si chæ, & qui pauperes elargiretur, contentus, ita se abijt, eo quod amplas facultates haberet, si perdidit erga eadem affis, cecidit, ac propterea animus illi iacobus ad eadem desideria decesser: defecit enim videlicet sumptus, ad illam perfectionis Euangelicæ rursum, ad id candidum necessarium. Ne itaque ipsum, etiam nobis contingat, sed animus & vires, ad omnia que in mundo sunt deserenda, omniaque generosa mente proculeanda, superstantia, tunc nosse Christus ingens illud premium quod propterea consequuti sumus, ob oculos nobis ponit. *Beatus inquit, pauperes spiritum, quoniam ipsarum est regnum celorum.* Vnde num, & qualis & æquivalens figura sit commutatio, si omnia, quæ in terra sunt, pro regni celestis comparatione tradantur, & num prudens fuerit sit mercator ille, qui omnia sua abdidit, & impendit ad thesaurum hunc, comparandum? Acute imprimis nocet S. Bernardus, *Christum de hac beatitudine non esse locum,*

*1. Tim. 6. 10. Paupertas est radix omnium virtutum.*

*Familias fontis. Lib. 21. c. 12. Moral. lib. 26. c. 24. Castitatis custos.*

*Mater virtutum est S. Ignatio. p. 3. Constit. e. 1. §. 25. Summarij. Conferuatricis disciplina Religiosa.*

*Dominam suam appellare non dubitauit S. Franciscus in Regula Monialium S. Clare sic loquitur: Obligamur ad dominam nostram sanctissimam paupertatem.*

*Capitulum II*

*Matth. 19.*

*Matth. 19.*

*Matth. 19.*

*Serm. 4. de aduentu.*

entium, in futuro, ut de aliis, ipse dicitur  
 sed in presenti, ipse dicitur regnum  
 regnum. Iam tum ergo regnum celorum tuum  
 est, esto id nondum tibi traditum dona-  
 tum tibi, quia ipsum mundi rebus, quas  
 desiderasti, comparasti. Quomodo enim  
 editum aureos pro vase auro, vel  
 gemma pretiosas, quam venditor adhuc  
 domi suae habet, per solvas, illa iam tum  
 re ipsa tua est, esto nondum tibi eam ven-  
 ditor tradiderit, quod gre tuo tibi eomeris  
 pari modo regnum celorum iam tum ad  
 pauperem spiritus spectat, quod ipse id om-  
 ni eo quod possidebat emerit: *Simile est*  
*regnum celorum homini negotiatori, qui*  
*renitit bonis, maris perit, et invenit autem bo-*  
*na preciosa, et vendidit omnia, quae habuit, et emit eam.* Itaq; sicut  
 ille margaritam pretiosam facit suam, au-  
 ro suo pro ea dato, ita regnum celorum  
 fecisti tuum, quia omnibus quae habebas,  
 illud comparasti.

Ac non hic promissum Christi fiant, lon-  
 ge namque plura pauperibus spiritibus pro-  
 misit. Aliquid de ergo regno celorum ma-  
 ius aut dignius haberi poterit. Potest in  
 celo namque quaedam sunt praeminentia,  
 sicut etiam hic in terra diversae sunt  
 generosorum militum, et de praemia  
 Magnam ergo pauperibus spiritibus praeminentiam  
 & praerogativam praerogativam reli-  
 quis omnibus beatis spondet. Postquam  
 adolescens ille, qui factis rebus suis remitte-  
 re tunc ieiunium volebat, iam ab illis dixit  
 setque Redemptor, Amen dico vobis, quod  
 difficile intrabit in regnum celorum,  
 ecce tibi Petrus, reliquos autem omnium no-  
 mine in medium prostravit, & ait: *Et ecce nos*  
*reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid*  
*ergo erit nobis?* Quibus Dominus in hoc  
 respondit, *Amen dico vobis, quod vos secuti*  
*estis me, in regeneratione cum sederit filius*  
*hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et*  
*vos super sedes duodecim, iudicantes duo-*  
*decim Tribus Israel.* Declarant hoc loco  
 sancti Patres, isthanc dignitatem & praero-  
 gativam generaliter de omnibus iis intel-  
 ligi, qui Apostolorum in statu paupertatis,  
 per vota confirmato, erunt imitatores: vsi

sunt Religiosi, modo in Dei gratia ex hac  
 vita decedant. Docent ergo illam omnibus  
 his praeminentiam & dignitatem dan-  
 dam, quod in vniuersalis iudicij die, ante  
 diuinum tribunal astabunt, tunc ut iudi-  
 centur, cum ut vna cum Christo Iudice sint  
 assessores, & vt tales, illius sententiam ra-  
 tam habeant & confirment. Ita id expres-  
 sis verbis docent S. Augustinus, Beda, Gre-  
 gorius Magnus, & ad hoc propositum ad-  
 terunt illud Isaie, *Dominus ad iudicium*  
*veniet cum senibus populi sui, et princi-*  
*bus eius.* Nec non illud Salomonis in Pro-  
 uerbis, loquentis de Ecclesiae sponso, *No-*  
*bilis in parvis principibus, quando sederit cum*  
*senatoribus iustitiae.* Hos quippe esse dicunt  
 principes, vna cum Christo mundum iu-  
 dicaturos, & senes & senatores, qui cum  
 sponso Ecclesiae, id est Christo, in supremo  
 iudicij die, in tribunalibus considebunt.  
 Nonnulli quidem dignitatem hanc etiam  
 ad omnes omnino sanctos canonizatos  
 extendere volunt, at communis opinio,  
 quam D. Thomas sequitur, est, dignitate  
 hac solum donandos illos, qui paupertatis  
 statum professi fuerint, et si alioquin Di-  
 uorum catalogo ascripti non sint. Et  
 multas adferunt Theologi ac Patres ratio-  
 nes, & congruentias, easque non contem-  
 nendas, cum haec praeminentia potius do-  
 nentur iis, qui hanc voluntariam pauper-  
 tatem professi sunt, quam reliqui beati.  
 Quocirca conuenienter admodum cum  
 Propheta hic exclamat S. Gregorius, *Ni-*  
*mis honorati sunt amici tui Deus, nimis*  
*confortatus est principatus eorum.* Id est,  
 Benedictio, & laus & honor fiet tibi Do-  
 mine, qui amicos tuos ita honoras, ac pre-  
 ferim eos, qui voluntariam propter nomen  
 tuum paupertatem professi sunt. Neque  
 enim satis tibi est, regnum celorum iis  
 dare, sed etiam illustres & inelytos Prin-  
 cipes eos ibidem facis, vt vniuersales  
 tecum mundi totius  
 sint iudices.

*Epist. 89. ad*  
*Hilarium.*  
*Homil. in*  
*nat. de S.*  
*Benedicti.*  
*Lib. 10. Mo-*  
*ral. c. vlt.*  
*Isa. 3. 14.*  
*Prover. 31.*  
*25.*

*Soli pau-*  
*peratis con-*  
*to obstricti*  
*putantur*  
*iudicaturi.*

*psal. 138. 17.*

CA.



## CAPVT III.

*Non solum in altera vita, ve-  
rum etiam in hac, pauperes  
spiritu remuneratur  
Deus.*

**N**E vero existimes præmium totum  
in alteram vitam tibi reservari, solu-  
tionemque non nisi ad creditum, & post  
longum tempus soluendam tibi assignari,  
cum tamen tu prompta pecunia emas; no-  
ris, non in altera vita solum, sed & in hac  
pauperes spiritu à Deo remunerari solere,  
& quidem magno cum proventu, & quam  
amplissime. Nam, quia nos homines ita  
proprium lucrum spectamus, & commo-  
do visibili & præsentì adeo mouemur, vt,  
nisi ipsum appareat, animo cadere aut lan-  
guere videamur; propterea tenuitati infir-  
mitatque nostræ Dominus condescendit,  
& ne quidem in hac vita eos, qui omnibus  
propter nomen eius renuntiant, carere  
præmio voluit: vnde post priorem spon-

*Matth. 19.  
29.* sionem illico subnectit: *Et omnis qui reli-  
querit domum, vel fratres, aut sorores, aut  
patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios,  
aut agros propter nomen meum, centuplum*

*Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Cen-  
tuplum porro quod accipiet, tam de acce-  
ptione in hac vita, quam de altera futuro  
danda intelligendum est. Ita namque id  
ipse Dominus apud S. Marcum decla-  
rat: *Accipiet, inquit, centies tantum nunc*

*Marc. 10.  
30.* *in tempore hoc, & in saculo futuro vitam*

*Luc. 18. 30.* *æternam.* Quod propter Christi pauper-  
tatem vltionem assumpseris, non modo  
postea vitæ perpetuæ præmium & coro-  
nam, verum etiam in hac vita centuplum  
recipies.

*Lib. 3. in  
M. 116.* S. Hieronymus vero illud *centies tan-  
tum*, de bonis spiritualibus intelligi debe-  
re vult: *Qui carnalia pro Salvatore dimi-*

*serit spiritualia recipiet, quia comparatio. Centuplum  
ne est merito sui ita erunt, quasi si paruo in bono  
numero centenarius numerus comparatur. Centuplum  
Cæterum Cassianus id etiam de bonis ex-  
terioribus declarat, aitque nos Religiosos  
etiam quoad illa centuplum in hac vita  
recipere, vt colligere est è verbis, quæ eo  
loco statim S. Marcus subiungit. Quod ad  
litteram adimpleri nimis quam manifeste  
videmus; quin & quotidie ipsum dicimus  
ac promittimus iis, qui de nouo ad Reli-  
gionem accedunt: Reliquisti domum vnã  
propter Christum, iam tot & alias eius lo-  
co habes; omnes quippe domus totius Or-  
dinis tuæ sunt, quia eas tibi Deus in hac  
vita pro vna quam reliquisti, attribuit.  
Vnum patrem & matrem reliquisti, &  
eorum loco tot tibi Deus dat patres, qui  
sane maiori in te amore referuntur, quam il-  
quos deseruisti, magisque de te solliciti  
sunt, & magis ea quæ ad bonum tuum spe-  
ctant, procurant. Fratres tuos reliquisti, &  
iam multos novos hic fratres inuenis, qui  
magis te diligunt quam illi, quia te in Deo  
& propter Deum, sine vilo ad proprium  
commodum intuitu amant; mundani ve-  
ro fratres, non nisi proprii commodi & utili-  
tatis causa diligunt, & tantum tunc, quan-  
do opera tua opus habent. Seruos aliquot  
deseruisti, & forte etiam nullos habebas: tres, mi-  
hic vero tot habes qui tibi seruiant & ob-  
dem serui  
sequantur, alius quippe obsonatoris, alius  
dispensatoris, alius coqui, alius refectoria-  
rij, alius denique tibi infirmarii officium  
præstat; & quod maius est, si in Castellam,  
Lusitaniam, Galliam, Italiam, Germa-  
niam, Indias vtrasque, aut in aliam quam-  
cumque mundi regionem abeas, tibi do-  
mum paratam inuenies, necnon eos qui  
hac tibi officia certo præsent, & qui ca-  
dem tibi cura & diligentia ministrant,  
vt nullus sit in terra Princeps, qui tam late  
patens, & ita obsequens famulitium ha-  
beat. An non hoc est centies tantum in  
hac vita, & plusquam centies in altera ac-  
cipere?*

*In patria  
fratrum.*

*Quot fra-  
tres, mi-  
dem serui  
sequantur, alius  
dispensatoris, alius  
coqui, alius refectoria-  
rij, alius denique tibi  
infirmary officium  
præstat; & quod maius  
est, si in Castellam,  
Lusitaniam, Galliam,  
Italiam, Germaniam,  
Indias vtrasque, aut  
in aliam quamcumque  
mundi regionem abeas,  
tibi domum paratam  
inuenies, necnon eos  
qui hac tibi officia certo  
præsent, & qui eadem  
tibi cura & diligentia  
ministrant, vt nullus sit  
in terra Princeps, qui  
tam late patens, & ita  
obsequens famulitium  
habeat. An non hoc est  
centies tantum in hac  
vita, & plusquam cen-  
ties in altera accipere?*

*Quid porro de his ipsis rebus dicam  
quas reliquisti? Etiam quoad has plus mul-  
to hic habes, quam in mundo, & centuplo  
amplius,*

*Quid porro de his ipsis rebus dicam  
quas reliquisti? Etiam quoad has plus mul-  
to hic habes, quam in mundo, & centuplo  
amplius,*

*Quid porro de his ipsis rebus dicam  
quas reliquisti? Etiam quoad has plus mul-  
to hic habes, quam in mundo, & centuplo  
amplius,*

amplius, quam propter Deum in hac vita reliquisti: quia habes hæc omnia, & magis rerum & opum mundanarum Dominus & possessor es, quam ipsimet diuites. quia non ipsi facultatum & diuitiarum suarum Domini sunt, sed tu; quippe earum serui sunt & mancipia. Hinc sacra Scriptura eos vocat viros diuitiarum; non ait diuitias virorum, sed vice versa, viros diuitiarum; vt ostendat diuitias ipsis dominari: ipsæ enim præcipiunt, mandant, imperant, hi vero serui & mancipia earum sunt: quia illis obsequenter seruiunt, & illarum causa laborant, cum in iis comparandis, tum in amplificandis, tum in conseruandis; & quo maiores opes & possessiones habent, eo vilis ancillantur, magisque sunt serui maiore quippe eos propterea opus est cura intendere, & laborem intensiorem adhibere. Unde Sapiens, *Saturitas diuitis non sinit eum dormire*: in molli enim lecto noctu se versat & reuertat, quia diuitiæ & opes ei somnum eripiunt. At Religiosi, quam sine omni cura & labore, & non curando an cara, an vilis sit annona; an felix, an vero tenuis eius fuerit prouectus, omnia nihilominus habent. *Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes*, ait Apostolus. Ita sine omni prorsus cura & molestia viuunt, quasi quinihil habent, & nihilominus in hac securitate & incuria nihil ipsis deest, sed habent omnia. Quid vero dicam de gaudio? Næ centuplo isthic maius habemus, quam in sæculo habebamus. Id si credere nobis, interroga mandanos, & quidem eos qui inter eos sunt felicissimij & videbis quibusnam ad singula prope momenta molestiis & amaritudinibus angantur: à quibus nos Religiosi prorsus immunes sumus. Quid de honore? Centuplo maiorem in Religione habes, quam in sæculo habebas: quia viri illustres, Principes, Prælati, qui, si in mundo mansisses, nullum tibi honorem detulissent, imo ne quidem aspicere voluissent, cum hic te in detrito laceroque habitu vident, magno te honore prosequuntur, & officiose colunt. Quid deniq; de quiete & tranquillitate? Profecto

Rodriguez exercit. pars 3.

omnimodis centuplo magis nobis in Religione dat Deus.

Quo spectant cuncta hæc? Nostin quod? Vt ab omnibus mundi rebus expediti & liberi, easque parum curantes, cor nostrum ad cœlestia sustollamus, vt, quam in rebus mundanis procurandis, iisque quæ ad corporis sustentationem necessaria sunt conquirendis, diligentiam adhibere debebamus, eam in magis placendo Deo, & vt quotidie in virtute & perfectione crescamus, adhibere satagamus, secundum illud, quod de filiis Israel Propheta ait, *Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt, vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant*. Idem quoque per Ezechielem Prophetam *DEVS* significat, de sacerdotibus suis loquens: *Non erit eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & possessionem non dabis eis in Israel: ego enim possessio eorum*. Propterea itaque nostris ipsi hæreditatibus & possessionibus renuntiamus, quia Deus nostra esse hæreditas & possessor vult. Beata ergo Religiosus, quod talis ipsi hæreditas & possessio obtigit; *Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi*. Hæreditatis nostræ fors & portio in meliore & feliciose parte obuenerit, quia fratribus nostris contigit terra, cœlum nobis. *Dominus pars hæreditatis meæ, & fors meæ. Deus cordis mei, & pars meæ Deus in æternum*. Dicebat itaque S. Franciscus, paupertatem, cœlestem quandam & diuinam virtutem esse: per illam namque omnia terræ huius bona despiciuntur & pedibus proculcantur, omniaque impedimenta & trica tolluntur, vt anima ab omni eo, quod mundi est, expedita & soluta, liberius & sine vilo obstaculo cœlestibus duntaxat intendere, Deoque se vnire & coniungere queat.

is modum serenior.

Ps. 104. 44

Ezech. 44

Deus hære-

ditas pau-

perum.

Psal. 15. 6.

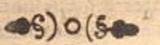
Psal. 15. 3.

Paupertas

Cœlestis est

Virtus S.

Francisco.



M C A

CAPVT IV.

In quo paupertas spiritus consistat.

Satis Redemptor noster Iesus declarat, in quo paupertatis illius, quam nos Religiosi profitemur, perfectio consistat: nimirum in illis verbis, *Beati pauperes spiritu*. Spiritus ergo, voluntatis & affectus paupertatem esse debere dicitur. Non satis est, diuitias & facultates mundi exteriori modo relinquere: sed debent & corde animoque relinquere. Illa scilicet est paupertas spiritus: nimirum quae non corpus solum, sed & spiritum & cor ab omnibus impedimentis liberat, & ab omni erga res terrenas affectu ac pedicis expedit eum pro liberis, & ab saecularibus & terreneis omnibus expeditis, libere & sine ulla impedimento Christum sequi, penitusque se perfectioni (qui finis est qui spectatur, & ob quod Religionem inuimus) tradere possit. Hieronymus serio diligenterque in hoc ponderat id quod Redemptor Iesus sic Petro dicens;

Matth. 5. 3.

Diuitia etiam affectu relinquenda sunt.

Matth. 19. 28.

Epist ad Iulian. Diacon. Epist. ad Paulin. Et lib. 2. contra Iovinianum. Crates magnam aurum in mare impetu abiicisse, dicendo: Abiite cum in mare pessum mala cupiditates, ego vos mergam, re abiicit.

Domine, ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? respondit: nempe, Amen dico vobis, quod & cetera qui secuti estis me. Nota, inquit Hieronymus, non dixisse Dominum, Amen dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia, sed vos qui secuti estis me. Nam omnia relinquere, posunt & fecerunt Diogenes, Antisthenes, & alij non pauci Philosophi; quorum vnum, nomine Craterem, patria Thebanum, idem Hieronymus scribit, cum multa possideret, & Athenas ad Philosophiae & virtutum studium iam abiire vellent, ne in hoc sibi diuitiarum impedimento forent, omnes suas facultates & possessiones vendidisse, & magnam auri vim ex iis redactam vno in mare impetu abiicisse, dicendo: Abiite cum in mare pessum mala cupiditates, ego vos mergam, re abiicit. ne ipse mergar a vobis, Phocion Philosophus, quem paupertatis amantissimum fuisse scribunt, cum centum milla talenta (id est, ad computum nostratam, sexaginta aureorum millia) mitteret Alexander Magnus, petiisse ab eadem afferentibus fertur, Cur isthanc mihi pecuniam Alexander mittit? Respondentibus illis, Ob solam virtutem tuam, & quia te inter omnes Atheniensis virum optimum & integerrimum reputat, ait Phocion: Simus igitur me esse talem. Atque hoc dicens, aurum accipere noluit. Tam celebre porro inter omnes Graeciae Philosophos hoc Phocionis factum & dictum fuit, ut ad multos dies aliud inter ipsos non querebatur, quam, utrosuisset maior, an Alexander tantum auri offerens, iam vero Phocion ipsum repudians, hocque eius responsum: Si me ut virum bonum & virtutis studiosum habet, equum esse me sinagoge, diuitias mihi mittere, quae quod minus sunt impedimento sine. Et horum plura adhaere possumus exempla. Esopius, Augustinus & Hieronymus docent, nec aurum nec argentum ellum homini nocuum, eorum adferre, & hoc multorum Patriarcharum, & sanctorum veteris testamenti, exemplis probant, vnde qui multas possederunt facultates, ut suere Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph Patriarchae, qui in regno prius a Pharaone fuis, & dominatus in tota terra Aegypti, Nec non Daniel, & cetera eius socij, qui in Babylone magna cum potestate & imperio dominabantur, sicut & Mandochaeus & Esthase in vniuerso regno Assueri, denique David, Job, & alij permulti, qui inter amplas opes, & mundi splendores, primariam paupertatis huius spiritus partem habebant, eo quod animum & cor iis non adiungerent, nec affigerent, sed exacte illud Prophetae seruabant, *Diuitia si affluant, nolite cor appondere*. Ut ergo ad propositum materiae punctum veniamus, duo potissimum ad hanc paupertatem spiritus, quam nos Religiosi profitemur, requiruntur, Primum, ut re ipsa & effectu omnia, quae mundi sunt dimittamus & renouuemus, sicuti per votum paupertatis id facimus, Secundum, ut haec ipsa

plus, quem paupertatis amantissimum fuisse scribunt, cum centum milla talenta (id est, ad computum nostratam, sexaginta aureorum millia) mitteret Alexander Magnus, petiisse ab eadem afferentibus fertur, Cur isthanc mihi pecuniam Alexander mittit? Respondentibus illis, Ob solam virtutem tuam, & quia te inter omnes Atheniensis virum optimum & integerrimum reputat, ait Phocion: Simus igitur me esse talem. Atque hoc dicens, aurum accipere noluit. Tam celebre porro inter omnes Graeciae Philosophos hoc Phocionis factum & dictum fuit, ut ad multos dies aliud inter ipsos non querebatur, quam, utrosuisset maior, an Alexander tantum auri offerens, iam vero Phocion ipsum repudians, hocque eius responsum: Si me ut virum bonum & virtutis studiosum habet, equum esse me sinagoge, diuitias mihi mittere, quae quod minus sunt impedimento sine. Et horum plura adhaere possumus exempla. Esopius, Augustinus & Hieronymus docent, nec aurum nec argentum ellum homini nocuum, eorum adferre, & hoc multorum Patriarcharum, & sanctorum veteris testamenti, exemplis probant, vnde qui multas possederunt facultates, ut suere Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph Patriarchae, qui in regno prius a Pharaone fuis, & dominatus in tota terra Aegypti, Nec non Daniel, & cetera eius socij, qui in Babylone magna cum potestate & imperio dominabantur, sicut & Mandochaeus & Esthase in vniuerso regno Assueri, denique David, Job, & alij permulti, qui inter amplas opes, & mundi splendores, primariam paupertatis huius spiritus partem habebant, eo quod animum & cor iis non adiungerent, nec affigerent, sed exacte illud Prophetae seruabant, *Diuitia si affluant, nolite cor appondere*. Ut ergo ad propositum materiae punctum veniamus, duo potissimum ad hanc paupertatem spiritus, quam nos Religiosi profitemur, requiruntur, Primum, ut re ipsa & effectu omnia, quae mundi sunt dimittamus & renouuemus, sicuti per votum paupertatis id facimus, Secundum, ut haec ipsa

ipsa toto etiam affectu & corde relinqua-  
 mus. Et secundum hoc precipue & maxi-  
 me requiritur, ut animus iam libere & ex-  
 pedite deo se & perfectioni totum ap-  
 plicet. Hinc etiam docet S. Thomas primum  
 illud (scilicet re ipsa omnibus renunciare)  
 ad hoc secundum ordinari, ut ita facilius  
 omnem erga eadem affectum exuamus;  
 quia id efficax quoddam medium est, ad se-  
 quentem hunc effectum assequendum: &  
 ad hoc ipse adfert illud S. Augustini. *Terre-  
 na deliquimus, ut ad deum adepta, quam concu-  
 pitis: atque inde longe distantius est tunc  
 affectum erga illa exuere, quam dum non  
 possidentur.* Multo enim facilius est nolle  
 quod de facto non habetur, quam desistere  
 & abdicare quod iam habetur: quia quod  
 non habetur, non curatur, & parvi sit velut  
 extraneum quid sit, quod quis iam reuera  
 habet, id in vitium & incorporatum vide-  
 tur. hinc dum id relinquit, sperinde dicit,  
 inquit D. Thomas, & dolorem sentit, ac si  
 membrum aliquod sibi praefecerat. *Quo-  
 d. Hieronymus Augustinus, & Grego-  
 rius occasione illorum D. Petri ad Chri-  
 stum verborum; Ecce nos reliquimus omnia:*  
 egregie id ostendunt. Dicit quippe Grego-  
 rius, *Grandis fiducia: Petrus (ut dicitur in Apo-  
 stoli) piscator erat, dives non fuerat, et  
 hoc in manu eius assequere dicitur, nihil habebat  
 praeter mercedem miseriam & consuetudinem  
 cibum, & retia quaedam semitrita:*  
*Et tamen loquitur confidens, Ecce nos re-  
 liquimus omnia.* Sed bene respondet D.  
 Gregorius, *Merito loquitur, etiam loquuntur,  
 quia in hoc re, fructus carissimus, iustum  
 debent ut potius pensare, quam venisum qui  
 relinquitur: multum relinquit, qui quan-  
 tumlibet parum, totum deseruit. Petrus nos  
 et habet cum amore possidemus, et ea quae  
 minime habemus, et desidero quaerimus.*  
*Multum ergo Petrus, et Andreas (et reli-  
 qui) dimisit, quando vterque etiam deside-  
 rium habendi reliquit. Multum sane is re-  
 linquit, qui deserit omnia quae habet, nec  
 non suum habendi desiderium ac volun-  
 tatem. Idem quoque dicit S. Augustinus:  
*Piscatores, vocante Domino quod nauiculae  
 et retia dimiserunt, omnia se dimisisse, et**

*Dominum secutos esse commemorando la-  
 tati sunt. Et reuera omnia contemnit, qui  
 non solum quantum potuit, sed etiam  
 quantum voluit habere, contemnit.*  
 Hoc magnae consolationis futurum est  
 nobis, qui quia pauca possidebamus, etiam  
 pauca dimisimus. S. Augustinus de semet-  
 ipso loquens, quod videlicet cuncta quae  
 habebat vendidisset, & deseruisset, ait:  
*Nec enim quia dives non fui, ideo minus  
 mihi imputabitur: nam nec Apostoli, qui  
 priores hoc fecerunt, dimiserunt. Sed  
 totum mundum dimisit, qui et illud quod  
 habet, et quod optat habere, dimisit.*  
 Tantum quis propter Deum relinquit,  
 quantum propter illum optare & velle  
 relinquit: atque idcirco totum mundum  
 & omnia pro se dimisit, si affectum &  
 desiderium dimisit non modo eius quod  
 iam habebat, vel habere poterat, verum et  
 iam omnium quae & velle & desiderare  
 poterat. Quocirca etiam cum Apostolis  
 gaudere & dicere se factus est, *Ecce nos reli-  
 quimus omnia.* Vnde qui multum in hoc  
 mundo possidebat, non propterea plus se  
 faciat, neque idcirco multum se deservisse  
 arbitrat: nisi enim simul desiderium er-  
 ga omnia quae velle & desiderare poterat,  
 extat, parum sane dimittit. Nec ille am-  
 plius longe dimisit, qui simul omne er-  
 ga cuncta mundi bona desiderium di-  
 misit.  
 In hoc ergo primaria & potissima pau-  
 pertatis huius spiritus pars consistit: in  
 hac inquam affectus a rebus omnibus di-  
 uulsione, alienatione, & despectu, ut ni-  
 mirum omnia mundana & creata pedi-  
 bus proteramus, & ceu stercorea arbi-  
 tremur, uti dicebat Apostolus, *Omnia  
 arbitror ut stercorea, ut CHRISTVM  
 lucrifaciam.* Cuncta nobis sunt, ut Chri-  
 stum lucremur, proculcanda, spernenda  
 parui ducenda. Hi quippe sunt pauperes spi-  
 ritu, quos ipse beatos vocat. Nec sine ra-  
 tione: non solum, quia ipsorum iam est re-  
 gnum caelorum, uti supra diximus, verum  
 etiam, quod iam tum magna quaedam satie-  
 tate gaudere incipiant; quae quaedam est in  
 terris beatitudo & felicitas. Neque n. vera

Epist. 83 ad Hilarium.

Totum mundum & omnia relinquit, qui quicunque animus potest velle, et optare, relinquit. Matth. 19. 27.

In paupertate spiritus caput est exuererum omnium affectum, et cuncta proclatere. Pauper spiritu omnia arbitrat, ut stercorea. Phil. 2. 8.



Lib. 3. & consol.

Lib. 3. de Trin.

Pauper spiritu beatus est, qui nihil ei deest.

Eccles. 5. 9. Avarus miser est, quia semper ipsi multa desunt.

Juvenal. Sat. 14.

Plutarch. lib. de tranquillitate animi c. 69. Val. Max. Alexandri Monarcha sitis plurimum mandorum cruciabat. Crates paupertate contentus suam felicem vitam semper agere dicebat.

hominis beatitas & felicitas, iuxta Boetium in co sita, vt multa possideat, sed vt desideria sua plene adimpleta videat. Er S. Augustinus ait, *Beatus est qui habet quidquid vult, & nihil male vult.* Hanc porro beatitudinem magis habent qui pauperes spiritu sunt, quam potentes & opulenti mundi huius: quia pauperes spiritu habent quidquid desiderant; cum nihil desiderent praeter id quod habent: hoc contenti & satuti sunt, nec amplius quid cupiunt; quin imo omnia illis superesse & redundare videntur. ac diuites huius saeculi nunquam pleni sunt, nunquam contenti: nam, iuxta Sapientem, *Avarus non impletur pecunia, & cupiditas nunquam dicit, sufficit.* quia haec omnia appetitus eius satiendo & replendo adeo non sufficiunt, vt etiam eum excitent & adaugeant. Sicut hydropicus quo plus bibit, eo amplius sitit, ita & avarus semper habere plura concupiscit.

*Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* & quantum eumque possidet, semper tamen inhiat inis quae sibi desunt, & semper plura habere desiderat; quia non curat ea quae iam de facto habet, sed quae habere possit: ac magis eum cruciat & angit id quo caret, quam recreat & delectat id quod habet. hinc perpetuo in angore & cruciatur degit, dum semper plura habere sitit, desiderat, & procurat.

Alexander Magnus cum Anaxerontium, vel Anaxarchum Philosophum differenterem docentemque audiret, infinitos in mundo mundos esse, flere cepit. Causam sciscitantibus suis, respondit, An non immerito lacrymari posse videor, quod, cum tot super sint (vt ille docet) mundi, nondum vnum sub potestatem meam redigere potui? Magis videlicet illum cruciabat desiderium eorum quibus carebat, quam oblectabat omne id quod iam subegerat. Et e contra Crates Philosophus, vili tunicula, & paupere palliolo ita contentus & quietus erat; vt semper festiuitate solennem agere videretur: abundantiorem scilicet ac magis contentus, & opulentior sua in paupertate, quam Alexander in totius orbis possessione.

Vnde etiam id ipsum huic Alexandro Diogenes Cynicus scite venusteq; respondit, vt inter alios S. Basilii refert. Cum enim Rex summa cum paupertate confidentem hunc Philosophum cerneret, ait illi, Multis rebus opus habere videris. has a me petito, & accipies. Respondit Diogenes: Vtri, tibi, o Imperator, plus videtur deesse: an mihi, qui praeter tunicam, & manticam meam nihil quaero, an tibi, qui cum Rex sis Macedoniae, tanto vitae discrimini exponis, ad regni tui limites dilatandos, & cuius cupiditati ne totus quidem terrarum orbis explenda sufficit? Equidem te ditior sum & opulentior. Addit autem S. Basilii, bene eum apteque respondisse. Nam, dicit mihi, inquit, Vt tibi videtur cupitior, illi tunc cui suppetit, ac nimium est, an is cui deest? In confesso est, eum ditior em esse, cui suppetit & redundat. Hic porro Philosophus omnia sibi censabat superesse, & nihil deesse omnium eorum quae desiderabat; quia plura non cupiebat quam habebat: Alexandro Magno vero multa deerant respectu eius quod optabat & habere volebat. Opulentior ergo Diogenes erat Alexandro, & magis deerat huic quam Diogeni.

Adeo vt vera diuitiarum & gaudium, vitaeque huius felicitas non tam in multarum opum possessione, quam in solo desiderio eorum complemento, & voluntatis satietate consistat: & paupertas non tam in rerum defectu aut carentia, quam in nimia hominis erga easdem fame, desiderio, affectu, necnon in insatiabili illarum habendarum siti & cupidine. Vnde aiebat Plato, *Quae (sitis) si recesserit, quis bonus est, diues quae fuerit.* Quod Chryostomus egregio quodam simili declarat. Si quis ait, tam tentens laborare siti, vt post vnam situlam haultam, hauriret mox aliam, & iterum aliam: & nihilominus tantum introitum aestum sentiret, vt satiari prorsus non posset, hunc, etsi magna illi aquarum copia ad manum esset, quam bibere posset, non propterea tamen beatum aut felicem duceremus: sed multo hoc illum felicioris qui nec sitim, nec bibendi desiderium in se

Pauper spiritu beatus est, qui nihil ei deest. Diuites estis, sed non habetis quod desideratis. Pauperes sunt, sed contenti sunt. Crates philosophus. Alexander magnus. Diogenes cynicus. Plato. Chryostomus.

se sentiret: quia prior ille instar hydropici est, vel eius quem ardentissima & vehementissima quaedam febris adurit; alter vero, tanquam qui bene valet, & sanus est. Hæc ergo est inter diuiciarum & opum appetentiores, & veros pauperes spiritu, qui contenti sunt eo quod habent, nec aliquid ex hoc mundo sibi cupiunt, differentia; quod hi sani & bene valentes, illi ægroti: hi saturi & repleti, illi famelici & sitibundi: hi denique opulenti, illi mendicæ sint.

Hoc scilicet per Salomonem Spiritus insinuat: Est, inquit, quasi diues, cum nihil habeat: & est quasi pauper dum in malis diuitijs sit, utpote semper esuriens, & plura appetens, semperque sibi defuturum quid existilians. Hæc est nimirum miseria, infelicitas & penuria, quam bona & opes mundi huius secum trahunt, quod satiare & vllum possessoribus suis adferre gaudium nequeant: hæc ex aduersum felicitas ac beatitudo, quam Spiritus pauperis includit, quod beatos efficiat eos, qui iam habent; propterea quod hi iam tum hoc sæculo ingenti quadam satietate gaudere incipiunt.

Socrates cum diis esse simillimum dicere solebat, qui quam paucissimis egeret, cum dii nullus egeant rei. Atque hic ipse per forum transiens, tantamque rerum venalium multitudinem videns, dicere solitus fertur: *Quam multis rebus ego non egeo!* sed imperita multitudo, avari quoque & cupidi, cum tantam rerum abundantiam contuentur, gemunt ac dicunt, *Quam multa mihi desunt!*

CAPVT V.

De Religiosis, qui cum maioris momenti res dimiserint, in Religione erga minutias ac reculas efficiuntur.

EX supra dictis, ad nostram utilitatem dicere possumus primum: nisi nos qui

mundum & opes & facultates eius dimittimus, simul etiam omnem erga eandem affectum exuamus, verè spiritu pauperes non esse. Hæc namque paupertas in eo consistit, ut non solum corpore & exterius cunctas mundi res missas faciamus, sed & voluntatem & affectum penitus ab iisdem auellamus. Atque hoc potissimum paupertatis spiritualis membrum est. Vade, si adhuc quidam erga illas affectus in te vituit, nondum eas penitus & ex animo reliquisti: sed vna tecum ad Religionem adduxisti, cum in corde eas tuo adhuc infixas retineras: itaque non verè, sed fide & mendaciter es pauper: & consequenter nec verus, sed fictus & per speciem Religiosus: cum corpore solum in Religione sis, spiritu vero & animo verferis in mundo. Ergo falso Religiosi nomen habes.

Secundò, hinc sequitur Religiosum, qui mundi facultates & diuitias iam contemptis ac missis fecit, si hic in Religione erga minutas reculas, puta cubiculum, vestem, librum, imaginem, aut alia id genus perditæ afficitur, verè & perfectè pauperem spiritu non esse. Eadem hic militat ratio quæ antè, quia scilicet primaria paupertatis spiritus, pars in affectu erga res mundi, auulsione, & cordis ab iisdem alienatione consistit. Qui vero sic affectus est Religiosus, affectum hunc & amorem ne usquam deposuit: sed quem in sæculo erga res illas amorem habebat, hunc in Religioso statim ad minutas ac nullius momenti res conuertit ac transfudit: & tam cor eius modo erga ineptias hæc pueriles afficitur & adhæret, quam in sæculo erga facultates & opes omnes afficiebatur. Egregiè punctu hoc Cassianus pertractat. Nescio, inquit, quomodo rem quandam ridiculam, quæ in Religiosis quibusdam usu venit, exponam: quod, postquam facultates omnes & diuitias, quas in mundo habebant, generose dimiserunt, tanta tamen in Religione erga reculas & minutias contemptibiles sollicitudine & passione ferantur, ac superuacaneas aliquas & impertinentes commoditates tam efficitim quærant & consecrantur, ut haurum curæ nonnumquam

Non est verè pauper spiritu descendus, quæ affectum erga res mundanæ non exuit.

Paupertatem spiritus non habet religiosus, qui res minutulas efficitim amat.

Collat. 4. Abbat. Dac. mel. c. 21. Sape religiosi magnarum opum contemptores ad res minutulas nonnumquam hærescunt.

M 3 quam

quam pristinam omnium facultatum supererogationem. Quibus parum profuturum aut, amplas se possessiones & substantiam copiosam deseruisse, eo quod affectum erga eandem haud deposuerint, sed eum ad res friuolas ac minutas commutarint & traduxerint. Nam vitium cupiditatis & auaritia quod erga species pretiosas exercere non possunt, circa vtiliores materias retinentes non abscidisse, sed immittasse se probat pristinam possessionem. Eade qua ante a libidine detinentur, quasi vera differentia tantummodo merallerum, & non ipsa possessio cupiditatis habeatur innoxia, & quali propterea magna deseruilemus, vt affectum & amorem nostrum paruis & minutis applicarem, neque enim ad hoc maiora dimittimus, sed idcirco perisiores abieciimus materias, vt facilius deseremus. *Religiosi*

*Aequali in vitio ponitur, siue in parua, siue in magna re eque immoderati affectum ostendat.*

*Est vlt opuscul eius in Biblioth. SS Patrum Tom 3. Aurum vel argentum non inficit animam: sed immoderatus organa inficit.*

Idem quoque declarat Abbas Marcus, in quadam consultatione & colloquio, quam alloquitur animam: *Et nec, inquit, anima mea cara nec aurum cumulamur, nec argentum nec prada possidemus. Et ego respondeo ista nec aurum, nec prada per se detrimentum asserre, sed praestertim illorum usum & inordinatum erga eadem amorem. Quidam enim diuites cum diuitiarum amore minime tenentur. Deo placeuerunt, vt S. abraham & David: vos vero sine diuitijs, vt pote quas abieciimus, & auaritia vitium in materia abiectissima nutritis; non cumulamur aurum, vel argentum, sed res vilissimas congerimus, de his affectum & animum applicamus, & tanto eas amore prosequimur, quanto in saeculo*

aurum argentum ue prosequeremur, & subinde non minus ob has inquietamur & angimur, quam ob illas inquietamur in saeculo; & tortasse etiam magis. Principatum, Episcopatus, & dignitates non accipimus, non aspiramus acillas, neque eximimus, sed omnia ratione gloriam & laudem hominum accipimus, eamque quomodo unque possumus, procuramus, gaudemusque cum vel laudamur, vel magno ducimur, tam ab ijs qui domi sunt, quam qui foris.

Miserabiliores ergo & reprehensione digniores sumus quam ipsi mundani, inquit sancti illi scriptores, quod nos indignus & vilis quam ipsi deiecerimus. Est enim mundani affectum ad aliquid transferant, eum tamen applicant ijs, quae momenti & pretij videntur: ac nos, cum haec grandia deseruerimus, ad res viles & tenues amorem transferimus. Ad primum pueritiam redimus, grandescere debemus & inolescere, & inolescere, ac cum apostolo in virum perfectum quotidie crescere. & contra plane facimus, dum in ijs (quales eramus dum Religione inuicemur) opus mundi sunt relinquimus, & in ijs, quae sua transendeunt, adueno pueri facti sumus, ad inania & pueriles in epas animum traducentes, atque ut puer, dum pomum illic meli, quae in familia auferimus, quam in pomum lacrymatur, ut illud dum resulat, ergo quam affligit bannit, carere cogimus, vel denegantur illis petita, statim turbantur & reuertuntur. Hoc est, quod Cassianus vna ex parte sibi, ex altera vero in gona commiseratione & compassionis, & gratia ait, quod nimium vit grauis & Religio, cui animus fuit & mundum, & quid in eo eras dimittendi, vique eo se rebus inferioribus, vilibus & minutis abijctis, velle corbet, & inquitet (vt turbant) solet puer si, quando pomum illi negatur, dum nuge abaque pueriles & ineptiae ab eo sublatas sunt.

S. Bernardus ad Monachos quosdam scribens, in haec verba loquitur: *Miserabilior es sumus omnibus hominibus nos monachi, si pro tam exiguis, in Religione vanis in patimur detrimentis, id est, propter illa, minime*

omne

omne quod hactenus collegimus bonum, & quidquid reliquimus id disperdamus. Quid enim insipientia, imo quod insidia est, & qui maior a reliquimus, minor a eum tanto discrimine teneamus? Videre vis lazarum? rogat S. Bernardus: Si mundum contempserimus, vniuersum: si abrenuerimus, vniuersum affectibus propriis, quorum, si maioris carere, mancipium non fuerit, si idemque non venter, ut voluntatem nostram faceret, sed imposuimus homines super caput nostrum: quid non oportet fieri, ne forte contingat haec omnia nobis in insipientia nostra, & negligentia desperare?

CA. P. VI.

De tribus gradibus paupertatis.

Tres paupertatis gradus a sanctis Patribus, & vita spiritualis magistris communitur traduntur. Primus est eorum, qui quidem exterius res mundi deseruerunt, sed nondum interius, nec per voluntatem: imo vero adhuc erga eandem perditam afficiuntur. Hoc iam ante diximus, non veros, sed fictos esse pauperes, & falso Religiosorum nomen obtinere. Alter paupertatis gradus est eorum, qui omnia quae mundi sunt, effectum simul & voluntate dimiserunt, quin etiam hinc in Religione omnem erga superflua quiescentia affectum deposuerunt, erga necessaria tamen mire adhaerent, seduloque procurant, ne sibi quid desit eorum quae sibi necessaria sunt, atque in omnibus, scilicet in vitiis, vestitur, cubiculo, & omni denique re aliis, bene sibi commodeque prospectum capiunt: vnde si quid in eis defuerit, dolent, conqueuntur, & expostulant. Haec non est perfecta paupertas.

Vnde egregie S. Bernardus: Volendum sane, & deplorandum in primis est, tot hodierna die reperiri, qui spectato paupertatis nomine gloriantur, & aliter esse pauperes volunt, nihil ut sibi velint deesse, sed omnia quae abundantissime suppetere. Haec non tantum inopia & paupertas est, quam copia & opulencia: & quidem tanta, ut ne diuites quidem huius saeculi parem habeant: utpote quibus non raro multa in his rebus defunt: modo quidem, quia non habent per omnia quae eunquae desiderant: alias ne quid de rebus suis expendant, hinc magis ex parsimonia abstinent & se continent, quam nos ex amore virtutis: alias denique quia, esto omnia habeant, & etiam insumere audeant, famuli tamen usquequaque ad subitum & mentem ipsis non seruiunt. Tu vero, qui Religiosus es, & paupertate profectus, quin imo votum eiusdem concepisti, nullam patri necessitatem cupis, & nulla recarere. Hoc non est paupertatis, sed commodorum tuorum amicum & cupidum esse; & velle ut omnia tibi affatim suppetant. Possitan etiam in mundo multo plura nobis deessent. Dissentaneum proinde ac nefas est, ut in Religione, ad quam venimus ut nos mortificaremus, ac poenitentiam ageremus, maiores delicias & commoditates sectemur, quam in mundo habuissimus.

res volunt, nihil ut sibi velint deesse, sed omnia quae abundantissime suppetere. Haec non tantum inopia & paupertas est, quam copia & opulencia: & quidem tanta, ut ne diuites quidem huius saeculi parem habeant: utpote quibus non raro multa in his rebus defunt: modo quidem, quia non habent per omnia quae eunquae desiderant: alias ne quid de rebus suis expendant, hinc magis ex parsimonia abstinent & se continent, quam nos ex amore virtutis: alias denique quia, esto omnia habeant, & etiam insumere audeant, famuli tamen usquequaque ad subitum & mentem ipsis non seruiunt. Tu vero, qui Religiosus es, & paupertate profectus, quin imo votum eiusdem concepisti, nullam patri necessitatem cupis, & nulla recarere. Hoc non est paupertatis, sed commodorum tuorum amicum & cupidum esse; & velle ut omnia tibi affatim suppetant. Possitan etiam in mundo multo plura nobis deessent. Dissentaneum proinde ac nefas est, ut in Religione, ad quam venimus ut nos mortificaremus, ac poenitentiam ageremus, maiores delicias & commoditates sectemur, quam in mundo habuissimus.

Si ergo ad ipsam paupertatis huius spiritus perfectionem peruenire volumus, si nomen Religiosum profus adimplere, & ut vita nostra cum nomine quo dicimur coincidat, ulterius ad tertium paupertatis gradum ut transeamus, nobis enitendum est, qui est, paupertas necessaria parum pendit. Oportet inquam affectum, non solum superfluarum, & quibus haud agere careri potest, verum etiam necessarium rerum deponere, adeo ut etiam in his vere sumus pauperes, & affectum & desiderium quoddam paupertatis ostendamus, & esto eis ex toto carere, & profus relinquere non possumus, id saltem quod necessarium est, satis parce & limitate vsurpemus; hancque necessitatem non nimis excedamus aut dilatemus, sed quam possumus arctissimam & angustissimam faciamus, gaudentes semper aliquid quoad hoc, ex amore paupertatis, pati.

Idem S. Bernardus. cent. tract. de vita spirituali c. 1. Arbert. Magni in paradiso animi c. 1. Paupertas, quam nihil sibi vult deesse, non est inopia, sed plus quam dimittum omnium copia. Paupertas proprii semper commodi sat agens Religiosum dedecet.

Paupertas perfecta est, tam res vitales necessarias negligit.

Paupertas perfecta necessarius parce vitatur.

Scribit



S. Vincent.  
de vita spi-  
rit. c. 1.

Vere pau-  
per est spi-  
ritu. qui  
paupertati  
in delecta-  
tur incom-  
modis.

Scribit quidam vir sanctus: Laudabile non est, aliquem pauperem esse, nisi dum cum pauperimus est, eam qua laborat paupertatem diligit, ea gaudet, eam perferit, & quicumque in eadem occurrunt defectus & carentia, æquo animo ex amore Christi lesu tolerat. Qui ergo videre vult, verene pauper spiritu sit, & num in eo proficiat, videat num paupertatis effectibus, nec non eiusdem amicis & sodalibus (puta fame, siti, frigore, defatigatione, nuditate) læteretur. Vide num veste trita obsoletaque, & calceis veteribus læteris: vide num gaudeas, cum quid in mensa tibi deest, quando in re aliqua præteriris, quando quid non vsque adeo ad palatum tuum est: vide denique, num volupte tibi sit, cum cubiculum vsquequaque accommodum non est. Si enim in his non gaudeas, nisi hæc non ames, sed declines, nondum ad spiritus paupertatem peruenisti; quod postea vberius declarabimus.

## CAPVT VII.

*Aliqua ad paupertatem spiri-  
tus consequendam, eamque con-  
seruandam media sugge-  
runtur.*

**A**D paupertatem spiritus obtinendam, illiusque conuersationem non pauper spiritu nulla re tanquam propria vti-  
tur. Id ipsemet egregia similitudine indicauit: dicebat quippe Religiosum in omnibus quibus vitur cogitare debere, se ijs perinde ac statua solet, vestiri & ordinari: nam vti hæc nullo modo resistit dum ornamenta eius auferuntur, nec cur auferantur, quærit; pari modo tu te in veste qua indueris, in libro, breuiario, & omni eo quo vteris geras oportet. Vt si tibi dicatur, vt ipsum alteri cedas, aut cum altero mu-

res, non magis inde doleas, quam statua cum suis vestibus spoliatur. Si id tali modo possideas, minimè id velut proprium duces. At si, cum tali cubiculo emigrare, tale quid à te abdicare, aut cum altero commutare iuberis, magnam in te repugnantiam sentias, vel difficultatem, nec instar statuæ te geras; signum euidentis est, id te velut proprium dixisse, propterea quod doleas & angaris, cum ipsum tibi auferetur.

Hanc ob causam sanxit B. Pat. Superiores nostri subinde subditorum suorum quoad virtutem paupertatis & obedientiæ, periculum faciant ac tentent, perinde ac olim Deus, inquit, Abraham tentauit, vt qua quisque virtutem habeat, appareat. hacque ratione illis detur occasio magis in eadem crescendo. Optima quædam probandi ratio, & conuenientissimum quoddam ad id quod dicimus, medium est, autere nobis id quod habemus, & ipsum cum alio vt commutemur iubeo. Quocirca S. Augustinus, de affectu erga res hæc terrenas loquens, ait, *Plerumque cum adsumus Lib. 1. de nobis, putamus quod non ea diligamus, sed, serm. Dum. cum abesse ceperint, inuenimus qui simus in mente.* Si, dum vel ipse rem aliquam relinquis, vel ab Superiore ea tibi tollitur, repugnantiam vel difficultatem aliquam in te sentis, & fortasse tu te tentas; signum est te paupertati nimio opere erga eam affici; ex affectu enim dolor hic & sensus est enatus. Hoc enim si edis, que ne amore nostro ablerat, quod sine dolore rem, quæ discedit, ait Augustinus, *non relinquitur sine dolore, quod cum delectatione retinetur.* Quando sine dolore rei alicui relinquitur & tristitia, argumento id est, illi nos affectu non adhaesisse, nec perditæ eam adhaesisse: at, quando cum dolore & amaritudine animi relinquitur, indicio est, mirè erga eam nos affectos fuisse. Optimum ergo & consultius est, vt sæpe nos hinc in rebus Superiores exerceant, cubiculum quod fortasse commodum nobis erat, & erga quod valde affecti eramus, nos mutare, librum quoque carum dimittere, & vestem cum alia incommodiore mutare iubendo; ne quid in huiusmodi

modi rebus nobis prescriptione vindicemus. Hac enim ratione paulatim subingredi possit proprietatis, & solidissimus hic paupertatis murus, scilicet subruat ac everti.

Exercitium hoc per frequens fuisse legimus apud priscos illos Patres, ne erga frivolum, quod haberent, nimio opere afficerentur, idque sibi velut proprium assererent. Sic S. Dorotheus cum discipulo suo Dositheo fecisse legimus. Cum enim hic illo iubente vestem confuisset, & optime sibi accommodasset, eam deinde Superior illi auferbat, & alteri dabat. Hoc porro S. Dorothei liber cum nostra procedendi ratione & instituto optime congruit, & ad multa minuta particularim descendit. In eo legitur S. Dositheus, cum domus infirmarium ageret, & gladioli cuiusdam & cultri amore caperetur, eum a S. Dorotheo superiore suo, non in suis, sed in nosocomij, cui praeerat, usum petiisse; ex hoc vero audiisse: *Placetne tibi Dosithee? Visus fieri huius gladioli servus, an servus Christi? Non erubescis appetere & velle, ut gladiolus hic admissus tibi?* Quoties id nobis ipsis dicere possemus, Non erubescis, ut puerilis aliqua ineptia dominetur tibi, teque transuersum abripiat? Eum posthac amplius ne tangas. Dictum factum. Nam ex inde eum Dositheus cultrum in manus non sumpsit. Nostrum vero est hac non ut inania, vel pueriles nugas, nulliusque momenti rem ducere: ut S. Hieronymus simili in exemplo praclare scribit: *Iis, inquit, qui virtutis valorem & pretium ignorant, nec ad perfectionem puritatemque eius perueniunt, haec fortasse ludicra & puerilia, paruique momenti videbuntur; sed reuera non nisi summe cuiusdam perfectionis, & sanctae sapientiae sunt, quae a sapientibus & prudentibus huius mundi abscondita, at humilibus ac simplicibus corde reuelata & manifesta est.*

Alterum, quod nobis ad in hac spiritus paupertate inuolante manendum, mirifice conducet, erit, nihil habere quod superfluum sit. Quod in Societate, singulari Dei beneficio in primis seruatur. Cubicula quippe nostra petinde sunt, atque illud,

Rodriguez exercitij part 3.

quod pia illa Sunamitis in Elisaei Prophetarum usum, semper instructum & paratum tenebat. Cum enim identidem Propheta per eius aedes transiret, ait viro suo, *Ani-maduerto quod vir Dei sanctus est iste: faciamus ergo ei cenaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat sibi.* Haec ergo cubiculorum nostrorum esse suppellex debet; videlicet lectulus, mensa, sella, eandemque, id inquam tantum quod necessarium est. Nequaquam enim apud nos moris est, nec villo modo permittitur, ut quis cubiculum figuris, tabulis, pictisve imaginibus, aliisque ad genus rebus instructum & adornatum habeat; illicitum quoque est sedilia ornata, armariola, pulpitumve operis elegantioris, tapetia mensalia, aut ad ianuam praetensa velamina habere, uti & electuaria, tragemata, aut aliud quodcumque delicatius hypotrimum ad nostram, vel aliorum, qui nos visitaturi sunt, consolationem recreationemque asseruare: adeo quidem ut, quo vel paucillum aquae bibatur, facultas Superioris petenda sit, & ad refectorium eundemque, ne librum quidem habere fas sit, in quo vel linea calamo ducatur, & quem secum quis tollere possit. Negari profecto non potest, quin haec magna sit paupertas: Simul tamen id non parua quies est, & ingens perfectio. Certum est enim, per isthac religiosum mire turbari, inquietari & impediti: Et enim haec non sine magna animi anxietate & distractione haberi, conseruari, & adaugeri constat. Porro dum ea haberi videntur (ut id apud nos veretur) nullum profus omnia haec inconuenientia locum habent. Hinc inter alias rationes, ob quas in Societate exteros ad cubicula nostra admittere non solemus (ut alia taceam incommoda, hinc sequi solita (non postrema est haec, ut hoc pacto suo in vigore melius nostra conseruari paupertas queat. Homines siquidem sumus; nescio autem utrum, si in cubiculum nostrum veniret nobilis, mercator, aut doctor, cuius confessionem excipimus, tantum virtutis nobis futurum

N esset,

A. Reg. 1. 9. 4  
Quasi pauperum religiosi cubicularia supplere.

Quasi in pauperum religiosorum cubiculo superflua

Paupertas cubicularum in societate locum.

Per superflua in cubiculo surbatur religiosum.

Ad paupertatem conseruandam Societas exteros ad cubicula non admittit.

esset, vt ea quam in ipsis præferimus, paupertate contenti simus: at vereor potius, ne ipsum libris instructissimum habere vellemus: nam propter libros saltem, me visitans, vt doctum magnique nominis virum existimabit. Proinde magno hoc nobis est ad paupertatem nostram cōseruandam, superfluaque nulla habenda, auxilio, ipsumque magni faciendum, danda quoque opera, vt semper in eo progrediamur.

*Insigne paupertatis documentum est, si res belias & superfluas religiosi superioribus in manum tradant.*

*Cap. 43.*

*Pauperes ex S. Hieronymi ordine res olim superfluas & curiosas in numerum collatas in capitulo conseruabant.*

*Lib. de informat.*

*Nonior. p. 2 c. 9.*

*Res superflua ad Superiorem delata non facile alio danda.*

Optimum quoque ad in sancta hac paupertate manendum, medium, ipsumque in primis laudandum est, id quo religiosi nonnulli vtuntur, diu cunctas suas reclusas (quas affectiones vocant) ad Superiorem dederunt, easque omnes à se abdicant, tamen ea alioquin sint huiusmodi, vt licite & præter obedientiæ prætergressionem haberi possint. In Chronicis Ordinis S. Hieronymi legitur, hoc illius sub initia exacte solitum obseruari, tamque sollicitè aduigilasse Superiores, ne quis religiosorum superfluum aut curiosum quid possideret, vt cum penes aliquem quid aut curiositatem, aut paruam religiositatem spirans reperiretur, fratres omnes ad Capitulum cōuenire, ibique ingenti excitato furore, ipsum flammis absumere solerent, dicebantque sancti hi viri, id genus in anias religiosorum idolatriam videri. Hoc ergo nostrum est imitari, & omnia quæ nobis hand sunt necessaria, cubiculis excludere, eaque à nobis omnimodis abdicare, ad Superiorem ea, sine ulla eorum redhabendorum recuperandorumque spe deferendo, eique offerendo. Vt autem hæc à nobis abdicemus, & Superiori offeramus, affectu nos quodam in illa terra non est necesse, satis est, si ea necessaria non sint.

Addit his aliud quid S. Bonaventura, nimirum, ne quidem vt alijs detur (vti nonnullis facere cōstat) per speciem præmiorum, & ad eos lucrificandos, vel sub deuotionis prætextu, huiusmodi à quoquam reclusas possidendas videri: quia tandem eorum hominis occupant, & distractionis magnæ sunt occasio: vt taceam, hominem hoc pacto se singularem facere, & inter alios velut eminere velle: ipse quippe videtur esse is, qui harum rerum in domo velut officii-

nam teneat, & ad quem omnes recurrere debeant. Est & aliud, inquit sanctus ille Doctor, præterea hæc in re incommodum, nimirum, quod sæpenumero id genus reclusas sine Præpositorum licentia alijs dentur (modo quidem, quod inaduerterent id fiat: modo, quod toties ad Superiorem cum huiusmodi nugis recurrere aliquem pudeat) simul etiam quod is in causa sit, cur & alij eas subinde sine licentia & facultate recipiant: tum quod illas recusare non audeant, tum ne ei qui illas dat, pudorem incutiant. Atque ideo in causa est, cur alij propterea partim scandalizentur, partim scrupulū & remorsum sentiant. Interdum quoque per hæc donaria & munuscula particulares quædam foueri aliqui solent amicitia & familiaritates, quas sancti Patres admodum fugillant, quod hæc (sicuti uo loco diximus) in summum fraternæ caritatis & vnionis præiudicium cedant. Hanc ob causam nostris hæc, ait S. Bonauen. maioribus non placent; vt & in religione hac nostra mire displicent. Etsi enim id in nonnullis, ob ea quibus funguntur, ministeria toleretur, in alijs tamen, superioribus id non placere, & fratribus nostris scandalo esse, in confesso est. Religiosus quippe adeo esse debet inops, vt quod det, non habeat. Atque hoc est, quod alios edificat, qui autem minutias & reclusas habere gestiunt, quas alijs dent, nec proximum edificant, nec tantum ab alijs ducunt. Quocirca æquum videtur, vt in hoc sancti Bonaventurae consilium sequamur.

Huc quoque non parum conferet si consuetudinem moremque, in quo sanctæ paupertatis virtus non mediocriter relucet, & quæ in Societate per Dei gratiam, satis exacte vsurpatur, promouere studeamus: quod nimirum cubicula occlusa non habeamus, & sine particulari Superioris venia nos armarium, pulpitu, arcam, aut aliud quid quod secla clauditur, habere nefas sit. Omnia quippe Superiori aperta sunt & patentia. Adeo vt etiam in ipso modo habendi ea quæ habemus, & quibus utimur, dicere palam videamur, Accipe id tibi, si visis. Bene autem id ponderauit S. Hieronymus

Regul. Triplex se-  
cundum  
quod  
regulatur.

onymus dicens, *Nec opus sit clauibus, si  
iam ex ipsis monstratur exteriorum indi-  
cis quod nihil habetur extrinsecum prater  
Iesum.* Esto autem omnia ita in propatulo  
& aperta sint, à parte domesticorū tamen  
ea per Dei bonitatem tutissima sunt. Ut  
enim ipsum facile satis & secure facere  
possimus, B. P. N. regula quadam particu-  
lari sanxit: Primo quidem, ne quis alterius  
cubiculū sine Superioris facultate ingredi  
presumat: qua inhibitionis sera & clauē  
cubiculum nostrum melius custodiatur  
oportet, quam clauē quadam ferrea. Deinde  
ne quis è domo vel fratris sui cubiculo  
Præpositi iniussu quidquam accipiat: quæ  
secunda sera & clauis est, & quidem vali-  
dissima. Omnia obsignat & confirmat  
ipsum paupertatis votum, quod tertia ca-  
tena & obseruatio est, eaque solidissima  
Tribus hisce seris & clauibus, ita fortibus,  
magis tum cubiculum, tum quidquid eo  
continetur, à domesticis tunc & clausum  
esse debet (etsi omnia pateant & in propa-  
tulo sint) quam si ferreis ianuis & catenis  
obseruata essent. Omnes ergo dare operam  
debemus, ut id passim obseruetur, quo ma-  
gis in vsu sit, ac semper latius promanet.  
Magna porro castigatio dignus foret is,  
qui per audaciam suam in causa esset, ut  
hæc simplicitas, sinceritas, & perfectio,  
quam Societas quoad hoc obseruat, viola-  
retur, nosque periculo exponeret, ut rem-  
tam sanctam, & in qua sanctæ paupertatis  
virtus ita resplendet, immutaremus. Quos  
grauiter, & verbis efficacissimis Sancti Ba-  
silii & Bonauentura perstringunt.

Constit.  
in spe-  
ciali  
114.4

CAPVT VIII

*Aliud suggeritur medium, quod  
nobis ad paupertatem spiritus  
obtinendam, & ad in eadem  
manendum, mirifice  
conducat.*

**A**d paupertatis spiritus conseruationē,  
& ad perfectionem eiusdem obrinen-

dam non parum quoq; nos iuuabit, si non  
solum superflua à nobis abdicemus, verum  
& operam demus, ut etiam in ijs quæ pro-  
fus necessaria sunt, & quibus plane carere  
nō possimus, paupertatis virtus reluceat,  
ut in omnibus iis, pauperes cum simus,  
pauperes appareamus. Hoc nobis S. P. N.  
Ignacius in Constitutionibus præscribit, &  
secundum commendat. *Vitius, inquit, ve-  
stitus & lecti ratio erit ut pauperibus ac  
commodata: & unusquisq; sibi persuadeat,  
quod quæ vilissima erunt ex iis quæ domi  
sunt ei tribuentur, propter maiorem abne-  
gationem, & spiritualem profectum.* Et alio  
in loco. *Diligant omnes paupertatem &  
matrem. Suxta mensuram sanctæ discre-  
tionis sui temporibus eius effectus aliquos  
experiantur.* Vult ergo S. P. ut id quod vile,  
& omniū pessimū est, nobis desideremus:  
non tamen, ut non nisi nuda semper conci-  
piamus desideria, sed ut re & opere ipso ali-  
quos incerdūm paupertatis effectus sen-  
tiamus, ut, esto nunquam desit quod ad vi-  
tam ducendam necessarium est: semper  
tamen sit, in quo sanctæ paupertatis vir-  
tus queat probari. Neque vero satis illi id  
fuit ita in genere semel & iterum declara-  
re, verum etiam postea in sexta Constitu-  
tionum parte, ex professo & in particulari  
explicat ac describit, qualis noster esse ve-  
sticus debeat, ut, cum vna ex parte religio-  
sus sit, ac ministeriis nostris conueniens, ex  
altera etiam paupertati quam profitemur,  
respondeat. *Tria porro in illo seruanda  
monet. Primum, ut honestus is sit, quia re-  
ligiosus sumus. Alterum, ut regionis in qua  
vitiūmus, consuetudini vsuique sit accom-  
modatus: propterea quod nostra viuendi  
ratio quoad exteriora commu-  
nis & vulgaris est. Tertium, ut pauper-  
tati non aduersetur. Tum autem, ut  
colleo declarat, vestis nostra pauper-  
tati aduersetur, si è panno subtiliori  
conferretur. Quem si parentes, con-  
sanguinei, amici ac benefactores dare  
cupiant, illius est eum minime vsurpa-  
re: neque enim ea pauperis & Consti-  
tutionibus nostris consentanea ve-  
stis foret. Obiciunt autem nonnulli,  
N 2 panno*

Cap. 4. Exa.  
gen. 5. 26. &  
regul. 25.  
Summar.

3 p. Constit.  
c. 1. §. 25. re-  
gul. 24.  
Summar.

3 p. Constit.  
c. 2. §. 3. &  
littera C.

6 p. Constit.  
c. 2. §. 15. &  
in declara-  
tion.

Vestitus sit  
honestus.  
Consuetu-  
dini accom-  
modatus.

Paupertati  
conueniens.



panno pretiosiore ut longe utilius & compendiosius videri, quod ex eo panno confecta vestis diutius duret, quam duas vel tres alię panno secundo: proinde maiorem paupertatem videri, si talis ad usum comparetur. Sed hæ mundi & carnis rationes sunt. Longe quippe potius est paupertatē relucere in veste quā gestamus, & in eo quod pauperes videamur, & ad instar pauperum vestiamur (quoniam pauperes sumus) quam in omni quæ cogitari possit parsimonia & compendio. Ad hæc, non in panni qualitate tantum, verum etiam in ipsa vestis forma paupertas eluceat necesse est: nam si quis vestem omni ex parte completam, laxam, & magnificam habere vellet, ea pauperi religioso consentanea ac decens minime foret.

*3. p. Confir. p. 2. l. 1. ser. 6.*

*In regul. s. h. m. d. i. p. 22. d. Tim. 6. d.*

Duo tantum P. N. in vestitu spectari vult: Primo, decorem & honestatem; deinde, ut nos à frigoris iniuria defendat. ob hæc enim duo vestis primo vsurpari capit, & hic primarius eius est finis. Est hæc item doctrina S. Basilij, qui ad hoc propositum adducit illud Apostoli: *Habentes alimentis, & quibus regamur, his consentis simus.* Vbi sanctus quidam expositor ait, *Nora, dixisse Apostolum, Alimenta, non oblectamenta: & quibus regamur, non quibus honoremur.* Satis nobis esse debet solum necessarium; reliquum quod magnificentiam & inanem ostentationem spirat, à religione prorsus est proscribendum, & nullatenus permittendum, quia vanitas & profanitas est. Apoge procul hinc hæc omnia: & per hoc ostium & rimam mundus ad nos non penetrer. Quam S. Franciscus etiam in sua olim religione hoc timuit! Nam eum F. Helia (ut in Chronicis Ordinis scribitur) magni vir in eo nominis, qui quæ etiam ut Generalis Ordinis Minister ei præfuit, vestem sibi longam, amplam, ac manicis oblongis, & panno subtiliore comparasset, eum S. Franciscus ad se coram multis fratribus vocavit, sibi que vestem illam, quam indutus erat, petijt exhiberi. Hanc ergo acceptã protinus sua superinduit, plicas sinuum eius concinnando, pendens caputium a commodando, & manicas com-

*fr. li. 2. c. 19*

*S. Franciscus actione mirabili ostendit quã Religiosos dedecus potest fieri habere.*

plicatas inuertendo, gestibus quibusdam vanitatem sæcularem spirantibus: Vnde mox erecta ceruice, pectore turgido & inflato, gressu superbo incedere cepit: ac voce sonora & ad grauitatem composita fratres præsentis compellere, dicens: Saluet vos Deus, gens honorata. Strabant attoniti fratres, visis & auditis ijs, quæ vir sanctus faciebat & dicebat. Hoc porro iam factum, magno quodam seruore & zelo, indignandus raptim vestem hanc exiit, & quam poterat contemptissime à se procul abiecit, F. Helia, audientibus omnibus, dicens. Ita degeneres Ordinis filij, vestiti incedunt. Deinde in habitu suo humili, contemptibili, angusto & curto manens, vultu ad hilaritatem & mansuetudinem composito, magna cum humilitate & familiaritate fratres suos alloqui, ac summa illorum mansuetudine paupertatem & humilitatem edocere cepit. Nos ergo fratres, inquit, non spurij ac degeneres religionis filij, sed legitimi sumus, vt omnibus matris nostræ sanctæ paupertati similes appareamus. Vestis nostræ talis esse debet, qualis pauperum esse solet, nimirum vt in ea reluceat paupertas, & ex ea pauperes nos esse appareat. Et propterea etiam minus fratres oporteret, quam decenter facere possumus; nec non aliquanto infra eum gradum descendere, quem suo nobis homines iudicio necessarium censent. Neque enim is in vestitu pauper dicitur, qui quid vestium sibi necessarium est, completis sine habet, nec in eo pauperem se esse ostendit, sed ille, cui aliquid etiam deest de eo quod necessarium est. Vnde etiam supra diximus, veram paupertatem consistere in eo, quod gaudeamus cum aliquem nos defectum & carentiam pati contingit, etiam in ijs quæ necessaria videntur: & eum, qui nullam prorsus necessitatem pati ac perferre vult, nondum ad paupertatis spiritus perfectionem peruenisse.

Quod de vestitu dictum est, etiam est de reliquis rebus quæ ad usum nostrum feruiunt, intelligendum: nam in omnibus illis procurare debemus, vt sanctæ paupertatis virtus ubique reluceat, & de foris appareat.

pareat esse nos pauperes; in cubiculo aliud non habendo, quam quod omnimodis necessarium est, atque id etiam vilissimum, puta mensam pauperum, lectum contemptissimum; denique quod domi pestissimum est, tibi ut cedat velles debes. Libros vero, qui tibi non per necessarios sunt ad Bibliothecam communem deferas, magnificum tibi nolito putare quod multos in cubiculo libros habeas. S. Bonavent. hac in parte satis ad particularia & minuta descendit, religiosum etiam atque etiam monendum quid habeat praeter id quo facile carere non potest; atque hoc etiam procurare debet, ut ne sit nimis curiosus, vel elegantis; sed secundarium, ineptum, vetus & ueritum. Nolito velles, ut libri tui optime & ex arte sint compacti, aut ut Breuiarium vel Diurnale tuum curiosum sit, pulchrum, scitum, singulare. Nolito gestare penes te imagines curiosas, neu rosarium magni pretij & valoris. Si quem vero Agnū Dei, vel crucem, vel thecam reliquiarum, ad tuam deuotionem habueris, conformia ea sint paupertati, quam profitemur: Et, quo in his eris pauperior, eo Deo sanctisque omnibus eris carior. Hinc D. Franciscus dicere solebat, spiritus mortui signum esse, curiosa quaedam, & quae minime sunt necessaria, habere. Nam quibus ait, spiritus tepidus, & calore gratiae destitutus contigit ac foueri melius potest, quam friuolis hisce rebus. Quoniam enim nullam in rebus spiritalibus consolationem inuenit, hinc in exterioribus his delectationibus eam quaerit. Est autem hac euidentissima & probatissima quaedam veritas. Atque id eo tantū nugas & inania has Superiores nostri facere solent. Primo quidem intuitu & ratione ipsius paupertatis; deinde, quod notum nullum in homine esse spiritum posse, quando id genus nugis animum applicat. Neque vero in his solum, verum etiam in ijs quae necessaria sunt (vt iam ante dictum est) pauperes nos esse & videri oportet, gaudentes cum quid etiam in his nobis deerit, quo Christo Iesu Redemptori nostro hac ratione assimilentur, qui cum esset diues, propter nos egenus factus est, & car-

tum, etiam in rebus necessarijs, defectum ac penuriam sentire dignatus est, famem, sitim, frigus, defatigationem ac nuditatem patiēdo. In caelo, inquit, maxima bonorum & diuitiarum erat abundantia, nulla vero inueniebatur paupertas; at in terris ingens quidem mercis huius erat copia, homines tamen mortales eius pretium & valorem non agnoscebant. Quid fecit ergo Dei filius? Ceu prudens mercator, erga mercem hanc affici cepit, eamque in humeros sustulit, ut hoc pacto etiam homines eam cognoscerent & aestimarent, & multum sibi ex ea coemerent, cum tanti ipsa in regno caelorum sit valoris ac pretij.

Sermo d. in Vigil Natiuitatis.

CAPVT IX.

In quoea quae dicta sunt, exemplis confirmantur.

Abbas quidam Ordinis Cisterciensis in Saxonia, cum non contentus esset panno, qui in terra patria texebatur, singulis annis subtiliores & pretiosiores in Belgio pannos petebat, & quibus de in vestes sibi parabat. Quicum iam vita functus esset, monachi vestes eius inter se diuidere coeperunt. Monasterij vero Priori aliquot de tunicis illius obtrigerunt, quarum vnā cum nocte quadam ratione festi solennioris, induisset, tanquam si laminas quasdam candentes corpori applicatas sentiret, clamare cepit, toto se corpore velut a duris, atque hac identidem vociferans, ilico vestem a se abiecit. Quam mox omnes monachi scintillas quasdam igneas a se emittentem viderunt, quasi si ferrum candens fuisset. Hoc prodigio attoniti & perterriti omnes, qui aliquid de defuncti Abbatis vestibus sumpserant, statim id eodem detulerunt, quas cum simul omnes accumulassent, ecce subito vnde undique ex omnibus partibus scintillae igneae, velut è fornace quadam succensa, prorumpere ceperunt. Tandem vero hocce prodigiū durauit, ut de eo omnes vicini Abbates certio-

Lib viror. illu. Ord. Cisterciens.

Vestis pauperis presto instar ferri candentis scintillas.

Infer. in Natiuitatis.

Infer. in Natiuitatis.

Infer. in Natiuitatis.

Infer. in Natiuitatis.



res reddi poterint; qui quam primum illuc aduolantes, suis rem oculis notarunt, & de horrendo hoc Dei iudicio testimonium perhibuere.

*Casarius  
lib. 4. dist.  
c. 12.*

Cum vir quidam illustris, quoddam Benedictinorum in Gallia cœnobium grauius modis diuexaret, statuerunt monachi de suis quendam ad Regem Philippum destinare, qui de ijs quæ iniquè patiebantur, grauius inibus, apud eum cōquereretur, remediumque exposceret. Miserunt ergo ad curiam monachum iuuenem & nobilem, quem ob parentes & consanguineos in aula claros benigne sperabant à Rege audiendum. Is ergo ad Regem cum uenisset, dixit: Quidam monasterio nostro graues iniurias intulit, cuius vim rogo, ut Maiestas uestra reprimat, & impediatur, & ea quæ nobis abstulit bona, restituere eum compellat. Rex, monachi uerba & agendi modum considerans, petiit, quisnam esset? Cognito uero eum Equitum cuiusdam ecclesie filium esse, alia quædam præter rem respondit; donec monachus de nouo qui orsus, ait, Vere, Domine, quidquid in Cœnobio habebamus, iniquus ille nobis abstulit, uix ut quidquam nobis reliquum scerit. Tum Rex, Facile id apparet ex calcceis tuis. Nam si uel pauca aliorum cōtū tibi reliquisset, non essent iij tanta angustia. Quo alijs nobilior es, eo esse debes humilior. Eum uero confusum lenire cupiens, addidit; Minime tibi grauis monito, mea uideatur, quia ex boni & utilitatis tuæ amore ea profecta est. Reuertere ad propria; equidem dabo operam, ne quam nobilis ille posthac amplius iniuriam uobis inferat.

*Monachus  
obuestitum  
à Philippo  
Rege reprehenditur.*

*Casarius  
lib. 4. c. 13.*

Simile Casarius, exemplum mox capite sequenti refert de Philippo, Rege Romanorum, qui eodem prope modo Abbatum cuidam Cisterciensi respondit. Cum enim hic cum Rege de conuentus sui necessitatibus & angustiis ageret, Rexque calcceos scitos, & elegantes, quos indutus erat, aspiceret: Satis, inquit, apparet è calcceis tuis, domus tuæ res satis angustas esse; cum ne uix quidē coemere queas. Quo responso Abbas accepto, mire confusus recessit.

Gardianus quidam Franciscanorum, & B. P. Franciscus satis familiaris, quoddam in usum fratrum oratorium construxit, & iuxta illud cellam, etiam aliquantulum inde remotam, in qua uir sanctus habitare, & orationi se dare posset, cum ibidem commoraretur, atque ideo diutius ibi manere uellet. Erat autem cella è ligno ruditer dolato tantum constructa. Ad quam cum Franciscus huc recens appulsum duxisset, ut ipsam inspiceret, ille mox dicere cepit. Si me, frater, in hac cella habitare uis, intus eam uiminibus ramisque arborum circumuestias, ut in his paupertas reliceat. Quod cum factum esset, ad dies aliquorin eadem est commoratus.

R. P. Franciscus Borgia, in omnibus rebus suis uerum se pauperem, & perfectum uirtutis huius amatorem se exhibebat, in uestitu, seilicet, uictu, & cubiculo: quin & in rebus minutis, puta in charta uel conciones suas inscriberet, in foco, qui aliquando illi in summa necessitate struebatur, & in alijs id genus rebus; adeo quidem, ut ab eadem nulla ratione impetrari posset, novos calcceos, aut caligas nouas ut indueret: semel etiam alij quoad hoc illum fallere uoluerunt, novos in locum veterum antequam surgeret supponendo: sed in irritum pia illa fraus cecidit, & decipi uoluntarius ille paupertatis amator non potuit. Cum elemosynam ostentari emendicabat, frustilla & buccellas patris, quas aut ipse aut alij deforis afferebant, maiori gustu comedebat, quam de integro qui in mensa domi ponebatur, parte. De quidem in itineribus suis, quantum uis longis & laboriosis, & quantum uis, ualento assiduisissima id exigere uidebatur, permittebat ut uel unum mundum linteamen sibi dormituro præberetur, ueritus ne id in sanctæ paupertatis præiudicium foret. Non raro, tempore perfrigidum, in saccis stramineis, sub tecto imbribus & uentis uadiquaque peruiso somnum capiebat: idque tanta uoluptate & gaudio, ut socijs suis admirationi & confusione foret, illius cudo & penula uiaoria tam hieme quam æstate, non erat alia quam

*r. p. lib. 2. ca.  
Corin. 10.  
ner.*

*S. Franciscus  
suis uis  
cella dile.  
Antar.*

*Franciscus  
Borgia in  
omni re  
paupertatis  
tem, scilicet.*

*Franciscus  
num emen.  
dicauit cum  
uoluptate  
uiscum.*

quam pallium complicatum, & quidem inuicem, ne tantum destrueretur. Et velut miraculi loco habendum videbatur, cum aut ocreas aut aliud quodpiam contra pluiam monumentum admittēbat: quod pileo suo diceret, fatis & solis æstum, & pluiæ iniurias posse arceri. Hinc non raro ad diuerforia veniebat, totus perplutus & madidus, & frigore rigens: cum autem hoc in statu ad hospitiū veniens, ipsum vel non fatis instructum, vel multis necessariis rebus destitutum inueniebat, insolito quodam gaudio perfundebatur. Nulla eius vnquam tanta fuit infirmitas, nullum frigus ita intensum, vt suo in lecto & cubiculo; quoddam ad frigus accendendum velamen obtendi pateretur: cum etiam delicias sapere illi videretur, si vel parua aliqua storea ad lecti caput affueretur, quæ omnia eo in ipso erant gratiora & mirabiliora, quo maiora in seculo reliquerat.

C A P I T U L U M X.

Ad quid, & quomodo paupertatis voto Religiosus obligetur.

Am reliquum est, vt in sequentibus ostendamus ad quid in rigore nos paupertatis votum obliget, quando contra ipsum delinquatur, & quando id letale delictum futurum sit. Equum est namque nosse religiosum quæ sua sit ex ratione status, nec non ob vota quæ fecit, obligatio. Alias tractabimus ea quæ sunt obligationis; quæ perfectionis sunt, nunc tractabimus ea quæ sunt obligationis; quæ semper primum, ac velut fundamentum esse debet, super quod reliquæ omnia sunt inædificanda. Quam ergo possumus succinctissime in vnum hic colligimus ea quæ quoad hoc Doctores tum Theologi, tum Canonistæ tradunt, eaque ex ipsomet iure Canonico, & sanctis Patribus deprompta. Votum itaque paupertatis ex se religiosum obligat, ad nullum vilius rei temporalis, sine legitima

Superioris licentia, dominium, proprietatem, & vsum habendum. Hæc est communis Doctorum sententia, & expressse in sacris Canonibus declarata.

Hinc sequitur primo, religiosum ex voti paupertatis obligatione, nullam prorsus rem temporalem habere, possidere, dare, sumere, accipere posse, ad eandem retinendam, & vtendum, aut de illa disponendum, sine expressa superioris facultate. Hoc namq; eius proprium est, qui rei proprietarius ac dominus aut de facto est, aut esse potest, vnde qui secus faceret, votum paupertatis infringeret. Ita id inferunt ac docent Doctores omnes, & ita in sacris Canonibus expressum & declaratum est.

Secundo, hinc consequitur, non solum illum religiosum contra paupertatis votum facere, qui aliquid de rebus domesticis, Superiorum in iussu, capit, retinet, dat, aut de eo disponit: verum etiam eum, qui ab externis, puta parentibus, amicis, benefactoribus quid sine Superioris permisso accipit, retinet, vel de eo disponit. Hæc quoq; est communis sententia Doctorum, & in Iure Canonico, velut res certissima, statuta.

Hæc sunt rotius huius materiæ principia, ac velut fundamenta; & super hæc struendum, quidquid hic nobis dicendum est, ex hisce principijs conclusiones, ad casuum particularium, qui occurrere queunt resolutiones, eliciendo.

Omnia hæc S. P. N. in Constitutionibus, de hac ipsa materia loquens, nobis proponit ac declarat, & sunt in regulas eadem relata, vt ea velut in oculis habeamus. Regula quippe vigesima sexta ait: *Intelligent omnes, quod mutuo dare vel accipere, vel dispensare quidquam de ijs quæ domi sunt, minime possunt, nisi Superior consensum prestiterit.* Ne vero quis putaret, solum contra paupertatem esse, cum sine Superioris venia aliquid de rebus domesticis accipitur & dispensatur; non vero si quid huiusmodi ab externis recipitur, aut de recepto ab illis, Superioribus in seijs, disponitur; hinc secundum hoc in alia regula declarat, dicens: *Nemo mutuum*

*Habetur. e. cum ad monitar. de Im. mon. c. Mo. nach. eod. tit. c. Ex parte. de cau. §. 12. q. 1. c. Non dicitis. c. Nolo. c. Expedi. c. Scimus. §. Clem. ne in agro Dominico. de statu monach.*

*3. p. Constit. c. 1. §. 8. §. reg. 26. Si. marq.*

*Reg. 9. Com. Nemo mutuum. reg.*

*Reg 9 Com-  
mentum*  
rem ullam ex domo, & ex alterius cubicu-  
lo sibi surperet, aut ab externo quouis mo-  
do sibi, aut alii accipiat, sine superioru li-  
centia. Hinc in regulis breuiter B. P. N.  
complectitur id, ad quod in rigore pauper-  
tatis votum nos obligat.

Porro nemo falso sibi imponere ac de-  
cipere debet, cogitando peccatum non esse,  
aut saltem non mortale, regulas suas in-  
fringere, quod nostrae constitutiones & re-  
gulae ad peccatum non obligant. Fieri non  
posset aliquem quoad hoc grauius decipi,  
dicendo. Videbam quidem me contra regu-  
lam facere, dum illud ab alio accepi, vel al-  
teri dedi: sed quia regulae nostrae ad pecca-  
tum non obstringunt, non putavi pecca-  
tum esse: sed tantum contra regulam quan-  
dam me facere. Fateor quidem, regulas &  
constitutiones nostras ad peccatum non

*6 p. constit.  
55.*

*Votum pau-  
per-tatis ob-  
ligat etiam  
ad mortale  
peccatum.*

obligare (vti id in his ipsis constitutioni-  
bus S. P. declarat) id nihilominus certum  
est, vota, quae facimus, esse ad peccatum,  
& quidem mortale, obligare. Atque ita id  
eo loco B. P. declarat, ne quis vllam praeter-  
tendere ignorantiam, aut inde errandi oc-  
casionem capere possit; nisi alioquin res  
ex se nimis quam sit clara. Liqueat enim,  
quod, sicut religiosus, qui castitatem vio-  
lat, mortaliter contra votum, quo ad  
eam se obligauit, peccaret, & nouum sa-  
cerilegium admitteret: pari modo, qui vo-  
tum paupertatis praetergreditur, mortali-  
ter contra votum, quod ipse concepit, de-  
linquat. Nullum in hac re dubium est: li-  
berum quippe tibi erat, in mundo cum  
tuis opibus manere, eisque ad libitum &  
prout velles, vti, nec in religionem intra-  
re, & votum paupertatis non facere: &  
postquam iam ingressus es, & eiusdem  
voto te obligasti, in tua manu iam non  
est vel argentum vnum accipere, vel ali-  
quid sine licentia possidere, quia ad id te  
voto nuncupato obstrinxisti. Atque hoc  
est, quod Apostolus Petrus in Actis Apo-  
stolorum dixit Ananiae ac Sapphirae, qui  
votum paupertatis fecerant (vti notant  
sancti Patres) cum enim haereditatem &  
agrum quem possederant, vendidissent, &  
eius pretium pro more, ad pedes Aposto-

lorum detulissent, aliquam eius partem  
sibi reseruarunt, plura cum se vendidisse  
negantes: ait viro Apostolus; *Anania cur  
tentauit sathanas cor tuum, mentiri te  
spiritui sancto, & fraudare de pretio agrum  
Nonne manens tibi manebit, & venan-  
dum in tua erat potestate? Quare po-  
susisti in corde tuo hanc rem? Non es men-  
sus hominibus sed Deo* Mox vero cum  
diuina est subsecuta castigatio: detrepente  
enim concidens in loco exspirauit: quum  
& vxor eius Sapphira, quae delicti huius  
fuerat particeps, eandem mox penas de-  
dit. Et additur in sacro textu: *Et factus est  
timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in  
omnes qui audiverunt haec.* Ergo o. nos par-  
est non parum timere, ne quid contra  
paupertatis votum committamus, cum  
eius praeruaricatio tam a Deo acriter pu-  
niatur.

Vt ergo ad propositum reuertar, dico,  
nisi tantum per regulam aliquam ad pau-  
per-tatem obligaremur, contra ipsam fa-  
cere, peccatum non fore: at quando con-  
stitutiones vel regulae materiam alicuius  
voti continent ac declarant, dicunt ob-  
ligationem sub peccato: non tam quod  
vim illam habeant ad peccatum obligandi,  
quam ex obligatione voti ad hoc obtrin-  
gentis. Verbi gratia, dum continent & de-  
clarant materiam castitatis, vel legis na-  
turalis, dicunt obligationem sub peccato,  
non quidem ex virtute regulae, sed ex ob-  
ligatione, quam castitas aut ipsa lex natu-  
ralis includit. Quoniam vero haec regulae  
voti paupertatis substantiam, & ad quid  
tale votum hominem ex se se obliget, di-  
cunt & declarant; hinc, qui istas regulas  
infringer, peccabit; non tam quod regu-  
lam violet, quam quod paupertatis vo-  
tum, quod in illa includitur, frangat. Adeo  
vt non propterea regulas has praeter oculis  
habere debeamus, vt hinc occasionem ca-  
piamus cogitandi, id solum regulam esse:  
sed hoc praesupposito, cogitemus his co-  
ram voti paupertatis substantiam, & id ad  
quod ipsa in rigore obligat, paucis sum-  
matimque comprehensum contineri; id-  
que e luce Canonico, & ex omnibus, vti  
dixi-

*Regula in-  
frangendo ad per-  
tatis obli-  
gati.*

diximus, Doctoribus, & promptum. Vnde de religiosis in communi viuentibus loquens sanctus Augustinus, ait. *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere sine Superioris licentia debere*: quod ad litteram idem est, quod regula nostra præscribitur. Hoc enim est vere pauperem esse: alicui autem fas esse, ex sua voluntate & arbitrio, & prout lubet, & sine alterius facultate, rem aliquam temporalem accipere, vel dare, vel possidere, vel dispensare, est esse proprietarium; & per consequens, voto paupertatis repugnans.

Vt autem hoc, quod velut primum in hac materia principium tenendum est, melius intelligatur: notandum est hanc, secundum Doctores, Theologos, & Iurifconsultos, esse inter usum & dominium rei alicuius differentiam; quod qui rei dominus est, communiter de ea facere possit quod placuerit, & eam cuicumque voluerit, dare, & prout visum ei fuerit, mutuo dare, vendere, insumere, & dispensare. at qui absolute eius dominus non est, sed tantum usumfructum eius habet, non potest de ea prout voluerit disponere; neque enim alteri eam dare, nec vendere, nec alienare potest: sed tantum ea uti ad eum usum, ad quem illi fuit concessa. Id similitudine quadam declarant. Sicut, inquit, dum quis alium ad conuiuium inuitat, solum ei facultatem dat comedendi de omni eo quod apponetur; ciborum autem appositorum eum dominum non facit: quod eos nec domum deferre, nec alij cuiquam amittere, de iis sportulas mittere, non item vendere, non denique de ijs prout voluerit disponere possit: sed usum tantum & facultatem habeat ad comedendum illis de eo quod voluerit. Atque ideo usum distingui dicunt à dominio etiam in rebus quæ visu consumuntur, & quidem usu primo. Taliter ergo, docentibus Doctoribus, se Religiosi particulares habent, etiam quoad illa, quæ Superioribus annuentibus habent: solus quippe usus eorum ipsis conceditur, ut illa usurpare, & in usum suum conuertere possint: attamen certum est, alteri cuiquam rem vestem, quam

habes, sine Superioris facultate dare non posse, quia non est tua: & si absque facultate eam dares, contra paupertatis votum peccaturum: ita namque te absolutum eius dominum faceres, cum de ea facias, quod lubuerit. Et quod de hac re dico, etiam est de reliquis rebus quibus utimur intelligendum: alijs quippe te breuiarium, portifolium, aut galerum sine venia Superioris dare nefas est: nihil enim horum tuum est. Solum tibi ijs uti datum est ad usum proprium uti cõiuræ dum inuitatur, usus datur ciborum. Simile hoc & exemplum semper in memoria habeamus, quia verumque id proprium est, & rem de qua agimus accommode declarat.

Si vero ne de iis quidem, quæ cum licentia Superioris in usum proprium possidet, Religiosus facere possit quodcumque voluerit, nec ea alijs dare; minus ergo sine Superioris venia, de reliquis quæ in domo sunt, dare, accipere ac disponere poterit, aliquid è vestiario, bibliotheca, refectorio, penu, aut alio quopiam loco accipiendo, tam ut alijs det, quam in usum proprium. Hoc enim etiam euidentius contra paupertatem foret.

Bonaenens.  
in specul.  
discipl. p. 1.  
c. 4.

CAPVT XI.

*Ostenditur, contra paupertatis votum esse, sine Superioris venia aliunde quid accipere vel dare, esto id de domo acceptum non esset.*

Iam ante diximus, communem esse Doctorum sententiam, non modo voto paupertatis aduersari aliquid è rebus domesticis in usum proprium accipere, & alteri id sine licentia dare; verum etiam aliunde quid ab alijs sine eadem Superioris potestate accipere: usque eo, ut si quis amicus, vel benefactor, vel pater, vel cognatus tuus tibi quid ad vestem, ad librũ, ad aliud

Rodriguez exercitij pars 3.

o quod-

quodcumq; demum comparandū largia-  
tur, tuque ipsum Superioris iniussu reci-  
pias, vel possideas, vel eo utaris, contra  
votum paupertatis peccaturus sis; tam si id  
tute petas, quam non petas, sed non peti-  
tum & sponte, tum per viam aniuuitiæ, tum  
elemosynæ, tum etiam cognationis, aut  
quocumq; alio tibi detur. Ah, dicit aliquis,  
Fateor quidem, quando res illa domui  
propria est, eius usurpationem contra vo-  
tum paupertatis videri: at, quando exter-  
nus quislibet eam mihi donat, quomodo  
hoc peccato in paupertatem peccetur, non  
video: cum nihil de domo ipse accipiam,  
nec aliquam illi iniuriam aut nocumen-  
tum inferre videar. sed potius ei prodesse  
ac benefacere, hac ratione parcendo iis  
quæ ipsa mihi dare debebat. Quodnam est  
hac in re peccatum? Contra quod præcep-  
tum hic peccatur? Dico, ordinariè furti  
id peccatum esse, & contra septimum De-  
calogi mādātum sic peccari. Ita id expres-  
se sua in Regula tradidit S. Augustinus: *Quod  
si aliquid, inquit, desur alicui, redigatur in  
communem rem, & cui necessarium fuerit  
præbeatur.* Si quis religioso quid dare ve-  
lit, vt v. g. parentes filio vestem, vel aliud  
quidlibet, non id religiosus sine facultate  
accipere potest, sed Superior, neque vero  
ad huius solius usum, sed domus totius &  
communitatis, vt deinde detur illi, qui eo  
magis opus habere videbitur. Si, quæ tibi  
missa fuit, vestem alteri dare Superior ve-  
lit, ne id tibi graue videatur, quia non est  
tua: statim enim ac domum subit, fit com-  
munis, & tam mea quam tua est. Sed, vt  
ad rei caput veniatur, ilico sanctus Augu-  
stinus subiungit *Quod si aliquis rem sibi  
collatam, & sine Superioris facultate ac-  
ceptam, celauerit, nec ei declararit, furti  
iudicio condemnetur.* Nec diuersus ab illo  
abit sanctus Basilius sic scribens. *Furtum  
est priuata rei, nescio Superiore possessio.*  
Cui autem eam surripi putas, cui turto  
tollit? Religioni toti & communitati, in-  
quit sanctus Basilius: *Societatis, inquit, ex-  
platio est, rei cuiuscunque, & undecum-  
que in priuatum usum seuocatio.* Neque  
vero est, vt hyperbolice quis sanctos Pa-

Reg 3, v. 28.

70 Condit.  
monast. 6.  
5.

eres locutos hic esse credat, vbi aliis inter-  
dum in rebus exaggeratiuè loqui solent,  
vt eum quem alloquuntur, magis reuel-  
lant & teneant; ita se res hic non habet  
sed hæc est plana aperta que quædam veri-  
tas, & communis Doctorum omnium  
opinio, in quodam principio, in quo com-  
muniter omnes conueniunt, fundata.  
Est autem hoc, Religiosum per votum  
paupertatis prorsus se habendi dandive  
incapacem & inhabilem reddere. Nam sic  
ut iam non est amplius suus, sed religio-  
nis; ita quicquid acquirit, & quodcumque  
illi datur, vel habuerit, statim ac in ius il-  
lius quomodocumque transit, religioni  
cedit & acquiritur. Vnde si cui religiosus  
cathedra aliqua Doctoralis, vel alius quis-  
libet census obtingit (sicut Salamancæ  
eos habere constat) stipendium illud sco-  
lasticum, ac reditus ille non tam religio-  
so, quam Monasterio illius cedit; vnde hæc  
Superior illius, aut eius nomine procura-  
tor recipit, perinde ac alios quoscumque  
Monasterij redditus: Religioso vero ca-  
thedram hanc occupanti, Superior de om-  
nibus quibus opus habet, prospicit, sicut  
etiam prospicere debebat, esto cathedram  
hanc doctoralem non haberet.

Vnde luce meridiana clarius patet, re-  
ligiosum quid ab alio accipientem, & sine  
Superioris voluntate retinentem, furti  
crimen committere. statim quippe atque  
in ius religiosi illud transcribitur, ipsum  
religionis est; ac proinde si ipse id sine ve-  
nia sumat & retineat, contra Superioris  
voluntatem id usurpat & religioni fura-  
tur. Furtum namque sic defini solet,  
Rei alienæ contra domini voluntatem,  
acceptio vel retentio. Vnde consequitur,  
quod, si religiosus id alteri sine licentia,  
esto per viam elemosynæ, donet, accep-  
tor ille nullum eius ius aut dominium  
acquirat; sed religioni ipsum teneatur re-  
stituere. Hinc etiam videre erit, quam gra-  
uiter errent ij, qui se parenti, penitenti,  
amico, librum, imaginem, reliquiarum  
theccam, aut quid huiusmodi dare posse  
existimant, quod hæc se nec à domo; nec à  
Superiore, sed ab alio quolibet externe  
accepisse

For est qui  
accipit quod  
aut retinet  
ab que la-  
centia.

Lib. 4. Di-  
log. 5. 11. 8.  
lucum.

Religiosus  
pauit  
quater a-  
Gregorio  
accipere  
peccati  
fratre  
viam.

accepisse dicant. Adco, vt, sicut furtum & voti paupertatis fractio est, aliquid quod domus est, non conscio Superiore capere, dare, ac dispensare; ita non minus furtum sit, si quid ab extremo sine Præpositi venia capiatur sumaturque, aut acceptum possideatur ac dispensetur.

Notandum porro hic, quod, esto illud furtum non esset, nec aliquid hoc pacto domui, Monasterio, aut alicui priuato damnium noxave inferetur (vti quopiam in casu contingere possit) mortale nihilominus in genere suo peccatum foret, temporale quid, ignorante Superiore, accipere, sumere, vti, aut de eo ad libitum disponere. Per paupertatis quippe votum Religioso hoc illicitum, & ad hoc se ipse, quemadmodum diximus, incapacem reddit; & quicumque tale quid à religioso acciperet, adeo eius sibi dominium non compararet, vt etiam ad eiusdem restitutionem obligaretur: quoniam id accipit ab eo, qui dandi in habilis & impotens est, sicut qui ab impubere & pupillo quid accipit.

In rei huius confirmationem facit id quod olim sancto Gregorio Papæ contigit, eum Monacho quodam eius Monasterio, quod in Vrbe cum Pontificatū gereret, construxit, quodq; tam ipse in libro Dialogorū, quam in vita S. Gregorij Surius commemorant. Quidam ergo loci illius monachus, Iustus nomine, à fratre suo viro sæculari petijt, quādam vt sibi tunicam compararet Frater, manu ad crumenam admota, tres inde argenteos regales educens, ait, En tibi tres argenteos, & ex iis ad libitum tunicam eme. Ita quidem Surius, qui hoc se ex ipso originali & autographo transcripsisse asserit, tametsi in S. Gregorij Dialogis, tres aureos fuisse nummos dicitur. Verumtamen parum ad rem nostram facit, tresne fuerint argentei, vel aurei; & sane ad tuniculam coemendam tres ea tempestate argentei satis erant, & etiam plusquam satis. Sed veniamus ad id, quod ad propositum nostrum facit: nempe, monachum demum tres hosce argenteos, aut, si maus aureos, inscio Abbate acce-

pisse, & in cella asseruasse. Contigit autem interea ipsum in grauem morbum incidere. Forte alius quis, casu nescio quo didicit, hunc tres illos argenteos penes se habere. Vnde, premente conscientia, confestim Abbatem pecuniz huius reddere certiozem voluit: perinde atque etiam nos regula quadam iubemur, si quid graue de aliquo fratrum nouerimus, statim id ad Superiorem referre. Abbati porro grauis hic casus videbatur, ac dignus super quo Pontificem cōsuleret. Ergo S. Gregorium adit, rogaturus quid sibi hic faciendum foret. Intret ergo Gregorius, vt ne quis monachorum ægram hunc inuideret, nec alloqueretur, sed omnes cum vt excommunicatum auersarentur, eo quod paupertatis votum violasset. Adhæc, ne, cum expirasset, cum aliis in loco sacro, sed extra Monasterium in sterquilinio, sepelirent, super cadauer autem tres illos nummos projicerent, illi inclamantes, pecunia tua tecum sit in perditionem. Ergo cum ex hac infirmitate demortuus esset, omnia ex ordine, vti Pontifex iusserat, facta sunt. Addit autem Gregorius, tanto factum hoc vniuersam domum timore & honore complese, vt monachi omnes, cellas suas & reculas, quas etiam cum licentia habebant, quasque licite haberi poterant, excutere cæperint, & ad superiorem securitatis ergo detulerint, ne quid paupertati repugnans possiderent. Ex hoc, alijsque priscorum illorum Patrum exemplis, hæc est per sacros Canones, contra religiosos, qui proprietarij demoriuntur, pæna constituta.

As 8. 201

e Monach 18. c. Cum ad Monasterium. da statn monach.

CAPVT XII.

Descenditur ad casus aliquos particulares, voto paupertatis contrariantes.

EX principiis & communi Doctorū doctrina, quā iam attulimus, particulariū qui occurrere possunt, casuū resolutiones peti dariq; possunt. Et, quoniā moralia hæc

lib. 4. Dia- logi. 18. c. 1. Dialogi sui pauer d Gregorio accipien pecuniam a fratre sine venia.



optime per exempla & casus particulares declarantur, aliquot id genus casus hoc loco afferemus. e quibus reliqui haud difficulter intelligentur, itaque materiae huic abunde erit satisfactum.

Porro ergo dico, & è dictis infero, si Superior religioso copiam hic pecuniam, ad iter quod iam suscipiendum agendumque det, eum ex illa nec rosaria, nec imagines, neu quid aliud simile, siue in usum proprium, siue vtriusque donet, comparare posse, nec ad Agnum Dei, vel ipsantheacam suam adornandam insumere: et si alias in victu per viam sit parcius, & tantum non impendat, quantum licite in diuersioribus insumere possit. Ratio est: quia hæc illi pecunia tantum ad eum usum datur, vt illa per iter suum vratur, atque ideo, omne quod in eo non insumet, quomodocumque demum id fiat, ad Superiorem, à quo missus est, aut ad eum, ad quem proficiscitur, referat oportet: si quid vero sibi referuet, vel in aliud quid insumat, religioni suffragabitur, & contra votum paupertatis peccabit. Intelligendum hoc est, quando religio religioso omnia, quæ ei ad iter necessaria sunt (quemadmodum in nostra fieri consuevit) subministrat. Nam aliud esset, quædò tantum, & non amplius, in singulos dies illi insumendum limitate præscriberetur; ita quidem, vt licet plura per viam opus haberet, plura tamen non acciperet; id quippe signum est, eum tunc expr. sram, aut ractam. & interpretatiuam facultatem habere, id, quod sibi è dato, parce vsurpando, superfuerit, in alias res honestas impendendi.

Secundo, idem quoque locum habet, esto hoc illi viaticum non religio, sed aut pater, aut cognatus, aut pius aliquis benefactor dederit; ita vt ex eo nec Breuiarium, nec thecam, nec conspicienda, nec aliud quodcumque, tam sibi, quam aliis dandum emere possit. Nemo vero in hoc erret, dicendo: Pecunias has mihi non religio, sed consanguineus amicus meus dedit: Nam parum refert, easne tibi religio dederit, an consanguineus, vel amicus tuus. Illæ namque, ex quo iuris

tui sunt, fiunt religionis, & perinde est, ac si Superior, vel procurator domus eas tibi dedisset, vt capite superiore insinuauimus. Vnde in alium eas usum conuertere non potes, quam in quem illas tibi Superior dedit, nimirum in iter tuum, & omne quod tibi quomodolibet superfuerit, ad Superiorem referre debes; si autem in aliud quid ipsum impendas, vel tibi serues, contra votum paupertatis peccas; & tantundem est, ac si religioni per furtum id surriperes. Idem quoque vsu venit, etsi has pecunias quis cum venia Superioris accepisset: nam si eas sine facultate eius reciperet, etiam tum ex hac parte votum paupertatis violaret, vt antedixere meminimus.

Tertio, idem locum habet, quando quis ex aliqua missione, vel è patrio solo, vbi aliquid (verbi gratia, quoddam ad iter munimentum, aut alia quæpiam vestis) ei datum fuit, domum iam reuertitur ex quo enim id in ius eius transit, sit communiter commune. Ergo iam domum reuersus, Superiori, vel eius nomine rei vestitiaræ præfecto, ipsum consignare debet. Si autem id sibi sine venia referuaret, proprietarius fieret, & furti crimen committeret in votum paupertatis delinquens.

Quarto, esto quis iam in ipso procinctu sit, aliam domum aut collegium adiurus, imo iam equum inscenderit, nihil omnino ab extraneis petere, vel accipere, ne quidem ad viaticum, sine præsentis Superioris licentia potest: esto, alium illum Superiorem, cuius domum adit, plurimum propterea gauisurum norit, quod hoc pacto minor eius sit sumptus, & impendium futurum. Ratio est, quia ille adhuc in præsens eius Superior est, non autem hic ad quem proficiscitur; itaque hoc sine Superioris, quem ad manum habet, & à quo eam petere potest, licentia acciperet. Aliud foret si quis iam extra domum, & in via esset, nec Superiorem à quo veniam petat, ad manum haberet: Tali quippe in casu licite accipere potest id, quod Superiorem sibi concessurum esse probabili

*Pecunia,  
aut res alia  
d. ita re-  
ligio est re-  
ligionis.*

probabili coniectura præsupponit, cum intentione, id, quamprimum domum venierit, illi declarandi, & de eo illum certorem reddendi: tunc quippe ipse Superioris assensus, & facultas præsumitur; minime vero, quando aut iterum Superior adiri, aut re, haud difficile differri potest.

Quinto, ex dictis item sequitur, si Superior alicui copiam, ad pecunias aliquas recipiendas, & eas apud procuratorem domus asseruandas, ad rem quampiam certam (verbi causa, ad scripta aliqua exhibenda curanda) faciat: cum in aliud quid hæc sine Superioris scitu infumere, & ex iis ne quatuor quidem regales argenteos, alicui religioso de domo, ad occurrentem aliquam, vel ipsius, vel penitentis, vel consanguinei, vel amici sui necessitatem, tam per viam elemosynæ quam ad præmiola (puta rosaria & iconcuias) aut aliud quodcumque, dare, atque alium ea sine licentia accipere non posse; sed tam hunc, quam illum contra votum paupertatis peccaturos: quia rem aliquam temporalem, Superioris iniussu, aut non permissu, dare, accipere, vel administrare contra votum est paupertatis, uti ante ostensum est.

Sexto, sicut religioso permittitur non est, quid, Superiori ignorante, dare vel accipere, ita nec mutuo dare vel sumere: quia omnigenus illi contractus, ratione voti paupertatis, prohibitus est, etsi in rebus minutis, quæque frequenter occurrunt, tacitam vel generalem quandam quasi licentiam habere se, ad alij eiusdem domus religioso mutuo dandas eas, quas Superiori conueniente possidet, posset præsumere: ad breue saltem tempus, plus vel minus: prout vsus religionis, vel praxis id faciendum iudicabit.

Septimo, Religiosus contra suum paupertatis votum peccabit, si infuso Superiore aliquod, tam ab externo quam domestico, depositum acceperit. Depositum quippe verus quidam contractus est, & naturæ sua religiosum, qui ipsum iniur ad rationem rei depositæ reddendam, & soluendum si quomolibet ea sibi, culpa sua, de iure requisita, deperierit, obligat, ut ta-

ceam intricacionem & sollicitudinem quam, ipsa pecuniæ, aut rei alicuius pretiosæ, ad alium spectantis, custodia & asseruatio secum trahit: nec non scandalum, quod haud dubie sequeretur, si pecuniæ in religioso potestate, siue licentia, & non sciendo vindicam & cuius eæ sint, depositæ inuenirentur. Sed in rebus ordinariis, quas cum facultate religioso possidet, & in cubiculo suo asseruare potest, religionis vsus & praxis declarat, eas etiam alteri de domo, ab illo in custodiam dari, & deponi posse.

Octauo, sicuti contra votum paupertatis est, pecunias, aut aliud quidlibet ijs æquiualens, sine facultate præpositi accipere, vel in potestate sua habere; ita quoque et aduersatur, pecunias, aut aliud ijs æquipollens, sine eadem potestate, apud alium quemcumque depositum habere. Eodem quippe redit, utrum id in amici, an in propria potestate habeatur. Proinde si quis in clientis, vel amici sui manu, verbi gratia, penulam viatoriâ, aut aliam quamcumque rem haberet, quam ille sibi, cum hinc alio proficiscendum esset, daret, perinde paupertatis votum in eo infringeret, ac si penes se eadem asseruaretur.

Nono, paupertati, quam in Societate proficemur, conforme non est, quin imo aliquam proprietatem sapit, si quis, dum alio commigrat, libros, imagines, siue quid huiusmodi, secum absporat & auerit. Unde id etiam in Societate vetitum est. Sed quæcumque quis habet, ea describi & annotari, ac velut res Collegij, ac domus, in qua commoratur, propria haberi, ibidemque, illo abeunte, manere iubentur, nec inde auferri ab eo vllatenus permittuntur. quæ si absque licentia secum tollerent, perinde faceret, ac si de domo, cui iâ applicata sunt, eadem furaretur, ac consequenter contra votum paupertatis ageret. Idem etiam dicendum, tamen si quis alius ei singillatim, non vero religioni illa dedisset: tantundem quippe id est, uti supra demonstratum est.

Decimo, contra paupertatis votum peccabit religiosus, si quid in res illicitas, vanas,

*Depositum habere a pud alium sine licentia contra votum est.*

*In Societate contra paupertatem est aliquid sine licentia de domo asportare. Instruct. & regul. 25. commun.*

*Caput. 11.*

Religioso nō  
licet in res  
vanas pe-  
cuniam col-  
locare.

Clem. 1. de  
statu mo-  
nach.

Tenerur ad  
restitutio-  
nem is, qui  
aliquid ac-  
cipit a reli-  
gioso prod-  
gō

Abscondi-  
tum serua-  
re quippiā,  
contra vo-  
tum est.

Abul. 10. 2.  
in Matth. c.

6. q. 37  
Syluest. Re-  
stitut. 6. q.

7. disto 2  
Molina 10.

2. disp. 276.  
Lefsius lib.

2. de iustit.  
c. 18. dub. 21.

num. 85.  
Nauarra li.

3. de restit.  
c. 1 n. 17. §

182.  
Petrus de

Ledesin. 2.  
p. su. tract.

31. c. 2. con-  
clus. 10.

Omnia ad  
mentem

Superioris  
in religione

distribueda  
Contra vo-

stum peccat;

vanas, aut superfluas, etiam Superiore ad hoc copiam faciente, infumet. Hoc namque per votum paupertatis illi prohibetur. Atque ita sacris Canonibus id declaratum est. Imo ne Superior quidem in id genus res pecuniam impendere potest: proinde nec alteri ad hoc licentiam dare: sed in res necessarias, vtilis & honestas. Vnde consequitur fore, vt qui, quæ religiosus inutiliter dispenderet, illa acciperet, ad eorum restitutionem religioni teneretur: iuxta id, quod capite superiori dictum est.

Vndecimo, paupertatis voto aduersatur, si quid absconditum religiosus habeat, ne videlicet id sibi à Superiore inueniente auferatur. Nam, vt Doctores notant, est hoc, quidam sibi id appropriare, & contra voluntatem Superioris detinere volendi modus.

Duodecimo, si cui ex officio aliqua distribuere, vel dispensare iniunctum est, nō id suo arbitrio & voluntate, sed iuxta superioris voluntatem & beneplacitum facere debet. Hinc si magis vel minus melius, vel peius det, quam Superiorem velle norit, contra paupertatis votum faciet: quoniam res domus perinde usurpat, & administrat, ac si earum dominus & proprietarius foret, nec ab alio dependeret.

Decimotertio, Quomodo contra paupertatis votum ageret religiosus, qui data opera & studio res domesticas curæ suæ concreditas, aut ad vsum priuatum concessas dissiparet, male infumeret, aut ab alio male infumi permetteret: pari modo contra paupertatis votum peccabit is, qui notabili sua culpa, aut iniuria eas dissipat, aut perdi sinit. Nam id in idem recidit, cum culpa lata dolo æquiparetur. Ratio huius est, primo, quia dumtaxat ad eum qui absolutus rei dominus est, spectat, eam posse prout libuerit consumere ac destruere. Secundo, quia religioso solum conceditur vsusfructus earum rerum, quæ ipsi tum ad propriam, tum ad religionis suæ vtilitatem & commodum dantur & conceduntur: Vnde si has ipsas

destruat, consumat, & infructuose impendat, contra votum paupertatis peccabit.

Aduertendum porro hic, etsi damnum, quod hoc modo religioni inferatur: singulis vicibus exiguum sit, si tamen frequenter fiat & repetatur, fieri posse, vt in immensum crescat.

Notabile id est exemplum, quod quoad hoc de quiseis illis Monachis Cassianus commemorat. Obsonator vel procurator Monasterij quodam tempore in culinam ingressus, tria lentium grana, quæ coquo ea ad coquendum lauanti è manibus forte exciderant humi iacere conspexit. Id ille mox ad Abbatem retulit, qui vocatum ad se coquum acriter primo verbis corripuit, dein publicam ei penitentiam imposuit, quod rem monasterij tam iniuriè tractaret. Siquidem sancti illi Monachi, inquit Cassianus, non solum seipos, verum etiam omnia, quæ Monasterij erant, velut rem Deo dedicatam consecratamque contempabantur, vnde insigni cum accuratone & reuerentia ea, quantumlibet exigua forent, tractabant.

### CAPVT XIII.

*Cuidam respondetur obiectioni,  
per quod materia hac mi-  
rifice illustratur.*

Obijciat vero hic mihi aliquis, Nihil quam rigidum & seuerum hoc videri, quod alios religiosos, qui votum paupertatis non minus nobis conceperunt, sine vilo prorsus scrupulo, aliquid à consanguineo pœnitente, amicove suo, ad Beuiarium portifolium, quin & ad vestem subinde, comparandam accipere videamus, qui tamen & docti sunt, & Dei timorem præ oculis habent. Hos ipsos quoque cuiuspiam amico suo, tam domestico quam externo, quendam de iis quos habent libris, necnon alia maioris valoris, nullo ad

qui aliquid  
sua culpa

perire fecit.

Religiosus  
destruens

aliquid,  
paupertatis

violat.

Similia  
multa mu-  
cent.

Alimenta  
paupertatis  
violantia

summan  
merit re-

prehensio.

Religiosa  
persona &

rei Dei fa-  
cia.

Quia in  
No. v. dicitur  
huiusmodi  
dicitur in  
dicitur ex  
progre. re-  
tetur.

It. 43 de  
reg. iuris  
in c.

Obiectio  
aliterum  
exemplum

In Societate  
pauperum  
tatu. mu-  
tatu. rati. r.

omni. at. a.

It. 43 de  
reg. iuris  
in c.

hoc petito consensu dare solere; nec remorū conscientia, quasi hoc factū votum suū paupertatis vident, ideo affligi. Ergo nec nos in Societate idem faciendo, contra votum paupertatis peccabimus, sed ad summum tantum contra eiusdem perfectionem, Superioris obedientiam, Constitutionum ac regularum nostrarum obseruantiam faciemus,

Bona quidem hæc est obiectione, ideoque etiam hoc loco eam posuimus, vt ex eiusdem confutatione magis pateant & manifesta fiant, tum quæ dicta sunt hæctenus, tum quæ postea dicturi sumus.

Dico ergo, vera esse hæc omnia, & Religionum nonnullarum religiosos omnia contra paupertatis votum non peccare: hinc tamen non sequi nos, ita si fecerimus, minime peccaturos. Imo vero dico, hæc si à nobis fierent, non modo contra obedientiam & regulas nostras, verum etiam contra paupertatis votum à nobis peccandum.

Differentiæ porro ratio est hæc: quod in aliis religionibus omnia hæc iam, annuentibus Superioribus, licite fiunt, quia ad hoc vel expressa, vel saltem tacita & interpretatiua, aut virtualis habetur licentia: quæ iuxta Doctorum sententiam, est, quando iam communiter & passim aliquid in illa religione usurpatur, & Superiores eius id norunt, & vident, cumque contradicere & impedire valeant, nequiquam contradicunt, nec impediunt, sed in eo dissimulant & coniuuent: quia qui tacet, cum loqui & impedire possit quod scit, consentire videtur. Religiosus ergo, qui expressam vel tacitam à Superioribus suis, rei cuiusdam dandæ, recipiendæ ac dispensandæ habet facultatem, ipsum si fecerit, nisi imo contra votum paupertatis peccabit. Atque ideo multi Religiosi hæc faciendo, haudquaquam peccant.

Verum, quia Societas Iesu iam nuper exorta hunc paupertatis murum, quantum per diuinam gratiam fieri poterit, integrum, intactum, & in suo vigore perfectum conseruare gessit, nullam ad hæc fa-

ciendā habet licentiam, tum expressam, tum tacitam & interpretatiuam: sed expressum potius usum & praxim plane in contrarium. Ac proinde quisquis huiusmodi quid in Societate attentaret, contra paupertatis votum delinqueret: vti & religiosi delinquerent, nisi facultatem eius faciendi haberent.

Perinde ac sanctimoniales quædam, etiam si religiosæ sint, & paupertatis votum conceperint, nihilominus tenues suos habent redditus, de quorum prouentu ipsæ sibi vestem & alia quælibet necessaria comparant; idque ipsas licite facere concedimus, quod Superiorum suarum assensu id faciāt. Liqueat autem, si quis nostrum id absque legitimo consensu faceret, contra votum paupertatis eum peccaturum, Nō est ergo bona argumētatio, vt, propterea quod quis in aliis religionibus toleretur, esto in iis non pauci viri sancti sint & docti, idcirco idem in nostra putemus licitum esse: quia in illis ad hoc iam habetur licentia vel expressa vel tacita; in nostra vero adeo ea non habetur, vt potius usus & praxis in contrarium obtineat. Quamobrem quæ ante diximus, non tam scrupulosa, seuera, & quædam animorum tormina sunt, quam apertissime veritates in omni rigore fundatissimæ, & communē Theologorum dogma.

Si quidem S. Bonaventura, & Ioannes Gerson, qui, licet sint spirituales & sancti, nihilominus grauissimi sunt Theologi, particularium illorum casuum, quos paulo ante attulimus, non paucos in terminis & expresse tradunt, & vniuersam de dādo admittendove à religioso materiam ad hoc caput reducant, nimirum an ad hoc à Superiore suo expressam vel tacitam is facultatem acceperit, an vero non. Eam enim si non habeat, nihil eum dare, admittere, vel dispensare posse, sed, si quid huiusmodi aggressus fuerit, contra paupertatis votum peccaturum asserunt. Hoc namque pacto desinit esse pauper, & velut proprietarium se ac dominum facit, cum prout libuit rem det, accipiat ac dispeset. Quin & in ipso Monasterij

*Moniales quædam sibi de vestibus prouident*

*Societatis praxis pro integritate paupertatis.*

*In specul. discipl. p. 1. c. 1. In quodam tractatu nonnull. quest. solut. tar q. ante penult.*

*Ad omnem Religiosi dispensatio nō expressa vel tacita Superioris licentia requirit.*

procu-

procuratore vel oeconomio, qui pecuniam omnem ad necessaria toti domui coemenda habet, casum format Gerson; rogatque, num contra paupertatis votum is facturus sit, si vel sibi, vel alij cuiquam domusculo, cultrum, vaginam, thecam, & perspicilla emat? quin & ad minutiora descendit, nimirum ad acum, calamos, vel paxillum fili. Ac respondet, cum, si particulari vel generali, expressa vel tacita Praepositi licentia id fecerit, minime peccaturum: at si eam non habuerit, contra paupertatis votum praevicaturum.

Ideo quoque censet de eo, qui quid externis dat, vel ab aliis datum admittit. Adeo, ut communiter omnes Doctores in hoc consensiant, & doceant, religiosum ex voto paupertatis, ad nihil, Superiore ignorante & non conscio habendum, dandum, accipiendum, dispensandumque obligari: & si quibus in religionibus ut licitum habeatur, quasdam in cella minutias, electuaria & elegantias habere: & eadem posse ab amicis & consanguineis accipere, vel etiam alicui donare, aut de aliis quibusdam rebus licite disponere: ideo id fieri, quod illa in religione, expressa vel tacita ad hoc facultas passim cuilibet facta sit; alioquin enim non licitum id foret, sed aperte paupertatis voto contradiceret.

Sequitur hinc res quaedam dignissima, tam quoad hanc, quam quoad similes alias materias notatu: nimirum ut religioso, petenti num in hac vel illa re peccet, & paupertatis votum infringat, responderi possit, necesse esse ante omnia nosse quis religionis illius quoad hoc usus sit, num videlicet in ea expressa vel tacita ad hoc faciendum sit licentia. Hoc enim si fiat, bonum Religionis illius religioso consilium re solutioque dari nequit: multa quippe in una Religione licita esse poterunt (quod iam in illa passim tacita haec & interpretativa licentia vigeat) quae in alia, quia hanc non habebit, illicita erunt.

Præterea hinc consequetur, esto auctores aliqui sustineant, religiosum contra paupertatis votum minime peccaturum,

ab aliis pecuniam, ad libros aut alia quae-  
piam id genus comparanda, accipiendo: modo ea quae emet, non abscondat & occultet, sed in apertum palam proferat & exponat; animo quoque ita comparatus sit, ut Superiore præcipiente, eadem exhibere, & libenter à se abdicare paratus sit: quod tamen religiosus Societatis, ipsum si faceret, votum paupertatis prætergrederetur. Idcirco enim hi auctores id ita docent, quod censent illam, iam tacitam & interpretativam licentiam esse, & Superioribus per hunc subiectionis & resignationis modum aliquatenus satisfieri.

At in Societate nulla est ad hoc tacita vel interpretativa licentia, sed manifestissima voluntas de contrario. Siquidem Soranam, pallium, Breuiarium, quibus bonum Superioris licentia vitimur, tali modo possidere tenemur, cum hac inquam subiectione, & totali à Superiore dependentia, necnon cum illa animi dispositione, ut eadem parati simus relinquere, si id nobis ipse mandarit: sin minus, adversus paupertatis votum praevicaremus: esse-  
mus quippe proprietarii, & rem velut propriam possideremus.

Verum, ut quid ab alio ad Soranam, libros, aut quid simile comparandum accipiamus, esto postea id palam in cubiculo visui omnium expositum & patens exhibeamus, hancque animi, quam diximus, præparationem quoad hoc præferamus, nullatenus id in Societate licitum est, sed usus & praxis prorsus in contrarium obtinet: ac proinde id contra paupertatis votum foret.

Et sane res certissima est, si in Societate ut licitum quid duceretur, id genus res, hoc modo, sine alia licentia admittere & habere, omnes quotquot sumus, in Congregationibus reclamaturos, & omnimodis annisuros, ut hoc ostiolum, per quod tantum paupertas nostra possit detrimenti capere, confestim obstrueretur.

Norant & aliud quid Doctores in hoc de tacita & interpretativa licentia negotio, docentque, ut religiosam quid dare, petere, vel accipere fas sit, minime sufficere, quod

Omnia per  
missa ad  
interpretati-  
vam causam  
conspicere  
sufficiunt  
Superioris  
licentiam.

Indifferen-  
tia pauper-  
tatis neces-  
saria.

Secretus  
usus ma-  
gis in so-  
litudine  
quam lic-  
itatem  
praesumit

Nulla So-  
cietate fas  
accipere  
licet.

Haec est  
votum So-  
cietatis.

Licentia  
tacita  
est quod  
perior  
votum pe-  
mitteret  
sed quod  
non regu-  
lariter  
fieri  
potest.

Usus religio-  
nis cuiusque  
in omni re  
solutione  
spectandus.

Cap. 12.

certo notit, si modo à Superiore facultatem ad hoc postulet, quamprimum eam sibi concedendam; sicut satis tibi non est, vt sine licentiâ petitione foras exire, vel epistolam ad aliquem scribere possis, quod certo scias, illam, si modo petas, minimè tibi denegandam; sed nosse & scire ante te debere, Superiorem gauisurum & ratum habiturum, quod nõ petita facultate quid des, recipias, vel possideas, & parum curaturum, quod hanc ab ipso non petas. Hæc scilicet est tacita, interpretatiua, & virtualis ad dandum admittendumque quid facultas, ita vt necesse non sit præterea aliam in particulari petere: ac talis in nonnullis Religionibus, quoad multa eorum quæ diximus, habetur.

Verum in Societate tantum abest, vt in Superioribus tacitum hoc beneplacitum sit, vt nihil hi magis desiderent, quam vt omnia ex obedientia fiant: nihilque magis eos affligeret & contristaret, quam si suorum quis libertatem & audaciam sibi ad horum quidpiam sine licentiâ faciendum arrogaret. Proinde longe alio modo de hoc paupertatis negotio, deque aliis casibus particularibus in Societate loquendū est, quam in aliis quibusdam Religionibus. Idem tamen & in his olim non minus accuratè fuit obseruatum: nimirum cum primum oriententur, vt è singularum Chroniciis constat: quin & earum nonnulla id etiam in hodiernum vsque diem, magna sua cum laude obseruant.

CAPVT XIV.

*Votum paupertatis obligat ad peccatum mortale & quæ requiratur quantitas, vt peccatum mortale dici eius prauaricatio possit.*

P<sup>ET</sup>et hic à me quispiam, num, quæ contra votum paupertatis esse diximus, semper lethale peccatum futura sint, *Rodriguez exorsit. pars 2*

& quando? iam ante communem Doctorem & sanctorum Patrum sententiam esse diximus, eum, qui quid contra votum paupertatis agit, peccatum furti committere, & aduersus septimum Decalogi præceptum facere. Dico ergo, quod, sicut septimum mandatum ex genere suo & natura ad mortale obligat, vt Theologi vulgo docent: attamen ratione paruitatis materiæ, fieri potest, vt furtum non nisi veniale peccatum sit (v.g. si quis pomum, aut obulos aliquot furetur) pari modo, etsi votum paupertatis ex natura & genere suo ad mortale obligat: in re tamen ita leui contingere potest, vt quis id violet, vt tantum veniale futurum sit.

Si instando ulterius petas, quæ dicenda sit notabilis quantitas, vt ad mortale pertinere dici possit? Dico, sæpe iam à Doctores scholasticis in materia furti quæsitum esse, & etiamnum quæri, quænam notabilis dicenda sit quantitas, vt furtum sit crimen lethale. Et prout de furto loquuntur, ita hic de voti paupertatis violatione loqui solent. Adco vt, quæ quantitas esset ad mortaliter contra septimum Decalogi præceptum peccandum factis, eadem notabilis & sufficiens futura sit ad mortaliter contra votum paupertatis peccandum. Ita communiter sentiunt quotquot de hac materia scripserunt.

Ad maiorem rei huius declarationem & confirmationem, notant nonnulli Theologi, peccati huius grauitatem è duplici radice sumi. Prima est, quod hic res aliena, contra domini eius voluntatem vsurpetur & accipiat. Secunda, quod in ea votum Deo factum frangatur. Et addunt, quod, solum primam eius radicem considerando, maior hic quantitas videatur, vt in peccatum mortale fiat, requiri, quam in furto; quia hic res non tam videtur aliena, nec dominus tam inuoluntarius, atque in furto: secundam tamen radicem considerando, ea sufficiat vt id peccatum mortale fiat, quantitas, quæ sufficit vt furtum peccatum mortale fiat: propter quod maior

*Manuel Rodri. tom. 3. de regul. q. 29. a. 10. concl. 8. A. 202. lib. 12. Instit. Moral. c. 12. q. 6.*

*Votum paupertatis ex genere suo ad mortale obligat.*

*Corduba lib. de cast. b. m. q. 109. Navarr. de radice sumi. Prima est, quod hic res aliena, contra domini eius voluntatem vsurpetur & accipiat. Secunda, quod in ea votum Deo factum frangatur. Et addunt, quod, solum primam eius radicem considerando, maior hic quantitas videatur, vt in peccatum mortale fiat, requiri, quam in furto; quia hic res non tam videtur aliena, nec dominus tam inuoluntarius, atque in furto: secundam tamen radicem considerando, ea sufficiat vt id peccatum mortale fiat, quantitas, quæ sufficit vt furtum peccatum mortale fiat: propter quod maior*

nostri sit ex voto paupertatis, ad nihil contra voluntatem Superioris usurpandum & accipiendum obligatio, quam ea sit ex septimo Decalogi mandato, ad nihil domino invito accipiendum.

In casu illo, quem supra de D. Gregorio retulimus, monachus ille, uti refert Surius (qui id ex ipsomet originali transcripsisse asserit) non nisi tres argenteos acceperat, & quidem à fratre suo, & ad tunicam coemendam; quam ei Religio certo dare debebat, si ei frater illam non dedisset. & nihilominus censuit Gregorius, hos tunc temporis sufficientem quantitatem fuisse, ut peccatum mortale constituerent, ut videre est in caligatione & excommunicatione, qua in ipsum animaduertit.

Scriptorum, qui nostra hac aetate scripsere, nonnulli, quantitatem notabilem, & ad peccatum mortale contra votum paupertatis incurrendum sufficientem esse definiunt tres regales argenteos, alii quatuor; alii quinque. In Carthusiensi vero

Ordine minore multo quam hæc, quæ ad peccatum mortale incurrendum sufficiat, quantitatem requiri censent; quando quidem sufficere dicunt ad aliquem sacra sepultura priuandum & excommunicandum, uti bene id aduertit Nauarrus.

Porro demus, in voto paupertatis laxius paulo nos loqui posse, & trium aut quatuor regalium valorem hac in re materiam leuem esse, & maiorem summam requiri, ut ad mortale pertingat, uti quidem nonnulli censent: ideone se his Religiosus, qui perfectioni comparandæ studet, periculis & dubiis exponet: nū videlicet quod recepit, dedit, vel asseruauit, ad eam quantitatem pertingat, quæ ad peccatum mortale constituendum satis; necne, & num ad quatuor vel sex regalium valorem ascendat?

Obsonatores & famuli, qui, dum necessaria coemunt, modo quidem quartam regalis partem, alias duos obulos, defalcando sibi reseruant, in eo mortaliter non peccant: quod parua sit quantitas: sed qualis ille futurus est Religiosus, qui ad aliquid e-

mendum destinatus, quartam regalis agentem partem decurrere & retinere præsumit, esto id non nisi ad veniale pertingat. Porro si tu hoc facere non auderes, sed velut sacrilegium, & perquam vile & fordium duceres; ne ergo quidpiam vel dare, vel admittere sine maiorum facultate arcentes, dicendo, paruum & perexiguum id esse, nec tale ut ad peccatum mortale pertingat; nam quædam, ut minimū, erit velut defalcatio ac surreptio. Quare parua arceamus, magnique faciamus, maxime in re tam graui, atque est hæc ipsa, quæ trium essentialium Religionis votorum vnum concernit. Qui enim in hoc delinqueret, præuaricari audebit, dicendo, mortalem id noxam non fore; in præsentissimo voti paupertatis mortaliter violandi periculo versatur. Quippe habendi, dandi, recipiendi cupido ac desiderium, vehemens quædam passio est, & naturæ nostræ, quæ ad hoc satis procliuis est, valde conformis; ac proinde apprimè hominem excæcat & decipit. Et sæpenumero, etsi certo & indubitate dicere non possumus, an ad mortale crimen præuaricatio pertigerit, id saltem certo dicere possumus, dubium esse, mortale sit an seculi. Religiosus autem nimis quam accuratè cauere debet, ne his se dubiis & periculis exponat.

## CAPVT XV.

*Num. pecuniam sine licentia accipere, Religioso licitum ad eandem in pia opera distribuendam; & quando in hoc contra paupertatis votum peccaturus sit.*

EXigit Societas tantam ut in hac paupertatis materia puritatem & perfectionem præferamus, tamque à pecunia habenda tractandaque alieni simus, ut regalia peculiari nobis yctitū sit, quidquid à pe-

*Tres argentei fuere S. Gregorio sufficientis materia peccati mortalis.*

*Nauarr. l. 3. tit. de statu monachor. consil. 3. dub. 3. nu. 18.*

*Carthusianis minor transgressio paupertatis peccatum est.*

*Religioso perfectionis cupido parua materia magna sit.*

*Religiosus parua negligens in paupertate exponit se periculo mortali.*

*Cupido habens vehementer est cupidus parua seculi peccata.*

*Regul. 23. Sacerdoti.*

nitentibus aut alio quocumque petere, vel admittere, quod vel in pauperes distribuamus, vel alteri satisfactionis nomine restituamus; adeo ut, esto poenitens restituere iniquè parva teneatur, eaque confessario non tradere velit, quo legitimo ea domino reddat, ipse sine Superioris venia, ea nec recipere, nec restituendi curam in se suscipere possit. Hæc autem regula tum in summa prudentia & longa experientia, tum in doctrina & exemplo sanctorum fundata est. Ita quippe expressè faciendum consulit S. Basilius: ita B. P. N. Franciscus Xaverius vnicè, id ipsum ut observaremus, commendabat, uti illius in vita legere est: ita cum S. Hilation, quemadmodum in eius vita S. Hieronymus scribit, virum locupletissimum à legione dæmonum, à qua vexabatur, sanasset, & viro sancto multa magnaque munera in grati animi signum offerret, & Hilatione ea constanter repudiante, irgeret ut saltem egenis daret, illa acciperet, respondit vir Dei, Melius tu ea illis dare potes, ut prope qui civitates frequentas, & pauperes nosti. Equidem à me propriam substantiam abdicavi, quid ergo alienæ me immisceam?

Nostri quidem est hæc aliæque id genus opera proximo consulere, non vero aliorum elemosynas dispensare. hoc quippe adeo ministeria nostra non adiuvat & promouet, ut etiam impediatur. Etenim hinc sequetur, ut quotidie cateruatim ad domum nostram confluxuri sint, qui iuvari nostra opera pecuniaque concedita velint: nec duo quidem ianitores satis futuri, ad eorum postulata ad nos deferenda, responsaq; vicissim referenda: & Pater ille qui hoc in seonus susceperit, confessionibus & ministeriis spiritualibus vacare nequeat, quo elemosynarum distributioni vacet. Ipsi quoque Apostoli alias reipsa experti sunt, temporalibus se functionibus debitè non posse intendere, sine magno spiritualium, quæque maioris momenti erant, dispendio. Vnde dixerunt: Non est aquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. quare certos quosdam designari viros oportuit, qui temporalia curarent, qui i-

pli totos se animarum conversioni possent impendere. Existimant nonnulli hanc elemosynarum dispensationem, optimè esse ad proximum lucrificandum, & ad Sacramentorum usurpationem pertrahendum, medium; sed gravissimè errant. plus namque hinc sequitur dispendii quam compendii: quia plures sunt, quibus ad libitum non facias, & qui de te conquerantur, quam quibus satisfacias & placeas. Nonnulli quidem, quia nihil acceperunt, alii, quia non plura: immò propè omnes queruntur, & murmurant, priuatis nos in hac rei dispensatione respectibus moueri, & personarum acceptores esse, dicentes: quin imò in priuatam nos res nonnulla putant convertere, & quodcumq; possumus, in domus nostræ usum applicare. Verùm eni mero, non est hæc bona ad proximo amorem confessionis inferendum ratio; quin imò hæc illis occasio est ad fictas mendacesque confessiones instituendas, & sexcenta confessori mendacia persuadenda, quo cum ad dandam sibi elemosynam emoueat & excipiant. Quam ergo non immerito consulit Sapiens, ut seniori ac viro prudenti & experio credamus, eiusque consilia sequamur. Licet quidem est interdum, cum bona Superioris venia aliquid, quod restituendum sit, à poenitente accipere, ut dum res occulta est, quæque non sine poenitentis probio & nota restitui potest: tunc vero consulunt Doctores (& sane non illaudabile consilium est) ut confessarius chyrographum petat ab eo cui restitutionem hanc faciet, quo se testetur tantum ab illo per viam restitutionis, ab aliquo sibi præstandæ, accepisse, & ut deinde syngrapham hanc poenitenti, ad maiorem tutum eius, tum ipsiusmet confessarii, satisfactionem consignet. Etsi vero poenitens nihil horum se velle, confessarioque fiderè dicat, non propterea hic illud facere negligat: quia gaudebit nihilominus restituens, vbi schedulam videbit, itaque ædificabitur, & in animo securior erit ac quietior, neque vlli exinde oborientur scrupuli vel suspiciones, vtrum res ipsa consignata sit necne, uti suboriri solent

Querela pauperum contra dispensatores elemosynarum.

Eccles. 6. 2.

Epist. ad Gal. 6. c. 12. Hieron. in vita S. Hilation. Confessio elemosynarum ad dispensationem. In summo. Hæc dicitur in fine. In fine peccatorum.



rum, cum isthoc cautionis ac diligentia genus non adhibetur.

Sed, quoniam de obligatione voti paupertatis hic loqui propositum est, & ad quid nos ipsa in rigore obliget: non incongruum erit ostendere, quando quoad hoc contra votum paupertatis quis peccaturus sit, quando non; sed tantum contra obedientiam & contra regulas. In particulari & expresso Theologi hanc questionem proponunt, & quarunt, Facturusne contra suum paupertatis votum sit Religiosus, qui Superiore non consulto, aliquas ab externo pecunias accipit, non tam sibi, quam ut alterius nomine in opera pia, aut quomodocumque illi videbitur, dispenset ac distribuatur? Hoc autem facere, non videtur paupertati aduersari: cum eas ipse in suum usum non admitrat, nec suo nomine dispenstatur, sed illius, à quo easdem accepit. Questionis porro huius solutio est hæc, duplici videlicet modo aliquem posse pecuniam, aut aliud quid, ad alteri dandum, à quo etiam accipere. Primo, quando ipse mibi dat, ut nomine illius, Petro vel Iohanni easdem, vel in tale, vel tale pium opus impendam. Atque eius generis est id quod Confessariis datur, ut sic restitutionem aliquam faciant, vel in pauperes quos morunt, elemosynam inde erogent. Qui autem in Societate hoc modo ab aliquo pecunias ad alios dandas, Superiore non consulto accipere, in Regulas nostras id fieri expresse (ut supra demonstratum est) veritantes, peccaret, non autem in votum paupertatis. quia tunc dans pecuniarum suarum dominus manet, eamque pro libitu dispensat, ego vero solum eius minister sum & instrumentum, ut eam ipsius nomine dem, cui dari iusserit. At, si det ut liberè, prout mibi videbitur ac placuerit, et si in opera pia, in suam ac dispenstatur: tunc ipsum recipere, dare ac dispensare sine Superioris potestate, non contra regulas solum, verum & contra paupertatis votum futurum est. Primum, quia tunc alter pecuniarum dominium planè à se abdicat, atque illud, quantum est à parte sua,

in me transcribit, ut de ea ipse prout iubeat, disponam: huius verorei Religiosus incapax est. Secundò, quia non tantum voto paupertatis repugnat, rei cuiusdam sine Superioris licentia dominum ac proprietarium facere, verum etiam eius usum & liberam administrationem ac dispensationem usurpare. Hoc namque quidam est proprietatis & peculii, quod Religiosum habere è voto paupertatis nefas est, modus. Immo docent Theologi, magis voto huic aduersari liberum facultatum & opum habere usum, quam dominium & proprietatem. Magis quippe Religiosum distrahit, atque ei efficit possessionem usus, quam sine eo illarum aut dominium, aut proprietatem. Unde etiam finis, ob quem Ecclesia & sancti Patres decreuerunt, ne quod Religiosorum dominium & proprietatem habere possent, fuit, ut hac illi ratione ab earum usu & administratione liberi & expediti forent, itaque magis & liberius se diuino cultui dedicarent: hæc namque cura magis mentem impediunt ac distrahunt, quam ipsamet proprietates.

Proinde Religioso, ne in votum paupertatis delinquat, satis non est pecuniarum dominio & proprietate carere, si liberum eiusdem usum & administrationem, non rogato Superiore usurpet. An non, ut bene notat Dionysius Carthusianus, risu dignum se faceret pater ille, cui satis esset filio dementi quem haberet, cultui gladiue proprietatem & dominium auferre, usum vero illius ei interea liberum relinqueret? Non minus stolidi atque deridendi sunt religiosi illi, qui, esse alienarum pecuniarum dominium & proprietatem non habeant, usum tamen & dispensationem sibi arrogat: quod enim in diuitijs maxime distrahendum, detrimentosum ac noxium est, id sibi sumunt & usurpant. Immo verò censent nonnulli, etiam primo casu contra paupertatis votum peccari, eo quod & tunc pecuniarum aut aliud eis acquirunt, sine Superioris venia, possideantur ac distribuantur: esto leuere id ma-

Religiosus accipiens pecunias, ut eas pauperibus det, quando & quomodo peccet.

Act. lib. 12. Instit. Moral. c. 10. §. 11.

Prim. S. de re. con. in matr. §. 4. 11.

Act. lib. 12. Instit. Moral. c. 10. §. 11.

Opp. de ref. claustr. art. 10.

geriam fore, nec ad mortale crimen peruen-  
enturum, cum statim in alios ea dantur,  
existiment.

Hinc inferri colligique responsio potest  
ad casum quendam satis obuium; num vi-  
delicet contra votum paupertatis pecca-  
turus sit Religiosus, qui, non petita à Su-  
periore licentia, ab alio pecuniam aut elec-  
mosynam in alicuius consanguinei, poe-  
nitentis & amici sui vsu petit, & accipit,  
& aliis donat, vel dantem, vt iis donet aut  
mittat, rogat? Dico ergo, si Religiosus, ta-  
le quid exigens, aut admittens, id sibi ac-  
ceptet, eius se Dominum faciendo, vel  
adeo vtendum, in paupertatis votum de-  
licturum; tamen si id alioquin sic consan-  
guineo & amico daturus & missurus, & de  
facto etiam postea det vel mittat, siue per  
se, siue mediante alio, & nomine tertij: At,  
si id sibi non acceptet, sed aperte edicat,  
Ego tale quid opus non habeo, neq; mihi  
possum accipere; sed, si Petro vel Paulo il-  
lud dare velis, aut mihi, vt ipse dein illi id  
in tuo nomine dem vel mittam, caritatem  
mihi & rem gratissimam feceris; tunc id  
minime contra paupertatis votum fore;  
tamen si id alius illius intuitu faciat, & ipse  
etiam prospere danti gratias agat: quia id  
ipse non tam sibi arrogat, aut eius se Do-  
minum facit, quam tantum voluntatis al-  
terius executorem, & lenem, vt dans hanc  
voluntatem habeat, & donationem illam  
faciat, intercessorem. Multo vero minus  
paupertatis voto repugnabit, si alium quis  
roget, vt suo proprio nomine tibi vel tali  
quid det vel mittat, etsi accipiens sciat vel  
intelligat, id sibi Religiosi intercessione &  
patrocinio dari. Caterum, quamuis aperte  
contra votum paupertatis non sit, hisce in  
rebus Superioris consensum & beneplaci-  
tum non exquirere; multa ramen hoc se-  
cum trahere inconuenientia solet; vt  
omittam periculum praeiens esse, ne quid  
hac ratione contra votum paupertatis  
committatur, quod homo non semper ita  
circumspecte agat, nec tam minute inqui-  
rat, num dans id mihi det, vel, sicut id ego  
accipio; num id dem in nomine meo, an  
alio; num alius id det, an ego. Praestertim

quod pecuniarum habendarum tractan-  
darumque, & rerum distribuendarum ac  
dispensandarum cupiditas ac desiderium,  
saepenumero (vt superiori capite dicere  
memini) hominem excacare, & sub ali-  
quarum rationum apparentium colore &  
praetextu, impellere soleat, quaedam vt fa-  
ciat, quae directe votum paupertatis im-  
pugnant. Quamobrem tam haec, quam  
alia id genus, cum primis timere & decli-  
nare debemus, ne de nobis dici contingat,  
quod olim Senatori cuidam, qui mundana  
& vna senatoriam dignitatem deseruerat,  
Monasterioque se addixerat, sed quaedam  
de possessionibus suis pristinis retinuerat,  
ne suis, victus comparandi ergo, vt caeteri  
monachi solebant, manibus laborare co-  
geretur, respondisse Magnum Basilium  
refert Cassianus, dum diceret, *Et senatori-  
rem perdidisti, & monachum non egisti:* id  
est, nec Senator es, nec monachus.

Cassian.  
lib. 7. c. 19.  
Et in vobis  
Patrum.  
lib. 4. de  
paupert.

CAPVT XVI.

In quo, quae dicta sunt, exem-  
plis quibusdam confir-  
mantur.

MONACHUS quidam in Nitria, de iis qui  
labore manuum victum sibi compa-  
rabant, pecunioſae cuiusdam coaceruandae  
cupidine laborare cepit, vt refert S. Hiero-  
nymus, ad Eustochium scribens. Erat lini  
textor: ergo cupiditate hac actus, suo in  
opere nimium quantum festinabat, & pa-  
rum comedebat. Vnde ex hac parsimonia  
tandem factum, vt centum solidos (id est  
noſtrate moneta centum aureos) congre-  
garit: quibus collectis vita fundus est. Vt  
ergo ad eum sepeliendum vicini fratres  
conuenerunt, argentum hoc inuenerunt,  
mirati, concilioque coacto conſultarunt  
quid hic factu opus foret, & quid de illa  
fieret pecunia. Habitabant autem in vici-  
nia circumcirca, plus minus quinque mo-  
nacho-

Epist. ad  
Eustoch. de  
custod. vie-  
ginis.

nachorum millia per suas quique cellas ab inimicem disunctas distributi: quorum aliqui censebant aurum hoc inter inopes dispergi oportere, alij templis impendendum, alij parentibus illius, qui forte indigerent, mittendum. Porro magnus Macarius, Abbas Pambo, Isidorus, & alij de cordationibus & grauioribus (quos vulgo appellabant Patres) loquente per os eorum Spiritu sancto, statuerunt vt vna cum cadauere argentum hoc terræ infoderetur, dicentes illud Apostoli, *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Atque ita factum est. Addit autem Hieronymus, Neque est, vt id quisquam crudelitatem fuisse existimet: nam non nisi mera pietas fuit. Tantum quippe timorem & terrorem exemplum hoc in omnibus tota Ægypto monachis creauit, vt ingentis piaculi loco ducerent, si apud se in hora mortis vel vnus solidus argenteus reperiretur.

S. Augustinus horribile quoddam de Ianuario monacho, qui vulgo sanctus habebatur, exemplum scribit, quod ipse verbis, quæ magnum legentibus sensum compassionis moueant, enarrabo. Sæpe, inquit, Ianuarij nostri perditio & ruina nobis plangenda & lamentanda est. Videbatur hic quoddam obedientiæ & paupertatis speculum, sed misera vitam catastropha terminauit. Cum enim multis cum lacrymis ad nostram congregationem admitti petiisset, & toto vitæ suæ tempore paupertatem seruare promississet, nobis inscijs, vineam & agros in sæculo possidebat. O professionem letiferam! O promissionem proditoriam! Ore proloquebatur, quod corde auersabatur: sanctum credebamus eum, qui omnium erat pessimus. Atque hoc in statu duodecim ipsos annos & amplius, Ianuarius apud nos vixit. Male vixit, & mortuus est male. Male inquam vixit, quia clanculo & occulte apud se detinebat, quod non erat suum: male autem mortuus est, quia ne in fine quidem vitæ delictum agnouit, sed in eo obstinatus exspirauit, & nescientibus nobis, testamento condito, filium, quem in sæculo habebat, heredem instituit. Vtinam id in mortis saltem hora no-

bis dixisset, vt, orantibus nobis, veniam criminum à clementissimo Deo obtinere potuisset. Sed enim nec confessionem instituit, nec facti penituit. Proinde nostras non est, nec erat dum in viuis ageret. Eius ergo defuncti manus colligate, isque centum illos & vndecim siclos, quos in cellæ suæ pariete clam asseruabat, in pannum iniectos, inserere, plorantes, & dicentes, *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Nefas quippe est, illos in Monasterij sustentationem, vestitum, aut alia quæpiam opera impendere, eo quod condemnationis æternæ sit pretium.

Religiosus quidam de Ordine Cisterciensi, cum in sua ægrotudine Abbatiam confessus sacræ Altaris viaticum ore sumplisset, ipsum deinde claudere non potuit, sacras species ad stomachum traiecit. Quo spectaculo fratribus adstantibus percussis, Sacerdos, viatici administer, sanctissimam hostiam, ore eius exceptam, alteri Religioso, qui ibidem æger decumbebat, portexit: qui magno pietatis sensu eam suscepit, & sine vilo obstaculo transiit. Non multo post prior ille monachus demortuus: mox autem apparuit, quænam eum causa à salute & remedio accipiendo impedierit. Cum enim cadauer abluerent fratres vellent, apud illum quinque solidos, colque non argenteos, sed cereos inuenerunt: quos illum habere nefas erat. Quo viso, vnanimi omnes ore Deum laudauerunt, & habentem rei huius certiozem reddentes, illo iubente, in agro eum sepelierunt, & pecunia eius cadaveri iniecta, dixerunt, *Pecunia tua, quam clam nobis contra professionem tuam possedisti, tecum sit in perditionem*. Quem cum Abbas casum in proximo Capitulo Generali enarrasset, addidit: Vt autem appareat, ex aliqua infirmitate factum non esse, quod sanctissimum viaticum transicere non potuerit, constat integrum illum ea ipsa die gallinam comedis-

Frater quidam Franciscanus Laicus cum aliquatenus legendi artem nosset, sed perfectius addiscere vellent, Psalterium sibi comparauit quoniam vero regula Ordinis prohibitu est, ne quis de Laicis litteras addis-

*Pecunia  
Monachi  
proprietaria  
post mortem  
vna cum  
cadauere  
terra infoditur.  
ad 8. 20.*

*Serm. 5 ad  
frat in eremo.*

*Ianuarius  
Monachus  
proprietaria  
vna cum  
vitiis mor-*

ad 8. 20.

Caluar. lib.

9. Dial. cap.

64.

Cisterciensis

suæ quædam

solidarum

possit huius

suæ iactantiam

in morte

confutatur

deglutire

non potest

p. 2. lib.

c. 18. Cl.

Miser

Laicus

et c.

cat;

post mortē  
apparens  
ad Psalte-  
rium quod  
clausum  
erat se  
latentem  
proferatur.

eat: Gardianus, hoc cognito, ipsum sibi li-  
brum petiit exhiberi. Eum se habere alter  
negavit. Rursus ergo Superior indicari sibi  
librum rogat, vt ne proprietarius existat.  
Sed Laicus obedire detrectat. Haud multū  
vero intercessit tēporis, cū graui frater ille  
infirmirate laborare cepit. Tū Gardianus,  
ne forte proprietarius moreretur, in virtu-  
te sanctæ obedientiæ tandē præcepit, sibi  
vt Psalteriū proferat, aut saltē quo recon-  
diderit loco indicet: sed miser & infelix in  
negando perstans & pertinax, mortuus est,  
eo a se non abdicato. Prima ergo post se-  
pulturā nocte, cū ædituus de more ad Ma-  
tutinū nocturnū pulsaret, magnā & grauē  
sibi incubare sensit vmbra: audit ad hæc  
horrendā & confusam quandam, sine vlla  
verbōrū distinctione, vocē, vnde exanimis  
in terrā corruit. Fratres cum primum cā-  
panæ ad Martinū pulsū, viso secundum  
æquo diutius differri, postquam iam bono  
tēporis spatio expectasset, templum adiere,  
visuri quid Sacristano factū esset cum ergo  
defectus vtrūq; velut mortuū offenderunt.  
Qui postea ad se reuersus, rem omnem ex  
ordine narrauit. Precibus vero matutinis  
iam inceptis, horrendum illud spectrum  
denuo apparuit, terribilem fragorem ad-  
instar rauæ & stridulæ cuiusdam tubæ  
edens, nihil vt eorum quæ dicebat, posset  
intelligi. Ad quem cum vniuersus fratrum  
cæterus percussus turbaretur, Gardianus, be-  
ne illos cōfidere iubens, spectrum alloquitur,  
dicens, in nomine Domini nostri Iesu  
Christi, & sacratissime passionis eius, te cō-  
pello & iubeo, vt edicas nobis quis sis: &  
quid hic tibi velis. Mox ergo respondens,  
Ego sum, inquit, frater ille laicus, quē heri  
hoc in loco sepulturæ mandastis. Aliqua-  
ne, infert Gardianus, à nobis suffragia &  
orationes exigitis? & ad quid huc veneris di-  
cito. Tum vmbra, Vestras orationes non  
effragito: quia nihil mihi proderunt. nam  
propter Psalterium, quod proprietatis iure  
possidens, demortuus sum, æternæ sum  
damnationi addictus. His auditis Gardia-  
nus, In nomine, ait, Domini nostri Iesu  
Christi tibi mando, vt, quandoquidem te  
iuuare nequimus, ilico hinc te propripas,

nec posthac huc amplius reuertas, nos in-  
quietaturus. Protinus ergo vmbra illa eua-  
nuic, nec vnquam ibi exinde fuit visa vel  
audita.

Religiosus alius, vti Dionysius Carthu-  
sianus refert, vestē laceram cum haberet,  
vestiarium ingressus, pauxillum inde pan-  
ni, vt vestem illo suam resarciret, sine venia  
sustulit. Is tandem in morbum incidit: in-  
signis porro Dei debebat esse famulus,  
quod, morti iam vicinus tantam vultus se-  
renitatem & hilaritatem præferret. In nul-  
lo quippe cum remordebat conscientia,  
nihil in eo inueniebat dæmon, quod ad il-  
lum inquietandum depromeret. At cum  
forte oculos in quendam cellæ angulum,  
in quo sua dependebat vestis, coniecisset,  
vidit ei cacodæmonem in forma simiz in-  
sidentem, & frustum illud panni quod ve-  
sti addiderat, lapide lambentem, & magna  
quadam delectatione in illo sibi compla-  
centem. Tum, hoc se segmentum alias sine  
venia accepisse, recordatus, Superiorem  
ilico aduocat, culpam confitetur, cum illo  
se reconciliat: & statim inde se dæmon  
subduxit.

Cum sanctæ memoriæ F. Reginaldus  
Bononiæ Priorem ageret (vti Annalibus  
Prædicatorum fratrum proditum est) Lai-  
cus quidam aliquod panni eius, quo ipsi  
vtuntur, frustum elemosynæ nomine, sine  
venia Prioris, acceperat, vt hoc suam ve-  
stem resiceret. Hunc ergo propterea vir  
sanctus ad Capitulum vocat, & coram om-  
nibus Religiosis, in eum censuram & pro-  
prietarium, tam verbis asperis, quam dura  
verberatione animaduertit: & pannum il-  
lum eo in loco, tum ipse, tum reliquis fra-  
tribus inspectantibus, flammæ iniecit.

In eisdem Annalibus alia quoad hoc hi-  
storia legitur. Cum enim Albertus Ma-  
gous in sacra illa familia Prouinciæ es mu-  
nere fungeretur, seuerissimæ & rigidissi-  
me suis inhibuit, ne quis pecuniæ vel pæ-  
rum, tam penes se, quam penes tertium,  
tam propriæ, quam alienæ, tam in vsu  
propriū, quā alterius, haberet; idq; sub gra-  
uissimis pænis edixit, & has et de facto in-  
fluxit. Nā, cum in Capitulum Prouinciæ nō-

Loco supra  
citato.

Dæmō frustū  
panni  
insidet quo  
Religiosus  
sine venia  
vestem re-  
sarcerat.

p. 1. lib. 1.  
cap. 36 hist.  
frat. præ-  
dicat.

Frater Re-  
ginaldus  
grauiter in  
Capitulo  
in proprie-  
tariam an-  
nimaduertit.

p. 1. lib. 1.  
cap. 46.

nemo certissimis quibusdam signis, decretum hoc & constitutum violasse conuictus esset, tam seuerè illum Albertus castigauit, ut eum (quia non nisi nuperrime defunctus erat) è sepulchro effodi, & sepultura a fini, in sterquilinio, sepeliri iusserit: ad

imitationem scilicet prescorum Sanchorum, quibus hoc supplicij genere in fratres proprietarios animaduertere solenne erat.  
(:)



## TRACTATUS QUARTVS DE VIRTUTE CASTITATIS.

### CAPVT PRIMVM.

*De excellentia Virtutis Castitatis, & gradibus, quibus ad eius perfectionem ascendendum est.*

1. Thess. 4. 3.  
67.

**N**EC est, inquit Apostolus, voluntas Dei sanctificatio, id est puritas & munditia, castitas abstinens vos à fornicatione, ut scilicet non possidete in sanctificatione & honore non enim vocauit nos Deus in munditiam, ve sedas carnis voluptates conlectemur, sed in sanctificationem, vt ei magna cum corporis & animæ puritate integritateque seruiamus. Apostolus illo loco castitatem vocat: sanctitatis autem & sanctificationis nomine castitatem significat, vt obseruat S. Bernardus. Redemptor vero Christus in Euangelio celestem & angelicam virtutem eam indigitat, propterea quod Angelis nos assimilet. In resurre. Hic, inquit, id est in vita beati neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei.

Vnde etiam S. Cyprianus, virginem dam alloquens, sic scribit, Quod postea natiuitate illis in gloria, iam nunc in hac vita id habere incipitis: quia, quamdiu in castitate & puritate viuistis, æquales estis Angelis. Id ipsum confirmans Cassianus, nulla ait virtute ita homines Deo similes fieri, ac castitate: per eam namque ita pure viuunt in carne, tamquam si carnis essent expertes, & purissimi essent spiritus, secundum illud Apostoli, Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Ipsos quin imo Angelos in hoc aliquo modo superamus, non quia hi corpore carent, propterea mixtum non est hac illos puritate præditos esse: at hominem in carne hac mortali, quæ tam acre bellum & assiduam rebellionem spiritui mouet, viuentem, ita viuere, quasi circumdatus non esset, sed purus spiritus fore, longe sane miratus est, & prodigio par-

Tanto

Serm. 22.  
in Cantic.

Matth. 22.  
39.

tantum est.

Aug. lib. de  
virg.  
cap. 4.  
Am.  
lib. 2.  
Lac. An.  
Ber.  
ard. &  
lib.  
14. 3.

Lib. 1. in c.  
Reg.

Lib. 1. con-  
tra Ioni-  
um tract.  
de Ioni-  
um.  
11. 7.  
Christus ab  
Ioni-  
um  
I. Iuansem  
dicit.

11. 11.

Tantopere vero hæc Deo virtus pla-  
cet, vt, cum vnigenicus Dei filius homo  
fieret, & è muliere nasci deberet, non nisi  
è virgine, quæque suam (vt SS. Patres no-  
tant) virginitatem per votum Deo nun-  
cupasset, nasci voluerit. S. Ioannes in Apo-  
calypsi vidisse se ait supra montem Sion,  
id est in cælo, Agnū, id est Iesum Christum,  
& cum eo centum quadraginta quatuor  
millia, quæ canticum nouum cantabant:  
neminem porro canticum illud canere  
potuiss, nisi illa centum quadraginta qua-  
tuor millia, qui empti sunt de terra. Hos  
esse qui cum mulieribus non sunt coin-  
quinati: virgines enim sunt. Atque hos Ag-  
num sequi quocunq; ierit. Notat autem  
hoc loco S. Gregorius, virgines dici cum  
Christo in cælo monte versari: quod ob  
insigne & eximium castitatis meritum,  
mirè in gloria exaltatisant.

S. Hieronymus & Augustinus illam S.  
Ioannis Euangelistæ prærogatiuam, quod  
nimirum plus cæteris discipulis à Christo  
Domino diligeretur ( hoc enim modo  
cum Euangelium designat, *Discipulus ille,  
quem diligebat Iesus* ) inde potissime or-  
tum habuisse volunt, quod ipse esset ori-  
go. Quod etiam in eius festiuitatis officio  
Ecclesia videtur insinuare, dum canit: *Dili-  
gebat autem eum Iesus, quoniam specialis  
prærogatiua castitatis, ampliori dilectione  
fecerat dignum: quia virgo electus ab ipso,  
Virgo in æuum permansit.* Atque hoc in  
sensu de illo nonnulli explicant illud Sap-  
ientis in Prouerbiis, *Qui diligit cordis  
munditiam, propter gratiam laborum suo-  
rum habebit amicum Regem.* Hac de causa  
tantopere illum amabat, & deliciose com-  
plectebatur Dominus: ideo quoque cum  
super pectus suum recumbere in cæna fecit:  
& quod S. Petrus, qui coniugatus erat,  
à Christo in eadem petere non fuit ausus,  
Ioanni innuit vt ab eodem sciscitaretur.  
Deinde cum in die Resurrectionis Mag-  
dalena Apostolis à mortuis Dominum sur-  
rexisset nuntiasset, ipse & Petrus pariter ad  
monumentum properarunt, sed ille hoc  
citius ecurrit. Alias, cum in nauicula sua  
in mari Tiberiadis piscaretur, & Domi-

Rodriguez exercit. pars 3.

num se in littore spectandum exhibentem  
cæteri non agnoscerent. *solum virgo,* vt lo-  
quitur Hieronymus, oculis illis aquilinis  
*virginem agnoscat, & dicit Petro, Dominus  
est.* Denique cum Redemptor de cruce  
penderet, cuiam in vltimo illo suo testa-  
mento matrem suam virginem, nisi disci-  
pulo virgini commendauit?

Sed eximias castitatis laudes & præcel-  
lentias, necnon alia multa quæ de ea dici  
possint, missa faciamus: quia hoc in tracta-  
tu quâ possum breuissimus esse volo, San-  
ctum P. N. Ignatium imitaturus. Septè por-  
ro castitatis gradus assignat Cassianus: per  
quos, velut in scala, ascendere debemus,  
donec ad virtutis huius cælestis & angeli-  
cæ perfectionem puritatemque vltimam  
pertingamus. Primus est, vt homo super  
se vigilando, à nulla turpi sensualique co-  
gitatione aut motu vinci se abripue sinat.  
Secundus, vt id genus cogitationibus diu  
non inhæreat, sed eas, vt primum senserit, à  
se eliminat. Tertius, vt nullius mulieris  
aspectu parum vel multum moueatur cõ-  
citeturue. Gradus hic magnæ perfectionis  
est, nec tam communis vt duo priores, ob  
magnam carnis nostræ debilitatem & cor-  
ruptionem, quæ similibus in occasiõibus  
statim concitatur & turbatur. Quartus,  
nullo modo vt patiat, vt sibi dæmon in-  
sultet, & velut barbam vellicet excubanti,  
& vt vigilans ne vel simplicem carnis per-  
mittat motum. Quintus, vt, si quâdo opus  
erit de id genus rebus tractare, illasq; stu-  
dij causa examinare, excutere & legere,  
animo subactõ, tranquillo, puroq; ea per-  
currantur: nec magis huiusmodi rerum  
memoria recordationeq; moueatur, quam  
si de laterculis, seminando, ædificâdo, aliis-  
que id genus materiis loqueretur. Gra-  
dum hunc perfectissime & eminentissime  
S. P. N. Ignatius iam inde à primo conuer-  
sionis suæ tempore habuit, quemadmo-  
dum in eius vita legere est. Sextus gradus  
est, vt ne quidem dormienti turpes illusio-  
nes, imaginationes, & rerum sædarū phan-  
tasmata repræsententur. Atq; hoc magnam  
puritatem innuit: signum quippe est, ne  
minimam quidem spurcicie speciem me-

Colat. 12.  
Abbat.  
Cheremon.  
Gradus Cas-  
sitatis.

Lib. 1. cap. 2.

Q moriæ



moræ insidere: secus vero cum fit, etsi peccatum vllū id noa includat (quia in somnis fit) signum nihilominus est, appetitum sensualem haudum penitus debellatum ac subactum esse, neue earum rerum imagines memoriæ tabulis erasas. Septimus & vltimus gradus, teste Cassiano, paucū est, vti Abbatis Sereni, aliorumq; similitium, quibus hanc conferre gratiam Dominus dignatur, scilicet, quādo ad tantam homo puritatem peruenit, vt nec vigilans, nec dormiens illos in se motus sentiat, qui è causis naturalibus habere ortum solent, vsq; eo vt, per gratiæ viam, appetitus plane quietus & pacifice subiectus sit, ita vt natura debilis & infirma, iam tum illius felicitatis & priuilegiorum, quæ ia primo innocentie statu habuit, partē sentiat: iuxta illud Apostoli, *Vt destruaturs corpus peccati.* In his siquidem per Dei gratiam, sua peccato vis & dominium quod habere solet, eripitur, vt iam nullum inordinatum in se motum, neū quid huc aliquomodo spectans, sentiant, sed perinde in carne viuant, quasi carnem non haberent. Nō id tamen dicere volumus, perfectioni castitatis aduersari, aliquos id genus motus tūm vigilando, tum dormiendo sentire: hoc namq; naturale est, & etiam viris perfectis posse cōtingere asserit Cassianus: etsi hanc non nullis famulis suis Deus gratiam concedat, vt perfectissimum hoc castitatis donum habeant. Alij per Dei gratiam, vix horum quidquam persentiscunt: alij, si quid oboriatur, statim ita facile ad mētis malaciam redeunt, tanquam si nihil ecurrisset. Atq; omne hoc est, angelicam puritatem æmulari: quod nobis S. P. in Constitutionibus velut scopum præfigit, in quem collimare nos & oculos dirigere oportet: *enitendo*, inquit, *angelicam puritatem imitari.* Notanda vero vox *enitendo*, quia *eniti* non solum significat tantum procurare & laborare simpliciter, sed laborare cum violentia & contentione, vi quadam sibi facta, sicut in rebus arduis & laboriosis fit ad illas superandas. Docere ergo hic & commoneere nos vult, esse nobis, vt ad angelicam illam puritatem perueniamus, omni ani-

mi contentione & viribus laborandum, & rem hanc alto à principio duendam, in omnium scilicet virtutum exercitio, maxime in mortificatione, nos exercendo. Nam, etsi hoc donari à Deo debeat, & nulla diligentia humana ad hoc satis sit, vultamen Deus, vt, quod à parte nostra huc ipsi conferre possumus, adhibeamus: atque hac demum via isthoc nobis Deus donum cupit elargiri.

## CAPVT II.

*Ad castitatem conseruandam requiritur mortificatio, & accurata sensuum, ac præsertim oculorum, custodia.*

Cassianus ait, priscorum illorum Patrum opinionem ac sensum fuisse, vt pote longo multoq; experimento edoctorum, neminem vitium & appetitum hunc carnis & concupiscentiæ posse refrænare, & perfecte expurgare, nisi prius omni inre mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. S. Basilii quoq; & alij sancti Patres pluribus probant, ad intimam castitatis puritatem perfectionemq; cum obrinendam, tum conseruandā, omnium exercitium virtutum necessario requiri. Illæ omnes quippe huic virtuti ancillantur, adiuuant & custodiunt. Sed quia hac de re toto hoc opere egimus, ac præsertim in parte secundā, idcirco solum hic particularia quædam, quæ maximo nobis quoad hoc auxilio erunt, prosequemur. Primum vero sit, esse nobis, si castitatis perfectionē & puritatē consequi, eamq; conseruare cupimus, sensuum, ac præsertim oculorum, portas particulari quadam cura custodiendas. Per has siquidem malum & interitus in animum ingreditur.

S. Gregorius super illud Isaie, *Qui sum isti, qui vt nubes volant, & quasi columba ad fenestras suas?* scribens, ait, ideo iustos nubiu instar dici volare, quod se à reb. terrenis sustollant, atque ideo in morem columba-

Rom. 6. 6.

p. 6 Confis.  
c. 1. §. 1.

Quilra  
cap. 11.

terru. 9

terru. 3

Lib. 4. de  
S. P. reuol.  
cap. 8.

lib. 31. 1.

Quid sit  
causa  
solum per  
S. P.

Remedio  
preceptis  
seruanda.

Lib. 21. de  
v. c. 2.

Isa. 40.  
Ipsi nubes  
dicuntur.

term.  
curine.  
Isa. 40.  
Ipsi nubes  
dicuntur.

lubarum, in fenestris & foraminibus dici consistere quod egredi cauentes, ad res exteriores, quæ de foris aguntur, per has sensuum fenestras prospiciendas, securi & tuti sint ab iis concupiscendis: Qui aut leuitate quadam ad per has sensuum fenestras res mundi contemplandas, foras egrediuntur, non raro ab earundem concupiscentia desideriiq; ceu turbine quodam transuersum abripi David Propheta, tamen sanctus, & nubes instar ad mysteriorum sublimium ac diuinorum considerationem euolare assuetus, quod semel in videndo non sat cautus & circumspectus fuerit, à re visa abstractus & abreptus est (Ascendit mors per fenestras nostras) & peccati mors per illas incautorum oculorum fenestras ingressa, animam eius despoliauit, deprædatus est, & occidit.

*luti conferens. omnes eius machinas elusit, & stratagemata subuertit. mulieris vultum non audeat intueri? Et nouerimus, inquit, quam necessarium nobis in id genus rebus sit circumspectio, quantumlibet pij & religiosi simus*

Tria, inquit S. Ephrem, mirifice ad virtutem, & præsertim castitatis mundiciem, comparandam hominem adiuant; temperantia, silentium, & oculorum custodia. Et quamuis duo prima obserues, nisi oculos bene custodias, parum tuta & firma tua castitas erit Nam, sicuti, dum aquæ ductus & canales fontis alicuius rupti sunt, aqua eius disperit & dispergitur: ita, dum oculi quaqua uersum effunduntur, perit castitas. Alius sanctus auctor visum mulieris esse ait ceu sagittam venenosa quadam herba & cicuta infectam, quæ mox ubi cor tetigerit, ipsum enecat. Et, sicut dum scintilla quopiam in stramenta incidit, nisi primum extinguatur, sed proserpere sinitur, mox ingens excitat incendium: ita & cogitatio mala, & ab incauto hoc conspectu causata, nisi suffocetur.

*Tom. 2. pag. 236 c. 87 de varia doctrina. Media ad fouendam castitatem. Visus mulieris sagitta venenosa. Antiochus Abbas h. mil. 18. Biblioth. SS.*

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus (vti in vita eius refert Surius) quinquaginta illis & amplius annis, quibus Episcopatum gessit, tamen multarum mulierum confessiones exciperet, multaque negotia, quæ ad ipsum, non ex Episcopatu solùm, sed & ex aliis multis orbis partibus, ob eximiam viri sanctimoniam, referebantur, nullam, præterquam vnã ita in facie mulierem conspexit, vt eã exinde nosset, itaq; nesciebat, iuuenulane ea esset, an anus, formosane an deformis. Hac autem is ipse cautela quoad hoc dicebat opus esse: quod à cogitationibus illicitis cor præmuniri ac custodiri nequeat, nisi ante oculi custodiantur. S. Bernardus quoque ita in hac re fuisse legitur circumspectus, vt, cù semel leui ex incuria mulierem quampiam intuitus esset, non aduertens quid ageret, postea, ubi ad se reflexionem fecit, ita erubuerit & sui ipsum puduerit, vt hiemali tempore in congelatum se stagnum vicinũ, ad collũ vsq; demerserit, in eoq; rãdiu mãferit, donec inde semianimis & rigidus totus eductus est.

*Custodia oculorum.*

Q. C. A.

*Oculorum castitas.*

*Item 9. 21.*

*Item 3. 51.*

*lib. 31. 1.*

*Quid sit cõ oculis suis videtur pepigi*

*reus de cogitatione*

*lib. 27. 106.*

*Item de continentia in epist.*

## CAPVT III.

In hac virtute castitatis imprimis, parua magni sunt facienda.

QVO virtus castitatis alior, eminentior ac dignior, eo ad ipsam conseruandam maiorem opus est curam & diligentiam adhibere. In omnibus quidem rebus magni refert parua & minuta maximi facere (nam, vt ait Sapiens, *Qui spernit modica, paulatim decider in maiora*) in hac tamen virtute specialiter magis id necessarium est: quidlibet enim, quamuis paruum, castitatem non parum inquinat & infusat. Quod communiter in rebus pulchris & pretiosis vsu venire videmus, vt defectu eæ, quantumlibet exiguo, valde dedecorentur, & eo magis, quo excellentiores sunt & pulchriores. Eodem porro modo in eminentissima & pulcherrima hac virtute fit. Quin etiam dicere licet, nullam hac esse virtute teneuiorem ac delicatiorum. Vnde vir quidam sanctus castitatem speculo nitidissimo comparat: nam quemadmodum hoc statu & anhelitu leuissimo inficitur, suumque nitorem & venustatem deperdit: ita pariter castitas suum rebus leuissimis decus & pulchritudinem amittit. Vnde necesse nos est, magnam singularemque, quoad hoc cautelam adhibere, sensus mortificando, inhonestum cogitatum quamprimum præscindendo & comprimendo, & omnem occasionem declinando. nam vt i flamma semper aliquod sui, vbicumque fuerit, relinquit vestigium, maius aut minus prout diu subiectum occupat: & si non adussit, saltem ustulauit & infecit: pari modo hæc, quamuis non comburant, satis sunt vt infuscant: propterea quod in mente imagines & cogitationes castitati contrarias in corpore vero factos & inordinatos motus excitent.

p 6. Constit.  
cap. 1. §. 1.

Vnde non sine ratione S. P. N. ait, ea

quæ castitatem spectant, nulla interpretatione opus habere. Nefas est, hominem sibi ipsi confidere, ac dicere: Eatenus spergam, non aduram: si vero tantillo longius procedam, periculum adibo: hætenus licitum est, si paulo ulterius progrediar, erit illicitum. ita nec in materia castitatis dicendum, Hucusque veniam, nec ulterius prouehar. Qui per locum lubricum deuolui se finit, se duntaxat ad locum ante cogitatione prædeterminatum deuoluendum existimat: sed corporis mole & loci lubricitate longius propellitur, etsi id initio nõ intenderet. Simili modo hic contingit: Loccus quippe hic apprime lubricus est, carnis quoque nostræ pondus & vergens huc propensio, nimis quam magna est. Virtutis autem huius teneuudo non patitur, vt ruinae tam vicini fiamus, periculisque tam euidentibus exponamur. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* thesaurus hic pretiosissimus est, cumque in vase luteo & argillaceo asseruamus, ita vt si hoc vel leuiter collisum sit, ille profus statim deperat. Quocirca magna sollicitudine & diligentia hic vtamur oportet, omnes vnde quaque omni inordinato motui, per quem passio hæc cordis nostri dominium occupare queat, vias & aditus occludendo.

Quidam de veteribus illis Patribus cum ipsum castitatis donum eminenter haberet, & nihilominus mira, et in occasionebus paruis, diligentia in inhonesta cogitatione sub eius exitum pellenda, in visu quoque conuersatione, & commercio cum aliis viretur: seiscitabantur ex eo socij & Fratres. Pater, cur tantopere formidas, cum castitatis dono te ita Deus Opt. Max communiert & circumuallat. Quib. vir sanctus, Ecce, ait, fratres mei, si ego facio, quod a parte mea me in his rebus paruis & minutis facere necesse est, mihi aderit & auxiliabitur Deus, ne vnquam in maiora prolabar: at si negligens sim, & in his intepescere incipiã, nescio sane verum mihi opitulabitur: hoc saltem merebor, vt suam Domino manum subtrahere, paulatim corruam. Propterea, inquit, nulla in re negligens esse aut ignauescere velim, sed quæ a parte mea sunt, omni-

Castitas  
speculo si  
milis.

F. Aegidius  
de primis  
S. Francisci  
sociis.

1. Cor. 13.

Hoc refer-  
tur de P.  
Rogerio  
ord. Minor.  
in Chron.  
ord. p. 26.  
cap. 24.  
Castitas.

2. ib. 6.  
Ite re  
47.  
1. Cor.

omnibus in rebus, quantumuis paruis & exiguis, exacte semper facere. Sic S. Thomas Aquinas, etiamsi donum castitatis supernaturali quodam modo à Deo accepisset, nullamque eius impugnationem sentiret, Angeli denique ei promississent, castitatem eum nunquam amissurum, summa tamen oculos cautione, tum in mulieribus aspiciendis, tum in alia re qualibet, quæ puritati suæ posset officere, custodiebat.

Hoc porro & nos imitari par est, si modo virtutis huius puritatem & perfectionem conseruare velimus; sin minus, timendum meritò est ne labamur. Atque hoc significat S. Iob, dum de se dicens, *Peppi sedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de uirgine*, mox subiunxit, si enim id agerem, *quam partem haberet in me Deus desuper?* Perinde ac si diceret: Nisi ita serio cauerem, nisi occasiones tam studiosè declinarem, nisi malam cogitationem mox animo proscriberem, nisi denique parua magni facerem; aliquid haud dubie sinisterum desiderium in me oriretur, per quod Deum amitterem.

In quo daemon furum principem ac magistrum imitatur; hic namque domum aliquam clausam diripere volens; si quod foramen vel fenestellam apertam videt, quam ipse spissus pertransire nequeat, puerum aliquem furunculum eodem transmittit, ut hic domum ingressus, magistro ianuam aperiat, quo rem suam intus agat; pari modo diabolus prauas cogitationes, leuem oculorum iactum, & alia eiusmodi, veluti furunculos prauos intro-mittit, qui illi cordis ianuam aperiant, viamque sternant ingressuro. Vnde permagni interest summa hic cautione vi, occasiones nimis quam procul & e minus præcauendo ac declinando Quæcumque autem hoc in genere diligentia adhibetur, non nisi optime fuerit impensa.

Ad hoc propositum adfert Cassianus illud Apostoli Pauli, *Omnia qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet*: Si, inquit Cassianus, athletæ illi veteres, qui in Olympicis certaminibus luctabantur &

currebant, ad vires corporis, quæ ad hoc requirebantur, non debilitandas, nec deturendas, cibis, quibus eas destrui possent, abstinebant, otium cauebant, exercitia vero obibant, quibus robur adaugerent: si adhæc, quo celeriores & robustiores essent, renes plumbo exterius adhibito communiabant, ut ne quidem inter dormiendum motum aliquem inhonestum & illusionem sentirent, neu quid illis contingeret, quo vires & vigor corporis si non perirent, saltem imminuerentur. *Et hæc illi agebant, ut corruptibilem ac transitoriam coronam & præmium acciperent*: quid ergo nos, ut angelicam & celestem hanc virtutem, nec non sempiternam, incorruptam, & æternum duraturam coronam accipiamus, facere par est?

CAPVT IV.

In confessione potissimum, magni faciendum omne id, quod aliquo modo castitati contradicat.

S Bonauentura de confessione loquens, *In specul. disciplin.* generale quoddam & omnibus conueniens dogma proponit. Omnes, inquit, imprimis caueant, ne qua paulo obsceniora, quæ subinde contingunt, confiteri negligant, dicendo, Hoc non est peccatum, aut saltem non erit mortale, venialia porro confiteri non tenemur. Quia ingentium hoc malorum causa, multis quoque perditionis suæ existit principium. Auertat à te Deus, ne quando hunc daemone aditum patefacias, hæcque eum via ad te intromittas: quia ei, ad te perdendum, amplius non est necessarium. Quamprimum namque, pudore eum rei vilirate concurrente, tibi persuadebit peccatum non fuisse, quod reuera fuit, aut saltem de quo probabiliter dubitari poterat, an verè esset; atque ut ipsum confiteri negligas. Porro in ho-

lib. 3. l.

Cor. 17.

de refer. de P. gerit. Minor. Chron. t. p. 26. d. 24. 1511.

Lib 6 de im. sit renunt. 47.

1 Cor. 9. 25.

in hominibus bonæ vitæ, qui que mortali-  
ter peccare non solent, hæc verecundia pos-  
sibile, si quando quid turpe illis euenerit,  
habere locum consuevit. Nam quoniam  
superbia & aſtimationis propriæ appetitus  
adeo nobis connaturalis est, intimisque  
visceribus ita inhærens, hinc ille tunc sup-  
pullulans reuiuiscit, maximeque homi-  
nem mordet & vexat, quod nomen ac re-  
putationem suam iam amittat, & quam a-  
pud Confessarium habebat, existimatione  
bona excidet. Atque hinc est quod aliquas  
rationes conquirat, sibi vt persuadeat, rem  
illam vilem ac turpem, quam iam tanto-  
pere erubescit confiteri, ad peccatum mor-  
tale non ascendere, itaque ad eam confi-  
tendam se non obligari. Alias vero, etsi  
eam penitus non reticeat, in causa hoc est,  
vt eam tam minutè & clumbatè atque iis  
in terminis, circuitionibus proferat, vix vt  
intelligatur, aut saltem non tam grauis ef-  
se videatur. quod perinde est, ac si non di-  
xisset. Quod enim in confessione dicitur,  
ita clare liquidoque dicatur oportet, vt pec-  
cati grauitatè confessarius intelligat. Hinc  
si quis rem ita declarat, vt vel peccatum nõ  
videatur, vel grauitas & necessaria circum-  
stantia non percipiatur, idem facit, ac si cõ-  
fessionem nullam instituisse. Pudor, vel vt  
melius dicam, superbia eos excæcat & fas-  
cinat, ne se totos & aperte patefaciant. Pa-  
rum ille, aut nullo modo de culpis dolet,  
qui ne quidem ad eas confessori dicendas  
aperiendasque sufficientem virtutem habet.  
Pudorem & erubescenciam hanc, ho-  
mo in aliqualem culpæ quã admisit, com-  
pensationem & satisfactionem offerre de-  
beret, vt per eam Deum Opt. Max. in quem  
offendit, iratum leniat. Hoc tantum, quod  
in aperienda culpa repugnantiam ac diffi-  
cultatem sentiat, satis esse homini deberet,  
ad se vt suspectũ habendum, aperteque in-  
telligendum eam aperire oportere: etsi al-  
liud in eo boni non foret, quam quod hanc  
repugnantia superet, se ipsum mortificet,  
atque impediatur ne caro & diabolus quod-  
dam de se victoriæ tropæum statuatur.

Præsertim quod in hac castitatis mate-  
ria multa occurrant, quæ imperiti & igna-

ri peccata mortalia esse non putant, cum  
tamen vere sint: quin & alia, de quibus fa-  
cile non est statuere vtrum eouſq; pertin-  
gant, necne; quia maxime dubia sunt &  
intricata. Vnde etiã hæc sub peccati  
mortalis pœna homo confiteri tenetur.  
Adeo vt, cum quis dubitat, num culpa  
quam admisit, ad mortalem pertigerit  
necne, satis id sit, vt ipsam confiteri sub  
peccati mortalitatis pœna teneatur, & eam nõ  
fatendo, tam confessio, quam diuinæ Eu-  
charistiæ sumptio, sacrilega fiat. Sæpe fit,  
vt ne confessarius quidem, quantumlibet  
doctus & gnarus, determinare certo possit,  
num ad mortale crimen ascenderit, necne;  
quomodo ergo in causa propria eam peni-  
tens pettranſire, & leui pede certo definire  
audeat, illam eouſque non peruenturam?  
Magno se haud dubiè hic periculo expo-  
nit: præsertim quando ad hanc confessionè  
& silentium aliquam à natura propensio-  
nem habere videtur, & si posset, vellet eam  
plane non esse, & obliterari, nec tantam  
tamque grauem apparere, idque ob pудо-  
rem, quem in ea explicanda sentit. Equi-  
dem non ausim aliquam illi in conscien-  
tia securitatem præstare. Alio porro me-  
liori teste hic opus non est, quam propria  
vniuscuiusque conscientia: nam qui in  
confessione de aliis noxis minoribus se  
excusat, non potest non remorsum con-  
scientiæ sentire, cum id se videt negligere  
confiteri, quod maius esse nouit, quam a-  
lia omnia. Sane in hora mortis non aude-  
res id omittere fateri, ergo ne omittas il-  
lud etiam modo: ita quippe nos & confit-  
teri, & omnia opera peragere oportet  
tanquam si statim vita essemus excessuri.  
Vnde S. Gregorius, *Bonarum mentium* Epist. ad  
est, ibi etiam aliquando culpam agnoscere, *August.*  
& ibi culpa non est: ita ex aduersum, non bo- *Reij conf.*  
narum est, ibi culpam non timere vel ag- *prima.*  
noscere, vbi culpa est.

Dicunt ad hoc aliqui, Ideo id fateri o-  
mitto, ne reddar scrupulosus. Est autem  
hæc alia quædam dæmonis illusio. Neque  
enim hoc scrupulositas est, aut dici potest:  
quia minora multo quam hæc in confes-  
sione dicunt, & dicere debeat, qui virtutis  
sunt

sunt studiosi, non quidem quod ad id tenentur, aut scrupulis agantur, sed ex mera deuotione, & singulari erga sanctissimū Sacramentum reuerentia. Tanta quippe in hoc puritate procedendum est, vt se etiam de eo quod culpa non est, hominem in hac materia accusare debere viri spirituales consulant: v. g. Accuso me, Pater, quod ad obscœna fuerim tentatus. & si negligētem in ijs repellendis fuisse te credas, ipsum indicare debes, dicens, Videor mihi aliqualem in iis admittendis vel repellendis negligentiam prætulisse, etsi non nisi leuissimam, & venialissimam. Et sane vt plurimū aliqua in iis subest culpa vel negligentia, eo quod tenaces & viscosæ sint. Verum tamē esto nulla prorsus in eo culpa tua interuenisse videatur, dicere nihilominus potes, Accuso me, quod multas in honestas cogitationes ac tentationes habuerim; addendo, quamquam, Deo dante, fecisse videor quod à parte mea mihi faciendum incumbat, nullamque in eo culpam meam extitisse. Sicut etiam consulit, vt hoc se quis modo de blasphemis contra Deum, & sanctos, & fidem occurrentibus cogitationibus accuset; necnō de iis quæ minoris momenti sunt: qualia sunt ea quæ in somniis eueniunt, in quibus nulla interuenit culpa: quia sine voluntate & libero arbitrio nulla potest esse culpa. Nihilominus salutare consilium est, vt illusionē hanc nocturnam homo confiteatur, ob eamque se humiliet: quāuis id de necessitate non sit, cum nullam eius dederit causam, nec ullam in eo culpam admiserit. Atque ita solent ii qui timent & amant, se ante ei per horum confessionem reconciliare, quam cōmunicent, idque ex magna erga tam diuinum Sacramentum reuerentia. Quærent quin etiam hoc loco Theologi, num propterea sit omittenda communio? docentque, decentius ac reuerentiæ maioris fore, in aliū diem ipsam differre, nisi particularis aliqua ratio secus faciendum suadeat, vt in Religioso tum vsu venit, quando vniuersa communitas communicat: qui si tunc cum aliis sacram communionem non adiret, notaretur. At, posito iam illi communionis ad eundē fa-

cultatem factam esse, optimum est, si ante positum consilium sequatur.

CAPVT V.

Quam vehemens & periculosa sit passio amoris, & quantopere ea extimenda.

In iis quæ maxime timenda sunt, non potestremum locum tenet passio amoris: nā, quoniam est passionum primaria & vehementissima, hinc etiam est ad regendum refrænandumque difficilis: itaque maiori in periculo versamur, ne ab ea præcipites abripiamur. Egregiè passionis huiusvim ac vehementiam declarat S. August. quamque merito hominibus ea timenda sit: idque duobus è sacra Scriptura depromptis exemplis, Primū est primigenii parentis nostri Adam: Percontatur ergo S. Doctor, quid causæ sit, quod Adam voci vxoris suæ obedierit, Dei que præceptū violando, ex arbore vetita comederit? Anne, fuit Adam fere credens se, si de fructu illo comederet, sicuti Deum fore, quemadmodum Euæ serpens promiserat? Verisimile, inquit, non videtur Adamum, qui tam eminenti donatus à Deo erat sapientia, decipi potuisse, vt huiusmodi quid sibi persuaderet. Vnde Apostolus: Adam non est seductus, mulier autē seducta in prauaricatione fuit. Quocirca notat curioso S. August. Euam dum à Deo rogaretur, Quare hoc fecisti? respondisse, Serpens decepsit me & comedi. Adamū vero dum rogaretur, non respondisse, Mulier quæ dedisti mihi, me seduxit, itaque comedi, Sed, Mulier quæ dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno & comedi. Tanto scilicet erga vxorem suam amore & affectu ferebatur, vt, ne eam morore afficeret, postulatis eius morem gesserit. Hoc igitur modo Adami illusio & seductio contigit, Amor scilicet eum decepsit. Idque, non quod à sensualitate & carnis concupiscentia illectus & victus esset, ait S. Augustinus (quia tunc illa in ipso rebellio non fuit) sed ab amore & beneuolentia amicabili, ob quam interdum, quo amico placeamus, Deo displicemus.

Lib. 11. super Gen. ad litter. c. 42.

2. Tim. 2. 14.

Gen. 3. 12.

Adam amore in Euam seductus est, & Salomon.

plicemus. Adeo ut per hancianuam peccatum intrarit, & cum eo mors, atq; ad omnia mala omnia, labores, & ærumnæ. Secundum exemplum est Salomonis. Quis, inquit Augustinus eo stuporis & dementia Salomonem compulit, ut idololatra tandem factus sit? Neque enim credendum est, virum tantam à Deo sapientiam acceperat, sibi persuasisse aliquam idolis illis diuinitatem aut numen inesse, aut vllum ab eorum cultu emolumentum colentibus posse provenire. Quid causæ fuit, eo cœcitatæ & amentia: ut venerit, ut eadem adoraret, incensumq; supplex iis adoleret? Amor, atque hoc expresse nobis declarat Scriptura diuina, dñ de eo scribit: *Adamaus mulieres alienigenas multas de gentibus super quibus dixit Dominus filius Israel, nō ingredimini ad eas, neq; de illis ingredientur ad vestras: certissime enim auertent corda vestra, ut sequamini Deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore: cumque iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.* Quia enim Salomon huic Dei mandato non paruit, hinc illi factum quod Deus præmonuerat. cū enim quampiam de illis mulieribus adameret, mox idolo quod ipsa colebat, sanum ædificabat; accepta rursus alia, & eius idolo delubrum construebat; atq; ita factum cæteris. Illæ autem in his Deos suos adorabant, quib. Salomon tamerit tanta grauitate & sapientia Rex, turpiter ancillatus, vna cum ipsis falsa hæc numina colebat, incensumque adolebat. Non quod, ait Augustinus, quid in illis adorandum colendumq; crederet, sed amore excæcatus & victus, ne videlicet suas delicias, quib. deperibat atq; disfluabat, contristaret, utq; placeret iis, quæ ipsi tantopere placebant. Amor scilicet cor eius peruertit. Hac de causa sancti Patres, & vitæ spiritualis magistri, consulant & monent, ut ab hac passione, & omnib. occasionibus quæ huc nos pellicere possunt, remis velisq; fugiamus: & licet amor hic videatur bonus, & non nisi erga homines singulari virtute & sanctitate præditos feratur, adhæc conuersatio tractatioq; de rebus bonis sit & spiritualib.

ipsi quoque quibuscum agitur, multum de tali commercio sese in spiritu proficere & iuuari credant: nihilominus magnam circumspeditionem & cautelam habeamus. Etenim cōmunis Sanctorum Patrum doctrina est, quam etiam adfert Bonauentura, Amorem spiritualem facili negotio solere degenerare & adulterari, atq; è spirituali in carnalem & sensualem transire, ac licet in principio purum vinum sit; postea ei aquam misceri, quodq; initio balsamum erat, aliorum vitium inferiorisque notæ liquorū immistione vitari, iuxta illud Isaie *Vinum tuum mixtum est aqua:* Imo veto hoc esse medium & cetera tolet, qua ad hominem seducendum, eumque paulatim, quocumque lubuerit, abijciendum caco-dæmon vti solet.

Vnde S. Bonauentura, dæmonem perinde hic facere ait, atq; olim Architiellus ille in Cana Galilæa, qui sub conuiuio initium bonum sapidumque vini propinans, postea dedit quod deterius erat, Principio liquidem iis persuadet, omnia non nisi ad deo uocationem tendere, spiritui iuuando mirum in modum conducere, æque hac conuersatione familiaritateq; ut misisco proficiant, posteaquam vero eos ad nutum flexibiles ac minime renitentes reddidit, ac velut arhis acceptis penitus sibi videtur esse cetera, tum de mum virus suum detegit ac manifestat. Illud primum fuit velut cetera, ad eos in rete suam pertrahendos accommodata. Neq; vero dæmonem, ait Bonauentura, piget rædetur, escam hanc, quæ bona videatur, multo cuiuspiam tēpore proponere: omne quippe tempus optime illis insumptum videtur, nempe, ut amor spiritualis tandem in carnalem ac sensualem degeneret. Quam multi, ait Bonauentura, cum aliis sub prætextu spiritus, familiaritatem & amicitiam contraxerunt, rati eam omnem non nisi à Deo & spiritualem esse, & animabus suis perutile futuram (& forte in principio talis erat) & postea amore illo paulatim in malum degenerante, inepta & impertinentia quædam colloquia miscere, ac res leuiculas & ridiculas tractare inceperunt, eumque spiritu caperint, carne consumantur.

Refert

3. Reg. 11.

*3. Reg. 11. Adamaus mulieres alienigenas multas de gentibus super quibus dixit Dominus filius Israel, nō ingredimini ad eas, neq; de illis ingredientur ad vestras: certissime enim auertent corda vestra, ut sequamini Deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore: cumque iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur Deos alienos.*

CAPVT VI.

Aliquot suggeruntur cōtra tentationes inhonestas remedia.

Secunda parte, tractatu quarto, qui est de tentationibus, quādam aduersus hæc tentationes remedia producimur, nonnulla vero in hunc locum, referuauimus, de quibus iam erit in præfens tractandi locus. Primo quidem Oratio inter omnia, quæ à diuina Scriptura & sanctis Patribus, contra omnigeras tentationes suggeruntur media, facile princeps est. Hoc nos ipsemet Christus in Euangelio docet, dicens. *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem* Vnde V. Beda, sicut, inquit, fur dum clamorem audit, fugit, omnesque eo exciti exsurgunt & ad auxiliandum accurrunt: pari modo orationis clamor diabolum fugat, Angelosque & Sanctos omnes excitat, ut ad auxiliandum nobis & opiulandum accurrant. Sic S. Bernardus fertur, cum impudica quādam castitatis prædatrix sibi immineret, alta voce clamasse, latrones, latrones, atq; hoc clamore feminam à se abegisse Si ergo ad hominem clamorem & voces fur effugatur, quanto magis, fur ille veteranus, ac veterator, qui spirituales animæ nostræ diuitias furari procurat, ad clamores & voces quas ad Deum & cœlites extollimus, fugam inibit?

Contra carnis tentationes Remedium 1. Oratio.

Mat. 28. 41.

2. Memoria passionis Christi.

in Manuali c. 32.

Singularissimum porro aduersus has tentationes & optimum remedium est, seria attentaque, passionis Christi recogitatio, inque eius vulneribus absconsio. Quocirca præclare S. Augustinus: *Nullum, ait, tam potens est, & tam efficax medicamentum contra ardorem libidinis, sicut Mortis Redemptorū mei memoria. In omnibus rebus non inueni tam efficax remedium quam vulnera Christi: in illis dormio securus, & requiesco intrepidus.* Vnde etiam Doctor

R quidam

Refert Gerson, cum insignis quidam Dei seruus, præclaris tum doctrina, tum virtutis ornamentis conspicuus, cum religiosa quadam itidem Dei ancilla, sancte de que rebus ad animæ ipsius salutem spectantibus id. nitidem ageret, piulacim vna cum conuersatione & assiduo commercio, amorem & effectum eius erga illam creuisset, sed non in domino, adeo ut seis continere non posset, quia illam sapius inuisum abiret: multoq; cum eadem tempore colloqueretur, ab ea vero cum abesset, non poterat non illi iue de ipsa cogitare. Nihilominus bonus hic vir adeo excutebat, nullum ut sibi in hoc commercio malum, nulla diaboli illusio, latere videretur. Dicebat enim nullam omnino sibi rei illicitæ hinc cogitationem oboriri. Quo excusationis genere nō pauci excusant & in fraudem pellici solent. Hæc ille ita faciebat vsq; dum certa quadam occasione se offerente, longum quoddam iter intrare coactus est: ac tum demum in discessu ab illa seruus hic Dei percepit, amorem hunc nec purum, nec castum, fuisse, ac nisi per hanc professionem & absentiam peccandi sibi occasionem Deus eripuisset, haud procul se à ruina & præfenti exitio fuisse. Vnde eo loco Gerson, de ingenti, quod in hoc amore latet, periculo & illusionem agens, ait, Non quidquid respundet aurum est, nec caritas, omne id quod caritas esse videtur. Virumque quendam sanctissimum dixisse tradit, nihil esse, quod aut magis timeret, aut suspectius sibi esset, quam amorem, esto is etiam erga multæ virtutis & sanctitatis homines feratur, & ad hoc adfert illud Salomonis *Est via qua videtur homini recta, nouissima eius ducunt ad mortem & interitum*, Fallis, inquit, via hæc amoris esse solet.

(?)

Rodriguez exercitij pars 3.

quidam grauis curiose obseruat, non dicitur  
 latus Christi in Euangelio percussum aut  
 trasfossum, sed apertum. *Vnus militū lancea latus eius aperuit: Ut nouerimus, inquit, viam & aditum apertum esse, vt per hunc, ad intimū cor Christi ingrediamur, atq; ibi nostrum esse refugium & asylum debere in foraminibus inquam, petra (id est Christi) in caeuerna maceria.* Hoc quoque remedium assignat S. Bernardus, dum ait, Quando tentationem hanc senties, quam primum passionem Christi meditari incipe, ac dicit. *Deus meus pendet in patibulo crucis, clauis suffixus, & ego voluptati operam dabo?* Vt, ait, olim fidelis ille miles, qui Regi hortanti, vt in domum abiret, ibique quiescere paulum captaturus, defatigatum corpus lautitiis quibusdā oblectaret, respondit: *Arca Dei & Israel & iuda habitāt in pabulionibus, & Dominus meus Ioab, & serui Domini mei super facie terra manent. Ego ingrediar domum meam, & comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea: per salutem tuam & per salutem anima tua, non faciam rem hanc.* Ita & nos dicere oportet, Tu, Domine, in cruce hac fixus es, & voluptates, quas homines peccando captant, tam carē in ea luis: quocirca nolo voluptati indulgere, quā ita carē tibi stet.

3. Recordatio quatuor nouissimorum.

Eccl. 7. 40.

Psal. 54. 16.

Alij in hisce tentationibus, quatuor nouissimorum considerationem & memoriā vt certissimum remedium, adhibent, iuxta illud Sapientis: *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in aeternū non peccabis.* Multi siquidem inferni consideratione hic vtuntur recogitantes illud S. Gregorij: *Momentaneū quod delectat, aeternū quod cruciat.* Nam in aeternitatem illam, in illud semper, in illud, quam diu Deus erit Deus, penetrare, efficacissimum quoddam est ad minime peccandum, medium, iuxta illud Prophetæ *Descendat in infernū uiuente.* Nunc namq; & interim dum uiuitur, seria in infernū consideratione descendere plurimum conferet, ad eodē post mortem non descendendum. Alij per ipsam gloriæ cælestis considerationem tentationem hanc expugnant, ingenxam esse cle-

mentiam & stoliditatem rati (vt etiam haud dubiè est) cum per breui & exigua voluptatula Dei possessionē mutare, & semper duratura gloria propterea in æternum excidere. Quæ autem esse maior stulticia quam non facere, quod Deus gloria sempiterna proposita præcipit: & facere, quod faciendum iubet diabolus, infernalibus tormentis propositis, huc nos inuitando? Alijs denique ipsa mortis & iudicij supremi recordatio, hac in parte plurimum prodest. Omnes hæc considerationes optime sunt: quisque autem eam arripiat & usurpet, è qua maiorem sibi puenire fructum quem modo in hac, modo in illa sentiet, quare indiscriminatim re omni vtendum est. Aduersus hæc tentationes nō mediocre item munimentum est, regni crucis in cœlestissimi nominis Iesu cum affectu & deuotionis sensu inuocatio. Mirabiles portio effectus, & per multa miracula, quorum plena sunt passim veterum historiarum monumenta, hinc secuta legimus ipsam quoq; erga Deiparam matrem Iulianum & affectus, mire quo ad omnis proderitendo nemo sit oportet, qui nō singulariter erga eam affectus sit, & quam primum in discrimine suo magna cum fiducia ad sanctissimam hanc virginem confugiat: nequē potest non esse misericors illa, quæ nouem mensium spatio ipsammet virginibus visceribus suis misericordiam complexa fuit. Et demum mater misericordix, ac fidissima aduocata & patrona peccatorum, quos ipsa singulari modo diligit, quia videt, quanto opere eos suos filius dilexerit, quamq; caro pretio eos compararit. Inprimis vero videt, hos ipsos peccatores causam fuisse, cur Dei verbum æternum de corpore suo carnem assumeret, ipsaq; Dei altissimi mater fieret: ac propterea oculis quam potest clementissimis illos respicit, pro ipsdem apud filium intercedit, & quidquid vult, ab eodem intercessione sua consequitur. Quid nō filius matris negare queat, & quid talis filius tali matri? Vnde merito S. Bernardus celebri illo elogio eam compellat. *Silent misericordiam tuam, Assumptio virgo*

Virgo beata si quis est, qui invocat te in necessitatibus suis sibi meministi defuisse. Porro etiam ad omnia quidem tentationum genera & occasiones, isthoc remedium efficacissimum sit, imprimis tamen ad banc de qua in presentia loquimur, propterea quod purissima illi Virgini puritas & castitas tam grata sit ac placeat. Hinc nonnullorum Doctorum opinio est, eminentissimam illam puritatem virginalem, quam Ioan. Bapt. habuit, ita quidem integram, ut ne veniali quidem nexu eam commacularet, ab ipsa virginis huius visitatione, quæ trimestri integro cum Elisabetha cognata sua comorata est, ei obuenisse. Fuit quippe visitatio hæc, tam corporalis, quam spiritalis, ait S. Ambrosius. *Non in sola familiaritatis est causa quod diu moras sed et tanti vasis perfectio.* Et si de prima visitatione & salutatione, tantum secutum est bonum, ut infans in utero matris exultaret, & sanctificatus fuerit, ipsa quoque Elisabetha, audita virginea salutatione, repleta fuerit spiritu sancto, eequem, inquit, fructum, eequod eorum modum & tantum temporis presentia & conuersatione secutum esse existimas? R. D. M. Auila varios effectus & notabiles fructus se scribit vidisse in multis, qui cum ab hac tentatione exagitarentur, Virginis Deiparæ opem, ab eadem mirabiliter liberati sunt, quotidie aliquas in immaculatæ eius conceptionis (vix potest quæ sine peccato contigit) nec non puritatis eius, quæ vnigenitum Dei filium concepit & apperit memoriam, preces recitando. Cui rei & intentioni peraccommodati sunt versiculi illi, quos & concinit Ecclesia. *Post partum virgo immaculata permansisti, Dei genitrix intercede pro nobis.*

*Virgo singularis  
Inter omnes mitis.  
Nos culpis solutos,  
Mites fac & castos.*

In quibus immaculatam & perpetuam eius virginitatem ei in mentem reuocando, eam rogamus, hanc nobis virtutem ut impetret, ut per eam tam ei, quam carissimo eius filio placeamus. Non cõtemnendum idem remedium est, erga sanctos,

eorumque reliquias mire affici. Refert Cæsarius rem, quam se ex ore eius accepisse dicit, cui eadem contigit, Monacho, sc. Cisterciensi, Bernardo nomine. Hic cum nondum religioni nomine dato, aliquo proficisceretur, quasdam sanctorum Martyrum Ioannis & Pauli reliquias de collo suspensas habebat. In itinere porro inhonestæ quædam illi incidit tentatio, quam cum tunc quidem parum curaret, eiq; non resisteret, nec fœdas illas cogitationes pro eo ac oportebat à se abigeret, ecce tibi sanctæ illæ reliquiarum thecæ suæ motu pectus eius tundere incipiunt ac molitare, illi tamen minime huc reflectebat, nec quid hoc esset aduertebat, cessante tentatione cessabat & pulsus: At paulo post illa redeunt, statim etiam iterari cepit pulsus reliquiarum, rãquam si aurem eius vellicarent & commoverent, super se ut excubaret, ac fœdas illas cogitationes à se repelleret. Tum demum cepit reflexionem facere, & cogitare se hoc pacto officij commoveri, quare summa diligentia spurcæ tentationi conatus est resistere.

Salutaris quoque, & ad hoc valde conducens deuotio est, sæpenumero sanctissimum Altaris sacramentum visitare, atque ab eo opem & gratiam, ad victoriam referendam deposcere. Maxime vero huc frequenter eiusdem sacramenti sumptio conferret, iuxta illud Prophetæ oraculum, *parasti in conspectu meo mensam, quæ ingentem mihi virtutem, & robur aduersus eos, qui tribulant me, suppeditat.* Aduersus omnigenas quidem tentationes (ut docent SS. Patres) facer hic eibus presentissimum remedium est, imprimis tamen, & singulari quadam ratione, ad carnis tentamenta superanda, castitatemque conseruandam, vires subministrat. Nam peccati fomitem mirigar, motus carnis imminuit, & ardorem concupiscentiæ, non secus ac ignem aqua exstinguit, ut docet S. Cyrillus, & ad hoc adducunt illud Zachariæ. *Quid enim bonum eius, & quid pulchrum eius nisi frumentum electorum, & vinum permittans Virgines? de quo suo dictum est loco.*

*s. Affectus  
erga SS. eorumque reliquias.*

*6 Visitatio  
frequens  
V Sacramenti, &  
sumptio.*



suggestione, ortum habere, & ab anima deinde redundare in corpus, quod tū contingere colligitur, dum magis cum tentationibus & fœdis imaginibus homo, quam cum turpibus sensibus & motibus corporis confligit: si autem nec illi deesse cōperiuntur, non inde est quod tentatio ab iis incipiat, sed quid à cogitationibus incipiendo, sensus hi & motus in carnem deforis resulent: atq; hæc etſi ſubinde valde flaccida, debilis, ac velut mortua ſit, inhoneſte tamen cogitationes viuaciffimæ ſunt: prout S Hieronymo factū, vti de ſeipſo cōmemorat. quamvis n. corpore eſſet euigoro, exhausto, & inteniſis rigoribus & aſperitatibus quas aſſidue uſurpabat, pene mortuos nihilominus ſe laſciuis puellarū Romanarū choreis, ac pluribus ſubinde putabat perimaginationem intereſſe. Ex alio præterea ſigno id colligere eſt, ſcil. quod valde importunè ſe ingerant, quādo nimirum id minus homo vult, ac minus ad hoc occaſionem habet: nullū quoq; temporis aut loci reſpectū habeat, inſinuantes ſe tū, cum & incumbit orationi, & tremendo ſacrificio miſſæ intereſt, vt nec locis abſtineat ſacris, quib. tamen homo quantumlibet ſceleſtus, & improbus, deſerre reſpectum ac reuerentiā ſolet, & vbi iſthæ cogitare veretur. Interdum quoq; tam extravagantes & tales hæ cogitationes ſunt, vt nihil penitus homo vel audierit, vel ſciuerit, vel cogitarit eorum, quæ ſibi ſuggeruntur. E violentia autem, quæ veniunt, & rebus quas introrſum audit, haud difficulter homo percipit eas, non tam à ſe, quam ab alio dici & fieri. Omnia hæc euidentiffima ſigna & indicia ſunt, hoc non niſi dæmone motore & inuentore contingere, non autē à carne, ꝑhiſici, etſi in ea cōtingant. Vnde tunc plane alia adhibenda remedia ſunt. Nihil autem ad hoc ex omnium ſententia melius, quam bonæ alicui laudabiliq; occupationi intendere, quæ hominem ita exerceat, ſolicitū habeat, & labore diſtineat, vt ſordidarum harum imaginationū hoc pacto obliuiſcatur. Et hoc ſine S Hierony. vti id ipſe de ſe ſcribit, linguæ hebrææ adſcendæ, magno cum labore, etſi non ſine

fruſtu incubuit. Idem ipſe Hieron. de Monacho quodam iuvene, natione Græco, in Ægypto cōmorante, & à carnalibus hiſce tentationibus grauiter diuexato, ſcribit, eum, tametſi frequēter ieiunaret, magnæque pœnitentias ſubiret, nihilominus hæc à ſe vexationem abigere non potuiſſe: hoc autem ei ſanando curandoq; à Superiore medium uſurpatum fuiſſe. Cuidam de antiquiſſimis monachis, natura terrico, graui & ſeuero mandat, vt iuuenē hunc identidem exagigaret, obiurgaret, & verbis aſperis cōtumelioliſq; reprehenderet, cumque cum verbis peſſime accepiffet, poſtea eſt ad Superiorem prior eū deſerret, & accuſaret quaſi, iniuria ab illo monacho aſſectus eſſet. Senex egregie perſonam hanc egit: nam ad ſingula propè momenta, vndique occaſionem eius ſeuere reprehendendi capere at; præterea apud Superiorem eum inſtimulabat: qn & teſtes ad hoc ſubornatos & præmonitos habebat, qui iuuenem hunc monachum ſeni immorigerum & inobſequentem eſſe teſtarentur. Illum ergo Superior acriter reprehendebat, in eumq; quaſi grauioris culpæ reum & promeritum, ſeucriſ modis animali, vertebat. Quotidianum id ei erat: vnde cum ita male ſe haberi, in ſuper falſa contra ſe teſtimonia ꝑcudi cerneret, valde animo aſſigebatur. In triſticia oppreſſus, identidem cum lacrymis in cella ad Dominū cæli clama- bat, ſui curam vt ſuſciperet, ſuum patronū ageret, quod omni patrocini ac fauore humano ſe deſtitutū videret. Omnes quippe vni illi aduerſabantur, nihilq; in domo mali à quopiam cōmittebatur, aut peccabatur. qn id capiti eius aſſingeretur, qn etiam mox duo treſve monachi ad hoc ſuppoſiti contra eum innocuum, deponebat teſtimoniū, vnde reprehentiones & caſtigations, in caput eius velut pluere videbantur. Annū integrū hoc in ſtatu exegit: quo exacto petiit ab eo monachus quiſpiā, quomodo carnis tentationes ſe haberent? Cui ille. *Viuerem mihi nō licet. & fornicari licēbit: nulla dum tentationis huius mihi ſuper eſt memoria.* Hoc ergo modo eum pater ſpiritualis ab hac carnis circulatione cu-

*Epist. 4. ab  
Rut. Mo-  
nach.*

*Bona occu-  
patione iuuat  
ad tent. a-  
dmones ſupe-  
randas.*

curauit, ac labore maiori ablatus est minor. Addit autem loco S. Hierony. in laudem religionis, si ille fuisset solus, quis ei in tentatione hac superanda auxilio fuisset? In ipsa quoque monachorum regula, inter alias rationes, quas sanctus ille vir adfert ad probandum, quam sit in religione & sub obedientia iugo, & communitate conueniens, viuere, est hac: *Ut non facias quod vis, comedas quod iuberis, vestiare quod acceperis, & operis tui pensum persoluas. Lassus ad stratum venias, necdum expleto somno surgere compellaris* itaque sibi inuicem succedentibus exercitijs, sic iis quae a Superiore iniuncta sunt occuperis & distinearis, ut nullus tentationibus admittendis locus sit reliquus, nec tempus alijs rebus, quam quae tibi ex officio facienda & praescripta sunt, cogitandis suppetat. Vtu se & experientia didicisse dicebat. S. Francisc. aspiciente, rigore, feueritateque, daemones terreri, & in fugam agi. acriter vero continenterque impetere & tentare eos, qui delicatam mollemque vitam ducerent. Idem quoque discipulis suis proposuisse Abbatem Antonium. testis est S. Athan. *Mihi credite fratres, impetere & tentare eos, qui delicatam mollemque vitam ducerent. Idem quoque discipulis suis proposuisse Abbatem Antonium. testis est S. Athan. Mihi credite fratres, perimescit fatinas piorum, vigilas orationes ieiunia, voluntaria paupertate.* Adfert ad hoc propositum S. Ambros. illud Prophetarum: *Operus in ieiunio animam meam. & posus Vestimentum meum cilicium.* Haec, inquit, egregia est armatura, & validissima aduersus inimici huius violentiam panoplia. Huc quoque spectat doctrina, quam Christus Dominus nobis dedit, dum spiritum illum immundum, quem discipuli pellere non potuerant, sua ipse potentia eiecit: *Hoc genus, inquit, demoniorum in nullo potest exire nisi in oratione & ieiunio:* Adit porro ad orationem, penitentiam, & ieiunium, velut conuenientissimam ad hoc demoniorum genus effugandum, rationem. Ac proinde cum huiusmodi tentationibus exagitabimur, satis nobis esse non debet ad orationem interdum recurrere, aut actus & proposita tentationi contraria concipere, verum etiam peculiari quodam modo in corporalibus penitentia & mortificationis operibus nos exercemus oportet, idque semper ex Co-

festarij vel Superioris consilio, directione, ut in omnibus securius procedamus.

Religiosus quidam, ab hac tentatione mirum in modum oppugnatus, F. Aegid. rogauit, quo illam remedio abigenda censeret. Respondit vir sanctus. Quid faceres, frater, si te quis canis mordere vellet? acceperem, inquit, saxo vel fuste, eum tam diu percure rem, donec a me recederet. Pari modo faciebat Aegid. cum carne tua te mordere & impetere cupiente: & haec a te fugiet tentatio. Tam salutare porro hoc remedium est, ut non nunquam qualis qualis labor, afflictio & dolor, etiam per exiguis isthanc vexationem auertat & auferat: quata brachia in modum crucifixi distendere, genua flexere, pedes tundere, verbera tergo, infligere, carnem vngue compungere, crimen vellicare, vno pede aliquantisper subsistere, aut alia id genus.

In vita S. Andreae Apostoli legitur senem quendam, Nicol. nomine, ad Andream tunc Corinthi agentem venisse ac dixisse, septuaginta & quatuor anni sunt, ex quo rumpiter & lasciuie vixi, plenas inordinatis appetitiuis habenas laxando, & omnigenis me libidibus tradendo: cumque haud ita pridem lupanar publicum, ad Neum essendum, habito peres me Euangelio, adhaesem, quaedam de mulierculis illis perditum, qui cum peccare statueram, vultu perterrita & stupens, a se abegit me, rogans ne se tangerem, neve loco, in qua ipse est, proprius accederem, quod mirabilia & mysterio plena in me videret. Exinde Nicol. illi a S. Andr. petiisse, ut sibi aliquo in magna hac tua infirmitate, & inueterata carnaliter peccandi consuetudine auxilium suggereret. Andream deinde seruentem orationi inflituisse, & quinquiduo ieiunasse, Dominum rogando, ut priora misero huic senecioni delicta ignosceret, donumque castitatis concederet. Quinq; dieb. iam elapsis, & Apostolo nihilominus in oratione perseverante, vox ad eum de caelo facta est, dicens: Concedo tibi, quod seni a me dari postulas: at sicut tu pro eo ieiunasti, volo, ut & ipse tibi abstinere, seque affligat, si saluari velit. Suadet ergo Nicolao Apostolus, ut ieiunio carnem mace-

Regul. monach. quam & scriptis hier. collegit Lupus de Olineto c. 2.

1. p. l. c. 21 Chron. Minorum.

S. Antonij consilium infugandis tentationibus. In epist. scripta in Concl. Tolens. ad Patrem Siriacum. Psalm. 68.

S. Aegidij 1. p. l. c. 21 Chron. Minorum.

De Nicolao quodam, qui se uero dixit septuaginta annos esse.

Tom. 1. Lib. 35. p.

Lib. 10. p. 38. Remem. of. Hum. huius.

ret, Christianis quoq; omnibus indicit, vt pro eo Dominum precarentur, diuinamq; misericordiam exposcerent Ita porro plene eorum postulata audiit. Deus, vt Nicolaus domum reuerfus, quiddam facultatū habebat in egenos distribuere, magna que carnem suam asperitate emacerarit, toto semestri non nisi panem aridum comedens, & pauxillum aquæ bibens. Qua poenitentia expleta, ex hac vita senex emigravit, & salute donatus est æterna, vt S. Andreas, qui tunc temporis casu inde aberat, cœlitus fuit reuelatus. In præto spirituali monachus quidam tentatus, vnum de senioribus. itur adusse, petiiff. que. Quid faciam, Abba ga ferre nequeo tentationes, à quib. imperor? cur senex: At e quidem nunquam ad id genus tentationibus diuexatus fui. Quo audito monachus scandalizatus & offensus, alium de sanioribus Patrib. accessit, dixitq;. Talis se Abbas nunquam vllis cogitationibus illicitis impetum fuisse dixit: quod audiens ego, non mediocriter offensus, quasi audita re, quæ naturā humanam transcendat. Tum Pater, non sine causa, filii, vir ille Dei hæc tibi dixit: quare iterum eum adi, causamq;, cur ita tibi locutus sit, aperiet. Rediit ergo eodem Monachus dicens, ignosceas mihi, obsecro Pater, quod nuper insalutato te, nec dicto vale, tam stolidè à te recessi: rogo itaque mihi dicas, quo sic modo, vt minime oppugneris? Respondit senex, Ex quo Monachus factus sum, nunquam panem, aquam, somnum ad facietatem capî, & per hanc abstinentiam factum est, nullum vt mihi cum inhonestis cogitationibus, de quibus mecum agebas, fuerit certamen.

## CAPVT VIII.

De aliis contra carnales, turpesque cogitationes remedium.

Lib. 10. Moralium 38. Remedium est Humilitas.

S. Papa Greg. nonnunquam ait tentationes inhonestas, & quod à carnalibus cogitationibus & motibus sensualibus quis exagitetur, inordinatæ vitæ prioris vestigia, & velut reliquias, nec non libertatis licen-

tia ac prauæ inueteratæ consuetudinis pœnam esse & castigationem, ac tum quidem ignem illum pristinum, non nisi lacrymis extinguendum videri lasciuiam præteritam incessanter irremediabiliterque deplorando. S. Bonauent. singulare quoddam in tentationibus remedium esse censet, quod quis se afflictione & labore illo dignum ducat, illam castigationem & flagellum se ob culpam & præteritam licentiam satis pœmeruisse agnoscat, ipsamque magna cum humilitate & patientia suscipiat, cum fratrib. 'os. ph. dicendo. *Merito hac patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum*. Hoc Gen. 42. 21. quippe modo, inquit, Bonauent. & citius placabitur Deus, & tentatio ei non nisi in bonum, & prouentum spiritus, conuertetur. Dum enim quis se castigatione & flagello immisso dignum æstimat, solent piissima illa & aff. ctuosissima Dei elementissimi viscera mire ad misericordiam prouocari. Vnde etiam legimus filios Israel castigatos hoc identidem medium vsurpare consueuisse, vt sic Deum cœli ad misericordiam faciendam excitarent, sibi que propitium redderet. Medium apprime ad diuinam gratiam & opem impetrandam, victoriam de aduersariis nostris in omnibus tentamentis, ac specialiter in his referendam, illisque debellatis triumphum agendum, efficax est, si nobis ipsis plane confidentes, omnem in Deo fiduciam ponamus. De qua re & alio in loco egimus pluribus, & postea, vbi de Dei timore, dicendi locus erit, acturi sumus. Hoc tantum in præsens dixisse sufficiat, humilitatem singulare esse contra omnigenas tentationes remedium. Notissimum porro est, quid B. Antonio, quoad hoc, cœlitus fuerit responsum. Cum enim is in spiritu mundum laqueis & pedicis plenissimum cerne- ret, exclamauit cum lacrymis. *Quis Domino effugiet? Vox autem ad eum facta, dicens Humilis, Esto igitur tu humilis, & ab hisce te laqueis & tentationibus Dominus eripiet, Custodiens paruulos Dominus, humiliatus sum & liberatus me.* Summi quidem montes fluminis telis & tempestatibus impetuntur, arbores proceriorum

Process. 4.  
relig. 6. 13.

Gen. 42. 21

Dan. 3. 28.

Dan. 5.

p. 2. tract. 3.  
c. 35. Et c.  
4. c. 15.

Psal. 114. 6.

ret à

res à ventis conuelluntur, sed arundines, virgulta & plantæ humiles, quæ se submittunt, incuruantur, & hanc illamve in partem inflectuntur, ac cedunt, post tempestates & ventorum turbines infracta perdurant.

Bonum salutare, & fructuosum cum primis erit si ex his ipsis inhonestis tentationibus, sui humiliandi, suumque nihil agnoscendi occasione homo sumat, cū talia mente reuoluere & cogitare videt, dicat, v.g. vides hinc Doni re, equis ego sim, quid ex hoc sterquilinio & cloaca, quam id genus fœtores, sperandum erat? Quid ex hac terra, cui maledixisti aliud, quā tribuli, yepres & spinæ? talem se, ex se illa fructū dare potis est, nisi à te, Domine, fuerit excaudicata. Tentationes ergo hæc, & malæ inclinationes quas habemus, bona nobis humiliationis sunt occasio, si n. vestes viliores & contempnibiles mire ad cōprimendam superbiam, vti docent sancti Patres, cōferunt, quando ad ipsum potentiores & efficaciores sunt tam viles & spurcæ cogitationes, quæ nobis & imaginationi nostræ cōtinenter obuersionant? H. n. c. B. F.

1. par. Chro  
nic Frāns.  
lib 7. c. 7.

Ægidius, carnem nostram esse dicebat, eum porcum immundū auidissimè & lapidissimè ad lutum & volutabrum, accurrentem, eoq; se immergere gaudentē, vel ad instar scarabæi, cuius vita & voluptas est in fœtido stercore volutari. Hæc nobis consideratio in primis auxilio erit, ne ab hisce nos cogitationibus transfersum abripi pariamur.

Atq; adeo generaliter, in quacunq; tentatione consultissimum est hominem nō curare, ac parui facere id, ad quod tentatur, sed quā primum ad seipsum reflexione facta, sese humiliare ac dicere, Tamne ego scelestus & improbus sum, vt talia cogitatione voluam & agitem? Hoc pacto namq; & omnis tentationis vis eliditur, & dæmō cōfunditur. Non mediocriter quoque cōfert, si quis se ob tentationem, spurcæ cogitationes, & motus sibi oborientes, cōfundat, perinde ac si mera sua illi culpa obuissent, esto nimis, quam pcul ab cōsensu in eisdem absit. Insanit qui ppe, scendit & ringitur præ dolore diabolus, tantā hu-

ilitatem videns, quia ipse superbissimus est, hinc illam ferre nequit. Nullā vero probrosiorem infringere illi alā potest, nec cōuenientius, vt a te quam longissime fugiat, mediū vsurpare, quam dum in te videt fructum & compendium animi elicere, vnde illius ipse perniciem & exitum educere procurabat. Vt ac eam, hac hominem ratione nimis quam satis ostendere, quam à Dei sui offendendi voluntate sic remotus, quod ipsum magnæ satisfactionis & securitatis concipiendæ occasio est.

Sæpe quoque conduceat ipsi dæmoni insultare cōtumeliose exprobare, eumque confundere dicendo, v.g. Apage hinc immunde spiritus pudeat te scelestè valde spurus & fordidus sis oportet, quod tam turpia mihi in memoriam reducas, ac mente repræsentes. Quoniam igitur tanta superbia est, hinc tum despicitur, ridetur, & prout reuera meretur probrose habetur, prorsus id ferre nequit ac fugit.

Dacius Episcopus Mediolanensis (vt scribit Greg.) Constantinopolin petens, cum Corinthi nullam ad quam diuerteret domum reperire posset præter desertam & inhabitatam, quod lemures & tetra dæmonum spectra eam ab annis plurimis incolere & infestare dicerentur, haud inuitus eam cum suis ingressus est. Ecce vero nocte media cum vir sanctus requiesceret, diaboli pro more horrificum ciere strepitum, diuersarū oestiarū voces imitando, nam balare vt oues, rugire vt leones, porcorum instar grunnire, & serpentium ritu sibillare cæperunt. Ad incōditum hunc strepitum Dacius excitatur, & dæmones stomachabundè subfānans, quam, inquit, belle hoc vobis cecidit quam è vestro hoc apparatu egregiam scilicet laudem retulisti? Altissimo quidem voluitis esse similes, sed facti estis bestia, dracones, & serpentes, quare optime repræsentatis id, quod reuera estis. Quibus verbis ita consulti sunt dæmones, vt teste Diuo Gregorio, protinus disparuerint, nec amplius exinde ad domum illam reuersi sint, sed ab quibuscunq; posthac eadem incoli tuto potuerit. S. Anthonius, vt de eo D. Athanasius commemorat, cum maiorem

9 Remed.  
dæmonum  
insultare &  
confundere

lib. 3. Dial.  
4.

Phil. 2. 1.  
Timor  
ad castitatem  
tem G.  
nam D.  
insultare  
dum pl.  
mum S.  
let.  
Serm. 5.  
Gauric.

Pro. 2.

Pro. 1.

in mo-

in modum ab impuris tentationibus di-  
uexaretur, quadam die subito dilapsus est,  
ante pedes eius arer quidam puer, specie  
horrenda & tetra, qui per multis se expu-  
gnasse gloriatus, ab illo solo victum deri-  
sumque querebatur: petiit ex eo Anto-  
nius, quisnam esset? Ego sum, inquit, spiri-  
tus fornicationis. Hoc audito, parum te  
in posterum, respondit Antonius, curato  
vel timebo, cum tam vile quid sis & despe-  
ctibile. Atque hæc dicentis ilico visio illa  
ab oculis euanuit. Sic & Redemptor I E-  
S V S in Evangelio spiritum fornicationis  
immundum vocat. *Cum immundus spiri-  
tus exierit ab homine.* Hoc ergo modo nos  
Diabolum confundere, & ei insultare pos-  
sumus, eum, prout reuera meretur, tra-  
ctando ac deridendo. Quod ipsum interdum  
etiam irrisorio, ac sarcasmo gestu,  
vt nullum ei verbum loquendo, ceu cum  
eo ratiocinando, fieri potest.

transilis & confidit, atque ideo non raro im-  
pingit. Qui pretiosum aliquem liquorem  
subtilissimo tenerissimoque vestro conten-  
tum per ea gestat loca, in quibus magna ho-  
minum multitudo, eundo redeundoque,  
concurrat, quæque à vehementibus Ven-  
torum flatibus & tempestatibus perflan-  
tur, nisi vitri sui & norit & timeat fragili-  
tatem non qua par est circumspectione,  
ipsum deferret, itaque, haud ægre id fran-  
getur, & liquor quem gestat, in terram ef-  
fundetur. At qui probe nouit, quam vi-  
trum fragile sit, ac metuit, ne ipsum ali-  
quo casu rumpatur, caute ipsum custodit,  
& considerate ac sollicitè defert, ac proinde  
securus incedit. Eodem prorsus modo  
contingit quippe & pretiosissimum gratiæ  
ac donorum Dei liquorem & thesaurum  
in lateis, fragilibusque vt ait Apostolus, va-  
sis continemus; quæ facili collisione fran-  
gi possunt, & ita omnis liquor effundi &  
disperire. Ad hæc, in loco plurimorum va-  
lidorumque ventorum ac tempestatum  
turbibus, nec non casibus, impulsibus, &  
periculis variis obnoxio incedimus. Hinc,  
qui hanc eorum fragilitatem & imbecilli-  
tatem non satis norunt imo nec timent,  
falsa quadam ac mendaci inseguitate  
viuet, sicque quæ haud difficulter per-  
eunt: at qui perspectam eam habent ac me-  
tuunt, valde circumspecte cauteque ince-  
dunt, vt seipsi conferuent, proinde ma-  
iori in securitate degunt: ac si quæ hac in  
vita ab homine haberi certitudo ac secu-  
ritas potest, hanc illos habere constat.

Vnde factum puras, inquit, S. Bernardus,  
vt nonnulli, qui in flore ætatis & iuuentu-  
te, tametsi assiduus grauiusque carnis ten-  
tationibus pulsati, castimoniam integram  
seruarunt iam in senio & ætate decrepita,  
in ea misere prolapsi sunt probra & dede-  
cora, vt se ipsi mirarentur? Causa vnica hu-  
ius rei fuit, quod in iuuentute, sancto quo-  
dã in timore & humilitate viuerent, cum-  
que se in præsentissimo impingendi peri-  
culo, ac velut in præcipitij crepidine agere  
viderent, quam primū Dei Opt. Max. opem  
implorarent, quam etiam mox præopin-  
quam experiebantur: At postea quam di-  
S uia

## CAPVT IX.

## De timore Dei.

Phil. 2. 12. **C**UM metu & tremore, inquit, Aposto-  
lus, salutem vestram operamini. Nihil  
est ad castitatem tuendam, ac generaliter  
ad gratiam Dei conferuandam potentius  
& efficacius, quam vbique & semper san-  
ctum quandam timorem, metum & cau-  
telam præferre, cum nobis ipsis diffidendo,  
tum ad DEVM recurrento, omnemque  
fiduciam nostram in eo reponedo. Osten-  
dit id S. Bernardus in hunc modum scri-  
bens. *In veritate didici, nihil aque efficax  
esse ad gratiam Dei promerendam, reti-  
nendam, & recuperandam, si amissa sit,  
quam si omni tempore coram Deo inuenia-  
ris, non alium sapere sed timere. secundum  
ihud Salamonū, Beatus homo qui semper  
est pauidus.* Et è diuerso vnum ex iis, quæ  
illustres etiam Sanctos ad graues ruinas, &  
deplorabiles lapsus perduxerunt, est nimis  
sui ipsius fiducia, exiguus timor, & parua  
circa seipsum circumspectio. *Sapiens enim  
timet & declinat à malo. Stultus audacter  
Rodriquez exercit. part. 3.*

Phil. 2. 12.  
Timor Dei  
ad castita-  
tem & gra-  
tiam Dei  
conferuan-  
dam pluri-  
mum & a-  
liis.  
Serm. 34. in  
Causis.

Præu. 28. 14.

Præu. 14. 16.

uino castitatis dono ac possessione iam super-  
 bire, nimium sibi ipsis confidere, con-  
 tinuareque, ob securitatem negligentes esse  
 ceperunt; mox, & ipso momento, à diuina  
 manus derelicti sunt, sibi que solis relictis,  
 fecerunt, quod ipsorum erat: turpiter in-  
 quam prolapsi sunt. Hanc esse D. Ambro-  
 sius asserit causam, cur multi, qui Deo ser-  
 uiunt noctu & interdiu in eius lege medi-  
 tantur, carnem suam cum vitiis crucifigunt,  
 carnisque concupiscentias, & inordinatos  
 sensualitatis appetitus coercitos & edomi-  
 tos habent, quin & insignem in magnis de-  
 trimentis, quæ passi sunt patientiam, & ra-  
 ram in persecutionibus illatis constantiam  
 protulerunt, tandem hacce vitæ stabilitate  
 & sublimitate penitus amissa, in maximas  
 prolapsi sunt miseras. Quia scilicet in sua  
 ipsorum virtute & sanctitate, nec non in  
 bonis, quæ faciebant operibus, confidere  
 ceperunt, inordinate de iisdem præsumen-  
 do, ac nimio opere iis nitendo. Et quos ad  
 manifesta diabolus mala pertrahere, & in-  
 tolerabili prope iniuriarum persecutionum  
 violentia de statu mentis deturbare non  
 potuit, hos blande leniterque magna de se-  
 metipsis præsumptione, iam insublime ele-  
 uatos, in lugendum præcipitium allexit.

Plena id genus exemplis est tum sacra  
 scriptura, tum omnes prope Sancti patres.  
 Quod infortuniū ac malum merito deplo-  
 rat. S. August. *Vidimus aut multos, & audi-  
 uimus à patribus nostris (quod sine magno  
 timore non recolo) ascendisse primitus vs-  
 que ad cælum, & inter sidera nidum suum col-  
 locasse. postmodum aut recidisse vsq; ad aby-  
 sos, & animas eorū in malis obstupuisse: Vi-  
 dimus stellas de cælo cecidisse ab impetu fe-  
 rientis cauda Draconis, & eos qui iacebant  
 in puluere terra, à facie subleuantis manus  
 tuæ Domine, mirabiliter ascendisse. Quam  
 multi, cheu! qui ad mēsam diuinā recum-  
 bebant, & panē comedebant Angelorū, eo  
 venere indigentia, vt et siliquis percorum  
 ventrē implere posse desiderarint? Quam  
 multa castitates ebore antiquo nitidiores,  
 fulgentiores, & pulchriores, in patros car-  
 bones conuersæ sunt, suoque nitore pristino  
 exciderunt? Quem non petteret faciat de-*

plorandum illud exemplū, quod de Iacobo *Lipemai*  
 Eremita refert I. Iponianus? Ad illum post. *1105.*  
 quā in Eremito, quadraginta ipsis annis, ma-  
 gno in ripore vixisset, & carnē suam dure  
 admodū, iam sexagenariū & plurimis mi-  
 raculis patris conspicuum, vt et Dæmo-  
 nes ab energumenis expelleret, puellā ad-  
 duxere, ab ea vt Dæmonem inhabitantē ef-  
 fugaret. Quo expulso, cū qui eā adduxerūt,  
 domū eam secum abducere non auderent,  
 ne egressus spiritus rursus eā inuaderet; Iac-  
 obus eā apud se manere est passus, de sua  
 continentia securus. At n. quia sibi ipsi fide-  
 bat, & nimis de se præsumebat, Deo per-  
 mittente lapsus est. Et quia vnū peccatum  
 aduocat alterū, iam strata ad malum via, ne  
 forte dedecus id vulgaretur, puellam occi-  
 sam in flumen abijcit. Ad omniū vero scelerū  
 cōplementum, de misericordia à Deo  
 obtinenda, desperans, ad seculum reuertī,  
 totumque se vitiis & sceleribus, quib. se iam  
 serius implicare inceperat, mancipare con-  
 stituit. Etsi ei postea pia Dei misericordia  
 minime defuerit, quia ad seipsum conuer-  
 sus, per decenniū rigidissime asperimeque  
 vixit, & pristinā sanctimoniam recupera-  
 uit, vt et Sanctorū sit catalogo adscriptus.  
 Quis non consterneretur casu alterius illius  
 monachi, de quo S. Antonius in audis, ex-  
 clamauit: Hodie magna & alta quādā co-  
 lumna ad terram concidit; quis hoc audito  
 non contremiscat? quis sanctitati suæ con-  
 fidat? quis religioso nomine tutus erit, Ce-  
 ciderūt n. qui te erāt meliores, maioribusque  
 virtutibus ac Dei donis pollebant, quā tu?  
 Vnde monet S. Hieronymus: *Nec sanctior* *In regul.*  
*Dauides es, nec sapientior Salomone, nec Sa-* *mona. C. 10.*  
*sones fortior, Si tamen omnes fæde prolapsi* *castit.*  
 sunt. Quin & de Apostolorū Christi colle-  
 gio non nemo cecidit, cū tamen tali in lu-  
 do, sub tali Magistro, talibus cōdiscipulis egis-  
 set, tales quoque prædicationes & conciones  
 audisset, tantas denique tamque illustres vir-  
 tutes, ac miracula quotidie ante oculos vi-  
 disset. Vnus quoque de septem Diaconis, Ni-  
 colaus nomine, super quē spiritus sanctus  
 non minus descenderat, quā super alios, po-  
 stea nō hæreticus modo, sed & hæretiarcha,  
 & hæreticorū parens & author factus est.

Quis

Cap. 29. so-  
 bilogue.

Quis ergo serpentem illum antiquum non metuat? Memento, inquit, Hieronymus, et primos humani generis parentes, prolapsos esse, & paradiso, in quo tamen amplissimis Dei donis, & iustitiae originariae donati agebant, expulsos in terra nouercaali exulare debuisse: idque est superbia. Non fuisse n. teste Augustino, protoplastus. Adam a serpente incantante seductus, si se ipse primo in corde per superbiam a Deo non sequestrasset. Verissimum namque est illud Sapientis pronuntiatum, utpote a spiritu sancto profectum, *Contritione praecedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus & alio in loco: Antequam coteratur, exaltatur cor hominis.*

Lib. 1. contra aduers. leg. & proph. Cod. 15. Preuerb. 16. 18. Truerb. 18. 12. Angeloru casus ob superbiam.

Tob. 4. 18.

Greg. lib. 3. moral. Cod. 27 & 28.

Greg. lib. 5. moral. Cod. 28 & lib. 11. C. 35. Simile.

Si autem hominum exempla tibi satis non sunt, transi in alia, & in caelum usque ascende, & videbis, quomodo ibi Angeli, praesuperbia & praesumptione, a summa illa in qua a Deo creatore conditi erant, eminentia & dignitate exciderint. De quibus loquitur Iob: *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem: quanto magis qui habitant domos lutae, (lutum namque facile dissoluitur, hiabile est & rumpitur) qui terrenum habent fundamentum consumuntur sicut a timeade manerunt, ad vesperam succidentur?* Quae verba S. Gregorius excipit & ponderat accuratius. Si in auro illo obryzo & purissimo tanta reperta scoria est, quomodo non timebit, vel quomodo de se praesumere audebit anima, quae in corpore adeo fragili commoratur, quod a se ipso tineam, ac detrimentum procreat, quique ipsam perditionis nostrae radicem intra nos ipsos habemus? *Consumuntur sicut a timea* Scite, nec immerito, inquit Gregorius, corpus hoc *tinea* assimilatur: nam veluti tinea ex ipsa enascitur veste, & hanc ipsam vestem de qua enata est, tandem corrumpit ac demolitur; ita caro nostra, quae animae velut vestis est, suam et tinea procreat; ex ea siquidem carnalis prouenit tentatio, quae acce nobis bellum mouet: itaque homo quasi a tinea consumitur, quando a tentatione, quae ex ipsa carne oriri solet, corrumpitur ac defecit. Rursus bene dixit *velut a timea*: nam, ut tinea vestem sine vilo strepitu destruit: simili ratione haec tinea mala illius inclinationis carnis nostrae, ac fomitis peccati,

quae in nobismetipsis fouemus, ita sine vilo strepitu, ac prope imperceptibiliter nos consumit: ut saepe eam nec aduertamus, nec ante percipiamus, quam plena secuta sit destructio. Si porro spiritus illi angelici & caelestes, corporis, in quo tinea haec ipsis enascatur, bellum ac contradictionem ipsis moueat, ipsosque destruat, expertes, in bono non persistunt, nec perseuerant: quis hominum tanto futurus est praesumptione ut de se confidat, cum tamen suae intra se tentationis ac perditionis causam contineat? Discamus hinc ergo semper & in omnibus timorem & circumspectionem hanc praeferre. Vae autem illi, qui semper eum non habebit: qui est vere lugendus & deplorandus est, quia statim prouert. Nam ut dicit spiritus sanctus non ego: *si non in timore Domini tenueris te instanter*, periculum fugiendo, occasiones euitando, malas cogitationes statim a te abiiciendo, teque aduersus tentationem praemuniendo, cito subuertetur domus tua: Nemo vero sibi blandiatur atque imponat, dicendo: Equidem haec tentationes, hos motus, haec conuersationis, aspectusque pericula minime sentio: nullam haec spiritui meo impressionem faciunt: Noli fidere: hoc namque pacto te daemon torpide securum reddere vult, ut aliquanto post, vix iam fidentior, negligentior, ac minus instructus & comunitus eris, supplanter, teque in terram, vel potius in infernale barathrum, deiiciat. Qui nimio notant hoc loco Sancti patres, eo maiori hominem cum timore & tremore incedere debere, quo plura a Deo beneficia & gratias accepit, ac maioribus ab eo donis ornatus est: quia eo daemones ad eum subuertendum, ac supplantandum sollicitius ac contentiosius conuolunt. Eorum quippe, ut loquitur Abacuc, *cibus electus est* hominum ruina, hanc esuriunt, ad hanc aspirant, huic toto conatu inhiant. plures quoque faciunt, aliquem Dei seruum, Religiosum, perfectionis candidatum, ad lapsum pertrahi, quam multa mundanorum hominum millia: ut liquido patebit ex exemplis, quae paulo post adducemus. Atque hinc D. Hierony. Eustochium exhortatur, ut super se vigilet, & ob eminentem virginitatis statum, quae habebat, non elanguescat aut tor-

Eccl. 27. 4.

Nemo sine Dei timore diu stabit.

Quo plura beneficia accepimus, eo magis timendum.

Cap. 1. 161.

Ep. ad Eustochium Cap. 1.



peccat, ait: *Nolo tibi demere superbiam de proposito, & statu, sublimi, ad quem cuecta es, aut quod plura Dei dona nata, sed timorem; onusta incedis auro, hinc latro tibi magis vitandus est, locaque periculosa, latronibusque infesta diligentius cauenda. Stadium est hac vita mortalibus, hic contendimus ut alibi coronemur, pacem arbitraris in terra qua tribulos generat & spinas.* Nulla est hac in vita securitas, sed continuum bellum, hinc perpetuis opus est excubiis In procelloso mari nauigamus, & quidem fragili ruinosaque carnis huius cymba, nec non pluribus circumcincti prædonibus, sagaciter quam ex parte ventus spirat, subolfacientibus, & quascunque possunt, tempestates cientibus, quo misellam & exarmatam scaphulam nostram demergant, nulla sibi indulta quiete, somno nullo, vnde cunque aliquam, qua nos subuertant & aggrediantur, occasionem captando. Vnde Apostolus neminem non cōmonescit, dicens: *Euigilate iusti, & nolite peccare. Qui se existimat stare videat ne cadat, vnde quaque circumspiciat, semper vigilet, ne quid detrimētī in anima accipiat.* Nulla autem re melius securi reddi, & in statu confirmari, ac stabiliri possumus, quam si hunc timorem, anxiam sollicitudinem, & vigilantiam semper præferamus.

*Timor Dei est velut herba, castitatis cōseruanda amuletum.*

*Lib. 5. c. 13.*

Audiui alias de Societate nostra narrari rem, quæ huic, quā in præsens tractamus, mire quadrat, quam eo prorsus modo, quo accepi & intellexi, cōmemorabo. Sub prima Societatis primordia, cum P. Petrus Faber, & Antonius Araozius, è Lusitania in Castellam, à Rege Lusitano Ioanne III. in comitatu filix eius Mariæ, Regi nostro Philippo II. tunc Hispaniarū Principi, nupturæ, missi venissent; ita facile iam inde ab initio in Curiam accessum habuerē, vt omnium prope Matronarū ac puellarum aulicarum confessiones exceperint: ea vero tempestate tot in ea veterani non erāt, quot modo sunt: omnes quippe erant iuuenes. Mirabantur autem aulici, nec sine ratione (quod & in vita B. P. N. Ignatij velut prodigiosum quid refertur) tantam in mostris, iuuentutem, tantam nihilominus

castitatem. Videbant enim eos, hinc inter tot labendi pericula & occasiones assidue versantes, illinc vero tam gratum vbiq; castimonix odorem spargentes: Curialib. id sermonis obloquique ansam dedit. Fertur autem & Rex ipse, quodam die cum P. Araozio agens, ei dixisse: Intellego societatis vestræ homines herbam quandam, quæ cunctique pergunt, circumferre, quæ contra carnales appetitus ipsis sit amuletū, & optimum castitati inuiolare custodiendæ remedium. Cui Araozius (vt pote Vrbanus) Recte, ait, Maiestas vestra intellexit. Rex responso hoc Araozij ad vterius rogandum prouocatus, Ecquod, inquit, ad herbæ genus sit, dic obsecro. Infert Araozius, herba quam socij nostri, castitatis custodiendæ ergo, circumferunt, Timor Domini est illa miraculum isthuc operatur: eius namque potentix ac virtutis est, vt demones æ longe repellat & effuget, sicut olim piscis ille Thobiae prunis superpositus.

Huc facit illud Sapientis pronūciatum: *Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione illam Deus conseruabit: & liberabis à malis.* Et illud, *Timor Domini expellit peccatum; & per timorem Domini dedinat omnis à malo.* Hanc ergo herbam semper & omni in loco circumferamus, semper in timore hoc ambulemus, nobisque persuadeamus, nullam castitatem vel sanctitatem, nisi sancto Dei timore circumuallatam, posse esse securam. Vnde etiam scriptura suadet, vt in illo senescamus: *Serua timorem illius, & in illo setera sece.* Vt hinc pateat, non initio solum, sed & in fine vitæ eum requiri, & non incipientes duntaxat, verum etiam antiquos Domus Dei seruos, hoc in timore viuere oportere; & non tantum iniquos & præuaricatores, qui timendi occasionem & rationes habent, sed etiam iustos qui nihil fecere, ob quod tantopere eos metuere necesse sit. Illi timeant, quia lapsi sunt; hi vero, ne prolabantur: illis mala præterita, his futura pericula afferre timorem debent. *Beatus homo, qui semper est prouidus, & nunquam non sanctum hunc paugem circumfert.*

C. A.

CAPVT X.

De ingentibus, quæ in hoc Dei timore continentur bonis.

**V**T autem sanctum hunc timorem pluris faciamus, eumque semper præferre sat: gamus, nonnulla hic (sunt etenim ea nouero plurima, & magnitudine singularia) quæ in ea continentur, bona producemus. Primo, timor hic Dei adeo nullam diffidentiam, & inertem languorem causat, adeo non segnes aut pusillanimes homines reddit, vt etiam magis corroboret, ac fidentiores, constantiores, & animosiores reddat: quemadmodum de humilitate sancti Patres asserunt. In causa enim est, vt homines & sibi diffidant, & omnem fiduciam collocent in Deo. Egregie id ostendit S. Gregorius super illud Iob, *Vbi est timor tuus, & fortitudo tua?* Non sine ratione inquit, timorem fortitudini combinat: nam in via Dei, plane alia incendi ratio, atque in via mundi: in mundo enim audacia causat fortitudinem, timor infirmitatem & inertiam: at in via Dei, ex aduersum audacia debilitatis, timor vero ingentis mater est fortitudinis, iuxta illam Salomonis sententiã in timore Domini fiducia fortitudinis Ratio est, quia dum quis singulari quodam modo Deum timet, nullam in vlla re timendi occasionem inuenit, omnia temporalia generosa mente despicit, & nullo loco habet: *Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pauebit, quoniam ipse est spes eius.* Timor quoddam subiectio nis genus est, quam præstamus rei, quam timemus, tanquam si quod ab ea damnum: id ni faceremus, timeremus. Qui autem Deum singulariter timet, & cum solum magnificat ac suspicit, omnem quoque suam in eo spem ponit; nullam prorsus mundi, tyrannorum, mortis, dæmonis, inferni denique, metu-

endi occasionem habet: Nihil quippe horum illi nocere, imo ne quidem pilum de veste eius tollere, Deo non permittere potest. Tantæ autem id genus fortitudinis est, vt ne in omnibus mundi fortibus parem sit reperire. Firmamentum quidem est Dominus timensibus eum.

Ad hæc, sanctus hic Dei timor, nullum progignit angorem, nullam cordis amaritudinem, nullum adfert dolorem, nullam denique molestiam, imo dulcissimus est & iucundissimus. Timor mundanus, de honore vel opibus amittendis conceptus, nec non seruilis, inferni mortisue metus, tristitiam creat & melancholiam: Sed sanctus & fidelis, quo boni, beneque morati filii patrem suum carissimum offendere & ad iracundiam prouocare metuunt, exhilarat animam, cor emollit, viscera quoque liquefacit: hominem namque dulciter extimulat, vt continuo feruentes amoris Dei actus excitet & concipiat, dicendo v. g. Ne permittas, Domine, vnquam à te separari, ante moriat potius quam te offendam. *Timor Domini, gloria, & gloriatio, & latitia, & corona exultationis: timor Domini delectabit cor, & dabit latitiam & gaudium, & longitudinem dierum: timens Dominum bene eris in extremis, & in die defunctionis sue benedicetur.* Qua verborum copia, quam affectuum varietate, gaudium & exultationem, quam timor Dei includit, Sapiens exponit: Non est hic timor, qui nos velut mancipia, suppliciorum & verborum infligendorum metu, trepidare faciat, sed, qui ex amore Dei enascatur: proinde quo maiori quis erga eum amore fertur, eo magis eum offendere, & ad indignationem prouocare veretur. Perinde ac bonus amansque filius patrem, prudens & honorabis vxor maritum timere solent; quo enim maiore illos amore prosequuntur, eo contentiosius & enixius cauent, ne quid domi sit, quod eos exacerbare queat & irritare.

Vt autem pressius, ac velut vno rem omnem verbo spectandam demus, Notandum est, omnes quæ humilibus in scriptura dantur laudes, elogia, prærogatiuas, & præmi-

Psal. 24. 14.

2. Dulcedo & iucunditas.

Ecclesi. 1. 12.

Timor seruum & metumana, timor filiorum ab amore parentum.

Dina ex Dei timore nascitur fortitudo & robur.

Tract. 1. 6. 10. 11. 12. 13. 14. 15.

Tim. 14. 20.

Tim. 14. 20.



- præminentias, etiam Deum timentibus, & quidem iisdem prope verbis & sententiis attribui. Nam vt Scriptura Deum respicere, & oculos suos dirigere, ait ad humiles & pauperulos, pari modo est de Deum timentibus locuta: *Oculi Domini super timentes eum.* vt ab eo humiles exaltari, & omnigenis ait bonis repleti, ita & timentes eum: Nam sacratissima Angelorum Regina, suo in cantico ait: *Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum* & sancta vidua illa Judith, *Qui timent te magnierunt apud te per omnia.* Atque vt sancti Patres, humilitatem omnium esse virtutum custodem, & sine ea nullam fore virtutem dicunt, ita etiam si sine timore Dei nullum futuram asserunt. Atque hac de causa sanctus hic timor, ab Isaiâ dicitur thesaurus Domini: *Timor Domini ipse est thesaurus eius:* in eo namque velut in arca, virtutes optime custodiuntur & asseruantur. Et vice versa, quemadmodum nauis quæ sabaura, & pondere degrauante caret, neutiquam est à naufragij & submersionis periculo secunda; quilibet enim ventus vehementior, eam subuertere & sursum deorsum versare potis est: ita & eam animam securam fore negant, quæ timoris huius pondere destituta est. Ille namque animæ nostræ pondus est, cordis leuitatem tollit, eamque solidatæ stabilit, ne humani diuini que fauoris ventus eam sustollat, & inuertat, esto enim sit opulentissima, hoc pondere si carebit, in præsentissimo pereundi periculo versatur. Hinc sanctus Gregorius timorem hunc cordis nostri anchoram nuncupat: Anchora cordis est pondus timoris. & D. Hieronymus. Timor virtutum custos est, securitas autem lapsui viam sternit, eamque velut faciliorem reddit. Tertullianus vero hoc ei elogium dedit: *Timor fundamentum est virtutis: timendo cauebitur, cauendo salui erimus: qui sollicitus est, in vere poterit esse securus.*

*Timor Domini arca virtutum.*

*Earundem saburra & anchora. Lib. 6. moral. c. 27. Epist. ad Pabiolam de mansionibus. Lib. de cultu. famin. c. 2.*

Denique Salomon in multis capitibus, in quibus de sapientia edisserit, magnas quidem passim eius excellentias & mira-

bilis multa enumerat, vt omnium tamen eius elogiorum maximum, & velut complementum, addit, ipsum timorem Domini esse. Idem quoque sentit S. Iob: *Eccle. timor Domini ipsa est sapientia, & recedere à malo, intelligentia.* Quocirca quidquid de sapientia dicitur, etiam de timore Dei dicere possumus. Addit præterea Sapiens, hunc ipsum timorem, omnis esse sapientiæ esse plenitudinem & consumptionem: *Plenitudo sapientia est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius, fructus autem illius plurimi sunt & copiosissimi.* Denique tandem in hac verba concludit: *Quam magnus qui inuenit sapientiam & scientiam? sed non est super timorem Dominum: Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei, qui tenet illum, cui assimilabitur?*

## CAPVT IX.

### Superiora exemplis quibusdam confirmantur.

**I**N prato spiritali sic scribitur: Quidam de priscis illis Thebaidis Patribus narrauit nobis, se, quod esset sacrificuli cuiusdam Ethnici filius, adhuc puerum pro more cum patre fanum idoli adire consueuisse, & sacrificia, quæ ibidem pater offererebat, sæpius spectasse. Quadam vero die clanculo, post patrem delubrium inrelesum esse, ac satanam sublimi quodam in suggestu confidentem vidisse, magna infernalium satellitum corona in circuitu cinctum, atque vnum de maioribus propius accedentem, cum adorasset supplicem, petiisse vero Sathanam, vnde tu nobis? dixisse alterum. In tali prouincia varia & internecina bella, ac dissolutiones suscitauit, & causa fui, plurimus vt sanguis effunderetur: & hoc ipsum tibi nuntiatum

veni. Rogasse mox Sathanam; quantum rei huic conficiendae temporis impendisti? Triginta, dixisse, dies. Tum Sathanam flagris eum cedi iussisse, dixisseque: Multum impensum temporis est, parum vero praestitum rei. Accessisse deinde alium, & tartareo huic principi supplicem factum, interrogatum ab eo esse, & tu vnde venis? Respondisse autem, Ego in mari multas concitavi tempestates; Vnde factum multae ut merse sint naues, plurimique hominum interierint, & horum te veni certiore facturus. Rogatum vero quot dies in opus hoc insumpserit, dicentemque viginti, etiam iussum esse flagellari, quod tam pauca mala tot diebus patrasset. Aduenisse mox tertium & daemone adorato, rogatum, vnde autem tu nobis ades? dixisse, Ego e tali veni ciuitate, & me auctore & instigante ortum est tale iurgium, ut conuiuiae in se inuicem infurrexerint, & non pauci interfecti sint, & inter ceteros sponsus ipse, Rogasse autem Diabolum quanto haec tempore facta sunt? esto vero audiret, non nisi decem dies tot malis patrandis impensos, nihilominus eum dire credi mandasse, dicendo, Decem diebus multo plura tibi facienda erant, haec dum fiunt, aduenisse demum quartum, & facta principi suo adoratione pariter rogatum, Tu vero vnde nam venis? dixisse vero: Ex eremo iam nuperrime venio, in qua vnum, quadraginta continenter annis Monachum, tentauit & oppugnauit quem tandem aliquando post longam expectationem, hac ipsa nocte expugnauit, & ut fornicaretur induxi. Quibus auditis, diabolum solio exurgentem in amplexus & osculo eius ruisse, ablatam de capite proprio coronam, huius capiti imposuisse, sibi que vicinum in sede ad hoc parata assidere fecisse, dicendo, Nae tu magnum & generosum facinus fecisti. Ego vero, inquit, eremita haec audiens, intra e memetipsu dixi Religio haud dubie magnum quid est, & status monasticus sublimis & excens: Atque haec agitans domo paterna relicta, monasterium suum ingressus. Notandum

hoc loco per transennam, vnde alii Religiosorum parui faciendorum occasionem sumunt (quod fortasse ex fragilitate quis in aliquem defectum lapsus sit) inde hunc, & non sine fundamento, Religionem pluris faciendi, quin & eiusdem amplectendae occasionem sumpserit. Aliud simile huic exemplum refert D. Gregorius in Dialogis, Eremita quidam, & in Viris Patrum proditum est, ab Angelo, quendam ad locum, in spiritu abductus fuit, in quo Religiosorum coenobium erat; vidit hic infinitam daemorum multitudinem, qui muscarum ictu per omnes Monasterij officinas & loca volitarent: dum autem ad forum publicum ciuitatis duceretur, in vniuersa ciuitate, non nisi vnum daemone conspicit, atque eum super portam vrbis etiam oriosum desidentem. Rogans vero Angelorum ductorem, quanam huius rei causa esset, audit ideo fieri, quod in ciuitate omnes Daemones imperiis ac nutui parerent, itaque vnum omnibus tentandis diabolus sufficeret; at quod in coenobiis omnes illius instinctui oblectarentur, & iussa abnuerent, ideo tam multos iis tentandis, & ad lapsum prouocandis daemones tam operose distincti.

Palladius refert memorabile illud exemplum quod & in vitis veterum Patrum refertur, de Monacho quodam, qui cum multos annos bonis operibus, sanctisque ac Religioso conuenientibus exercitiis sedulo institisset, atque ideo magnum in spiritu profectum fecisset, tandem varie sibi in illis complacuit, & inaniter gloriatus est. Vnde factum, ut illum in turpe cum cacodaemone, in forma mulieris pulcherrimae, per desertum se errare mentientis apparente, peccatum Deus prolabi permisit. Nam dum hanc ipse nimis facile & incaute ad se ingredi sinis, pluribus cum ea colloquitur, iocatur, etiam manu tangit, sensim veneno gliscente capitur: sed cum iam plenum ad eum ipsa peccandum consensum praebuisset, & opere etiam ipso exequi vellet, ecce de sub amplexibus eius euauit, incondita voce

Lib. 3 c. 7.  
Vita Patrum.  
Iurari hostes Religiosorum daemones.

In Lausiacae. 44.  
Et in vita Ioannis Aegyptij p. 182.

Vana complacencia panna.

Job. 11. 24.  
Timor Dei  
vultus  
causa est.

Tempus nauis

Interoret  
contemptio  
nam Gyr  
torum ca  
damones.

Vana reli  
giosa tri  
ampbus sa  
lona.

Daemones  
belorum  
austrat.

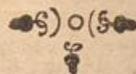
cachinnans, postquam haud procul inde, per aera auditi festiui multorum demonum plausus & irrisiones eum subfannantium & dicentium. Quomodo? Monache, qui te ad caelos vsque efferebas, & extollebas, iam ad vsque profundum abyssi prolapsus es. Exinde discas, cum qui se exaltat, humiliandum. Quibus verbis illum daemones irrisisse & exhibuisse videntur. Nec vero hic miser stetit: nam, cum hanc & sequentem plangendo, sui que confusione excitanda noctem traduxisset, de reditu ad meliora & venia desperans, ad mundum reuersus est, vbi omnibus cupiditatibus ac probis frænos laxauit. Quod supra obiter, insinuauimus exemplum, pluribus sic refert Climacus. Adolescens quidam in Vitis Patrum, ad tantam virtutis perfectionem venisse legitur, vt feras bestias verbo suo mansuetas & obsequentes redderet, inque monasterio fratribus ministrare cogeret. merito ergo eum S. Antonius nau pretiosissimis mercibus ornata, & in medio mari adhuc constituta, cuius perinde finis & euentus adhuc incertus erat, comparabat. Hic porro adolescens tanti feruoris & sanctimoniae, postea turpiter & probrose lapsus est. Qui cum peccatum suum amare plangeret, Monachis quibusdam illac sorte transeuntibus ait, Dicite seni (S. Antonium designabat) Deum vt pro me deprecetur, quo decem mihi ad penitendum dies concedere dignetur. Quibus auditis Antonius, casum eius amarissime planxit, magnoque cordis cum dolore dixit, Hodie, pro dolor magna quædam Ecclesiae columna

*Climacus  
gradus  
15.6.9.*

*Qui stat,  
videat ne  
cadat.*

corruit, sed quinque post diebus supradictus ille monachus defunctus est. Adco, vt qui, inquit Climacus, ante belluas obsequentes sibi reddiderat, tandem à bestii feris, daemionibus inquam deiectus & illusus sit: quique paulo ante nonnisi pane coelesti enutriebatur, postea stercore, luto, foedoque coeno se sustentarit. Quis autem eius lapsus fuisset, prudentissimus Antonius aliis indicare noluit: Sciebat enim ipse in fornicationem eum prolapsum fuisse. R. D. M. Auila scribit, sanctum quendam Anachoretam Deo reuelante cognouisse, in quo agant periculo quotquot vitam hanc humanam viuunt, quod cum is identidem consideraret, lugubri pulloque cucullo suam ita faciem obrexit, nihil vt præter terram, quam calebat respiceret, nec vllum ex eo tempore hominem alloqui voluit, imo nec oculos à terra vnquam auertit: amare plorans quod tam praesenti in periculo (in quo quicumque viuimus, continenter agimus) assidue versaretur. Quem cum deinde multi in cella commorantem inuiserunt, & magnam hanc in eorum mutationem mirarentur nouitatis huius ex eo causam, & cur de subito ad tantam extremitatem descendisset, suscitabantur. Quibus ille aliud non respondit, quam, finite me, quia homo sum. Alius vero sanctus vir dicebat, Væ mihi, quia adhuc mortaliter possum in

DEVM offendere.



# TRACTATUS QUINTVS DE VIRTUTIS OBE- DIENTIÆ.

## CAPVT PRIMVM.

De excellentia virtutis obedientia.

**M**ELIOR est obedientia quam  
victima, auscultare magis  
quam offerre adipem arse-  
sum. Notissima est historia,  
ius occasione hæc verba à  
Samuele dicta sine: Scilicet cum Saul Rex  
Deo imperanti, vt Amolec vsque ad inter-  
necionem excinderet, nullique reuiuendi  
pateret, non obediuit, sed meliora præ-  
dæ in sacrificium referuauit; Propheta Sa-  
muel, Dei nomine ait illi: Nunquid vult  
Dominus holocausta & victimas, & non  
potius vt obediatur voci Domini: minima  
quia melior est obedientia, quam victima,  
& auscultare magis & obedire Deo, quam  
offerre adipem arietum Sancti Patres, hoc  
aliisque Sacræ Scripturæ locis, in quibus o-  
bedientia mirificè commendatur, & quan-  
topere eam Deus faciat, nitentes, multa  
virtutis huius elogia depromunt S. Augu-  
stinus multis in locis, quærit, cur homi-  
nem Deus de ligno scientiæ boni & mali  
gustare vetuerit? Ac respondet, Primò ideo  
id factum, vt sic hominibus ostenderet ac  
deklararet, quanta virtutis huius obedien-  
tiæ excellentia sit, bonum, ac dignitas,  
quantum vero ex aduerso malum inobe-  
dientia. Quod etiam ex ipso effectu secu-  
to liquido patuit, nam mali & laboris, quæ  
post peccatum consecuta sunt, causa, non  
ipse arboris fructus fuit, qua ille ex se ma-  
lus aut noxius non erat, sed bonus. Nam  
qui omnia creauerat valde bona, Viditque  
Deus cuncta qua fecerat, & erant valde  
bona nihil sane mali in paradysum indu-  
xisset, sed inobedientia & mandati iussi-  
que diuini transgressio mala fuit. Vnde  
*Rodriquez exercis pars 3.*

nulla re melius, ait Augustinus potuisse  
ostendi, quantum malum inobedientia serua-  
sit, quam si consideretur, ecquod homini, leue semper  
est sola rei, quam Deus tangi vetuerat, com-  
peccatum.  
mestione, malum sit secutum; rei inquam,  
quam nisi prohibitum esset comedere, nul-  
lum, eam comedere, malum fuisset, neue  
vllum id alicui malum intulisset. Vnde pa-  
ret quam grauiter errent, quantamque cul-  
pam admittant illi, qui, quod res leuis  
sit, obedientiam infringere, & contra eam  
facere audent, quia peccatum non tam ipsa  
re, quam in inobedientia consistit. Vnde  
etiam hæc in rei leuis transgressione inue-  
nitur.  
Aliam quoque rei huius rationem, idem August lib.  
dat Augustinus Nam quoniam homo ad de incar-  
seruiendum Deo conditus erat, hinc ali- nar. Verbi  
quod illi præceptum, quo aliquid ei vera & lib. 13 de  
retur, dati par erat, vt sic habere se Domi- Trinit. c.  
num, cui pareret, agnosceret, seque proin- 17.  
de vt subdicum gereret. Nisi enim ei quid Obedientia  
piam & veritum, & mandatum fuisset, nisi Christi a-  
prorsus habuisset in quo se subiecisset, & perit celum  
Dominum habere agnouisset. Voluit hic quod ino-  
ergo, vt obedientiæ virtus, quoddam esset bedientia  
ad Deum agnoscendum & promerendum Adams  
medium. Varia virtutis huius bona & clausis.  
Laudes Doctor hic, prosequitur.  
Vnam & rationibus, ob quas humanam  
Deus naturam assumpsit, fuisse ait, vt hanc  
obedientiæ virtutem nos doceret, & ad  
eam suo exemplo inuitaret. Homo liqui-  
dem ad mortem vsque inobediens fuerat;  
venit ergo Dei filius, vt ipse e contra, non  
minus ad vsque mortem obediret. Adami  
inobedientiæ cæli & gratiæ nobis ianuam  
T oblera-

Reg. 15.  
Obedientia  
sacrificij  
pauitior  
hominis  
alio-  
alio-  
m.  
erat  
unde da-  
v. q. 1.  
com-  
aduer-  
Pro  
c. 17.  
lib. 2.  
peccat.  
e. 21.  
lib. 8 de  
aduer-  
om. 1. 37.

*malis: ita per eius obedientiam, iusti cō-*  
*stituentur multis. Quia & in ipso humani-*  
*tatis Christi præmio & gloria, obedientie*  
*valorem & meritum ostendere nobis Deū*  
*voluisse, idem Doctor ait. Vtpote quam tā*  
*eminenti singulariq; gloria coronauit. Fa-*  
*am est obediens usq; ad mortem mortem*  
*autem crucis, propter quod & Deus exalta-*  
*uit illum & donauit illi nomen, q; est super*  
*omne nomē, ut in nomine Iesu omne genu fle-*  
*atur caelestiu terrestriu & infernū, &c.*

Multa quidem virtutis huius præconia  
& clogia sancti Patres adferunt, sed in  
præfatiarum vnum tantum afferemus,  
quod nobis omnium instar erit ac sufficere:  
nimirum hanc convenientissimam, & ma-  
xime propriam & primariam religiosi  
virtutem esse. S. Thomas, qui in rigore  
scholastico omnia ponit & examinat, quæ-  
sitionem hanc sigillatim pertractat. Num  
obedientie inter tria illa quæ in religione  
nuncupamus vota, primū sit & præci-  
pium? Ac responderet affirmatiue. cuius  
responsionis etiam tres, eaque prægnan-  
tes & viles cum primis rationes assignat.  
Prima est, quia voto obedientie plus DEO  
quis offert & dat, quam per alia duo. Per  
paupertatis quippe votum, suas homo  
possessiones & diuitias, per castitatis cor-  
pus proprium DEO dedicat: at per obe-  
dientie votum propriam voluntatem &  
iudicium, nec non seipsum totum, (quod  
plus est quam priora illa) ei defert. Vnde  
præclare S. Hieronymus, *Aurum depo-*  
*nere, insipientem est, non perfectorum.*  
*Fecit hoc Crates Thebanus. fecit Aristhe-*  
*nes: seipsum offerre DEO, proprium*  
*Christianorum & Apostolorum.* Hoc nam-  
que est Apostolos omnia sua relinquen-  
tes, imitari. Notat ad hoc propositum a-  
cute Sanctus hic Doctor, & obseruat, non  
dixisse Christum Apostolis, *Amen dico*  
*vobis, quod vos qui reliquistis omnia, sedebi-*  
*tis super sedes duodecim, sed vos, qui secuti*  
*estis me.* Christū. n. sequi, longè perfectius  
est: atqui in hac sequela ipsum obedi-  
entia consilium includi. S. Thomas docet.  
Nam qui obedit, alterius voluntatem, nu-  
quam, ac iudicium sequitur. Secunda ratio

est. Quia votum obedientie, reliqua  
religionis vota includit & complecti-  
tur, ipsum tamen in aliis minime inclu-  
ditur, nec continetur. Etsi enim particu-  
lari se Religiosus ad castitatem paupertatemque seruandam voto obstringat, hæc  
tamen virtutes, etiam sub obedientia con-  
tinentur, vtpote cuius est tam hæc, quam  
infinita alia obseruare. Et adeo quidem  
veritas hæc in cōfesso est, vt religiones aliq;  
antiq; (vti Carthusiana & Benedictina, sua  
in professione & votorum emissionem, dun-  
taxat voti obedientie expressam mentio-  
nem faciant, dicendo, promitto obedi-  
entiam secundum regulam: & sub hoc, ip-  
sum castitatis nec non & paupertatis votum,  
iuxta religionis cuiusque statuta &  
consuetudinem intelligitur. Tertia ra-  
tio est, quia quo quid fini suo magis acce-  
dit & proprius fit, magisque nos illi con-  
iungit, eo ipsum & melius est & perfe-  
ctius. Porro obedientia est quæ ar-  
ctius & magis Religiosus religionis (sua) fini  
coniungit, hæc namque eis præcipit &  
promouere, oppositū est mandat vt orationis  
& iniungit, vt iis in rebus, quæ ad finem ei-  
iusdem obrinendum ordinantur, se exer-  
ceant. V. G. nobis, quibus tum nostri-  
psorum, tum proximi bonum curare &  
mortificationis studio nauiter incumbamus;  
deinde vt in confessionibus excipi-  
endis, concionando, doctrinæ Christianæ  
rudimentis tractandis, nec non aliis qui-  
buscunque ad animas iuuandas destinatis  
functionibus ministeriisque impigre nos  
exerceamus: atque ita in reliquis omni-  
bus Religionibus. Atque huic primari-  
am quandam maximique momenti con-  
clusionem D. Thomas infert, videlicet, ip-  
sum obedientie votum Religionis maxi-  
me essenziale esse, ac per hoc aliquem vere  
Religiosum fieri, & instatu religionis con-  
stitui. Etsi enim paupertatem volunta-  
riam & castitatem perpetuam quis seruat,  
imo voto ad illa se obstrinxerit, nisi obe-  
dientie votum faciat, non ideo Religio-  
sus est, nec instatu religionis necesse  
est, obedientie votum faciat; atque illud  
est, quod cum maxime & præcipue Reli-  
giosum

Psal. 28.

2. 2 q. 186.  
a. 8.Obedientia  
inter vota  
religiosa  
primas ob-  
tinet.  
1. Ratio.Epist. ad  
Lycin. Hi.  
pau.Matth. 19.  
28.2. 2 q. 186.  
art. 8 ad 1.  
2. Ratio.

giosum faciat, & in statu religionis constituit. His suffragatus S. Bonaventura, omnem Religiosi hominis perfectionem in eo sitam ait, vt voluntatem suam plane a se abdicet, & alienam sequatur, superiorique placeat. atque idcirco ipsa paupertatis & castitatis vota & nobis fieri, vt, substantia, possessionibus, carnis voluptatibus necnon rei domesticæ ac familiaris cura relicta & exuta, libiores, promptiores, & expeditiores, ad votum obedientiæ, (vt pote quod præcipuum est & primarium adimplendum reddamur. Quocirca parum inquit, tibi profuerit, opes & facultates dimisisse, nisi pariter propriam tuam voluntatem relinquas & sequaris alienam.

Notabiles aliquot Sancti Fulgentii Episcopi & Abbatis sententias refert in eius vita & gestis Surius: Quarum vna, quæ de obedientia est, sic habet, *Illos vero Monachos esse dicebat, qui mortificationis voluntatibus suis parati essent nihil velle, nihil nolle, vel Abbatis tantum modo consilia vel præcepta seruire.* Non tum demum verum te ait Religiosum fore, cum acriter flagris in corpus sæues, aspera diu cilicia gestabis, valenti eris corpore & valerudine ad tota die laborandum, non denique cum scientia pollebis & prædicandi talentum nactus eris, verum cum obedientia clarebis, propriamque voluntatem exues.

Adeo vt obedientia maxime essentialis sit Religionis virtus, quæque aliquem vere Religionis facit, hæc, DEO longe gratior est, quam sacrificia & victimæ, in illa quoque paupertas, castitas, & reliquæ virtutes includuntur: quia si vere sis obediens, eris & pauper, castus, humilis, silentii amicus, patiens, mortificatus, atque adeo omnes omnino virtutes assequeris. Hoc vero non est Hyperbolice vel exaggeratiue loqui, sed ipsissimam & simplicissimam veritatem dicere. Virtutes namque per frequentem sui ipsarum actuum exercitationem comparantur, atque hoc modo illas nobis DEVS concedere vult. Hanc autem exercitationem nobis dat obedientia. Omnes enim regulæ quas

habemus, & omnia superioris iussa quid sint aliud quam quoddam virtutum exercitium? Ab obedientia te conduci patiare, & quæcunque se eius exercendæ tibi offerent occasiones, ex animo amplectere, quia modo in patientia, modo in humilitate, alias in paupertate, alias in mortificatione, subinde in temperantia, denique in caritate te exercebunt: itaque fiet vt tantum in omnibus virtutibus profectum facias, quantum in obedientia proficies. Atque hoc significare, B. P. N. voluit, dum ait: *Hæc dum virtutes floruerint, florebut procul dubio reliqua, edentque fructus, quales es ego in animis vestris exopto.* Atque hæc est communis Sanctorum Patrum doctrina: qui idcirco eam virtutum omnium Matrem & originem vocant. Vnde sic loquitur Augustinus: *Quæ (obediencia) maxima est virtus, & vt sic dixerim omnium origo materque virtutum.* Et Gregorius, *Obedientia sola virtus est, quæ ceteras virtutes menti inserit insertasque custodit.* Atque hoc in sensu explicant illud Salomonis in Proverbiis, *Vir obediens loquetur victorias:* quomodo id legunt Sanctus Gregorius & Sanctus Bernardus: Non vnam scilicet sed multas consequetur victorias, id est omnigenas virtutes obtinebit, is qui vere obediens fuerit.

Si ergo breue quoddam & compendiosum habere documentum vt viam velis, ad multum, paruo tempore proficiendum, & perfectionem ipsam assequendam, hoc, quod dicam, accipe: *Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram neque ad sinistram:* Obediens esto & obedientia fac excellentias: quia hæc breui est via, & mirabile ad hoc compendium, vnde sic exclamat D. Hieronymus. *Os felix & abundans gratia. In obedientia summa virtutum classis est, nam simplici gressu hominem ducit ad Christum, dum scilicet simpliciter obedit ad omnia, quæ obedientia præscribit, quam breuissimo tempore perfectum se & virtutibus plenum esse comperiet.*

S. Ioannes Climacus, se scribit cum S. Ioannes Climacus, se scribit cum

Regularis observatio perpetuum obedientie exercitium.

In Epist. de obed. 8. 2.

Lib. 1. contra aduers. leg. & Prophet. c. 14. Lib. 35. moral. c. 10. Lib. 35. moral. c. 12. De oratione. Vita & mortuum instit.

Obedientia compendiosa ad perfectionem. Isaia 30. 21. Deut. 5. 32.

In regul. Monach. c. 6.

Castitas & paupertas virtutes sunt...

Tom. Ra...

Religiosum...

Mater om...



ad quoddam Monasterium venisset, quosdam vidisse in eo fenes, canitiæ venerandos, & annis senioque graues, ita ad obediendum hucq; & illuc discursandum promptos & dispositos, vt pueri agiles viderentur: quorum nonnulli, iam quadraginta annos, in sancta obedientiæ militia & castris militabant. Et addit, ex his à se rogatis, quemnam ex singulari hac sua obedientia & labore, fructum consolationemque retulissent, nonnullos quidem respondisse, hac se via & adminiculo, ad profundissimam humilitatis abyssum, prouenisse, qua fieret, vt ab plurimis tartarei inimici insultibus & incurfibus tuti forent: alios vero, hinc se consecutos, vt omnem ad iniurias & opprobria sensum amississent. In tantum, vt obedientia medium sit ad omnigenas virtutes assequendas, convenientissimum. Tum apud prescos illos Patres, vt clarum iam adeptæ perfectionis indicium ac nota ducebatur, si quis patri suo spirituali apprime subditus esset ac per omnia obediret.

In Biblioth.  
SS. Patrū  
tom. 3. do-  
ctrin. 1. de  
veneris.

Psal. 118.  
320.

Obedientia  
suppleat,  
quod vires  
præstare  
non possunt

S. Dorotheus refert de discipulo suo Dositheo, quod cum iuuenis esset nobilis & delicatus, quidam ei diuini iudicii, rationisque exactæ, quam Deo dare debebat, horror ac metus incidit, adimplente in eo Domino id, quod alias, petebat Propheta, dicens. *Confige timore tuo carnes meas: a iudicij enim tuis timui.* Hoc ipse timore confixus & compunctus religionem iniiit, quo bonam Deo iudici, de factis rationem reddere posset, quod autem natura debilis & teneræ complexionis esset communitatis consuetudinem sequi non poterat, non summo mane surgere, non eis vesci cibis, quibus alij. Quæ cum facere ipse non posset, in horum compensationem statuit ac decreuit, obedientiæ totum se, & quam exactissime clare, magna promptitudine & accuratione in notocomio & reliquis humilitatis officiis famulatum præstando, quibus in obsequiis quinquennio, post Phthis, demortuus est. Abbatibus autem Monasterij reuelatum fuit cœlitus, adolescentem Dositheum eadem in cœlo gloriæ corona donatum esse, qua

Paulus & Antonius. Quo audito, monachi reliqui cum Deo expostularunt, dicentes, vbinam ergo iustitia tua, Domine? vt hominem, qui nunquam ieiunauit, quique in deliciis educatus erat, comparare & æquiparare velis nobis, qui totum Religionis onus, *dici est astus pondus ferimus?* quid nos omni quem exantlauimus, labore plus. profecimus? Respondit autem Deus, obedientiæ meritum & valorem ipsos nescire; per hanc autem adulescentem illum, patuo tempore plus, quam multis alij asperitatibus & penitentis meruisse.

Matth. 12

## CAPVT II.

Quantopere nobis obedientia  
virtus ait neces-  
saria.

**B** Hieronymus quo melius Religiosos ad superioribus suis seruo ad obediendum excitaret, obedientiamque ipsis persuaaderet, multis allatis exemplis ostendit, quam sit omni in re, superiorum alicquem sequi & parere, necessarium. In seculari & politico regimine, vnum esse videmus inquit Imperatorem, vnum Regem, vnum supremum prouinciæ cuiusdam iudicem. Roma, dum eius initia ponebantur, ne duos quidem fratres, simul in reges habere potuit: nam alter alterum ferro de medio tollit; itaque parricidio dedicatur. Iacob & Esau fratres etiam matris in vtero, inter se confligebant, ac veluti bello decertabant, vter alterum in egressiendi præuerteret. Ipsam quoque Hierarchiam Ecclesiasticam ad vnum Christi in terra Vicarium vniuersam redactam videmus: in singulis quoque territorij & diocesis vnus duntaxat præest Episcopus & prælatus. Omni demum in re quandam requiri constat subordinacionem,

In regula  
quæ ex  
vniuersis  
scriptis  
collegij Lau-  
pne de Obe-  
dientia.

Regime  
Monachis  
cum epis-  
copis.

tionem, qua vnus imperio multi pareant. Sicut exercitu quantumuis copioso, semper generalis aliquis est imperator, quem omnes sequantur & audiant, in singulis quoque nauibus vnus est præfectus & nauarchus. Nam magna inter nauigantes discordia, turbatio & confusio oriretur, nec vnquam periculum ad portum appellarent, si vnusquisq; gubernaculo assidere, & nauem pro libitu suo dirigere vellet, & vnus non foret quem omnes sequerentur. Imo etiam in quantalibet parua familia, in rusticana licet casula, vnum necesse est esse, cui reliqui pareant, quod nisi sit nec domus, nec ciuitas, nec regnum, integra conseruari & stare poterunt. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur & domus supra domum cadet.* Atque hoc in omnibus adeo rebus creatis cernere est, non in iis solum quæ ratione prædita sunt, hominibus inquam, & Angelis, in quibus vna alteri Hierarchia subordinatur, verum etiam in brutis animalibus, quæ suum semper habent ducem & ductorem quem sequuntur. Apibus suæ sunt magistræ & præpositæ, & vna inter eas princeps est, & Regina, quam omnes reuerenter agnoscunt & obtemperant: Grues quoque vnâ sequuntur ordine literato, volatu scilicet imitando Græcum Y. itaq; vnâ præeuntem consequuntur omnes. Ipsi quoq; cæli sub vno primo mobili continentur, & ad eius motum rapiuntur. Ne vero exemplorum plurius allacione fastidio sim, inquit Hieronymus, quod te elicere ex omnibus volo, illud est, vt nimirum hinc intelligas, quantum opere tibi conueniens ac consentaneum sit, sub præposito alicuius Obedientia viuere, & in multorum fratrum Religiosorum, seruorum Dei congregatione, qui exemplo te suo ad finem tuum assequendum adiuuent & animent.

Etsi nos S. P. N. per magna in omnibus quidæ virtutibus & gratis spiritualibus incrementa facere velis, specialiter tamen in hac de qua loquimur, insignè à nobis perfectionem exigat. Vultq; vt, sicut aliarum religionum quodam paupertate, quædam poenitentis & asperitatibus, aliq; choro, alia

clausura eminent & excellunt, ita societas maxime obedientiæ virtute clarescat, & quotquot, sumus in ea resplendere & nitere procuremus: perinde ac si ab illa sola vniuersum societatis bonum dependeret. Non sine ratione autem hoc à nobis B. P. exigat. Nam Societatis nostræ finis est, vt postquam proprium ac priuatum quasi profectum, proximi utilitati impense studeat, & ad animarum salutem, toto quæ patet orbe terrarum comparandam enixe comperetur. Vnde omnes eam profitentes parati, dispositi, ac velut cõtinenter in prociectu esse debent, ad toto hoc orbe ministeriorum suorum exercendorum causa, peregrinandum & discursandum, perinde ac leuis armaturæ equites, vt vbiq; maior vocat necessitas, eodem accurrant & suppetias ferant. Atq; hic quarti voti, quod professi nostri faciunt, quo summo pontifici, quibuslibet in missionibus suscipendis obedientiam spondent, finis est & intentum, vt scilicet quocunq; terrarum eos ablegare ipse voluerit, siue ad fideles, siue ad infideles & hæreticos, sine excusatione & cunctatione vlla, & non petito viatico, abire sint parati. Nec modo in iis missionibus, ad quas à supremo Christi vicario, verum etiam in iis ad quas immediatis superioribus destinabuntur, hanc omnes promptitudinem & indifferentiam præferant necesse est, nec non ad quodcunq; officium ac ministerium ex eundem, ad omnia denique alia, quæ à præposito ipsis peragenda præscribentur. Et quoniam tanta in Societate, occupationum, ministeriorum, graduum est diuersitas, quorum vnus altero est altior & eminentior, hinc magno opus est obedientiæ, apparatus & comiteatu. Atque hoc mirabile B. P. N. propositum, & intentio fuit, dum tantopere in obedientia commendanda insistit, in eaq; vt emineamus & excellamus, perit. *Sciebat enim, sciebat enim difficultia & ardua sæpe nobis oblatum iri, hos suscipere, de quæ, sursum deorsum vacandos, & omni generas in formas efformandos.*

Quidam de patribus nostris de se dixerat solebat, quod etiam omnes nos & ore

*Obedientia  
prompta  
maxime in  
Societate  
Iesu curâ.*

*Societatis  
homines  
prompti ad  
suppetias  
ferendas  
vbi obedi-  
entia va-  
let.*

sum. Optime quidem: est namq; hæc aper-  
tissima & lectissima veritas. Religiosus, qui  
ad qualibet à superiora imungenda, mor-  
tificatus, promptus & indifferens est, nul-  
lum iustum, iniustumve nullum superiorē  
perhorrescit; ac parum eius interest, Pe-  
trusve suus superior sit an Ioannes, huius-  
ve conditionis ac naturæ sit an illius. Bon-  
us Religiosus ob hoc dependere rebus nō  
debet: euidens autem imperfectionis signū  
est, hinc dependere, & isthæc timere S.  
Chrysostomus explicans illud Apostoli:  
*Vis non timere potestatem; bonam fac, &  
habebis laudem ex illa: si autem malum  
feceris, time; ut: Timorem non facit prin-  
ceps, sed vestra malitia.* Fur & maleficus  
iustitiam timet, & prætorē rerum crimi-  
nialium venire, cum videt, sanguis illi præ-  
metu congelescit, ratus sui comprehen-  
dendi cauta ipsum adesse: hanc vero illi ti-  
morem non princeps vel Iudex, sed male-  
ficium & scelerata conscientia causat. Re-  
gem ergo & Iudicem timere non vis? San-  
ctæ viue, & deo eum non timebis, vt etiam  
magnopere ab eo sis laudatus & cele-  
brandus. Eodem portō modo se res etiam  
habet hic in Religione: hosue enim timo-  
res & angores non obedientia parit non  
superior, sed tua imperfectio & parua mor-  
tificatio. In Religione non timere & secu-  
rus esse si velis; obedientiam serio cole, &  
ab omnia indifferens & resignatus esto.  
Hoc modo qui ambulabit mira pace, sum-  
ma quiete & securitate gaudebit, ipsaque  
Religio paradisi quidam terrestris ei fu-  
tura est.

Rom. 13. 3.

*Imperfectio  
propria ti-  
midium red-  
dit religio-  
sum; obedi-  
entia & re-  
signatio li-  
berum &  
hilarum.*

CAPVT III.

De primo obedientia gradu.

*3. p. Constit.  
cap. 1. S. 23.  
Regul. 31.  
summar.*

*Primus ob-  
edientia  
gradus.*

B. P. N. in tertia constitutionum parte  
de obedientia loquens; *Expedit, in-  
quit, in primis ad profectum, valde necessa-  
rium est, vt omnes perfecta obedientia sede-  
dant,* quo etiam loco ostendit, quæ qualif-  
ue perfecta sit obedientia: nimirum non  
solum, in exteriori rei iniunctæ executio-  
ne & effectu (qui primus obedientia gra-  
du est) eam veritari debere, verum etiam in

voluntate & corde, nostram. s. vt voluntatē  
cum superiori confirmemus, vnum cū co-  
velle & vnus nolle habere procurando, atq;  
hic secundus est obedientia gradus. Quid-  
ue hic quidem sistendū, sed adhuc vltimus  
ascendendum, vt nimirum Iudicium no-  
strum, iudicio superioris accomodemus:  
idem vt videatur nobis, quod superiori,  
quodq; ipse fieri iubet, bene id iuberi, iudi-  
cemus. Qui tertius obedientia gradus est.  
Quando ergo isthæc in opere, voluntate &  
intellectu conformitas erit, tum demum  
integra & perfecta futura obedientia; si-  
quid autem horum de fuerit, manea & im-  
perfecta. A primo itaq; gradu initium du-  
cendo, necesse nos est in ipsa præcepti exe-  
cutione, quam diligentissimos & exactissi-  
mos esse Rogat. S. Basiliius, qua res à super-  
iore imperatas oporteat diligentia & ac-  
curatione exequi: non minori, inquit, quā,  
qui vitæ conseruandæ compresse studio-  
sus est, ad eius conseruationē integritatem-  
que necessaria comparat, nec minore ar-  
dore, quam qui esurit, ad cibum inhiat &  
anhelat. quin etiam ei maiori, inquit, quo  
vita æterna, quā obediendō promeremur,  
nobilior & excellentior est temporalibus.  
Quare præclare S. Bernardus. *Fidelis obe-  
diens, nescit moras, fugit ex æstinum, ignorat  
tarditatem, præceptientem; parat ocu-  
los visui, aures audiri, linguam vocis,  
manus operi, sterneret pedes: totum se colligit,  
vt imperantis colligat voluntatem: tamq;  
ita exacte puncta taliterque exequitur, vt  
eam præuenire, & manu verba iubentis  
præuetero velle videatur.*

B. P. N. de executione exacta, quam in  
obedientia nos adhibere oportet, agens sic  
ait: *Ad signum campanæ & superioru vocē,  
perinde acsi à Christo Domino egredere tur  
quā promptissime simus, vt quamuis, atque  
adeo litera à nobis inchoata, necdum per-  
fecta relicta.* Duo porro nobis hic præcri-  
bit: Primum, vt, dum campanæ signū, vel  
superioris vocē audimus, Dei nos vocē au-  
dire credamus. Vtile porro & pium in pri-  
mis est, sicut tres Magi Reges, visa appa-  
rente sibi stella, apud se quisquē dixerunt.  
*Hoc signū Magni Regis est, camus & offera-*

Secundus

Tertius

Inregul  
breuiter in-  
terrog. 116.

Extremis  
peris Exo-  
rior (in pri-  
mo si illi  
apud gra-  
dus quib;  
quampre  
prompta  
atque  
da.  
Sermo de  
obediē.

Inregul

Refect  
Caro  
Gene  
dialo  
167.  
Obedi

3. p. Constit.  
c. 1. S. 23.  
Regul. 31.  
summar.

Rau  
tra  
bus  
tur  
&  
Bla  
nor  
rit.

Vox super-  
rioris vocis  
obedienti  
signu ma-  
gis Regis.  
Lib. 4. de  
iustit. re-  
munt. c. 12.

mus ei muner a Aurum, Thus & myrrham:  
ita nos audita campanula, vel voce superio-  
ris dicere, Hæc vox Dei est, eamus quanto-  
cyus, & obediamus ei. Secundū, vt litteram  
inchoatam vocati imperfectam relinqua-  
mus. Cassianus de veterū illorū Monacho-  
rum, qui toti & semper occupati erant, hic  
quidem suas describendo deuotiones, ille  
meditando, alius libros in aliam linguam  
transferendo, vel alia opera manualia ope-  
rando, occupationib. loquens, testatur eos,  
mox, vt signum campanula dari, vel supe-  
riorem vocantē audirent, certatim & inui-  
cē præuenire conando, cellis suis egredi cō-  
sueuissent, & tanta quidē promptitudine, vt,  
qui scribendo distinebantur, litteram ince-  
ptā non perfectam relinqueret. propterea  
q̄ pluris obedientiā, quā alia omnia faceret,  
eiq; non manuaria modo opera verum eti-  
am lectionē, orationem, recollectionem,  
atq; adeo reliqua opera post haberent. itaq;  
omnia à se abdicabant, & interrompebant,  
vt ne latū quidem vnguem, ab obedientiæ  
perfectiōe desisterent, perinde ac si DEI  
vocem audissent. Hanc quoq; doctrinam in  
Regulas suas retulit S. Benedictus, & ex  
duobus his eam B. N. P. est mutuatus.

Peterum  
monachorū  
exphoris  
obedientiā,  
quam alia  
omnia faci-  
enda.

lureg. c. 5.

Refert S.  
Catharina  
Genen. in  
dialogis c.  
165.  
Obedientia  
supplentis  
defectum q̄  
opm inter-  
missum per  
ficturū mi-  
raculum.

Ruisbroch.  
trat. de qui-  
busd. vir-  
tutibus c. 9.  
Et refert  
Elofius c. 7.  
moral. spi-  
rit.

Vt autem nobis ostenderet Dominus,  
quantopere sibi exacta hæc & punctualis  
obedientia, in littera inchoata abrumpen-  
da placeat, sæpius id per miracula dignatus  
est cōfirmare: vti in illo monacho, qui cū,  
inter scribendū per campanæ signū quopiā  
vocatus, litteram semiperfectam reliquis-  
set, eam postea ad cellam reuersus, pror-  
sus perfectam reperit, parte illa media,  
q̄ perficiendam reliquerat, aureo colore in-  
ducto. Nec non in alio illo, qui vt, dum sua-  
uissime cum puero I. E. S. V. qui sibi in pul-  
cherima & fulgētissima forma apparuerat,  
colloqueretur, campanæ signo se ad vespe-  
ras vocari audir, illico puero relicto, eodem  
se cōtulit, qui illis peractis ad cubiculū re-  
uertens eum bene, quem ante puerū, inue-  
nit, à quo mox etiā audiuit: Quia me reli-  
quisti, inuenisti, nisi. n. tu me reliquisses, ili-  
co ego te reliquissem. Ruisbrochius scripto  
p̄didit, alteri cuidā hunc ipsum, quem abi-  
ens puerum reliquerat, post obedientiā ex-

pletā, in pulcherrimi adolescentis figurā vi-  
sum esse, eiq; dixisse, Tantum ego in ani-  
ma tua, ob exactam obedientiam tuam, in-  
crementum feci. Ex aduerso Cacodæmon,  
et si efficere non queat, vt prorsus non pa-  
reamus, id saltem euincere allaborat, vt in  
parēdo adeo serui non simus, quo aliquam  
ex obedientia sibi partem vindicet, vt vel  
tantillum illud instertitium de opere au-  
ferat, q̄ ab prima campanæ auditione, ad  
vsq; dum surgis, interfluit, florem. f. & prin-  
cipiū nostrorū suffurari, ac primitias eorū  
quodammodo prælibare gestiens, sic sara-  
git, vi. postq̄ ad surgendū mane, audisti si-  
gnū dari, paululum in lecto torpeas, inter  
scribendū vero cœptam litteram, interdum  
etiam conceptū quem præ manib. habes,  
vel cuius conclusionem perficias, per spe-  
ciem, ne forte è memoria affluat, Nostrum  
vero est, totū opus integre Deo offerre, v-  
na cum principio eius & flore, quo addito  
fructui ipse esse solet quam gratissimus Tu  
vide, ne cum desloratū atq; emaciū des.

Etā amplius quid à nobis B. P. N. circa  
obedientiam banc exteriorem requirit mi-  
nimū vt tali promptitudine non solum ad  
campanulæ signū & superioris vocem ve-  
rū etiam ad minimū voluntatis eius signū  
& nutum, obediamus. Omnes, inquit, obedi-  
entiā plurimū obseruare est in ea excellere  
studeant, nec solū in reb. obligatoriis sed et  
in aliis licet nihil aliud quā signū volunta-  
tis superioris sine ullo expresso præcepto vi-  
deretur. Hinc Albertus Magnus de obedi-  
entia scribens ait, Verus obediens nunquam  
præceptū expectat: sed solū voluntatē præ-  
lati sciens & credens, feruenter exequitur  
pro præcepto Idque ad exemplū, inquit, Re-  
demptoris ac Magistri Iesu Christi qui pro  
hominib. mortē expetere, ceu præceptū &  
iussū ad misit, quod hanc Patris sui æterni  
voluntatem & complacentiam esse sciret.

Veterū illorum Monachorum vt scribit  
Cassianus tanta erat in obediendo prom-  
ptitudo, vt, non solū ad superioris vocē &  
iussum, verū & ad qualemcunq; voluntatis  
eius nutū & signū, exactissime obsequen-  
tur. In tantū, vt, eius voluntatē quodāmo-  
do diuinare & p̄nosse viderentur, facientes

Ex Obedi-  
entia in vo-  
canta reli-  
ctus, inue-  
nitur.  
Obedientia  
in anima  
obedientie  
crescere fa-  
cit.

Sathanas  
primitias  
obedientis  
per motu-  
lam vel  
modicam  
quasi præli-  
bare gestit.

6 p Constit.  
cap. 1. §. 1. 65  
reg 33 sum-  
maris.

Lib. de vir-  
tutibus. 13.

Verus obe-  
diens non  
expectat  
præceptum  
cum habet  
superioris  
nutum.  
Vbi supra.



& signum, exactissime obsequerentur. In tantum, vt eius voluntatem quodammodo diuinare & prænoscere viderentur, facientes quod fieri is volebat, etiam antequam id fieri imperaret. Atque hoc est quod supra S. Bernardus dixit, *Fidelis obediens precipit precipientem*, quod hic fieri vult, exequendo, etiam antequam voce iubeatur.

B. P. N. tres esse obediendi modos dicebat; primum quando quid in virtute obedientiæ præcipitur, & hic bonus est, secundum, quando hoc illudq; mihi faciendum, à superiore præscribitur: atque hic melior est, quod maiorem subiectionem & promptitudinem declarat is, qui rem simplici quadam ordinatione & præscriptione exequitur, quam qui expectat, donec ea sibi in sanctæ obedientiæ virtute mandetur. Tertium deniq; quando aliquem tantum voluntatis superioris mei nuntium significationemq; percipiens, hoc illud, prompte exequor, licet id mihi is expresse non iubeat vel præscribat. Atque hanc obedientiam longe esse ait perfectiorem, Deoque gratiorem. Atq; vti est apud mundanos, seruus qui vel medio nuntio Domini sui voluntatem percipit, eamq; opere exequi fatagat, acceptior ei est magisq; placet, quam cui omnia expresse mandanda sunt.

*Simile.*

*Prou 14 35.*

*Intelligens*, ita pariter hic fit in obedientia. Religiosa, vt longe sit melior, perfectius obediatur, ac cum superioribus, tum DEO gratior sit & acceptior, qui ad solâ voluntatis præpositi significationem mouetur & obtemperat quam alius. Est hæc doctrina S. Thomæ: qui, de obedientia loquens, qualitercunque demum superioris voluntas à quoquam percipiat, tacitum id præceptum ac mandatum fore ait; itaq; melius obedientiæ subditi promptitudinem colligi ac percipi; Quare procuremus oportet, vt se huc vsq; obedientia nostra extendat. Interdum namque, imo etiam sæpe contingit, vt superior quod præcipiendum habet expresse imperare nolit; idq; vt maiori cû suauitate procedat, subditq; non, mortificet, vel quod ignoret, quo suū hic modo sit præceptū admittitur. Subdi-

tus porro, cum talem superioris voluntatē esse intellexerit, grauiter delinquet, si iubentē non præuertat, & huic se obedientiæ ultro non offerat. Quæritabat olim Deus virum quem Hierosolymā ad prædicandū mitteret, & ait ( vnde id inaudit Isaias ) *Quem mittā & quis ibit nobis?* Isaias ergo cognito, voluntatem Dei esse, vt ipse se ad hanc missionē offerret, statim sese obtulit, dicens *Ecce ego, mittere me.* Pari ratione nos oportet cum vel verbo vel signo voluntatem suam superior de clarat, nos ipso offerre & sistere.

Multa offerri possent exempla, è quibus manifestissime pateat, quantā nos in obediendo promptitudinē habere sit necesse; inter quæ singulare id est, quod de Samuele etiam nuntio puero, & in templo sacerdoti Heli, æditi in morē ministræ, scriptura diuina commemorat; Is ergo nocte quadā in templo, cū dormiret, vocauit illum de repente Dominus, *Samuel, Samuel*, reuelaturus illi Heli sacerdotem modo esset, castigaturus. Ad vocē hanc excitus Samuel, & quod vndenam, & cuius esset hæc vox, ignoraret (hætenus enim ei Dominus non fuerat locutus, nec quidquam reuelarat) ab Heli se sacerdote vocari credens, quanto cyus exsurgit, ad eum abijt & ait, *Ecce ego, quid me vis? Vocasti enim me.* Heli vero lectū eum repetere iubet, dicens, *Non vocasti te fili mi, reuertere & dormi.* Ergo vnde venerat rediit, & ad dormiendum rursus se composuit. Sed adiecit Dominus secundo vocare Samuelem. Qui excitatus, itē se ab Heli vocari credit, quod ab alio præterquā ipso vocari se eo loco non posse putaret. Surgit itaq; & abijt, vti ante ad herū suum. Heli eum somnioso ratus, lectū vt repetat suadet. Sed ecce vim dum in lecto iacebat, cum tertio ad sum vox Domini facta, qui ad eam tertio est experrectus, protinus sacerdoti se sistit, ab eo se euocatum rursus existimans, & ait, *Ecce ego quia vocasti me.* Tum demū Heli in mentē venit, eum non nisi à Deo, aliquid ei reuelare volente, vocari & ait, *Vade & dormi & si deinceps vocauerit te dices loquere Domine quia audivi seruum tuum.* Abijt ergo Samuel, & dormiuit

*Serm. de obediens.*

*Tres modi accipiendi mandatum superioris Boni, sed & similis perfectior ideo que accipior.*

*2. 2. 9. 104. art. 22. Voluntas superioris qualitercunque, percipit a præcepti loco est.*

*Delinens qui iubentē non præuertat, & huic se obedientiæ ultro non offerat. Quæritabat olim Deus virum quem Hierosolymā ad prædicandū mitteret, & ait ( vnde id inaudit Isaias ) Quem mittā & quis ibit nobis? Isaias ergo cognito, voluntatem Dei esse, vt ipse se ad hanc missionē offerret, statim sese obtulit, dicens Ecce ego, mittere me. Pari ratione nos oportet cum vel verbo vel signo voluntatem suam superior de clarat, nos ipso offerre & sistere.*

*Samueli Sacerdoti puero. 1. Reg. 3.*

*1. Reg. 3. Samuelis obediens. 1. Reg. 3.*

bie in loco suo. & venit Dominus & Vocavit, Samuel. Samuel ille ad eam vocem excitatur, & uti edoctus erat respondit *Loquere Domine quia audi servus tuus.* Tū demū alloquitur illum Dominus, & quod voluit ei revelavit. Minutius ergo hic Samuelis obedientiam, magis a nō in parentho promptitudine consideremus: nam esto se prima & secunda voce deceptum fuisse vidisset, ipse ad hanc Heli, à se enim minime vocari dixisset, utque cubitum concederet iussisset, u aretq; ipse etiam Samuel, ab aliquopiam se evocari non posse, nihilominus secundo & tertio exurgit, & sacerdotem adit, rogans num quid velit. Pari ergo nos promptitudine & diligentia nostris obedire superiorib; par est. Huc quoq; facit exemplum, q; in eadem scriptura, de propria Abraham obedientia legimus, quā exhibuit cum, cum illi mandavit Deus, ut filium suum unigenitum Isaac immolaret. *Igitur Abraham de nocte confurgens* Non expeclavit, enim usq; ad mane, sed statim de nocte ante q; discesset, eo ipso quo nā datum accepit, momento, ad iussum, & qui sem arduum, exequendum se accitavit. Notat ad hanc scripturā cum famulos ad montis pedē reliquisse, nec secum in montem ducere voluisse, ne quis ipsi in obedientia suā executione impedimento, & obstaculo foret.

CAPVT IV.

De secunda obedientia gradu.

Secundus obedientia gradus in eo situs, ut suam quis cum superioris voluntate conformet, & aliud velle & nolle, aliam voluntatē non habeat, q; quod superior velit ac nolit. Nihil hoc in religione est commune, utriusque nihil, nihil magis obuium: cū hac n intentione & praesup, osito omnes in eam ingrediuntur. Atq; hoc primū principium est, q; velut fundamentum, omnib; qui religioni nomen dare volunt statim in initio praeligitur ac proponitur. Non venisti huc frater ut propriam, sed ut alienā voluntatem facias. Et nemo non dicit: Equidem id novi. Porro sicut id & ipsi dicimus,

Rodriguez exercitū pariz.

& alii nobis dixere, ita et vere se res habet. Atq; hoc est, esse Religiosum, & sub obedientia vivere. Vnde S. Iohannes Climacus: *Obedientia est sepulcrum propria voluntatis & excitatio hominis.* Cum ergo religione in primum imimus. statuamus oportet, propriam esse nobis voluntatē quodāmodo sepeliendam & terra obruendam, ac posthac in omnib; vnam superioris voluntatem sequendam. Addit B. P. N. ad hoc ipsum quoq; nos dispositos debere esse licet difficultia & secundum sensualitatē repugnantia nobis iubentur, imo erga illa, si quādo nobis iniungentur, potissimū & ante omnia magna nos promptitudine ferri debere demonstrat. quia in illis maxime vera & perfecta obedientia, prout cōmuniter Sancti Patres docent, relucet. Hinc si quando quid praecipitur, quod nobis placet, sapit, quodque inclinationi voluntatiq; nostrae conformē est, qualis obedientia sit, egre videri potest: propterea quod fortasse magis huc propria feramur propensione & affectu priuato, q; ut Dei voluntatem & superioris iussam in eo exequamur, at, quando quid difficile, arduum, & sensualitati nostrae carniq; repugnans mandatur, & ipsum nihilominus q; promptissime explemus & amplectimur, tunc, inquit, optime apparet obedientia. Siquidem securi & ruti sumus, in hoc non tam nos ipsos, q; pure Deum & obedientiā ipsam, à nobis quaeri. Vnde non nisi bonū & laudabile est, quod nonnulli, religiosi, dum ipsi officia & ministeria q; sensualitati placent praescribunt, seipos suspectos habeant, & magna quadā cordis amaritudine, & sancta querimonia dicant. Nescio itum in hoc aliquid promerere, quod propriā in eo voluntatem facere videat. Vnde hoc ipsum superiori anxii semel iterumue proponunt. E diuerso cum quid iniungitur, erga quod naturaliter nō propendebant, sed à quo alieniores erant, & auersiores, & in quo magnam animi repugnantiam sentiebant, magna in quiete sunt, & mirā consolationē sentiunt: quod esse tuto possint ac securi, suam se quoad hoc voluntatem non facere, nec seipos quaerere, sed pure Deum solum. Bonus hic

Gradus

Obedientia sequitur propria voluntatis.

Reg 13. 63 3. summa 19.

Greg lib 35 Moral c. Bernardus de ordine v. t. e.

Albertus Magnus de v. t. tract de obedient 6. citat August lib. 10. c. 26.

In rebus arduis & sensualitatis contrariis apparet optime obedientia.

Viri perfecti qualis in preceptis suis aut contra propriam sensum à superiore disti.



Lib. 35. Moral. c. 13.

Signum an religiosus in opere obedientia se ipsum an Deum quaerat.

Epistol. de obedient. 2. 8.

Serm. de tribus ordi. I. si. les. ad Patres in cepit.

Punctum No. apudm

securusque procedendi modus est. Vnde S. Gregorius: *Debet, ait, obedientia in adversis ex suo aliquid habere, & in prosperis ex suo aliquid omnino non habere.* Quando nimirum sublimia & honorifica nobis imperantur, nihil in eis nostrum esse debet, sed pure simpliciterque accipienda ideo ea sunt, quod nobis mandentur, & hæc Dei sit, voluntas. At, cum è contra difficultia, abiecta, humilia præcipiuntur, aliquid in iis esse debet nostrum, erga illa namque misericordie propendere & animo, acclinare nos oportet, magnaque eadem promptitudine & voluntatis affectu amplecti ita qui fecerit, melius persuadere sibi potest ac credere, sed èt in aliis mandatis inclinationi suæ naturali conformib. Dei se voluntatem facere non propriam: Atqui in rebus vilibus, abiectis, & laboriosis, in quibus exequendis magnam difficultatem & repugnantiam experitur, prompte expediteque non obedit, timere non immerito potest, ne etiam in iis quæ gustus, sensualitati atque inclinationi conformia sunt, exequendis, non tã Dei quam propriam voluntatem adimpleat. Atque hoc vnum è signis est è quibus dignoscatur, quando quis in eo quod agit se ipsum quaerat, quando autem pure voluntatem Dei. Vnde consequitur enim, qui omnimodis procurat & ex ambiendo desiderat, ut ea sibi à superiore præscribantur, quæ sibi ardent ac placent, utque suæ voluntati morem gerendo condescendant. & qui ad hæc exequenda promptus est, non autem ad alia obedientem non esse dicendum. Quæ circa bene B. P. N. *Sane quam magnus est error & quidem eorum quos amor sui obcausit, obedientiam existimare se, cum superiorem ad quod ipsi volunt, aliqua ratione pertraxerint.* Ad quod propositum adducit illud S. Bernardi: *Quisquis se latente, & occulte facit, ut quæ habet in voluntate, hoc ex spiritali pater iniungat, ipse se seducit. si forte sibi quasi de obedientia blandiantur: neque enim in ea re ipse prælati, sed magis ei prælati obedit, nec ipse superioris voluntati, sed superior vice versa ipsius voluntati obsecundat.* Communissimum quidem ac notissimum hoc punctum est,

eius non propterea leui pede & obiter transire eundum, est namque vnum de præcipuis & superioris maximi momenti punctis, quæ quoad hanc voluntatem materiam queant adferri. Hoc vnum est suam sibi de iis quæ Religioso maxime sunt timola, si obedientiam me itaque ne ideo tibi superior officium, ministerium, functionemve aliquam iniungat, quod eam ipse desideraris, ambueris, vel ab alio officio, quod tibi imponere volebat cuique te applicare maluisset, alieniore te commouit: etenim frustra se ut cum aliquid te fecisset, & eo quod multum laboraris, multa bona opera ac merita eo acervasse credas, postea frustra te laborasse ac deceptum esse, & meritis eorã Dei iudicio vacuum proflus visurum sis, eo quod tuam & non Dei voluntatem feceris. Vnde ipse respondere tibi poterit illud Isaia: *Nam dicente te Quare ieiunasti? & ieiunasti, non aspexisti? humilissimus animus nostras & nescisti? dicit. Ecce in die ieiunij vestri invenitur voluntas vestra.* Vnde etiam ad hunc materiam, hunc ipsum Isaie locum, S. Bernardus accommodat, & addit *Grande malum propria voluntas quaerit, ut bona sua tibi bona non sint.* Et alio loco uberius hoc ipsum declarans ait: *Cum, Redemptor IESVS Paulum Apostolum, in via apprensus, & equo detrahitens, ad se convertere ceciderunt ab animæ eius oculis tanquam squamæ, vnde ipse à luce illa: quam è celo, accepit, illustratus, dixit Domine quid me vis facere? Hinc inquit Bernardus colligi queat, perfecte aliquam iam ad Deum conversum esse, & reuera mundo renuntiasse, ad Christum se qui statum esse, si videlicet eum Apostolo dicat, *Domine quid me vis facere?* O verbum breve, sed compendiosum, & sensu plenissimum, sed vivum, efficax, & æstimatum dignissimum! Quam hodie paucos reperire est, inquit, qui ad tantam obedientiam perfectionem perueniant, ut ita suam religionem voluntatem, nunquam velint quaerant, desiderant, quid è sua, sed è solius Dei voluntate fieri, semper cum Apostolo dicendo, *Domine quid me vis facere?* Et cum Regio Propheta: *Paratum cor meum Deo paratum cor meum ut faciam voluntatem.**

Serm. de conversione Pauli.

Alibi.

Domine quid me vis facere? verbum breve ad compendiosum ac sensu plenissimum.

1/2. 1/2. 1/2.

tatem tuam. *Hem plures*, inquit, habemus Evangelici illius cæci, quam noui Apostoli imitatores. Petre à cæco illo Redemptor Christus. *Quid tibi vis faciam?* Hem, quanta tua est misericordia Domine, hem quanta te nobis te accommodas & condescendis? quis vnquam Dominus serui sui voluntatem exquisiuit & suscitauit est, eam vt faceret vt cæcus illes, quia non considerauit, non expauit, non exclamauit, vt alias Apostolus Petrus, dum pedes illius IESVS lauare voluit, & Ioan. Bapt. quando venit ab ea vt baptizaretur: *Abstine hoc Domine.* Nisi fuisset cæcus, expauisset haud dubie cum petentem Dominum audiuit, *Quid tibi vis faciam?* &c. In mare magis debuisse, ac dicere *Quid me facere vis?* sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam à te, sed à me tuam queri & fieri voluntatem. Tales, inquit, Bernardus Religiosos multos hodie videre est, quos interrogare superior debet, & petere. *Quid tibi vis faciam?* vt superiorè antea considerare & precipitare oporteat, quid huic placebit? quid est quod libenter scilicet est, hoc ei vt in iungam, ad quod aliqua propensione inclinatur & affectus? cum ipsimet è cõtra voluntatem superioris exquirere, vt ad quid ipse propendat nosse, satagere deberent, quo ipsam agere proponant. Hoc enim sine ad Religionem venerunt, non autem, vt ipsorum voluntati superior condescendat, & quæ ipsis placent, iniungat. Hæc namque, non est obedientia religio.

## CAPVT V.

## De tertio obedientia gradu.

Tertius obedientia gradus in eo consistit, vt intellectum & iudicium cum iudicio superioris conformemus, nõ solum vnum velle, sed & vnum sentire, cum eo precurando credamus, id quod ipse mandat, recte mandari, nostram iudicio illius, iudicium subicientes, ipsumque vt proprii iudicii regulam ac normam accipientes. vt autem vtiq;que; clarius huius obedientia necessitas intelligatur, satis esse, debuerat ea, quæ initio dicebamus, nimirum nisi ita obe-

diatur, perfectam veramque obedientiam non fore. Vulgo Sancti Patres asserunt, obedientiam perfectissimum quoddam holocaustum esse, in quo nimirum homo se totum, integrum, & diuisum non sectum nihilque sibi reseruando, suo creatori & Deo, caritatis igne cremandum. p. ministrorum eius manus, offert. Hæc porro in lege veteri, erat inter holocaustum & alio sacrificia, differentia, quod in his pars vna Deo offerretur, altera vero in sacerdotum & ministrorum templi usum & sustentationem cederet ac reseruaretur: at holocaustum totum, ac penitus, in honorem Dei cremetur nihil vt eius seruetur, aut cuiquam cederet. si ergo intellectu nõ obedieris, nõ erit obedientia tua holocaustum, non integra non perfecta, cum principale & nobiliore tui partem, ipsam inq; intellectum & iudicium, offerre negligis. Vnde B.P.N. dicere solebat, eos qui solum voluntate, & non iudicio obediunt, non si vnum in religione pedem habere. S. Bernardus plurib. edisserit, qualis & quo malo obedientia intellectus esse debeat, illam conuersionis S. Pauli historiam in sensu morali sequendo, & huic materiae applicando. Postq; ergo Paulus cæl. st. luce percussus conuersus est & dixit, *Dominus quid me vis facere?* respondit ei Dominus, *regredere ciuitatē & ibi dicetur quid te oporteat facere.* Quod exponens S. Bernardus hoc eodem ait sine, & intentione, in religionem es ingressus, idque non sine alto & diuino quodam consilio quendam salutis tuæ comparandæ tibi timorem ac terrore Deus iniecit, ardens quoque maiestati eius seruiendi desiderium in corde tuo accendit, hoc denique sine tibi inspirauit, vt ciuitatem hanc, & hanc virtutis scholam ingrederis: ibi tibi dicetur, quid à te requirat Deus, quidque facere te oporteat, ut ei placeas. Paulus autem (vt in historiae serie pergamus) ciuitatem ingreduens, *aper-tis oculis nihil videbat: ad maius autem traheretur ab his qui comitabantur eum.* Hæc inquit Bernardus, *plene fratres, perfecta conuersionis, & obedientia religiois. forma est:* in hoc huius perfectio consistit, vt nimirum apertis oculis

Obedientia  
holocaustum  
perfectissimum.

Lib. 5. c. 4.  
vita.

Serm. de  
conuers.  
Apost. Pauli.

Act. 9. 7.

Insignis S.  
Bern. Allegoria pro  
obedientia.

Obedientia  
verus apertis  
oculis  
nihil videt.

*Obediens  
Verus aper-  
tus oculi  
nihil ve-  
dens.*

*Gen. 3. 7.*

nihil videas, aut diiudices, sed à superiorib. te tuis conduci trahiq; sinas, totum te in manus eorum resignando. Vide autem, ne tibi oculi aperiatur in malum vti Adamæ aperte sunt. In genesi quippe legimus, primis nostris parentibus, quam primum vt peccarunt oculos apertas fuisse, & cognouisse eos se nudos esse, atq; inuicem ad alterutrum conspectu, magnopere exhortuiffe. Quid enim? an non & ante præuaricationem nudi erant, & oculos apertas habebant? Maxime: neq; n. eos cæcos Deus condidit. sed suam ad nuditatem ne uzi quã attendebant, nec eam aduertebant: Viuebant quippe in sancta illa, iustitiæ originalis simplicitate & puritate, perinde atque Argeli quidam terrestris. Hanc portio innocentiam & perfectionem, quam inobedientia perdidit, par nos est nostra in hoc religionis paradiso, obedientia imitari ne videlicet, ad alienos defectus intueendos, oculos apertos habeamus, sed vt licet suum et sponte quis vitium & nuditatem patoficiat, oculos animumque ab eo auertamus, nec vllam eodẽ reflexionem faciamus, nedum ad ea quæ ad obedientiam spectant.

*Religio pa-  
radisi  
Oculi obe-  
dientis clau-  
si ad defe-  
ctus aliorũ,  
maxime in  
obediendo.*

Climachus de diligentia & accuratione, q̄ in hoc nobis adhibenda est, loquens ait, si quæ nobis cõtra obedientia & iussa superioris cogitationes & iudicia obortuntur, non aliter in iis nos agere oportere, quam in cogitationib. blasphemis contra Deũ ac res fidei tendentib., aut aliis inhonestis & turpib. representationib: vt scias plane excludamus, & oẽm iis aditũ locumq; denegemus, imo vero quandam inde nos magis cõfundendi & humiliandi occasionem accipiamus. S. Hierony. monacho cui dam re-cte in cœnobio viuendi formulam præscribens, inter cœtera hoc illi documentũ dedit, *Non de maiorũ sententia iudices*, superiorum iussa decretaq; non examines, cur videlicet hoc illudue mandarint, & nũ melius id hoc quam illo modo imperassent: subditi quippe officij est obedire & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse, *Audi Israel & tace*. Eodem nos inuitans S. Basilius: *Aut cum artem aliquam mechanicam in seculo qs, victus cõparandi ergo eddissere vult,*

*Hierony.  
pro clarum  
monium  
pro obodi-  
entia.*

*Epist. 4. ad  
Rusticum.  
Ex d. 3.  
In consiliu.  
Monast. c.  
20.*

magistro alicui se in disciplinam tradit, vt ab eo præcepta artis edicat, cuius ipse manus gestumq; attente cõsiderat, & cui exacte in omnib., quæ dicit sine vlla contradictione, diiudicatione, aut curiosiori præcepti examinatione obedit: itaq; fit vt tandem peritus artifex euadat. Pythagoras si quod discipulis suis dogma aut placitũ proposuisset, id ab eis vterius examinari excutiq; per speciem dubitationis nolebat. Quod illi adeo sancte & inuisibiliter obseruabant, vt cum diceretur, *Ipse dixit*, nullus de eo magis dubitandi locus esset. Quanto potius ipsum nos id seruare oportet, erga cum qui Pythagora multo dignior est & maior, eo q̄ Domini nostri Iesu Christi vicarius est? nimirũ cum quid ab illo præscribitur, ferique iuberi viderimus, amplius nihil ad iudiciũ nostrum quam primũ ei subiciendũ, credendumq; id nobis quã maxime conuenire, requiratur. Apud Iaccedamonios, referente Eusebio Cæsariensi, lege cautũ erat, ne si quis recenter gubernaculo urbis ad moueretur, disputando examinaret, num leges Reipubl. bona essent an praua, nec, quã inde inconuenientia sequi possent, inquireret, sed suũ illis iudiciũ simpliciter subiceret, easq; velut rem à Deo datã intueret. satis aut ad eas seu æquissimas admittendas esse debere, q̄ à maiorib. illæ ac p̄decessorib. latae essent, & si quis de senioribus aliquid in iis, q̄ obmutatam temporũ ac morum rãem minus placeret, inueniret non id cõsã iuniorib. p̄poneret, sed ad seniores, qui temp. redabant, referret, vt viderent hic quid factũ consentaneũ foret, neq; hoc pacto iuniorib. legũ contemnendarũ, minorisq; faciendarũ occasio daretur, vnde insigne aiebant: vt in rempub. damnũ redundaret. Si gentiles illi Philosophi tanto leges, à maioribus lãtas, in honore & reuerentia haberi volebant, hocq; ad ipsas necessariũ videbatur: longe sane erit æquius, eandẽ nos Christianos & Religiosos erga prælatorũ nostrorũ spiritualiũ decreta, iussa ac præcepta reuerentiã & venerationẽ exhibere, cum non solum in ratione naturali, sicut illi philosophi, sed in fidei luce & gratia euangelica fundatissimus. B.

*Simile.*

*Laert. lib. 8. c. 1.*

*c. de nat. Derrum.*

*Lib. 5. c. 10.*

*Duple. ex  
re Chri.  
reperit  
re man  
re eg  
re dup  
re m  
re m  
re m  
re m  
re m  
re m*

*De præp.  
Euang. ex  
Platonib.  
1. de legib.*

*Religiosus  
obediens  
decreta ac  
iussa super-  
iorum ut  
examp.*

P. N. in admirabili illa... de obedientia cõ-  
scripsit Epistola pluribus aperteque demõ-  
strat, nisi isthæc iudicii obedientia inter-  
ueniat, fieri plane posse, voluntatis & ope-  
ris executionis obedientia talis sit, qualis  
oportet: varia quoque damna & inconuen-  
ientia, ex huius obedientiæ defectu sequi  
solita, enumerat.

CAPVT VI.  
De obedientia cæca.

**B**P. N. Ignatius dicere solebat, q̄ quom-  
admodum duas in Ecclesia militante  
Deus hominib. ad salutem consequendam  
vias aperuit, vnã quidã communẽ & vulga-  
rã, q̄ est ipsa diuinorũ mandatorũ observa-  
tio, alterã vero: q̄ ad priorẽ illã in super Eu-  
angelica addit consilia Religiosorũ hæc p̄-  
pria est: pari mō in hac ipsa religione duo  
sunt obedientiæ genera, vnũ imperfectum  
& cõmune, alterũ perfectum & cõsuetum,  
in quo ipsa obedientiæ vis, & perfecta reli-  
giosi virtus eluceat. Imperfecta obedientia,  
q̄ oculi habet sed in ignitiẽ suã p̄fecta a cõ-  
catur & in hac cæcitate magna cõsistit sa-  
pientia. Prior in eo q̄ imperatur iudicio v-  
titur, posterior minime. Illa magis in alter-  
atrã partẽ inclinãt hæc in neutrã: q̄a semp  
in medio sicut libræ æquamentũ, recta cõ-  
sistit, ad omnia q̄cunq. iniungentur, æqua-  
liter disposita & p̄parata. Prior obedit ope-  
pete, sed corde reluctatur, itaq. nomẽ obe-  
dientiæ nõ promeretur: posterior & iussa  
exequitur, ac superioris voluntati: ac iudi-  
cio suum submittit, admittens vt bonum  
quidquid à maioribus & p̄p̄sitis decretum  
ac statutum est: nullas itẽ quib. ad obediẽ-  
dum emoueat, rãẽs conquirat, quin & si q̄  
occurrant, n̄ utiq. à iis acquiescit, sed hoc  
duntaxat intuitu ad parendum fert: q̄ hoc  
cæcitate obedientia. Hæc sc̄ est obedientia  
cæca, tantopere & à Sanctis viris vsurpata,  
& adeo à sanctis patribus ac vitæ spiritualis  
magistris, cõmendata. dicitur hæc cæca, nõ  
q̄ quolibet in re q̄ mandari possit, peccatũ  
ea sit, siue non, temere & indiscrete sit obe-  
diendum (in signis namq. id error forer: vi  
expresse id nobis B. P. N. in constitutionib.

declarat.) Verum ideo cæca nominatur, q̄  
omnib. in rebus, in quib. manifeste peccatũ  
cõtineri non apparebit, simpliciter, sincere,  
rotunde, nec vllas p̄cepti rationes, in-  
quirendo indagandoque obedire, p̄suppo-  
nendo, id quod mandatur & sanctũ esse, &  
diuinæ voluntati cõforme, & vnã hanc ra-  
tionẽ instar omnium habendo, quod id sit  
obedientiæ, & a superiore mihi p̄scribatur.  
Vnde obedientiã hanc Callianus vocat *si-  
ne discussione suæ examine*: quia tibi mini-  
me disq̄ uirandum, disputaandum, discuten-  
dum, & examinandum est, cur, ad quid, sed  
simpliciter maiorum iussis parendum. Et S.  
Climacius sic eam definit: *Obedientiã est  
examinatũ atq. indiscussũ motus sponta-  
nea mris, vita cur: sic te carens discretio-  
nis de p̄sitis inter diuitias discretionis.* S.  
Basilus, declarans quõ Redemptor Chri-  
stus, suas Petro Apostolo, & in eo omnib.  
superiorib., oues pascendas cõmiserit, ad-  
dit, quem dẽm oues suo pastori obediunt, &  
quocunq. eas ipse duxerit, eo haud inuitæ  
sequuntur: ita religiosus superiori suo ob-  
sequi, & quã illa dicitere via voluerit magna  
cum sinceritate & simplicitate, sicut bona  
& obsequens ouicula incedere debet, p̄cep-  
tum eius non discutendo nec in ipsum  
curiosius inquirendo.

S. Bernardus de cæca hac obedientia  
nullo non loco egregie discerit eamq. solã  
perfectã esse obedientiã vit *perfecta*, inquit  
*obedientiã est maxime incipiente indiscre-  
ta: hoc est non discernere quia vel quare p̄-  
cipiatur sed ad hoc tantũ nisi, Et cæcus ocu-  
lus fideliter & humiliter fiat q̄ a maiore p̄-  
cipitur* Et S. Greg. *Vera obedientia nec p̄a-  
p̄sitorum intentio nõ discutit, nec p̄cepta  
discernit quia omne vitæ suæ iudiciũ maio-  
ri subdidit in hoc solo gaudet si q̄ sibi p̄cipi-  
tur operatur: nescit n̄ iudicare: quisquis per-  
fette didicerit obedire q̄ hoc tantũ bonum  
putat si p̄ceptũ obediãt* Caro pro dõlor pri-  
mis nostris parentib. stetit, quod p̄cepti  
à Deo lati rationẽ inquirere & examinare  
voluerit: hac namque rimã in ipsos gli-  
scens diabolus eos paltrauit, hocq. primũ  
omnia tũ ipsorũ tum nostri mali fuit prin-  
cipium. Petit ergo ab iis diabolus, *Cur p̄a-  
cepit fieri mat*

37 Constit.  
c. 1. § 23  
p. 6 c. 1. § 1.  
lett. B. § 18  
Epistol. de  
obed.

Lib. 4. de  
institui re-  
nunt c. 10.  
24 25 26. 21  
§ lib. 12. de  
spirit. su-  
per c. 1. 32.  
§ coll. 1. 13.  
c. 3 § col-  
lut. 2. c. 10.  
Grad. 4.  
intro.  
In constit.  
Monast. c.  
18.  
Ioan. 21. 17.

Tra. 7. de  
vita solit.  
ad frat. de  
monte Dei  
§ de ord.  
vita § mo-  
rum instit.  
col. 12.  
Greg. sup.  
lib. 2. Reg.  
c. 4.

Discussio  
p̄cepti su-  
priorũ ri-  
ma qua Sa-  
thanas se  
cepit fieri mat

Lib. 5. c. 4.  
vita.  
Duxit Si-  
ta Christiã  
ne perfectio  
in manda-  
to & consi-  
liu duplex  
nem vnã  
religiosa ex  
obediẽtia  
liberã



Gen 31.

cepit vobis Deus, & non comederatis de omni ligno paradisi? respondit Eva, Ne forte moriamur. Expresse illis dixerat Deus. In quocumque die comederis ex eo, morte morieris.

Gen. 2, 17.

Et ecce Eva præceptum hoc in dubium revocat arbitrata, hanc Dei sententiam non absolutam, sed tantum comminatoriam fore. Quod manifesta fuit ad deceptionem & fraudem (quæ etiam secuta est) inducendam dispositio. Vnde Dæmon, arrepta occasione, Nequaquam, ait, morte moriemini, sed eritis sicut dii sicut bonum est malum, nam

ideo tantum vetuit Deus, ne ex eo comederetis, ne illi scientia pares essetis. Eva ergo ab ascendendi gradusq; maioris q̄ in quo constituta erat, obtinendi appetitu se tranversum abripi licit, & comedit, & pariter Adamum cõiugem ad comedendum induxit. Præcepti ergo causam indagaverunt & discusserrunt, ideo comederunt facti inobedientes. & mox de paradiso eiectioni sunt, & morte primũ spirituali, deinde corporali muclati. Quoniã vero Dæmoni sua optime hac via res cellit, atq; luculent ap̄ hoc stratogema victoriã cõsecutus est: hinc sapientum numero & nos hac ipsa via adortitur. Quare nos p̄munit, & hac in parte nobis & caveamus cõmonet Apostolus dicitur: Timeo aut̄ ne sicut serpens Eva astutus sua, ita corrumpatur sensus vestri. Et exierunt à simplicitate q̄ est in Christo. Cave tibi à serpente, vide ne p̄ caput eum apprehendas, quia indubie te cõmordebit, sed quæcumq; tibi imperantur, sine vlla discussione, indagine, & examine, cur, quam obrem, & ad quid ita hæc mandentur, exquire, itaq; obediẽtia tibi futura est velut agendocum norma. In principio, inquit, Bernardus, permagni refert, hoc nõ q̄ obedire vt cõsuecat, cæce inq̄, & sine vlla nulli discretionẽ. Nã novit u prudentẽ incipientẽ omniaq; indagantẽ in celo diutius posse cõsistere in cõgregatiõẽ du rare moraliter loquẽdo impossibile est. Quid ergo faciet? quomodo te hic geret? Stultus fiat vt sit sapiens. Et hac omnis sci eius discretio. Si in hac nulla ei sit discretio. Et hoc omnis sapientia eius sit. Et in hac parte nulla ei sit. Nam discernere & rationes disquire. Quare, & quo sine id ita fieri oporteat,

Inobedientia a Deo 2. 11. 14.

1. Cor. 11. 3.

Epistol ad fratres de monte Dei tollat & russa sapientiorum non discussentia.

superioris p̄prium est: boni vero subditi partes sunt, quidq; d̄ prepositus iubebit, magna cum humilitate, simplicitate & fiducia amplecti & vt loquitur, Sanctus ille vir, Discernere superioris est subditorum est obedire.

Egrege ad hoc propositum ponderat ac exaggerat Apostolus cæcã Abraham Patriarchę in filio Isaac in molando obedientiã. Promiserat de celo illi Deus, se semẽ illius multiplicaturũ, sicut stellas cœli, & sicut arenã, quę est in litore maris, multarũ gentiũ Patriẽ eum constituendorũ vero in quo p̄missio spe cõpleri potest, q̄ hunc ipsum Isaac, filium non habebat nec plures generandi spes vlla affulgebat (cũ iam tam ipse q̄ vxor Sara effecta esset) & esto pluriũ habendorum aliqua spes fuisset, tamen non nisi in hoc Isaac p̄missionem hanc implendã dixerat Deus. In Isaac vocabitur tibi semen. Nihilominus Abraham Deo vt vnicum hunc & ira dilectũ ac eorum Isaac sibi in molaret adco in obedientia nõ hastit, nec de diuini p̄missi adimplentiã dubitat, vt cæca quoddã obedientia actus diuini opere ipso m̄datum adimplere iniperet, iamque ensem ad eum iugulandũ stringeret, sed contra spem naturalem, in spera credidit supernaturalem, & si fieret pater multarũ gentiũ: & spes super naturalis, naturalem in eo vicie diffidentiam, q̄ oculi videbat, seorsum filio, & eum iam in molare cõgeretur, adco tamen de diuina pollicitatione nõ diffidebat, aut ambigebat, vt eam quã certissimo confideret re ipsa adimplendam, vel ipso filio postea à mortuis excitato, vel alio quopiam modo, quem ipse nec sciret nec intelligeret. Non hastitavit inquit Apostolus diffidentia sed confortatus est fide, danti gloria Deo plensissime sciens, quia quocumq; promissis potens est & fieri. Tantopertorto Deo t̄ hac eius obedientia placuit, vt protinus illi p̄mitteret, Christum Messiam d̄ st. rpe eius nasciturũ, & hac raõ fore, vt semen illius sicut stella cœli, multiplicaretur: per memet ipsum iurans dicit Dominus: Quia fecisti hanc rem & non peperisti filio tuo unigenito propter me benedicã tibi & multiplicabo emen tuã sicut stellas cœli, & velut arenam quã est in litore maris possis.

Superior imperet, subditus obtemperet. Rom. 13. Luce 10. d. Gen. 17. 4.

Gen. 7.

Gen. 22. 16.

possidit semina tuum portas inimicorum  
suorum & benedicentur in semine tuo omnes  
gentes terra quia obedisti voci meo. Vide, in-  
quit Hieronymus, quam Deo. Opt. Max.  
caeca Abraham obedientia grata existit,  
cum tam ample largiterque eam remune-  
retur cum unico non pascit in terris. *Stellas  
& filios annuere iubetur in caelis*, atque  
hoc in sensu generatioem eius ait multipli-  
candam. *Et sic factum est, ut tanti caecam hanc  
& obedientiam patres illi veteres fecerint, tam  
saepe eam usurparint, & identidem exerce-  
riant, ut plenos illustrium hac de re exem-  
porum habeamus libros, & horum pleraque  
etiam miraculis sicut confirmata, ut intelli-  
ginus nimirum, quantopere haec obedi-  
endi ratio Deo. Opt. Max. placeat.*

*B. P. N. communem hanc sanctorum do-  
ctinam secutus binis similitudinibus, itaque  
accommodis & fructuosis eam nobis de-  
carat. Quisquis, inquit, sibi persuadeat, quod  
qui sub obedientia vivunt, se ferri ac regi à  
divina prudentia per superiores suos, sine e-  
debeant. punde ac si cadauer essent quod quo-  
quo versus ferri, & quoquo versus ferri. &  
quacumque ratione tractare se sint. Quam  
comparationem etiam usurpabat S. Fran-  
ciscus, eamque identidem apud fratres suos  
repetebat, dicens: Mortuiam mundo, & o-  
mnibus quae mundi sunt iuxta illud Apo-  
stoli: Mortui enim estis & vita vestra est  
abscondita cum Christo in Deo. Hoc utique  
proprie est Religiosum esse, mortuum seilicet  
esse mundo. Atque hinc etiam est, quod ingres-  
sus in religionem mors civilis vulgo appel-  
letur quapropter nos velut mortuos existi-  
memus. Inde porro colligas, quempiam mor-  
uum esse, quod non videat, non respondeat,  
nihil sentiat, non denique conqueratur: ita &  
nos caeci sumus ad videndum ac discernendum  
ea quae à superiore imperantur, non item  
replicemus, vel obmurmuremus adversum  
eius iussa, non denique exoptulemus, vel  
indignemur, si quando quid sensualitati  
repugnans iniungitur, atque ut corpori  
mortuo datur, & conquiratur id quod vi-  
lissimum est, nec non id ipsum involuen-  
dum & obregendum linteum veterimum  
ac tritissimum: ita persuadere sibi quisque*

debet, quod domi est tam in visu & vesti-  
tu, quam in cubiculo, ac reliquis comodi-  
tatibus pessimum, sibi ante alios dari oportere,  
unde qui & hanc insensibilitatem non  
dum peruenit, sed aliquam è contra hinc re-  
pugnantiam sentit, vere mortuus, nec ple-  
ne mortificatus est.

Vult praeterea P. N. ut ita nos à divina  
providentia per superiorem conduai, fer-  
ri ac dirigi sinamus, ut, *senis baculus, qui  
ubique, & quacumque in re velis eo uti  
qui eum manutinet ei inseruit. Quare sic  
ut seipso eo sequitur, quocumque fertur, &  
quo in loco ponitur, in eo poni se finit,  
nullumque à seipso motum habet, sed om-  
nem quem habet à dirigente accipit: ita  
religiosus proprium habere motum non  
debet, sed à superiore se regi ac gubernari  
sinere quocumque conducatur, ea sequi  
quemcumque ad locum rapietur, in illo con-  
quiescere, tam in luto quam area munda,  
tam in loco alto, quam humili, sine vlla  
propterea repugnancia & oblatione debet.  
si aliquam tibi baculus, qui vsui & alleuia-  
mento in eundo esse debet, resistentiam fa-  
ceret, nec eo quo eum conducere cuperes,  
se qui sed aliorum ferri fellet, non tam solati-  
o tibi & opifore, quam impedimento &  
remora, eumque à te abiceret. Pari modo,  
si, quando opera uti tua superior vult, ac ta-  
li te loco, officio, & functioni applicare: illi  
obduiteris, sequi detraheris, ac motui eius  
contrarium, tam in operis executione, quam  
voluntate & iudicio, motum habeas: tan-  
tum abest, ut ei solario & auxilio sis, ut im-  
pedimento potius sis, & oneri futurus, su-  
perioribusque negotium facessiturus: unde  
te graue onus à se excutere, paulatim amovere,  
& alio quopiam destinare cupient, itaque de  
domo in domum, pile in mare te commigra-  
re facient. Quia bonus non ea baculus, nec  
quomodocumque voluerint, opera tua uti, &  
adhibere te possunt. Recreationis causa ba-  
culum seculum sumit, ut cum in manu habeat: quia  
quodcumque voluerit de eo facit, & prout vo-  
luerit eum versat & reuertat: his oportet sic  
& religiosus, ut voluptati sit in manu eum  
habere, & ei quod demum de, deque superior  
disponere queat, prout voluerit, atque eo non*

*Ibidem  
Obediens  
cum senis  
baculo con-  
fertur.*

Adith. 8. p.

secus gloriari, quam militibus suis centurio Evangelicus, de quibus ait, *Habeo sub me milites, & dico huic vade. & vadit. & alio veni & venit, & seruo meo fac hoc & facit.*

In consuetu. monast. c. 22. & 28. Religiosus similes sit instrumentis artificis.

Aliam rei huic declarandæ similitudinē, eamque elegantē adfert S. Basilii Sicut, inquit, faber murarius, aut alius quicumq; artifex, artis suæ instrumentis prohibitu, ac quomodoocunque voluerit utitur, & vt nullum vnquam exiit instrumentum, quod non admodum facile & ductibiliter artificii suo obediret, quo se prout vellet vteretur: Ita Religiosus vtile in religione esse instrumentum satagat, vt eo superior prout ad ædificium spirituale expedire iudicauerit vteretur nec vllatenus obistere vel impedire id, quod de se præpositus facere ac statuere voluerit. Præterea, sicut instrumentum delectum non facit earum rerum in quibus seruire, & operam suā præstare velit: ita nec Religiosus facere debet se artificis, id est superioris iudicio & arbitrio se totū committere. Et paulo inferius hanc ipsam per similitudinem prosequens, addit, sicut instrumentum absente artifice minime mouetur, eo quod nullum à seipso motum habeat, sed cum tantum quē operarius illi dat: sic nullum sine superioris præscripto & decreto Religiosus motum facere, nullum negotium suscipere, nullum ne in minimis ac minutissimis quidem rebus, ac ne ad punctū quidē temporis sui ipsius Dominum vindicare: sed semper & omnibus in rebus à superiore moneri ac gubernari debet. Hæc est forma & exemplar obedientiæ eius, quæ in Religione habere nos oportet.

P. Antonius Strabus. dicit in istam sententiam si mandata superioris rationem reddat.

Grauem in societate nostra patre, qui quæ multo in ea tempore superiore egerat, dixisse memini, quid cum ipsis se in ea annis vixisse, nec putasse: aliq̄ vilius rei à superiori iniunctæ subito dari rationem oportere: imo iniuriā non paruum se subito facere credebat, si quando mandati iussus sui ei r. om̄ redderet. Omnes namq; tanta tunc cum simplicitate & sui resignatione predebant, nullus vt super reb. à superiori iniunctis inqueret, aut eas excuteret: sed cognito, eas ab illo præceptas esse, suum illico

iudiciū subiiciebāt, inferentes. Ergo bonæ sunt, Ergo id maxime expedit: Ergo superior nouerit, cur eas imperet. Hanc nostrum est, sinceritatē à maioribus acceptā ad postereros perpetuando traducere: in quo seniores & antiquiores iunioribus præminere, & exemplo præluere debent, non autem cogitare quod annis superent, ideo sibi plus facultatis esse ad superiorum iussa imperiaque excutienda & diducanda.

B. P. Ignatius cum societatis IESV præpositum generalem ageret, sapius legimus dixisse, se, si Pontifex Rom inuingeret, vt in portu Ostiensi, qui haud procul Roma distat, primum quod reperiret nauigium conscenderet & sine malo, sine gubernaculo, sine velo, sine remis, sine vllis ad nauigandum necessariis instrumentis, ac commentu mari se committeret, haud illubenter obsecururum, & iussu non modo magnam cum animæ pace, verum etiam gaudio & voluptate facturum. Quibus auditis cum vir quidam primarius admiraretur ac diceret, Equænam hæc discretio & prudentia foret? Respondit vir humilis, prudentia Domine non tam requiritur in eo qui iussa exequitur, & parat, quam in eo qui huiusmodi quid iubet ac præcipit.

CAPVT VII.

De obedientia, quam in rebus spiritualibus nos præferre oportet.

Non solum in iis quæ carni & sanguini conformia videntur, verum & illi quæ ei repugnant, & ex se admodum spiritualia & sancta sunt, iudicium & opinionem nostram subicere ac resignare debemus. Nemo fas sibi esse putet in id genus rebus, à superioris iudicio voluntateq; desciscere cum in illis hanc iudicii obedientiam, longe magis requiratur. Hæc quoniā res spirituales ita eminentes, & aliæ sunt, hinc erit in iis maius, nisi ducturæ aliq̄ certum sequamur, lapsus periculū & Ecceina damnosior. Vtque eo autem hocce verum est, vt teste Cassiano nullo monachum vitio sepius

d. seimib. caca vicia exempla monachorum capienda.

Lib. 5. c. 4. vita S. Ignatii mira ob temperas de promptu.

Prudentia est potius imperari, quam iussa exequi.

Iudicij obedientia in rebus spiritualibus magis est necessaria. Collet. 2. Abbati Moysi 6. 11.

ac magis, in perditionis præcipitium deturberet, quã dum illi persuadet, vt despectis maiorũ seniorumq; consiliis proprio iudicio, resolutione ac scientia nitatur. Qui, vt & Climarus nõ pauca adferunt exempla Monachorũ, qui cũ in reb. spiritus admodũ prouecti essent, orationiq; deuotissimi, & iã annos plurimos haberent, q̃ proprio iudicio nimio opere fiderent, & iuxta illud dirigere seipsi ac concludere vellēt, à Diabolo turpiter decepti & illusi sunt. Vnũ quidem induxit, vt propriũ filium, qui in eodem cum fratre cœnobio vivebat, immolare statueret, secundum Abrahamũ illum futurum persuadēs, qui ēt re ipsa id esset executus, nisi puer cultũ exacui, & fanes vel se vincendum parari videns rē subodoratus effugisset. Alteri auctor fuit, vt se derupe præcipitẽ daret, persuadens illum hoc pacto Martyrẽ fore, itaq; mox rectã coelos ingressurũ. Heron Monachus, vt scribit Cassianus, tantus sollicitudinis & ieiunii obferuator erat, vt ēt in solemnitate paschali, cũ ceteri Monachi in Ecclesiã conuenientes aliquã recreationẽ capiebant, & paulo plus solito comedere, sua is cella egredi, ac solempne suũ ieiunium, herbis saltẽ quibusdã in obsoniũ abditis, violare nollet. Sed ordinaria eius refectio solus panis erat & aqua, & quidẽ quã paucissime sumpta. Vnde paulatim suppullulare quãdã cœpit in eo superbia, ac tanta de proprio iudicio præfidentia, vt, iam ei persuaderet dæmon, ad tantum cum sanctimoniã peruenisse, nullum vt ei in hac vita periculum esset metuendum, & licet in pureũ quempiam se deturbaret, nullum inde damnum pateretur, sed Angeli manibus suppositis à ruina cum & malo omni protegerent. Vnde nocte quadam re in profundissimum, virtutis suæ & ingentium meritorum, periculum facturus, præcipitem dedit; sed ita grauitè hic se la sit, vt triduo post animam exhalarit. Accurreunt ilico, clamore exciti monachi, & semianimem è put. o heronem magno cum labore eduxerunt. Qui licet ad oculum videret, quod esset à lapsu damnũ passus,

Rodriguez exercitat. part. 3.

omnesq; ei vt resipisceret, persuadere satagerent, nunquam tamen inclusi potuit, vt crederet diabolicam hanc illusionem fuisse, itaq; infelix peruicacem animam efflauit. Vt hinc colligamus, quam periculosum sit ac damnolũ, proprio hominem iudicio fidere, nec ei cui debet se subicere ac credere: etsi alioquin multos in Religione annos egerit, & in spiritu sit exercitissimus. Vnde scite sanctus quidam vir, & non sine ratione elixit, cum qui sibi ipsi credit, dæmone à quo tentetur, opus nõ habere, propterea quod ipse sibi Diabolus & tentator sit. Docet Chrysostomus, cum qui proprio iudicio confidit, esto magnos in rebus spiritus profectus fecerit, in maiori errandi labendiq; periculo versari, quam nuperrimum tironem, qui se ab alio conuocari gubernariq; sinit. Primum assimilem esse ait nauatã, qui propriã fidens industria ac peritiã in coarctata quadam naui sine remis ac velis mari procello se committeret: secundum vero ei qui in nautica re minime versatus, peritissimo cuidam nauclero se crederet, qui in naui instructissima se transiiceret.

Nemo ergo se decipiat, fas sibi esse existimans, in rebus spiritualibus, puta ieiuniis, orationibus & mortificationibus, à superioris præscripto deuiare, ac proprium iudicium & opinionẽ sequi. Nam vt bene notat Cassianus, vnum & idem inobedienciã genus est, superioris mandatũ tam desiderio laborandiq; desiderio pigritandi otandiq; transgredi. Et S. Basilus ait, Hoc apud te constanter teneto, vt nihilominus quidquã prater superioris sententiam facias: quia non iam tuus sed religionis: hinc quidquid eo inscienter facis id nasci furtum & sacrilegium est: quia versatur circa rem Deo dedicatã & consecratã, Tibique exitium non autem utilitatem aliam quam apportat, esto tu vt bonum iudices Et bonam rei huius dat rationem: Nam, inquit, si bonum est, quid ita clam sit, ac non in aperto? Non minus sane bonum & utilitatẽ tuam quærit superior, quã tu ipse. Id illi declara, & ad hoc tibi facultatẽ da-

X

bit,

Sibi credēs  
sibi dæmon  
& tentator  
est.

Homil. 7.  
sup epist. ad  
Corinth.  
Tiro Duci  
se sinens Ve-  
terano quã  
rumuis in  
spu progres-  
so, sed sibi  
præsidente,  
securior  
est.

Collat. 4.  
Abbat.

Dan. c. 20.

Serm. seu  
exhort. ad  
vitam mo-  
gionis: hinc  
quidquid eo  
inscienter  
facis id nasci  
furtum &  
sacrilegium  
est: quia ver-  
satur circa  
rem Deo dedi-  
catã & conse-  
cratã, Tibique  
exitium non  
autem utilita-  
tem aliam quam  
apportat, esto  
tu vt bonum  
iudices Et  
bonam rei  
huius dat ratio-  
nem: Nam, in-  
quit, si bonum  
est, quid ita  
clam sit, ac non  
in aperto? Non  
minus sane  
bonum & uti-  
litatẽ tuam  
quærit superior,  
quã tu ipse.

bit, itaq; id cū benedictione, & non sine magna utilitate tua facies. Taliter autē id facere noli, vt nō modo nō prosit verum ēt tibi obſit. Vide ne dicatur tibi illud Iſaia; Ne offeratis vitro ſacrificiū fruſtra, cur in caſum te fatigare & cruciare cupis?

*Iſa. 1. 13.*

*Lib. 35. moral. c. 53. de ordin. vita & morū inſtit. c. 1. Iniuſta ſuperioris mā data nequaquam caſanda.*

*Vt ſubditum obediā explorent superiores nōnunquā bona prohibent. Serm. de inſtitut. Monach. & ſerm. 1. exercit. ad pietatem. Signū perfecta obedientia omittit, ſi superiorum ca iubeat.*

Quare bene S. Gregorius & Bernardus aiunt, etſi id quod malum eſt nunquā iubendum ſit, & in mandato peccaminoso manifeſtū ſit, ſubditum non debere obedire; quod tamen bonum fieri ſuperior prohibeat, ipſum minime faciendum eſt. Arbor paradisi ex qua Deus primos noſtros parentes comedere inſubuit, mala non erat ſed bona: vt tamen per obedientiā hanc plus promereri, ſuamq; hoc patēto ſubiectionē, & cultum obſequiumq; quod Deo ſuo debebant, teſtari poſſent, eam Deus illis voluit interdiceret, ac inhibere ne de fruſtu illius gularēt, quem licite ſancteq; alioquin credere poſſent, in diuino mandato id fieri prohibitu eſſet. Eodē modo & ſuperiores interdum prohibēt ea, quę ex ſe ſunt bona, vel quod ita fieri ſubdito tunc quidē expediat, vel ad eius virtutē & obedientiā explorandā. Addit hiſ Baſilius rem notatū digniſſimā, aitq; veram & perfectā ſubditi obedientiā, nō tam colligi ex eo quod à malo caueat, quam in nō faciendo id quod ex ſe bonū ac ſanctū eſt, ſi quando id omitti ſuperior iuber. Cuius rei ratio eſt, quod malum etiam ſi à ſuperiore fieri non inhibitu eſſet, ei relinquendū erat, eo quod malū ſit: At quod ex ſe bonum ac ſanctū eſt, ideo ſolum facere omittit, quod ita ſuperior mandet. Atq; inde eſt, quod ſic obedientiæ virtus magis eluceat: hæc. n. niſi impediret, nulla eius omittendi ratio videtur. Ex aduerſum vero, quando quis ſe in rebus ſpiritualibus, quęq; ex ſe bonę & ſanctę erant, plane non reſignat ac credit, ſuā propriam voluntatē, & duritię cordis magis oſtendit: aliis. n. rebus quędam ineſt delectatio & ſenſualitas qua illectus homo ſilentiu, modēſtiā temperantiā, aliaq; id genus ſuperiorū decreta tranſgreditur: At nulla in hiſ, quę carni & ſenſualitati repugnant, alia includi tu

delectatio, quam quod propriam quis in hiſ voluntatem faciat, ac priuatum iudicium ſequatur, vnde hoc aliud nihil eſt, quā mera inobedientia, & pernicax pertinacia. Inde ſit, vt in eo quo Deo magis placere, & quoddam ſupererogationis & perfectionis opus quis ſe facere exiſtimat, magis tum Deo, tum ſuperioribus diſpliceat. Liberet te Deus ab equo durioris ac refractorio: quia ſicut hic frenū nō ſentit, nec ei obſequitur; ita fertur quocumq; fert imperus: hinc te cū minus cogitabis, muro ſcabraſo allidet, vel in præcipitium ſe tecum deturbabit: bonus verō equus ore ſit molli, vt in admittendo freno ſacilem ſe præbeat, & gubernariac regi ſinat, ita religioſus tractabili ac blādo ſit iudicio vt obedientię frenum haud inuitus admittat, & facile ſe ex vna parte in aliā mutari ſectiq; patiat. Simeon ſtilites vti Eccleſiaſtica hiſtoria refertur, rigidā in quadragenū cubitorū columna, pperuo ſtando pœnitentiā agebat, nā in hyeme intentiſſimū patiebat, nō in æſtate ardenſiſſimis torrebatur æſtibus; itaq; corpus ſuum abſtinentia & ſeueritate edomabat, vt dubitaret nōn ſolum verene homo eſſet, & homo mortalis facere & pati nō poſſe videbatur, id quod Simeon in columna & faciebat & patiebat: præfertim q̄ quotannis quadragenū ſimali ieiunio, nihil præſus comedere vel bibere videbatur. Cū ergo Sancti illi eremi cultores peregrinū hoc & nouum vitę genus in Simeone ſummopere mirarentur, inter ſe congregatione factā, deliberrant quid hic fieri oporteret, Decreturū igitur nuntiū ad eum mittere, qui ſic eum omnium nomine alloqueretur: Eo q̄ hoc nouum & inſtratam vitę tuę genus eſt quid ſibi vult: q̄ ipſe, cōmuni & trita Sanctorum Patrum via relicta, tā peregrinā & inſolitam in eas, quā ante te Patrum nemo vſurpauit: Patres fuere in cōgregatione collecti tibiq; vnanimis præcipiū, vt illud de columna deſcendas, & cōmuni ac trita, q̄ ceteri monachi ſequūtur, viā ſequare ipſaq; nouitates reliquas. Interim tamen nuntij baiulo ſignificant,

vt ſi,

ut si, hac monitione audita Simeon obediat & statim prompte hilariterque sua descendere columna disponat, facultatē illi faceret in ea manēdi, & in hac tam nouo quā rigido vitę genere perseverādī: illius namque obedientia sufficiens tum testimonium fore, hanc Dei viam esse, at, si oblectaretur, & descendere & obedire nollet, vi illū descendere & inde abscedere compelleret. Abit ergo ad Simeonem nuntius hic monitus instructus, qui vix dum Patrum iussum, vt descenderet declarat, eū ecce pedem Simeon sustollit, vt descendat, & fratribus obtemperet. Tum legat<sup>o</sup> alterum legationis suę aperit & ait: *Bono animo esto, frater, & strenue rem gere: in hoc tuo vitę genere, Deo iuvante persevera: statio tua à Deo est instituta. Vti etiam Patribus illis visum fuit.* Notāda autē hic in primis, hinc quidem magna & mira Sancti huius viri in re tam bona, quam ipsemet à Deo esse nouerat, obedientiæ ac iudicij resignatio: illinc vero, quanti omnes illi Patres obedientiam & resignationē hanc fecerint, cum ex ea sola sufficienter colligi posse censuerint, hunc Simeonis spiritū à Deo esse; at si superiori se minime, subiecisset & resignasset, satis id esse crederint ad eum vt prauū abiudicandum.

Signū hoc apprime bonum est, ipsumque vt plurimum à confessariis ac spiritibus magistris multis in rebus usurpatur ad dignoscendum, num è bono ex spiritu ortum habeant an secus, dum V. S. ardentē pœnitens aliquis in se affectū sentit ad frequentius cōmunicandum, confessariis autē dissuadet, ne tā sæpe sacras illas epulas inear: Alius quis rigida, intolerabilique in membra sua sœuire seueritate, iterata suscipere ieiunia, flagris sæpe carnē atterere, cilicia crebro gestare, ali<sup>o</sup> humi cubare, aliis longas inire vigiliis, & alia eius generis suscipere gestit. Bonus profecto, & laudabile cum primis est ipsum grauis pœnitentiæ & mortificationis suscipiendæ desiderium, & in duobus extremis semper minus suspectū est, in partē sibi aduersam, quā favorabilem indinare, semper quippe amoris proprij

natura timenda est, & vt suspecta habenda. Nihil porro in omnibus hisce rebus melius est & minus suspitionis habens quam dum quis superiori & Confessario omnium, quæ facit & facere cupit, rationem dat, & quod ille faciendū, omittendumue decreuerit ipsum sequitur. Hac enim ratione magis Deo placebit, plusque promerebitur. Etque hæc Theologia, vt pote optima & certissima, maxime notanda: nimirum si quis efficax pœnitentiæ aliquas vel mortificationes suscipiendi desiderium habet, & eius superiori rationem reddit, illique decernenti, vt talia opera omittantur, obedit, nō modo illorum valorem ac meritum non perdit, sed adauget etiam & duplicat: ex vna namque parte horum operum & pœnitentiæ valorem & meritum, ob efficacem quā eorum faciendorum voluntatem habebat: ex alia vero ipsum obedientiæ valorem & meritum, dum eo, ita superiore iubente, facere omittit lucratur, sit quoque interdum, vt isthuc meritum maius sit, quam primum, quod maiorem quis voluntatis & iudicij abnegationem ac resignationem præferat, non faciendo, id quod tā opere facere desiderabat, quo obediatur & Deus voluntatem à superiore declaratā enequatur. Hanc quoque Theologiam cœlitus edocta fuit S. Brigitta. Cum enim pia hæc mulier erga austeritates vitæque asperitatē mire afficeretur, pater spiritualis cui animam suam regendam commiserat, quodā ei tempore suavit, vt illam ita valetudine eius requirente paulū minueret. Ipsa quālibet obediret, aliquantulam tamen oblectata est, quod timebat, ne quod in virtutis exercitio anima detrimentū caperet. Sed sacratissima cœli Regina apparet ei dixit: Ecce filia, si duo è priuata deuotione ieiunare statuāt, & horum vnus (qui sui iuris est) etiā de facto ieiunet, tantum vnā is ob hoc ieiunium mercedē recipit: alius autē (qui sub alterius potestate est) superiore iubente nō ieiunet duplicē, primā quidē, quod libenter ieiunare voluit, alteram vero quod voluntatē suam abnegarit, & obedierit.

X 2 Hunc

*Obediens superiori corporis afflictationes vetanti meritum duplicat.*

*Lib. 4. Reuelat. S. Brigitt. cap. 26.*

In vita Agesilai.

Hunc obedientię & resignationis modum ę Philosophi gentiles agnouerunt, & magni fecerunt. Refert enim Plutarchus, Agesilaum celeberrimum Lacedæmoniorum ducę, cum bellis contra Reipubl. hostes susceptis, iam implicatus esset, magnisq; victoriis relatis egregie patrię rem gereret, a repub. acceptu literis, quibus domum re nō perfecta reuocabatur: ę medio honorum cursu & hostibus prope deletis, quā mox expeditione intermissa, domum rediisse. Addit autem Plutarchus, maiorem eum ex hoc facto, quam omnibus toto vitę tempore gestis, honorem sibi & famam comparasse.

Eiusdę pręmium.

Lib. 6. c. 8. vita.

Maxima S. Xaverii obedientia.

Sed alienis peregrinisq; exemplis commemorandis superledeamus cum habeamus propria & domestica. Quis non mireretur magnam illam P. Francisci Xaverij obedientiam, quam non immerito B. P. N. Ignatius tanti faciebat, vt cum ille noui cuiusdam mundi conuersionem & sub Christi iugum subactionem iam velut in manibus haberet, & a B. P. N. Romę vna tantum literula, quam is in ima epistola, iuxta subscriptionę addiderat, scilicet I. euocaretur. B. Ignatius quam certissimus esset, fore vt is statim ingentem illam expeditionem intermitteret, & Romam ex vltimo pene orientę aduolaret, qui sine dubio ipsum fecisset, nisi, anteq̃ epistola ad eū veniret, iam in cęlos laborum suorum pręmium pręcepturus, abiisset.

### CAPVT VIII.

In quo quod dictum est, exemplis confirmatur.

In vitis Patrum libell. de humilitate pag. 651. in noua edition.

Abbas Nestero, quo primum die Religionis iniuit, ita apud se statuit, Ego ę asinus vnum sumus, posthac esse debeo sicut ille, quidquid ei imponitur, hoc portat ę sine mora quidem, non petens, Quare aut quem ad finem? parum id vel multum sit, neutriquam obstitit, nec secus sentit, si fustigetur non prorumpit in contumelias, neu propterea minus laborat, & quod animal humile sit & contemptibi-

le, ab omnibus vili penditur & paucillo stramine sustentatur. Adhęc, sicut Asinus ne vbicumque voluerit, vadit, nec quodcumque voluerit interquiescit; nec quod vult facit, sed in omnibus & per omnia Agazoni obsequitur: ita se gerat & Religiosus. Atq; vt iumentum, nec comedit, nec quiescit sibi, sed eius comestio & quies eo spectant, vt Domino suo magis subseruiat: pari modo Religionis sibi comedere, sibi dormire, sibi recreari, sibi quiescere non debet: sed omnia hęc eo referat oportet, vt & Domino Deo & religioni melius deseruiat. Vnde Regius Propheta dese dicebat, vt iumentum factus sum apud te, ę ego semper tecum. Velut iumentum ergo te fac in religione, itaq; fiet vt multū in ea proficias.

Rofert Simeon Metaphrastes (quod & adfert Surius in vita S. Melanix Romanę) exemplum, quod ipsam monialibus suis identidem enarrare solitā scribit. Adolescens quidem seculi desiderio actus, ad quendam de priscis illis anachoretis se contulit, illius se discipulū esse velle dicens: Senex ostensurus qualem eum esse oporteret, si monachus & discipulus suus esse vellet, statuam quę in vicino erat flagellare, ac fustigare, quin & calcibus impetere iubet. Dictum factum. Percontatur deinde senex, num statua ad has iniurias cōquesta esset, vel oblectata? minime, inquit adolescens. Tum semę, Rursus, inquit, eam verbera vt prius, & ad verbera adde iniurias & probrosa verba, quod cum iterum ac tertio fecisset, roganti Anachoretę, num quid statua indignata ad iniurias has respondisset; Nequaquam ait iuuenis, erat quippe statua sensus omnis & loquelę experta. Tum senex, si inquit, ę quam inter ferre queas, Vt eodem ego modo agam tecum, quo tu ante cum statua, nullatenus vt indigneris, obmurmures vel offendaris, age disciplina te meę subdito: sin minus, reuertere ad propria, quia religioso statui ineptus es. Abbatissimā S. Gertrudis habebat insigni sanctimoniam pręditam, at iudolis profectoris & auste-

Homo obediens in mento g. m. lla.

Anstert. Superior. ang. m. rium ob. iustia.

Cap. 4. m. m. spirit.

Dof. p. f. perior. a. ge. mer. obediens.

Vit. obedi. statua. in. iuria. f. g. r. i. s. a. p. p. i. a. p. i. a. l. i. a.

Monach. cum aspe. riores de. Arabari. habere S. periores.

*Asperitas Superioris augeat meriti obedientia.*  
 austerioris, quæq; asperiora dabat respõ-  
 sa. Vnde Dominum pia virgo rogabat,  
 hanc ab ea asperitatem vt auferret. Res-  
 pondit autem ei Dominus: Cur hanc ab  
 ea tolli cupis? hæc quippe illi humiliter  
 de se sentiendi occasio est. Nam cum in  
 impatientiam aliquam incidisse se com-  
 perit, illico demisse de se ipsa sentit, suam-  
 que infirmitatem agnoscit. Ad hæc, quid  
 vos religiosæ obediendo mereremini, si  
 Antistita lenis & placida foret? Hunc ita-  
 que in ea defectum ad exercitum vestrũ,  
 vtq; obedientiam discretis, vrgere patior

*Cap. 4. mo-  
ni spirit.*  
 Haud assimile est id, qd de eadem San-  
 ctarefert Blofius. Cum n. ipsa pro defectu  
 cuiusdam personæ, quæ congregationi  
 cuidam præerat, Dominum rogasset, ipse  
 apprensus ei dixit: Ego ex abundãtia dul-  
 cedinis, pietatis & dilectionis meæ diuinæ,  
 qua congregationem hanc elegi, per-  
 mitto inhærere aliquos defectus, etiam  
 illis, qui præfunt. Vt inde meritum con-  
 gregationis augeatur. Nam multo major  
 virtus est subijci ei, cuius defectus cogno-  
 scitur, quam alteri, cuius opera per omnia  
 probata videntur. Ego sicut Superiores  
 habere aliquos defectus, & ex diuersitate  
 curarum, quandoq; maculari, vt magis  
 humilientur. Subditorum meritum, tam  
 crescit ex defectibus, quam ex profectib.  
 eorum, qui præfunt, & similiter meritum  
 illorum, qui benè profunt, crescit, tam ex  
 profectibus, quam ex defectibus. subdito-  
 rum. In quibus verbis Domini S. Getru-  
 dis intellexit, superfluentem diuinæ sapi-  
 entię pietatem, quam tam subtiliter & se-  
 cretè salutem electorum disponit, per-  
 mittens in eis esse defectus, vt ipsos ad  
 majores ducat profectus.

*Discreti su-  
perioris au-  
get meriti  
obediens.*  
 Monachi illi veteres, vt in vita S. Anto-  
 nij, Athanas. scripto prodidit, ita se obe-  
 dientię deuocabant, vt asperos & infue-  
 tos superiores ambirent, quib. adeo non  
 cuncta, quæ faciebant, arriuerent, vt etiã  
 post benè facta acriter reprehenderent.  
 Vt cum discipulo suo Theodosio Pachomium  
 fecisse constat, ad omnem, si quis  
 se ingereret vanæ gloriæ puluisculum ab  
 eo excutiendum, itaq; cum expurgandũ.  
 Quo a. superiores asperiores & austerio-

*Monachi  
illam aspe-  
riores desi-  
derabant  
habere Su-  
periores.*  
 res erant, eò illi parentiores & obsequen-  
 tiores. Apud præfatos illos Patres, id olim  
 ad morum exercitum inter alia obserua-  
 batur, vt duo se discipuli in senioris cu-  
 juspiam disciplinam ac correctionem da-  
 rent, cui non lecus omnib. in rebus mini-  
 strabant, quam seruo suo Dominus; Vn-  
 de, sicut seruum ad singula ppe momen-  
 ta, reprehendendi, ac castigandi occasio-  
 nem Dominus habet, qd per omnia ad nu-  
 tum ejus nõ seruiat, & ita hi Magistri dis-  
 cipulos suos nunquã nõ castigabãt. Itaq;  
 hi interdũ quidẽ ob naturã & morũ aspe-  
 ritatẽ, interdũ ad virtutũ exercitiũ, disci-  
 pulos suos dure inhumaniterq; tractate,  
 & vt Climacus ait ad annum viq; trigesi-  
 mum, v. riis laboribus & injuriis irroga-  
 tis probare solebant.

Matrona quædam Nobilis diues, & pia,  
 tanto Alexandria patiedi desiderio tene-  
 batur, vt, non solum, quæ offerebantur  
 pænæ, labores & aduersa æquamiter  
 tolleraret, verũ etiã nouas patiedi occa-  
 siones, vltro inquireret, & quacunq; pos-  
 set venaretur, vt ita magis se in patientia,  
 & mortificatione exerceat. Hæc dũ de-  
 siderat, S. Patriarchã Athanasium adit, ro-  
 gans, vt sibi de quadam vidua, ex ijs, quæ  
 Ecclesiæ oblationib.alebantur prospice-  
 ret, vt eã domi suæ sustentaret, & lautè ha-  
 beret. Laudat sanctũ ejus propositũ p̃sul,  
 eiq; viduã omnium religiosissimã optimã,  
 ac morib. suauissimã dari iubet. Huic er-  
 go dõi suæ sedulo ministrabat, ac de ne-  
 cessarijs omnib. prospicit. Sed cũ mulier-  
 cular hujus lenitatẽ ac benignitatẽ vide-  
 ret, quodq; incessanter ei ob impena mi-  
 nisteria, & bona, quæ præstabat officia,  
 gratias ageret, ac beneficiã ejus assidue  
 dilaudaret; Episcopũ adijt, expostulã, qd  
 sibi mulierẽ, cui ad exercitiũ patientiæ &  
 animæ suæ vtilitatẽ seruiret, perenti mos  
 gestus non esset. Athanasius sanctum ejus  
 desiderium non satis intelligens, & ex incur-  
 ria nullũ ei viduã consignatã esse ratus, in-  
 factũ inquisiuit; audiens v. anum optimã  
 illi attributã, & hinc petitionis ipsius finẽ  
 & motuum intelligere incipiens, illius se  
 votis respondit facturum satis. Iubet ita  
 que dari omnium asperrimã, morosissimã,  
 mini-

*Cass. collat.  
18. c. 14. Et  
pratiũ spi-  
ritual. 206.*

*Anus gar-  
rula, rixo-  
sa, etc. ex-  
erceat patiẽ-  
tiam nobi-  
lis & pia  
matrona.*

minimèq; moratam, q̄ ait haud ita agrè  
inuenire fuit, vti probam. Seligunt ergo  
mulierē tā iſticitā, inſiectā, ingrātā, melā-  
cholicā, cholericā, garrulā, rixofam, &c.  
Quam cum domum conduxiffet, pari, i-  
mo majori, ei cum caritate & humilitate  
inferuire incepit ac priori. Non aliam v.  
ob vniuerſa ſua obſequia mercedem, aut  
gratiarum actionem recepit; q̄ querelas,  
dura verba, injurias, & obloecutiones, q̄ d-  
qd illi p̄ſtabat obſeqi, diſplicebat, nec ad-  
mentē erat, q̄ & dicere auſa fuit, nō tam  
ſe huc, vt benè haberetur, q̄ vt torqueretur  
& cruciaretur cōductā videri. Interdū  
quoq; ita in matronā hāc ſtomachabatur  
vt nec manus ab ea abſtineret. At q̄ ſancta  
mulier tacebat, & patiētiſſimè ferebat in-  
jurias, obſeq̄a interim & ſedula miniſteria  
adeo nō omittens, vt duplo triploq; etiā  
eadē inangeret, & quo majorib. ab ea in-  
jurijs afficiebatur, eo obſq̄a beneficiaq;  
majora illi deferebat. Quib. illa exercitijs  
miſi. è ſe in ſpiritu p̄ficere, & merita ſua  
increſcere, cōp̄iebat. Quare Episcopum  
adit gratias actura, q̄ jā demum ſuo deſi-  
derio & voto ſariſfeciffet, ſibi patientiæ  
excolēdo magiſtri dādo, q̄ quotidie me-  
riti adaugēdi eſſet occaſio. Quib. cum his  
alijsq; id genus ſanctis exercitijs ſeiſam  
totā impenderet Domino demortuā eſt.

Abbas Pæmenes referre identidem ſo-  
lebat, q̄ ſibi Nouitio contigerat ſub Ab-  
bate Ioseph. Cum n. Abbas Ioseph pul-  
chram ſuo in cœnobio ficulneā haberet,  
quotidie mane Pæminem ex illa come-  
dere jubebat, q̄ ſanè p̄ abſtinentia, q̄ mo-  
nachi tunc p̄ſtebantur, inſolitum ſatis &  
inuſitatum erat, ſed cum die quodam ve-  
neris ſolemni, eum de hiſce ficubus edere  
juſſiffet; Pæmenes eas tangere non fuit  
auſus, ne illi diei-junium, ab omnib. ita  
receptum & vniuerſale, violaret. Verum  
cum eum poſtea, ob inobedientiam, re-  
morderet conſcientia. Abbatem acceſſit,  
& ait: Ignofcas mihi Pater, eſt q̄ te rogē:

*Diſcretio Superioris in tentando obedientiam ſuis ſubditi.*  
Quare cum tantam nos abſtinentiam p̄-  
ſiteamur, quotidie me juſſiſti de ficubus  
edere, ac præſertim diſtali, qualis eſt hic?  
qua p̄pter dico tibi, hodie me ratione je-  
junij, q̄ hac die cōmuniter omnes ſeruari

ſolemus, non parum fuiſſe conuſum, id-  
eoq; nec auſum comedere. Nihilominus  
pudet me, & mea me morderet conſcientia,  
quod in leui hac juſſione, minimè tibi ſim  
obſecutus, cum non ſine cauſa tale quid  
mihi te ſciam injungere. Ad q̄ ſic reſpon-  
dit ſenex: Fili veteres illi Eremiticōlæ ſub  
initium tam facilia, practicabiliaq; ſuis  
non imp̄bant, ſed ea, q̄ prima facie q̄ in-  
terdum ineptiæ, ſtolidæ & ſtultæ vide-  
bantur, vt nimirum periculum facerent,  
num judicii reſignationem, & veram vol-  
untatis ſuæ ſubmiſſionem adepti eſſent,  
& ſi hæc ſine reſultatione & hæſitatione  
eos peragere videbant, exinde nō niſi ne-  
ceſſaria & conuenientia ijs injungebant.

In vitis Patrum legimus, quendam de  
antiq; illis Monachi, quatuor in cælo or-  
dines juſtorū vidiffie. Primus erat eorū, q̄  
miram in ſuis morbis patientiā habuerāt,  
Deoq; ob eoſdē gratias egerāt. Secundus  
priori eminentior, eorum q̄ pauperes &  
p̄grinos colligebāt, teſtoq; excipiebāt,  
agris miniſtrabant, deniq; opera miſeri-  
cordiæ exercebāt. Tertius illorum, q̄ te-  
liſtis omnib. magna in pau p̄tate, & abſti-  
nentiā, in eremo viuebāt, orationiq; im-  
penſus vacabant. Quartus deniq; omni-  
um excellentiſſimus, erat illorum, q̄ ex a-  
more Chriſti Jeſu viuebāt in obedientia,  
alienæ ſe voluntati in omnib. ſupponētes  
Hos videbat in collo torques, & collaria  
aurea habere, majoriq; donatos gloria, q̄  
reliquos. Quo ſpectaculo obſtupelſcens  
cum rogaret, q̄ obrē poſtremi hi majore  
bearentur gloria, q̄ monachi ſolitarij, &  
reliq; omnes, ideo id audiuit fieri, q̄ mo-  
nachi in ſua ſolitudine, & q̄ operib. miſe-  
ricordiæ ſe totos impendebant, in eo, q̄  
agerent, p̄p̄riam voluntatē adimplerent;  
obediens v. minimè, ſed eam Deo immo-  
laret: atq; vt voluntas tanti in homine ſit  
ita etiam ſacrificare & offerre, tanti co-  
ram Deo meriti eſſe. Torquium deniq;  
illorum aureorum honorem in compen-  
ſationem illis dari p̄ eo, q̄ ſuas ſub obe-  
dientiæ jugo ceruices inflexerint.

His non diſſimile eſt, quod de Abbate  
Pambone refertur. Hunc n. cum quatuor  
Anachoretæ viſitarent, & omnes quidem

obedi-  
martyri-  
licitur.

Obedientia  
preſtat pa-  
tientiā pau-  
perum, ho-  
ſpitalitati,  
&c.

Anor ſu-  
obediens  
impudens  
tam.

Torquium  
antrum  
merces in-  
giobedim-  
111.

virtu-

virtute singulari excellentes (primus namque in jeuniis & grauibus asperitatibus, quas suscipiebat, precipue eminebat, secundus in paupertate, tertius in ardente erga proximum caritate; quartus denique viginti & duobus annis sub obedientia vixerat) postremum hunc tribus alijs anteposuit: Qua inquit hi eam, quam habent virtutem, propria voluntate conseruauerunt; hi vero sua voluntate penitus enuta, alienae se seruum fecit. Addebatque insuper eos, qui ita faciunt, & ad finem vsq; perseuerat, vere Martyres dici posse.

## CAPVT IX.

Vnde sinistra contra obedientiam, iudicia in mente enascantur, & quibus aduersus ea medijs vtendum sit.

Immortificatio nostra radix est & causa, e qua fiat, vt in animo nostro iudicia & varia contra ea, qua a Superiore praesciuntur rationes exoriantur. At dicet aliquis tantum dem ferè id esse, ac si roga-remus, vnde fit, quod aliquis superbiat? nobisq; responderetur. Ex defectu humilitatis. Cerrum est, namq; si iudicium bene mortificatum haberem, fore vt magna in obedientia simplicitatem, nulla a iudicia contra eam sentirem. Verum illud, hi non quaero, sed quod dico, h. e. quia in passionib; & appetitibus nostris immortificati sumus, & propriorum commodorum, voluntatisq; propriae adimpletionis nimis quam amantes, nec ad omnia, qua mandari nobis queant, indifferentes & resignati; inde est, quod quando id imperatur voluntati & appetitui nostro repugnat, multè nobis in contrarium rationes & iudicia occurrant. Quisq; ergo ad se ipsum ingrediatur & consideret, quando nã potissimè sibi contra iussa superiorum iudicia & objectiones oboriri soleant: cum quid precipitur, a quo auersior est, eum non conceditur, quod desiderat, eum mortificatur, & vicus supputans durus tangitur, tum cumulatim acervatimq; apparentes quasdam aduersus, id quod mandatur rationes comperi & insurgere, at, cum iudicetur, quod placet & sapit, tunc nulla in

contrarium iudicia rationes ve occurrunt; sed omnia mirè conformia videntur, nihilq; eo dari posse cõuenientius & æquius.

S. Hieron. nuper illud Osee, *Et factus est Ephraim, quasi columba seducta non habens cor, cõmentans, rogat, cur columbae, non a alijs auibus, effraim animilerit?* Ac respondet, alias illas aues, etiã cum vitæ propriae periculo pullorum suorum vitã tueri, & cum miluum, accipitrè, coruum vel colubrũ nidis suis appropinquare vident, hinc & inde circũqua; volitare ac reuolitare pullos suos qua possunt defendendo, & cum vltetius vim populare nequeunt, suũ voce querula ac gemebunda queritatione, dolorè què hoc è raptũ sentiunt, testati: at solã columbã pullos suos nõ propugnare, illi ablati non conqueri, nullũ doloris sensũ ostendere, nõ deniq; postea eos req̄rere: Ideoq; Ephraim columbẽ cõparari. Hinc etiã columbæ similes, vt simus, Christus Redemptor noster suadet; vt nimirum cum pulli, i. e. quod amamus, & erga quod afficimur, nobis à superiore auferuntur, columbẽ instar minimè resistamus, nõ murmurando contra diuis, nõ expostulemus, non aliquem propterea doloris sensũ ostendamus. Adco, vt sola è nostra immortificatione, atq; ea, qua in eo quod voluntati nostre refragatur, sentimus difficultate & repugnãtia contraria illa iudicia enascantur, proinde precipuũ, quod cõtra hanc tentationem à parte nostra adferre remedium possumus, est, vt nos ipsos penitus mortificare, & propria voluntatẽ, exuere, sed circa omnia, q̄ de nobis Superior statuere volet, indifferentes admodum & resignati esse procuremus, & nihil nostra interesse putemus, aut curemus hanc vel illud nobis inngatur.

Hic de causa Patres illi antiq. ceu boni spiritus magistri, subditos suos diuersimodè & identidè exercebã, huiusmodi ipsis mandata imperãdo, q̄ extra omne propositũ, & rationi discõuenientia videbãtur, cum vt obedientia illorum periculum facerẽt, tum propria in ipsis voluntatẽ ac iudicium retrunderẽt, itaq; q̄ omnino extra propo-

Homo religiosus columbae similis esse debet, sine querelis.

Matth. 10. 16.

Religiosum oportet capere intellectu.

obediencia  
martyrium  
dicatur.

Amor sui  
obediencia  
impediunt.

propositū videbatur, apprimē ad propo-  
sitū faciebat rationiq; consentaneū erat.  
Pluris anq; tua interest mortificari, pro-  
priumque voluntatem & iudicium tuum  
frangi, vtq; te in aduersam & contrariam  
partem rapi sinas, q̄ quodcunq; demum  
aliter faciendo sequi lucrum poterat, sē-  
pē superior hoc vel illud perdi vult. Vt te  
lucri faciat, tibi que profit: q̄ profecto à  
parte rei iactura non est, sed potius lucrū.

*Equo effre-  
ni compa-  
ratur ho-  
mo in reli-  
gioso statu  
exercēdus.*

Sicut q̄ equos effrenes, & refrenarios do-  
mant, modo concitato, modò lento eos  
gressu ambulare faciunt, modo in gyrum  
circumagunt, modo in medio circo sub-  
ito retroflectunt, modo denique in medio  
cursu derepentē contractis habenis, im-  
perū quo feruntur inhiēt, vt hoc modo  
lupatis parere, morusq; suos impetuofos  
& incit<sup>9</sup> cohibere discāt. Non aliter quo-  
que boni spiritus Magistri facere solent.

*Exercitiū  
cruce obe-  
dientia.*

Sic S. Anton. cū discipulo suo Paulo sim-  
plice fecisse legimus: cui cū vestē confu-  
endā dedisset, eandē jā consutā mox dis-  
soluere, ac sportas cōtentas retinere ju-  
bebat, sic alij discipulos aquam ē puteo  
haurire, jā haultā v. rursus in puteū refū-  
dere mā dabant. Sic B. Francisc. locium suū

*1. par. chro-  
nic. minor.*

F. Massēum in media platea tā diu in orbē  
circumagi iussit, donec vertigine laborās  
& sensib. stupefactis in terrā corruit. Sic  
deniq; alij, q̄ primum religionē suscipie-  
bāt, lactucas, brassicas, aut alias id genus  
herbas, in verso modo, i. e. radice sursum à  
seniorib. plantare iubebantur, vt sic eorū  
obedientia exploraretur, voluntas & sen-  
sus proprius radicatus ex animis ipsorū e-  
uelleretur, ac ne minimum quidē proprii  
iudicii priuata volūtatis vestigiū super-  
esset. Vtinā v. hoc exercitiū genus hodiē  
frequēntiori in vsu esset! nā si cui jam fre-  
quēter imperatum esset, vt q̄ benē fecerat  
dissolueret, ac resueret, jamq; rei huic as-  
suefactus esset, minimē turbaretur, aut æ-  
gē ferret, si quando ob quid malefactum  
reprehenderetur.

*Defectus  
obedientia  
immortifi-  
catio no-  
stra.*

Verum enim v. q̄ hęc mortificatio, &  
integra sui resignatio, insignē quandam  
perfectionē exigit, hinc, in terea, dū ad eā  
nō pertingim<sup>9</sup>, ipsamet nostra immortifi-  
catio, nobis hūc in finē vsū esse poterit,

eam nimirum agnoscendo, omniaq; ma-  
la nostra illi ascribendo. Et erit hęc opti-  
ma ratio, ad impediendum, vt q̄ contra o-  
bedientiam nobis occurrunt iudicia &  
rationes nullatenus nobis moueant, in-  
telligens n. hęc tuo ē defectu & imperfe-  
ctione propria ortum habere pro nihilo  
illa facies. Infirmus qui suam cognoscit  
infirmiorem & ægritudinē probē novit,  
etiamsi summopere sitiat, potum tamē si-  
bi non conuenire, catapotia. quamlibet  
amara sint, & sanguinis mīuicioem, esto  
dolorem causetur, sibi per necessaria esse:  
atq; ideo proprio appetitui non credit, si-  
biq; diffidit, sed totum se medico subiicit  
illius iudicium ac sententiam sequens, e-  
amq; meliorem suæ proponens. Quod se  
infirmū esse cognoscat in causa est, vt sibi  
ipse non fidat, sed medici iudicio acquies-  
cat. Sic & nos quotquot sumus grauiter  
ægotamus, vtpote amore proprio & in-  
ordinatis passionib. corimum nimio opere  
oppletū habentes; hinc, vt ægroti, aliud  
concupiscere non scimus, q̄ q̄ noxium &  
damnosum est, quod a. salutare & salubre  
hoc displicet, cruciat & nauseam creat. Il-  
lud idem ergo remedium vsurpemus, q̄  
vsurpat æger, sanitatis recuperandæ au-  
dus. Non nobis ipsis, sed superiori creda-  
mus nos medicanti & regenti, & quod ip-  
se mandat & ordinat, vt bonū & fructu-  
osum id habeamus, cuncta q̄ in contrariū  
nobis efferruntur iudicia parum jurando,  
sed ea velut ægri somnia ac phantasmata  
habēdo. Atq; ita fiet, vt iudicia & rationes  
contra obedientiam, & superiorum iussa  
occurrētes, adeo tibi haud nocitura sint,  
vt magnum ex iis, fructū collecturus, in  
que obedientia magis confirmandus sis,  
statim quippe ad te ipsum reflectēs dices:  
Hem, quā æger sum, ipsum bonū, & quod  
utilitatem adferre natum est, fastidiū mi-  
hi generat. Et sanē alio signo, ē quo intel-  
ligam hoc esse, id quod conuenit, & quod  
melius est, opus non habeo, quam quod  
id mihi fastidio sit, & aliquas in eo diffi-  
cultates sentiam: quia æger sum: & pro-  
inde palatum deprauatum habeo, & vi-  
tium.

In igne ergo aduersus omnia, quæ in  
nobis

*Ægroti s.  
mili  
debat  
dicit.*

*1. Cor.  
14.*

*2. 1.  
14. 19.*

*Ratio sub-  
iecta pre-  
senti.*

nobis non solū contra obedientiā, verum et fratres nostros, oriūtur iudicio, remedium est, q̄ primū ad nos ipsos reflexio nē facere, ac dicere: Ego sum qui cæcū & errabundus in tenebris palpa: q̄a quod bonum est, mihi videtur malū, quale ego miser iudicium habeo, vt secundū meum vnus alia omnia conformare ac dirigere velim? sic quando fratris cuiusdā tui conditio mores, ac procedendo modus tibi displicent omnem in te culpam conferat necesse est, ac alias, Quia ego deprauatæ naturæ sum ac mali genii hinc hoc & illud mihi graue accidit, in me vno & non in alio illo culpa refidet.

*Præcisio diabolica est, vt tentationes proponat quasi veras rationes,*

1. Cor. 11.  
14.

Aduersus singulas tentationes saluberrimū remedium est, nosse eā esse diaboli tentationem. Nā caco dæmon, cum quēpiam tentat, omnimodis allaborat, vt tēratio ius, non tentatio, sed mera videatur esse ratio, vt decepti in casses incidamus. Quemadmodum venator, dum laqueum feris struit, ita eum collocat, vt non tam pedia & laqueus, quā esse videatur, quasi animal aut auis eum videret vt laqueum: ad eundem modū facit & dæmon: *transfiguratur enim se in Angelum lucis*, vt lucem & claritatem esse cedamus, id quod caligo est & mære tenebræ. Liberet te à tentatione Deus, quæ nō tam tentatio quam euidens esse videtur ratio. Quando te iudicia tua ita transuersum agunt, vt iam credere te faciant, non passionem aliquā id esse vel tentationem, neque ideo id te dicere, quod per magni tua id interfit, sed tantum quod res euidens sit, quamque nemo non aperte & ad oculos tam in præsentissimo versari periculo & difficile personaberis. Nam quæ aliqua boni apparentia & prætextu tentationes colorantur, grauiore ea sunt & periculosiores. Quando se tentatio aperto velut vultu spectandam dat, multa ad eam superandam adhibere media potes, ac quando non tam vt tentatio, quam vt quædam ratio haberet quomodo eam effugabimus? cum quis non vt hostem se, sed vt amicum gerit, quomodo ab eius dolis nobis cauebimus? Illustris qui-

2. 2. tract.  
14. 19.

dam Dei seruus dicebat, nequiquam eos se timere defectus, quos aperte nosset & abominabatur, sed quos ignorabat nihil ducebat vel excusabat.

Vt ergo ad propositum reuertar dico, quando nobis contra superioris iussu iudicia & rationes in contrarium occurrant consultum esse, statim ad nos ipsos reflectionem facere, & credere, illas ex infirmitate, immortificatione & defectu nostro ortum habere; atque idcirco eas pro nihilo ducere. Et merito tanta quippe est arcus nostræ & sensuualitatis lagacitas, vt ea statim multas rationes apparentes excogitet & ad inueniat, ad id quod illi sapit & placet, amplectendum; multæ veri in contrarium inconuenientiæ, ad ipsum abiudicandum. Nam amor proprius ac philautia & passiones quæ in nobis dominantur; ita nos excæcant, vt facile noscæ inducant, ad longe secus de re qualibet, quam reuera est, iudicandum ac credendum. Ac velut ei qui intensa laborat sibi, aqua videtur dulcissima, sapidissima, & optima, propterea quod iuxta appetitus sui dispositionem iudicat: ita ei qui effreni & viua aliqua passione laborat, inordinatus quem habet affectus, rem longe aliter quam in se vere est representat, & veritati contraria diiudicare facit. Cum autem ex se intelligat homo à terrenis affectionibus se immunem non esse, sed multis inordinatis passionibus subiectum; non est quod proprio iudicio facile notatur, quin potius ipsum, ceu male affectum, morbidum & inimicum consideret, vt sibi ab illo caueat.

*Passionis iudicium corrumpunt.*

Satis autem nobis esse non debet, quod nos ab his iudiciis transuersos agi non sinamus, vt danda insuper opera, vt in maiore nobis tentatio omnis cedat prouentum, & magis ob eam nos confundamus, ac humiliemus, dicentes v. g. Quid? Itane superbus sim vt si, nostra contra superiorem meum iudicia formem. Mene, qui idcirco ad Religionem veni, vt omnium sim peripsem & ppudium, anteferre me

Y velle

Par. 2. tra-  
cta 4. c. 22.  
Tetationis  
ex superbia  
ora humili-  
tate re-  
vundanda.

Luc. 1. 7 1.

Media pro  
abnegatio-  
ne iudicii.

Primū non  
fidere sua  
prudencia.

Aristot. 1.  
Rhetor. 6.  
3. Polit.

velle ei qui caput meum est & omnium superior! Equidem huc non veni, & imperem, regem, gubernem, sed obediam, & imperanti taceam. Ego ductorem meum iudicare non debeo, sed ipse me. Est hoc ergo generale quoddam perutile tamen ad fructum ē qualibet tentatione eliciendum remedium. Ex ipsa scilicet superbia, & vana gloria, quæ nos titillabit, nostri profundius humiliandorum occasioem & materiam capere. Nam sicuti etheriaca & antidoto dæmon venenum, parare conatur, efficiendo nimirum ut ob virtutem & ipsamet humilitatis actum superbiamus, ita nostrum ē contra est ē veneno theriacam & alexipharmacum conficere & ex ea quæ nobis oboritur superbia, nos magis humiliandi occasionem sumere, v. g. Mihine qui ita vilis, scelestus & imperfectus sum, superbiendi veniat occasio? Mihine id quod facio malum, evanescenti ansa sit, ideoque magnifere & æstimari velim? Sed hinc facile patebit, æquis sim. Mirabili hoc stratagemate cuncta Dæmonis stratagemata eluduntur (salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos) inde scilicet lucrū & fructum capta-re conando, vnde ipse nostram elicere perniciem molitur.

Possumt adhæc aliæ rationibus nostris non credendum, iudicia priuata pro nihilo ducenda, sed semper nos ipsos ut suspectos habendos, media adhiberi. Primo, si enim, ut quidem Sapientes communiter dicunt, summa ac vera prudentia est, propriæ prudentiæ nullis prorsus in rebus fidere, quanto magis locum id habeat in rebus propriis, quarum quis pars est? Certum id namque est ac primum in morali philosophia principium, neminem esse rectum sui ipsius iudicem. Neque enim homines communiter suis ipsorum in rebus boni iudices sunt, quod passione & philautia ut plurimum exæcetur. Vnde nos nefas est propriis iudiciis fidere; sed superioris iudicium in omnibus sequendum, & illud ut certissimum & irrefragabile tene-

dum. Secundo non parum huc confert cogitare, quod subditus non nisi particulares aliquas rationes sibi occurrentes consideret; Superior vero tam has quam alias multas, quas subditus & non scit, & scire non potest, respiciat. Et licet solum particulares hæc rationes considerando, melius forte esse id quod tibi occurrit; melius tamen non est si omnes rei rationes, quas superior nouit simul considerentur. Atque ita, non solum in via Religionis & perfectionis, verum etiam in lege prudentiæ, insignis indiscretio & superbia est, si quis ob vnam atque alteram rationem quæ sibi occurrit diiudicet & damnet id quod superior decernit ac statuit, cum has superior ante & viderit, & mature excussas ad incudem sapius reuocari, & super alias non contemnendas habeat, ob quas aliud facere conueniat. Sanctus Augustinus egregiam quoad hoc propositum a capite, quæ superior hominis pars est, similitudinem trahit. Anima quidem inquit, vniuersum hoc corpus nostrum animat & viuificat; sed in capite omnes quinque sensus, visus, auditus, odoratus, gustus & tactus, vigent & stabulantur: cum in cæteris membris solus sit sensus tactus, atque ideo reliqua membra capiti subdita sunt, ipsumque iis. Superior & Rector ad eadem regenda & gubernanda superstat. Sic ergo in Superiore & Præposito velut in capite omnes quinque sensus habitant; in te vero eeu in membro, solum vnus. Tu vnam solam particularem rationem tangis, & præ oculis habes; Superior vero omnes simul: audit quippe videt, & nouit, quidquid eo in casu later. Vnde membra omnia vni capiti se submittant necesse est. Quin etiam de rebus sæculi vulgo dici solet, plus stultum scire domi suæ, quam virum sapientem alienæ. Quanto ergo plus Sapiens sciet domi suæ, quam stolidus alienæ? At Salomon, *Eccl. 1. 17. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat. Caue inquam quia indiscretio est id velle iudicare,*

Tertio  
gitare  
rior e  
re bo  
com  
subdi  
tanti  
natu  
  
Quar  
recog  
quati  
iudici  
frie de  
fimus.

care, quod nescis, tunc quo tendat, tum unde veniat; imo quod nescire quidem potes, neque etiam te scire expedit.

*Tertium cogitare superiorem curare bonum commune subditum tantum priuatum.*

Tertio, non parum quoque ad iudicium nostrum resignandum, superiorisque iudicio submittendum, conferet, considerare, superiorem vniuersale ac commune domus ac Religionis totius bonum spectare, te vero ceu priuatum aliquem non nisi tuum vnius bonum, & priuata commoda præ oculis habere. Atqui bonum commune & vniuersale particulari semper præferendum est. Unde etiam videmus res naturales interdum, ad commune & vniuersale boni conuersionem, secundum particulares & naturales suas inclinationes non operari. v. g. aquam in angusti orificij lagenæ deorsum non effluere, alias contra, naturam sursum ascendere, ne quod decur vacuum, propter vniuersi perfectionem, vt loquuntur Philosophi. Ita suis quisque priuatus cedere commodis & inclinationi proprie debet, vt bonum commune cui superior attendit promoueat.

*Quartum recogitare quoties nos iudicium nostrum deceperit.*

Quarto multum quoque ad iudicium nostrum non credendum iuuabit longe illa quam nostri ipsorum habemus, experientia. Quam multa namque alias vt verissima credidimus & habuimus, & quasi certissima affirmauimus, in quibus tamen aperte decepti fuimus opinionem nos nostram mutare necesse fuit, & postea credidisse nos puduit quod credidimus; & iudicasse quod iudicauimus? si quis te bis terue decepisset, amplius ei non fideres; cur ergo tui ipsius iudicio iam toties ab eo illusus confidis? Unde hæc de sui ipsius ignorantia, & iteratis illusionibus experientia, efficere solet, vt quibus in rebus iuniores temere & facile quid constituunt, in iis seniores longe cautiùs & circumspectius procedant, vt pote prudentiores, naturiores, & longe rerum vsu experientiores.

## CAPIT. XL.

## Tres rationes, cur superioribus obediendi velut Apostolus declarantur.

**O**bedite præpositis vestris & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes; hoc enim non expedit vobis. Tres hæc in verbis Apostolus rationes assignat, quibus nos ad Præpositis nostris obediendum exhortatur: quæ quoniam à Spiritu Sancto profectæ & ore Apostolico prolatae sunt, non possunt non esse bonæ & peritiles. Prima est obedite Præpositis & Superioribus vestris; & quodcumque dixerint vobis, illud facite. Intelligitur semper, vbi cumque nullum fuerit peccatum, vt iam supra declaratum est: atque hoc fundamentum in omnibus quæ dicturi sumus, semper præsupponendum & spectandum est. Subiacete ergo eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi. Vna de maximis, quas nos qui in Religione viuimus habemus consolationibus est, quod secuti certissime sumus; hæc superioribus iubentibus obsequendo & parendo recte procedere. Errare quidem potest superior, hoc vel illud mandando; pute tamen certus es, te, si quæ ipse mandat exequaris, ne utquam errare: quia à te aliud nõ exigit Deus, quam ad quæ iussa sunt, sedulo sis diligenterque executus: & hoc respondendo, sufficienter tuam in Dei tribunali causam iustificaueris. Non tibi ratio reddenda est, nec rogaberis an quæ mandata sunt bona fuerint, vel an quid aliud futurum fuisset melius: hoc namque ad te non pertinet; nec tuis rationibus accensetur; soli superiori de eo erit ratio reddenda. Faciente te ex obedientia quod iuberis, è tuo id **D** & **V** s libro erudit, & Superioris

*Heb. 13. 17.*

*Cap. 6.*

*Prima ratio cur obediendum superioribus quia obediens errare non potest.*

In Regul.  
Monast.  
c. 6.

Obedientia  
suum secu-  
rum reddis  
in ministe-  
riis qua  
proemio im-  
penduntur.

libro, adscribit. Vnde exclamat Sanctus Hieronymus, *O summa libertas & magna obedientiae securitas, qua obtenta vix possit homo peccare!* Quodammodo nos, inquit, obedientia impeccabiles facit.

Nobis sane in primis qui proximo iuvando nos impendimus, maximae consolationi est, quod certissimi simus hac nos in functione Dei voluntatem facere. Si in saeculo ageremus, quantumlibet pij & boni essemus, quantumvis intentum Deo placendi desiderium haberemus, semper anxij tamen essemus, dubitaremusque, Deone foret gratius meam proximo me operam deferre, an mei solius saluti innigilare? At hic in Religione ab his difficultatibus liberi prorsus & expediti sumus: nostrum namque institutum est, proximis qua possumus opitulemur; atque hoc sine nos Deus ad societatem vocavit & ipsemet haec nobis ministeria iniungit. Vnde certi sumus diuinae nos Maiestati in eis complacere. Non auderet nostrum quis in saeculo vltro in confessionibus audiendis vacare; imo esto ei rei vacaret, semper tamen timeret, vtrum in hoc Deo placeret, nec ne; vltimum hoc faciendo damnationis periculo se exponeret, an securus. At modo secure aures consentientibus dat, & certus est in hoc se Deo seruitium praestare & obsequium. Ipse te concionatoris, confessorij vel superioris officio vltro non ingessisti; ad illud ne aptus vel ineptus sis, viderint superiores, qui his te applicuerunt, Deoque de eorum rationem dabunt. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

Gradu 4.

Suffragator his accedat Ioannes Climacus qui, inter alia, quae obedientiae consignat epitheta, eam esse excusationem apud Deum. Si enim roger, cur fecisti hoc? dicam, quia id mihi iniunctum fuit. Atque hoc mihi apud eum excusatio & purgatio erit instar omnium. Est praeterea, inquit, navigatio segura, ac iter, quod dormiendo conficitur. Sicut enim qui in nauis sedet vel dormit, semper nihilominus pergit, nec est vt de suo cursu & iti-

Obedientia  
similis ei  
qui dormiens  
secure  
navigat.

nere hilum sollicitus sit, quod nauarcho totum id curae sit. Pari modo Religiosus, qui sub obedientia agit, cum se ad dormiendam componit (id est, omnem rerum agendarum curam & sollicitudinem deponit) quiete ad caelum & perfectionem proficitur: quia superiores, qui eius sunt naucleri, & huic nauis praesunt, pro eo vigilat. Enim vero non parui; at per magni faciendum est, alienis brachiis inuitendo & super humeros fortiores reclinando procellosum mundi huius pelagus posse traicere. Hanc porro Deus gratiam Religioso facit, qui sub nutu alieno viuit; omne namque onus est pondus reicit, in humeros superioris, ipse vero plane quietus est & exoneratus, vt necesse non habeat curare; hoc cunctis melius sit vel illud.

Hoc scilicet homines pios & virtutis studiosos inter caetera quam maxime mouet, vt obedientiae se iugo subiiciant, & religionem ineant, nempe vt ab infinitis perplexitatibus & angoribus, quibus vita mundana obnoxia est, liberi penitus fiant, & certam Deo seruendi ac placendi viam habeant. Nam esto ea, in quibus in saeculo se occupare volunt, bona sint, nesciunt tamen, an ipsorum sit proprium iis vacare; neque enim passim & indiscriminatim omnium est facere quidquid bonum est, praesertim quando id vires nostras excedit vt est, alios docere & regere: Vnde bene magnus quidam doctor aiebat, quod humi sarmenta ex iussu alieno colligere mallet, quam proprio ex arbitrio alius operibus insignibus atque illustribus intendere. Nam in eo quod ex obedientia faciebat, certus ac securus erat, Dei se voluntatem facere, in aliis vero rebus incertus. Neque solum in ministerijs & occupationibus quae proximo impenduntur, obedientia securos nos reddit, & a multis perplexitatibus & difficultatibus liberat; verum etiam in rebus particularibus ad nostri ipsorum in spiritu profectum spectantibus. Etenim si in saeculo agens Deo seruire vellem

Obedientia  
securus  
tam ralis  
hominum  
in rebus  
prius parti-  
tribus.

lem, perplexus hæretic & incertus, an nimis multum concedam, vel nimis parum? Plus nimio dormiam, vel minus quam satis, si an pœnitentiam ægum supra vel infra quam oportet? an deniq; orationi parum vel multum temporis impendam? Ad hæc in Religione omnia illa dubia ablata sunt: comedo enim quod mihi datur, tempore præstituto, dormio alperitates à maioribus decretas & limitatas subeo. Omnia enim illa ita hic à superioribus considerata, & ponderata sunt, vt securus sim & certus me obedientiæ ordinem sequendo, Dei voluntatem facere. Et non solum quoad ea quæ ad spirituum spectant, verum etiam quoad temporalia hocce vitæ genus quietissimum & suauissimum est. Nam sicut qui nauem rebus omnibus necessariis instructam & benè præuisam conscendit de nullo sibi comæatu prospiciat oportet: Ita Religiosus ab omni rerum necessarium procuracione prorsus liber est. Adcò vt non animarum tantum, verum etiam rerum ad corpora nostra spectantium, curam superior habeat patri vtrumq; cura aduigilans, vt te necesse non sit curare ante quid comedas aut quo vestiaris, quò sis, ad Dei obsequio impensius vacandum & liberior & expeditior. Quod ita quidem oprandum, tantiq; faciendum est, vt Ioannes Abbas referente Cassiano illud quieti contemplationis prætulit: cum enim continuis triginta annis in Monasterio in reliquorum communitate vixisset, statuit conobiticam vitam relinquere, & solitariæ se applicare, quo contemplationi totus & assidue vacaret. Ergo etiam adit, (tunc quippè id licitum erat) & viginti in ea annos mansit tam crebris à Deo mihi consolationibus perfundi, & ad tam sublimem contemplationem rapi solitus, sui vt corporis prorsus obliuisceretur, nec suum sensus officium expleant; vsque eò vt vesperè haud recordaretur, hodiene comisset, an heri. Hic autem etsi ad tam sublimem contemplationis gradum peruenisset, tan- tasque in solitudine delicias experire-

tur, nihilominus decreuit, illo solitudinis statu relicto, denuo ad monasterium reuerti, & in sociali vita sub obedientia viuere. Atq; vt statuit, ita & fecit. Hac autem ratione ad hoc factum motus fuit; quod & si in Monasterio non tam frequentes sint mentis eleuationes & contemplationes, atque in solitudine; huncce tamen defectum in monasterio per sanctam illam quietem & tranquillitatem, quam Religiosus ab omni, quæ de crastino laborat, sollicitudine & curis vacuus in se sentit, diceret suppleri. Multò verò magis omnia hæc compensat ea de qua hic tractamus securitas, quod nimirum in congregatione & vita communi, homo securus sit, se, in iis quæ agit Deo complacere, & protunc quidem nihil maiestati illius gratius facere posse.

Nonum ecce nobis qui in religione sub obedientia viuimus, Deus quodammodo dat Moysen, vt olim suum dedit Israelitis, qui nimirum in montem conscendat, & Dei nobis voluntatem declarat. Vnde etiam dicere ipsi possemus, quod eosdem Israelitas, si quando difficilis & implexus quidam nodus, incidebat, dicere solitos legimus, *Eamus ad videntem*, cum vt consulamus. Prophetam, *videntem* vocant; quod is Dei voluntatem & videret, & intelligeret, populoque eam deinde declararet. Hoc portò bono nos Religiosi non caremus, vt potè qui in omnibus difficultatibus & casibus perplexis dicere possumus, *Eamus ad videntem*, ad eum inquam quem nobis Deus in prophetam dedit, suumque supplere locum voluit. Vnde eadem benedictione & beatitudine gaudemus quam in populi Dei persona Baruch Prophetæ exarrat, *Beati sumus Israel, quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis*. Beati inquam ac felices sunt Religiosi, qui, quæ sit voluntas Dei, quid ab ipsis fieri velit, & per quid diuinæ eius Maiestati magis placituri, & gratiores futuri sint, sciunt & norunt.

Alteræ Apostoli ratio est hæc: Vt su-

Ger. on. p. 1.  
Alphab. 19.  
lit. B.

Sequior est  
Moyses qui  
dem subdi-  
tis Religio-  
sis.

Propheta  
quoque &  
interpres  
diuina vl-  
tationis.

1. Reg. 9. 9.

Baruch 4.

Secundam

*Ratio cur  
obiendum  
superiorib<sup>9</sup>  
nempe ut  
unus gu-  
bernandi  
alieniemus*

periores cum gaudio hoc (officii sui partes) faciant & non gementes. Comparatur ecce Superioribus Apostolus, eorumque commiseratione tangitur, videns quam graue sit humeris eorum impositum onus. Unde nos etiam atque etiam commonet ut in obediendo faciles & prompti simus, ut hac nostra parentia onus ipsorum alleuiemus. Cum ergo fat laboris ac molestiae superior habeat, & intolerabile quoddam humeris onus gesserit (ut potest cui de omnibus tam quae ipse quam quae tu agis, reddenda ratio est) noli praegravans hoc pondus ad cumulum insuper addere; obedire & regi detrectando. Graue profecto & molestum superiori est, quod subditus vsque ad eum immortificatus sit, ut de eo quod velit statuere non queat, nec pro libitu audeat illi, quod expedire iudicauerit, imperare; sed semper anxie ac timide secum disquirere an debeat, aequane id mente sit accepturus, utrum id audiens non oblectaturus, utrum non statim sit in conuenientia allegaturus, ob quae minus facere velit ea quae sibi displicent; quo item modo & artificio hoc ipse illi iustum aperitur ita sit, ut benignus id auribus accipiat, ipsumque haud iniurus exequatur. Graue indubie atque acerbum est, huiusmodi subditis quid faciendum praescribere, perinde atque est homini, cum membrum infirmum & male affectum mouere cogitur. Si pede aut brachio luxato vel laxo uti debeas, quam id tibi est laboriosum, quantum motus hic dolorem & eruciatum adfert? Ecqua vero doloris huius & eruciatu causa? Male affecta sunt membra ista, ideoque quam difficillime mouentur. Nam tantum tibi pedis huius motus eruciatum parit, ut ne vel vno quidem passu eris summe necesse sit, procedere, aut hinc illuc transire sustineas, imò ne tantum dolorem ferre cogaris insignem saepe rerum tuarum facere iacturam malis. Tantum quoque est brachii luxati motillatione vel minima dolorem percipis, ut ne ori quidem ma-

num quo cibum ingeras, ad mouere ausis; Quisq; nostrum quoddam Religionis membrum est, ipsa namque vniuersa simul vnum constituit corpus, vti de Christi Ecclesia ait Apostolus. Eoim 1. Cor. 12. verò in membrum infirmum & immortificatum sis, non medioerem tuam Religionem, cum superior tunc tunc te mouere, & aliquid tibi demandare volent dolorem & molestiam inferes. Iam quippe superiori molestum ac graue est, cum subditum aere perdifficile & illibenter imperata sua exequi conspicit, ut licet rem quampiam fieri necesse sit & negotia & ministeria necessaria aliqui interquiescant, quòd non sit qui iis fungatur, saepe ea illi ob eum quem est brachii pedis; vitiati motu percipit dolorem, demandare non audeat.

Notent hoc illi qui persuasum habent, dulce quid & optabile esse, superiori agere, subditosque ac filios spiritualis habere, quibus imperare liceat. Rebecca alia incredibili quodam prolis habendae desiderio angebatur; postquam acta partus tormina persensit, & geminos illos Iacob & Esau suo in utero de primogenitura, & vter prius in lucem proditurus esset, decertantes percepit, desiderii sui poenitens ait: *Si sic mihi futurum erat,* si liberis gignere tam graue molestum & laboriosum erat, *quid necesse fuit concipere?* Eodem plane modo contingit superioribus, dum subditorum alios illibenter, alios reluctanter, alios expostulanter, alios murmurando, obloquendoque sua exequi iussa vident. Tum demum dolores suos superior sentit & ob impositum sibi graue onus gemens ait, *Omne beatum si in angulo aliquopiam obscuro, delitescere liceret, & de nulla re sollicitus essem, quomodo iussa Praepositi adimplerem. Hoccine est filios habere? Hoccine superiorem aere & aliis praefesse? Si sic mihi in Praepositura futurum erat, satius multò esset non imperare, nec subditos habere.*

Quantum hoc dolorem & angorem causet, nemo scit, nisi expertus. Dici vulgose

qui bonus  
subdi-  
na.  
Cor. 11.  
Hebr. 4. 15.

obsequens  
est subdi-  
na. qui ali-  
quando su-  
perioris per-  
sona gessit.

gratia su-  
perioris  
non est sub-  
ditus  
gratia.

Cor. 11. 22.

gratia su-  
perioris  
non est sub-  
ditus  
gratia.

bonus est  
superior.

ego solet ut quis bonus superior sit, & quo- modo aliis imperare debeat, noxio, ante bonas subditus fuerit, necesse est, & re ipsa sciuerit quid sit obedire; ut de eo ve- re dici queat quod de Redemptore Iesu ait Apostolus: *Non enim habemus Pontificem, & Prælatum, qui non possit compati infirmitatibus, laboribus & miseriis nostris tentatum per omnia.* Merito id quidem ille: sed ego aliud quid alio, quod ut dicam, neminem fore existimo, quin sufficienti me ratione moueri dicitur sit; scilicet, sicut, ut quis bonus superior sit, & noxio quomodo imperare aliis debeat, multum iuuat si ante bonus fuerit subditus, & re ipsa experientiaq; sciat, quid sit obtemperare, ita è diuerso, ut quis bonus & obsequens sit subditus, magnopere conferre, si superiores officio aliquam diu functus sit & aliis imperauerit: re ipsa quippe didicerit & expertus fuerit, quam graue & laboriosum sit mandare vbi se subditi facile non subdunt, sed refractarii sunt, Vnde hunc ipse superiori suo dolorem inferre cauebit. Non id eò dico, quasi necesse sit, ut reuera domus totius quis superioris egerit; satis est priuatim equalibus quempiam aliquando quopiam in negotio sub se habuisse. Quoties enim mandare ei aliquid id eò noluit, quòd mandare non audebas? Quoties tibi grauius visum fuit, rem socio demandare, quam per te eam exequi? Hinc ergo facile nemo non videbit, quo dolore & molestia crucietur superior, quando iustis subditus obstitit aduersetur & obmurmurat. Hi faciunt ut superior in officii sui functione gemat, ac sub onere velut succumbat, & omnia per se facere malit quam id aliis faciendum demandare. Non tamen tam superiorem cruciat malum & crux proprii, quam subditi, quia enim suorum pater est, hinc filicum morbo infirmitateq; non potest non dolere, & intima animæ eius viscera non conlauciari, eum illorum imperfe-

tionem & exiguum in virtute feruorem animaduertit quoq; cum vilia & abiectiora, & in quibus obeundis maiorem sentiunt animi auersionem, maiore obire promptitudine deberent, ob illa sola murmurent, & statim secenta qua inde sibi sequi comminiscuntur incommoda allegent, quòd a se de imitat. (Christi) illa excutiant. Vnde bene Thomas à Kempis, Religiosum tepidum & remissum, ad omnia quæ obire recusat, statim ait se morbidum dicere & imbecillum, neue ille unquam excusandi materiam deesse, quo minus faciat ea, quæ ad palatum non sunt. Quod nolumus non possumus; ad id verò quod volumus statim præpotentes sumus et si alioquin id multo sit obitu difficilium. Testatur id quoque D Chrysostomus dum ait, *Magna vis est voluntatis, qua nos efficit posse, quod volumus, & non posse illa qua nolumus.* Hæc maxima superioris crux, hoc mire cor eius conuulcerat, ipsa inquam spiritus alii subditi infirmitas, imperfectio & immortificatio.

Obedire ergo Præpositis vestris, subiecti illis estote, hunc eis dolorem nolite infligere, nec gementes incedant & sub onere fatiscantes. *Hoc enim non expedit vobis.* Potest hæc terra esse Apostoli ratio. Nempe ne vobis quidem id fore ut expediat; nam etiam sub onere graui ingemiscetis, & propè succumbetis, vitamque viuetis desolatione plenissimam, uti re ipsa satis experiuntur ii, qui hoc modo se in obediendo difficiles præbent. Deferent te quippe superiores ut membrum infirmum, & res iniunctæ infectæ manebunt, *Et hoc non expedit tibi;* quia tuæ imperfectio illi condescendent, & quod volueris, facere te sinent, itaq; tuam, non Dei, in rebus quas ages voluntatem facies: quod profectò non parum nobis, uti supra diximus, metuendum est.

Subditi  
semper cas  
santur in-  
ertes.

Serm. de  
Zachao.

Quantum  
volumus,  
tantum pos-  
sumus, non  
qua nolumus.

Obedire  
repugnans  
est inui-  
to non ex-  
pedis.

CAP.

## CAPVT XI.

*Primarum quoddam & efficax ad  
virtutis huius obedientie perfecti  
onem assequendum medium propo-  
nitur. videlicet in superiore  
Christo Domino obe-  
dire.*

**V**Num de primariis atq; efficacissimis  
ad virtutis huius perfectionem as-  
sequendam mediis, aut potius omnia  
princeps & efficacissimum est, in superi-  
ore Dominum Deum intueri, nobisq;  
persuadere, Deum ipsum hæc nobis ius-  
ta proponere, nosq; proinde, non homi-  
nibus, sed ipsimet Deo obedire. Mul-  
tis in locis medium hoc nobis commen-  
dat & inculcat Apostolus: Ephesus quip-  
pè scribens ait, *Serui obedite Dominis car-  
nalibus cum timore & tremore, in simpli-  
citate cordis vestri, sicut Christo.* Subditus  
ecce præcipit, vt superioribus temporalibus  
& Gentilibus, non secus obediant,  
quam Christo. Vnde S. Basilius, si A-  
postolus inquit iubet, vt potestatibus  
læcularibus obtemperemus, sicuti Chri-  
sto Domino, & (quod maius est) cri-  
am iis, quorum vitæ ratio tunc tempo-  
ris nequissima & scelestissima erat; cui  
etiam consonat Apostolus Petrus dicens,  
*Non tantum bonis & modestis, sed  
etiam discipulis; quanto nos Religiosos  
erit æquius & rationi conuenientius spi-  
ritualibus ac Religiosis superioribus,  
quique in omnibus non nisi Dei volun-  
tatem facere desiderant, obedire, tan-  
quam Christo.* Vnde ibidem eodem  
sensu statim subdit: *Non ad oculum ser-  
vientes, quasi hominibus placentes, sed  
vt serui Christi, facientes voluntatem  
Dei ex animo, cum bona voluntate serui-  
entes, sicut Domino & non hominibus.*  
Non oculis ergo exterioribus hominem,  
sed interioribus Deum intueri oportet.  
Quia non iam cum hominibus viuimus,

nec vt hominibus seruiremus ad Reli-  
gionem venimus sed vt Deo. Quin &  
Colossensibus scribens, idipsum repetit  
& iterat, *Quodcumq; facitis, ex animo opa-*  
*ramini, sicut Domino, & non hominibus;*  
*scientes quod à Domino accipietis retribu-*  
*tionem.*

Doctrinam hanc secutus B P hōno-  
bis medium ante omnia & impense com-  
mendat, magnumque in eo momentum  
& vim ponit: Vnde id & iam sapius in  
Constitutionibus inculcat: Vno quippe  
in loco ait: *Expedi imprimis ad perfe-*  
*ctum, & valde necessarium est, vt omnes*  
*perfecte obedientie se dedant; superiorem*  
*(quicumq; ille sit) loco Christi Domini no-*  
*stri agnoscentes. Alio vero sic: Valde ne-*  
*cessarium est vt omnes non solum superiori*  
*societatis vel domus, sed etiam subordina-*  
*tis Officialibus, qui ex illo auctoritatem ac-*  
*ceperunt obediant, & assuescant non intue-*  
*ri quis ille sit cui obediant; sed potius quis*  
*ille, propter quem, & cui in omnibus obedi-*  
*unt, qui est Christus Dominus.* Et in  
sexta parte, vbi magis ex proposito &  
professo de hac obedientie virtute tra-  
ctat, hoc velut eius fundamentum assi-  
gnat, *Versari autem debet ob oculos Deus*  
*creator ac Dominus noster propter quem ho-*  
*mini obedientia præstatur, Si modò ad vir-*  
*tutis huius perfectionem peruenire quis*  
*velit.*

Porro medii huius vis & efficacia hinc  
liquidò apparebit, si ipse Christus se per-  
sonaliter tibi videndum exhiberet, atq;  
hoc vel illud faciendum præciperet; quam  
illi promptè, qua voluntatis allubentia,  
& gaudio, qua iudicii conformitate & re-  
signatione pareres? Tunc sanè maximè  
diudicares, inquirereres vel dubitares,  
num quod iuberet bonum esset vel ma-  
lum sed cæcè, sine vllò ratiocinationis di-  
scursu ipsum amplectereris, vna hac rati-  
one (quæ omnem rationem transcendit)  
motus, scilicet, Deus hoc mihi præcipit,  
hoc fieri à me vult Deus, hoc melius est  
& expedientius, quin etiam te quam  
beatissimam prædicares, quod tua  
Devs opera vti vellet, & quo id  
quod

*Facile obe-  
dit superio-  
ri qui ei,  
vt Deo obe-  
dit.*

*Ephes. 6. 5.*

*In Constit.  
Monastic.  
c. 23.*

*Superior,  
vt Christo  
obediendū,  
& semien-  
dum.*

*1. Petr. 2. 18*

*Ephes. 6. 6.*

quod præciperet, difficilius, laboriosius & p̄nosius foret, eo maiori te gratia & beneficio affectū crederes. Atqui isthuc est medium quod hoc loco assignamus, q̄ S. Basil. us, vt magni à nobis id (prout me: e:ur) fieret, proponens, ait: Nec enim ad hanc similitudinem inducendam mea sponte, sed diuini literis inductus accessi: Nam ipsemet Christus signanter in Eu-

angelio ait: Qui vos audit, me audit. Quare hac in materia & hoc in sensu superiorē, hæcce verba etiam Sancti Patres declarant, docentque ea non propter Apostolos solos sed & reliquos post secutos Prælatos, dicta esse. Vnde Cassianus & omnes illi veteres Monachi doctrinam hanc in praxi vsurparunt, cum omnia superiorum mandata, velut à DEO immediatè profecta, acceperunt: siquidem CHRISTVS ipse id ita faciendum ait, atque, expresse iubet, vt non nude ipsam superioris personam, sed in eo Deum ipsum consideremus, etsi alioquin superior non pro eo ac deberet, vitam institueret. Ait enim: Super cathedram Moysi sedebit Scriba & Pharisæi: omnia ergo quacunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere.

angelio ait: Qui vos audit, me audit. Quare hac in materia & hoc in sensu superiorē, hæcce verba etiam Sancti Patres declarant, docentque ea non propter Apostolos solos sed & reliquos post secutos Prælatos, dicta esse. Vnde Cassianus & omnes illi veteres Monachi doctrinam hanc in praxi vsurparunt, cum omnia superiorum mandata, velut à DEO immediatè profecta, acceperunt: siquidem CHRISTVS ipse id ita faciendum ait, atque, expresse iubet, vt non nude ipsam superioris personam, sed in eo Deum ipsum consideremus, etsi alioquin superior non pro eo ac deberet, vitam institueret. Ait enim: Super cathedram Moysi sedebit Scriba & Pharisæi: omnia ergo quacunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere.

Adeo vt Deum non nisi eiusq; vnus voluntatem in obedientia spectare nos oporteat, quam siue per se, siue mediante Angelo vel homine, vel huius vel illius opera declaret, eodē redit: pari enim modo tā vnū, quam alterū admittendū est: quia Deus est, qui id iubet, & superior in eius nomine. Vnde S. Bernhardus ipsamet S. Benedicti idem asserentis, verba adfert: Obedientia, inquit, que exhibetur maioribus, Deo exhibetur. Ipse enim dixit, qui vos audit me audit. Vnde quidquid vice Dei præcipit homo, quod non certum displicere Deo, haud aliter accipiendum est, quam si præciperet Deus. Quid enim interest, vtrū ipse, aut per suos ministros, siue homines siue Angelos hominibus innotescat suum beneplacitum. Adfert quoq; eodem loco Bernhardus, vulgatam illā gnomen & sententiam: Siue Deus, siue homo vicarius man-

datum quodcuq; tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reuerentia defendendum, vbi tamen Deo contraria non præcipit homo. Non debemus nunc expectare miracula nec velle, vt Deus ipse personaliter nos alloquatur, & quæ faciēda nobis sunt ore suo iniungat: quia tempus illud iam præterit: Dum id necesse fuit Deus ipse in persona vt nobis loqueretur, nosq; erudiret descēdit. Vnde ait Apostolus Paulus: Nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: & Apostolus & Euangelista Ioannis: Vnigenitus filius qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Modo vero vult Deus, vt in fide viuamus & Superiorē Dei loco ducamus. S. Augustinus ait id nobis Deum in eo quod Cornelio Centurioni (de quo in Actis Apostolorum scribitur) contigit, aliquomodo designare voluisse. Erat hic Gentilis, at timens Deum, bonaq; opera, eleemosynas & orationes impigre exercebat. Hunc cum Dominus in veritatis viam reducere & veræ fidei asserere vellet; mittit ei Angelum qui ei dixit: Orationes tue & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam Dei & nunc accersi Simonē qui cognominatur Petrus, qui hospitatur apud quendam Simonem Coriariū, cuius est domus iuxta mare. Hic dicet tibi, quid te oporteat facere. Rogat ergo Augustin⁹: Numquid non illum poterat docere Angelus? cur ab eo iam ad illum misso eum nō est passus institui? Ac responderet: Ideo ad Petrū eum amandat, nec per se, nec per Angelos eum viam salutis docere voluit, sed per homines, vt sic hominem honoraret, & simul nos homini obedire, voluntatemque nostrā ei subiicere doceret: præsertim postquā ipse factus est homo, & nostri causa hominibus se subiicit, & obedientiam præstitit, Et erat subditus illis. Id ipsum & in Apostoli Pauli conuersione factum Sancti Patres obseruant. Etsi enim Christus in persona ei appareret, & ab eo rogaretur, Domine quid me vis facere? suam tamen ei ore suo voluntatem & quid fieri vellet declarare noluit, sed ad hominem eum amandat, à quo hoc ei de-

Deus modo per se, modo per alios aliquid homini præcipit. Heb. 1. 2. Ioan. 1. 18.

In Psal. 96.

Act. 10. 6. Deus Cornelii Centurionem per hominē, nō per Angelum fidē doceri voluit.

Luc. 2. 51.

Obediētia homini ex-

libita Deo ubi præstatur. lib. 3. de dispens. & præcept.



AA. 9. 7. Serm. 1. de conuers. S. Pauli. Christus Dominus per hominē S. Paulum fidei doctrina imbuit.

d. dicitur. Ingrederet, ait, civitatem & ibi dicitur tibi, quid te oporteat facere: Unde praclatē S. Bernhartus: O sapientia Dei suaviter vere, omnia disponens! eum cui tu loqueris, erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, ut socialis vita commendetur utilitas. Maximē, inquit Bernhartus: quia homini Deus aliquam auctoritatem conciliare vult, huncque illi honorem deferre, vt ceu Dei Vicarium eum habeamus, vocemque superioris, perinde ac vocem diuinam accipiamus.

Neq; vero propterea deterioris ipsi cōditionis sumus, quam illi, quos Deus ipse ore proprio olim est allocutus; quia imo sicut res fidei, quas non vidimus, credendo magis promeremur, quam si eas oculis ipsis cerneremus: Prout alias Christus ipse Thomā Apostolo dixit. Quia vidisti me Thomā, credidisti, beati qui non viderūt & crediderūt: pari modo in hac obedientia, qua superiori tamquam Deo obedi-mus, in ea velut in rebus fidei procedendo (praesupponendo, quidquid demū superior decernit, Dei ordinationem, decretum ac voluntatem esse) plus quodammodo meremur, plurisque id faciendum est, quam si ipsimet Christo eorum imperanti obediremus. Id ipsum & in Eleemosyna SS. Patres locum habere docent, & Redemptor ipse dum viueret ita esse pronuntiavit: Amen, ait, dico vobis, quādiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Perinde enim eleemosynam pauperulo cuidam erogata Deus remunerabitur tamquam si ea sibi collata esset. Notant praeterea Patres nonnulli eum, qui ex amore Christi, egeno stipēdat, plus quodammodo praestare & amorem magis testari, quam si ipsi Christo eā donaret: perinde ac plus praestat, amorēque suam erga amicum magis declarat is, qui ex amore illius aliquem de seruis eius benevole recipit, ac laute tractat, quam si ipsum amicum sic reciperet, & splendide haberet. Hoc namq; non videtur esse tantum, quod ipsa personae dignitas, valor & respectus amicitiae illud

Ioan. 20. 29. Maius est obedientia meritum, si homini propter Deum quam si ipsi Deo coram aliquid mandanti obedias.

Matt. 25. 40. Eleemosyna pauperi data perinde est, ac si Deo ipsi coram data esset.

meretur. Enim vero maius longē est dum amor ita late se extendit, vt amici causa omne, quod eius est, benigne complectatur, & tantam ei benevolentiam exhibeat, quanta in ipsi amico. Ita porro se res habet in obedientia, de qua sic loquitur Bonaventura. Sublimis quidam & altus obedientiae gradus est, cum exacte quis iussis, quae immediatē a Deo descendunt obedit; aliorum tamen quodāmodo is, quo homini paretur propter Deum; interdum quoque ipsa, quae propterea datur merces erit maior & meritū amplius. Dum enim homini quis propter Deum obsequitur, magis se in corde humiliat, propria voluntatem magis abnegat, magis quoque eam in diuinam resignat: sicut plus facit homo regio Ministri ex amore, Regis obediendo, quam si ipsi Regi obediret. Si Deas ipse in persona, quid tibi faciendum iniungeret, mirum sane non esset propterea & religiosa voluntate id te exquirat, quod in eius gratiam, homini tui similibes dias, & in signi tui similibes diatione te illi subicias, magni id faciendum & estimandum est.

Medium hoc, quo superiori paretur sicuti Christo, ad obedientiam virtutem assequendam pernecessarium est.

Medium hoc non considerandi Superioris, tamquam hominem sed ad eum respiciendi, cui in homine obeditur (qui est ipsemet Iesus Christus) non solum iuvat, vt melius maioriq; eū perfectione obediāmus, verum etiam absolute & praesente est ad obedientiam virtutem consequendam necessarium. Ad eū qui nō cogitabit, Deum esse, qui sibi hoc praecipit & fieri iubet, & qui non idcirco ipsum exequetur, nō solum in obedientia non sit futurus perfectus, sed ne bonus quidem obediens: at semper in hac virtute

Tract. de gradib. obedientiae. Aliter obedientiam gradum homini propter Deum parere.

Valde... tas obe... tia, qua... ri homi... persona... la super... respicit

Obedien... homini... qua bon... in facili... respicit

Ad perfect... obedientia... necessari... est in per... na iustit... rē Deo... agnoscim...

reluctar... 2. Gal. 3.8

virtute imperfectus & velut tiro futurus. Quod hoc loco practice, & ad oculum, ut dicunt, demonstrabimus, quod punctum hoc maxime sit substantiale & perinagni momenti. Nam si Superiorem consideres ut hominem scilicet, homo vnus alium & tu homo es. Vnde, licet Superior singulari sit sanctitate, prudentia, scientia præditus, dices, saltem homo est, omnia scire non potest, nec singulas que in quaque re sunt rationes nosse: in aliquo proinde errare & falli potest. Præterea si ut hominem cum intuearis, etiam dicere potes, eum, ut homines solent, & ut hominis est, particulares suos habere affectus & respectus posse, per quos ad magis in hoc quam in illud inclinandum moueatur: & tunc inde esse, ut non tam propitio bonoque oculo tuas quam alterius cuiuspiam res intueatur: Quando, quæ mandantur, ardua, difficilia ac sensuabitati tuæ repugnantia sunt, tunc potissime amor proprius, qui solers ac industrius est proxena subtilissimas quasdam & acutissimas in rem & commoditatem tuâ rationes ac mille contra obiectiones & partis contrariæ consultationes excogitabit. Vnde fiet, ut nunquã tuam ex toto sis voluntatẽ & intellectum subiungaturus & quietaturus. Nam tibi quas rationibus humanis opponas alia rationes humane nunquam deerunt. At si non consideres superiorem ut hominem erroribus ac miseriis obnoxium, sed eum, cui in homine obtæperas, respicias, ipsum inquam Christum Iesum, summam Patris æterni sapientiam, immensam bonitatem, caritatẽ infinitam, quem nosti nec falli posse, nec fallere velle; tunc demum omnes in contrarium difficultates cessant, rationes & iudicia evanescent, & homo ex toto resignatus manet. Nam rationi illi, Deus id vult, Deus id iubet, hæc est Dei voluntas, nihil est quod obiciatur, nec euerit ipsa potest. Vnde David Propheta aiebat: *Obmutui & non aperui os meum, ut de aduersis immisissis, Domine conquerer, quoniam scio quia tu se-*

*cisti, mihi que illa immisisti.* Si hoc modo in obediendo procederemus, quoniam mandata maiorum spiritu implemus, qua promptitudine & perfectione ipsis pareremus? Statim quippe ad vocem Superioris literam iam inchoatam imperfectam relinqueremus, nobis persuadentes hanc Christi vocem esse: quinimo magna nobis inciuilitas & mera rusticitas videretur post vocationem tergiversari, ac dicere, iam iam ab eo quamprimum eo me conferam: quomodo ite voluntatem nostram conformaremus, quomodo iudicium resignaremus? omnes per vnã hanc cogitationem difficultates quanto cyus tollerentur.

Hinc simul intelligitur solutio & responsio cuiusdam quæstionis, quæ huic proposito nostro mirifice quadrat: Vnde scilicet fiat, quod cum quis tanto tempore in Religione egerit, ac quotidie toties obediit, nondum tamen aliquẽ obedientiæ habitum acquisierit, nec hanc sit perfecte virtutem assecutus: cum tamen commune Philosophorum & Theologorum omnium sit axioma, virtutum habitus per ipsosmet illarum actus & exercitia comparari? Rei huius causa & simul dubii solutio est, quod habitus acquirantur per actus similes, qui per formalem ac particularem virtutis illius rationem sunt: hæc autem obedientia, de qua loquimur, virtus sit Religiosa, & quædam (ut dicunt Theologi) virtutis Religionis, quæ Deum, & diuinæ eius maiestatis cultum & honorem respicit, species. Iam quia ille cum obedit, Deum in Superiore pure non respicit, nec tam obedit, quia illa Dei voluntas est, quam ut vel Superiori placeat, vel aliquo apud alios sit loco, vel penitentia iungenda, vel correptionis infligenda meru, vel quod, quæ imperata sunt, ad mentem eius sunt, aut suauiter leniterque illi proposita, quæ denique ob alias id genus causas, propterea non sunt hi actus virtutis huius obedientiæ Religiosæ, quod formali & Religiosa

*Celerrima est obedientia, qua iuxta Superiore Deum agnoscat.*

*Cur in obedientia Religiosi multi etiam annis nehilã quãdem proficiant.*

*Obedientia religiosa est virtus religionis Deum respiciens.*

*Qui Deum in superiore non respicit, non exercet illum religiosam Obedientiam.*

*Valde nuda obedientia, quæ per hominis personam non superiore respicit.*

*Obediens homini quæ homini facile repugnat.*

*Obediens homini quæ Deo non potest reluctari.*

obedientia ratione careant. Quocirca si hoc modo procedat, obedientiæ virtutem nec est affectus, nec toto vitæ tempore vnquam assequetur: Politicam quidem, fateor obedientiam quandam habebit, (qualis & inter milites & in nauis, & in qualibet communitate & congregatione reperitur) vera tamen Religionis virtus non erit.

*Politica. tum est obedientia, qua quis homini quasi homini parat.*

*Lib. 5. c. 4. vita.*

*Obedientia religiosa naturam tollit, qui Dei personam à superiore remouet.*

Vnde S. P. N. dicebat, non tam obedire superiori nos debere, quod prudentia valeat, quod moribus lenis sit & placidus, quod aliis naturalibus donis instructissimus sit, quam quod Dei & Domini nostri vice fungatur, & locum suppleat. Si enim hinc recedas & in rationes illas humanas oculos conicias, totum obedientiæ robur elidi & deperdi, quinimo nec obedientiæ virtutem, nec actum religionis tam fore dicitabat, quia parimodo & in sæculo, viri alicuius prudentis, doctrina excellentis, ac longa rerum experientia edocti, opinionem sequi solet. Hoc scilicet cum hominibus viuere est non cum Deo. Quo autem magis ad rationes illas humanas respicias, earumque ductum sequeris, eo magis a Deo, & à vera obedientiæ virtute recedis; teque ad hominibus solum obediendum abiicis. Et hoc ipsum prosequens, Nequaquam nobis dispiciendum esse ait, num coquus nobis quid præcipiat, an domus totius superior, illene vel iste, quia non propter illos, sed propter Deum solummodo obedimus. Eadem ergo nos vult humilitate, promptitudine & resignatione officialibus subordinatis, qua superiori supremo obedire.

*Cap. 4. Exam. 29. regul. 38. summarii. Obediendū Deo in quocunq; superiore. 1. p. L. 1. cap. 28. Chron. minor.*

*S. Francis. aque nouitio as veteris.*

Ad hanc porro obedientiæ perfectionem peruenerat B. Franciscus, vt qui dicere solebat: Hanc mihi inter cæteras diuina bonitas gratiam contulit, quod tam prompte ac facile obedirem vnus horæ nouitio, si mihi in superiorē consignaretur, quam fratri cuiquam veterano & prudentia singulari prædico. exploratissimum scilicet ipse habebat, quomodo obediendum esset; ac proinde

non tam superioris personam quam Deo cui in illa obediebat, respiciebat. Dicebat adhuc idem S. Patriarcha. Quos superior, cui obsequimur, donorum naturalium & auctoritatis minus habet, eo quæ illi defertur obedientia, suo in genere perfectior est. Deoque acceptior. Atque hoc est, quod communiter doctorum, scilicet eum, qui coquo refectorii, stratori, ædituo ac reliquis officialibus inferioribus exacte & prout oportet, obedit; magis suam obedientiam tum patefacere, quam dum Ministro: & qui huic parer magis quam qui Rectori, vel Provinciali vel Generali: Et huius rei ratio est, quod hæc obedientia purius & magis propter Deum deferatur. In obedientia, qua supremo Præposito pares, fieri potest, vt te vel personæ ipsius respectus & auctoritas, vel ei complacendi gratificandique desiderium moueat, verum cum te Officialis alicuius subordinati imperio subdis, nulla alia re ad obediendum moueri videris, quam puro Dei amore.

In supradictorum quoque confirmationem addit P. N. eum qui integre subceretque officialibus subordinatis non obedit, nec reliquis superioribus obsecuturum. Vera namque obedientia, vt ante demonstratum est, non personam eius, cui obedit, sed Deum propter quem & eui in omnibus obedit considerat. Et qui huiusmodi est, ei formalis veræ obedientiæ ratio deest. Nam si pure propter Deum obediret, etiam officialibus subordinatis & subalternis qui hac in parte Dei viæ funguntur, obediret. Quandoquidem verò his non obedit, signum est, eum, dum maioribus superioribus obedit, non propter Deum, sed ob respectus aliquos humanos, obedire: itaque obedientia eius nec perfecta, nec Religiosa erit.

*ramo superiorior parat. bat. Eoperfectior est obedientia, quo hominis magis obediunt. Dicitur propter Deum paratur.*

*Cap. 4. Exam. 29.*

*Vera obedientia non hominem, sed Deum, propter quem obedit heparat. Obediendū Deo in quocunq; superiore. Obediendū Deo in quocunq; superiore. Obediendū Deo in quocunq; superiore.*



## CAPVT XIII.

De aliis eximiiis bonis, quæ in hoc superioriori, tanquam Christo Domino, obediendi modo continentur.

TUR.

Obediens  
propter Deum  
simul à  
Deo gratia  
ad exequen-  
dam opus  
accipit.

Deus obe-  
dienti pro-  
pter se vi-  
ret ad bene-  
merendum  
sufficit.

PRæter id quod dictum est, alia eaque singularia in hoc obedientiæ modo, quo superiori quasi Christo Iesu, & non velut homini paretur, & quo superior tanquã dominus ipse consideratur, bona comprehenduntur. Primum sit, hæc obediendi ratione singulare nos robur & fiduciam magnam concipere, haud difficulter ea quæ inunguntur exequendi, & quam felicissimè ad exitum deducendi. Hæc enim est inter ea, quæ Deus, & quæ homines præcipiunt, differentia, quod hi sæpè præcipiant, ea quæ executori mandare haud facillè possumus, & ad ea quæ imperat exequenda, nec robur nec vires nec potentiam suppedient. Deus autem nihil præcipiat, quia id facillè præstari queat, simul etiam vires & potentiam ad iussa faciendâ & adimplendâ subministrat.

Porrò hic in Religione singulari quodam modo, hæc animi fortitudine, & in Deum fiducia opus habemus, utpote in qua ad magna, ardua, & laboriosa vocati sumus. Proinde ad in hisce animo non concidendum permultum confert, simul etiam animos & fiduciam suggerit considerare, id mihi à Deo Optimo Maximo injungi, eumque cum tali me officio & ministerio applicuerit, mihi concessurum quod præcipit. Atque id eodè vna de maximis consolationibus, quibus se, qui in Indias aut alias laboriosas expeditiones amandantur, medijs in laboribus & periculis, tam mari quàm terra occurrentibus, & tam spiritualibus, quàm corporalibus solantur, est hæc: Tu me Domine huic expeditioni applicuisti, tu mihi eam feliciter fac suc-

cedere: tuus sum ego, saluum me fac. Ps. 118. 94.  
Hoc, inquit Chrysostomus, common- Kem. 34.  
strare nobis & declarare tacitè Redemptor noster Iesus voluit, dum discipulos suos ad prædicandum, mundumque in viam veritatis reducendum mittens, eis ait, Ecce ego mitto vos: perinde ac si Luc. 10. 2.  
diceret: Estote, vos debiles, & infirmi Obedientes  
sitis, inimici verò potentes, & validi, propter De-  
pericula quoque evidentia; non est um à Deo  
quod timeatis, aut animo concidatis, mittuntur.  
propterea quod me mittente, me iubente proficiscamini. Ecce ego vos mitto, ego vos ab omnibus malis, & aduersis, qui ingruere queant, casibus tuebor, deque omnibus inimicis vestris victoriam faciam reportare. Hæc vnica discipulorum Christi in omnibus eorum laboribus & periculis, fuit consolatio, ut etiam esse debet nostra in omnibus munitis, quæ suscipimus, atque ad eodè in omnibus rebus, quæ à superiore nobis præscribentur: Deus me mittit, Deus isthuc Superioris  
mandatū  
mihi iubet, ipse ad hoc mihi vires elar- est velut  
gietur. Abacuc Prophetæ mandat Deus, Dei missio.  
ut quod messoribus suis præparat prandium, Danieli in lacum leonum conjecto, in Babylonem deferreret; qui cum diceret, Domino Babylonem non vidi, & la-  
cum nescio; ecce arripit eum Angelus in vno crine capitis, & sublatum per aera in lacum sistit. Ut hinc discamus, quia Deus facilitate & promptitudine succurrat, & opituletur in ijs quæ imperat.

Præterea hæc, qua superiori tanquam Christo obeditur, obedientia continuum quoddam est ad Dei voluntatem semper faciendam exercitium: ita ut per hoc quis amore Dei perpetuo sue consensus incedere, & continua velut in oratione agere queat. Optima namque & perutilis oratio & optimus in Dei præsentia iugiter ambulandi modus est, cum quis in hoc se assidue exercet, ut Dei voluntatem faciat, inque eo voluptatem sentit & delectationem.

Ad hæc qui hoc modo in obediendo Vna illi lu-  
procedit, minimè curat hoc cene vel il- bido parere  
lud sibi inungatur; aliud quippe non Deo.

spectat, quam vt, quod sibi mandatum est exequendo Dei sui voluntatem faciat. Atque hie eius est cibus, voluptas, & vnica in omnibus, quæ agit, delectatio.

*Pace magna gaudet.*

Insuper, qui in superiore Deum considerat, seque jam in Dei manus traditum esse, nec non ab eo regi ac gubernari se credit, mira animi pace gaudet, nihil designans animo aut definiens, imò nec curans, quid de se futurum sit, (*In pace in ipsum dormiam & requiescam*) quia in fidas se bonasque manus consignauit.

*Psal. 49.*

*Psal. 22. 1.*

*Dominus regit me & nihil mihi deerit:* certus sum aliqd nihil de me statutum iri, quam quod ipse voluerit: atqui ipse aliud non vult, quam quod optimum est.

*Præstantia huius exercitii.*

Quam multa item sibi bona ac diuitias in superiore contemplari assueceremus, atque in animum penitus inducere, cum Deo & non cum hominibus viuere. Vesteranus quidam Pater alias dicebat virginti & amplius annos se jam in Religione vixisse, & interea haud dum intellexisse, quid esset, obedire tanquam Christo, & quasi qui Deo seruit & non hominibus: & tu te in fortè intelligere credes quod ipsum & legis & sapientis refecti audieris? sed id non sufficit: nec esse est, vt ad vsum & praxim id, eò modo quo diximus reuocare nouerimus, vt hac ratione virtutis huius perfectionem assequamur, omniaque hæc quæ commemorauimus bona percipiamus.

*Sed labore ad id opus.*

Quæ tunc petere autem hæc contra superiores murmura Deus detestetur, quæque vt propriam injuriam hanc ducat, poterit e magnis & extraordinarijs flagellis castigationibusque, quibus in ea animaduertent, colligere legimus quippe Gores, Dashan & Abiron, quia contra Moisen & Aaronem murmurabant, impetumque populi eos sibi arrogare festuosè distabant, horrendo quodam modo a vindice fuisse castigatos. Terra quippe sub pedibus dehiscens, eos absorbit, & 31 viuos vna cum vxoribus, tabernaculis & vniuersa substantia ad inferna transmiserit: quin & alios ducentos & quinquaginta viros, qui ijs assenserant, ignis egressus à Domino deuorauit. Obseruat curiosè D. Thomas grauius Deum & atrocius animaduertisse in illos, qui super-

idem in vtroque asserto militat ratio; & pari modo Christus de Priore, quo de secundo dixit: *Qui vos audit me audit, qui vos spernit, me spernit.* Apostolus autem ad Romanos scribens, hanc rationem assignat: *Quia non est potestas nisi à Deo quicumque, autem potestati & decreto superiorum resistit, Dei ordinationi resistit.* Plus e rimad huius rei exempla in S. Scriptura legitur est. Cum Israelitæ contra Moisen & Aaron, quos illis Deus in superiores dederat, murmurarent, quod in deserto non haberent, quod comederent, prætereret que eos Agypto exiisse; sic eos Moyses & Aaron sunt allocuti. *Audisti murmur vestrum contra Dominum: nos verò quid sumus, quia inuiscitastis contra nos: nec contra nos est murmur vestrum: sed contra Dominum.* Rursus cum aduersus Samuelem ijdem Israelitæ murmurarent, ac Regem ad aliarum gentium imitationem, peterent, ait Deus Samueli: *Non te abiecerunt sed me ne regnem super eos.* Hoc item in sensu passim declaratur illud Isaia: *Nunquid parum vobis, esse molestos hominibus, quos Deus misit, vt vos regant & gubernent, neque satis parum id est, sed multum: quia molesti estis Deo meo: quia Deo hæc fit injuria; eamque ipse velut propriam habet & vindicabit.*

Quæ tunc petere autem hæc contra superiores murmura Deus detestetur, quæque vt propriam injuriam hanc ducat, poterit e magnis & extraordinarijs flagellis castigationibusque, quibus in ea animaduertent, colligere legimus quippe Gores, Dashan & Abiron, quia contra Moisen & Aaronem murmurabant, impetumque populi eos sibi arrogare festuosè distabant, horrendo quodam modo a vindice fuisse castigatos. Terra quippe sub pedibus dehiscens, eos absorbit, & 31 viuos vna cum vxoribus, tabernaculis & vniuersa substantia ad inferna transmiserit: quin & alios ducentos & quinquaginta viros, qui ijs assenserant, ignis egressus à Domino deuorauit. Obseruat curiosè D. Thomas grauius Deum & atrocius animaduertisse in illos, qui super-

CAPIT. XIV.

*Injuriam, quæ superiori irrogatur, & contra eum conceptam murmuracionem Deus tanquam propriam reputat.*

*A contra-rio.*

Sicuti dum superiori obedimus, obedi- mus & honorem deferimus Deo, quæ superior representat, & cuius locum occupat, ita, dum aliquam superiori injuriam & contumeliam irrogamus, ea qualiscunque demum sit, irrogatur Deo. Ea-

Quæ tunc petere autem hæc contra superiores murmura Deus detestetur, quæque vt propriam injuriam hanc ducat, poterit e magnis & extraordinarijs flagellis castigationibusque, quibus in ea animaduertent, colligere legimus quippe Gores, Dashan & Abiron, quia contra Moisen & Aaronem murmurabant, impetumque populi eos sibi arrogare festuosè distabant, horrendo quodam modo a vindice fuisse castigatos. Terra quippe sub pedibus dehiscens, eos absorbit, & 31 viuos vna cum vxoribus, tabernaculis & vniuersa substantia ad inferna transmiserit: quin & alios ducentos & quinquaginta viros, qui ijs assenserant, ignis egressus à Domino deuorauit. Obseruat curiosè D. Thomas grauius Deum & atrocius animaduertisse in illos, qui super-



1. Reg. 24.  
5.

Parce fa-  
me supe-  
riorum.

Gregor. in  
Registr. lib.  
12. 31.

Exod. 22.  
28.  
Dius non  
detrahes.

Murmur  
famam de-  
terit supe-  
riorum.

Heb. 12. 15.

Lenia etiã

postea penituisse, & doluisse, Percussit, inquit, cor suum David, eò quod abscidisset oram chlamydis Saul; pari modo, inquit, ille Pontifex, quilibet bonus subditus, qui Christum Dominum in superiore agnoscit, facere debet, nec linguæ suæ nouacula ejus vestem præscindere auctere: sed, si interdum vel ex incuria, vel infirmitate vel præcipiti aliqua passione impellente, aliquam ejus perfectionem commemorando proferat, statim ad seipsum, Davidis exemplo reflexione facta, indolere & compungi, quod vestis superioris oram contingere sit ausus, etsi alioquin imperfectio parua sit & minuta. Et adnectit commuæ illud Pontificum dictum, Facta superiorum oris gladio ferienda non sunt; quamuis reprehendenda videantur: nam qui ea & faciunt, & fieri jubent, Dei locum & vicem suppleant. Atque ideo ipse Dominus olim præcepit: Dius non detrahes. Deos ecce eos nuncupat, & ut tales coli vult, & honorari. Addit insuper, quod dictum alibi, non injuriam solum Deo & superiori per hoc à murmurante fieri, verum etiam subdito, apud quem isthæc murmuratio profertur, non parum damni inferri: hoc namque pacto superioris auctoritatem deterrit, & bonam opinionem & æstimationem, quam alter de eo habebat diminuit; & in causa est, ut ab eo fiat alienior, & amoris affectus intepescat.

Quare sit ut obedientiæ auctoritas & robur summo perè eneruetur: atque id esse causa solet, cur alius ille nullum sit fructum collecturus ex eo quod superior illi dicet aut faciet: quod est, illi januam ad omnem profectum, qui superioris adminiculo parandus est, occludere. Quamobrem, quocunque rem modo intueamur, serio ab hoc nobis caueamus oportet, ne tantum bonum per nos interuertatur, juxta illud Apostoli, Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illam inquinentur multi.

Est autem hic sedulo aduigilandum,

etiam in rebus leuibus & paruis: neque enim leue & paruum erit superiori amoris, æstimationem, opinionem, fiduciam, quam tertius ille de eo habebat, derogare, quod ex hujusmodi murmurationibus & oblocutionibus sequi solet. Atque hoc est, quod maximè in illis spectandum est, non tantum utrum id quod dicitur, ex se graue sit vel leue.

## CAPVT XV.

*Obedientia non excludit, quo minus quid superiori à subdito possit proponi, & quis in proponendo modus seruandus sit.*

NON solum vitiosum non est, vel imperfectio, superiori suas rationes, proponere, verum etiam majoris perfectionis: Imo malum foret suo eas tempore non proponere. Vnde id etiam nos particulari quadam regula, signanter facere præcipimur: ut nimia sollicitudo in iis quæ ad corpus pertinet, reprehensibilis est: ita cura moderata tuenda ad diuinum obsequium valetudinis ac virium corporis laude digna, & ab omnibus adhibenda est: & ea de causa cum animaduuerterint aliquid sibi nocere, vel aliquid aliud necessarium esse, circa victum, vestitum, habitationem, officium, aut exercitationem, & sic de aliis rebus, admo-neant omnes ea de re superiorem, vel quem ad id superior constituerit. Non sine ratione hanc nobis regulam S. N. P. præscripsit. Licet enim verum sit præcipuam rerum ad valetudinem corporis spectantium curam, atque adeo in suo modo totam ad superiores pertinere debere; quia, tamen homines sunt, non Angeli, ac proinde scire nequeunt, utrum aliqua re, præter ea, quæ in communi omnibus præbentur, ipse priuati-

uatim opus habeas, omniumque particularitatum non possunt recordari; hinc necesse te est, ijs hac in parte aliquatenus opitulari, hanc ipsis in mentem & memoriam reducendo, ut eam queant procurare. Sed videndum hic, ut eò, quò oportet modo id ipsum proponatur; quia periculum est, ne se amor proprius ac iudicium aliquando admisceant: proinde ut in hoc sine vilo scrupulo & securè procedamus, duo seruari oportere, Beatus Pater ait: *Primum, ut antequam ad Superiorem quid referant, se adorandum recipiant, & post orationem si senserint rem deferendam ad Superiorem, id faciant.*

Non id ita intelligendum, quasi tibi salutationes aliquot Angelicæ antecitanda sint, ac deinde ex abrupto proponendum, quod in mentem inopinato veniet: sed per eam quam antè propositionem fieri vult orationem intelligit, ut primum tecum ipse in quiete perpendas & examines. Num ad maiorem Dei gloriam sit futurum, istud proponere, vel num in eo te ipsum quæras. Nam si posteriori hoc intento moneri te sentis, minimè res erit proponenda: at si in maiorem Domini Dei fore gloriam credas, Superiori eam proponere ne dubites.

Alterum quod spectandum monet, est. *Ut cum verbo aut scripto brevis (ne excidat memoria) Superiori rem exposuerint, & totam curam rei exposita relinquunt: & quidquid ille statuerit, optimum ducant, nec contendere aut urgere per se vel alium (sive concedatur, quod petitur sive non) pergant, quandoquidem sibi persuadere debent, id magis expedire ad divinum obsequium, ac suum maius bonum, quod Superiori re intellecta visum fuerit.*

Adeò ut tam antè quam postquam rem proposueris & repræsentaris, magnam quandam præferre indifferentiam debeas, non solum quoad ipsam executionem, ut videlicet rem, de qua agitur æquanimitè vel concessam admittas,

Rodriguez exercit. pars 3.

vel negatam dimittas, verum etiam in id, tanquam melius ducendo & existimando, quod Superior circa eam decreverit.

Præcipuum quod in hac propositione spectandum venit, est, ut adeo indifferens quis sit in eo quod petit, ut æquè contentus & quietus sit, siue id concedatur, siue negetur. Atque hinc liquidò patebit, purene Dei gloriam, an vero se ipsum quæserit. Nam si Dei voluntatem & gloriam pure quæsit, gaudebit omni eò, quodeunque demum Superior decerneret: cum jam prænorit hanc Dei voluntatem esse, ore Superioris declaratam.

At si, dum petita negantur, in animo conqueritur, reluctatur, & murmurat; signum est eum indifferenter se non habuisse, nec pure in ijs Deum, sed se ipsum & proprias comoditates spectasse. Nam ideo animo dejectus est, & turbatus in torsus, quia petitorum non est factus compos.

Proinde id potissimum quis ex ea oratione, quam ante rei declarationem instituit, elicere debet, videlicet, ut ita se ad quilibet, quod à Superiore respondebitur, indifferentem ostendat, ut perinde se habeat, siue res postulata sibi concedatur, siue denegetur. Atque hæc est optima, quam adferre quis queat hanc propositionem faciens dispositio: nam ita fiet, ut tam eum delectatura & satisfactura sit denegatio, quam concessio. Consultum quoque foret, ut, cum postulata jam conceduntur; reflexione ad se facta, videat, num si sibi denegata fuissent, æquè contentus fuisset: id namque valdè bonum signum erit, quare tunc quietus & securus esse potest, se in rei concessione non suam, sed pure Dei Opt. Max. voluntatem facere.

Dico, ergo hoc modo rem aliquam Superiori proponere, adeo non obedientiæ perfectioni aduersari (cum indifferentiam & resignationem non excludat) ut maiorem etiam perfectionem ac mortificationem patefaciat, ipsum vero non

Aa

propo-

*Rationes  
suas celare,  
culpabile,  
esse potest.*

proponere (præterquam quod inobedi-  
entia sit, signanter & directè regulæ præ-  
missæ repugnans) imperfectionem esse  
contra se re quapiam opus habere; & Su-  
periori id non declarat; sed sic secum ra-  
tiocinatur: si hoc mihi detur, bene  
habet; si minus etiam bene: atque  
id fortasse putabit, mortificationis spe-  
ciem, vel patiendi desiderium esse, ali-  
ud tamen non est, quam mera immorti-  
ficatio & voluntas non patiendi, ma-  
iorem namque difficultatem & animi re-  
pugnantiam sentit in eo ad Superio-  
rem referendo & declarando, quam  
in patiendo eo, quod patitur, credens  
nimirum à Superiore habendum se, vt  
hominem de se, suisque commoditati-  
bus, nimio perè laborantem. Id quo-  
que interdum est, immortificatio e ca-  
rentia indifferentiæ promanans: dum sic  
apud se reputat: Nuper nescio, quid Su-  
periori meo proposui; ipse verò ad eò id  
mihi non concessit, vt etiam præfractè  
& durè responderit, vnde mecum strui,  
ex inde cum amplius, non aude; quid ab  
eo petiturus, nisi dum plane eo carere ne-  
queo. Omnia verò hæc inde ortum ha-  
bent, quod indifferenter te in decla-  
rando non geras, nec satis tibi constan-  
tiæ aut virtutis sit ad negantis vultum  
verbaque sustinenda, ideoque pati  
rem maui, quam proponere. Con-  
sideremus hic oportet, tum demonis  
fraudem, tum propriæ nostræ volunta-  
tis tobur, vt potè quæ facit, vt eam,  
quam habemus necessitatem e propria  
voluntate pati velimus, imo & pati  
malimus, quam ad Superiorem eam  
referre, quod vereamur, ne id quod  
petimus, nobis denegetur. Quod et-  
iam in amoris proprii, & propriorum no-  
strorum commodorum reuoluntate ac ma-  
teria error insignis est & cæcitas. Quia,  
demus, ipsum nobis à Superiore nega-  
tum iri, & prout tunc tibi singis pesti-  
mum postulationis tuæ successum fore;  
an non tamen melius foret, id-

*Via volun-  
tatis pro-  
pria.*

ipsum quod modo pateris, tunc exo-  
bedientia & Deo volente, quam e pro-  
pria tua voluntate (vt iam pateris) pa-  
ti? Certum est, quod sic. Idque eo et-  
iam magis, quod nigne tibi ex eo meri-  
tum accederet, quod ipsum propolueris,  
& regulam tuam seruaueris: (e quo la-  
nè tibi non parum boni sequeretur) nec il-  
læ tibi timendæ essent inconuenientia,  
quæ postquam rem propolueris, ex ea  
consequi possent: illa quippe tunc non  
tibi annumerabuntur, vt annumerarentur,  
si ipsam non propolueris, sed ratio-  
nibus, tum Superioris, tum Dei, qui te  
per illum regit & gubernat, adscriben-  
tur. Vt autem omnia hæc inconuenien-  
tia caueantur, & ab omni, quæ in eo no-  
bis occurrere possent, difficultate & con-  
fusione liberemur, B. Pater nobis regu-  
lam quandam particularem circa hoc tu-  
lit. Qui enim facit, quod per Regulam  
suam facere iubetur, quid est, quod ti-  
meat, quid est ob quod erubescat? Supe-  
riori sanè displicere non potest, sed sum-  
moperè placere, quod regulæ quis suæ  
exactus sit obseruator. Ad hæc rei huius  
vltus & praxis, quæ in societate tam com-  
munis & ordinaria est, vt nimirum etiam  
in rebus minutissimis ad Superiorem re-  
curratur, hoc ipsum per facile reddit, tu  
proinde vide, ne per tuam id tibi immor-  
tificationem difficile fiat.

Vniuersa huius materiæ cardo in eo  
vertitur, vt ea qua oportet indifferentia  
& resignatione, res Superiore propona-  
tur: quod ipsum vberius paulo jam est  
demonstrandum. Qui ergo quid pro-  
ponere volet, videat oportet, ne aliquam  
antè determinationem, ac velut præ-  
dicium faciat, cogitans, id ipsum optimum  
ac conuenientissimum esse: hoc namque  
caussa erit, cur postea in quietetur ac ten-  
teretur, si secus ac purarar, eueniat. Sed  
semper ad ea mente dubia, ac velut in æ-  
quilibrio posita magna cum iudicii in-  
differentia Superioris resolutionem ac  
determinationem expectans: ita fiet, vt  
quodcumque demum Superior decernat,  
ei acquiescat, & in eo penitus conquies-  
cat.

Simile.

est. Ac veluti, dum discipulus aliquis  
 præceptorem adit, speculativi cujusdam  
 conceptus ac dubij resolutionem postu-  
 laturus, ea, quam accipit, responsio-  
 ne contentus & quietus manet; quod  
 adierit, velut discipulus, & cum du-  
 bio, eum, qui suus magister est; ita-  
 que id velut verum, ac genuinam du-  
 bij sui solutionem admittit: Pari mo-  
 do dubia sua practica, quæ sibi interi-  
 dum occurrunt bonus obediens Superi-  
 ori proponere debet; incertus scilicet  
 ac dubitans, utrum magis conveniat,  
 & non magis in hæc, quam in illam  
 partem propendens; usque dum Superi-  
 or ipse declarat, quid sequi & fieri o-  
 porteat; atque istud habere, ut optimum  
 & certissimum, nec non, ut tale ipsum se-  
 qui, eoque magis contentus esse. Adeo,  
 ut in oratione, quam ante propositionem  
 quis instituit prædeterminare non  
 debeat, hoc vel illud ad Dei gloriam con-  
 veniens esse; sed duntaxat statuere,  
 par & conveniens esse ipsum Superiori  
 declarare, in eoque proponendo sibi per-  
 suadere, non se ipsum se, sed tutam Dei  
 gloriam querere; interim tamen semper  
 anceps & irresolutus manere; nam res  
 in seipsa contentens sit, an non; donec  
 postea Superior resolvat ac determi-  
 net.

Præsum  
magni mo-  
menti.

Est hoc, quam maxime notandum,  
 hinc namque & bona propositio & ani-  
 mi illa tranquillitas, quæ ex eo quodcum-  
 que Superior respondebit, sequitur, pro-  
 fusus dependet. Et quoniam res hæc tam  
 frequens & vitata hic in Religione est,  
 permagni refert eam, prout oportet, fac-  
 cere nosse; & maximum esset Religio-  
 nis detrimentum, & in primis dolendum,  
 si in ea re in tantum degeneraremus, vix  
 ut quidquam Superiores subditis hodie  
 negare possint, quin statim inde amari-  
 tudines, differentias; & querelæ sequan-  
 tur, quasi non diligantur, quin imo sibi  
 persuadeant, & fortasse obloquendo  
 murmurandoque palam dicant, Superi-  
 orem rigidum ac durum esse, nec ulli  
 velle condescendere. Profecto si æqua-

nimiter ferimus, nobis à Patribus nostris  
 naturalibus multa, quæ ab ipsis petimus,  
 negari; ita ut propterea eos ceu seneros  
 non sugillemus, aut de debito ipsis a-  
 more quidquam remittamus; & qui-  
 dem tum, cum propriæ voluntati bellum  
 inducere, aut de nobis ipsis victoriam  
 refectre non propositum fuit; multo sane  
 hæc nos æquius erit erga Patres nostros  
 spirituales benevolentiam ostendere; &  
 quidem modo, cum propriam volunta-  
 tem frangere & curiæcere profitemur. A-  
 pud præcos Religiosos moris erat, ut  
 quando data opera, subditis Superiores  
 petita qualibet negarent, essi hæc alio-  
 quin sine villo suo incommodo & damno  
 possent concedere; eo duntaxat fine, ut  
 illos in mortificatione exercerent; &  
 petitorum negationem equanimiter fer-  
 re assuescerent. Subditi vero, quæ ipsis  
 voluntatis pessumdanda occasio offerre-  
 batur; æquamente & hilari, ex nimis  
 profectus in spiritu desiderio tam admit-  
 tebant.

Simile.

Veteræ co-  
nobitarum  
mos.

Quid ergo foret, si non solum hæc ve-  
 rum etiam id, quod nobis minime con-  
 venit; hodie nobis negari non posset,  
 quin statim aliquæ inde amaritudines &  
 querimonie orirentur? Quid etiam, si in  
 causa id foret, ut Superiores interdum  
 subditorum voluntati condescendere  
 cogerentur, petita illis majoris mali evi-  
 tandi gratia, concedendo? Quod profes-  
 to, ut ante diximus, Religioso apprimè  
 timendum est.

Cap. 4.

Ut porro isthæc propositio majori per-  
 fectione instituaturn, ea, quam diximus  
 indifferentiæ & resignationis non interius  
 tantum homini habenda, verum etiam  
 exterius verbis, & ipsa proponendi mo-  
 do patefacienda est; ut nimirum verba  
 desideris respondeant, & id quod exte-  
 rius est interiori operi præster. Atque il-  
 le demum bonus proponendi modus est,  
 qui interiorem, quæ in animo latet, in-  
 differentiam & resignationem declarat;  
 & quod eam magis declarat, eo erit perfe-  
 ctior. Si quis autem ita rem ad Superiorem  
 referret, ut ac hinc quidem inteligeret, quo

Indifferen-  
tia etiã hæc  
foris exhibenda.

proponens inclinet, sed ratione subditi-  
 jam audita apud se dispiciat, quid fieri  
 conueniat, esset hæc optima proponendi  
 ratio. Hinc porrò id facili negotio  
 intelligitur. Regula quædam provincialis sic  
 habet. *In proponenda re de qua deliberandum est cum consultoribus, ut  
 in ea liberè id quod sentiunt deprimant,  
 in neutram partem animi sui propensionem  
 ostendat, ne Consultoribus declinandi in eam  
 partem detur occasio, sed quisque liberius  
 in Domino suam sententiam aperiat.* Hæc  
 autem & Superiori optima quid proponendi  
 est ratio; nimirum id verbis adeo apertis  
 & simplicibus proponere, ut vix ipse  
 superior intelligat, quoniam mente propen-  
 das; ne id fortè in causa sit, cur postu-  
 latis tuis, infirmitatis tuæ ratione habita  
 condescendat; sed dispiciat ac videat,  
 quid hic à parte rei conuenientius sit,  
 nullo ad tuam deurgentiam ac propensionem  
 respectu habito.

*Exemplum indifférentia hu-  
 ius.* Duo præclara hujusce rei exempla  
 in Euangelio habemus: primum est mo-  
 dus ille & formula, quæ filio suo caris-  
 simo Deipara mater, in nuptiis illis ad  
 quas fuerant inuitati vini defectum de-  
 clarauit; dicens, *Vinum non habent.*  
 Non ait, Prouide, Domine, huic defectui  
 (potes namque) ac supple, ne spon-  
 si pudore suffundantur; solum simplici-  
 ter & nude ipsam necessitatem repræ-  
 sentat.

*Secundum exemplum.* Alterum est modus ille, quo Maria &  
 Martha fratris sui Lazari inualetudinem  
 Redemptori significarunt: Miserunt nam-  
 que per nuntium ad eum litteras, quarum  
 hæc erat summa: *Domine, ecce quem  
 amas infirmatur.* Vnde bene super il-  
 lum locum, sic notat Sanctus Augusti-  
 nus: *Non dixerunt, Veni: amanti enim  
 tantummodo nunciandum fuit. Non au-  
 se sunt dicere, Veni & sana: non ausè  
 sunt dicere. Ibi iube, & hic fiet, ut  
 Centurio; sed tantum Domine, ecce,  
 quem amas, infirmatur, sufficis ut no-  
 ueris, non enim amas & deseris.* Hoc ergo  
 modo nostra nos postulata Superiori a-

perire oportet, puta verbis tam clatis &  
 simplicibus, ut necessitatem declarent,  
 non autem quid ipsi desideremus, neu  
 quò inclinemus. Atque ita securi &  
 certi erimus, nobis Superiorem non con-  
 descendere, neu nos ipsos nos quære-  
 re.

Hunc proponendi modum expressè  
 nobis in Constitutionibus Beatus Pa-  
 rens noster assignat, de infirmis & ægris  
 agens, qui aliquid mundi clima valetu-  
 dini suæ obesse sentiunt. Ait ergo æ-  
 grum hunc loci mutationem quærere  
 non debere, neu aliquam huc propensio-  
 nem ostendere; sed suam duntaxat in-  
 firmitatem & inualitudinem, nec non ad  
 necessaria ministeria obeunda ineptitu-  
 dinem declarare; reliquum verò Su-  
 periori debere relinquere. Hic ita-  
 que tunc dispiciat oportet, num futu-  
 rum sit expediens alià eum mittere, ubi  
 plus sit fructus meliori vtens sanitate,  
 facturus; vel num è contra major Dei  
 futura sit gloria hoc in loco eum mane-  
 re, esto minus, atque etiam nihil pro-  
 fus; agat, quia fortasse id illi in particu-  
 lari expedientius erit. Si ergo in re,  
 cujus tantoperè nostra videtur interesse,  
 tantam Beatus Pater indifferentiam  
 & resignationem exigit, ut non modò  
 nos loci mutationem petere, verum etiam  
 ullam ad eandem animi inclinatio-  
 nem ostendere nolit, quam petet in re-  
 bus alijs, quæ minoris sunt momenti?  
 Quoniam vero subinde rem nec possu-  
 mus; nec scimus proponere, quin faci-  
 lè Superior intelligat, quid desire-  
 mus, & quoniam propendamus; vti-  
 le & laudabile imprimis est id, quòd  
 usurpatur à nonnullis nempe vt post-  
 quam dilucidè & simpliciter, rem pro-  
 posuere, superiorem ex animo rogent,  
 nullam prorsus, ut sui commodi, dele-  
 ctationisque, sed tantum majoris Dei  
 obsequij ac gloriæ rationem habeat;  
 declarantes ei; insigne sibi quòd hoc  
 beneficium collatum iri, ac maximo id  
 solatio fore, quòd Dei se in hoc volun-  
 tatem

3. p. Conf.  
 c. 2. lit. G.

ip. Co.  
 1. 2. 1.  
 regul.  
 sum.

1. 2. 1.  
 regul.  
 sum.

Ser.  
 in C.

tatem facere intelligant; & e contra maximo cordolio & amaritudini, si cum suo ipsorum nosse desiderio morem velle gerere, quod in eo suam ipsorum, non Dei, nec superioris, voluntatem facturi viderentur.

## CAPVT XVI.

De nimia de iis, quæ ad corpus spectant solitudine: & quanto opere in his omnis fugienda sit singularitas.

*47. Constit. 1. 2. 1. 1. & regul. 46. summarii.*  
Sicut B. P. N. laude dignam esse ait moderatam ad diuinum obsequium, valetudinis ac virium corporis curam, ita quoque dicit, nimiam sollicitudinem in iis quæ ad corpus pertinent, reprehensibilem esse. Quoniam verò de primo membro iam locuti sumus, ideo hic iam agemus de secundo. Omnibus quidem in rebus perdifficile est seruare posse medium; maximè tamen & imprimis in hac circa corpus & valetudinem nostram solitudine: proprius namque nostri ipsorum egregius est rei huius curator & paratius, atque ideo quam primum peritum medicum agit, suggeritque hoc officere pectori, illud stomacho, hoc lædi caput, illo oculos, atque ita, sub prætextu necessitatis, sæpe numero insinuare se solet sensualitas & lauitia.

*Serm. 30. in Cantica.*  
Præclare hac de re differens S. Bernardus acius inuehitur in eos, qui nimio opere de corporis valetudine sunt solliciti, & per eius conseruandæ speciem, ciborum quædam effingunt discrimina, quos Hippocratis & Galeni ait potius discipulos videri quam Christi. Hæ namque ciborum exceptiones, differentia & proprietates non in Euangelio, non in vniuersa sacra scriptura, sed in medicorum aphorismis traduntur: Legumina, inquit, ventosa sunt: caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, potum aqua non sustinet peccus, caules nutriunt me-

lancholiam, cholera porri accendunt, pisces de stagno aut de lutosa aqua mea penitus complexionibus non congruunt. Quale est hoc, ut in totis stuuis, agris, hortis, cellariis reperiri vix possit quid comedas. Puta, queso, monachum te esse, non medicum, nec de complexionibus iudicandum, sed de professione. Quatuor autem egregias, eaque apprime practicas, rationes eo loco Sanctus Bernhartus assignat, ob quas communitatem sequi & omnem singularitatem fugere conuenientissimum sit. Parce, inquit, obsecro, primum quidem quieti tue, singularitates quippe illæ magnam secum trahunt inquietudinem ut subinde homo sic apud se disquirere debeat: Mihi ne, quod peto, dabitur, vel negabitur, iam si detur, an non dandum sit ægre & illibenter? & esto mihi detur id, ad tempus differatur, & exspectare cogor; & si forte semel datur, sæpe & ut plurimum non datur. Quanta, in hoc inquietudo consistat, nemo nouit, nisi qui eam experitur? communibus verò contentum esse posse magnam causat quietem: Secundo Parce labori ministrantium. Vide enim qualem in hoc laborem & molestiam crees coquo, refectorii curatori, nec non menæ ministris, dum eos omnes occupas, & ut tibi vni faciant satis eundo redeundoque sollicitos discursare facis. Itaque ab hoc onere & molestia libera. Tertio, Parce grauamini domus. Considera inquam tuis te singularitibus domui valde onerosum & grauem esse: nam commune & ordinarium pro omnibus iam paratum est: & hoc quidem sine vilo prorsus grauamine & onere fit, at tui vnus extra ordinem phantasmatis appetitibus & particulatibus non necessariis morem gerere, permolestum domui est & fastidiosum. Quarto, Parce conscientia, conscientia dico non tua, sed alterius, fratris videlicet tibi assidentis, & data comedentis, quem tua tu in cibo singularitate scandalizas: etenim illi occasionem das interius de te murmurandi, & te ut delicatulum & molliculū culpandi: vel

di. vel si forte iste non iudicabit, quod his te non opus habere: in animo Superiorem discauit ac murmurabit, nec non illos quorum id erat curare, eo quod quæ tibi necessaria sunt, ea minime procurent.

Atqui, inquit Bernardus, quod hac in parte faciunt, D. Pauli exemplo excusare & purgare volunt, ut qui discipulum suum Timotheum sic bibere vinum iubet: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Quibus ipse respondet primo; Aduertant, ait, nec Paulum hoc consilium sibi usurpare, sed dare alteri, neque alium illum has sibi delicias captasse, sed has illi nec procuranti nec petenti vltro concedi: tu vero delicias & singularitatem tibi procuras & petis. Vnde maxime, inquit, suspicor ac vereor, ne prudentia carnis sub specie discretionis irrepit, & mera sit sensuafitas, quod esse putas necessitatem. Secundo, aduertant hi, inquit, Paulum non cum Religioso agere, qualis tu es, sed cum Episcopo, qualis Timotheus erat, cuius vita & boni valetudo tunc, nempe sub initium Ecclesiæ tam necessaria erat. *Da mihi alterum Timotheum,* inquit, *& ego cibo eum si vis, etiam viro fluído & potu balsamo.* Et simul addit, *Id te saltem verbo admonitum esse, ut si tibi ista auctoritas Apostoli placet de bibendo vino, Moiseo, quod illa adiuuata non præsumitur.*

Epistol. ad Eusebium.

Ephes. 5. 18.

Sanctus Hieronymus in Epistola ad Eusebium, quæ de custodia virginittatis est, primum eius custodiendæ præceptum & remedium esse ait, vino abstinere: *Sponsa Christi vinum frigiat ut venenum.* Est hæc gnomo imprimis notanda, vitio consentanea illi Pauli hæc. *In quo est luxuria.* Et subnectit mox D. Hieronymus, *Hæc a iuoribus adolescentiam prima arina sunt demoniorum. Non sit avaritia, quatinus insiat superbia, delectat ambitio. Vinum & adolescentia duplex incendiium voluptatis. Quid oleum flamma aduicimus: quid ardentis corpusculo fomenta ignium ministramus? Ut autem ad propo-*

stram materiam reuertamur aliud nihil hoc loco Religiosis inculcare volumus, quam quod a SS. Basilio a, Bernardo b, Bonauentura c, & alijs, & iam serio inculcatur, nimirum vt communibus quæ in Religione passim vsurpantur, contenti esse, in nulla autem re, quoad licerit, singulares esse velle assuescamus. Vt porro hoc melius vobis persuaderetur, satis sane erat considerare, hoc pacto nos à multis inquietudinibus, amaritudinibus, multisque iudicijs cum de nobis ipsis, tum de alijs, vti antè diximus liberari. Imò verò vel sola nostri proprii commodi causa, vt nimirum in Religione quietè gauderemus, & contenti essemus, ipsum serio procurare nos oporteret: esto alioquin aliquod in eo incommodum subeundum esset. Hoc namque plaris est, & præponderat omnifratu, qui è singularitatibus illis nobis queat obtingere. Potissime vero huc impelli & emoueri deberemus, quod hac ratione fratres nostros valde simus edificaturi, magna Superiores læntia affecturi, D E O denique summo opere placituri.

Est hoc autem imprimis notandum: est enim doctrina valde practicabilis, & apprime proficua. Inter maxima, quæ in Religione quis Deo deferre potest obsequia & sacrificia, inter maximas optimasque corporis asperitates & mortificationes tum erus maiestati acceptissimas, tum animæ vtilissimas, fratresque maxime edificantes, non postremum meo iudicio locum obrinet, si ita, totum vitæ tempus in Religione traducat, nihil vt particulare in ea habeat, & ad finem vsque in sancta hac abstinentia & integritate maneat, communem Religionis rigorem, in omnibus obseruando, & communi omnium cibo, vestitu & opere semper contentus, nullum sibi priuilegium, exemptionem, aut singularitatem ambiendo. Cum porro aliqua tibi necessario subeunda sit asperitas, aliquod mortificationis exercitium vsurpandum, hæc, præcipua tua sit pœ-

fit poenitentia ac mortificatio. Hinc Sancti Patres, & spiritualis vite formatores asserunt, alias extraordinem austeritates taliter temperandas ac moderandas esse, vt tibi semper ad hoc, ceu ad omnium precipuum & caput, vires suppet. nt. Parui quippe tuas Superior flagellationes, & cilicij gestationes ducet, si postea te communibus & ordinariis rebus, quibus ceteri vruntur, contentum non esse comperiet, sed proprias in vestitu, cubiculo, aliisque in rebus necessariis commoditates ac delicias sectari: En tibi ergo hic poenitentiam quamdam, ad quam faciendam tum plenam facultatem habes, & quam te facere Superiores gaudebunt, quam denique ipse sine vilo euascescendi periculo suscipere potes: quia nullam sic videris poenitentiam facere: nec aduertunt alii: vtrum te mortifices; ac ne. Est deinde hac vna ex optimis, Deoque gratissimis, quas inire austeritates potes. Simplex quoddam & commune id vite genus esse videtur, contra D E O tamen singulare est, & solida securaque impiis perfectio & sanctitas.

Contra nihil est Religioni damnosius & quod prauidetur magis, quam si qui in illam singularitates, privilegia, & quasdam a communi vita exceptiones introducere, & sibi arrogare incipiant, quocumque demum id praerextu fiat & titulo etiam vt ipsi quidem videntur, aequissimo. Porro id ita verum est, vt S. Bonaventura hoc inter precipuas repositis remissionisque in Religione disciplinae causas auerterat non dubitet. Esto, inquit, diutius in ea egeris, multumque laboraris, magnopere tamen per hoc illi nocet: qui enim postea, Religioni nomen dant, interiorum virtutum tuam no vident, nec quid quantumque ante eorum aduentum laboraris, considerant, sed solum in exemplum, quod in praesens in regulari obseruantia illis das, oculos coniciunt: in qua seniores & veteranos praere sibi ac

praerucere nouitii ac tirones vellent: & sicuti, quoad ingressum in Religionem fuere primi, ita etiam in Regularu eius obseruantia primos esse, in hac vis qui eum nouo Deo seruiendi, se uote Religionem incuat, ducatum praestando, & exemplo praerucendo. Si autem secus illos agere nouitii comperiuat, vel scandalizantur, vel eorum exemplum quam primum alloctari, incipiunt, ad eorum imitationem, interpedendo. Egregie hoc intellexit S. N. P. Vnde vt ingens, quod in oculis qui poterat, dampnum praeruceret, inter alia quae rogari iubet eos, qui Societati dare nomen & in eam admitti volunt etiam hoc annumerat, *An contenti futuri sint eodem atque alii modo in Collegio agere, nullisque privilegiis aut prerogatiuis minimum omnium qui in eo fuerint antea, omnem sui curam Superiori relinquendo.* Imprimis autem hoc perit vult ab his, qui litterati & in Religione viri magni & eminentes futuri sunt. In illis quippe aliquod esse videtur periculum posse, ne quas sibi singularitates & exemptiones arrogare velint. Non vident autem, qui huiusmodi sunt, quantum hae via communitari, etiam alioquin in rebus minutis detrimenti creent. Statim namque ecce tibi alius, qui non minus se laborasse, & tantum re illa opus habere putat, quantum prior ille, idem sibi vult concedi: deinde & tertius, qui etiam paulo minorem eius necessitatem habet, mox & quartus; atque inde fit, vt disciplinae Religioza vigor paulatim decidat, & pessum eat. Haec de causa id hominum genus D. Bernardus vocat vnionis diuifores ac destructores, ac pacis hostes. Consultius sane & melius esset, vt non praedicares, & id genus negotia non curares, quam vt has tibi singularitates atque exemptiones arrogares, quia plus per has destruis, quam per aliud illud construis.

Ideo nos hac in parte S. P. praemunit, & omnes a Societate exceptiones & singularitates nimis quam procul abesse debere

Cap. 7.  
Examini

Exceptio-  
nes a So-  
cietate ex-  
clusae S.  
P.N.

Bonaui. de  
informat.  
mutior.  
cap. 9.

Singulari-  
tatis & pri-  
uilegia a vi-  
taci communi  
sibi sumere,  
et causa  
magna dis-  
solutionis  
regularum  
etc.  
In quest.  
circa regul.  
19. de in-  
format. no-  
uitor. c. 9.

debere monet, ne ad eas sectandas occasionem esse debere, quod diu in ea quis vixerit, aut nales veteranus sit, aut quod in Academia doceat, aut ad populū concionetur; aut denique alias Superiorem egerit. Verum hoc fundamentum nobis semper præ oculis habendum, videlicet, non magis quempiam sibi in Societate nocere posse, quam quod occasione det, è qua alij socii haud ægre intelligāt, eum propterea, quod aut Veteranus aut Professor, aut Concionator, &c. sit, exemptiones aliquas & priuilegia sibi ambire, & velle vt sibi extra ordinē, & præter communem aliorum vsum quid in rebus necessariis concedatur: Seniorum & aliis doctiorum in Societate est, magis fratres laos omnibus in rebus ædificare, & suo disciplinā Religiosam exemplo, tum conseruare, tum apud alios promouere, humilioribus se conformando.

Rom. 12. 16

*Non alta sapientes sed humilibus consentientes. Huic vsui scilicet deseruire literæ debent, & diuturnioria Religiosa ita vita.*

## CAPVT XVII.

*Respondetur obiectioni & scrupulo dicentis, quod homini sua valetudinis habenda sit ratio.*

Quoniam vero nulla re magis, & nullo æquiori titulo ad ambiendas aliquas particularitates moueri solemus, quam ipsa, qua ad valetudini seruiendū & vitam conseruandam teneri videmur, obligatione; hinc vt huic quaestioni faciamus satis, quædam hic afferemus, quæ circa eam vulgo Doctores tradūt. Notāt primo ( & est communis omnium doctrina) aliud esse, seipsum de facto interficere, vel data opera vitam abbreviare, hūc in finem aliquid assumendo & faciendo aliud, nolle (illicitum hoc enim est & peccatum grauissimum) aliud vero esse, de valetudine

*Aliud est, de facto & ex proposito vitam abbreviare: in finem aliquid assumendo & faciendo aliud, nolle (illicitum hoc enim est & peccatum grauissimum) aliud vero esse, de valetudine*

& vita conseruanda non laborare, & hanc proiungere nolle: quia adeo hoc non illicitum, vt etiam licitum esse censent. Nemo quippe tenetur curare, vt vitam vel producat vel conseruet, delicatioribus ad hoc cibis, aliisque rebus extraordinariis vtendo: vt nec tenetur viuere & commorari in locis salubrioribus, etsi alioqui diutius & maiori in sanitate sibi se victurum nosset. Non item tenetur cibos salubriores, & complexionis suæ conuenientiores procurare, etsi pro certo sciret per hos se victurum & diutius & sanius. Certum id est & euident: qui enim secus diceret, omnia is cum Ecclesiæ, tum Religiosorum institutorum, ieiunia, abstinentias, & austeritates condemnaret & euerteteret. Imo verò Theologis & Sanctis Patribus asserentibus, reprehensionem vt plurimum subiaceret, ac præsertim in Religiosis hominibus huiusmodi delicias consecrari. Ne quidem dum quis iam infirmus est, tenetur exquisita, valde pretiosa ac sumptuosa, ad vitam conseruandam medicamenta conquirere, vt nec medicos raros & peritiores: imo omnia hæc in Religioso, qui humilitatem & paupertatem proficitur, reprehendenda sunt: satis eum est vulgaria, communia & facilia, quæ vt plurimum conuenientia sunt, media adhibere: nam, cum vita ac valetudo corporis non nisi bonum temporale & transitorium sit, & vitæ ac salutis animæ respectu, exigui momenti, hinc ad plura nos, quam ad hoc, noluit Deus obligare. Hinc non solum ab eo, quod extraordinarium, & exquisitum, licet abstinere, & aliquid auferre, verum etiam ab eo, quod commune & ordinarium. Sic videmus Religiosos & Dei seruos, id de alimento suo, somno, commoditatibus & tractatione corporis detrahere, quod & alii communiter vsurpant & ipsi licite vsurpare possent. Et hoc ipsis non modò vt licitum permittimus, verum etiam vt sanctum laudamus; esto, hoc valetudini suæ noxium ac detrimentosum esse,

esse, & propterea breuioris se vite futu-  
ros sciant, quemadmodum est non licitum  
modo, sed & magnæ virtutis indi-  
cium, ac meriti seges, pro proximi non  
anima solum, verum etiam pro vita eius  
temporali mortis se periculo exponere,  
& vitam temporalem prodigere, vti re  
ipsa præstant, qui pestifera lue alioue  
contagioso morbo infectis inseruiunt &  
medentur: pari modo licitum, laudabi-  
le ac multæ virtutis est, ad, propterea ani-  
mæ mortificationis fructu, succurrendum,  
exiguose vite periculo exponere  
aut sanitatem corporalem modice lae-  
dere. Si quis, vt pannum aliquem sibi com-  
paret, idque ad familiam commode a-  
lendandam, & honoris aliquantum com-  
parandum, mari se committere audeat,  
in Belgium vel Indiam nauiget, laborio-  
sas ducat noctes, & dies etiam laborio-  
siores, cum notabili suæ sanitatis detri-  
mento & euidenti vite periculo, atque  
id etiam, vt licitum ei concedamus;  
quanto magis id homini licitum, lauda-  
bile & sanctum erit, ad spiritualem pro-  
priae animæ sanitatem, vt sic caro spiri-  
tui subiciatur & pareat, ne quam, contra  
ipsum, rebellionem moueat, & aliquam  
traditionem moliat? Atque hoc de-  
mum esse dicimus, pœnitentiam facere.  
Id vero si aufertur, omnes prope, qua-  
in Dei Ecclesia vsurpantur, pœnitentias  
tollere, & esse foret.

*Quærit quis* Quærit in super in scholis suis Theo-  
*per medi-* logs, num alicui seruo Dei è colicis tor-  
*conam re-* minibus, vel stomacho grauissimè labo-  
*re, nolle* ranti, aut vulnus magnum dolorem af-  
*ferens* ferens habenti, liceat nolle curam aut  
*ferens ex* sibi medicinam fieri, sed ipsum ex Chri-  
*di amore.* sti amore pati, dummodo mortis peri-  
*Sanct. in* culum non sit?

*Cast. 22.* Respondent licitum id esse, & adfe-  
*157. ar. 1.* runt ad hoc probandum exemplum S.  
*Agatha c.* Agathæ, ad quam cum S. Petrus in figura  
*1. n. 41.* cuiusdam senis, venisset, eius præte-  
ctas à tyranno mamillas curaturus, eas  
sibi restitui noluit, dicens, *Quia medici-*  
*nam carnalem corpori meo nunquam exhibi-*  
*bit.* Adducunt quoq; ad hoc alia multo-

*Rodriquez, exercit. pars 2.*

rum spiritualium & perfectorum homi-  
num exempla, qui colicos vel stomachi  
dolores patienter ferunt, nullum sibi cõ-  
tra eos remedium adhiberi patientes, quo  
carnem mortificent, ac spiritui subijerant,  
dolores, passionemq; Domini quadan-  
teus sentiant; itaq; eius participes sint,  
in quibus etiam doloribus mire hilares  
& contenti sunt, mirificeq; inde profici-  
unt. Adhæc, vt appareat non tanti sani-  
tatem & vitam esse, vt de ea procuranda  
ac conservanda, vt nonnulli censent, la-  
borare nos oporteat, hunc Theologi ca-  
sum ponunt: Verſatur, inquit, quis in  
præsentissimo moriendi periculo, nisi il-  
li pes aut brachium præcindatur; qua-  
runt itaq; num membrum illud sibi rese-  
cari pati tenebitur? Et dicunt, quod non:  
& ad hoc propositum adferunt illud quod  
simili in casu alius ille olim ait, *Non est* *Plutarch.*  
*tanto dolore digna salus & vita.* Tradunt *in Maria.*  
præterea scholastici, neminem medici-  
nas vt vita sua prolongetur adhibere te-  
neri, esto norit, eam, iis non adhibitis  
etiam abbreviandam, v. g. Dicentibus  
medicis, vt singulis mensibus vel annis  
catapotia purgandis humoribus sumas,  
hæc aut illa medicamina vsurpet, caute-  
rium sibi hac in parte vel illa iniuri sinat,  
minime auscultare teneretur, etsi de cõ-  
cilio mori deberet. Adduntia super, et-  
iam si quis sciat, se vinum vel purum, vel  
niue infrigidarum ac dilutum bibendo,  
breuioris vite futurum, non teneri sub  
peccato mortali, vinum vel niuem omite-  
tere. Iam hæc propositio nostro adapte-  
mus. Si, vt gula satisfaciunt, vt frigidum  
bibant, vt lapidas quasdam & delicatas  
lautitias comedant, vel alius id genus de-  
licis gaudeant, homines de sanitate sua  
conseruanda vel de vita producenda ma-  
gno opere solliciti non sunt, nec vllam rei  
huius rationem habent, nec eos propter  
ea ipsi condemnamus; cur tantam sani-  
tatis valetudinisque suæ rationem Reli-  
giosus habeat, vt ob imaginariam per-  
suasionem, qua hoc illi credat obfutu-  
rum, illud vero plus profuturum, regu-  
larum obseruantiam proculcet? Et vt de-

*Si licet se-*  
*culari com-*  
*moda qua-*  
*dam reu-*  
*tere ad si-*  
*tam longius*  
*extenden-*  
*dum, id et-*  
*iam magis*  
*religioso.*

*bb mus,*

mus, non inanem id imaginationem, sed sinceram veritatem esse, hanc quæso necessitatem, & quod, inde ei consecuturum est, commodum (quod etiam valde incertum est, & potest alia bona in contrarium esse ratio) in vna rutila lance, inquietudinem vero & turbulam tam propriam quam alienam, & malum quod fratribus datur exemplum, & quæ hinc sequantur incommoda, in altera ponamus; videbimus, quam hæc præ illis infinite plus sint ponderatura; quod mundani faciunt & tu fortasse etiam sapius fecisti, vt gulæ satisfaciant & voluptatula saporis fruuntur; an non idte æquum erit facere ad vitam Religiosam viuendam, ad communitatem sequendam, ad scandalum, malumque exemplum, quod fratribus per singularitates & delicias tuas dares, cuitandum?

Hoc saltem hinc colligimus, hominem ad singularitates has & commoda procuranda, minime obligari. Quantum ad scrupulum spectat, securus esse potes. nullam hinc eius habendi occasionem esse, esto etiam minus tibi præberetur, quam tum præbetur, cum vix quidquam præbetur, & deterrime tibi fit, tam cum bene vales, quam cum aegeres, esto etiam aliquod sanitatis detrimentum ideo patiaris: sed melius te facturum, & maiorem perfectionem fore, si quid patiaris, & hoc vt pœnitentiam suscipias, quam si delicias & commoda tua æstim procures, & quod maior tui ratio non haberetur, nec tanti, quanti faciendum te putas, fortassis conquerere. Non vult enim Deus, vt tantopere de valetudine & sanitate solliciti simus. Vnde S. Bernardus illud Christi: *Qui soluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam*, exponens, ait, Hippocrates eiusque sequaces docent, quomodo vita in hoc mundo conseruetur; Epicurus amare voluptates, magnaue contentione quilibet delicias sectari, ac Christus Iesus Re-

demptor noster, vitam & animam perdere, delicias & voluptates corporis contemnere & præ animæ bono, minimi ducere. Tum iam vide, quemnam ex hisce Magistris sequi velis; vtrem Christi an vero Hippocratis & Galeni discipulus esse malis. Quibus addere ipsi poterimus, experientia docente videre, nos, eos, qui delicatuli & singulares sunt, vt plurimum malo affecto & languido esse corpore, & aduersa plerumque valetudine conflictari, & non raro per ea ipsa media sanitatem deterrere, per quæ eam stabilire putant; & diuerso eos, qui Deo superiorique confisi, communitatem sequuntur, & rebus omnibus se accommodant, vegeto sanoque in Religione esse corpore, & athletica quadam firmitate gaudere.

Castianus hic aliud obseruatu dignum notat. Esse videlicet quosdam, qui nonnullas sibi singularitates præberi cupiunt, non tam quod iis opus habeant, quam ex auctoritate quadam, præsumptione sui, fastu & superbia, volunt namque maiorem sui, quam aliorum rationem haberi, & hac prerogatiua ab aliis distingui, eo, quod veterani sunt Consonatores, Professores, & Magistri scholares. Et hi, inquit Castianus, vt plurimum, nec valde spirituales sunt, nec virtutibus conspicui.

Videmus, quippe ait, & legimus prius illos Patres, qui stellarum instar in Ecclesia Dei, disciplina Religiosæ obseruantia resplendere, magnos communitatis amicos, singularitatum omnium inimicos fuisse: & hos, nostrum est, imitari.

Non hinc tamen efficere volumus anxie se hominem retinere & cohibere debere à proponendo superioribus suis id, quo opus habebit. Certum namque est in magna familia semper esse aliquos, qui rebus aliquibus particularibus indigent: parem namque omnes habere valetudinem nec possunt, nec æquales adferre corporis vires. Vnde id etiam omnes norint oportet, nemoque

Serm. 30.  
in Cantic.

Hippocrates docet  
Sicut dicitur  
vt. Christus  
perdere.

Lab. 6. de  
instit. re-  
num. 1. 23.  
Singulari-  
tates sibi  
quosdam  
procurant  
ex factis.

berm. 1. de  
ait. 8.  
Cassus. cord

moque ex ijs, quae diximus, occasionem de alio ferius diiudicandi sumat, sed vt dum aliquem singularitates & p̄ aemulias nonnullas vsurpare videbit, has ei pernecessarias esse credat, eique ac infirmitati illius compatiatur. Noli, inquit Bernardus imitari quosdam, qui cum condolere & compati proximo debent, ei inuident. *Vides, ait, hoc alter quisquam, & forsatis incipies inuidere, cui condolere debueras. Hinc accidis, & saepe beatifices eum in corde tuo ea de re, & de miserum se ille repus at, molesto ferens necessitatem suam, & quod communitatem sequi non possit: quod profecto magis ipsum cruciat, quam ipsa, quam patitur, infirmitas.*

Quemadmodum nec inuidere aus, nec murmurare, quin eodolere aus ei, cui quod magis aegrotat, plura & pretiosiora medicamenta praebentur: ita si tu prout oportet, intelligeres, quam haec illi singularitas grauis & amara sit, tantum abest, vt ei hanc inuideres, vt compatereris potius, Deoque ingentes gratias ageres, quod tu plus cibi, somni, vestium, commoditatum opus non habeas, sed communitatem sequi valeas & communia tibi satis esse possint.

Et addit, Bernardus, eum qui singularitates alijs subministrari solitas curiose considerat, easque oculo huido inuenitur, satis ostendere, cogit rationes nimis quam abiectas esse & sui cordis affectus totos in sensualitatem & delicias ferri.

Concludit demum vir sanctus, in quo & ego materiam hanc concludere possum: Non id propterea inquit, dico fratres mei quod de aliquopiam vestrum hac in parte in p̄ aens conque endi occasionem habeam, sed necessarium mihi visum fuit vos huius rei commonere & praueire, quod inter vos aliqui tenerae & delicatae complexionis sint, quibuscum vel ratione aetatis, vel infirmitatis ac debilitatis, aliquatenus dispensandum sit.

Sed Deo gratias ago, quod vestrum multos videam tam rerum suarum satagentes, tam de in via perfectionis progrediendo sollicitos, tam denique a cogitationibus huiusce terrenis & sensualibus remotos, vt nulla debilitum & necessitatem habentium, inter quos agunt, ratione habita, nec in singularitates eorum oculos conijciant, semper ad seipos eosdem condeant, seque ipsos identidem inuident & incipient, peruersum habentes, se esse, qui minime omnium praesent. Vnde omnes se & Superiores & meliores existimant, Secundum illud Apostoli conuium, *Superiores sibi inuicem arbutantes.*

Addit tandem & aliud consilium, dicens consultum esse vt non tam respiciendo eos, qui particularitatibus his opus habent, nec ad illas reflectendo in vnum atque alterum ex ijs qui maiorem domi feruorem praesent ac meliori exemplo collucet, oculos conijciamus, eosque pro viribus studeamus imitari? Ac simul refert, quid sibi in quodam e suis fratribus contigerit, & quo se mirifice scribit fuisse delectatum.

Venit ad eum summo mane monachus laicus, & ad eius pedes prostratus exclamat, Vx mihi pater, quia hac nocte in Matutinis triginta in vno fratrum virtutes enumeravi & consideravi, quarum ne vnam quidem iam me reperio.

Laudabile ergo exercitium est, fratrum nostrorum virtutes considerare & inueniri. Atque is, sermonis huius mei, inquit, fructus: nimirum serper in alijs virtutum ipsorum notare excellentiam, non autem imperfectiones vel defectus, & e contra in nobis, non quod praesumptionis & inactendis sed quod verae humilitationis nobis esse potest occasio, spectare.

Quid enim refert te magis quam alium laborare & ieiunare posse, si ille te praecellat virtutibus, si inquam maiorem te habeat humilitatem patientiam & caritatem? quid item ad rem

bb s facit

Bernard.  
Sibi supra.

Virtutes in  
alijs confi-  
deranda,  
defectus &  
in nobis.

facit, non tantum eum posse ieiunare vel laborare quantum tu? Quare ait in posterum in fratribus tuis magis attende ad bona quæ habent, & tu non habes, bonum vero, quod tibi ipse habere videris noli intruere, sed esto magis sollicitus, ut feias, quid tibi ut ad perfectionem pertingas, desit. Ita fiet, ut in humilitate, nos & caritate firmus conseruaturi, & in Religione plurimum profectus facturi.

## CAPVT XVIII.

In quo ea que iam dicta sunt, exemplis stabiluntur.

Hieron. p.  
latus lib. 3.  
de bono fr.  
sus Relig.  
c. 16.

Rabandus princeps, in Gallia vir, qui illustri miraculo ad Religionem vocatus est, cum in ea Religiosa vita asperitate, utpote lauro vitæ assuetus, grauius ferre cepisset, Abbas quidam, qui tunc erat nomine Porcarius, indulgentia quadam separatos ei cibos paulo commodiores, complexionique eius conuenientiores, præberi iubebat: quibus tamen ille quo magis utebatur, eo indies tenuior graciliorque fiebat. Itaque accidit, ut quadam die dum fratres reliqui communi mensa, arido scilicet pane & fabis vescerentur, videre sibi visus sit duos senes, alterum caluum, cui binæ clauis è collo pendebant, alterum habitu monachum, qui crystallinam pixidem manu gestabat. Hi toto cœnulo circumeuntes vnicuique monacho, nescio quid edulij è vase illo imperiebant, Rabandum solum ita prætereuntes, ut etiam se uero ac potius subitoto vultu eum intrerentur. Ille tamen ex eius, qui proxime assidebat parti neula aliquid suffuratus, ut illud gustauit, visa est illi eius suauitas omnium ciborum quos vnquam in vita sua etiam sæculari comedisset, suauitatem longe antecellere.

Quod visum cum tertio iam contigisset, ad Abbatem accessit, diligenter inquisiuit quibã essent hi duo senes. Inscellexit Abbas facile, alterum eorum Pe-

trum Apostolum esse, in cuius tutela erat monasterium, alterum autem Honoratum Monasterij auctorem: causa autem cur ipsi vni illa cœta communis negaretur, eam esse, quod communem aliorum seueritatem non sequeretur, Quod audiens Rabandus, animo confirmato ad omnem eius vitæ disciplinam perferendam, multo eam faciliorem & leniorem reperit, quam antea putasset: ac paulo post eosdem sanctos vidit, qui sibi quoque perinde ac alijs, de illo tam suauis cibo tribuerent, quo incredibiliter ad omnem laborem ac duritiam Religionis confirmatus est.

Simile huic exemplum refert Casar, Lib. 7. Dial. 4. rarius, atq; in ordine Cisterciensi quemdam fuisse, magis veste quam vitæ & operibus monachum, qui quod medicinam calleret, per Prouincias discurrebat, vix vnquam nisi in præcipuis festiuitatibus, ad Monasterium reuertens. Hic in quadam Beatissimæ Virginis festiuitate, cum staret cum alijs ad psallendum, ipsa Sancta Dei Genitrix, multa claritate circumfusa, eorum ipso vidente intrauit, & de pixide quam manu gestabat, electuarium per cochleari hauriens, singulis in os immittebat. Ad ipsum vero veniens, & pertransiens dicebat: Tu electuario meo opus non habes, quia medicus es, & plurimas tibi impendis consolationes. Ille inde conterritus, culpam suam agnouit. In illo tempore non nisi per obedientiam coactus, de monasterio egredi consensit, & ab omni sensuali consolatione abstinuit. In proxima ergo solennitate deipara, prout ante fecerat, ad famulos suos recreandos veniens, cum ad illum ordinem venisset, gressum figit, & ait. Quia mores cortexisti, tua medicamenta meis posthabens, ecce de meo electuario sicuti cæteris, tibi imperior.

De quo ut gustauit mox tantum dulcedinis & deuotionis accepit, ut deinceps stabilis in congregatione maneret & omnia carnis commoda tanquam sterco-  
ra reputaret. Electuarium enim illud gratia

gratia deuotionis erat, cuius dulcedine labor omnis vertitur in delicias.

lib. 4. Dial.  
180.

Venit, inquit idem Casarius ad Gonnobium Claravallense Clericus quidam, delicatiori vitæ generi assuetus, qui cum panem conuentus, qui tunc temporis lais vilis erat, abho reide, atque ex ipsa apprehensione, quod is sibi comedendus esset, animi deliquium pati videretur, nocte quadam Saluator IESVS ei per visum apparuit, panis quo fratres vescebantur, frustrum manu tenens, quem ei porrigens ait, Comede panem hunc. Cui cum Nouitius responderet, Nequaquam vesci potui pane hordeaceo. CHRISTVS vulnere lateris sui panem eundem intinxit, & porrectum comedere iussit. De quo cum gustasset, factus est sicut mel dulcis in ore eius. Ab illo enim tempore panem ac reliquos cibos communis, quos prius vix tangere potuit, magna cum delectatione & sapore comedit.

p. 1. lib. 1. c.  
11.  
Chron. S.  
Francisci.

In Chronicis Minorum, vbi sit mentio de celebri illo Capitulo, quod a storicis cognominatum est (eo quod culicula fratrum in agris constructa & storicis abinvicem separata, singula essent) & ad quod quinque prope fratrum milia conuenere, & cui item S. Dominicus interfuit, legimus, tantum tunc temporis sanctorum illorum Religiosorum feruorem, & poenitentiae studium fuisse, vt non tam calearibus, quam frenis opus haberent. Nam cum S. Franciscus intellexisset, multos eorum thoraces & loriceas squamatas & circulos ferreos ad nudam carnem gestare, atque inde non paucos morbum contraxisse, scieratque id asperitatis genus impedimento esse, quominus prout oportebat, orationi insistere, & ministeria Religiosa obire possent, atque adeo nonnullos inde emori, in virtute Sanctæ obedientiae mandauit, vt quotquot thoraces & orbis illos feratos gestarent, depositos eos ad se deferrent, & ecce, quingenta tam loriceæ

quam circuli ferrei, inuenta sunt. Cum ergo hoc in feruore ordo indies procederet, & fratres eius Capitulo indicto, de illius boni conseruatione, ac progressu tractarent, calidus fuit B. Fr. reuelatum, eadem amones aliam, in eius ruinam, quodam in Nofodochio, quod inter Portuenculam & Assisium situm erat, congregationem celebrare, ad quam vno de viginti demonum millia & amplius conuenerant. In qua cum variis variis tum S. Patri Francisco, tum eius ordini & sequacibus oppugnandis atque expugnandis, artes & consilia proponerent, tandem quidam te turba demon, cæteris vafrior & generosior, tale consilium dedit: Sanctus hic Pater Franciscus eiusque sectatores, tanto feruore mundum ac mundana fugiunt & abominantur, tamque contente ardeat, que Deum cæli diligunt, orationi vacat, corpora atterunt, vt in præsens patrum aut nihil omnia contra eos vestra valitura sint molimina, quare auctor vobis sum, vt ne nunc adeo casto vos labore fatigetur, sed patienter expectemus, donec Franciscus ex hac vita sublato, maior fratrum numerus, tum namque adolecentes quosdam nullo perfectionis zelo succensus, senes honoribus conspicuos, nobiles, delicatulos, Doctores ob doctrinam arrogantes, atque alios debiliore valetudinis in eum ingredi faciemus. Hi deinde ad Religionis nomen & honorem conseruandum, eamque adaugendam passim quolibet admittent. Hac demum via eos ad sui ipsorum & rerum mundanarum amorem, ad scientiarum desiderium, ad ambitionem pertrahemus, tuncque dilatam vindictam de iis sumere fas erit, multos eorum sub potestatem & ius nostrum redigendo. Placuit omnibus vafrem hocce & astutum consilium, & expectare aliquantulum satius visum fuit, quam modo inani, cum certa spe fructus, labore ludare.

# TRACTATUS SEXTVS.

## De obseruantia Regularum.

### CAPVT I.

*Quam insigne Dei beneficium sit & gratia quod nos Regulis quibusdam obuallarit ac communiert.*



**I**NTER alia quæ nobis in Religione Deus Opt. Max. conlulit beneficia, non vltimum id est, quod tam multis nos Regulis & sanctis monitis & instructionibus communiat, & velut circumcingat, vt hæc ratione ab inimicorum nostrorum violentia tutiores simus & munitiores. Vnde non inseite à Sanctis Patribus consilia Euangelica, ciuitatis cuiusdam antemurali & vallo extimo assimilantur: nam sicuti illa tunc magis custodita & munita est, cum non solum murum habet, sed & antemurale, (licet enim hoc ab inimicis diffingatur, & ad terram deiiciatur, vincendus iis adhuc superest murus intimus, qui eos arceat & excludit) ita & duplici muro Religionis muniuntur & circumcinguntur.

*Regula & alia sunt & propugnacula Religioforum.*

*Isaia 26. 1.*

*Vrbs fortitudinis nostre Sion, soluator ponetur in ea murus & antemurale. Primo namque nos fortissimo & inexpugnabili legis ac mandatorum suorum muro, deinde & alio exteriori vallo, vel antemurali, regulis inquam & constitutionibus Religionis communit & cingit, vt, dum hostes nos impereant, (vt pote quibuscum nobis inge & perpetuum certamen est) esto summum non-*

nisi aliquid ex hoc antemurali frangant & deiiciant, primarius tamen legis & mandato: um Dei murus integer semper maneat, & nos salui & incolumes. Non exigua sane Dei gratia est, quod tentatio à qua impugnaris, ad summum non nisi paruam aliquam regulam te faciat infringere, cuius violatio ne ad veniale quidem peccatum pertingat, & quod modo in Religione etiam maioris facias illam violare, quam forte in sæculo fecisses graua peccata consciscere.

Vnde liquido patebit, quam grauis sit pusillanimum nonnullorum in Religione vitientium error, qui dum regulas aliquas vident transgredi, & imperfectiones nonnullas committere, statim sibi persuadent, propterea quod hoc modo semper imperfectionis via cespitant & inquietantur se melius longe sacros, si in sæculo viuerent, quam in Religione tot imperfectionibus scaterent.

Est hæc grauis quædam Diaboli tentatio & illusio, vt pote quæ circa tanti momenti negotium (ipsam inquam vocationem) versatur: non enim hac aliud intendit, quam vt in mundum reuertaris, & ex hoc Regularum & consiliorum Euangelicorum septo & antemurali te desperabundus propripias.

Tunc quippe tormentis suis & machinis nemine obstante murum legis Dei quaterere certatim inciperet, & forsitan breui in peccatum aliquod mortale prolabi faceret. Modo vero tam facile id facere nequit, quod hoc antemurali ita munitus sis & propugnatus, in quo nimirum omnes illius ictus excipis,

cipis, & in quod uniuersa eius tela impacta illico distinguuntur, inter laborum in peccatum mortale proci- dendi periculo nimis quam procul di- stante. Et sane esto, multas id genus dis- splentias & imperfectiones in te, sen- tias, vna sola culpa earum quas in mundo committeres, grauior longe est, quam omnes, quas hic committis. Vnde tibi persuadeas velim, te, quamuis tibi tepidissimus & imperfectissimus videar- is, multo meliorem fore hic, quam esses in saeculo.

Vna saepe  
culam  
saeculo com-  
missa longe  
grauior est,  
quam om-  
nes, in Re-  
ligione con-  
trita.

Hæc vna de rationibus est, ob quas nos Religiosum statum permagni face- re, & infinitas quotidie Deo ob singula- re illud, quod nobis ad eum nos euocan- do, contulit beneficium, gratias agere oportet. Esi aliud in Religione bonum non foret, quam vnum hoc esset id sane magnum, & vel ob hoc solum in primis ea & optanda & aestimanda foret.

Quid? Anne parum tibi viderur, quod, aliis in arena cum tauris & bestiis fatis luctantibus, tu superius tutus, in orchestra alienorum periculorum specta- tor consideras?

Aliis in medio tempestatum & vnda- um maris agentibus, tu in portu ab omni periculo securus nauiges? Aliis in medijs fluminum Babiloniorum vor- ticibus fluctuantibus & prope pere- uantibus, tu in ripa quietus & tutus con- sistas?

Regula &  
consilia E-  
uangelica  
plurimum  
mutant  
ad obser-  
uationem le-  
gis diuinae.

Præterea Regula & consilia Euan- gelica maximo sunt ad legis diuinae man- data obseruanda adiumento. Qui enim consiliorum perfectionem seruare profiterur, facilis ei sit ipsa mandato- rum Dei obseruatio: & ex aduerso qui consilia seruare detrectat, nec ad perfe- ctionem aspirat, æger tunc ipsa Dei mā- data seruabit. Hæc in sensu declarat & exponit S. Thomas illud Christi Domini in Euangelio pronunciatum, *amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in re- gnum celorum.* Nostine inquit D. Tho- mas, quid de causa fiat?

Quodlib.  
4. art. 23.  
Matt. 19.  
23.

Quia difficile est, quod homo præc- pta seruet quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia & ad perfectionem conueniens diuitias relinquat. At si quis consilia sequi proponit, huic prociue est & mandata seruate: certum est enim ipsam diuitiarum abdicacionem rem nullam vt propriam possidere: nul- la vt propria vti, conferre, vt homo se- curior sit, nihil alienum se concuspice- re: & Deum pro nos persequentibus orare, & malefacientibus benefacere, conferre, vt ab inimicis odio prosequen- dis nimis quam simus remoti: & nun- quam iurare, & si ad veritatem stabili- endam, conferre, vt à periurio alienissi- mi simus.

Quamobrem bene docent Sancti Pa- tres, Regulas & consilia quæ in Religio- ne profitemur, non modo non esse onus, verum adiumenti ac subleuaminis vi- cem præbere, ad ipsum mandatorum Dei onus facile portandum.

Duobus id exemplis egregie osten- dit S. Augustinus: Agens namque de legis gratia suauitate pondus eius pon- deri alarum auis simile esse perhibet. Hæc namque adeo auem non grauant nec im- pedunt, vt etiam alleuient, & subuolare vt possit efficiant. Rotæ curules etsi ali- quantulum graues sint & ponderosæ, ta- men boues trahentes adeo non onerant, vt potius exonerent, & in tan- tum onus alleuient, vt nisi per rotas staret, ne mediam quidem ponderis quam trahunt partem trahere possint, pari modo est de Euangelicis con- silijs quæ Regulis nostris includun- tur sentiendum: vt pote quæ vsque adeo oneri nobis non sunt vel impedimento, vt etiam rotarum vicem nobis præ- beant, & earum adminiculo legis diuinae onus & iugum magna facilitate & sua- uitate supportemus, quod mundani non nisi gemiscendo, sub onere sati- scendo, atque ad singulos prope passus cespitando, portant, quod harum ala- rum & rotarum subsidio careant. Hanc ob causam gratissimos Deo Opt. Max.

Serm. 22.  
de Verb. A-  
postol.  
Ber-  
nard. epist.  
341.

Regularo-  
tarum, &  
alarum in-  
star non  
sunt oneri.

nos exhibere, Regulas magni pendere, & ergo earum observantiam medullitus & intimo cordis affectu nos affici oportet.

## CAPUT II.

Perfectio nostra in ipsa Regularum  
observatione consistit.

*Provi. 3. 2.* *Legis custodia anima tua est.* *Psal. 118. 107.* *Hieron ipsi- stoli- am He- dibiam.*  
**C**onsilium, inquit sapiens, legem atque gratia, dulciter, suaviter, fauoribus tuis, & palato tuo spirituali, iuxta illud Prophetæ, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* S. Hieronymus epistola ad Hedebam, in quoduoodecim ab ea propositis questionibus ac dubiis responderet: quarum prima fuit, *Quomodo quis poterit perfectus esse?* eodem ad eam modo responderet, quo Christus Iesus adolescenti illi, qui (ut in Evangelio traditur) ad eum veniens & coram eo genua flectens, petiit, *Magister bone quid faciam ut vitam percipiam?* quia salutis meæ negotium in tuto collocare in primis desidero.

Cui Dominus, Præcepta Dei nostri, hæc serva & salutem in tuto collocaris. Tum Adolefcens, *Magister hæc omnia observavi a iuventute mea.* Addit autem Evangelista Marcus *Iesus autem intusus eum, dixit eum.* Ipso eum intrandi modo & gratia satis exterius ostendit, quo eum amore præterea complecteretur. Virtus quippe & bonitas ex se nimis quam amabiles sunt, Deique oculos & cor ad se rapiunt.

Sed mox ad eum Dominus. Porro *Si enim tibi deest, vade, quaecumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, sequere me.* In hoc, inquit Hieronymus sic perfectio est, ut ad ipsa scilicet Dei mandata, Evangelica consilia adiungantur.

Vnde venerabilis Beda ait, iis, qui præ-

ter divina mandata etiam consilia sequuntur, secundum illam coronam auream, quam Moses priori superaddere in montelabio per circuitum iustus est, posse accommodari. *Et super illam alteram coronam aureolam.* Per hanc enim analogice intelligi illam præmi & gloriæ præminentiam, qua præ aliis donabuntur, qui hoc in mundo ipsos etiam in perfectione antecibunt, præter divina mandata Evangelica insuper consilia sectantes. Et hæc de causa Redemptor adiunxit, *Et habebis thesaurum in celo.* Id est consilia Evangelica sequens non modo vitam consequeris æternam, verum etiam in ipsa cælesti gloria eris divitissimus, & inæstimabilem thesaurum possidebis.

Hanc quippe nobis Religiosis Deus Opt. Max. gratiam contulit, quod non solum nos de tenebris in admirabilem lucem fidei & Evangelii sui vocavit, uti reliquos omnes Christianos, sed in regnum filii dilectionis sue transiit & regno celorum cum electis & amicis suis donare nos vult, verum etiam quod eminentur & præcipienter præ aliis in eo euehere & magno quosdam efficere satagit: atque ideo ad consilia Evangelica sectanda, ad ipsum inquam perfectionis statum, quem in Religione profitemur nos evocavit. Equilibrium ergo erit, ut tam em neoti beneficio pari gratitudine respondeamus: quod faciemus haud dubie, si quæ a nobis B. P. exigit, exacte observemus: *Quicumque inquit, & cetera in- gredientur, & in ea omnes eius constitutiones, Regulas ac præcepta ratione integre, & sine ad amissum observare desiderent, & cum animo gratia ex toto corde & scribis, perfecte eas servare allaborerent.* In hoc porro nostro situs profectus est & perfectio.

Hoc si facimus, boni futuri sumus Religiosi, si vero perfecte, Religiosi perfecti. Ipsum quoque Religionis nomen satis nobis obligationem indicat, qua ad hoc faciendum tenemur, ideo namque Religiosi dicimur, quod ad Regularum & con-

Nomen Regularium observatum regalarum flatur. 25. 16. 321. ad fratres secro sic agit, & sic stant in Domino dilectis. Ana- Etsiam, solliciti semper circa custodiam ordinis, ut ordo custodiat. Custodiens religionis regulam, inque virtute & perfectione conferuatur. 13. 5. 19.

& consiliorum Evangelicorum observatione nos ipsos obligauerimus, ac velut deuinxiemus. Religiosus enim idem sonat quod religatus ac reuinctus, propterea quod non per diuina mandata solummodo ligatus sit & obstrictus; perinde ac reliqui Christiani, verum etiam per Evangelica consilia, quae Regulis ipsis comprehenduntur. Hac eadem de causa Religiosi ab Ecclesia vocantur Regulares, ob eam videlicet quam ad Regulas suas seruandas habent obligationem, quod sane nomen in primis honorificum est, atque eo in Iure Canonico appellari solent. Hinc & nos à Concilio Tridentino & in Bullis Apostolicis à summis Pontificibus, dicimur Clerici Regulares. Nomini ergo nostro vsquequaque respondere studeamus & quam maxime Regulares simus, ac Regularum nostrarum obseruantes, vt nomini quo dicimur, vita ex aequo respondeat. Hinc S. Bernardus ad Religiosos quosdam, magno seruire in perfectionis studio curentes, scribens, eosque ad in feruore suo ulterius progrediendum exhortans ait: *Rogo vos fratres, & multum obsecro, sic agite, & sic stant in Domino dilectis. Ana- Etsiam, solliciti semper circa custodiam ordinis, ut ordo custodiat. Vos. A deo vt, quamdiu ipsi Religionis Regulas custodietis, ipsa nos custoditura sit Religio, inque virtute & perfectione conferuatur.*

Tota Samsonis fortitudo & robur in capitis capillis sita fuisse perhibetur, hinc suasus detonsis vires amittit, & à Philistinis facili negotio victus & vincus est.

Quod sane egregia figura est rei, quam hic tractamus. Quia sicuti Samsonis robur Deus in crinibus capitis situm esse voluit, eo quod Nazareus esset (qui status hinc erat veluti modo Religiosus) ex vnus instituti & sectae praescripto intonsam Casariem alere debebat, nec nouaculam super caput suum admittere poterat, & quia callide & astu quodam ei capilli praesecti fuere, (quod

Rodriguez, exercit. pars 2.

arcantum ipse suum è nimio erga uxorem Dalilam amore sui oblitus detexisset) vna cum capillis Religionem & que & fortitudinem amittit: Simili ratione omnis nostra virtus & robur in Regularum harum (quae leues quaedam paruique momenti res, perinde ac capilli videntur) obseruantia consistit: sumus quippe Nazareus, id est, Religiosi & hoc e capillos fouere, alere & nutrire tenemur, qui si nobis refecerentur, ad instar Samsonis robore destitueremur, facile expugnabimur, & ab inimicis nostris Philistinis illis tartareis & daemionibus, constringemur.

Virtus & robur Religiosi in regula est sita, & Samsonis olim in crinibus.

CAPVT III.

Regula nostra ad mortale peccatum nequaquam obligant: hinc tamen occasionem sumere ad eas facile transgrediendas non oportet.

Regulae & Constitutiones nostrae ad peccatum, siue mortale, siue veniale non obligant. Quod ipsum est de reliquis ordinationibus & mandatis superiorum intelligendum, nisi dum ea in nomine Domini nostri IESU CHRISTI, vel in virtute Sanctae obedientiae singillatim praescribuntur, quemadmodum in ipsis Constitutionibus declaratur.

Noluit siquidem B. P. eas in peccati laqueum & pedicam esse: quamquam hinc earum temere violandarum occasionem & ansam nemo accipere debet. Qua persuasione multos daemion inducere solet, vt Regulas & praecipua maiorum de facili violent.

Quapropter B. P. N. hinc nobis praecipua peccandi occasionem & laqueum, qui ex ipsa Constitutionum & Regularum obligatione sequi poterat, eripere, inde vero eandem à nobis integre

6. P. Const. c. 5. Regule Societatis licet ad peccatum non obligent, perfecte tamen seruanda sunt.

ce & per-

Amore potius Dei, quam timore regula sunt observanda.

In proemio Confus. §. 1

& perfecte ut ne velatum vnguem à perfectione deflectamus servari cupiens, ait, Et loco timoris offensa succedat amor & desiderium omnis perfectionis, & est maior gloria & laus Christi Creatoris ac Domini nostri consequatur.

Atque adeo in ipso Constitutionum ac Regularum principio sic habet: *Inter-na caritatis & amoris illius lex, quam Sanctus Spiritus scribere & in cordibus imprimere solet, ad id adiuvare debet.*

Ioan. 14. 15

Quod idem est cum illo, quod apud D. Ioannem Redemptor Iesus ait: *Si diligite me, mandata mea servate.* Aman- ti sufficit amari voluntatem nosse: bene morato filio satis est, solum patris sui voluntatem scire, nullis ut alijs timoribus extrinsecas opus sit.

Nec bonus Dei filius, nec servus est, qui regulas temere violat, eo quod peccato non obstringant.

Vnde quicumque Regulas propterea, quod ad peccatum & infernum non obligant, facile infringit, & parvi ducit bonus non est filius, imo ne quidem bonus servus.

Dic mihi obsecro, illenè ex opinione tua bonus servus foret, qui non aliter omnia iussa herilia exequi vellet, nisi dum stricto ense, & sub pœna mortis hæc herus iniungeret? Illanc etiam mortigera & morata dicenda coniunx, quæ ut ait suo diceret, equidem thorum alieno concubitu non polluat, fidemque conjugalem servabo, ceteroquin horis me, quidquid mihi in mentem venit, facturam tamen si id tibi sciam fore ve displiceat? Tales porro sunt, qui, quod Regula ad peccatum & infernale supplicium non obligant, eas de proclivi transgrediuntur.

Servare regulas formidine pœna, & ultimi est mancipii

Mancipiorum ac servorum id proprium est, qui non nisi flagellorum & supplicij metu famularum suum præstant.

Vnde Poeta.

Oderunt peccare mali formidine pœna

Horat. lib. 2. epist. 16.

Verum oderni peccare boni virtutis amore

Ut Deo magis placeant & gratiores sint.

Monachus quidam nomine Martius Greg. lib. 3. vt scripto prodidit Magons Gregorius, Dial. c. 16. cum in montem Mariscum solitariae vitæ ducendæ ergo se contulisset, inibi ferrea pedem catenæ innoxuit, hanc vero ad rupem affixit, ne longius posset vagari, quam catenæ longitudo permitteret.

Quo audito Sancti Benedictus quemdam è discipulis ad eum misit, qui ei diceret, *si servus Dei es, non te tenent catena ferrea, sed catena Christi: Qui illico obediens catenam solvit, solutus tamen longius non processit, quam catena se extendebat, dum ad eam constrictus esset.*

Regula S. Benedicti exemplo non est catena ferrea, sed catena Christi.

Sic nos (quos à ferrea B. P. catena liberauit) ad Regularum observantiam, non sub reatus & damnationis obligatione, sed suavi amoris CHRISTI Domini catena constringi nos volens, hæc amoris catena magis ad illarum observantiam impellere & potentius inflammare debet, quam ferrea timoris peccati & pœnae infernalis.

Cæterum duo hic observanda sunt. Primum quando Constitutiones & Regulae circa rem ad vnum è votis, quæ facimus spectantem, aut lege naturali inhibitam versatur, tunc illam sub peccati reatu obligaturam, sed non tam virtute Regulae vel constitutionis ipsius, quam ratione voti vel legis naturalis, ut id supra demonstratum est.

Regula quando duobus causis ad peccatum obligant.

Secundum, esto Regula ex se & natura sua ad peccatum non obstringat, nihilominus aliquem eam infringendo pecca-

Tract. 3. c. 10.





CAPVT V.

Quam graue damnum sequatur ex eo, quod Regule parui fiant, tamen si in rebus minimis ac leuibus.

Luc. 16. 10

Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis erit, & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus erit. Quod tentatio hæc qua in Regularum obseruantia nos damnos sequebatur & remissos efficiere vult, non nisi leues paruique momenti res, eas esse dicendo in eo que perfectione & profectum nostrum consistere negando, adeo communis sit, hinc duo quoad hanc in præsentia declarabimus: Primum, quantum è paruorum horum contemptu & vilipensione sequatur damnum. Deinde quod è contrario sequatur bonum deducemus. Duo namque hæc in verbis ante allegatis Christus Dominus significat.

Frequens est transgressio minimorum.

Ecc. 19. 1.

De primo siquidem ait: Qui in modico iniquus & infidelis est, & in maiori iniquus erit. Quod etiam antea per Sapientis os Spiritus Sanctus edixerat: Qui spernit modica paulatim decidet. Satis hoc esse debebat, vt diligentes & exacti Regularum obseruatores essemus, illaque eo nomine, quod parui momenti esse & pretiis videatur, nequaquam transgredi præsumeremus. Scimus quippe irrefragabile Dei verbum esse, eum qui modica contemnit paulatim prolapsurum, nec ante peccandi finem facturum, quam in maiora & grauiora impingat.

Initium vniuersa est à paruis.

Ierem. 28.

Hoc modo perdit ciuitas quædam & ab inimicis expugnari solet: vbi olim in Ierusalem factum esse conqueritur Ieremias: Cogitauerunt, Domine, inquit, dissipare murum ista Sion, ciuitatis illius adeo valida & turrita, muroque & antemurali cincta: tetendit funiculum suum & mensurauit, & non auertit manum suam à perditione, id est, ante non destitit, quam eius

Ciuitatis perditio ex reparauit.

ruinam ante conceptam opere exequeretur. Ac quomodo eam executus est? dicit Ieremias: luxit & ad terram cecidit antemurale, & statim eo destructo non murus pariter dissipatus &uersus est, itaque ciuitas occupata est & intercepta.

Ad eundem porro modum & animæ nostræ ciuitatem ingrediuntur & expugnant hostes tatarici. Regule namque vti initio ostendimus eius antemurale sunt & vallum extimam, à quo ipse legis & mandatorum diuinorum murus obigitur, ambitur & communitur: quomobrem si illud antemurale conciderit & subuerterit lineas, protinus etiam conciderit & dissipabitur murus, itaque anima tua expugnabitur, & præda parebit. Sapiens enim ait, Qui dissipat sepe, non videbit eum coluber. Si itaque hocce regulatum scriptum dissipare & vallum destruere incipias, sicut iam via serpens antiquus hac ingredietur, teque commordebit. Si vineæ sepe & maceriam auferas, & quod intra eandem continetur, patere ad prædam patiare, statim eam videri abunt omnes, qui prætergrediuntur eam.

Cap. 1.

Regule sunt antemurale hoc subleuo mandata Dei queque violantur.

Ecc. 10. 8.

Psal. 79. 13

Vt autem melius hoc intelligatur, est enim maximi momenti punctum, omiffis metaphoricis & figuratis loquendi modis, aperte & simpliciter tam loquamur. Nolle vis, quomodo fieri possit, quod Spiritus Sanctus ait, nimirum, eum qui parua & modica negligit, paulatim ac sensim in grauiora prolapsurum?

Eodem profus id modo fit, quo in peccato veniali contingere tum Theologi sancti Patres docuerunt nos puenisse in Catechismo declaramus, peccatum veniale inquit quædam est ad mortale dispositio & via: Venialia enim quantumlibet multa sint, nunquam vnum constituent mortale, nec ad animum emortem inferendam, gratiam & amicitiam Dei auferendam satis sunt, esto animam eodem tum emolliendo eam & debilitando, tum tepesciendo disponant & inclinent, vt facile ab occurrente aliqua tentatione & impugnatione queat expugnari.

Veniale dispositio inferendam mortale.



Pugnari, itaque in aliquod letale scelus præceps ruat.

Quemadmodum primi machinarum bellicarum in murum aliquem impacti imperus, etsi eum statim ad terram non dejiciant quatiunt tamen & disponunt, ut à postremis haud ægre sternatur, & sicut guttæ impluuij. in petram incidentes, licet per se quæquæ eam excauere & lacum in ea facere potens non sit, eam tamen singulæ ita disponere valent, ut in huius dispositionis virtute post sequentes guttæ eam excauent & lacunent.

*Ei qua non obijunt singula multa nocent.*

*Iob. 14. 19.*

*Primo se prater postea contra Deum.*

Vnde Iob: lapides excauant aqua & alluione paulatim terra confunditur. Simili modo peccatum veniale hominem ad letale deinde committendum disponit & præparat, paulatim enim quis peccati morem exiit, & facere incipit, quod cum amore Dei non est coniunctum, exinde statim committet aliquid, quod amori huic aduersabitur.

Qui verbj gratia pro nihilo ducit mentiri vel etiam citra necessitatem iurare, statim corruet, & malum vnum alteri committens, audebit & passim mendacium aut rem aliquam controuersam iuramento confirmare.

*Qui mēiri soles peiorare consuevit.*

En tibi hominē in letale crimen prolapsum. Qui in parui momēti rebus murmurare & obloqui audet, mox occurrente illi occasione, quæ non ita leuis sit, se in præsentissimo seihaliter, peccandi periculo constitutum comperiet.

Qui ex negligentia, oculos hinc inde leuiter gyrat, qui oborientes sibi dere illicita & fœda cogitationes non statim à se reptit, haud procul à ruina distat, et enim aliquando cum minus cogitabit & non opinantis, cor assentiendo rapitur, quo oculi vel cogitationes ferebantur, & in momento fœde curruisse se intelligit.

Aliud quippe nihil per negligentem hanc incuriam, & iterata venialia peccata diabolus spectat, quam ut ad mortalia viam sternat.

Eodem igitur modo se res habet in Regularum transgressione & vilipendē-

ria. Diabolus namque gradatim & paulatim nos ad grauius malum disponit ac pertrahit, donec tandem in enormia & horrenda scelera nos præcipitare faciat. Principio namque magnum conscientie remorsum homo sentit, dum paruum aliquam Regulam infringit, postea non tantum & deum nullum penitus: pari etiam modo & gradu in orationis studio in examinibus & in reliquis exercitijs spiritualibus intepescit & languescit (nam hoc nequidem illi potius, & antiquius est quam Regula) dum modo ipsum omittit, modo non pro eo ardet, sed non nisi pro forma, nulloque inde collecto fructu, peragitur.

*Religiosum paruum gligens se. sin. d. 10.*

Ex hisce initijs, quæ exigua & leuia videntur, ingentes Religiosorum oriri lapsus & ruinae solent; uti notant Patres illa Euangelistæ Ioannis, (quibus de Iudæa proditoris contra Mariam Magdalenam quod præriosum illud vnguentum Saluatoris Iesu pedibus inungendis adhibuisset murmuratioe loquitur, ut qui diceret satis longe futurum fuisse, si ipsum venundatum esset & redactum inde precium in pauperes effusum) verba exponendo, Dicit autem hoc Iudas ait Ioannes, non quia de egonio pertinebat ad eum, sed quia fur erat & loculos habens, ea qua miscebantur portabat; hinc quia vnguentum isthuc vendere ad ipsum; ut pote Oeconomum spectabat; ægre ferebat denariorum illorum decimandorum sic sibi ablatam occasionem esse: quapropter in damni huius compensationem, Redemptorem Iesum triginta illis denarijs, quorum in vnguento effusio acturam fecerat, vendere statuit.

*Iudas Christus 30. denarij cur vendidit. Ioan. 12. 6.*

Obserua inquit S. Augustinus & vide Iudam non pessum iuisse tum, cum Christum vendidit, neque enim hæc prima mali eius origo fuit, quippe id dudum corde fouerat, secūq; ferebat, tum litro erat & filius perditionis, Christūq; corpore solum non animo sequebatur. Sic dum grandem Religiosi alicuius lapsus aduertes, ne tum primum malum eius cepisse puta, quia iam ante

*Tract. 10. in Ioannem*

*Iudas dudum nequam fuit.*

Apollata de hunc animo per- nexo fuit.

Inc. 16. Math. 16. per illa Ser- ba quid dicit in hi- dare, &c.

Sensim la- bimus sine sensu. Job. 41. 13.

Ierem. 6. 8.

Sensu Re- gula seruati- onem.

ante in perditionis statu versabatur : iam dudum corpore tantummodo in Reli- gione egit non animo, iam dudum spiri- tu omni carens orationes & examina o- mittens, denique Regulas suas prater- gredi graue non ducens. Hisce ergo de pulucribus isthuc ortum est lutum.

Idem quoq; notat S. Hieronymus di- cens: infelix Indas damnum quod ex effu- sione sanguinis se fecisse credebat Suli Magi- stri precio compensare. vide quonam malo- rum auri cupiditas, & quod paulatim de pecunia quid clanculum tolleret, & ali- quid sibi retinere cuperet, ludam perdū- xerit: vt & ipsi etiam in rebus admodum paruis incipere timeamus, hoc videlicet est, quod ait Iob: *Furam eius ( inimici) praeceps egestas.*

Primo namq; anima per imperfectio- nem & culpam venialium multitudi- nem nec non per orationis & spiritualiū exa- citiorum defectum depauperatur & debilitaturq; inde postea in gratia & mortalia proruit: qui negligenter ambu- lat omnia imperfectionum genera pas- sim deglutiens, mox etiam aperta & ma- nifesta peccata deuecrabit. Quocirca ca- ueamus quam diligentissime, ne Dæmo- ni aditum patefaciamus. Regularumq; timorem ac reuerentiam exuamus ip- sasque vilipendamus.

Et quoniam per Ieremiam sic Domi- nus cominatur: *Eruadit Ierusalem, ne for- te recedat anima à te, ne forte ponam te de- sertam terram inhabitabilem:* hinc o peram- da & Religio: hinc disciplina & obser- uantia, quam nos Regulae docent, te conformes, ne forte à te recedat omni- potens, reque derelinquas, itaque tur- pem & deplorandum tui ca- sum videamus.

C A R V T VI.

De ingentibus donis, quae è Regularum ob- seruantia & assimatione sequuntur, etsi alioquin circa res paruas ea versentur.

**E**rgo serue bone & fidelis, quia super pau- ca fuisti fidelis super multa te consti- tua: intra in gaudium Domini tui. In hisce Redemptoris nostri Christi verbis in Gaudium gentia nobis declarantur bona, quae è di- ligenti Regularum obseruantia, reuere- tia & assimatione, esto circa minutias & parui momenti res ea versentur, quam in in hominem resalutant: Ergo, inquit, illud intra. Serue &c. poro tam eximium & tu reposit. peremittens erit gaudium & merces, quod te eo quod super pauca fidelis & diligens fuisti manet, vt non tam gau- dium intraturum dicat in te ( quia à te capi non poterit ) quam ex aduerso te ingressurum in gaudium, ipsumque cir- cumsecus superabundaturum, perinde vt dum in aulam intras, quae te multo capaxior & amplior est: Et alio in loco ait: *Mensuram bonam, & confertam, & coagulatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Praemii & gloriae, quae propterea nobis dabitur, mensura non est parca, scilicet, & ex aequo commensa, sed mensura conferta & superabun- dans.*

Videamus iam, quam obire eos, qui in modico fideles sunt, tam ample Domi- nus remuneretur & extollat. Quia nimi- rum in hisce rebus paruis & modicis melius alicuius fidelitas elucefcit, & quid facturus sit tum, cum maiora illi committetur. Ita id Dominus ipse apud S. Lucam asseuerat dicens, *Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis erit.* Notan- dū vero non dixisse Dominū, *Qui fidelis est in maximo & in minori fidelis erit:* sed cōtra magis: namq; fidelitas alicuius per- spicienda

Matt. 23. 21.

Gaudium

bisquis

manus est

Luc. 6. 38.

Luc. 16. 10.

parua quia

tor in his

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

apparet.

Luc. 16. 10.

Notan-

spicienda videtur in modico. quam in multo, sicut fidelitas & conomi aut quastoris alicuius non tam apparet in eo quod centum aut mille aurei rationibus suis non defunt, quam, quod ne obolus quidem. Bonus et obsequens famulus nō tam agnoscitur in rebus magnis exequendis, quā in paruis et minutis, & ad quas

*Obediencia*  
*fili in mi-*  
*nimis ma-*  
*xime nota-*  
*tur.*  
faciendas minime obligatus erat. Boni denique filii obedientia & erga Patrem amor non tam colligitur ex eo, quod in

grauibus, magniq; mouentibus ei morem gerit, quam, quod ne in minutis quidem a patris sui voluntate ac beneplacito vel latum vnguem deflectere studet, aut aliquid facere, quo eum vel minimū offendar, aut modicam molestiam creet. Pari modo religiosus bonus nō tam ille habēdus est, qui sedulo ne in graues defectus ac letalia crimina incidat, cauet, quam qui singularem & magnam in omnib; regulis & obedientiis, quaprumlibet paruis & minutis, adimplendis sollicitudinem ac diligentiam adhibet.

*Bonus reli-*  
*giusus mini-*  
*ma cauet.*  
Hac itaq; de causa eos, qui huiusmodi sunt, Dominus ita remuneratur & extollit, tātis quoq; beneficiis cumulat ad eo denique in eos liberalis & effusus est, propterea quod ipsi vicissim Deo se liberales exhibeant. Atq; hoc innuit Aposto-

*Jacob. 4. 8.*  
*Et appropinquabis Sobis.* Quanto autem Deo fies vicinior, liberalioremq; te erga eum exhibebis, tanto ille in te effusior erit, maioribus te beneficiis & fauoribus praeueniens: Iam qui serio solliciteq; alaborat vt Deo Opt. Max. placeat, eiusq; voluntatem faciat, non in ijs modo quae obligationis sunt, verum etiam quae cōsili & supererogationis, nec tantum in maioribus, sed & in minoribus: atq; ad eo in omnibus, id quod melius & perfectius est, quodque diuinæ voluntati cōformius fore nouit, agere procuratus in Deum liberalis est: hinc & ipse Deus vicissim in illum se liberalem praestabit.

*Liberale*  
*in Deum*  
*quis?*  
Hi intimi & familiares Dei amici sunt, hi eminentiorib; ab eo gratis & prerogatiuis extraordinariis donantur, hi ma-

gis in virtute & perfectione crescent, & super alios proficiunt & excellunt. Vt etiam experientia teste videre est: Horum siquidē non aullos cognouimus, qui in spiritu & donis diuinis admodum fuere eminentes, alios audiuius, esto veterani essent, in cuiuslibet tamen regula & praeccepti, quantumlibet parui & minuti obseruantia & exacta custodia, tam singularis fuisse, vt omnibus intuentibus & exemplo essent & confusione per hanc fiam adeo illos Dominus extulit & eminentes reddidit, imo & in saeculo, videre est famulos, qui hoc modo Dominis suis seruiunt, omnimodis soliti vt, quacūq; in re possunt, magna atq; ac parua, ordinaria pariter & extraordinaria, illorum voluntati pateant & placeant, illorum praconseruis suis beneuolentiam sibi conciliare donaq; & beneficia eximia ab illis consequi. Ita porro & in domo Dei res se habet. Quippe qui se velut paruulos gerunt se inquam humiliant, & parua ac minuta in religione exequi gaudent, hos pra aliis complectitur Deus, hos deliciosius tractat, his item multa beneficia pra aliis elargitur. *Smite paruulos & nouiceos prohibere ad me venire, talium est enim regnum calorum.*

At qui altum sapiunt, libertatem sectantur, veteranum agunt, & parua adeo non magni faciunt, vt etiam quodammodo contemnant et dedignantur, rati, nouitiorum ea propria esse, eos Deus humiliabit, & a se seu spurios reiciet iuxta illud Prophetae: *Si non humiliter Domine sentiebam, sed exaltatus animam meam, sicut ab lactatuo est super Matre sua, ita retributio in animam meam.* Mater enim sua puero iam grandiori vbera & lac suberabit, ac pusioni ea praebet, eumque brachiis & sinu fouet. Ergo inquit nisi me Domine instar pueri humili, projice me a facie tua, & ablega a conspectu tuo, sicuti Mater puer a conspectu quem ab lactare vult, a se abdicat. Adhuc, puero iam ab lactando, papillae absynthio & amaro aloes succo inunguntur, vt in quibus miram antea suauitatem & dulcorem percipiebat, amaritudinem iam

*Perfūm-*  
*na a nō-*  
*ter a Dio*  
*extollunt.*  
  
*Epist.*  
*Hebr.*  
  
*in prin-*  
*2. 100.*  
*4. pag.*  
  
*Matth.*  
*19. 14.*  
  
*Parua tē-*  
*rennentes*  
*Deum re-*  
*spiciunt.*  
  
*Psalm. 138.*  
  
*Nolens hu-*  
*milis sit*  
*puer a cō-*  
*spectu Dei*  
*ablegatur,*  
*vt sicut ab-*  
*lactandus*  
*a matre*  
*iam*

iam in illis inueniat. Hanc maledictionem Deus etiam sibi imprecatur, eamque extendit & ad eos, qui se iacobunde effecerunt, qui pueri & paruuli esse detrectant, quibus nimirum contingit, vt, cum antea in oratione, & exercitijs spiritualibus, dulcedinem & saporem inueniant, in iis postea amaritiam experiantur, omniaque illis in ablynthium transeant.

Epist. 3. ad Helio.

Quam ob causam ait D. Hieronymus: Mens Christo dedita, ei que placere gestiens, aque est in maioribus & in minoribus intentata est, sciens, etiam pro otioso serbo ac cogitatione Deo reddendam esse rationem, & optime intelligens, a rebus minoribus paulatim ad maiores descensum & prolapsum fieri; ac simul certa est, sibi, si in modico fidelis est, multa ac magna a Deo collatum iri. Itaque nihil vt exile & modicum reputat, sed omnia plurimi & permagni facit, Et hoc ipsum serio inculcas S. Basil. ait, *Stude ut maiorum virtutum compos efficiare, neque in rebus tuis negligas. Nullum omnino sit & ritum, quod parum pendas: quamuis illud tenuissimum & insignissimum sit.* Nullum omnino inuitus est, qui contemptus non cumprime nocere, magnumque nobis inferre damnum queat.

in princip. 2. tom. fol. 4. pag. 2.

CAPVT VII.

In quo, quod dictum est, aliquibus exemplis confirmatur.

4. Reg. 5.

Naaman, diues & potens erat, & Regis Syriæ intimus, vt pote militia eius princeps, verum lepra infectus. Hic audiens, in Samaria Prophetam esse, Eliseum nomine, qui omnigenas curaret infirmitates, ipsos etiam mortuos ad vitam reuocaret; comendatitias a Rege Syriæ ad Regem Israel litteras obtinet, vt hic illum a lepra sua, mox vt venisset, & litteras protulisset curari iuberet. Itaque in Samariam cum magno equorum & curruum apparatu, profectus, vt ad Elisei ostium venit, seruos ad eum nigredi cum madatis iuberet. Sed hic ad Naaman foras non egressus, duntaxat ei renuntiat: *Kade & lauare sepius in Iordane, & recipies sanitatem caro tua, atque munus ab eris.* Hoc re-

4. Reg. 5. 10

Rodriguez, exercit. pars 2.

Sponso irritatus Naaman, Putabam, ait, quod egredere tur Prophetam ad me & stans magnis ceremonijs, inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum leprae & curaret me: Et ecce aliud nihil dicit, quam vt in Iordane lauet. Numquid non meliores sunt Abana & Pharbar flumina Damasci omnibus aquis Israel, vt lauet in eis & mundetur? Abeamus ergo: neque enim propterea huc me tanto labore venire necesse erat. Cum ergo conuersus ab itum pararet, quod putaret id parui momenti esse, & propterea vilipendendum, accesserunt ad eum serui sui, eo haud dubie prudentiores & dicunt, Pater, & si rem grandem dixisset tibi Prophetam, certe facere debueras; quanto magis, quia nunc dixit tibi, *Lauiare & mundaberis?* Ergo rationi cedens ad Iordanem abit, & septies in eo se lauat, post lotionem, ecce a lepra mundatur, & restituta est caro eius sicut caro pueri paruuli. In eo ergo quilli paruuum, contemptibile & exiguum videbatur, eius salus & valetudo consistebat.

Naaman in parua re obediens sanatur a lepra.

Idem etiam in rebus spiritualibus vsu Salus non venit, quae prope in exilibus & minoris illis rebus, quas regulae praescribunt, salus non nisi sita est. Sic est profectus & perfectio sita est. Imaginis alicuius perfectionem & venustatem non nisi quibusdam in apiculis, & lineolis tenuissimis consistere certum est. Si ergo tibi ad salutem hanc spirituales, ad profectum & perfectionem hanc consequendam diceremus difficultia & ardua quaedam suscipienda tibi esse, certe facere debueras, & quamuis impederes operam vt bene collocatam & impensam crederes, quanto magis nunc, cum per quaedam tam factu facilia eam consecuturum te dicimus? Quocirca quod regulae circa res tam faciles & paruas versentur id nulla nobis inertiae & negligentiae esse debet occasio, verum, vt magis hinc adeas seruandas animemur, cum rebus tam paruis & facilibus profectum & perfectionem nostram contineri videamus.

Lib. de Cisterciensibus illustratus ord. Cisterciens.

Cisterciensibus Monachis olim per Regulam erat praescriptum, vt ad mensam sinem micam panis quisque colligeret, easque vel

dd vel



his iam iam esset expiraturus, alius Religiosus, eius socius, pugnum tam validum cervici Florini impexit, ut carnea buccella foras exiiret. Cognoverunt autem omnes, id in eius irobedientia poenam & castigationem contigisse.

1. p. l. 1. c. 60  
Historia or  
din. D. Do-  
minici Fer-  
nando ca-  
stillo au-  
ditore.

Sine Venia  
bibere à da-  
mone obsi-  
detur.

Cum S. Dominicus Bononia habitaret, ecce subito de nocte demon fratrem quendam laicū tam crudeliter vexare & contundere fustibus cepit, ut ad verborum insultorum, strepitum & fragorem reliqui fratres excitarentur: qui eum ex mandato S. Patriarchæ Dominici ad templum detulere: verū adeo gravis fuit, ut vix fratres decem eum ferre possent. lanquam ingressis, omnes statim lampades extinctæ sunt, nihil profus ut viderent, Dæmone interea miserum Laicū diris modis torquente, tum Dominicus eum in virtute D. N. Iesu Christi dicere iubet, cur fratrem hunc cruciaret, & cur in ipsum ingressus esset? Respondit Dæmon, quia vespera superiore, sine venia & non præmissa benedictione bibit, in quo instituti sui morem & Regulas est transgressus. Hæc dum sunt, pulsatur ad Martinū & ait Dæmon, diutius hic me commorari nefas est, quia iam cucullati ad Deum laudandum surgunt. Et his dictis abiit frater seminece relicto & tam contuso & elumbato, ut toto die proximo in pedes consistere, seque locum movere non posset.

Lib. 1. dial.  
cap. 4.

Simile huic exemplū refert S. Gregorius in Dialogis, de Moniali quadam, in quam cum Lactucam non præmissa benedictione comedit, malignus spiritus ingressus est.

### CAPVT VIII.

De aliis quibusdam rebus, quare regularum infringendarum esse solent causa: & quod aduersus illas adhibendum remedium.

**R**egularum violatio interdū à nescio quo pudore pusillanimitatis sui retinentia, vel (quod potius dicendū) nimia im-

mortificatione oriri solet, quod mirū alicuius in petenda à superiore licentia faciendi id, quod sine illa face eum nefas est, difficultatem sentiat. Vnde necesse erit illam difficultatem sic complanare, non dico, ut plane non bibas nō comedas, non loquaris, non fumas & accipias, quod alius tibi dare vult, sed ut omnia illa cum superioris facultate facias. Quod enim cum Dei ac superiorū benedictione facere potes, cur id sine illa exequi cupis? At dices anne toties & ad singulas regulas, superior mihi est ad eundem? forsitan est is occupatus & ægre id ferret. Hæc est impostura & error, contra quem in præsens scribo. Adeo superiores propterea non stomachantur, ut nulla è re maiorem consolationem sentiant, magisue edificentur. Hoc namque eorum officium est. Tantique religio facit, quod valde sis in obediendo exactus, nihilque penitus sine licentia facias (quo hac ratione magis proficias, & meritum tuū amplius) ut nō minus esse nō credat quod aliquis domi sit superior, & post eum alius quis, cuius partes sint, tibi ad quæcūque tibi opus erunt licentiam dare. Ergo cum id suum officiū esse, & ad hoc se huic applicari norint, certum est, illos minime stomachaturos, gauisuros potius quod ad ipsos recurras. Non secus ac Mercatores & opifices ægre ferre non solent, quod aliqua opificiorum & operum suorum exercendorum sibi detur occasio, imo eo gaudent magis, quo opificium suum exerceant sæpius, & plures ad ipsos ementes confluunt: Sic & boni superiores facere solent. Vnde si tu contrarium de aliquo eorum cogites, tantumdem haud dubie facis, ac si eum ut bonum superiorem non haberes.

Ad hæc quomodo obsecro ægre ferat superior, quod ad ipsum recurras, licentiam ab eo petiturus faciendi eius quod de ea non habita facere non posse nouit? Si impertinentia & superflua quædam rogaturus eum adires, vereri forte posses, ne stomacharetur, sed cum petas id quod in Regula signa-

dd 2 ter

ter exprimitur, mire potius gauder: magna quippe illi consolatio est videre, quod subditi sui tam exacti Regularum sint observatores, & iussorum tam observantes, & parva ac minuta tantifaciant. Et e contra, quod cum huiusmodi rebus ad superiores non recurratur, magnopere ipsos cruciat, & molestiam ijs non parvam creat, vident enim Religiosum illum libertatem & exemptionem quandam ambire, & iam iam sine licentia isthac omnia facere audere, perinde ac si nullus domi esset superior, ad quem posset recurri, & quasi non esset Regula, que ijs de rebus ageret.

Hoc ergo superiore, seu bonam aliquem patrem, de bono filiorum sollicitum, de malo vero indolentem ægrie ferre debere verisimile est. Hoc proinde est, à quo scio ipsi nobis cauere deberemus, vt ne hanc superioribus molestiam creemus.

Inde etiam infertur, quod sicuti nemini graue videri debere diximus, superiorum adire ad licentiam petendam eius rei quam & à Regula præscribi, & quam sine licentia se facere non possent, ita multo minus nobis graue videri debeat, fratri nostro indicare, non esse nobis licentiam faciendi id, quod ipse per Regulam vetari, & sine facultate à nobis fieri non posse nouit. Est hoc permagni momenti monitum. Solent quippe idcirco nonnulli Regulas quasdam transgredi, ne se mortificent, in licendo, loquendi, vel accipiendi id quod mihi das, facultatem non habeo qui tamen interdum excusare se volunt, dicentes ideo se id fecisse, nec dicere ausos fuisse, id sibi facere nefas esse, ne alium illum mortificent. Sed hoc est alium vt parum Religiosum, & Regularum suarum parum observantem censere. Ad eò vero inde non mortificabitur, vt etiam valde ædificandus sit, vbi te Regula tam videbit observantem: qui fortasse hæc in occasione tui periculum facere voluit, & videre quam tu Regularum tuarum sis sollicitus & tenax. Te

*Superiores  
consulendi  
in re etiam  
parua.*

*Grane ve-  
gn a trans-  
gredi obre-  
speciis.*

*Regularis  
observans  
ædificat a-  
lios.*

Religiosum (es etenim) & Regularum tuarum obseruantissimum videri gaude: hoc enim nemini displicere potest, placere potest.

Alij vero, hic ita se excusare solent, Ideo id feci, ne scrupulosus viderer. Hæc item parum laudabile foret, si quis eo quod quis Regularum suarum obseruans sit, non tam est scrupulosus videri, quam Religiosum. Et sane malum inprimis & illudabile foret, si quis eo erubesceret, quod Religiosus, Deiferuus, Regularumque suarum amans videretur. Hic namque inter alios mundi abusus & errores est, quod cum quis virtutum inire viam, Sacramenta frequenter usurpare, & aliquatenus se ab illicitarum conuersatione per solitudinem subducere proponit huiusmodi obloquatur, pique alterius proposita excusent. Hinc multi palam & aperte se virtutum exercitio dare non audent. Sic in Evangelio princeps ille ad Christum non nisi de nocte venisse scribitur, quod de die & palam omnibus venire non auderet. At in Religione plane aliter te res habet: vnde danda nobis opera vt semper ita se habeat: Inter alia magna quibus nos Religiosi fruimur, bona, illud non mediocre est, quod in eorum congregatione agamus, qui omnes in virtute indies proficiere, & semper Religiosiores esse student: in quo qui magis excellit, is pluris æstimatur. Bonus porro Religiosus in amore Dei & virtute ita fundatus & solidus sit oportet, vt, esto aliquam in hoc cœpto contradictionem experiretur, non propterea à bono, & quod melius est sectando, dimoueri, ne Religiosus & Deiferuus videri erubescere debeat. Nam quem huius rei pudebit, timere is debet, ne & Dei filius eum vt seruum suum agnosceret, & coram Patre suo confiteri erubescat, sicut aperte in Evangelio asseuerat: *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua & Patris & Sanctorum Angelorum.* Luc. 9. 26.

*Religiosus  
non curat  
quid alijs  
quæritur  
aut bene  
aut quædam  
admodum  
faciat, sed  
sua.*

*Religiosus  
non curat  
hominis  
monetur  
dicitur  
luc. 9. 26.*

*Luc. 9. 26.*

Si quis nobilis seruum conduxisset, qui

Famulus  
domini  
suum er-  
biscum in-  
dignum quis  
recipiatur.

quicum conmitteretur & honoraret, & hic tam arrogans & fastuosus esset, ut, cum simul cum domino foras prodire non pōne eum, sed nimis quam procul ab eo sequeretur, ne illius famulus videretur, certum est, illum domo eiciendum & proferendum Idem porro supplicium meruisset, quem & Dei seruum, & Regularum suarum seruantiem videri pudet.

Religiosus  
domesticos  
& exter-  
nos ad finem

Ut autem hanc rem omnem clare perspiciamus, ipsi nobis persuadeamus necesse est, non domesticos solum, sed & externos multum adficiari, si quando nos in Regula um obseruantia exactos & illatum perstudiosos vident. Verbig. Si ubi cum illis loquimur, campana signum datur & his dicimus, Domine ad hoc vel illud officium signo hoc euocamur, & honeste modesteque eis dimissis, con nos conferimus, quo volumur. Constat certe seculares nonnullos hoc facti magis adificatos fuisse, & plus inde commodi cepisse, quam ex omni eo quod ipsis, apud eos manendo, dici potuisset.

Quoque qui id facit, senior est, maioribique natura donis instructus, magis adificatur.

Adeo ut cum quis in Regulis suis seruandis exactus & serius est, & facultatem sibi perendam esse ait, ad id quod alter eum nouit sine ea facere non posse, non id pudibunda reticentia sit, non incivilitas (et si alius ille Pater sit annis grauis) non denique scrupulositas, sed ardens erga disciplinam Religiosam studium, & proficiendi desiderium.

Itaque hoc neminem offendere, sed omnes maxime adificare notum est. Si singulare & extraordinarium quid culpam esset facicendum, aliquam forte excusationem mereri videatur, si quis tum dicat, singularis videri nolo, ne me quis hypocritam putet.

Illud vero de quo hic agimus, aliud non est, quam Regulam tuam seruare. Pretere si semel id feceris, ianuam quoddammodo ocludis, ne huiusmodi quid

in posterum tibi contingat, quod magna quietis occasio est, at si semel auscultes, & ianuam his adaperias, causam præbes ut & alias hac via te hostes adorianantur.

Quoniam prater bonum & commodum id, quod inde sibi quisque colligit, fratri quoque suo non mediocriter commodat. Nam fortasse alius ille ad regulam illam non reflectebat, qui tuo exemplo commouitus, ad eam reflectere, & eam æstimare incipit. Et sane melius illi & salutaris monitum dari te non potuit.

In Chronicis Hieronymianorum Religiosus quidam silentii legitur obseruantissimus extitisse, atque illo nomine apud omnes magno in honore & reuerentia fuisse, qua fama vir quidam nobilis exortus, monasterium eius adit, cum illo colloqui audis. Hunc ergo ut vidit solum ad hortulum suum properantem, ei instans inelmat, ut eum ad se cum loquendum perolleret, at Dei famulus nec steterit ut videret à quo vocaretur, nec verbum ei vllum locutus est. Hunc ergo pone cum sequeretur, ambo simul hortum ingressi sunt.

In cuius ingressu vir Sanctus se in terram ilico prostravit, oculosque manu velans, ei qui sibi loquebatur ait, An ignoras, Domine, te fas mihi non esse, sine Prioris mei potestate alloqui? Quod dicto, rursus se in terram abiecit, alud ultra verbum non proferens. Nobilis autem ut hanc viri Sancti taciturnitatem vidit, terius eum premere noluit, sed ut historia testatur, domum abiit magis hoc illius silentio, quam si mille ex eo verba audisset, adificatus.

Alius eiusdem instituti vir Sanctus (viti in eisdem ordinis Annalibus referitur) inter cæteras, quibus conspicuus erat, virtutes, hanc habebat, quod valde paucum & raro loqueretur, maxime temporibus iis, quibus seruandum erat ex Regula silentium, nec non in iis locis in quibus loqui est interdicitum: pura in clausura vel templo. Quare tam studiose cauebat,

Chronicis  
ordin.  
S. Hieron.  
c. 28.

Silentium  
adificat ex-  
ternos.

Ibid. c. 28.

*Silentio  
Rex adifi-  
catur.*

uebat, nequid iniis quæ diximus locis loqueretur, ut ne quidem respondere vellet iis, qui ibidem sibi quid dicebant. Quodam tempore, cum Rex Henricus ad Monasterium venisset, & casu per claustrum obambularet, videns Religiosum hunc illac transcurrentem, eum ad se vocauit, ut secum loqueretur, quod illum ob vitæ sanctimoniam magni faceret, & carum haberet. At hic gressum figere noluit, nedum respondere. Eum ergo ut nihil respondere Rex vidit, alius in clamare cepit, & illum insequi nominatim, vocando. Verum Dei seruus, nec steritum, nec verbum locutus est, donec extra claustrum venisset. Ergo, ambobus iam extra claustrum versantibus, percontatur eum Rex, Cur ante sibi loqui noluisset? Ille causam rei huius reddens: In claustro, inquit, in quo me Maiestas vestra vocabat, Religiosos loqui minime decet. Atque hæc fuit causa cur nihil responderim, vsq; dum foras prodirem, Et addit historiam, hoc Regem responso mire fuisse ædificatum.

### CAPVT IX.

*De aliis medijs, quæ ad Regularum  
obseruantiam non parum no-  
bis conferent.*

**P**Ræter id quod iam dictum est, ad ferriam exactamque Regularum nostrarum obseruantiam, extimulabit nos quam maxime: Primo bonum ædificationis exemplum, quod dare nos omnibus oportet, iuxta illud Apostoli: *Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Neque enim sufficit, esse nos bonos nobis, verum insuper necesse est vitæ nostræ & exemplo alijs luceamus. Sicque luceat lux nostra coram hominibus, & videant opera nostra bona & vitam exemplarem, & glorificent patrem nostrum qui in cælis est. Perinde ac homines Deum laudare, glorificare ac bene-

*Rom. 12. 17  
2. Cor. 8. 21*

*Matt. 5. 16*

dicere solent, cum vel arborem floribus ac fructibus onustam, vel rosam pulchram & odoriferam conspiciunt. Omnibus quidem hominibus sublustri hoc bonæ vitæ exemplo præluceamus oportet; fratribus tamen nostris, quibuscum frequentius conuersamur, quam maxime & potissime.

Porro bonum isthuc exemplum & ædificatio, non tam consistit in eo, ut graui nulla peccata committas, quam ut paruas imperfectiones euites, & nemo non ad oculum videat, esse & in obedientia & Regularum obseruantia quam exactissimum, ac parua & minuta Religionis iussa & consuetudines magni facere, & in pretio habere.

Vnde, Qui in hoc magis eminet & excellit, plus exempli boni & ædificationis dat, & quo professione quis antiquior, & scientia eminentior, eorum magis alios ædificat, si in rebus illis exilibus sollicitus ambulare, & exactus esse appareat. Alia æstimari & magni fieri antiquitas non debet, non aliter quis alijs dici antiquior quam quod sit præ alijs humilior, mortificator & in Regularum obseruantia, & in omnibus iussis, quantum vis exilibus, exactior: Prout in Euangelio Redemptor ac Magister noster Iesus nos docuit, dicens: *Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator.* Si sunt nimirum qui bono suo exemplo Religionem sustentant, & ut virtus & disciplina Religiosæ vigor semper latius diffundatur, efficiunt hi columnæ sunt quibus ipsa suffulcitur & innititur. In Apocalypsi ait CHRISTVS, *Faciatis illam columnam in templo Dei mei, & Ieremias Deus olim dixit: Ego dedi te hodie in columnam ferream, & Ierem. 1. 11 murum aeneum.*

Contra vero nullum quis maius inferte Religioni damnum noxamue potest, quam prauum fratribus in ea exemplum præbendo, quo autem Veteranior, talentisue maioribus instructus erit, eo hæc noxa erit maior. Exemplum namque ad mouendū, & alios post se trahendos, vti S. Patres

*Exemplum  
bonum.*

*Exemplum  
maius  
maius  
maius*

*7/16. 11*

*374. 10  
377. 6. 1  
378. 8  
379. 5. 1  
379. 10*

Patres nos & experientia docent, est efficacissimum in malo vero & vitio adhuc multo est potentius. Si ergo alius ille te, qui veteriores, ita tepide Regulas tuas observare videt, & parva non curare, quid faceret ipse accedente illa inclinatio naturali, qua omnes quotquot sumus ad libertatem aspiramus, & quibusdam Regulis atctari, restingi, ac cohiberi detrectamus? quid, videns iter complanatum, & ostiolum apertum faciet aliud quam per ipsum transire?

Hoc scilicet volebat & aliud non expectabat, quam ut quis sibi hic Ducatum praeferret, & qua inde sequeretur, veracundiam sibi tolleretur. Hoc modo disciplina Religiosa paulatim relaxatur ac dissolvitur: cuius rei tu prima es causa & initium.

Itaque non solum propriatum, sed & alienarum tibi culpatum Deo reddenda erit ratio, quod malo tuo exemplo illarum causa fueris: iuxta illud Prophetae *Ab oculis meis mundame, & ab alienis parce sermo tuo.* Hoc ergo adiuuare nos debet, ut in Regularum nostrarum observantia exacti & serii simus, & nihil in iis agamus, quod aliquem offendere & scandalo esse possit.

Altera ut Regularum observantia semper integra vigeat & in flore permaneat, ratio est in primis obuia, & admodum facilis: & hanc nobis B. P. in ipsis constitutionibus a Regularibus assignat, dum ait: *Aliquoties singulis annis omnes a superiore sibi poenitentias iniungi propter defectum observantionis Regularum petant: Et hac cura iudicium sit illius quare de suo profectu spirituali in Sua Dei quisque habeat.* Tanti faciendae nobis Regulae nostrae sunt, ut, dum eas transgrediamur, non modo propterea in animo interius displicentiam sentire ob lapsum summopere dolentes, sed eam exterius ostendere nos oporteat, aliquam propterea poenitentiam nobis iniungi petentes, & iniunctam exequentes.

Quod cum sit, etsi subinde quis in

Regulas impingat, poenitentia tamen hanc fracturam reparat ac restaurat, ipsae quoque Regulae in vigore, integritate & observantia sua perinde manent, ac si eas nemo violaret.

Docent vulgo Doctores Iuris civilis nec non Theologorum legem in vi sua, flore vigore & viridi observantia, atque tam integram quam si tunc primum conderetur, manere, cum qui eam infringit, castigatur, neque enim est necesse, ut, quod lex in vigore & observantia sua manere dicatur, ea a subditis non infringatur, suffi. ut ad hoc, serio aduigilari, ut qui eam transgrediantur, poenas dent: at cum passim ab omnibus, quavis occasione violatur, haecq; violatio non castigatur, nec curatur, id inquit, signum est, legem illam in vigore non esse nec vim legis obtinere, sed per non usum, vel usum contrarium iam derogatam & abrogatam esse. Id ipsum nos de regulis dicere possumus. Quando videlicet tam in Religione solite proceditur, ut statim, atque erratum committitur, & contra Regulam peccatur, sequatur poenitentia, tunc optime Regularum observantiam vigere: At, cum hinc Regulae passim, & de facili violantur, multaeque circa eas imperfectiones admittuntur, illinc vero nullas propterea rogari tubirique videmus poenitentias, vere nos dicere posse illas minime servari: quandoquidem tam libere & effrenate violantur, ut huc ne quidem reflectatur, peccans impune habeat, imo erratum etiam parui fiat. Dicendum ergo, Regulam illam iam vim Regulae non obtinere, quod eam vsus in contrarium abrogarit, cum ea superioribus videntibus vel consciis, infringatur, nullas autem violator poenas luat.

Atque hinc est, quod superiores, quibus ex officio necessario incumbit providere, ut Regulae in vigore & flore suo permaneant, quique Religionis ceu excubitores & custodes sunt, poenitentias pro defectibus in earum observantia

*Lex tum  
viget quam  
do impro-  
bitas casti-  
gatur.*

*Exemplum  
malum cum  
sa in iustis  
malorum,*

*psal. 18. 13.*

*174. con-  
su. c. 1.  
172. Gre-  
su. 51.  
Summarij.*

tionem commissis iniungere in conscientia teneantur. Adeo ut, dum te superior re vel verbis castigat, non ideo faciat, quod male erga te sit animatus, vel minoris te faciat (noui siquidem, nos homines esse, & tanti non esse unam vel alteram Regulam transilire) sed ut suo officio satisfaciat, à quo & Regularum integritati consulere, & ut in vigore primo maneat, aduigilare iubetur.

Vnde si, dum illæ violantur, vel parum curaret ac dissimularet, vel violentem ut oportet non corripere: ostenderet haud dubie parui se eas facere, hanc violationem velut ratam habere & consentire, ut earum usus & exercitium paulatim intercidat, ipsaque Religio tandem relaxetur & intepescat. Atque hæc est, inquit

*De sex aliis Seraphim. 1. alia.*

*Jacob. 3. 2.*

S. Bonaventura, inter Religiones obseruantia primæ seruantes ac reformatas, & alias dissolutas relaxatasque differentia: non quod in his peccetur, & in illis minime (hoc namque profus fieri nequit, quia in multis offendimus omnes) sed, quod in obseruantibus & reformatis, qui regulam infringit castigetur & reprehendatur, in dissolutis nequaquam.

Quod ergo superior ratione officii sui facere reueretur, id etiam ab omnibus passim B. P. N. vult videri. Vnde ait: *Aliquoties singulis annis omnes à superiore sibi penitentias iniungi propter defectum obseruantia Regularum petant.*

Valde quippe Præposito laboriosum foret, ac molestum, si, ut licitor & vindex delinquentibus singulis à tergo instare deberet, & eis pro vnaquaque quam prætergreditur Regula poenas ex merito iniungere.

*Penitentia spontanea.*

Echeri id plane non poterat: & esto posset, suauitati tamen quam societas usurpat, minime id conueniebat. Id tuum est curare, tuum est primo apud superiorem culpam tuam de te, penitentiam pro ea poscere, nec permittere, ut ante ab alio quam à te tuam Præpositus culpam & defectum resciat. Tuæ namque ex sunt

partes, & magis per hoc ipsum tu, quam alius quilibet, lucraris.

In primis vero ponderanda est, quam huiusce rei in eadem regula B. P. assignat, ratio: *Et hæc cura in dicitur sit illa quam de suo profectu spirituali in via Dei quisque habeat.* Adeo ut, dum quis de poenitentia ob defectum in Regulam commissum à superiore petenda anxie sollicitus est, simul etiam se de profectu suo spirituali laborare, & esse sollicitum ostendat: contra vero, qui variis Regulis violatis, multosque in iisdem defectus committens aliquam propterea poenitentiam petere negligit, suo de profectu parum se laborare declarat.

Vnde dum pius hoc exercitium domi frequens est, multæque passim poenitentia & mortificationes suscipiuntur, rem domus optime procedere, magnum in didem vigere feruorem, atque adeo omnes bene edificatos & animatos esse censemus.

Hoc ergo secū dum est medium quod iam damus: quod sane admodum obseruatum facile est. Non dico nullos omnino in Regularum obseruantia defectus nobis esse admittendos: ad hoc enim Angeli esse deberemus non homines: sæpe namque in eas impingemus: & quis est quantumlibet iustus, qui non aliquando in venialia incidat? *Non est enim homo, qui non peccet.*

At cū delinques, aliquē doloris ac duplicitatis sensum ostende, ut appareat te Religiosum esse, Regulas magni facere & æstimare, magnumque & ardens earum seruandarum desiderium præferre. Videaris saltem quamprimum culpam & commissum dicere: nam pro parua hæc poenitentiam quam subis Regulæ violationi plane satisfacis: quin etiam hinc maius accipies compendium, quam ante passus es dispendium: ipse quoque diabolus ob defectum, in quem præcipitare te compulit, non tam gloriabitur, quam confusus erubescet, quod ipse tam bene eum reparare sciueris.

Ita id

Damnificatio  
sicuti susce-  
pitur con-  
funditur.

Ita id ipsemet alias apud S. Patrem Do-  
minicum, et si inuitus, falsus est, quando  
ab illo per omnes est Monasterij officii-  
nas deductus, & dicere iussus, quo in sin-  
gulis earum modo Religiosos illius ten-  
taret. Nam cum ad Capituli locum tan-  
dem deuentum esset, in quo & culpæ pa-  
lam aperiuntur, & peccantes coanguun-  
tur & castigantur; dæmon infrensus &  
ringens, hic, inquit, perdo quidquid in  
recreationis, refectiois, ac reliquis lo-  
cis ante sum lucratus.

Et non apud Deum solum, verum et-  
iam apud homines, per hæc pœnitentia  
Regularum violatio abunde repara-  
tur & eratisfit. Negligens v. g. fuisti in  
campanæ signo audiendo, vel ad id, re-  
conferendo, ad quod vocabaris, publicè  
aliquem defectum, quem viderunt om-  
nes admisisti, ecce per pœnitentiam ali-  
quam publicam & tantum dicendo cul-  
pam tuam negligentia huic medicina  
fiet. At si defectus quidem videatur, nul-  
la tamen propter eum pœnitentia susci-  
pi, merito dici poterit, in domo illa ob-  
secrantiam Regularum non vigere, sed  
eam paulatim deficere & pessumire.

Notandum autem hic est, licet in So-  
cietate potius moris sit, vt pœnitentia  
vltro petantur, quam à superiore iniun-  
gantur, & ita id semper fieri conueniat,  
non propterea tamen secundum pœni-  
tentiarum vsurpandarum modum, qui  
in Regula præscribitur intermittendum  
videri: nimirum quando eas propter eundem  
finem superior imponit. Hæc enim causa  
foret vt pœnitentia, quas superior ini-  
iungeret difficiles viderentur, & nonnulli  
nimis quam indigne ferent hæc sibi pœ-  
nitentias præscribi: quod notabile Reli-  
gionis detrimentum & scandalum foret  
omnium.

Quocirca hunc dandi pœnitentias vsu-  
m amplius extendi & generaliter ab om-  
nibus practicari par est, quia nūquam  
eius vsurpandi deerit occasio. Imo, esto  
hæc deesset, vult B. P. Si omnes parati sint  
admittere & adimplere prompta solennitate  
omnes & quasuis pœnitentias, que sibi serunt  
Roariquez, exercit. pars 2.

inimica, etiamsi propter defectum non cul-  
pabilem iniungerentur. In quo suam quis  
virtutem, humilitatem, nec non quo er-  
ga sui profectum ardeat, desiderium ma-  
gis patefacit: Iuxta illud Apostoli Petri  
Qua enim est gloria, si peccantes & colaphi-  
zati suffertis? Sed si benefacientes patienter  
sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Parum  
sanctum est, quod, cum reuera deliquisti, &  
reprehendi mereris, dum reprehensione  
ac pœnitentiam æquanimitate sustines;  
at quando nullo tuo de merito reprehen-  
deris, & multaris perinde ac si reuera  
peccasses, pœnamque patienter & æqua-  
nimitate feris; hoc profecto permagni fa-  
ciendum est.

Tertio ad regularum obseruantiam  
non parum cõferet id; quod vltima Sum-  
marij, & vltima communium regula ha-  
bemus, videlicet eas scire & nosse; vnde  
illic præcipitur, vt omnes eas in cubiculo  
asseruent, & singulis mensibus legant,  
vel legi audiant. Quibusdam etiam satis  
non est, illas in Refectorio semel in men-  
se legi audire, sed præterea in lectione sua  
spirituali quotidie tres aut quatuor præ-  
ter communem lectioem Regulas euol-  
uunt: quo fit vt nulla non Regula singu-  
lis mensibus pensiculate attendereque per-  
curratur & ruminetur. Quæ sane praxis  
in primis laudabilis est, & optima spiri-  
tualis lectio futura.

Adiumento demum huc erit, de ipsa  
Regularum obseruantia examen parti-  
cularare institueri; non quidem de omni-  
bus simul, sed primo de ea qua maxime  
quis opus habebit, ac deinde de alia, in-  
terdum de iis singularim, quæ ad offi-  
cium suum spectabunt. Et erit id  
examen in primis proficuum  
& fructuosum.

cc TRACTA-

Reg. 37.

Summaris.

TRACTATUS SEPTI-  
MVS.

Quam se quisq; superioribus & Patribus spiritualibus clare & liquido  
aperire debeat, integram & planam illis conscientia  
rationem reddendo.

CAPVT I.

Quanti momenti ac necessitatis sit, sincere  
nos cum superioribus nostris  
agere.

Lib. 4. de  
inst. re-  
umit. c. 9.  
& collat.  
2. Abbas.  
Moyses c. 10

Manifesta-  
tio sus.

In vidu  
Patrum p.  
2. §. 104.

C. 4. de ob-  
edient.

In constit.  
Monast. &  
aliis in locis  
in regul.

Monast. c.  
34.  
Lib. 3. offic.  
c. 16. De  
ord. S. &  
morum in-  
st. c. 4.

Exam. §.  
34.

**P**ATRIBVS illis antiquis id  
Cassianus scribit iolenne & v-  
sitatum fuisse, vt quotquot  
Dei se seruitio primum man-  
ciparent, eos, velut primum Alphabeti  
litteram, docerent omnes tentationes &  
prauas cogitationes, & quidquid in ani-  
ma sua contingeret, maioribus ac Magi-  
stris suis statim declarare. Et erat id ceu  
primum doctrinae spiritualis quam tra-  
debant, principium & rudimenta. Vnde  
S. Antonius dicebat: *Si potest fieri, quot  
aqua bibit in cella sua, habet declarare senio-  
ribus & non demetur in ipsis.* Vnde scribit  
Ioannes Climacus multos se quodam in  
Monasterio, sanctitatis nomine illustri,  
vidisse Monachos, qui de zonalibellum  
gestarent, in quem omnes suas quotidie  
cogitationes scripto referret, vt illarum  
deinde archimandrita suo rationem da-  
rent. Atque hoc eos superioris sui iussu  
facere solitos. Idem documentum signan-  
ter proponunt S. Basilius, S. Hierony-  
mus, Ambrosius, & Bernardus.

Quod autem communis Sanctorum  
Patrum doctrina est, & primum apud  
pntes illos eremiticolas principium vi-  
tae spiritualis erat, id nobis Beatus noster  
Pater, velut permagni momenti rem, &  
in primis necessariam verbis grauis-  
simis, quae in Constitutionibus legere est  
inculcat. Re, inquit, in Domino conside-  
rata, *visum est nobis in diuina maiestatis  
conspetu mirum in modum conseruare, & su-*

perioribus subditi omnino perspecti sint. Non  
solet autem B. P. aliis in rebus, etiam maxi-  
mi ea momenti sint, tali modo loqui.  
Satis quoque illi non est nude hoc modo  
rem hanc proposuisse, sed eam etiam ra-  
tionibus efficacissimis probare conati-  
tur. Et prima quidem eorum necessitas sit & ma-  
gnam referat, manifeste & candide se su-  
perioribus declarare, ratio est, vt hoc pa-  
cto subditos hi suos melius dirigere &  
gubernare queant. Superior quippe ten-  
netur te regere & conducere; hoc namque  
eius officium est, hoc est Recto: em, hoc  
superiorem esse. Iam si te spei spectum  
non habeat, si te ei non aperias, certum  
est id eum, prout oportet, non posse fa-  
cere. At enim Sapiens: *Qui abscondit se-  
lera sua non dirigitur.* Si suam aegri Medico  
plagam & morbum non detegit, ab eo  
curari non poterit. Etenim vt D. Hiero-  
nymus scribit, *Quod ignorat medicina, non  
sanat.* Necesse est tuam medico inuale-  
tudinem declares, si eum tibi medicinam  
facere velis, quin imo, si multis languo-  
ribus & morbis simul tenearis, eos ad v-  
num omnes reueles oportet: Si namque  
vel vnum teles, tale forte tibi Medico  
medicamentum praescribet, magis vt tibi  
noceat quoad id quod te euisti, quam ad  
ferat quoad id quod declarasti: quoniam  
salutare est Hepati, noxium est Spleni.  
Vnde te necesse est omnia mala tua de-  
clarare, quo ita suum Medicus medica-  
mentum temperet in vno, vt in altero mi-  
nime noceat. Pari ergo te modo, & ob  
eandem rationem, medico spirituali, qui  
ipse superior est, omnes tuas in dispo-  
sitiones & languores aperire oportet. Cu-  
enim Medicus agrum bene perspectum  
habet, omnesque eius indispositiones,  
lan-

Pro. 28. 13

In illud Ec-  
cles. 10. 11.  
Si mordet  
serpens in  
silentio.

Nihil cele-  
tur hic.

languores & naturalem complexionem penitius nouit, eum multo curabit facilius & citius, statim namque ipsam morbi radicem agnoscit, videt quis humor peccaminosus predominetur, quid illi prodesse, quid obesse queat, itaque haud difficulter conueniens & congruum illi remedium applicat. Hac de causa solent principes & magnates se à medicos ducere, qui quocumque pergunt, se sequantur, & comedentibus quotidie assistant. Nō ut is ad singula ipsis momenta dicat, ne comedas hoc, ne bibas tam multum (sic namque graues ijs essent & molestiam exhiberent) sed ut, dum illos comedentes vident, eorumque quotidiana exercitia, animi propensionem, & quae ipsas obesse vel prodesse solent, assidue vsu obseruant, eorum complexionem & naturam intimius perspiciant, ac postea, cum in morbum aliquem eos incidere contingeret, melius eos curare & medicamenta adhibere norint. Hunc ergo morem nos S. P. Noster seruare & medicos semper ad manum habere vult, qui omni nobiscum loco versentur, qui nostram complexionem, naturam inclinationem, debilitatem vel robur intime & penitus perspectam habeant, quo melius idcirco nos curare & gubernare norint. Societatis nostrae regimen spirituale est & interius, nec suppli ijs & castigationibus vllis continetur, itaque ut plurimum per iuridicam informationum, accusationū, ac denuntiationum viam non procedit, animę dumtaxat tunc remedium atque utilitatem spectat, vnde tu ipse te Superiori detegas ac manifestes oportet, velut Medico, velut Patri, qui Dei vires occupat, Quod nisi facias, presentissimo animam tuam expones periculo, Deūque tentabis, ut ipse qui hominum te adminiculo regere & gubernare vult, bene autem hi te regere nequeunt, nisi te ipsis patefacias, quia ipsi te, quibus, perspectum non habent. Aliud ergo si spectes, Deus tentas, quandoquidē vis id, quod moraliter, loquendo, fieri plane non potest. Secunda ratio, quae priorem etiam declarat, est quia quo superioribus o-

mnia subditorum interiora magis & euidentius patent, eo his melius, accuratius & maiori cum amore poterunt succurrere, & animas illorum à varijs tueri inconuenientibus & periculis, in quae forte prolabi possent, si huic vel illi loco, functioni, officio eos applicarent, quod eorum tentationes & prauas propensiones, quantaque eorum sit fortitudo, robur, & virtus ignorat. Praesertim quoniam in Societate ex vi professionis & instituti nostri semper nos oportet ad quocumque terrarum & locorum quocumque vel à summo Pontifice, vel superioribus nostris immediatis id nobis iniungeretur, discurrendum paratos esse. Ut vero in id genus missionibus non erretur, hunc scilicet mittendo, non illum, & hos ad hoc negotium, alios ad aliud applicando, non solum valde, sed & summo opere refert, (inquit S. Pater Noster) ut integram inclinationum & tentationum subditorum suorum & ad quos defectus & peccata natura sint vel fuerint propensiores, noticiam superior habeat, hoc pacto namque melius eos regere & dirigere poterit, nemini quid, quod vires excedat iniungendo, neu maioribus periculis & laboribus exponendo, quam commode ferre quisque valeat. Quod autem Societatis regimen ita facile, suauē & recte procedens sit inter alias causas nō vltima est ista haec, quae Superiores vniuscuiusque suorum subditorum habent perspicacia & noticia, quae singulorum talenta, dotes, habilitates tū bonas, tū malas, & ad quid quisque aptus, vel ineptus sit, intime noue, ut hoc etenim modo sciunt quid de vnoquoque in particulari statuendum sit, quis cui rei applicandus. Ita fiet ut nihil tibi precepturi sint, quod vires, tū spirituales, tū corporales excedat, neque vlli te sint periculo exposituri, sed vnicuique iuxta vires & talentum, & vti in Euangelio dicitur, *Vnicuique secundum propriam virtutem*, officia distributuri. Tertio, permagni hoc, inquit S. N. P. refert, ut sic melius Superior ordinare & prouideri possit id, quod vniuerso Societatis corpori consentaneum

*Superiores debent suorum vires nosse & propensiones.*

*non solum valde, sed & summo opere refert.* (inquit S. Pater Noster)

*Mat. 25. 15*

*Manifestanda ne-  
gligentiā  
quam pa-  
riculo sa,*

*Necessaria  
ad bonum  
regimen  
manifestas-  
sio.*

neum & conueniens est, utpote cuius bonum & honorē vti & tui vnus particulatim, ipse recipere & curare tenetur. Cum ergo superiori te declarabis, eique integram plenamque animā tuā rationem reddes, tunc ipse de honorē tuo per omnia sollicitus, ac sine ulla tua nota & infamia, vniuersale totius corporis Societatis bonum respicere & spectare potest, si autem bene te integreque non patefacias, fortasse honorem simul & animam tuam nec non bonum Religionis totius nomen & honorem, qui a tuo vnus dependet, non paruo discrimini expones.

*Varietas  
munerum  
posse hanc  
manifestas-  
sionem.*

Non erit absre, si hoc loco, velut in transitu consideremus ac ponderemus, quomodo, quæ in rem & profectū proprium nobis Societas assignat media etiā sint fini illius conformia & proportionata. Si quidem institutum nostrum esset in cellis & solitudine manere, Chorū tantum frequentare & refectorium, tanta sane claritate, tantæ conscientia reddere opus non foret, ac cum Societatis subitū tam diuersimode applicari apti & usurari, tam periculosas sublimisque functiones obire per mundum quocunque locorum inter fideles & infideles, & subinde etiam soli, & per longum tempus, miti debeant: Superiorem ante probe nosse oportet, quid quisque possit, ne cum ipsum, tum Societatem vniuersam in præsens periculum conijciat. Quin & subdito ipsi magnope e concludit, sincere se candidèque superiori reuelare, ut nimirum sic conscientiam suam exoneret ac quietam ac securam reddit: Si enim id non faciat, omnia isthæ pericula in illius caput recident. Si enim suam ipse in Spiritu d. bilitatem & exiguas vires Præposito declarasset, occasionibus, tentationibus & periculis his ab eo expositus non fuisset.

*In moral.  
S. 12. 10. 1.  
Elegans si-  
mile.*

Egregio simili & exemplo rem hanc demonstrat Plutarchus: Pauperes, inquit, dum diuites præstoli e videri vult, magis inde depauperantur, ut tan-

dem etiam nihil penitus rerum habeant, pares namque opulentioribus. Sumptus & expensas facere volunt id est maiores quam arcula sustineat: pari modo si Religiosus quis à virtute inops, & humilitate destitutus, suam tegere indigentiam, diues apparere & videri habere vult, quod non habet, magis reuera depauperabitur, & tandem fortasse sibi ipsi perniciem accerset: quia tractabitur ut diues quis, & fructibus collectis instructus, nam tentationibus & periculis, ad quæ pares opes, facultates & virtutes non habet exponetur, omniaque in illius caput mala conuoluentur, eo quod se ipse minime reuelarit. Vnde, vel ob solam nostri securitatem ipsorum & satisfactionem, ut item conscientiam nostram exoneremus, nullum serupulum non incurramus, hæc in nos pericula non incurramus, hæc nostri ipsorum nos superiori rationem oporteret dare: tum vero ut Deum in nobis adiuuandis, atque ab omni periculo & peccandi occasione tutis conseruandis benigniorem & fauentiorem experiamus.

Quam vero ille Religiosus qui se totum superiori suo manifestauit, omnesque suas miseras & imperfectiones si cere patefecit, in animo securus & quietus est, cum postea ad missionem aliquā ablegatur, vel huic aut illi officio applicatur quam is Deo confidit se ab eo omni in se adiuuandum, & in quibuslibet peccandi occasionibus & periculis que occurrunt, à probro & lapsu eripiendum; Dicet enim, Ego me Domine huic officio non applicui, functioni huic vitro me non ingessi, imo vero meam quoad insufficientiam, & exiguas spiritus mei vires candidè proposui, tu me huic promouisti, tu id iniunxisti: Supplebis ergo quod mihi deest. Quia item fiducia, e-  
lib. 10. com-  
fes. 1. 29.

petit illud S. Augustini, Domine da quod subes, & sube quod vis? Putat quippe Deum teneri, tibi concedere id quod à se fieri mandat.

Alter autem, qui animum suum minime declarauit, at fortasse, ut huic functioni

ationi & operi admoueretur, vel ab alio.   
 q. p. placebat non anoueretur, al qua   
 tentationem, passionem, imperfectionem,   
 vel debilitatem suam patefacere   
 noluit, quam habere consolationem po-   
 te est? Qui enim huiusmodi est, hunc nec   
 mittit Deus, nec obadientia huic mune-   
 ri admouet: nam iuxta philosophos,   
 ignorantia causas inuoluntarium, Quoerit-   
 ca non est hęc proprie voluntas superio-   
 ris, sed ipse propria voluntate se huc in-   
 gerit & intrudit: & intrusus est, non vo-   
 catus non missus: De quibus non in-   
 commode dici potest illud Dei ore Iere-   
 miaz pronuntiatum. *Non miscebam propheta,*

Jer. 23. 21.

*Dammum   
 negligia,   
 periculosam   
 curam de-   
 salatio.*

*Et ipsi currebant, non loquebar ad   
 eos, Et ipsi prophetabant.* Qui tales sunt,   
 quid mirum si impingant, si quę agunt,   
 non bene illis succedat? Vnde & merito   
 timere, & perpetuo in angore & tristitia   
 viuere possunt. Notat porro velim hi,   
 minime se conscientia suę & debito sa-   
 tisfacturos, quod superiorem ante ro-   
 gent, ne se tali vel tali officio applicet   
 vel huic periculo labendi exponat, in   
 genere videlicet dicendo, sufficientes   
 ad hoc vires ac virtutem in se non sentire:   
 est enim causa magis in particulari,   
 vti postea dicemus, exponenda, alioqui   
 enim Superior quidquid dici potest hu-   
 militati attribuit, atque adeo qui san-   
 ctiores sunt, plerumque id genus plura   
 sui humiliandorum causa allegare so-   
 lent.

Cap. 5. 16.

*Valde eam   
 vixit S. P.   
 N. ignas.*

Ob has ergo rationes S. P. N. tanto-   
 pere id nobis commendat, & identidem   
 ac repetitis vicibus in Constitutioni-   
 bus, velut permagni momenti rem, ob   
 commune totius Societatis bonum, ob-   
 culcat. Tam porro hoc ipse sensu ple-   
 nus est, vt, in quarta Constitutionum   
 parte vbi quidam quoquam clausum ser-   
 vari verat, non ianuam, non arcem ad-   
 dat, ne quidem propriam conscientiam; esto   
 id eo loco ad Propositum facere non vi-   
 detur. Tant scilicet hoc facit, tanti id   
 apud eum valoris est. Idem facit & in se-   
 xta parte cum ait, *Nihil ex externis vel in-   
 ternis eos (superiores) celent.*

4. p. Const.   
 c. 10 § 5.

6. p. Const.   
 c. 1. § 2.

Adeo hoc in Societate necessarium   
 esse credit, vt (sicut loquitur Apostolus)   
 oportune & importune, vltus veniat, non   
 veniat, & omni tempore illius nos idea-   
 tidem commonefaciat & in mentem re-   
 uocet. Et quo loco in quinta congrega-   
 tione generali disquiritur, eęquę sub-   
 stantialia & essentialia instituti nostri vt   
 p. accepta, dicitur, ea ipsa esse, quę in in-   
 stituti nostri formula ac Regula Iulio   
 III. Pontifici sine propofica, & tum ab   
 eo, tum ab eius successoribus approbata   
 & confirmata: nec non omnia illa, sine   
 quibus priora vel non consistere, vel nõ   
 nisi ægre admodum conseruari queunt,   
 quorum vnum esse dicebatur ipsa con-   
 scientia apud superiorem reiectio. Adeo   
 vt hæc Societati ita substantialis sit, vt   
 sine ea conseruari ipsa non possit. Quo   
 vno pronuntiato pauis comprehendimus,   
 quidquid demum dici queat. Quã-   
 diu itaque sancta hæc ad superiores &   
 Patres spirituales in omnibus rebus cõ-   
 fugiendi, animęque penitus illis pate-   
 faciendę, consuetudo etiam in aliis Re-   
 ligionibus viguit, notarunt & obserua-   
 runt historici nonnulli, tam diu eas in   
 primo obseruantiaę vigore integras per-   
 stitisse; e contra experientia teste con-   
 stat, hoc communiter causam esse solere   
 cur quis in Religione pereat & pessum   
 eat, quod videlicet paulatim inrepe-   
 scere, passionem aliquam & malam inclina-   
 tionem sequi, in exercitiis spiritualibus   
 se negescere & modo vnum mox alium   
 defectum admittere incipiat: ipse vero   
 imperfectionem suam obtegere saragat,   
 suęque infirmitatis rationem non red-   
 dat, vnde hoc pacto plaga paulatim vi-   
 tiata putrescit, ingrauescit, in crudelit,   
 & quod initio paruum malum erat, mox   
 ita adaugetur, vt postea fiat profus insa-   
 nabile & immedicabile, ac tandem to-   
 tum ædificium corruat, quia iam à lon-   
 go tempore rimas agere ac fatiscere co-   
 pit, nullumque ei remedium adhibitum   
 est.

2. Tim. 4. 2.

Can. 17.

*Substantialia   
 medium est   
 conseruam-   
 de Societa-   
 tis manife-   
 statio.*

*Refert   
 Bern. Respi-   
 gnol. li. 1. de   
 discipl.   
 Christ. per-   
 sect. c. 1.*

*Neglecta la-   
 bescent mul-   
 tas fami-   
 lias.*

*Taciturnum   
 Gulmibus   
 insana-   
 bile.*

Quod etiam his verbis bene notauit *Serm. seu   
 S. Dorotheus: Dicunt aliqui adeo, cecidit doctrina,*





cholio appletus: at hocce à se onus excutiendo, prout id exstillat & à se abiicit, prout superiori se aperit & manifestat, ita & egredidine animi pulsa cor alleuiatur, tristitia mitigatur, & homo gaudio, consolatione, mira que animi pace & quiete deliuitur.

in eo inueniant, & in animæ negotiis dirigantur, recurrere possint. Vnde præclare Cassianus videmus, inquit, omnes disciplinas humanas, & vniuersas artes mechanicas, quæ tamen non nisi ad temporalia bona sunt vtilis, esto etiam ita materiales sint, vt eas oculis videre & manibus contrectare possimus, ab homine nihilominus addisci & percipi non posse, nisi alteri eas docente is in discipulum subdat.

Co Nat. 2.  
Abbat.  
Mosis c. 18.

Simile.  
Nulla sine  
magistro  
ars perdiscitur.

Serm. 5.

Expri-  
mentum  
1. Do-  
ruius.

Scribit de Dorotheus tantam animi pacem & gaudium sentire solitum, dum omnia sua Magistro & Patri spirituali retegebat ac manifestabat, vt, quod tanto mentis gaudio perfundebarur, timere ac suspicari cœperit, bonone in statu animæ suæ res verarentur, & sibi met ipsi indignari.

Sciebat siquidem cœlestia gaudia intrare volentibus tribulationes & aduersa, Domino assente, necessario subeundas esse (quoniam permixtas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei) cū porro se non tam labores & tribulationes pati, quam deliciis & consolationibus videtur perfrui, formido hæc illi obnata est, recte in caelos iter inisteret, an secus donec Magistrum suum & formatorem Ceratis Ioannes Abbas consulens, ex eo audiit non esse, quod propterea affigeretur aut laboraret: quoniam quam ille sentiebat pax & animi tranquillitas promissa erat iis, qui conscientiam suam superioribus retegunt, vti ipse faciebat.

Ca. praced.

Reg. 25. Re-  
Bar.

37. c. 1. J.  
12. C. 4. p.  
6. 10. J. 7.  
Sicut &  
Præfetto  
Spirituali.

Quod autem tanti id momenti sit, id eo id B. P. nobis, vti ante diximus tam operose importuneque cuculeat, vultque superiores saepe cum subditis agere & loqui nam vralia taceam quæ in hoc inelusa sunt bona, per priuam & familiarem hanc conuersationem mirum in modum subditi animati, vt ad superiores sincere refugiant, & calore perspicueque se illis retegant. Quin vt rei huius maior sit occasio & ad maiorem omnium consolationem, in constitutionibus statuit singulis vt in dominibus & collegiis quidam sit rerum spiritualium præfetus, ad quem omnes vt conscientia suæ quieti consulant, consolationem

Quomodo ergo tibi persuadeas in hæc sola profectus tui spiritualis scientia non esse tibi opus Magistro, quare doceat & quid faciendum sit præscribat, præsertim cum tam obscura, spiritualis & inuisibilis ea sit vt non queat oculis corporeis, imo nec animæ quidem, nisi magna cordis puritas accesserit, videri & in qua qui errarit, non, vti in aliis scientiis vsu venit, temporalem, quæ facile reparabilis est, læturam facit, sed animam suam in sempiternum vel perdit vel lucrificat.

Non hic eum hostibus visibilibus, sed inuisibilibus, non cum vno aut duobus, sed innumeris Damonum noctu & interdiu assidue nos impugnantium, cuneis nobis certandum est. Hac de causa necesse nos est, inquit Cassianus, diligenter & serio ad maioris nostros & Patres spirituales recurrere, quidquid in anima nostra introrsum geritur, illis declarando vt per eos hoc pacto dirigamur & adiuuemur.

Aliis autem rationibus omissis, ingens fructus & bonum inde prouenitatum, quod singulis in domibus quidam sit rerum spiritualium præfetus, quodque is passim consulatur, liquido patebit ex iis quæ cum ipso tractantur & communicantur, declarare enim ei homo debet, quis orationis, quam obit, sit successus, quæ in illa modo & methodo, procedat, quæ ex ea fructum colligat, num quas ad hoc institutas & præscriptas habent? dationes & monita seruet: qua su-

Quia pate-  
faciendum  
Præfetto  
Spirituali.

per

per te particulare examen instituat, num errorum numerum per puncta annotet, & num examen cum altero conferat; num spiritualem lectionem instituat, quemnam ex illa fructum eliciat: num quas tentationes habeat, & quomodo se in eis gerat: quas poenitentias & mortificationes cum priuatis, tū publicè obeat: in obedientia quomodo se habeat, ne non in indifferentia, in humilitate, in Regularum obseruantia, & in aliis id genus rebus. Qui porro nouit, esse sibi horum omnium alteri rationem reddendam, certum est, eum propterea paulo accuratius super se aduigilaturum, eam ut meliorem dare queat. Præterea, minime dubium est, quia ad rem aliquam magni faciendam, & à nobis majori in pretio habendam, singulare medium sit, quod ab alio eam magni fieri & in pretio haberi videmus. Cum videam ergo semel & iterum isthæc à me quaeri, certum est, tene me propterea accuratius ad eadem reflectere: & si semel impegerim, dare operam, ne impingam denuo. Adhæc, quemadmodum Theologi & Sancti Patres sacramentalem confessionem forte velut frenum ac retinaculum esse docent, ad homines à peccando retrahendos, uti re ipsa in Hæreticis videre fuit, qui eam & negarunt, & vsurpare desierunt. Adeo quidē ut cum propterea populus in Germania sceleribus & flagitijs scateret, itaque iniquus in proximum esset, ut ne vicinus quidem à vicino tutus esset, ipsimet hæretici legatione missa, Imperatorem Carolum V. rogariat, ut legem ferret, quæ omnes ad scelerum confessionem instituendam obligaret: quod enim auricularis sublata esset confessio, civilem vitam vix posse consistere, & homines tuto viuere, quo Imperator audito, non parum risit, tanquam si ipse rem hæc lege lata iubere posset.

Quemadmodum inquam hominem non parum à peccando retrahit nosse, sibi, quæ delinquit, esse per confessionem detegenda, ita Religiosos non pa-

rum ab erratis & imperfectionibus admittendis reuocat, videre, earum sibi apud alterum rationem reddendam esse.

Ut vero comparationem hanc longius deducam, dico, confessionis frequentationem vnum è primariis esse medijs, quæ alicui ad salutem in tuto collocandam dare possumus, Nam præterquam quod gratia & peccatorum venia in hoc Sacramento obtinentur, quæ unq; cuiuspiam suggeri possunt remedia & consilia, in eo inclusa sunt. Vnde dum tæcularium aliquem in spiritu proficere volumus, consulimus illi: modo quidem, ut Rosariū deiparæ mari recitet: modo ut quotidie, si quidem per occupationes liceat, sacros missæ officio intersit, nonnunquã etiam ut concionem audiat, interdum ut aliquas suscipiat poenitentias operamq; det, ne quis sibi elabatur dies, quin aliquam asperitatem subeat: denique velut omnium præceptum, & quo priora confirmantur consulimus ei, ut sapius bono alicui confessio delicta sua confiteatur. In quo vno quæcunque ei dari possunt remedia simul comprehendere & quicquid illi dici queat, & opus habet, illi suggerere videmur. Id enim ipse si faciat, Confessarius singulis octonis vel quatuordecim diebus, vel mensibus, ea illi media & remedia suggeret, quæ vna vice nec tu ei dare posses, nec alius accipere, simul etiam rationem ab eo tunc poscet, quomodo quæ illi antea remedia dedit, opere exequatur.

Hæc namque bonorum confessoriorum sunt partes, curare videlicet, ut poenitentes sui semper in virtute crescant. Hinc & vitæ spiritualis Magistri poenitentibus semper consulunt, ut vnum & eundem stabilem Confessarium semper habeant: Nam hodie vniuersas alteri confitei parui esse profectus causa solet. Pari modo in hoc vno consuetudine reddendæ medio particularia omnia media & remedia, quæ alicui ad proficiendum possunt dari, inclusa sunt. Ibi enim superior vel Præfectus rerum spiritualium videt quomodo

Confessio  
ne frequen-  
tatio est q-  
mum e pri-  
marium me-  
dus salutis

Domini. So-  
to Dom. 1.  
in 4. Sent.  
dist. 18. q. 1.  
art. 1.

Cap.  
1. p. c.  
12. E.  
qui.  
suu.  
Lib.  
infl.  
rem.  
E. c.  
Abb.  
Moy.

ex orationis, examinum, & lectionis spiritualis medio proficias; ibi apparet, quomodo tentationes, inclinationes, & pravam quam habes, indolem vincas, ibi certare est, quomodo silentium, humilitatem, indifferentiam & resignationem exerceas; num proficias vel deficias; hic deniq; tibi suggeritur remedium & consiliū, quod particularis necessitas ac dispositio tua exigit dum modo quide corripis, modo ad pergendum animaris. Cumq; hoc ea suavitate & caritate fiat, qua fieri oportet, & quid Societas per Dei gratiam facit (adeo vrid solum maioris boni tui & profectus in spiritu causa fieri, & solum hunc intendi noris) non potest medium hoc non esse efficacissimum & maximæ energæ.

CAPUT III.

Suas superiori vel Patri spirituali tentationes aperire, efficacissima est ad eas superandas ratio.

Communis est Sanctorum Patrum doctrina, & apud antiquos illos Patres primum velut principium, ut ante diximus, tentationes quaslibet Præpositis Senioribus ac Magistris quamprimum ac percipiuntur, declarandas ac detegendas esse. Cuius rei etiā B. P. in Constitutionibus nos identidem cōmonet. At videamus obsecro, quam eum ad hoc tam operose nobis inculcandū, moverit causa. Nam nostra permagni intererit, eam nosse, quo veritas hæc cordis nostri intimo profundius insculpta maneat. Reiteraq; huius, iuxta Cassianum, ratio est, quia te Diabolus, idiptum si feceris, dolis, stratagematis, ac tentationibus suis, ecu Tironem aliquem decipere & supplantare non poterit, cum Magi-

stri tui, qui Veteranus est miles, sis armis circumiectus: non item velut ignarum ac belli inexpertum te fallat, si statim ad Patrem tuum spiritualem, qui & gnarus est & expertus recurras, & dictis eius audiens fueris. Neque enim tunc militem novum vel tironem, sed veteranum & in spirituali militia versatissimum dæmon oppugnat. Omnem namq; confessari ac Magistri tui scientiam, prudentiam, & experientiam, facis tuam, quando mox ut sentis periculum, illud ei patefacis, & consilio eius a quiescis. Vnde Cassianus veram hoc pacto ait prudentiam & discretionem, quæ magna virtus est, & quam D. Antonius tanti faciebat, comparari.

Cum enim sancti illi Monachi quadam in collatione vel conferentia spirituali inter se querere cœpissent, ecquæ virtus homini plus ad perfectionem momenti confertet; unus castitatem nominaret (per eam namque sensuales appetitus sub rationis frenum rediguntur) alius abstinentiam, per quam sui ipsius homo imperium obtinet; alius quis de numero iustitiam aut eam quæ sibi per alios eminere videbatur, virtutem in medium afferret.

Antonius auditis omnibus, & quid sequendum esset; definiens ait: Nulla ad perfectionem comparandam virtus magis necessaria & conducibilior est, quam prudentia ac discretio; reliquarum namque virtutum exercitia, nisi ab hac condiantur & temperentur, Deo non placent, immo ne quidem virtutum sunt actus; si ergo, inquit Cassianus, per facilem perbreuemque virtutis huius assequendæ modum cupis, omnia tua superiori significa & communica, & ex eius sententia, iudicio, consilioque, te dirige; itaque eam consequeris, & prudentiam & discretionem superioris tuam facies.

Idem dilerte scribit Sanct. Bernardus de hac virtute agens: *At quia omnino raris* (discretio) *est in terris, huius circumcis.*

*Nihil adeo dæmonis dolos frangit, ac manifestatio tentationū patri spirituali.*

*Manifestatione acquiritur prudentia.*

ff discre-

Cap. 11

3. p. Confess. c. 1. §. 12. & Regul. 41. Summar. Lib. 4. de institut. renunt. c. 9. & collat. 2. Abbatis Moyses c. 10

Rodriguez, exercit. pars 2.

discretionis locum in Sobie suppleat Sarcus obedientia, & nihil plus, nihil minus, nihil aliter quam imperatum sit, faciat. Hoc modo inquit suppletur & refarcitur ipse discretionis & experientiae defectus, & vera acquiritur prudentia.

Hinc Sancti Patres tantopere commendant, ut tentatus infestationes suas quam primum alteri detegat, hanc quoque ob causam nihil adeo conquiratur & procurat Diabolus, quam ut eas non detegat: alium quippe & contrarium finem, nostrum inquam, damnum & interitum ipse spectat. Et nulla, ut ait Dorotheus, re adeo gaudet, quam dum suas quis tentationes & cogitationes propositio reuelare detrectat; tunc namque de victoria quodammodo certus est, & optime sperat, quod tunc solus eum solo velut in duello pugnet: *Va autem solus: Quia non habet qui lapsum impediatur, qui post lapsum manum porrigat, ad resurgendum.*

Contra nihil adeo timet daemon, nihil quoque fert grauius, quam dum se suaque quam clarissimi alteri quis detegit: tunc namque omnem victoriae spem deponit, animo cadit, & desperans se inde subducit. Apra quadam comparatione id B. N. P. in exercitiorum libello declarat; quam quia adferre ipse non dubitat & nos eam fas erit adducere.

Ait ergo perinde daemone in nobis oppugnandis agere, ac qui lasciuo amore inardescens castam aliquam virginem honestis probisque parentibus cohabitantem ad stuprum, aut matronam viro honesto & honoris coniugalis zelatori ardentissimo nuptam, ad adulterinum concubitum pellicere studet. Hic ergo decipere satagens, ante omnia, summa diligentia procurat, ut quaecunque suggerit illicita vel promissa, nemini reuelentur, immo nihil adeo timet aut dolet, quam ut puella cuncta illius molimina patitur, matrona marito non patefaciat, hoc enim dum fit, vororum se compotem fieri posse & de victoria sperata desperat: ac quando silentio rem premunt, aliquid

tandem se consecuturum sperat. Pari modo, inquit B. P. cum aliqui in casses suos fraudulenter daemone peccatohere fatagat, ante omnia summo conatu allaborat ut qualibet suggestiones sua lateat, & quas adfert, machinae & rationes nulli detegantur: id enim si fiat, de victoria prope modum certus est, & consecuturum se, quod spectat. Ex aduerso nulla re indignatur magis, quam dum haec Confessario aut superiori aperiantur ac manifestantur. Quonia enim plus astu & fraude potest & lucratur diabolus, quam vi aperta, hinc ubi se detectum & patefactum videt, se quodammodo victum fatetur, omnesque artes suas & technas frustra, & euandas esse. Est vero hoc omnium eorum, qui fraudibus & dolo vtuntur proprium, iuxta illud Christi in Euangelio, *Omni enim homo, qui male agit odit lucem.*

Ad hoc propositum adfert S. Dorotheus id quod olim S. Macario Anachoreta accidit. Macarius enim magni Antonii discipulus, cum quodam tempore diabolum obuium haberet, rogauit eum, quomodo a suis Monachis tractaretur? Respondit daemone, pessime: quia statim ac mala aliqua cogitatione eos pulso superiori eam reterunt. Sed inter illos vnus sim turbis instar futq; deq; prout voluero, verso & reuerso, quiq; nutus meo pateat per omnia. Cuius Monachi nomen cum daemone indicasset, eum Macarius mox adiit, comperitq; illum in eo a diabolo illulum esse, quod Patri spirituali tentationum suarum rationem non daret, & illius consilia ductumq; minime sequeretur. Exhoratus eum ergo Macarius est, ut se candide superiori patefaceret, & inde amplius proptio iudicio non fideret. Audiit bene consulente Monachus, itaq; remedium morbo suo inuenit. Haud multo post eum iterum in diabolum Macarius incidisset rogauit eum, quo iam sibi modo res cum amico illo monacho succederet? Cui ringens & indignabundus respondit. Ille iam non amicus meus est, sed inimicus. Obseruata bene hoc loco Dorotheus, omnia

m. s.  
nem Ab-  
bas Pomeri.  
Et habetur  
in suis Pa-  
trum p. 2.  
§. 147.  
Ecc. 4. 10.

Simile.

In regalis  
ad motus  
anima dis-  
cernenda.  
regul. 13.

quidem S. Macarii monachos à diabolo  
técacos & oppugatos fuisse, nullam ra-  
men illorum expugnati ab eo potuisse,  
quod ilico ad patrem suum spiritualem  
referrent, quidquid in anima sua, pe-  
nentiali agebatur, & ad illius suum con-  
siliiumque se conformarent vnum ve-  
ro illum à diabolo victum & deceptum  
fuisse, quod proprio iudicio nimium  
quantum noceret ex sua se opinione  
regeret Superiori denique suo patrie  
spirituali de larare animum & rege-  
re nollet: Qui etiam simul ac sua pate-  
fecit, diaboli inimicus factus est.

Non potest, inquit Cassianus, deci-  
pi & illudi qui Patri Spirituali serorum  
denudat & aperit: quod & confirmat il-  
lo Syracidæ testimonio, dicentis: *Si*  
*denudaueris & manifestatis absconsa il-*  
*luis (dæmonis stratagemata id est, oc-*  
*cultas absconditasque eius tentationes)*  
*non persequeris post eum, & ab eo non*  
*illuderis: ne non verbis illis Salomonis*  
*in Ecclesiaste, si mordeat Serpens in silen-*  
*te. 10. 11. Liberet, inquit, te Deus à Serpen-*  
*te etiam & tacite commordate.*

Cum enim Serpens vel vipera soni-  
tante edit, & eminus sibilans ab incan-  
tante percipitur iafuise est contra mor-  
sum eius remedium adhibere.

Ad eundem modum auerfat Deus, ne  
diabolus serpens ille antiquus, te solum  
clam mordeat & in silentio: at cum  
Magister tuus spiritualis, qui aliquot è  
sacra scriptura de promptis casimini-  
bus incantare illum potest, cum au-  
dit, nullum ab eo tibi imminet peri-  
culum.

Huc accedit, quod tanti Deus Opt.  
Max. faciat, quod ad Superiorem & Pa-  
trem spiritualement homo recurrat, seque  
patefaciat, hæcque in accedendo relu-  
cens humilitas adeo illi placeat, vt per  
solam hanc refectionem, esto, esto nul-  
lum prorsus suggeratur remedium, imo  
ne verbum quidem vnum à Superiore  
dicatur aut respondeatur, tentatio &  
diaboli infestatio abscedat. Diserte id  
asserit Cassianus: *Tam diu, inquit, sug-*

*gestiones Diaboli noxia dominantur, in no-*  
*bis, quæ accipiuntur in corde: ilico enim*  
*Superiori etiam fuerit cognatio magna, mar-*  
*cescit, & antequam discretionis iudicium*  
*proferatur, serpens terribilissimus & tene-*  
*broso ac subterraneo specu virtute confusio-*  
*nis protrahit ad lucem, ac traductus quo-*  
*dammmodo ad dehonestatis, abscedit, quia*  
*pater tenebrarum est, & ferre lucem ne-*  
*quit. Ad hæc, quoniam dæmon natura*  
*sua ita superbus & elatus est, indigne*  
*fert, fædas suas ineptias & villitates ma-*  
*nifestari & in lucem protrahi, & quæ est*  
*superbia tolerare penitus hanc infamiã*  
*nequit: vnde ilico fugit, vbi se dete-*  
*ctum & proditum videt.*

Si tales in orbe inuenirentur medici,  
qui corporum morbos, simul ac eos de-  
clararent, curarent, quanti quæso eos  
faceremus? Iam quò in corporibus ef-  
se & locum habere non potest, quotidie  
id in anima videtur, & vsu venit similitu-  
tentationes si solum Superiori declaren-  
tur, non raro ante euanescere, quam vl-  
lum ab eo remedium suggeratur: imo  
vero vel per solum Superiori, vel Patri  
Spirituali eas dicendi propositum, sæpe  
eandem abire & dispelli. Ibas videlicet  
vt eam aperites, & ecce ante quam o-  
stum eius pulses omnem à te Deus au-  
rem dispellit, & à qua pulsabaris, tenta-  
tionem & vexationem abstulit.

Egregium huius rei exemplum habe-  
mus in vitis Patri illorum Egypti. Qui-  
dam sexaginta continenter hebdoma-  
das ieiunarat, deamque incessanter ora-  
ret, vt sibi dubium quod habebat, decla-  
raret. Sed cum incassum laborasset, sta-  
tuit alium Monachum, eodem in deser-  
to commorantem adire, & eum super  
dubio consultare. At ecce dum cella egre-  
ditur, obitum habuit Angelum, qui du-  
bitationem resoluere, dicens hæc eum hu-  
militate magis dubij huius declaratio-  
nem, quam omnibus tum precibus tum  
ieiunijs promeruisse. Aliud præclarum  
huius rei exemplum refert Euangelista  
Lucas. Cum enim decem leprosi Chri-  
sto Iesu, in Ierusalem abeunti, ciuitate  
ff 2 occur-

Ecc. 27. 19

Mat. 2.

Mat. 6. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

Ecc. 10. 11

occurrerent clamantes, Iesu praeceptor miserere nostri, & Iesus illis diceret, *ite & ostendite vos Sacerdotibus, ecce dum iret mundati sunt, etiam ante quam se Sacerdotibus dicerent.*

Adeo scilicet gratum est Deo, nos humiliari, hominibusque, quos suum supplere locum voluit, subijci, ut ostentur, quanto opere hoc sibi placeat, miraculis id confirmare, non sit dedignatus. Imo vero non raro fit, ut te vel solum comminante, Superiori te rem & suggestionem declaraturum, tanto demore timore percellatur, ut te relicto illico fugiat. Quo irra bonum est hac in parte pueros imitari, qui si quis ipsis molestus est, & iniuriam facit, statim patri se id suo dicturos dicuntur & comminantur.

**CAPITULUM IV.**

*Non idcirco minus suas quis Patri spirituali tentationes patefacere debet, quod quae illis aduersus illas suggesturum est remedia, iam se nosse putet.*

**D**icit fortasse quis, iam saepe de tentationum remediis inaudui sed ex iis, quae tum vidi, tum in libris spiritalibus legi scio, quid mihi Superior vel pater spiritalis legis respondere queat, ad quid ergo ad eum recurrere opus? Timendum sane est, ne isthaec nobis tentatio hic oboriatur, & eo timendum magis, quo se quis in isthaec scientia pronectiorum & veritatem putabit. Valde quidem ab ea diuertitur S. Dorothaeus egregie tamen eam cludit. Refert enim, sibi dum tentationem suam Superiori patefactum abire vocabatur statim occurrere solitum, *Quid frustra tempus consumere vis? Hoc & istud ille tibi responsurus est: id iam tum ipse*

nostrum, desine ergo Superiori hoc aditu molestus esse. Ego, vero inquit tentationi, iudicio sentique meo non parum succensebam, ac dicebam, *aspice Satana, Anathema tibi, & iudicio tuo, & intelligentia ac prudentia tua, cogitationi ac scientiae tuae?* Et tentationem & tentationem parum moratus, Superiorem adiens, quidquid mihi in animo suggereretur haud dissimulanter declarabam. Si quando vero fiebat, ut superior id mihi remedium suggereret, quod ante mihi priuatim occurrebat, statim mihi cor meum, nescio qua inquietudine & turbatione dicebat: *Numquid bene dicebam, isthuc tibi ab eo respondendum? quid ergo illuc opus erat recurrere? Cui ergo e contra replicabam, Nunc bonum est remedium, non ea Spiritu Sancto est, sed cum a te proficisceretur, suspectum mihi id erat, & parum tutum, videbatur. Hoc scilicet clypeo hanc a se S. Dorothaeus tentationem repellebat, nec eam uoquam in animum suum irripere sinebat, ac confestum in omni suggestionem ad Superiorem, vel ad sacram anchoram confugiebat. Notum id est iurati, nec propeo iudicio vel minimi credere, vel in iurati est namque communis. Sapientum & Sanctorum Patrum sententia, nullum in propria causa & negotio bonum iudicem esse. Quod, si etiam verum est tum, cum nullus, homo tentationibus pulsatur verius longe id erit, quando etiam ad sunt, & animae oculos excæcant, ut quod consentaneum est, minime deas, iuxta illud Prophetam, *Cum prehenderunt me iniquitates meae, & non potui sustinerem.* Tunc quippe homo quod malo suo quadrat remedium, non per se, sed & esto forte speculative id nouerit, ipsum tamen in utilitatem suam convertere, & ad actum redigere non poterit, tentatio quippe vehemens animi excæcat, mentem eripit ac turbat, unde tunc magis eum Deus per uocem Superioris uerbum, quam per quaecumque ipse nouit, inuabit.*

Scitum, ad id, casum adducit S. Augustinus.

S. Doroth.  
serm. 5.

## CAPVT V.

Nemo ideo sua Praeposito reuelare omittat,  
quod tenuia ea & exilia sibi esse  
videantur.

Soler & alium quendam diabolus nõ-  
nullis excusationis pretextum sugge-  
re quò minus se suaque superiori mani-  
festent, nimirum dicendo, nullius ea mo-  
menti esse, ac proinde opus non esse, &  
inconueniẽs videri eum puerilibus incip-  
tiis ad eum recurrere, turpe & vile ef-  
fe, cum id genus recula eum adire. Ad-  
hoc itaque respondeo primo, cum qui  
perfectiori acquirendæ studet, non tam  
respicere debere, an grauis res sit, an ne-  
cessaria, num obligationis, quam sem-  
per procurare id quod melius est & per-  
fectius. Proinde rem quamcumq; quan-  
tumuis paruum, magni ei faciendam &  
rationem eius superiori reddendam vi-  
deri. Hoc namque est perfectiori stude-  
re. Interea autem quæ alios valde adifi-  
cant, non postremum esse, ad superio-  
rem res, etiã paruas, referre, & quò quis  
pfectione veteranior & sciẽtia celebrior,  
eo magis adificare, hoc enim est propter  
Christum repuerascere & infantẽ fieri.

Dico secundo, sæpe quid reuera non  
tam paruum esse ac cuiquam videatur,  
sed pudorem & quam in eo declarando  
sentit repugnantiam ad ipsum diminu-  
endum, credendumque quod paruum re-  
ferat id subtrahere, rationes ei suggerere.  
Non secus ac in confessione fieri solet;  
quando enim quis præ pudore rem ali-  
quam vilem & exilem fatei negligit, il-  
lico Diabolus, verecundiam hanc & na-  
turalem quam homo sentit repugnan-  
tiam vt aptum adhibens instrumentum,  
ei persuadear, nullum in hoc peccatum  
esse, vel saltem non letale ac proinde ad  
ipsum confitendum minime obligari.  
Quam multos hac via & reohna Diabo-  
lus supplantauit & subtrahere fecit, quod  
necessario confitendum erat, itaque ma-  
las confessiones & sacrilegas commu-  
niones instituere. Vel hoc solũ, quod in  
re aliqua superiori declaranda aperiẽdaq;  
repugnantiam ac difficultatẽ experiatur,  
ff 3 saus

Medicina  
medicima  
nu porre-  
sa sauat.

stinus. Quidam inquit, cum grauitè a-  
gitoraret, medicum aduocauit: Qui ve-  
niens, eum medicamento adhibito, sani-  
tati restituit. Paucis post diebus contin-  
git, eodem eum languore laborare, ve-  
rom, quod in periculum illud remedium ei  
miser profuisset, id ipsemet sibi, non ad-  
uocato medico (memoria quippe illius  
inseculum id manserat) applicauit:  
Sumpsit & applicuit quidem, minime  
tamen id sibi sensit prodesse. Miratus er-  
go, aduocat medicum, & rem ex ordine  
narrans, rogat quid cause sit, cur, cum  
idem ipse adhibuisset medicamentum,  
nullam inde iam utilitatem caperet? Cui  
medicus lepidè simul & acute respondit.  
Causa, cur modo te medicina hæc non  
iuuertit, fuit, quod meis ego manibus  
eam tibi minime propinaui. Id ipsum  
porro & nos in hac materia dicere pos-  
sumus.

Quod ipse nosti, ac sæpe numero in-  
audisti remedium, ideo nequaquam tibi  
conducat, quod superior vel Confessa-  
rius, qui medicus tuus spiritualis est, id  
tibi non suggestit. nam vt aliam vim &  
energiam habet, porro per medici ma-  
num porrecta, vt porre qui mali capiet,  
vim, & virtutem suam, nouit, ita & in  
medicamentis & remediis spiritualibus  
viri venit.

Bonæ quidem erant aquæ fluminum  
Damasci & salubriores multo quam a-  
quæ Iordanis: Naaman tamen ipsum à  
lepra expurgate non potuit, sed illa so-  
la, in quibus eum Eliasus Propheta lau-  
uari iussit. Deus quippe eum verbis, quæ  
tibi profert superior, & eum eo quod is  
tibi suggestit remedio singulari modo  
concurrit, De enim ille solum supplet.  
Quocirca per facile & commune reme-  
dium, per manum superioris porrectum  
longa erit tibi conducibilis, quam  
quidquid ipse demum nosti,

est multo plura  
noris

factus esse homini debebat, ad se ut suspectum habendum, intelligendumque ipsum aperiri ei debere. Vnde Cassianus id vnum, ac certissimis signis esse, è quibus intelligatur id vere malum, & meram Diaboli tentationem esse, additque eam communem priscorum illorum Patrum opinionem fuisse. *Generale*, inquit, *Et evidens diabolica cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundamur aperire.*

Quod enim malum est, statim id occultare satagimus. *Omnis iniquitas oppilabit os suum.* Vnde, cum quis quid ierit ac suppressit, satis ad oculum ostendit, animæ suæ negotia non bene procedere. *Omnis qui male aperit, oculi lucem.*

Dico tertio tamen res modo parva sit, cum tamen occultatur & absconditur, magnam fieri & grandescere solere. Vnde par est, eam, dum adhuc pusilla est, manifestari, ut in tempore illi quæ sit remedium adhiberi: tunc quippe facile ei occurrere potest, postea non nisi quam æger time.

*Simile.* Quemadmodum, inquit Climacus, animam quasi ab alis matris vel à stercore fouentur, contegantur & incallescant paulatim pullulant, animantur, vitalia sunt & aures alia emittunt, similitudine nefaria cogitationes, cum corde occultantur & sincere non aperiantur ei à quo dispelli & curari valent, ut plurimum in lucem procedunt, & executioni mandantur.

Solet Diabolus & alio quodam prætexitu nonnullos, quo minus ad superiorem recurrant, auertere, quod nimirum sibi persuadent, se per id genus reclusas & ineptias superiori graues & molestos futuros: vnde, nequam ei molestiam creent & onerosi sint, ab illo ad eundem abstinent. Insignis tamen id impostura est & illusio. Hoc quidem superioris officium est, & vnum è præcipuis quæ illi agenda sunt, est hoc: vnde non mediocrem et iniuriam facis, quod cum in re tam primaria officio; suo ita necessaria, exequenda, molestia affici ac fastidiose turbari

consequas. Imo vero non parum gaudet, quod rei tam substantiali, uti hæc est, & à qua spiritalis subditorum suorum profectus (uti supra simili in casu ostendimus) ita dependet, vacare sibi liceat.

Refert Cassianus exemplum quod Serapioni Abbati contigit adhuc puero, & quod ipsemet postea Religiosis suis identidem commemorare solebat, ut eos ad omnia sua superiori reuelanda animaret. Cum inquit, adhuc nouitius essem, vsque eo ab ingluvie & gula tentabar, ut nullo videretur cibo posse repleri. Inde fiebat, ut postquam cum Abbate Theona, qui meus superior erat, comedissem, mensa sublata, quod idie paximacium in sinu meo latenter absconderem, quod illa vespere, sene ignorante, clanculo comedebam. Quod furtum hec gula irritante & inolitè desiderii in continentia assidue committerem, expleta tamen concupiscentia, ita me conscientia arguens, remordebat, ut maius desset tormentum & crux, quam quæ è cibo à me percipiebatur voluptas. Nihilominus ita mihi hæc gula dominabatur, ut etiam postidie rursus panem suffuriter & in abscondito comederem. Superiori vero meo tentationem hanc patefacere non audebam, quoadusque me Dominus misericordia sua è feruitute hæc & tyrannica captiuitate, in qua agebam, eripere dignatus est. Hoc porro modo res contigit. Venerant nescio quo casu duo defonsi monachi ad Abbatem Theonam, qui iam refectioe sumpta, de rebus spiritalibus inter se conferre, prout moris apud illos erat, ceperunt. Senex vero ad eorum postulatam respondens & interrogata de gastrimargie & occultatarum cogitationum vi & imperio dissertere cepit. Ego vero punctus, & remordente me conscientia sollicitus, vniuersa hæc mei causa ab eo dicti, meamque tentationem & occultum peccatum calius si reuelatum fuisse credebam: Vnde perterritus & verborum eius efficacia permotus, apud me clanculo lachrymanti cœpi: deinde, cordis compunctio-

ne cre-

## CAPVT VI.

*Difficultatibus, qua claritatem  
hanc impedit solent, iam  
ordine satis fit.*

ne crescente, in apertos singultus lacrimasque prorumpent, paximacium, quod & illo die furrim subtraxeram & absconderam, de sinu eorum omnibus protuli, & in terram prostratus veniamque & pro commisso pœnas postulans, meam publice sum tentationem confessus, & quod ab ea victus & subactus huiusmodi quotidie furtum admitterem.

Tum Sanctus senex consolari me cepit & animare dicens: Conside puer: confessio tua & heroicum illud opus, quod eorum omnibus tentationem tuam & errorem aperire & detegere hoc loco, haud dubitatis, ab huius te captiuitatis vinculis, & seruitute absoluit. Hodie diabolum debellasti & maiorem de eo triumphum & victoriam retulisti, quam ille ante de te. Ideo vero te Dominus à tentatione hac captiuum & vincum detineri voluit, quod eam superiorem tuum celasti. Iam vero postquam illum detexisti, nihil amplius dæmoni in te iuris & domonii erit: sed statim à te serpens ille antiquus, ut pote fere lucem non valens, aufugiet. Vix dū verba hæc senex compleuerat, & eccelampas aut fax accensa, de meo sinu prorumpens, ira cellam vinee, sicut sulphureo fœtore compleuit, ut præ illius vehementia vix in ea quisquam permanere posset. Tum admonitionem suam Abbas resumens, Ecce inquit Dominus veritatem sermonum meorum te ipsa approbavit, ut passioni incertorem de corde tuo confessione salubri fugatum, tuis ipse oculis peruideres, qui lucem & technarum suarum detectionem ferre non potuit. Unde non est, quod vereare illum vitreius in te locum habiturum, aut ad te de nouo reuersurum. Vti promissit, ita & contigit, nunquam enim postea ab hac fuit tentatione pulsatus, imo ne eius quidem illa memoria recordatio aut imago discursabat.

**H**Atenus ostendimus quanti referat, quamque necessarium sit, superiori se mentisq; omnes latebras detegere. Verū quo quid maioris est momenti, maioremq; perfectione includit, eo maiorem in eo natura nostra per peccatum deprauata, sentire repugnantiam ac luctam solet: ad quam etiam coeodæmon, omnis boni nostri aduersarius, ope sua concurrere solet, maiores nobis difficultates, ad eam impediendam repræsentans. Unde nos is conueniens erit occurrere & dissoluere. Et sane opera sumus prærium facturi, si in re tam primaria & necessaria, quam est hæc, viam omnem iis sublati complanemus. Esto vero, cum Religionem professis hominibus potissimum hic nobis sit sermo, quilibet tamē doctrinam hanc sibi potest applicare: est enim res hæc huiusmodi, ut ad omne spectare queat hominum genus. Vnde Gerson de confessione loquens eam tractat generaliter: uti mox videbimus.

Et primo quidem, quia natura ita facti sumus, ut laborem omnem ac difficultatem fugiremus, & quia id, de quo in præsens tractamus, nobis veluti difficile & laboriosum solet videri, ideo ab hoc capite initium ducemus, ostensuri videlicet ac declaraturi longe homini futurum laboriosius ac difficilius, quod se occultet & tegat, quam quod patenter ac nude omnia superiori manifestet & videnda proponat.

Est hoc imprimis notandum, utpote quod eos, qui sui ipsorum amantes sunt, & quæ virtutis & perfectionis sunt, difficultatis ac laboris in eius exercitio subeundi metu deterriti exequi negligunt, potenter iugulat & confutat. Fateor e-

quidem

quidem aliquam in omnibus tentationibus, propensionibus naturalibus, & defectibus suis superiori patefaciendis, difficultatem & mortificationem contineri: maior nihilominus, me auctore, labor & crux est illa, quam super se homo hęc contiendo & abscondendo, aduocabit, quam quę plana sui refectione & manifestatione accedere ei valeat. Quotidiana id nobis satis commisit at experientia & nemo non certissimus rei huius esse poterit testis, si quid forte aliquando superiorem suum celare & latere voluerit: Quos ille angores, quos remorsus, quam animi inquietudinem sentit, qui sua cooperire & reticere gestat?

*Osc. 13. 12.*  
*Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius, Dolores parturientis sentiens ei: Semper quippe velut in partus doloribus agit se cum reputans, Dicamne, an reticebo? modo quidem aperire se proponit, modo propositi huius eum piget, & pœnitet iam superioris ostio vicinus erat tentationem declaraturus, & mox inde se, quod non ausit, subducit, re indicta (: Venerunt filii que ad partum, & virtus non est partendi: iam in proximo erat, ut tentationem hanc & sinistram cogitatum, quem de diabolo patre tenebrarum in animo conceperat, in lucem eniteretur, at sufficiens ei ad partendum virtus non fuit nec robur: hinc iugiter in partus doloribus manet, & quo ea diutius celat, eo maiora tormina experitur, quia maiorem postea in iis dicendis difficultatem ac verecundiam sentit: Inde quoque nouus ei accedit dolor, quod ea initio minime detexerit: maxima autem, quam sentit difficultas ex hac ratiocinatione provenit: Quid? amne post tantum temporis lapsum superiorem adibo dicerem & declararem si iam primum tentationem sentirem: at qua fronte iam coram illo cum ea comparare præsumam, qui tanto hanc eum tempore celauit? quid dicer, quod illi me non crediderim, quando quidem iam inde ab initio illi me aperire nolui?*

*Isa. 27. 3.*  
 Nullam ergo homo quietem, nullam

animi tranquillitatem sentiet, quamdiu animum suum candide non patefaciet: Semper enim eum remordebit, torquebit, & lancinabit conscientia, quod tantum momenti ac ponderis rem facere detrectet. Mox vero ut se aperiet & manifestabit omnis illa tempestas derumescet, animusque optata malicia & quiete gaudebit: Perinde, ac dum quis pudore præpeditus aliquod peccatum confiteri non audet, semper timoribus, inquietudine, & internis mentis tumultibus concutietur, cum autem illud aperit, tantam animi consolationem & lætitiā sentit, ut vastam quandam turrim dorso impendentem, à se abieesse videatur: vnde præclare Sanct. Gregorius: *Vulnera clausa plus eruciant: quia cum putredo, que intrinsecus ferues, euertitur ad salutem, dolor aperitur: Ita & omnis animi dolor pellitur, dum quis peccatum suum confitetur, & tentationes & infirmitates patefacit.*

*Quid est enim peccatorum confessio, & tentationum manifestatio, nisi quaedam vulnerum ruptio? nisi enim hæc eruptio fiat, grauius homo cruciatur, perinde ac dum stomachus vitiatum humore cibisque oppletus est, hæc eos ruitibus & iugi ad vomitum conatu studet egerere: quia nisi eos eiiciat, nullam habere quietem potest: illis autem eiectis, quietus est & sibi constans. Hinc ergo ad oculum patebit, eum, qui animum abscondit, longe magis hac duplicitate cruciari & affligi, quam cum se aperit & manifestat: hic namque non nisi exiguus quidam est pudor, & mortificatio, quæ statim pertransit, postea vero multa animi pace & quiete gaudet, propterea quod se releuauit.*

Vnde ei, qui difficultatis & laboris fugiendi ergo, societa sui pectoris non aperit respondere possumus, ob hanc ipsam molestiarum fugiendam causam, potius eadem reuelanda videri. Quia si celet longe maiorem laborem senties, internoque cruciatur, velut putido quodam

dam & purulento carcinomate sensim contabescet & consumetur (: Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea: ) declarando se autem multa in trorsum pace & gaudio perfundetur.

CAPVT VII.

Primaria difficultati, qua sinceram hanc refectionem impedit, satisfit.

VNa ex præcipuis difficultatibus, aut certe omnium, ob quas nonnulli à se ipsis & animo suo apud superiorem detegendo deterrentur, præcipua est, quod hoc pacto se confundendos, bonum, quod fortasse apud eum habebant, nomen auctoritatemque amissuros, impofterum se ab eo vt suspectos habendos, ac nihil sibi posthac credendum, neve diligendos se, vti solebant, arbitrentur. Hac diabolus fraude multos decipit, eosque vt se vel omnino non, vel saltem non perfecte declarent, inducit: At si longe secus se omnia hæc habere ostendamus, & ita quidem, vt ex hac sui deteptione & apertione honorem sibi potius, & nomen & maiorem amorem comparent, ex celatione vero omnia hæc amittant; difficultas hæc penitus ablata & complanata videbitur: Porro Dei iuuante gratia, id hoc loco cõmonstrabimus, vt appareat, quam aliter longe se res habeat, quam illam nobis demon, quo nos decipiat, repræsentat; quod & in omnibus ipsius tentationibus vsuuenit, ipse quippe pater mendacii est. Dico ergo nulla re magis, quæpiam suum apud Superiorem nomen & æstimationem amittere, quam se non reuelando, ab eo se subducendo, eique occasionem dando, vt se seu duplicem fictum & fucatum habere incipiat, Nulla, quam detegit, imperfectione tantum sui nominis amittet, quam hac celatione: nam imperfectio qualibet non nisi vna est, sed aliquem vt tacentem & duplicem habere, multum simul complectitur; nam de multis imperfectionibus eum suspe-

ctum reddit: Dicitur quippe de eo: Hic se candide non aperit, vnde noui, an non, sicut hoc celauit, ita alia multa celaturus sit? Vnum hoc superiorem magis grauat & cruciat, quam quicquid ille de se dicere poterat; contra, quando torum animum suum superiori quis detegit, omnes tentationes, propensiones & defectiones aperit, non modo nomen quod apud eum habebat non amittit, sed ipsum etiam mire adauget, habet namque eum & virtum humilem, mortificatum, manifestum & sincerum, non aliud in animi recessu occultantem, aliud extrema facie proidentem.

Altius porro rem hanc reperemus, & iam inde à prima radice declarabimus; est enim è præcipuis, quæ in hac materia sunt, punctis. Dico ergo Primo, nullo quemquam medio ad superioris amorem, benevolentiam, & voluntatem sibi conciliandam efficaciori vti posse, quam vniuersum animum suum illi retegendo, nihil vt ipsum celet, sed limpide in lucem proferat omnia; Nam vt passim Philosophi & sacri Scriptores docent, nulla re quis ad amandum prouocatur quam dum ante amari se videt, vnde etiam hoc nos argumento Euangelista Iohannes vt Deum amemus prouocat: Quoniam, inquit, ipse prior dilexit nos. Nulla ergo re magis ostendere quis poterit ardenti se in superiorem suum amore ferri, quam quod animum illi suum omniaque arcana, magna æque ac parua liquido patefaciat; Nam dum amicorum duorum amor ita syncerus est, & eo procedit, vt nihil inuicem celet, id magna & extrema cuiusdã amicitia indicium est, vnde discipulis suis redemptor ait: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis; Et vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: Cum ergo superior subditum vniuersa pectoris arcana syncere sibi detegere, & nihil eo clausum retinere cernit, tunc demum intelligit, verè ab eo se diligi ac Patris & Dei loco haberi, co-

Manifestatio, amorẽ superioris conciliat.

1. Ioh. 4. 10

Ioan. 15. 15. Luc. 8. 10.

Rodriguez exercit. pars 3.

Gg quod

Ex deteptione cõparat sibi quis apud superiorem maius nomen, honorem &c.



Tentatio-  
num mani-  
festatio nul-  
li boni no-  
minis in actu  
tam facie.

Tract. de  
parulis ad  
Christum  
trahendis,  
p. 2.

Superior  
subditum  
sentationes  
suas mani-  
festantem  
magis dili-  
git, & fo-  
net.

Ad hæc ne quidem quod suos defectus & imperfectiones superiori patefaciat quidquam quis de nomine apud eum luo amittet; quod tamen quam egerri- me homo facere solet. Ratio est: quia hominum est labi: constamus quippe è luto, quod facile frangitur & dissoluitur. Et si vel seipsum in tuebatur superior, satis subditi fragilitatem agnoscit, omnes quippe ex eadem massa facti sumus. Vade non miratur nec nouum ducit, dum suos sic defectus & imperfectiones declarat. Gerson iunioribus & adolescentibus persuadens, vt nihil præ pudore confiteri omittant (qui alioquin error in id genus hominibus frequens esse solet:) ait, Ideone me minus tibi beneuolam fore, aut minoris æstimationem putas, quod tua peccata & imperfectiones norim? falleris: quia potius tunc te ceu filium charissimum, & sicut eum qui mihi sincere confisus est, & detexit quod ne proprio quidem patri ausus esset detegere complectar. Nouit Deus, inquit, quo amoris affectu, & dilectionis visceribus in illum ferar, qui suas mihi miseras aperit, quo quo viliores & foediores sunt, eo magis viscera & cor meum erga eum commouentur. Sane illa subditi in culpa sua declaranda humilitas & candor, illud eius in spiritu proficiendi, & vt curetur iuueturque desiderium naturaliter superiorem mouet, & in causa est vt eum intra viscera recondere & animum in eum suum totum velit effundere. Cum vel externus quis nos adit, suaque nobis grauamina inala & miseras aperit, magnum in nobis ipsis ad eum iuuandum amorem & desiderium concipimus, eumque consolari & amare qua licet procuramus: quid ergo filio fiet? Per magnum vero interest, hanc vt veritatem omnes quotquot sunt intelligant, animoque imprimant; nimirum se imperfectiones & infirmitates suas patri spirituali declarando, nihil de amore & æstimatione amissuros, imo vero magis ab eo propterea diligendos, & pluri faciendos, ne quis tanti mo-

menti negotium, quanti hoc est, per diaboli representationes in contrarium que falsæ sunt & mendaces, viurpare negligat.

Porro, ad maiorem huius rei confirmationem, notandum hoc loco est, ipsum male agere, & male agendi voluntatem ac propositum, pudendum quid esse, & indignum quod ante oculos tum Dei tum hominum appareat: at è contra male factum & peccatum ex animo detestari, ob id poenitere & erubescere, lapsus lachrymis plangere & confiteri coram Deo non tam probrosum est, quam honorificum: vnde etiam tale coram hominibus, qui Dei locum occupant videri & esse debet. Quarunt & disputant in scholis Theologi, num quæ sancti & beatitudine donandi alias in vita mortali admiserunt peccata, in die vniuersalis iudicii palam & in apertum proferenda sint? Variæ sunt quo ad hoc opiniones, sed hoc vnum quod ad propositum nostrum faciat, vt certum hac in re dicere possumus, videlicet, si modo ea publicanda sint, non tam in eorum qui ea admiserunt probum & confusionem, quam in eorum laudem & gloriam cessura: nam vna cum illis talis apparebit poenitentia & satisfactio, vt non confundendi & alioquin pudore replendi, sed potius honorandi & pluri propterea faciendi sint, quod facere Deo & facile & solemne est, & etiamnum hodie in multis sanctorum idem facere videmus; quorundam namque Mariæ Magdalena peccata publicantur & celebrantur, eaque in die eius festo in Euangelio magno eius cum honore & celebratione, & ad insignem Dei gloriam & honorem vt pote qui etiam è peccatis tantum pro licere potest bonum: *Qui fugit mel de petra, oleumque de saxo durissimo.* Id ipsum quoque in Apostolorum Petri, Pauli, Matthæi, & Davidis prophetæ, peccatis videre licet. Adeo vt ob illa peccata, quæ per talem sunt poenitentiam & satisfactionem expiata, nullam

Peccare coram Deo, & hominibus est res digna pudore, nõ item peccatum fateri.

Peccata Sanctorum in die iudicii eorum gloria manifestabatur.

Peccatis Sanctorum Deus maiorem eorum gloriam elicit.



*Peccati confessio est limbus aureus lacera vestis assutus.*

honoris sui æstimationisve iacturam faciant, sed potius quid lucentur. Egregia id solet similitudine declarari: Sicut dum noua vestis pretioso è panno confecta, & corpori vndequaque apta & bene concinna, nescio quo casu ad clauum aut paxillum adhærescens laceratur, & iam prope est, vt velut inutilis abiiciatur; fracturæ & hiatui limbus aliquis pretiosus vel aurea filamina, vel acu elaborata parerga superimponuntur. Itaque ipsa vestis pulchrior ac spectabilior apparet quam ante: Adeo vt non nisi studio, ad maiorem ei parandam elegantiam hæc fractura facta videatur. Sic sanctorum peccata, si modo manifestanda sunt, ita in die iudicii extremi omnium oculis exponuntur, vt nullam illis hæc infamiam aut confusionem, sed gloriam potius & honorem sint allatura, quod tam potenter beneque illa à se abdicarint, superassuerunt videlicet fracturæ suæ limbum aureum vel arte phrygionica elaboratum, qui magnum ipsis honorem & decus conciliauit. Hoc ergo pacto se res habet hic: vt dum quis suas confessario vel superiori infirmitates & miseras, magna sui cum confusione, pœnitentia, & vero remedii curationisque obtinendæ desiderio manifestat, adeo nihil apud eum deperdat, vt etiam magis ab eo honoreretur, æstimetur, & ametur. Nam vt ait Sapiens, *Est confessio adducens peccatum, & est confessio adducens gloriam & gratiam.* Confusio illa & erubescencia, qua impellente quis culpas aperit, magnum conorem adfert & gloriam: at ea qua mouente culpas occulit, non nisi peccatum.

*Eccl. 4. 25. Peccati manifestatio est confessio adducens gloriam.*

S. P. N. Ignatius cum sacerdotem Religiosis quidem votis obstrictum, sed vitæ solutioris & profanæ, sibi que per omnia aduersantem, in viam salutis reuocare vellet, sed frustra tentatis omnibus, operam & oleum perdidisset, statuit tandem veluti vltimum tentaturus, apud illum peccatorum confessionem instituire. Cum ergo culpas suas

quotidianas iam aperuisset, se etiam superioris vitæ peccata quædam, quæ præ aliis eum remorderent & auergerent ait aperire velle. Incepit ergo adolescentiæ suæ infirmitates, & ignorantia iuuentutis tanto doloris & pœnitentiæ sensu tantisque cum lachrymis confteri, vt inde confessor plane sit immutatus & amare ac reuereri illum ceperit, quem antea summo opere horrebat, eumque in vitæ nouæ ducem & magistrum assumere. Exercitia spirituum ergo instructore S. P. Nostro, obinuit, vitæque rationem in melius, magna omnium, qui prius eum nouerant, admiratione commutauit. Vnde facile apparebit, quam nullum sit homo per hanc sui detectionem, honoris & reputationis suæ amittendæ discrimen adituros. Nam per quod in oculis Dei fit melior, & plus sibi comparat, per hoc etiam apud homines, qui Dei ministri sunt, eiusque mores ac conditionem imitari debent, nihil deperdere, lucrari autem potius debet.

Atque hinc veritatem quandam satis experientia probatam, quæque etiam consideratu dignissima est, infero, nimirum quando quis sui arcana cordis liquido non aperit, sed ea quæ potis est celat, colligi hinc euidenter eum vitam in melius emendare nolle, ac de emendatione sui ne hilum laborare, sed pertinaciter in delictis suis manere & ex iisdem emergere nolle: si enim delictorum vere eum pignoreret & pœniteret, & firmum vitæ posthac prout oportet ducendæ propositum conciperet; ad oculos videt, nihil apud superiorem sibi per culpæ declarationem necnō dolorem hunc & emendationis propositū de nomine suo decessurum, sed accessurum potius. Vnde efficitur, hoc inter alia causam esse cur de fama sua multum deperdant, qui se candide non declarant; quia per hoc factis ostendunt, nondum se mores correxisse, & eosdem corrigere nolle.

CAPVT. VIII.

Difficultati Superiori etiam alia ratione & modo respondetur.

Poterimus & alia quadam via difficultatem hanc dissoluere: nempe, si plane humiles essemus, vel verè desideremus, humilitatiq; comparandæ serid nos daremus gaudere nos debere, quod superior nos totos perspectos haberet, & quales verè sumus, tales existimaret, atq; ideo, vel ob hoc solum, omnes ei propensionem prauas & defectus nostros patefacere nos oportere, nefas enim est meteneri velle pro eo qui te ipsa non sum: Vera quippe humilitas facit vt non solum homo semetipsum cognoscat & parui faciat, verum etiam quod ab aliis cognoscatur & vili pendatur gaudeat. Hæc porro sui declaratio, & conscientie apertio, ob aliosquidem fines in Religione, vt supra diximus, instituta est; quamuis tamen aliud nullum in hoc lateret bonum, quam vnum hoc, quo de loquimur, satis id nobis esse deberet, si modò verè ad humilitatem aspiraremus: hoc namque insignis est eius exercendæ modus. At si hæc humilitas desit, si æstimari quis ac magni fieri velit, si functiones & officia sublimia, si locum & gradum altiorem ambiat; mirum profectò non est si vano quodam concutiatur timore, qui huiusmodi personas perterrere, vel potius decipere solet, vt dicant: Si defectus meos superior resciat, nunquam altius euchar, caput non efferam, sed semper obscurus & inglorius delitefcam, & nullo numero ero. Constat porro Sanctos & Dei seruos, defectus in se quosdam imò & peccata nonnulla finxisse, ne ad dignitates & functiones honorabiles assumerentur, sed in angulo suo & cella inglorii ignotique latitarent. Et ex aduersum qui errata quæ reuera habet, tegere ac dissimulare procurat, vt æstimetur, elenetur, ac pluris fiat, quam re ipsa est, nimis quam pro-

cul à virtute se remotum esse, euidenter ostendit.

Notandum autem hic quoddam magni momenti punctum, quod & alio loco pertractamus; scilicet sicubi humilitatem, mortificationem & reliquas virtutes Religiosus exercere & ostendere debet, in hoc certè inprimis eas illi exercendas videri, quod ad perfectam regularum obseruantiam necessarium est: in hoc enim omnis noster profectus & perfectio consistit, vnde si sat virtutis non habeat, ad ea humilitatis & mortificationis opera, ad quæ per regulam & institutum obligatur, exercenda, nihil omnino habere se existimet. Ad quid enim virtus & mortificatio iuuat, si, dum naturalis aliqua confusio vel modica suæ æstimationis iactura ipsi subeunda est, regulam tam primariam, qualis est hæc, transgredi & violare non dubitat? Si veram humilitatem, veram culpæ suæ cognitionem ac dolorem haberet, eam quæ ex eius declaratione resultat, confusionem & verecundiam æquanimiter deberet, in eiusdem satisfactionem & expiationem accipere; imò vel ob hoc solum ad superiorem recurrere eum oportebat, sicut fecit Imperator Theodosius (quod exemplum dignum est vt omnes imitentur) nam cum Rufinus ei suaderet, ne ad Ecclesiam se conferret, Episcopum Ambrosium enim eum eodem haud admissurum; magna qua erat submissione, religione, & humilitate respondit, Equidem Ecclesiam adire volo, & ibi ex Episcopo coram audire quod mereor. Ita porro & te dicere oportet, superiorem vel Confessarium meum adire cupio, & ex eo quod promereor audire; ipse me cognoscat & talem me habeat qualis verè sum; hanc vero Dominus confusionem & ignominiam in peccatorum meorum satisfactionem & compensationem computare dignetur. Hæc bona humilitas & confessio, & bonum pœnitentiæ signum est, non autem quod quis fortasse grauius ducat, homini culpam declarare, quam eam aduersus Deum opt. max. commississe. Hoc nimis

Gg 3 quam

Humilitas ad tentationes manifestandas inducit.

Cap. I.

Ambitio ad tentationes celandas incitat.

par. 2. tract. 3. c. 25.

Inprimis scienda est humilitas & mortificatio, quæ regulis præscribitur.

Humilitatis ergò peccata manifesta sunt. Anno Christi. 390.

Manifestatio culpa magna humilitatis est signum.

quam est à vera humilitate alienum, Quod si, ut regula præscribente facere iubemur, iniurias pati, falsa testimonia subire, imò & stulti haberi (nulla tamen ad hoc à nobis occasione data) velle debemus; quanto hæc ipsa magis optanda nobis sunt, ut aliquem virtutis, obedientiæ, religionis actum exercitemus, & tanti momenti regulam, ut hæc ipsa est obseruemus? Verum ne omnia spirituali solum viâ conducere videamur; ecce ut totum hoc negotium & planius & facilius reddamus, aliud illud iter quod superiori capite indicauimus, quod etiam bonum & verum est, rursus resumamus; ostendentes hominem superiori se declarando & præfaciendo, non modo nihil deperdere, verum etiam hoc pacto sibi honorem æstimationem imò & maiorem eius amorem comparare; se autem occultando omnia hæc apud eum amittere. Cui addo, & aliud quod hinc consequitur nimirum, cum hæc sinceritas & perspicacitas locum habet, Superiorem huic sui detectori permultum fidere & iure merito: nouit enim omnia quæ in ipso sunt, & præsit eum cum quæcumq; illi superuenit difficultate ad se ilico recurrendum. At cum liquidò se quis non aperit, quod facile videre est; tunc nihil illi fidere superior potest; quia eam ignorat, & quid illo lateat nescit; unde necesse eum erit cautè, restrictè & timide cum subdito procedere, eum semper ut suspectum habendo.

Est id imprimis notandum, est enim de præcipuis radicibus, è quibus multæ in subditis animorum auersiones & amaritudines enasci possunt, quæ omnes indubiè euanescent & cessarent, si sincerè quis superiori se reuelaret. Sic videmus quotidie per hunc procedendi modum & communicationem sui multas umbraticas apprehensiones & imaginarias suspiciones, quæ de inferioribus superiores, & contra de superioribus nonnunquam subditi conceperant, effigari & finem habere, siquidem suspiciones hæc & temores perinde sunt ac

phantasmata de nocte apparentia; quæ si eminus videantur vel audiantur, perterrent & consternant; si autem propius, ut ea tangas accesseris, non aliud esse comperies, id quod mirum & peregrinum tibi videbatur, quàm arboris ramusculum ita sit in hisce rebus nimirum ut id quod te percelleret, terrefaciebat, & aliquid esse videbatur, ubi ipsum tangis, id est, te aperis & ipsum cum superiore comunicas ilico euanescat, & non nisi merum phantasma esse comperias: Vnde præclare Seneca, de constantia & animi robore quo res ipsas aggredi debemus, loquens, ait. *Non quia difficilia sunt non audemus, sed quia non audemus, difficilia sunt.* Si enim serio huc animi adiungeremus, & ea aggredi auderemus videremus haud dubiè, non tantam illis, quanta forte prima fronte apparet, difficultatem contineri: Et ad hoc declarandum adferam illam, quam paulo ante obiter attigi, similitudinem de phantasmatis nec non aliud Poeta. *Terrificos visus forme* Et notat non dixisse Pœtam, eas verè terribiles fuisse, sed tales tantum apparuisse: quare accede & manu palpa, & videbis eas non nisi merum nihil esse. Taliter se res habet in eo quod in præfens tractamus.

DE MOB. CAP. VI. IX.

*Multum Deo debemus, quod ipsam conscientia refectionem in societate adeo nobis facilem & suauem reddiderit: & quanam facilitatis huius & suauitatis sint cause.*

Immensas largitori Deo ob singulare adeo, quod in societatem confert beneficium & fauorem, gratias referamus oportet, quod videlicet, isthæc subditorum apud superiores declaratio talem eodante locum in ipsa habeat, tantaque suauitate & animi alacritate vsurpetur: hoc namque ex se longe difficilius est, quàm qualibet penitentia & mortificationes exteriores. Satis porro quæ res hæc ex se habet difficultas intelligitur ex ea quæ in sacramentalis confessionis præcepto continetur, in quo maiorem fideles ut plurimum sentit difficultatem solè, quàm adeo in reliquis omnibus præceptis, hinc ut minor ipsa foret, & tolerabilior,

*Subito se manifestari multum fudit superior.*

*Per manifestationem vitantur alienatio subditi à superiori.*

*Tentationes sunt velle summorum terribilium.*

*Audemus, quia non audemus, difficilia sunt.*

*Aeneid. 6.*

*Manifestatio facit ceteris gratior.*

*Tract.*

*Manifestatio facit plurimum patitur superioris suauitate.*

hilior, necesse fuit, confessionis sigillum & secre-  
 tum, quod adeo inuoluate integreque; seruandū est  
 longe diuina præfribi: ipsum nihilominus qui  
 busdam adeo videtur difficile, vt, ne se animum-  
 que aperiant, infernū quendam inchoatum ob  
 assiduos conscientie remorsus, anxietudines &  
 inquietudines, quas ingitur quocumque; pergunt  
 circumferunt, in hac vita pate malint, quam po-  
 stea in altera vita perfectum in sempiternam pa-  
 tiantur. Longè vero minus tute facis, dum vni-  
 uersum animum tuum limpide in superioris si-  
 num effundis: quia non solum aperis peccata,  
 & quod confessionis materia est, verum etiam  
 quod nec peccatum est, nec confessionis mate-  
 ria: Et non raro solet maiorem homo in aliqua  
 sua fragilitate ineptia & parua imperfectione,  
 quam in aliis peccatis grauioribus declarandis  
 repugnantiam sentire. Huc accedit quod omnia  
 hæc etiam extra confessionem aperiantur; quod  
 profecto longe maius est. Cum ergo rem quæ ex  
 natura sua tam difficilis, simul tamen tam fructuo-  
 sa est, adeo nobis Dominus facilem & suauem  
 reddiderit, magni sanè beneficium hoc faciendū  
 est; & inhiat propterea ei gratiæ agendæ.

Manifesta-  
 tio sui diffi-  
 cilior, quā  
 peccatorū  
 confessio in  
 sacramento  
 penitentia.

At videamus iam, quam tantæ hac in re  
 facilitatis & suauitatis in societate sit causa, Pri-  
 ma & præcipua est ipsa gratia Religionis, Deus  
 quippe vnicuique Religionis particularia quæ-  
 dam media ad perfectum suum proportionata  
 & prout finis & institutum quod ipsa proficitur,  
 id videtur exigere suggerit. Atque hoc est quod  
 gratiam Religionis vocamus. Et quoniam ad fi-  
 nem quem Societas proficitur, qui est, vt simus  
 ad quocumque; terra tam discurrendum, ad ani-  
 mabus operum qua possumus ferendam, & cum  
 omni hominum genere conuersandum parati,  
 tanti momenti tamque necessarium medium est,  
 vt nos à capite ad calcem usque; & intus & foris  
 superior perspectos habeat, ob eas, quas ante di-  
 ximus rationes, hinc est quod particulare quod-  
 dam auxilium & gratiam ad hoc nobis Deus  
 opt. max. concedat.

Manifesta-  
 tio sui in so-  
 cietate faci-  
 lis per  
 gratiam re-  
 ligiones.

Tract. 1. c. 7

Se uia dicitur us facilitatis ac suauitatis cau-  
 sa est; benigna bonaque super omnem susceptio,  
 paterna quæ subditi in illis recipiunt viscera, be-  
 nignitas & amor, quod ipsos recipiunt, adeo vt a-  
 liam ob causam ibi non esse videantur, quam vt  
 aures tibi præbeant, & consulantur. Est hoc  
 per magni momenti negotium, unde ne esse si-  
 bi est, subditos per uadere a credere, se amicam  
 hanc in superioribus susceptionem, & beneuo-  
 lentiam certo inuenturos omnes vt fiducialiter  
 ad ipsos recurrant, & tanti ponderis rem quanti  
 hæc est, exercere id eo non omittant, quod sibi  
 à superioribus meruant, eosque; vt austeriores &  
 duriores exhorrescant. Huc vero non parum  
 conferet cogitare ipsorum etiam superiorum  
 peimultum interesse, sic beneuole amanterque

Manifesta-  
 tio sui faci-  
 lis propter  
 paternum  
 superiorum  
 in suos ani-  
 mum.

subditos venientes excipere; hoc namque ipso-  
 rum officium est; quod nisi facerent partibus i-  
 psi suis minime satisfacerent.

S. Bernhardus super illa cantici cantico-  
 rum verba, Exultabimus & latebimus in te. maiores  
 verum, thorum super vnam; scribens superio-  
 res sic commonet, dicens; Audiant hoc pra-  
 latus, qui sibi commissis semper volunt esse formi-  
 dini, vilitati raro, erudimini qui iuracati ter-  
 ram, discite subditorum matres vos esse debere,  
 non dominus, sed date magis amari, quam metui, &  
 si interdum severitate quæ sit, paterna sit, non ty-  
 rannica: matres seruando, patres vos corrigendo  
 exhibeati: mansueti, pōnitis feritatem, suspen-  
 dit vbera, producite vbera, pectora lacte pingui-  
 esant, non typh. torgeat. Et huius rei occasi-  
 one adducit illud Apostoli Pauli: Fratres &  
 si preoccupatus fuerit homo in aliquo dilect, vos  
 qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu  
 lenitati, consideratis te ipsum, ne & tententur: nec  
 non illud Ezechielis: Ipse impius in iniquitate  
 sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua  
 requiram. Vt, inquit, superioribus, qui subditos  
 tentationum atque infirmitatum suarum de-  
 tegendarum causa, ad se accedentes benignè  
 & amanter non suscipiunt, Vt illis, si eos exa-  
 speratos à se dimittunt, paterna viscera iis non  
 exhibent, nam si propterea subitum vel mo-  
 ri, vel deteriorari contingat, vt non raro solet  
 contingere, id Deus à superiore repositet. Adeo  
 vt etiam non tua causa, propter se ipsum saltem  
 bene suos superior fungi officio debeat, vt tu  
 bene fungaris tuo.

Serm. 23. in  
 Cant. can-  
 tic. 1. 3.  
 Superiores  
 subditis po-  
 tius vbera,  
 quam ver-  
 bera, admo-  
 veant.

Gal. 61.

Ezech. 3. 18

A superio-  
 ribus ii, qui  
 suamque, de-  
 tegerint, be-  
 nignè au-  
 diendi, &  
 instruendi.

Tertia, quæ hoc in societate facile & suauè  
 reddit, causa, est exemplum & rei huius tam  
 frequens & communis vsus, vt potè quam  
 quotidie à fratribus nostris, usurpāri videmus.  
 Vnde bene quoad hoc dicere possumus, quod  
 olim Augustinus, cum ad orthodoxam Re-  
 ligionem transire proponeret, ac casu viue-  
 re difficile illi videretur, atque adeo hoc à se  
 ipse impetrare non posset, euenisse sibi scilicet  
 Apparuisse itaque sibi dicit conuen-  
 tiam in honesta cuiusdam matrona specie,  
 ac multos ei pueros & puellas, quos capax  
 cuiusdam pallii symmate tegebat, nec non a-  
 lios plurimos variis status, sexus & aetatis, e-  
 orem omnes mirè castos & honestos osten-  
 disse, ac subridendo, quasi illi inuerm ac  
 pusillanimitatem exprobraret, dixisset: Quod  
 isti & ista, an non poteris? An vero  
 isti & ista in semetipsis possunt, ac non in Do-  
 mino Deo suo? Quo viso & audito mirè  
 fuit sanctus ille vir animatus. Pari modo  
 ipse, cum aliquam tibi quo ad hoc cacada-  
 non difficultatem representabit, dicere po-  
 tes, Quid? te non posse, quod possunt  
 omnes? Te non facere quod facit,  
 alius

Lib. 8. Con-  
 fess. c. 11.

Facilis sui  
 manifestatio  
 in socie-  
 tate propter  
 multorum  
 exemplum.

alius ille, quare & antiquior & doctior, & prudentior, & cordatior est? Ita porro hoc cogitatu negotium isthuc complanatur, ut non modo ipsum reddat facilius, verum etiam efficiat, ut in non faciendo difficultatem sentiamus, dum & ceteros offensuri, & notam aliquam incurfuri videmur, si quod faciunt reliqui, ipsi soli facere negligamus. Quocirca omnes quotquot sumus, eniti debemus, ut salutaris hic usus & bona consuetudo longius se extendat, quo bono huius exemplo animeretur ille, ac deinde alii. Veteranorum imprimis & doctiorum est, hanc aliasque id genus res tum exemplo suo, tum sermone, colloquiis & conversationibus conservare & stabilire, nam uti per hæc multum aliis prodesse, ita etiam obesse & mali multum causare possunt. Reliqui quippe singula ipsorum opera verbaque; norant & intuentur, eaque magni faciunt; & sequuntur, quæ ipsos æstimare & sequi conspiciunt. His addo, permultum vniuersiusque interesse rem hanc usurpare & exercere; ita namque hæc illis facilis fiet: Si vero usurpare negligat, paucis post diebus magnam in in eo difficultatem reperiet: Sicut & in aliis humilitatis & mortificationis exercitiis usu venit, & in confessionis præcepto fieri videmus, nimirum qui semel duntaxat per annum confitentur, iis ipsum perdifficile, qui autem sæpius, facile & suauiter reddi.

Quartò, huc etiam non parum iuuat, quod norit homo, quod superiori vel rerum spiritualium præfesto dicitur, dum conscientia status ratio redditur, id non tanquam iudici, sed velut patris dici, ut subditum consoletur, ei consilium det & remedium suggerat: Proinde non potest quis vllatenus ob id quod eo in foro deponit, castigari, etsi alioquin res ex se castigationem promereatur, uti nec ob ea quæ in Sacramento confessionis depromuntur: quia fori hi distincti sunt ab aliis foris, nec quod de illis dicitur, his accommodari potest.

Quintò, hanc conscientia claritatem

maximè faciliat, nec non superiora magis confirmat summum ditorum silentium (quod etiam ipsis in Constitutionibus nostris indicatur) ita ut superior vniuersa, quæ dicuntur, nulli prorsus mortali sit reuelaturus, Adeo ut securus & tutus esse queas, id, quod ei, conscientia rationem reddendo, dices, illius in corde clausum & obseruatum fore, ac nulli hominum aperiendum aut declarandum, nec vllum inde tibi damnum vel infamiam secururam. Hoc, præterquam quod omne secretum natura sua ad peccatum & quidem mortale obligat, R. P. N. Generalis, Claudius Aquauia grauibus & seueris decretis confirmauit & stabiluit, nec non pœnis & castigationibus statutis in eos, qui secus facerent, vsque; eò ut etiam ab officio illos suo deponi & in ordinem redigi velit; & non modò subditis hoc suum decretum innotescere & constare, verum etiam scire illos vult, quod superiores, cum in huius observantia & executione delinquent, certò pœnas dabunt: sicuti ne homines à Confessione Sacramentali detererentur, etiam necesse fuit, sacerdotibus ad illius sigillum & secretum seruandum lege lata strictè obstringere, ita ne quis se à conscientia ratione reddenda excusaret, visum est R. P. Nostro, illius secretum tam operose & signanter inculcare, ut ne tanti momenti negotium aut refrigerat aut vilipendatur. Quia nescio, inquit, num bono societatis regimini dari quid possit perniciosius, ut pote quæ ad perfectionem suos magis per cultura internæ, & directionis spiritualis viam, quam per alias quaslibet leges & pœnitentias exteriores, conducere cupit. Vnde satis intelligent superiores, quantum Religioni ipsi sunt damnum, harum rerum secretum infringendo, illarum.

## CAPVT. X.

Quis in conscientia ratione reddenda nobis seruandus modus.

Effunde

Ad inducendam sui manifestationem multum valet exemplum seniorum, & doctiorum virorum.

Superior in suorum delictis manifestus non iudex, sed pater & magister est.

Cap. 4. ex. am. 3. 35.

Facilis sui manifestatio ob secretum superioribus seruandum.

Instructio de paterni generatione conscientia à subditis seruanda.

Sui manifestatio pro capitulo secretum seruandum.

Ther...

Ratio scientia candida reddenda.

Ratio scientia in a reddenda info...

Reg. com. 1400.

Therm. 2.  
9.

Ratio con-  
scientia  
candide  
reddenda.

Ratio con-  
scientia bis  
in anno  
reddenda  
in societate.

Reg. 4.  
communi-  
um.

**E**ffunde sicut aquam tortuum ante con-  
spectum Domini. Hac quam Ieremi-  
as Propheta adhibet, comparatione sa-  
tis declaratur quo cor nostrum modo  
aperiendum sit ei, qui Dei locum occu-  
pat. Cum ergo conscientia rationem  
reddimus, non secus ea redditio fieri de-  
bet, ac dum quis aquam è vase effundit.  
Siquidem dum oleum vel mel è vase  
effunditur, aliquid semper vasi ad-  
hærescit, dum vinum vel acerum,  
odor saltem in vase permanet. At dum  
aqua effunditur nihil penitus eius vasi  
adhæret, nullus eius superest odor, sa-  
por nullus, imo ne vestigium quidem &  
signum, è quo aliquando ibi aquam fu-  
isse colligas, perinde ac si nihil ei infu-  
isset, Hoc porro modo tuum te cor-  
ram superiore cor, cum conscientia  
rationem reddis, effundere & reucla-  
re oportet, nihil vt ei adhærescat, nul-  
lus in eo odor, nullus sapor, nullum  
deniq; vestigium superfit.

Quod vero tanti hæc res momenti,  
tamq; primarium atq; efficax sit ad  
spiritualem animarum nostrarum pro-  
fectum comparandum medium, ideo  
voluit S. P. Noster, vt præter illas con-  
scientia declarationes, quæ toto an-  
no fiunt, isthæc redditio peculiari quo-  
dam modo fiat singulis semestribus,  
quibus totius illius temporis quod in-  
terfluxit, ratio reddatur, eaq; semper  
ipsam votorum renouationem ante-  
cederet, sic semper id est in societate  
vsurpatum, & iam inde à quartæ con-  
gregationis generalis tempore in Re-  
gulas communes relatum. Ac sicuti  
vult, vt præter confessiones ordinarias,  
quæ sæpius in anno instituuntur, gene-  
ralis quædam tunc temporis de inter-  
medio semestri confessio fiat; Ita &  
decernit, vt præter redditionem con-  
scientia ordinariam, quæ frequenter  
instituitur, tunc temporis generalem  
quandam de toto tempore quod ab vl-  
tima intercurrit, rationem vnusquis-  
que reddat, vtpote qua nullum se pu-  
Rodriquez exercit. pars. 3.

tauit vnusquisq; ad interiorum spiritus re-  
nouationem faciendum, medium da-  
re posse melius & conuenientius; va-  
de & R. P. N. Generalis Claudius Aqua-  
uiua medii huius vsus, in instructio-  
ne visitatoribus data, singulari quo-  
dam modo commendans, ait: *Si sicut  
oportet, à subditis conscientia ratio red-  
datur, atq; à superioribus accipiatur, ma-  
gnum procul dubio momentum habebit  
ad spiritus renouationem & augmentum  
virtutis & perfectionis in societate.*

Quibus consonant & consentiunt illa  
S. Basilii verba: *Debet vnusquisq; eo-  
rum qui inferiores sunt (si quidem memo-  
rabilem vllam facere progressionem stu-  
det, & ad perfectionem peruenire) nullum  
animi sui motum apud se ipsum retinere:  
Sicut in aqua lymphida lapilli & arenu-  
læ minutulæ in fundo iacentes appa-  
rent; ita subditus ita se liquido & trans-  
parenter suo se superiori declarare de-  
bet, vt is omnes animæ eius festucas  
& imperfectiones perspectas habeat:  
Hoc enim modo fiet, vt & quod laude di-  
gnum sit, in nobis confirmetur, & quod  
minus probandum, congruo remedio san-  
netur; atq; ex huiusmodi mutua exer-  
cendi inter nos consuetudine, per modi-  
cas accessiones ad perfectionem peruenie-  
tur.*

Vt autem melius maioriq; cum fa-  
cilitate hoc facere possimus, insignem  
quandam in societate habemus instru-  
ctionem, circa quam hoc solum à lecto-  
re notari volo, ex duabus quas ea ha-  
bet partibus principalibus, primam,  
quæ eius proximum est vel caput, præ-  
cipuam esse, quod in ea vniversa Re-  
gula quadragesimæ summarii consti-  
tutionum (quæ de conscientia ratio-  
ne reddenda loquitur, & quo ipsa mo-  
do reddi oporteat declarat) substan-  
tia contineatur. Itaq; postquam cogi-  
tare vnumquemq; debere ostendit,  
quanti rem hanc B. P. in Constitutio-  
nibus faciat; ait: *Quapropter vnus-  
quisq; magna sinceritate vel in confes-  
sione,*

Reddita  
conscientia  
ratio ad spi-  
ritus reno-  
uationem  
& augmē-  
tum virtu-  
tis proficit.

In quest.  
fusus di-  
spnt. re-  
spons. 26.

Instructio  
& regula

Hh

de reddenda conscientia ratione.

sione, vel in secreto, prout ei magis placuerit, & prout maior eius consolatio fuerit, integrè & totaliter totam animam suam patefaciat, re nulla qua uniuersorum Dominum offenderit celata, ab ultima conscientia ratione quam dedit, incipiendo; aut eos saltem aperiat defectus, qui iam inde ab illo tempore, animam suam maximè aggrauant. Dico ergo in hoc præcipuum rei huius momentum versari, & cum qui quod in præmio hoc dicitur omitteret, bonum integramque conscientia suæ rationem neutiquam redditurum, & si alioqui secundum partem, quæ quatuordecim puncta particularia complectitur totam percurreret & obseruaret.

Et vero ut hoc liquidò clarescat, opus non erit per omnia reliqua puncta discurrere, sed duntaxat in vno de præcipuis exemplum ponere, sit id tertium, quo tentationem, passionum ac malarum inclinationum suarum rationem quis reddere iubetur. Hoc quippe vnum de præcipuis est, quorum homini est danda ratio.

De tentationibus molestis, passionibus, & malis inclinationibus præcipua ratio conscientia reddenda.

Quas nimirum tentationes habeat, an ea sibi sint molestæ & importunæ; quam iis facillè difficillè & quomodo resistat? Idem esto de passionibus & prauis motibus & propensionibus iudicium. Aliud præterea nihil in hac interrogatione dicitur, nec in tota secunda huius instructionis parte, quid amplius circa hoc additur. Rogo ergo, num futurum sit satis ut bonam & perspicuam quis conscientia suæ rationem apud Patrem suum spiritualem reddat, ita ut hic animæ illius statum quo ad hoc punctum exploratum habeat, omnes suas tentationes omnesque propensiones viciosas illi declarare? Equidem satis id esse nego, sed requiritur præterea ut lapsus, si qui in iis interuenerint, indicet: Aliud quippe est dicere; Inclinarus sum ad superbiam; aliud, Adeo in superbiam sunt

Manifestatio sui quomodo fieri debeat.

pronus, ut tale quid fecerim, vel facere voluerim, quo ab aliis magis facerem, & æstimaret; vel ægerrimè tulli, hoc vel illud mihi demandari, & tali excusatione illud à me amoliri sum conatus, idoque id eo tantum, quia factis mihi ad illud faciendum virtutis non fuit, nec humilitatis; etsi alioquin facillè id facere potuissem. Aliud item est, dicere, Sum cholericus, & impatiens, aliud verò, Adeo sum impatiens & cholericus, ut extra limites me ira obriperit, & fecerim, vel dixerim, quod proximum offenderit. Aliud denique est, dicere, Inobstantibus pulcor inhonestis; aliud; Inobstantibus tentationibus ita ignaue me gessi, ut diutius iis sim immoratus, vel delectationem inde hauserim, &c. Certum namque est, aliud & diuersum iudicium formari de eo, qui in tentatione lapsus est, aliud de eo, qui ab illa quidem fuit impetitus, sed validè animo seque est reluctatus: Vnde etiam alia medicina, & cura adhibenda est illi, alia huic: Est perinde ac febris in forti valenti que subiecto, aut in alio debili & infirmo, quod nosse permultum medici interest, ut & ipsius febricitantis; aliter quippe febris in debilibus, aliter in validæ complexionis ægro curanda est; Sic, tum medici spiritualis, tum tui permagni referet, ut ille tuum vel robur, vel infirmitatem explorantem habeat, quò norit, quò te modo curare, quodnam tibi adhibere remedium debeat. Satis proinde non est, tuas illè te tentationes & prauos habitus declarare, nisi simul & lapsus, si qui interuenerint, aperias. Hinc quippe liquet quanta tua sit in spiritu infirmitas, quanta potentia & fortitudo. Propterea prima post quadagesimam, Summarii Constitutionum Regula, quæ etiam de hac re loquitur, sic habet:

Medicina debet esse proportionata & exacta non peracta

Reg. 4. Summ. Integ. man. tio fa. da.

De. aia. tic. per. sum.

Nel.

Reg. 41. *Nullum debent nosiri celare tentationem, summarii. quam superiori non aperiant, nisi nec defectus.*

*Integra sibi manifestatio facienda.*

Atqui hoc in Instructionis huius proæmio declaratur, in quo vnusquisque ita liquide vniuersum animum suum superiori manifestare signanter iubetur, nihil vt ipsum celet, in quo diuinam Maiestatem offenderit, aut eos saltem aperire defectus, qui animam eius maximè grauant, Quod ipsum in quatuordecim punctis quæ sequuntur, amplius non, vt oportet, exprimitur nec plusibus declaratur, Quare si quis hoc non obseruaret, is profecto tanti momenti negotium, & quod tanti in religione fieri solet, non nisi specie tenuis, in dè ne vix quidem exequi videretur. In genere omnibus hæc Doctrina prodesse potest, vt notius videlicet, quo Patribus suis spiritualibus modo animæ sibi sit ratio reddenda.

Vt autem maiori hæc in re claritate procedatur, satis esse homini non debet, errata & defectus suos in genere dicere, sed ad particularia ei est descendendum: Hoc namque modo clarum sui dat notitiam, at non alio illo. Quod etiam imprimis vtile est, quo ad confessionem sacramentalem, documentum & monitum: etiam minimè sufficere tibi debet, generalibus quibusdam in terminis vt, dicendo, V. G. à malis quibusdam cogitationibus me sum passus abripi; sed quotusque te abriperint, dicas oportet.

*Defectus etiam in particulari aperiendi sunt.*

Et licet defectus in his admissio culpam venialem non transcendat, & veniales culpæ necessaria confessionis materia non sint; nihilominus, dato eas nos confiteri (vt sane confiteri par est) non sunt ex generalibus quibusdam terminis exponendæ; vt rota, qui culpam mixtè inobscurant, & dero-

gant; sed ad particularietates veniendum est, quæ culpæ grauitatem magis significant: Neque enim culpam is pro vt oportet, declarat, qui dicit: Protuli verba, quæ alios mortificare possent; verba impatientiæ; denique verba quibus aliorum honorem læsi, tum verba fuere huiusmodi, vt culpa maior apparituræ esset, si ea planè, pro vt dicta sunt, dicerentur, quàm generali hac locutione vtendo. Si quis item sua inobedientia peculiari quodam modo malo alii exemplo fuerit, satis ei esse non debet, dicere, Dico meam culpam quod inobedientia deliquerim; sed res illa, & modus, in quo deliquit, ei in specie est exponendus: nam hic culpam eius amplius & euidentius declarat, aliumque de ea confessarium formare conceptum facit: sic & in conscientiz ratione reddenda generalibus non est terminis, & inuolutis circuituionibus vtendum, sed syncere, purè candide, perspicuè procedendum, nullus vt angelus in excussus, nulla ruga & plica non applicata maneat, iuxta id, quod Apostolus Paulus ait, de Ecclesia loquens: *Vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquod huiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata.* In rugis quippe latere solent fordes, & illuuiæ. Vnde nulla in animo nostro esse debet ruga, nulla duplicitas, sed omnia plana, læuia & aperta.

*In manifestatione conscientia omnia in particulari aperienda.*

*Ephes. 5. 27.*

B. P. Noster tam claram, limpidam, Cap. 4. ex-  
& integram conscientia dari rationem am. 9. 35.  
ab vnoquoque vult, cum primum Reli-  
gioni nomen dat, vt non solum malos  
inclinationes, quas iam habet, & vi-  
tia, & peccata, in quæ modò magis pro-  
pendet, aperiat, Vetus & iam in quas o-  
lim pronior fuit, & quæ illum alias di-  
uina

H h 2 uexa.

uexarunt, & oppugnarunt vitia: Nam, sicuti ingens medico ad curandum subsidium est, cum æger illi non infirmitatem solum, à qua in præsentiarum affligatur, verum & illas, quibus est alias confictatus, patefacit; ut hinc ipse colligat, num inde talis morbus originem trahat, & taliter morbo præsentem remedium præscribat, ut infirmitates, quæ antè fuere non reuiuiscant; ita si claram, & integram animæ tuæ noticiam spirituali medico dare velis, non habitus mali, & pronitates, quas iam in resentis, duntaxat declarandæ tibi sunt, sed & præteritæ: Propterea confessionem generalem facere volenti consulere solemus, ut eam apud illum confessarium instituat, apud quem deinceps ordinariè confiteri cogitat, quo hic animam confessuri hoc pacto magis exploratam habeat, itaq; illum melius iuuare queat. Etenim sæpe fit, ut tentationes, & sinistri motus, quos in præsens quis sentit, partim antiquarum infirmitatum vestigia sint, & reliquæ, partim malæ vitæ ante ductæ poena & castigatio. Vnde, eodem modo quam potest maximè super actiones, & verba sua aduigilet, valdeq; restrictus & circumspectus ambulet, sæpe tamen patietur inuitus, quod pati nollit, idq; in libertatis & prauæ consuetudinis superioris poenam & castigationem. Quocirca non est quod propterea aut miretur, aut percellatur; at potius patientem se ostendat, & humiliter, detq; operam, ut non solum è præsentibus, verum etiam præteritis, dolorem & confusionem sui excitet: ita fiet, ut nihil hæc illi sint nocitura.

*Distincta sunt, confessio generalis, & manifestatio conscientia.*

Notandum postremò hic, ipsam conscientia declarationem, & generalem confessionem distinctum quid in societate esse, ut è diversis quibus utrumq; præcipitur, Regulis videre est; & quia utriusq; finis, & materia diuersa est: Quamuis quoq; certum sit, hanc conscientia declarationem vel in confessi-

one, vel extra eam fieri posse, prout declaranti magis expedire videbitur, seu pro maiori eius consolatione: ita quippe expressè Constitutiones id significant. Verum aduertenda, quo ad hoc, res est, quam R. P. Generalis Claudius Aquauina, in Instructione, qua visitatores instruit, aduertendam censuit; quæ quoniam tam grauis & tanti momenti est, visum mihi est formalia & ipsissima eius verba adscribere. Postquam ergo ostendisset, quod sit inter conscientia declarationem & ipsam confessionem discrimen, dixissetq; posse quem, si velit, rationem conscientia suæ inter confitendum reddere, addit: Quare ut non sunt cogendi nostri ad rationem conscientia reddendam extra confessionem, cum constitutio id liberum relinquat, pro cuiusq; consolatione; ita laudandi, qui semotis his, quæ ad confessionem propriè spectant (quæ in confessione manifestari poterunt) extra confessionem eam reddunt, totosq; se ipsos patefaciunt, quo liberius, & absq; vllò respectu, superiores ad illorum directionem, & vtiliorem gubernationem, ea noticia ad maius Dei obsequium uti possint: Ad id ut melius, & consultius sit, ipsam conscientia rationem extra confessionem reddere; quod qui facit, næ ille superiori fidei, perinde ac, qui preciosum ali- quod monile amico ab eo asseruandum, patenter in manus consignat, magis ei fidei quam si arca sigillatæ inclusu n id ei traderet.

#### CAPVT XI.

*In quo nonnullis respondetur dubiis, quæ ex antedictis resulant.*

EX iis quæ dicta sunt quædam oriuntur dubia, quæ alicui forsitan aliquando occurrerint. Primam est, diximus

hinc

Cap. 4. Ex. am. 4. 36. & 33. & 6. par. Con. sit. 2. 1. 2. Reg. 40. Summaris

Idem habetur in instructione resultantibus executionibus ex congregatione generalis, instructi. c. 2. num. 2.

Extra confessionem conscientiam aperire est melius.

Ex fessio gra me re tat cog

hinc quidem melius esse conscientia rationem extra confessionem dare; illic vero in hac conscientia ratione non solum esse tentationes & in malum pronitates; verum etiam, si qui interuenere defectus & lapsus, & aperiendos; ac nisi hi declarentur, bene conscientia rationem non reddi. Peto itaque, nū, si quem (quod Deus auerterat) a vehementia tentationis superatum in graue & pudendum crimen incidere contingat, huius Regulæ velit superiori extra confessionem rationem reddi? Videretur id namque perdifficile & arduum in primis, & onus ita graue, ut vix quisquam id tolerare posse videatur. Respondeo, hoc in casu nec Regulæ nec S. P. N. intentionem esse, ut extra confessionem tale crimen aperiatur; imo vnam declarationibus præcipuis, cur Regulæ distinctionem hanc posuerit, dicendo hoc vel sub sigillo confessionis vel secreti facere fas esse, ad maiorem cuiusque consolationem fuisse hanc, ut id etiam expresse & in Regulis provincialis declaratum: ubi S. P. de conscientia rationis danda vel in fine accipiendæ modo agens, cum dixisset, quod postquam quisque dixerit, quæ dicere voluit, possit provincialis, si que existimauerit amplius interroganda, id etiam facere, hanc restrictionem addidit: Quamuis quæ hominem pudore multum afficerent ea extra confessionem interroganda non essent, quæ autem huiusmodi sunt, adeo à superiore & patre spiritali extra confessionem roganda non sunt, ut ne velle quidem debeant hæc à subdito sibi extra eam referari: Piæ aures talia extra confessionem audire non sustinent, vnde satius ea est in tempus confessionis referuare: Atque hoc sibi vult R. P. N. generalis, verbis illis superiori capite allatis; quando satius eos facere docens, qui extra confessionem conscientia arcana pandunt, addit, *semo- ris his; quæ ad confessionem proprie spectant.*

Cap. 1. Dubium secundum grauius est & implexius. Diximus hinc quidem (quod & S. P. signanter & diferte in Constitutionibus consulit:) ideo superioribus con-

scientiam vniuersam aperiri, ut sic subditos suos melius regere & gubernare, ut pote omnia ipsorum arcana & abdita explorata habentes, commodius quoque ordinare & decernere queant, quicquid tum ad vniuersumque priuatum ad totius corporis Societatis regimen expedire censebant. Illic vero iuxta ipsarum met constitutionum præscriptum, licitum cuique est, in confessione conscientia statum patefacere, Ergo Societatis totius & eiusdem Præpositorum regimen secundum notitiam est confessione acceptam. Multos hæc difficultas non parum torfit, quod ignorarent, quis quo ad hoc Societatis sit usus & consuetudo. Ut autem is intelligatur, dico primo, Ad eo non Societatem ex notitia confessione parta suos regere, ut esto Theologi nonnulli doceant, confessarium sine illo sigilli detrimeto, interdum iuxta id quod per confessionem accepit, pœnitentes dirigere posse, R. P. N. Generalis tamen strictissime vetet, ne quis Theologorum nostrorum hanc doctrinam verbo scripto doceat, illave vllatenus utatur, sed ita se in rebus auditis confessarii gerant, perinde ac si nihil in confessione inaudissent. Quod eius statutum cõforme & consonum est cuidam diplomati ac decreto, quod quadriennio post Clemes Papa VIII. circa hanc ipsam materiam tulit, cuius cum P. Franciscus Suarius, tum alii meminere. Quin etiam amplius quid Societas facit, nam etiam ipsius declarationis conscientia, quæ extra confessionem redditur sigillum quam strictissime uti supra diximus seruari iubet. Si ergo in rebus, quæ extra confessionem cognoscuntur, tam caute & secretè procedat, quàm circumspectè procedat oportet, in iis quæ ad confessionem pertinent, ne vel ipsa odiosa reddatur, vel aliquod contra sigillum eius sacrilegium admittatur.

Verum, ut ipsi puncto, in quo versatur difficultas, respondeam, dico secundo, nullum in eo malum esse ut spirituale & interius animarum regimen, secundum

H h 3 confel-

Extra confessionem graue crimen aperi- re in Societate nullus cogitur.

Societas per notitiã confessionis habitã suos nõ dirigit, & passim docet id fieri non debere. In ordinat. impress.

Tom. 4 de pœnit. disp. 33. sect. 7. Thom. Sanchez. tom. 1 de matrim. lib. 3. disp. 16. qu. 1.

Ani nas ro- gere secun-

*cum confessionis scientia licitum & bonum.*

*Cap. quod quidam de peccatis & remiss.*

*Lib. 3. c. 1. vita.*

confessionis scientiam fiat, immo vero id vnum de fructibus & magnis commodis esse, quæ ex ea consequuntur: Ex eo enim quod quis omnia sua vulnera, morbositates & infirmitates clare manifestat, potest confessarius, ut animæ eius medicus melius illic medicamentum adhibere, quod magis illi expedit remedium applicare, denique eam instruere quomodo se gerere debeat impofterum. Adeoque id verum est, ut Alexander I I I. Pontifex in iure Canonico duntaxat ob hanc animarum in viam salutis conducendarum & dirigidarum, conuenienter ipsis consulendi finem iubeat, ut aliquorum hominum, ita malorum & nefariorum, ut absolutionis non sint capaces, quia se continere & à peccando abstinere se posse negant (ac proinde verum emendanda vitæ propositum non habent:) confessiones etiam excipiantur. His ergo etsi alioquin absolutio illis danda non sit, consulit eo loco, Pontifex ut saltem Confessarium adeuntes omnia peccata confiteantur, totiusque vitæ suæ mala nec non exigua, quam ad confessionem illam adferunt, dispositionis rationem ei reddant, simul confessatio mandat, ut eos qui tam desperatæ sunt salutis, benigne admittat & audiat, quo salutare illis consilium & remedium suggerere queat, fore enim fortasse, ut hoc pacto cor eorum emolliatur, ipsi quoque peccandi occasiones à se amoliantur, & Deus Opt. Max. hoc humilitatis & bonorum aliquot, quæ exercita re iubeantur operum exercitio mediantem, oculos illis aperiat, quo peccatis tandem penitus valedicant, bonamque eorum confessionem instruant. Adeo ut nouum minime sit, sed per antiquum & in Ecclesia Dei satis usitatum & approbatum, animas iuxta scientiam à confessione acceptam conducere & gubernare.

S. P. N. Ignatius cum in generalem Societatis quam ipse fundarat præpositum ab omnibus primis patribus semel & iterum delectus esset, ipse autem electio-

ni suæ qua poterat refragaretur, ad id se mutuas idoneum esse negans; ab omnibus tamen identidem premeretur, ut hoc ipse onus susciperet, dicentibus, Ipsum excutere velle, Dei esse volūtari obistere, utpote quam per tam conforma suffragia facta electio satis innueret: ad quoddam tandem eos medium quod ipsemet delegit, (cum nihil tum quidem ab ipso impetrari potuisset) cōdescendere fecit. Nimirum ego inquit vniuersum hoc negotium in Confessarii mei manus consignabo, ei vniuersa totius vitæ meæ peccata declarabo, vitiososque animæ habitus & inclinationes, necnon infirmitates & miseras, tam præteritas quam præsentis, spirituales æque ac corporales patefaciam, etsi ipse his non obstantibus, in nomine Domini nostri I E S U C H R I S T I mihi præcipiat vel consulat, ut ingens hoc onus in humeros suscipiam, ei haud reluctans morem geram. Dictum, factum: cumque ad aliquot dies se in solitudine recolligisset, generalem vitæ totius confessionem apud virum quendam sanctimoniam conspicuum nomine Theophilum, ex ordine D. Francisci instituit; Qua facta petiit ex eo, num Præposituræ onus suscipere suaderet. Ille nihil cunctatus ipsum & susciperet sualor & auctor existit: nam huic suæ electioni si resisteret, fore ut Spiritui Sancto obisteret. Cuius consilio acquiescens Ignatius, demum impositi sibi muneris, prouinciam adiit. Peto itaque hoc loco num quis, esto liuido malevolentæ veneno rotus suffusus sit, de hocce Beati Patris facto loqui audeat, ut vel ei detrahat, vel aliquid in eo interuenisse dicitur dolum & neminem sane futurum existimo, qui de eo loqui possit, nisi forte ad ipsum dilandandum: vnde id etiam in vitæ eius historia, ceu honorificum & gloriosum in primis, refertur. Qua ergo via B. P. nostrum, ut caput & fundatorem Religionis huius dominus, conduxit, ea etiam ipsum docuit, ut nos quotquot eius filii & sequaces, sumus

con-

*S. Ignatium nisi confessionis scientia Confessario a peccatis Præposituræ refugiu.*

*Co  
ne  
por  
ap  
per  
uis  
ex*

conduceret. Vade etiam ipse hoc superiori sub sigillo confessionis vel secreti omnes prauos habitus, pronitates, vitia, passionis, omnesque denique defectus & imperfectiones nostras detegendi medium, nobis assignat, vt nos Superior per virtutis & perfectionis, quam prosequemur, viam melius hac ratione conducere queat.

Vnde dico politicum & exterius Societatis regimen *nec esse, nec esse posse*, secundum scientiam & confessionem acceptam, at spiritualis & interior animarum directio, vt per viam confessionis eo quo diximus modo fiat, & conuenientissimum est & per se necessarium. Sic in vniuersa Dei Ecclesia moris esse & seruari videmus, vt quando quis dubitat & incertus est, quomodo in hoc vel illo negotio gerere se debeat prudentem aliquem doctumque Confessarium eligat, cui in confessione, vel extra eam sub secreti sigillo (prout id ad maiorem sui consolationem facere putabit) totius illius rei rationem reddat, vt ab illo quoad eiusdem directionem consilium recipiat & iuuetur. Hoc ergo sibi vult Sanctus Pater noster & intelligit, eum hanc conscientia, refectionem dixit in confessione facere posse eum, qui maiorem in illa hoc pacto facienda consolationem sentiet: Adeo vt in Societate, nec Rectores, nec Professores, nec Professores Scholares, nec vlli demum Officiales *constituantur vel deponantur*, ex conscientia que per confessionem capitur: hoc namque error & insignis quidem foret, imo vero si quis id vel solum cogitaret.

Confessarius potest imponere se aperiatur superiori paritens si ita expediat.

Nota admodum hic (quod sane notatione dignum) fieri posse talis vt in quopiam sit dispositio, ac tales concurrant circumstantia, vt cum Confessarius qualiscunque demum is sit in conscientia & sub poena peccati obliget, superiorem vt candido promoueat, ne se tali officio applicet, talem se sibi missionem iniungat, ne denique tali pec-

candi occasione se exponat, tum huius causam, tum euidens, quod inde sibi (pro ratione fragilitatis) imminere videt periculum declarando. Rogo itaque ecquod hoc in casu ei qui huiusmodi est melius & eum honore eius coniunctius dari potuerit medium, quam suadere vt superiorem adeat, eique rem hanc in confessione exponat: tunc quippe potest eum superior magno tum priuato, tum Religionis totius honore, occasione presenti subducere, nec maioribus periculis exponere, quam eius vires ferant, atque ita fiet vt per remedium & presenti periculo infamiae occurratur. Hæc autem superior tum facit tubido non modo permittente & annuente, verum etiam vt ita fiat rogante, quod per magni hoc eius intersit. Alias quoque eum quis plane certus non est periculone se exponat, an secus, de eo tamen quadantenus dubitat, ac metuit; non mediocri quieti & consolationi ei tum erit, suam superiori dubitationem & difficultatem detegere, inquam manus eius totum se consignare: Si enim tunc nihilominus rei huic tractandæ applicatur, quod hinc sequitur, periculum illius rationibus non ascribetur; vbi ascriptum fuisset, si minime se declarasset: sed in caput superioris omnia recident. Deus autem cum eius obedientia concurrerit, viresque ei suppeditabit, ad debite defungendum exequendumque, id quod ei erit iniunctum; propterea quod præstitit quidquid à parte sua præstari oportuit.

Dico tertio quamuis in ipsa confessione conscientia ratio dari queat prout Regula præscribitur, melius tamen ac laudabilius esse, vt extra confessionem reddatur, vt ante monuimus. Quod autem omnes iam ad norint hinc etiam communiunt id eligere volunt quod melius est, eam videlicet extra confessionem dare. Quod cum sit omnibus quicunque alicui suboriri possent scrupulis murmurationibus & suspitionibus, quasi

Melius extra quam intra confessionem rationem conscientia reddere. Cap. 10.

suppe-

superiores ex illis, quæ in confessione audiunt, subditos gubernent via præcluditur; quia omnes ut plurimum extra eam hanc conscientie rationem reddunt. Immo vero nullus est, quantumlibet imperfectus, quia etiam in eo casu de quo dubio loquebamur, quod nimirum quis in confessione conscientie dare rationem velit; gaudeat & etiam ultro petat, ut, quo bene animæ suæ consulatur, peccandi sibi occasiones auferantur, ac nullis periculis exponatur, superior ergo se scientia quam è confessione acceperit, utatur. ita tamen ut nullum inde sibi damnum, sed bonum dumtaxat, sequi possit, ac suum alii defectum vel imperfectionem non cognoscant: ita namque adeo nihil illi decedit, multum ut accedat potius; superiorumque quodammodo obstringat, ut etiam eo maiorem de honore illius sollicitudinem & curam gerat. Inde est, ut ne quidem spirituale & internum animarum regimen, quod sancte liciteque alioquin iuxta solam notitiam è confessione partam fieri posse diximus, societas usurpet; sed eas dumtaxat iuxta id quod extra eam nouit, dirigatur: Omnes quippe eius sectatores extra confessionis forum, omnium quæ ad hoc sunt necessaria rationem dare gaudent & malunt, ut sic eos liberius & sine villo ad

confessionem intuitu, superior in via perfectionis conducere, dirigere & iuuare queat.

Doctrinam hanc S. Bonaventura si- *Tract. de*  
gnanter tradit imprimis, docetque expe- *sex ali. Sc-*  
dire ut singulorum subditorum suorum *rapium*  
conscientias, necnon inclinationes & *e. 7.*  
mores superior perfectos habeat, ad hæc  
vniuscuiusq; vires tam corporales quam  
spirituales, ut sic omnes melius rege-  
re & gubernare queat, singulis pro vi-  
rium modulo onera officiaque disper-  
tendo & iniungendo: neque enim om-  
nes æqualiter & indiscriminati pos-  
sunt omnia. Atque ad hunc sensum  
adoptat illud quod in Scriptura legitur:  
*Aaron & filii eius intrabunt in sanctua-*  
*rium ipsique disponent opera singulorum, &*  
*diuident quid portare quis debeat, Aaro-*  
*nem quippe eiusque filios figuram esse*  
*ait prælatorum & superiorum tam ma-*  
*iorum quam minorum, quos in sub-*  
*ditorum interiora intrare oportet, vni-*  
*uscuiusque eorum virtutem, robor, vi-*  
*res, peculium perspiciendo, ut hoc pa-*  
*cto officia, munia, onera, Ministeria*  
*Religionis vnicuique secundum*  
*propriam virtutem, distri-*  
*buere & deferre*  
*queant.*

TRA-

TRACTATUS OCTAVVS.  
DE CORRECTIONE  
FRATERNÆ.

## CAPVT I.

*Correctio signum amoris est, &  
quantum ea boni con-  
tineat.*

Serm. 42.  
in Cantic.

Deus quem  
amatis, ca-  
stigat.

Prou. 3. 12.  
Apoc. 3. 19.  
Heb. 12. 6.

**E**videns juxta D. Bernardum si-  
gnum est, à Deo nos & filios di-  
ligi, si ab eo reprehendamus,  
& castigemur. Pluribus id locis  
sacra Scriptura contestatur. Ait  
quippe Sapiens: *Quem diligit Dominus,  
corripit, & quasi pater in filio complacet sibi:*  
& S. Ioannes in Apocalypsi, *Ego quos amo,  
arguo & castigo.* Et Apostolus Paulus:  
*Quem diligit Dominus, castigat, flagellat  
autem filium quem recipit: quis enim filius,  
quem non corripit Pater? Unde è maximis  
quæ Deus in animam aliquam conferre  
solet, beneficijs & gratijs esse SS. Patres  
docent, si ab eo interdum corripitur, &  
interiori quodam in conscientia fibris  
remorsu, dum peccat, vel ad imperfecti-  
onem aliquam exorbitat, exagitur. Est  
hoc haud obsecrum Dei in te amoris ar-  
gumentum, & è quo facile colligas, esse  
te de electorum numero, ppter ea, quod  
ex toto te non deserat, sed per remorsum  
hunc interiorem, ad se vocet & inuitet.  
At vbi intimam hanc reprehensionem &  
lancinationem non sentis, nec vllò in te  
Deus flagello animaduertit, manifestè  
hinc erui volunt, ipsum à te esse auersio-  
rem, tibi irasci, hocque de acerrimis &  
maximis flagellis esse, quæ quidem in  
hac vita homini Deus queat infligere. In  
cujus proposito confirmationem adfert*

S. Bernardus illud Ezechielis: *Ve requies- Bernardus  
cet indignatio mea in te, & auferetur zelus Ezech. 6.  
meus à te, & quiescam, nec irascar amplius.* 42.

Quod idem est cum eo, quod per Isaiam  
Dominus velut grauissimam commina-  
tionem intentans, ait, *Iuravi, ut non iras-* Isaiæ 54. 9.  
*car tibi, & non increpem te.* Super quæ sic

Bernardus scribit, *vides, quia tunc magis  
irascitur Deus cum non irascitur.* Si ergo te  
zelus deseruit, & amor: neq; eris amore di-  
gnus, qui indignus castigatione censeri:  
quid hoc beneuolentiæ & fauoris ge-  
nus exhibere solet Deus eis, quos amat.  
Sicut ergo correctio signum est Deum  
nos amare ceu filios, ita etiam nihil est,  
in quo magis suum, quo in subditum fer-  
tur amorem Superior patefaciat, quam  
quod eum ex caritate corrigat, & defe-  
ctuum, q in eo notantur commoneat, vt  
eos exuat & deponat: Ait siquidem Sa-  
piens: *Mellior est manifesta correctio, quam* Prou. 27.  
*amor absconditus.* Caritas quidem latens  
& amor interior, quo me prosequeris, fa-  
teor, bonus est; verum tibi vni bonus  
est, quia mihi parum is prodest, nisi mihi  
de foris eum opere ipso ostendas.

At eum Superioris amor eò peruenit,  
vt me erroris quem ipse non videbam vel  
errore inesse non credebam, commone-  
faciat, vt eum ipse emendem, major  
haud dubio ille amor est, mihiq; summe  
fructuosus, quia amor est, qui opere o-  
stenditur, & verus amor Patris, de bono  
filii sui sollicitè laborantis. Nisi enim Su-  
perior te amaret, vt filium bonumque, &  
profectum tuum spiritualem desideraret,  
non te corripere, nec erroris defectusq;  
te admoneret. Sic videmus Patrem dum

Li filium

filium peccantem; & reprehensibile aliquid facientem, conspicit; ilico in eum animaduertere & castigare; eò quod ejus sit filius, eum vt filium complectatur, & in bonum probumque virum euadere cupiat: at eum, qui filius non est, esto peccare videat, impunè habere finit, non reprehendit, non objurgat, & parum noxam eius moratur; propterea quod suus non sit filius, dicens de eo curam gerat pater, benè is eum instituat, ad me equidem istuc non spectat.

Adhæc non solum in hoc Superior ostendit, quod te ceu filium diligit, verum etiam quod persuasum habeat, se vicissim seu Patrem diligi à te; simul te persuasum habere, te ab ipso diligi; hæc q; tibi visceribus & dilectione quadam paterna, & magno erga bonum & salutem tuam affectu insinuari demonstrat in hoc præterea credere, se ea te virtute & humilitate esse præditum, ejus vt commonitionem & correctionem in bonam sis partem accepturus, alias namq; te non corripere. Contra dum hac decum Superior claritate, candore, & sinceritate non vitur, nec defectuum, qui tibi insunt; & eorum que in te alii norant & reprehendunt, admonet, id sit, vel quod te non diligit, vt filium, vel, quod se à te, vt Patrem non amari norit; vel deniq; quod satis tibi virtutis inesse non credat, ad correptionem suam & admonitionem æquo animo accipiendum. Hæc omnia autem vni amoris & æstimationis defectui sunt ascribenda; neque enim ibi verus est amor. Fortasse quidem talis esse exterius apparebit, sed reuera verus amor non erit, at duntaxat simulatus & fictus: Quid enim tibi profuerit, quod exterius amorem & æstimationem erga te ostendit, si intus & in animo hac illaue in te te imperfectum vitiosumque ducat, & hujus rei te commonere non audiat? Hoc est, cum duplicate & fictè procedere, aliud in cordis recessu occultando, aliud extima fronte prodendo; aliud exterius, aliud interius declarando. Hæc agendi & loquendi ratio ppria mundanorum est, sic

*Quod à superioribus non corrigamur, sæpe virtutis defectus est causa.*

in mundo procedi solet, quia non audent ibi homines, quod sentiunt apertè, p. de- re, itaque aliud de foris ostentant, aliud corde fouent. Sæpe namq; abblaudiendo te laudabunt, benè amiceq; erga res tuas se affici commonstrantes, intrinsecus verò longè secus sentiunt: ad imitationem eorum, de quibus ait Propheta: *Molliri sunt sermone; eius super Deum, & ipsi sunt iacula. Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Linguis suis dolosè agebant. Venenum aspidum in labiis eorum.* At nullæ in Religione ejusmodi esse, duplicitates debent; sed omnia sincera, candida, & plana sint, oportet: quia caritas & quam profitemur vniò aliud non patitur. Habebo verbi g. defectum vnum, vel plures, quos fortasse ipse nec aduerto, nec vt defectus duco, nec ab alijs norari puto; Superior verò illos videbit, & alios propterea offendi & murmurare sciet: nemo verò erit, q eorum me commoneat. Illa profecto non est caritas. Vnde præclare R. P. N. Franciscus de Borgia: si pallium in verso modo induisses, si vultum fuligine inquinatum haberes, certum est, gratam tibi rem facturum eum, qui te rei leuius moneret, ei q; fore, vt gratias ageres; & è contra egrè laturum te, & vt injuriam irrogatam interpretaturum, si alius hoc animaduersum tibi non significaret. Porro in defectibus virtutis & animæ maculis, quibus fratres nostri offenduntur, magis id locum habeat par est.

Proinde magni cuiusdam beneficii loco ducere debemus, q aliquis ex amore & caritate eorum nos commoneat; quod enim nos ipsos nimooperè diligamus frequenter eos ipsi non videmus, nec vetè eos defectus esse existimamus: noster quippe nos affectus & philautia excæcat. Nam sicut nimius, quo filium mater prosequitur amor efficit, vt id quod deformè est, pulchrum, & quod furuum est, benè coloratum ei appareat: ita nec nobis argumenta colorata que rationes desunt ad defectus nostros colorandos, & obregendos. Hac de causa benè Philosophi censent, nunq hominem sui ipsius bonum judicem

*Epistol. ad Societatem.*

*Nemo sibi bonum iudex.*

judicem esse. Si enim jura ciuilia cum iudicem, vt suspectum habent, qui alterutri litigantium plus equo fauet & amicus est, quanto magis in causa propria homo est suspectus habendus, qui tantoperè sui ipsius amans est? At aliquis quislibet quæ res nostras oculis omnis passionis experibus conspicit, siue defectus nostros defœcatus intuetur, meliorque eorundem censor est. Vt omittam, quod quatuor oculi (vti vulgò dicitur) plus videant quam duo.

*Lib. de vit. cap. 19. tractat. 19. tom. 1. moral.*  
Plutarch. etiam multo auro inimicum aliquem nobis ait comparandum; soli fidem inimici nobis vera dicunt. Hodierna siquidem die, quid aliud amici tui agunt, quàm adulari, blandiri & dicere; nihil in te penitus desiderari, omnia absoluta videri, cum tamen nihil sit, quod ipsis satisfaciatur. Hodiè sanè in mundo id adulationis genus admodum frequens est: auertat v. Deus, ne etiam in religiosas domos ipsum irreat. Tanta verò nostra hominum est vanitas, vt quàm libentissimè audiamus, imò etiam præ philautia, quod deterius est, credamus; cum tamen Regium nos Prophetam imitari hac in re oporteret, quod de se dicebat: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Per leuam hanc peccatoris vñctionem vult S.

*Epist. 104. 5.*  
Augustin. adulationem, & blanditias intelligi. Has autem Propheta detestatur, ma vultque à iusto corripitur in seruitute & misericordia, quàm blandis adulantium sermonibus laudari, & deliniri: hæ namque ad nihil aliud valent, quàm vt laudatum magis dementent ac decipiant, magisque rationis lumine priuent. Et adducit

*Epist. 147. ad Proculian. Episc.*  
ad hunc sensum illud Isaie Prophete: *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipse te decipiunt, & perniciem tibi creant.* Ediuerso, quod nos corripunt & monent, ingenti indu-

*Psalm. 3. 26.*  
biè nos beneficio afficiunt. Nam meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta

*Prov. 27. 6.*  
scula odientis. Melius est à sapiente corripitur, quàm stultorum adulatione decipi. Quod enim mordet & pungit, hoc perferat; adulatoria verò manus curationem diffi-

ciliorem reddit; credimus quippe nullum defectum subesse, itaque de correctione nostri nihilum laboramus.

Aiebat Diogenes; vt suos defectus & vitia quis emendet, debere vel fidum querere amicum, à quo commoneatur, vel acrem & durum inimicum, à quo reprehensum, vitium seu defectum, quem habet, corrigat. Postremum hoc in mundo iam communiter locum habet: vbi nulli sua vitia, indicantur, quàm ab inimico & aduersario quem habet: in inimicitia veritates quippe aperiuntur.

At hic in Religione dum vel vitia dicuntur, vel quis peccans reprehenditur, vel commonetur, id fit non ex odio, rancore, contentione, æmulatione, aut a uersione à te; sed ex vero amore, & sincero erga bonum tuum affectu. Primum ergo quod Philosophus ille dicebat, hic reperire est: in Superiore siquidem fidum verumque experimur amicum, qui magno quodam amore nostrorum nos defectu commonefaciat. Quam sanè tem permagis nos facere oportet, atque existimare ingentem quendam ab illo nobis retegum thesaurum, tum cum alicujus nos defectus admonet, quem quia nobis perspectus & notatus non erat, hinc etiam de eo corrigendo non laborabamus.

*Laert. 2. 6.*

## CAPVT II.

*Causa, cur correctio non a quo animo admittatur, vnica est superbia.*

Intolerabilis hominis superbia nulla iam re magis apparet, quam quod dum errorum ac defectuum notatur ac monetur, non put oportet, ipsum accipit; quæ quædem adeo iam passim inualuit, & communis est, vix vt sit, qui eorum notari monerive velit. Apertè id declarat Sanctus Augustinus: *Quis facile inueniet, qui velit reprehendi? & vbi est ille sapiens, de quo dictum est Proverbiorum nono: Argue*

*Epist. ad Felicitatem & Rusticum.*

*li 2. sapien-*

*Prov. 9. 8. sapientem, & diliget te.* Næ ille verè sapiens est; cum tam eximium illud correctionis beneficium compensare, seq; id eò gratum exhibere norit. Verùm ubi nam locorum id genus viros, ita sapientes reperiemus? *Quis est hic, & laudabimus eum?*

Vnde S. Gregorius, Tam pleni sumus, inquit, superbia, adeoque illa profundè cordis nostri libris infixæ est, vt vestros ipsi errores ab alijs reperti non sustineamus, nec salutarem illorum correptionem æquamente excipere possimus, credimus enim hoc pacto æstimationi nostræ quidquam decedere, aut propterea nos minoris apud alios fieri; & quoniam in cute, quodammodo tangimur, honor inquam noster & æstimationi nostri periclitatur, hinc quamprimum indignantes exsilimus, & tantum abest, vt propterea corripienti gratias agamus, vt nobis etiam insignem injuriam, contumeliam, imò etiam persecutionem irrogari arbitremur. *Isti, inquit, cum se impeti redargutione conspiciunt, gladium persecutionis credunt.* Vnde etiam nonnulli, dum identidem errorum defectuumque corripuntur ac monentur, dicere apertè solent, ac non verentur, sibi persecutionem à monentibus intentari, sibi illos esse exosos, illosq; ex rancore quodã id facere sunt, præterea, inquit idem alio in loco, nonnulli, qui suos quidem ipsi defectus libenter apud alios enarrant ac produnt; si quando tamen hos ex alijs audiunt, aut propter eos coarguentur, quamprimum indignantes effervescent, eos ppugnant, & excusant: neque enim tales credi, haberi que volunt. Et hujusmodi, verè humiles non sunt, nec suos cum vera cognitione sui defectus edicunt; si namq; humiles forent, seque verè defectibus plenos agnoscerent, taliaque non ficerent, sed sincerè, de se dicerent & sentirent, non rantoperè concitarentur, si quando ea ex alio quopiam audiunt, neque etiam in tantum sese purgare, existinationemque rueri suam tam præfractè contenderent. Vera quippe humilitas in eo sita, vt pri-

*Lib. 10. Moral. cap. 3.* mo se quis cognoscat, parui faciat, præ nihilo ducat, deinde etiam alijs patere suos defectus, & nullo se in numero haberi apud eos velit ac gaudeat. Qui tales sunt, inquit Gregorius, satis commonstrant, suos se defectus non id eò aperuisse, vt propterea parui ducerentur, sed quoddam bonitatis & humilitatis nomen aucuparentur, bonique & humiles mundo apparerent, scriptum quippe est, *Iustus prior est accusator sui*, suaque errata haud inuitus confitetur. Honorem scilicet aliquem comparare tibi gestis, & haberi ab alijs humilis: ad quod, quoniam optima tibi ratio videtur culpas tuas, & defectus aperire, id eò eas declaras, dispar verò & inepta eas ab alio enarrari, teque corripì, imò verò, ne in dedecus aliquod tuum infamiam & contumeliam id redundet, hinc est, quòd correptionem ipse æquanimiter ferre non queas. Tam hoc, quam illud superbiã redolet. Inde est, quod, esto quis ad oculum videat & agnoscat, vera esse, quæ sibi ab alijs oggeruntur, illosq; efficacissimè quibusdam ad hoc monendum rationibus impelli, nihilominus propterea turbetur, & indignans concitetur.

Adeò etiam dicere non liceat, *Argue sapientem, & diliget te:* (neq; enim hodierna die tales sapientes reperire est, qui nimirum corripì, reprehendi; gaudeant, & corripienti monent, que gratos se exhibeant, gratiasq; agant) sed illud, quod eodem loco immediate ante idem sapiens posuit, *Noli arguere dorsorem, aut superbum, ne oderit te, à te is fiat alienior, & tu ipse ei exosus.* Ita quippe hodie in mundo passim fit, talis hæc ætate mos communiter inualuit. *Non amat pestilens eum, imò verò detestatur & abhorret, qui se ob defectus notatos corripit, veritatemque ei aperit, nec ad sapientes graditur.* Nam verè veritas odium parit. Vnde non incitè id genus hominum SS. Patres ægrotis phreneticis, cerebrumque turbatum habentibus, qui & medicum nullum ad se adire sinunt, sed longè longius ab eo fugitant, & omnia, quæ sibi applican-

*Prov. 18. 17.* *Prov. 9. 8.* *Prov. 14. 12.* *Aug. Epist. 87. ad Rustic. Epist. 167.*

*Lib. 22. Moral. cap. 14. Epist. 24. cap. 12.*

tur, medicamenta expellunt, abhorrent, & à se reiciunt: tum ex ipsa morbi vi & vehementer, tum quod male te habere nesciant. Que eo comparatio melior est, quod illam & Spiritus Sanctus adhibuit.

Prov. 12. 1.

Qui, inquit, odit increpationes, & correctionem abhorret, non solum à virtute & humilitate parum instructus est, verum etiam iudicij, prudentieque indigus; ac verbo ut dicam, insipiens est, quod medicinam repudiat, & medico medicari & iuuare enixe cupienti indignetur ac succenseat.

CAPVT III.

*Que sequi incommoda & damna nata sint ex eo, quod correptio in bonam partem non accipiatur.*

Hæc quidem superbia & hominum dementia eatenus pertingit & excreuit, vix ut sit hodie, qui alium defectuum notare aut monere ausus sit, nemo enim amici sui gratia vult excidere, nemo iurgium aut alienationem suo, ut dicitur, ære mercari. Iuste autem ac pro merito fit, ut qui huiusmodi est, derelinquatur, nec à quoquam postea curetur: Quid enim æger, curari detrectans, ac medicos repellens meretur? ut non curetur, deferatur, mori sinatur. Idem porro promeretur, qui corrigi refugit, & cõmonitionem correptionemque in deteriorem partem interpretatur. Vnde Sapiens: Qui increpationes odit, morietur, & qui abicit disciplinam, despiciet animam suam. Promeretur inquam, ut à nemine deinceps corripiatur, sed in graua aliqua scelera prolabatur, eaque publica sint, in aliorum omnium oculos incurrant, passim ob illa murmuretur, interim vero nemo sit qui ea ipsi aperiat vel manifestet. Ita plerumque id genus hominibus contingere solet: quod sane vnum de maximis grauissimisque, quæ in eis infligantur, flagellis est & castigationibus.

Prov. 15. 10: & 32.

Curauimus, inquit Propheta, Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam. Cum vinea amplius non pastinatur, nec putatur profus emori finitur, & de feracitate eius desperatur: pari modo perditam ac desperatam salutem vulgo habetur homo tum, cum nemo eum propterea, quod bona consilia monitionesque in bonam partem non accipit, curare sustinet.

Medicamenta & curaionem admittere non vult, ergo eum deseramus. Epistol. ad Societate.

Quare grauitè R. P. N. Fr. i. i. de Borgia, de incommodis & dispendijs, & correctione animi iniquo accepta sequi solitis, loquens, sic scribit: Ita fiet, ut in duorum grauium inconuenientium alterutrum simus prolapsuri. Vel enim, eo quod desit correptio, defectus constabuntur, firmabuntur. Solidabunturque in iis qui eos habebunt, quod non sit, qui infirmo tam moroso impatientique adhibere medicinam velit. Vel si forte monetur reprehenditurque, qui vere reprehendi opus habet, adeo se gratum non exhibet, ut inde amaricetur, turbetur, atque auersionem animi à bene monente concipiat. Vnde fiet, ut vniuersa domus breui quadam sit fellis & amaritudinis colluuiis futura, inde ortum sumentis, quod imperfectiores seipfos non agnoscant, ut qui monitionem correptionemque alienam non prout oportet excipiant, sed velut iniuriam interpretantur id, quod in summi beneficii coram reponendum erat: & inde offendi iniuriaque se putant affici, quod gratitudinis esse debebat occasio, antipharmacum conuertentes in venenum. Quocirca non parum timere quisque deberet, atque ita secum ratiocinari: Quid scio, an non idcirco non moner, quod desperatæ sim salutis? ideo errorum ac defectuum non coarguat, quod correctionem reprehensionemque alias datam secus atque oportuit excepi? Vult autem eo in loco P. Borgia, ut illam principiorum (quando videlicet correctio & defectus reprehensio nullam animorum amaritudinem, at visceralem potius amorem & insignem gratitudinem causabat) illam inquam simplicitatem, caritatem ac candorem non modo integram conseruemus, sed & ad posteros committamus.

Inde est quod grauis quidam Doctor eos qui corrigi detrectant, dæmoni assimilet, propterea quod hac ratione se ipsi incorigibiles reddant. *Qui non vult corrigi, non vult*, inquit, *corrigi*. Nam ex eo quod quis corrigibilis sit, vel incorigibilis, apparet, peccatorne homo sit an cæcædæmon. Homo enim, quantumlibet enormis peccator, quamdiu in hac vita mortalæ agit, correctionis capax est, at diabolus incapax. Et ad hoc propositum, adfert illud sapientis, *Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris*, id est diaboli: hic enim antonomastice peccator nuncupatur. Adeo ut sicuti vestigium & nota pedis, simile pedi est, ita qui correctionem abominatur, dæmonio non sit absimilis, quia se reddit incorigibilem: quod enim ad vitam emendam medium est conuenientissimum & efficacissimum, huic is ianuam occludit.

De quo hominum genere rem S. Basilii scribit consideratione dignissimam: *Qui huiusmodi*, inquit, *est*, id est, qui non vult corrigi, correptionemque in malam partem sumit, *huius conuersatio inter reliquos fratres perniciose est: siquidem exemplo suo à suscepto certamine ceteros abducit*: id est, ab illo & alij discunt bene monentibus obstrepere, & correctionem auersari, itaque eos ipsos auocat ab eo, cuius gratia Religionem iniere, vitæ scilicet, emendatione & reformatione. Quocirca hosce à reliquorum fratrum commercio conuictuque proferri & excludi suadet, ne ad illos pestilens hæc contagio proferpat.

*In animadu-  
uers. aduer-  
sus Cano-  
nicos delin-  
quentes §. 2.*

#### CAPVT IV.

*Quanti referat, correctioni monitionique auscultare.*

*Lib. de cog-  
noscend.  
curandisq;  
animo mor-  
bis.*

Salutare bonumque; adeo hac in re consilium suggerit Galepus, ut aliud hac in materia requiri non posse videatur: satis ei quippe non fuit, quosdam corporibus medicandis curandisque aphorismos scribere, sed præterea alium de animi morbis cognoscendis & curandis commentarium edidit. In quo hæc inter alia habet: *Quisquis suos emendare defectus, & in virtu-*

*te progressionem facere volet, is probum prudentemque; ante omnia conquirat virum, à quo, si quos obseruet, eorum moneatur. Postquam ad hoc munus idoneum aliquem repererit, eum priuatim & clam aliis, quam potest instantissime roget, ut hoc erga se munus obeat, & quoscumque; in se notabit defectus libere significet & coarguat. Simul etiam asserat & spondeat, id sibi futurum quam gratissimum se ut verum amicum eum habiturum, & maiori hoc pacto ab eo, beneficio afficiendum, quam si ab infirmitate aliqua corporali ipsum liberaret: eo quod anima corpore sit potior & antiquior. Si vero, inquit, altero hoc quidem se facturum spondente, aliquot videas elabi dies, quibus nullius defectus monearis, serio cum illo expostula, & longe quam ante contentius roga, id ne facere negligat, sed mox ut aliquem in te defectum videbit, ob eum te coarguat. Illi porro respondenti, se quidem promissi immemorem non fuisse, sed nihil interea occurrisse, cuius te commonitum oporteret, minime credas; sed commonitionis omissionem causam putato fuisse, non, quod nihil correptione dignum admittum sit; sed unam è tribus sequentibus. Primo, monituri negligentiam & incuriam, quod videlicet ad defectus tuos non reflexerit; & compromissi postea non sit recordatus: paucos quippe reperire est, qui hac in se prouinciam suscipere velint, itaque studiose profectui tuo inuigilare. Vel secundo, si quos in te defectus notauit & aduertit (forte enim notauit aliquos) credas, eum vel è verecundia, vel nescio quo impedimento, vel denique quod amicitiam dissoluere, tuoque; amore & gratia excidere nolit, indicare neglexisse, nouit quippe ut plurimum hunc prolaræ veritatis, hodie fructum esse. Vel tertio, quod subinde te vidit correctionem admonitionemque; alienam, non prout oportebat excepisse, itaque à se ipse impetrare non potest, ut credat, vere te, esto id verbis proloquaris, & asseras, ab aliis corrigi & commonefieri velle;*

velle: plus nāq; credit reb<sup>9</sup> ipsis q̄ verbis.

Addit præterea & caue, inquit, ne esto te nonnunq̄ alter falso insimulet, aut crimen in immensum augeat, ipsum vel inficeris, vel excuses. Primo namq; fieri potest, vt melius id aduerterit admonitor quā tu: melius quippe quis defectus in alio, quā in seipso aduertit. Secundo, licet falso reprehensus sis, id tibi nihilominus occasione erit, vt posthac incedas circumspectius, ad agenda quælibet magis reflectas, atq; imposterum diligentia maiore caueas, ne quā cuiquam tale quid de te suspicandi, ne dum dicendi occasionem præbeas.

Hæc quidem Galenus, & sane omnia isthac necessario obseruanda sunt, quo aliquem inueniamus, qui libenter & non inuite hoc erga nos officium obeat. Maxima quippe in hoc est, sita difficultas, quam per se quisque satis perspicere poterit non solū ex eo quod in se sentit, tum cum ab alio quolibet monetur & reprehenditur, verum et ex eo q̄ sentit, dum ipse alios, si quando illi iniunctū est, huius vel illius defectus castigat & coarguit. Imo ipsi quoq; superiori id quā molestissimum est & durissimum, cū præsertim parum virtutis & humilitatis subditi præferunt. Quod enim, ex vna parte, ratione officii, se ad eos coarguendos & dirigendos teneri norit: ex altera vero metuat, vt commonitionem correptionemq; parum æquis auribus & animis nō excipiant, perinde se habet, ac nō minus angitur & ludat, quam si aliquid eis inuendū esset cautiorū: interdum quoq; anceps restitit & perplexus, dicturusne rem sit, nec ne? Modo quidem, non inutile futurum putat eos cōmonere, cōmōdam ad hoc oportunitatē & occasionē captans, molli aliquo futurę monitioni specimine viam præparans, verbisq; aliquibus mellitis eam dulcorans, ne adeo amaricet. Modo autem in subdito videt & experitur repugnantiam, & satius existimet, illam omittre, licet alioquin suis in errore ac vitio perseveret. Timet n. ne cōmonitio adeo illi non sit profutura,

vt noxam sit potius allatura, ac nullum ex illa alius secuturus fructus, quā quod inferiori à superiore sit futurus auersior, & alienior, suoq; posthac officio & ministeriis forsitan nō tam libenter feruenterq; functurus. Vt Sol ceram emollit & liquefacit, lutū vero & argillam exsiccat & indurat: sicut frutices & arbores terræ profundius irradicatas, aqua, ventus, aer, simul & sol vt lætius crescant, & feraciores sint, adiuvat; eas vero quæ nō nisi summo inhaerent solo, nec filias introsum transmiscere, hæ ipsæ causæ & influentiæ arfaciunt; & vt citius computrescāt in causa sunt: ita humilē, in propria sui cognitione, pfundius radicātū, correctio emollit, lenit, & vt ampliōrē progressionē faciat, inducit; q̄ vero humilis non est, nec profundas in propriæ cognitionis terra radices egit, inde putrescendi, atescendi, & indurandi sui occasionē accipiet. Ob hanc igitur causam superiores subditos nonnullos defectuū suorum commonere verentur, propterea q̄ medicina ipsis obfit potius quā profit, & theriacum ipsis in venenū transeat, ex animi quadam auersione, odio, & rancore fieri existimantibus, q̄ è mero amore, & summo erga salutē bonumq; ipsorū affectu fieri in confesso est. Vnde digni sunt, qui deserantur.

Si ergo nolis, vt incorrigibilis & incurabilis ab iis derelinqui, commonitionem & redargutionem in bonam partem accipias necesse est. *Quam bonum*, inquit *Eccle. 20.3* Ecclesiasticus, *corruptū culpaq; reprehensum, eam agnoscere, manifestare poenitentiam*, emendandiq; sui propositū concipere! Vt demus vero, eum, ob quē reprehenderis, defectū te nō admisisse, esto nō eo is contigerit modo, nec tam grauis sit, ac dictū est; exterius tamē id non est vultu verbisq; ostendendū, sed alteri debes ob affectum, prope asam erga te voluntatem, beneficiumque quo te cunctat, gratias agere, atq; emendationem alij spondere, dicēs, diligentius te posthac quo ad hoc aduigilaturū, magnoq; te abs illo beneficio affectū vidē: hoc nāq; pacto eū at te postea rursus cōmonēdū, excitabis.

At, si

At, si quamprimum ad te purgandum & excusandum descendas, fiet, ut postea eius te rei nō commonefaciat, cuius fortasse quam maxime necesse habeas moneri. Sunt siquidem nonnulli, qui mox ut errati alicuius coarguantur, ipsum excusant, si autem prorsus id excusari nequeat, aliquot saltē ad imminuendum, eleuandum, & tam graue id non fuisse, ostendendum, argumenta conquirunt. Quod nihil est aliud, quam ianuam occludere & impedire, ne te quis alias postea redarguat. Videns quippe monitor, te, aliquoties ante iam monitum, nunquam culpā agnoscere voluisse, sed semper ad tui purgationem effugiumque, ratiunculas aliquas adterre & ad iauenire, statuit, exinde te non amplius vllius rei commone. Hoc scilicet excusationibus tuis, quas rute specioso satisfactionū nomine vocas, iustificas, quod te iam nemo monere & notare velit. Ut taceam, hanc agendi rationem malo ceteris exemplo esse, & quotquot eam vident, offendere.

Etiā in ipsis Superioribus & præsidiis vitiosum imprimis, & summe illaudabile habetur, quod commonitiones & consilia aliorum non pro eo atque oportet excipiant, & bene monentibus nō auscultent: ita quidem, ut vulgo aptior ad regendum & gubernandum censatur is, qui pauciora quidem nouit, sed seipsum cognoscit, & commonitionem ac consilia prudentium æquissimo animo excipit, quam alius quispiam, qui plura scit, qui multum de se præsumit, solum se scire omnia credens, qui deniq; nullius reprehensionem fert, & data ab alio consilia non libenter amplexatur.

Pluribus quidem in locis id testatur scriptura, maxime tamen in libris Sapientialibus, in quibus legere est: *Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Ego sapientia habito in consilio. Salus autem ubi multa consilia.* Vnde etiam inrer alias sapientiæ de cælo descendenti

conditiones à S Iacobo recēsetur, quod non sit pernicax, non contentiosa, sed pacifica, & facile persuasibilis: *Que autē de sursum est sapientia, primū quidē pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens.* Si ergo, etiam in superioribus, tantopere lauderur, quod priuatorum monita consiliaque placide excipiant, & sequantur, & contra vituperetur ac reprehendatur, eū secus sit; quanto æquiori iure illi sugillabuntur subditi, qui ne superiorum quidem suorum monitionem correctionemque æquo animo accipere sustinent?

Vt autem pluris hoc faciamus, magisque huc animemur, non inutile fuerit, ingens quoddam, quod in eo later bonū, intelligere nos & considerare, nimirum, quando quis monentem & corripientē libenter audit, superior id sciens & perpendens, de defectibus visis non adeo laborat: esto enim hi appareant, simul tamen apparet, quod iis adhiberi queat remedium & medicina, sed, vbi nullus apparet admittendę medicinę locus, mire eum visa errata cruciant & lancinant: videt enim vitium, sed, qua via ipsum amari, quo tolli medio & arte queat, non videt. Hæ scilicet summæ superiorum angustię sunt & cruces. Vnde salutare inprimis, & consultum est, hominem in particulari proposito declarare, quam sibi gratum & volupte sit ab eo moneri, quam bonam ad hoc in se dispositionem & desiderium sentiat: simul etiam ex animo enixeque eum rogare, ut omnes quos in se notabit defectus, patris ad instar, magna cum sinceritate candide libereque coarguat & reprehendat, nec respiciat aut curet, quod forte interdum, vti homo, correptionem non pro eo atque oportebat, exceperit, beneque monentibus succensuerit. Satis quoque ei esse non debet, semel duntaxat id eum rogare, vel pro forma duntaxat & in speciem dicere, sed sæpius, & ex animo, nō fictē. Et sane omnia hæc tibi facienda sunt, quo superior tibi credat, & monitoris hoc munus, pro difficultate quæ in

co con-

eo continetur, bene & diligenter erga te obeat. Quocirca, etsi in aliis rebus, quo Superior imperfectos & parum mortificatos nos haberi, gaudere debeamus; (quæ sane sunt plurimæ) in hac tamē minime ferendum est, vt adeo te Superior superbum, præfractum, & immortificatū censeat, vt vereatur, ne qua te corripiet, monit. onem & reprehensionem, in malā sis partem accepturus. Quin imo, enitere vt quam optime sis, quoad hanc partem de te præsumat, quatenus tam eximio te beneficio, medioq; ad tuū in spiritu profectum tantopere facienti non priuet.

In regul. breuior. nu. 158. & in regul. fusiorib. nu. 52.

Vnde præclare S. Basilius: Quemadmodū, inquit, æger, de salute recuperanda sollicitus, applicita à medico medicamenta æquissimo animo tolerat, esto etiam acerba sit & aspera curationis ratio, nec in medicum insurgit indignans, imò ne animam quidem inducit, vt cogitet, sinistra hæc intentione ab eo applicari: pari modo vir humilis, quiq; reuera proficere in spiritu cupit, monita consiliaque corripientium æquissima mente complectitur, ne cogitans quidem ab animo maleuolo, & à passione aliqua efreni transuersum abrepto, ea proficisci. Si, salutis corporalis recuperandæ ergo, catapotia, quantumlibet amaricantia, nō repudiamus, atq; adeo gratanter permitimus, vt medicus aut chirurgus, vbi cumq; & quomodo cumq; collubitū fuerit, secet & adurat, quin etiam gratias ei propterea agimus, & in summi beneficij loco incisionem hanc reponimus; quanto idem nos, ait Basilius, erit æquius, ob spiritualem animæ nostræ valetudinem, & ad vniuersale Religionis totius bonū, præstare, etsi correctionis Medicina plus æquo sit asperior & amarulentior?

CAPVT V.

In quo supra dicta, aliquibus confirmantur exemplis.

Hom. 1. super 1. Epist. ad Corinth.

S. Iohannes Chrysostomus exhortans nos, vt bene monētes benignis auri-

bus audiamus, eisq; nō obstrepamus, adfert in rei confirmationē exemplū illud, quod de Mose cōmemorat Exodus. Hic namque cum tanta esset sapientia & auctoritate vir, vt eū in populi sui ductorē rectorēq; Deus elegerit, multaq; tam in Ægypto, quā in deserto per eum prodigia patrarit, nihilominus, quod ei Iethro socer, vir priuatus, quoad populi regimen directionemq; consilium ac monitum dabat, in bonam partem accepit, ne videlicet vniuersum hoc populi regendi onus in sui solius humeros tolleret, sed eius partem aliquam in alios, qui sui, secundaria potestate accepta, adiutores essent, deriuaret: *Nō bonam, inquit, rem facis, stulto labore consumeris.* Notat autem eo loco Chrysostomus, quamprimum eum non intulisse, Videte, quæso, quis hic nobis consulere velit, (vti respondere solent hodie rōnulli, qui quantumlibet salutare & bonum consilium sit, ipsū tamen à tali vel tali suggeri inique ferunt) sed magna cum humilitate consilium accipiens, ilico executioni id mandauit.

Exod. 1. & 17.

Eadem occasione ponderat & expendunt SS. Cyprianus & Augustinus exemplum principis Apostolorum Petri, dum est à S. Paulo, occasione circumcisionis, cui eos qui è Gentibus ad Christi fidē recens conuertebantur, subscere tunc ille volebat, reprehensus. Ecce, vt Apostolus Petrus, inquit, nihil sublime de se præsumpsit, nihil altum sapuit, non se vltra quam par erat extulit, dicēs, Ego sum Ecclesiæ rotius princeps, & supremus hierarchia, plus mihi auctoritatis est quā aliis attribuendum, meæ fideles omnes sententiæ accedere, & voci obedire oportet: Vide vt Paulum idcirco non sit aspernatus, vel minoris duxerit, quod Ecclesiā nuper fuisset persecutus, nec etiam ab eo sit corrigi moneriq; dedignatus, sed bene consulenti haud inuitus obsecutus, & rationi ac veritati quamprimum, succumbentis instar, manus dederit.

Epist. 15. ad quintū lib. 2. contra Donatist. c. 1.

Dignissimum item memoria est exemplum, quod hac in re nobis dedit Impe-

Kk rator

rator Theodosius, S. Ambrosii correptionem monitionemque æquo animo summaque humilitate excipiens: tam, cum eum factis, ob iniquam & atrocem in innoxios Thessalonicenses exterminii latam sententiam, interdixit, & Ecclesia exclusit, quam cum ei, oblato ad altare donario suo, intra sacrarium & aditum manere volenti, nuntio misso, significauit, vt inde ad commune & laicorum templum transfret; quod locus prior solis esset sacerdotibus ac presbyteris deputatus, & purpura Imperatores faceret, non sacerdotes: vt pluribus in Ecclesiastica historia refertur, quo loco, non sine ratione, disquirendum proponitur, magisne laudanda sit sancti præfulis constantia & fortitudo, quam admirabilis religiosissimi principis obedientia & humilitas.

*Histor. 1. tripart. p. 2. l. 7. c. 6. & historia Ecclesiast.*

*In vita eius Paulinus.*

Quin etiam hic ipse Ambrosius, vt in eius vita refertur, si quando ab aliis defectuum commonefiebat, magnas eis gratias agebat, singularique se beneficio affici credebat.

Monachus quidam Claraualensis, vt in Cisterciensis instituti Annalibus refertur, quoties corripiebat vel reprehendebatur, ad minimum Orationem Dominicam, pro sui monitore, in gratiarum actionem recitabat. Atque exinde sanctam hanc consuetudinem illo in monasterio inoleuisse, & legis cuiusdam inuolabilis vim obtinuisse eo in libro scribitur. Abbas Arsenius, vt apud Simeonem Metaphrasten legitur, qui inter omnes suæ ætatis monachos sanctimonie fama & nomine notissimus erat, & in seculo vir primarius & illustris fuerat, vt pote Theodosij senioris Imperatoris filiorum, Arcadii videlicet & Honorii (qui patri deinde in Imperio successere) præceptor aliquot nihilominus defectus, et si leues, habebat, qui sanctitati illius nequidquam derogabant. Nam, quoniam in seculo vir inclutus fuerat, & delicatiori vitæ generi assuetus, aliqua ei iam cum conuerso libertatis illius Palatinæ & Aulicæ, in qua hæctenus egerat, reliquæ

adhæresere: hinc fiebat, vt dum cõ aliis fratribus sedebat, sæpe pedem vnũ alteri superimponeret. Qui pedum situs, vt potest parum decorus & modestiæ non conueniens sanctis illis Patribus, non parũ displicebat. Omnes quidem eum rei huius commonitum volebãt: at nemo ei audebat proponere. Graue namque & perdifficile ipsis videbatur, rei tam paruæ ac fiuolæ Patrẽ tam grauem ac venerabile notare. Quocirca quid opus factõ sit, interesse deliberant: ac tum Abbas (pastor, qui magna vir erat prudentia & sanctitate, commodũ quoddam, cui mox Patres reliqui assensũ sunt, cõsiliũ suggestit. Proxima, inquit, vice cum omnes conuenimus, eodem ego situ pedes meos colloabo, vobis verõ eius me rei admonentibus quã primum dimittã: Vnde ille se in hoc reprehendi arbitratus, etiã mox dimittet suos. Placuit omnibus bonũ pii senis cõsiliũ: quare, cum proxime ad spicualẽ suam collationem Patres congregati essent, eo Abbas pastor pedes suos posuit modo, quo suos posuerat Arsenius. Patres ergo, hoc viso, eum ob indecorum hunc situm & malum omnibus datũ exemplum acriter coarguunt, ipse vero, ilico se ad modestiam composuit. Arsenius, audito visloque, quid in vicino fieret, velut aliud agens, suũ sensim pedẽ dimisit. Tam benigne autẽ teste historia, correptionem hanc accepit, vt numquã exinde amplius eo pedes modo composuerit. Sic quisque reprehensionem & correptionem, quæ in genere & aliis fit, velut sibi vni factã existimet. Simul etiam hinc liquebit ea, quã in alio corrigendo monendoque sitam esse diximus, difficultas.

#### CAPVT VI.

*De Regula & Constitutione, quam in Societate habemus, de fratrum nostrorum defectibus immediate ipsi Superiori aperiendo.*

*Nonã summarij Constitutionũ Regula hac de re sic loquitur: Ad maiorem in*

*Cap. 4. Ex am. 8. Regul. 9. summarij.*

rem in spiritu profectum, & praecepit ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam, contentus esse quisque debet, ut omnes errores & defectus ipsius, & res quae tunc, quae notata in eo & observata fuerint, superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.

In eorum quae dicturi sumus, fundamentum norint oportet omnes, quod, esto omnes ad vnam Constitutiones nostrae a summis fiat Pontificibus approbatae & confirmatae, & illarum initio praefixa sit clausula motus proprii Gregorii XIII. quo eodem approbantur; haec tamen de fraterna correctione Regula & constitutio, speciatim est ab eodem Pontifice, & in iudicio contradictorio (quod est peculiaris quaedam qualitas) approbata. Cum enim sacerdos quidam, qui olim de Societate fuerat, sed, ob inquietum & turbulentum ingenium, ab eadem dimissus erat, quamdam Summæ Cardinalis Toleri partem Romæ prelo subiecisset, & supposititium ei de suo caput addidisset, in quo quamdam esse aiebat Religionem, erga quam ipse afficeretur (quod viros ea doctos aleret) quae Regulam haberet, directe Evangelicæ doctrinæ repugnantem, iubentem videlicet, ut visi notatique in aliquo defectus, non monito ante eo, immediate ad Superiorem deferrentur: è quo plurima sequi posse aiebat incommoda: R. P. Euerardus Mercurianus, qui tum Generalis Societatis praepositus agebat, summum Pontificem adiit, & super hac iniuria expostulavit. Hic ergo tam librum hunc, quam Regulam nostram videre voluit, & quae Societatis, quoad hoc esset praxis, accurate inquisiuit. Quo cognito palam declaravit, Regulam hanc non modo Evangelio non aduersari, verum etiam cuius aperte patere nulli penitus calumnie eam obnoxiam esse, quin imo Evangelicam & Apostolicam quamdam ea perfectionem contineri simul edixit, ut spurium hoc libri assumentum, & partus supposititius prosciberetur: uti cum reipla Cardinalis Sirletus, cuius ea ex officio partes erant, proscrisit ac damnauit.

Satis quidem per hoc testimonium haecce Regula iustificata & propugnata videatur; verumtamen, ad maiorem satisfactionem & consolationem nostram, duo potissimum hoc loco, disputationibus & argumentis scholasticis, ad scholas amandatis, tractabimus: Primo, Regulæ huius momentum & necessitatem declarabimus: secundo, rationes aliquot producemus, è quibus clareat, quam ea sit rationi consentanea. Quod ad primum attinet, sanè Regulæ huius momentum, & necessitas satis ex alia quadam magni etiam momenti Regula, qua conscientia status Superiori patefieri iubetur, de quo tractatu superiori locuti sumus, perspicitur: omnes quippe rationes & convenientiæ, quas B. P. N. in Constitutionibus adducit, ad ostendendum, suam vnumquemque Superiori conscientiam retinere debere, etiam in hac Regula militant, eiusque momentum & necessitatem ad oculos ostendunt. Has quidem illo loco ad longum deduximus: sed ad duo omnes reduci capita possunt. Primum est, ut suum Superiori subditum melius gubernare, dirigere ac curare queat. Alterum, ut quæ ad vniuersale Societatis corpus conueniunt ac necessaria sunt, hoc pacto melius provideat & statuatur. Ergo propter has ipsas rationes, permagni interesse B. P. N. existimauit, ut de defectibus & erratis tuis, per quemcumque, dummodo extra confessionem is ea norit, Superior certior reddatur. Quendam autem hac in re habere voluit veluti fideiussores ac vicarium, si forte tu, ea quæ necessario facere teneris, quæque partim ad tui vnus priuatum, partim ad vniuersale Societatis totius bonum tantopere faciunt, ex incuria facere negligas. Vnde quod late ex instituti tui praescripto facere debebas & teneris, id praestat hic frater tuus. Cuncta vero ad maius cum tuum, tum totius Religionis bonum spectant, utque nostris in ministeriis maiori cum securitate procedamus, Superiores vero neminem naufragii periculo exponant.

K k 2

Quod

Tract. 7.  
c. 1.

Matt. 8. 15.

Refert id  
P. Egidius  
Gonsaluis  
in suis  
serm. spirit.  
Vt pote testis  
oculatus: e-  
rat enim eo  
tempore Ro-  
ma Assi-  
stens.

Quod ad secundum spectat, multæ, ad Regulam hanc confirmandam, & æquissimam censendam, adferri rationes possunt. Prima sit ipse rei huius, etiam in aliis Religionibus perantiquus usus. In Franciscano siquidē Ordine idem profus quoad hoc seruatur, quod in Societate Iesu, vt nimirum superiori immediate errata aperiantur, non præmonito delinquente; vti videre est in libro, cui nomen est *serena conscientia*, quæstione CIV. Adhæc in statutis quibusdam generalibus, quæ Barcinonensia vocantur (eo quod in Capitulo quodam Generali Barcinone anno partæ salutis M. C. C. C. L. i. indicto decreta sint) dicitur, vt, quando fratres aliqui foras prodeunt, domū iam reuersi, superiorem certiore reddant, si quid maioris momenti, & grauius in via sociis suis acciderit: qui vero id facere negligit, in pane & aqua ieiunare, nec non aliis pœnis, ex arbitrio præpositi iniungendis, castigari iubetur. Id ipsum & iam olim in antiquioribus Religionis statutis, in Capitulo quinto conceptis, decernitur. Denique in Capitulo quodam generali, cum S. Bonauentura generalis Ordinis totius esset Magister id vniuerso totius Capituli consensu & suffragio confirmatum & approbatum est; ac statutum, vt omnis in contrarium doctrina, velut pestilens, & totius disciplinæ Religiosæ destructrix, à Religionem nimis quam procul proferberetur, qui autem docere eam præsumserit, libris exinde peteretur incumbere, suffragio adhæc tū actiuo, tum passiuo priuaretur, denique etiam in custodiam compingeretur.

Vt autem appareat, quam hæc doctrina sit antiqua, quamque semper ab iis, qui perfectioni incumberent, accepta fuerit, & approbata, ecce tibi præscum quoddam Stephani & Pauli Abbatum antiquorum decretum, quod ab Abbate Smaragdo citatur: in quo inter alia sic legitur: *Si quis alterum in quacumque in Com- parte viderit illicitum quid operari vel ser- per regul. monem facientem, & distulerit Priori pu-*

blicare, cognoscat se esse nutritorem & fau- S. Benedi-  
torem huius peccati, & per omnia æqualem dicit. 23.  
peccanti. Suspectus quippe de criminis participio est is, qui, cum ipsum auferre & impedire valet, minime impedit. Norrit autem, inquit, quia & anima sua, & illius quem regit, est durissimus inimicus: etenim non amice, sed hostiliter erga eum se gerit. Adfert mox & aliud decretum, cuius hic est tenor: *Si quis autem alium, ibid. c. 24.  
distractionem monasterii non ferentem, su-  
gam meditari cognouerit, & non statim  
prodiderit, perditionis illius participem se  
se non dubitet, & tandiu à conuentu fra-  
trum sequestrandus est, quamdiu ille va-  
leat reuocari.* Adeo vt id, non iam nouū quid sit & nostræ Religionis proprium ac particulare, sed perantiquum, & aliis etiam Religionibus commune. Hic autem Religionum usus in ipsiusmet, de correctione fraterna præcepti sine, ipsa inquam fratris mei correctione & emendatione, fundatur: Qui, vt plurimum superioris ipsius, non autem priuari alicuius opera & adminiculo consequendus speratur.

Secunda, per quam Regula hæc confirmatur, & non tantum rigorem, ac difficultatem, ac nonnulli sibi finxere, continere ostenditur ratio, est, quod aliud nihil illa nobis præcipiatur, nec etiam alius illius in Societate usus sit, quam vt defectus fratrum Superiori aperiantur tamquam Patri spirituali, quatenus ipse, pro paterna sua caritate & amore, eos tollat, & qui lapsus est, vel lapsui iam proximus in pedes vegetus exurgat, & meliora respiciat. Vti id etiam Regula vigesima communium declaratur, quæ sic habet: *Qui grauem tentationem alicuius nouerit, superiorem admo-  
neat, vt ei ipse pro  
paterna in suos cura ac prouidentia conueniendi remedio possit occurrere.* Reg. 20. si-  
munium.

Adeo vt culpa aliena superiori nõ manifestetur tamquam iudici; neq; etiã ita, vt propter eam in delinquentem animaduertat; sed tanquam patri, qui prodesse reo queat, non obesse, vt, quod oportuū P. Francisc.  
Suarez di-  
sp. 34. de  
penit. scilicet.  
4. num. 22.  
tom. 4.

& conueniens fuerit remedium & adhibeat, & quæ, nisi manifestaretur, & remedium adhiberetur, sequi possent incommoda anteuertat.

Tertia. Egregia quadam prægnanti- que id ratione confirmare solebat, R. P. Hieronymus Natalis, vir doctrina, æque ac virtute eximius. Moris, inquit, esse videmus in Ecclesia Dei, tam in regimine Ecclesiastico, quam politico ac ciuili, vt, antequam ad dignitatem aliquam quis assumatur, rerum etiam abditissimarum, pro diuersa muniorum accipiendorum qualitate, inquisitio instituat, hoc porro non tam eò fit, vt delinquens pœnis, quibusdam subiaceat, (& si alioquin quid castigatione dignum occurrat;) quam quoddam antè nosse velim, cui Ecclesiam, domum, familiam, rem domesticam, vel animam denique meam concedam. Iam in societate Iesu nemo est, qui non admissiones cooptari possit, (sunt eque namque instituto nostro propriae;) ad has autem virtus quædam solida, non elanguida, nec elumbis, quæ bonum Religionis nomen disperdat, & penitus destruat, requiritur. Potest ergo Superior, tum p se inquirere, tum per alios de rebus hisce secretis & abditis certior reddi, & ad hoc Regulam hanc vsurpare, quatenus tanti momenti negotio, quale hoc est, & cuius tantum cum tua, tum Religionis totius interest, certò procedat, & non decipiatur.

Quartò, vt, quam sit in ratione hæc Regula fundata, in vna bilancis lance damnum, quod tibi è defectu tuo, Superiori tanquam patri declarato sequitur; in altera verò damna & incommoda ex ipsius celatione enascentia ponamus: dein videamus vtra pars alteri præponderet. Damnum profectò tuum, non est, nisi modicum, quædam infamia, aut exiguum honoris, quod subire te putas, detrimentum: sed quod ex harum rerum occultatione damnum sequi solet & potest, est primò, quòd malum tuum maneat incuratum; quod, cum non tollitur nec præsecatur, semper increfcit, vltèrius serpit,

& demum alios inficit. Sequitur deinde hinc magna cum tua, tum Religiosi tui instituti infamia, probrum ac dedecus: *Quia nihil occultum, quod non tandem re- veletur, serius aut citius hac via, vel illa.* Et quod ante facillimo negotio, aqua lustrali, curari potuisset, si modò id initio Superiori (vti oportebat) dixisses; postea non nisi cauterio & ferro adhibito tolli poterit. Longè sanè id grauius est, quam modicus quidam pudor, & exigua honoris iactura, quam incurrere inde te arbitraris, quod Superior defectus alicujus tui reddatur conscius. Quòcirca exerte tibi affirmo, dum quis erratum fratris præposito manifestat, adeò non cum in caritatem fraternam peccare, vt ipsum etiam instituti obligatione patefacere teneatur, & nisi patefaciat, vix à noxa eum immunem pronunciare audeam; & tam graui quidem, fieri vt possit, vt interdum ad mortalem ascendat; non quidem ex virtute Regule (Regule siquidem nostre, vt ante dictum est, ad peccatum non obligant) sed pter grauitatem materiæ, incommoda & damna, quæ hinc sequi & possunt & solent, (quorum causa est, qui cum præuenire & impedire illa, in tempore præmonendo potuit, minime impediuit, etsi alioquin ad id teneretur.

Vnde disertè & grauitè S. Basilius huc In Regul. nos exhortans ait: *Peccatum fratris tui occultare, & Superiori reterege nolle, nihil aliud est, quam agrum sua sponte ad mortem ruentem impellere, & procliuuorem reddere.* 46.

Nam peccatum opertum & dissimulatum ad instar est vlceris cuiusdam interioris, semper introrsum corruentis, donec ad vsque præcordia pertingat, & hominem enecet. Vnde, quemadmodum rem nobis grauissimam præstaret is, qui abscessum hunc nobis aperiret, & inclusam illam purulentiam, etsi cum aliquo nostro dolore, foras deriuaret; è contra, qui per speciem compassionis apostema incidere, & vitiosum illum humorem & putrescentem saniem ejicere nollet, hostiliter nobiscum ageret: pari modo, inquit Basilius, nò amici, sed inimici opus agit,

qui fratris sui erratum occultat, nec Superiori, & medico & patri, vt & medicinam faciat, & remedium applicet; ipsum patefacere vult: tantundem namque facit, ac si cum ad mortem sua sponte ruentem impelleret, eamq; quodammodo acceleraret.

*Reg. 3. cap. 13. tom. 1. in fine.*  
Grauiter & exerte, de re hac scribit Augustinus: *Nec nos indicetis esse malevolos, quando hoc indicatis, magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, cum timet secari, nonne crudeliter à te silenter, & misericorditer indicaretur? quanto ergo potius debes manifestare, ne deterius putrescat in corde?*

Dissimulatio proinde hæc non est lex quedam charitatis: idè quippe nonnulli in alienis culpis indicandis dissimulant, ne in legem virorum proborum & cordatorum (vt quidem id ipsi nominant) peccent. Sunt enim, qui sibi honori ducunt, & bene facere se credunt, quòd alienas culpas Superiori non indicent, magnamque in patefaciendis illis difficultatem sentiunt, quòd per hoc honori se suo existimationiq; detrimentum quoddam inferre putant; palamque dicunt, nolle se dissensionum zizania spargere, vlli damnum inferre, aut quemquam apud Superiorem in simulando traducere. Non est ille profecto spiritus Religiosus, ne dum societatis Iesu, sed leges quædam mundanæ, malæ consuetudines, nec non amicitia & confidentia sæculares, Religionique, quam maximè detrimento sæ: non est hoc, schismata & diuisiones causare, non maleficio fratrem, sed beneficio singulari afficere, contrarium verò, tam illi, quam Religioni noxium esse. Quis porro ita erit à ratione alienus, & excors, vt religioni esse velit infidus, quòd alteri cuiquam gratificetur? vtri magis obnoxius es, huic ne privato an Religioni? Dissimulatore esse, & vt talem vulgò haberi, vt ignominiosum & honori suo detrimentosum quis ducere debet; non

autem, quod Religioni fidus sit, & serius Regularum suarum obseruator. Sic quoque rem hæc concludit S. Basilius: *Nemo sit ergo, inquit, qui peccato alterius latebris quærat; ne pro amore, quem fratri debet, exitium illi conciliet. Nullas mali & infirmitatis fraternæ occultandæ rationes conquiras, sed eam medico, qui ei, antequam incurabilis fiat, & ignem & ferrum adhibere necesse sit, medicinam facere & mæderi debet, quanto cyus reuela. Et erit hoc veri in fratrem amoris, sinceræque caritatis indicium. Hac namque ratione fratrem tuum lucraberis, cui præsentem aliter faciendo, fortasse perniciem creabis.*

Hæc aliæque id genus rationes, quas tum Theologi, tum sancti Patres passim adferunt, satis sufficienterque probant, regulam hæc justissimam esse & sanctissimam, etsi nullam sui quoad hoc, vt in aliis Religionibus fieri assoler, juris cessionem religiosus faciat. In societate tamen, alia quædam præter eas, quæ dictæ sūt, ad hoc nos impellere debet ratio, est autem hæc. Cum primùm, quis in eam admitti & cooptari postulat, ei Regulæ, & ipsum seruandarum Constitutionum summarium (in quo hæc Regula legitur inter alias) euoluenda traduntur, rogaturque, dum paratus sit eas seruare; quin imò circa hanc ipsam Regulam singillatim consensus ejus exquiratur, num vide licet in id, quod illa præscribitur, assensum dare velit. Quod ipsum & postea, singulis semestribus, in primo Nouitiatus biennio, antequam ad vororum nuncupationem admittatur, ab eo quæritur. Adhæc ipse Nouitiorum magister, in Regula sua iubetur, Nouitiis enucleatus declarare ea, circa quæ aliqua ipsis postea difficultas posset suboriri: inter quæ hoc ipsum, quo de agimus, speciatim nominatimque exprimitur. Ipse quidem Magister hæc ijs proponit, illi verò se ad hoc paratos spondent, tum ad magis in spiritu proficiendum, tum ad maiorem sui humiliationem & submissionem, vt in ipsa Regula significatur: quod est, alia & noua cir-

Vbi supra.

Regula 11. Magistri Nouitior.

Regula 9. Summar. ua cir.

ua circumstantia, ad hoc ipsum magis facilitandum, mirificè faciens. Certum autem est hominem, cum in primis Religionem ingreditur posse ad majorem perfectionem comparandam, suo quoad hoc juri renunciare, ac plenam facultatem dare & permittere, ut omnes sui defectus Superiori immediatè, ita ut necesse se non sit antea præmoneri, manifestentur, vnusquisque enim sui honoris & famæ dominus est & dispensator; hinc, ad majus bonum suum, & spirituales profectum, potest eum apud Superiorem, & alium quemcunque voluerit prodigere, dummodo particularis aliqua circumstantia (qualem hic non subesse certum est) eum tueri & conseruare, & non prodigere suadeat. Sicuti licitè suum peccatum, quantumlibet graue & occultum Superiori retere & manifestare potest, ita potest & alteri ad ipsum manifestandum potestatem facere. Hanc porro quicumque Societatem ineunt, faciunt per eum ipsum, quem ab ijs exigi diximus, consensum, quoque paratos se dixere facere, quidquid hac Regula præscribitur. Quod re ipsa non est aliud, quam juri suo cedere. Perinde ac si ab aliquo, in confessione, vel aliàs sub sigillo secreti, graue quoddam scelus suum mihi aperiente peterem, an vellet, vel annuat, ut, quò melius sibi adhibeatur remedium, crimen hoc ejus cum Superiore meo, qui vir esset apprime doctus æquè ac prudens, cõmunicem; & ille haud abnuere se significaret; certum est, eum juri suo, quod habebat, ne cui crimen ejus aperiretur, hoc dicendo cassisse, me verò eadem opera, jus ad ipsum cum Superiore meo communicandum acquisisse. Huc accedit præterea, ordinaria Societatis quoad regulam hujus obseruationem praxis, quam biennio toto Tirones, antequam ad vota emittenda admittantur, vident: è qua notitia nimis, quam satis intelligere possent, juri se suo hac in parte tacitè & implicite renuntiasse, etsi nominatim & expressè ei se renuntiare non profiteantur. Sicut & Monachus Carthusianus natura-

li, quod ad vitæ conseruationem, carnem comedendo, habet, juri per ordinariam quoad hoc Religionis suæ proximè, cedere videtur: esto ia particulari & nominatim ei se renuntiare non dicat; cum tamen jus vitæ majus sit, & prægnantius quàm famæ conseruandæ. Ac sicut, qui Ordinibus sacris initiatur, implicite juri quod ad nuptias ineundas habebat, renuntiat, & solenni castitatis seruandæ voto obstrictus manet, licet in forma & conceptis verbis ejus vorum non emittat. Vnde etiam in hunc modum R. P. Franciscus de Borgia, cum Generalem Societatis Præpositum ageret, ad quorundam congregationum prouincialium in Hispania celebratarum postulata respondit, rogantium videlicet, an, qui in Societatem recens cooprabantur suo quo ad hoc juri renuntiant? Ipse porro Societatis lesu Præpositus Generalis, plenam ab Apostolica sede, quemadmodum de Bullis & Priuilegiis nostris liquet, Constitutionum nostrarum declarandarum facultatem accepit: Deniq; postquam hæc jam conscripsissemus, ipsum quod diximus, & in VI. Congregatione Generali absolute constitutum, & ut Nouitiis ipsis ita declararetur, mandatum. Atqui, ut tibi dem legere est, ipsa Generalis congregatio priuilegium à summo Pontifice accepit, ad ea, quæ in instituto suo dubia & obscuriora occurrunt, declaranda & euoluenda. Addit autem eo in loco congregatio, verba illa Regulæ (per quemvis qui extra confessionem eas accepit) de ijs intelligi rebus oportere, quas alius, quis notabit & aduertet: non autem de ijs, quas ipsimet cum alio quopiam in secreto, & consilium ab eo, quo dirigantur & adiuuentur petendo communicabunt.

Omnes ergo, quæ quoad suboriri possent, difficultates, & conquerendi murmurationumque occasiones, per hoc penitus subactæ & complanatæ manent. Nam scienti & volenti non fit injuria. Iam inde ab initio, cum primum in Societatem adscribereris, dictum tibi fuit, talem in ea Regulam & consuetudinem obserua-

Refert id R.  
P. Egidius  
Gonsaluius  
serm. spirit.  
15. super  
hanc Reg.

Congregatio VI. Gen.  
Societ. De-  
er. 49. can.  
10. & 11.

Decret. 35.  
can. 6.

ri, & paratum te dixisti, ad collum tuum jugo huic subjiendum; itaque si postea graue tibi accidat, injuriamque tibi irrogari credas, quod delicta & errata tua, superiori declarentur, ipsam Regulam & fratrem tuum, qui eam seruat, ne culpes, nec tam de illo, quam de teipso conqueraris, cum plus virtutis & humilitatis proferte te oporteret modò, quam in principio, tamen præfers minus, quandoquidem eandem jam dispositionem non sentis, quam sentiebas tunc. In hoc videlicet totus difficultatis, quam in hujus Regulæ obseruatione nonnulli sentiunt, eardo versatur. Vnde etiam, quod ad eandem necessarium est, fundamentum B. P. N. signanter in ipsa expressit, humilitatem scilicet & ardens proficiendi in spiritu desiderium. Istuc si habebimus, gaudebimus, haud dubiè vnicuique culpas nostras notas esse, vt sic minoris fiamus, & magis vilipendamus; multo verò magis, vt ob eandem corripiamur & commonefiamus. Modicum sanè is humilitatis & virtutis habebit, qui ne ad hoc quidem eam habiturus est.

## CAPVT VII.

*Aliquot, quoad hanc materiam, permagni momenti monita præscribuntur.*

**E**X hactenus dictis quædam colligere possumus monita: alia quidem vsui futura ei, qui corripitur, alia ipsimet monitori & corripienti. Primò itaque, monitus & correptus, ante omnia aduertat, oportet, per insignem sanè errorem esse, magneq; imperfectionis indicium, quòd cum à Superiore defectus alicujus, quis notatur & commonefit, indignè id ferat, moxque apud se, cogitando inquirat, equis ad Superiorem hunc derulerit, an non plus æquo dixerit, remque nimium quantum adauxerit, ac deinde de eo querulò apud alios expostulet, & modò apud hunc, modò apud alium dicitur, rem

non ita vt delata est, peractam, ne tam grauem reuera fuisse, quam Superiori significatam est. Grauius proinde crimina est, ac non tarò magis, quis alios hac importunius obrusa sui purgatione offundit & scandalizat, quam ipsomet factio. Scimus quippe omnes, esse te hominem, & defectibus obnoxium; at, dum quis hunc in modum frendet & ringitur, eum habemus, vt longè imperfectiorem: ostendit enim ad oculum valde se superbum esse, simul etiam alijs occasionem dat suspicandi, quod de sui emendatione & profectu ne hilum laboret, sed duntaxat sit de exteriori sui ostentatione, & opinione apud alios, & æstimatione sollicitus. Vnde benè D. Bern. *Qui proaciter etiam aperta defendit*, & fortasse etiam mendaciolo aliquo eadem subinde excusat, quomodo occultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes humiliter revelaret Abbati? Verus humilis, qui seipsum cognoscit, & quod reuera est, haberi vult, non percellitur, quodecunque demum de ipso dicitur, nihilque ei hic nouum & inexpectato accidit: semper namque majores in se defectus agnoscit, & pauca de se dici putat, respectu eorum, quæ dici possent. Tuus tibi defectus videtur minor esse, quam reuera est, ac sæpè etiam ne defectus quidem appellandus, eò quòd eum oculis, ab amore proprio excæcatis, intueris; alteri verò suus, vt pote eum oculis omnis passionis expertibus intuenti multò apparet major, & talis, qualis in se reuera est. Demus vero, delatorem plus æquo rem propterea quod ita illi videretur, exaggerasse; an non meministi, te, cum Religiosum institutum amplectereris, interrogatum, paratusne fores, injurias pati, falsa testimonia excipere, & contumeliis atque infamia tam à domesticis quam ab externis affici, respondisse ad omnia te paratum esse? Quomodo ergo nunc ejus te promissi cepit obliuio? quomodo ejusdem ita jam pœnitet? Gaudendum tibi potius erat, quod alter recta intentione, & sine vlla sua culpa, plus dixerit, quam verè à parte rei suberat. Imò vero

De gradib.  
humilitatis,  
grad. 3.

Epist.

vero, esto id alter non bona intentione, at pravo affectu dixisset, tui ipsius tamen causa latari debebas, ut nimirum hac ratione magis humiliaris; ac Christo Iesu Redemptori fias similis: quanto ergo magis, cum id bona intentione factum est, & in hoc verum se dixisse putavit; ita enim rem se habere existimavit? Ita si feceris, pl<sup>o</sup> tum apud Deum, tum apud homines lucraberis; sin minus, unde tibi futurum speras compendium, dispendium patieris.

Gravior autem & intolerabilior error foret, si quis, comperto, quis fuerit, qui se ad Superiorem detulit, ipsum adeat, & exposculet, petens, cur se detulerit; cur rem aliter & plus quam actu narrarit; aut propter hoc aliquam ab ipso auersionem vultu factove præferat, evidenter ostendens, propter hanc se denuntiationem indignari & denuntianti succensere. Quisquis verè se emendare, & proficere in spiritu cupit, optare deberet potius, ut multi super se oculi excubarent, censoresque agerent, ut sibi in eo quem spectat scopo annilio sint, ac quodammodo inuitum propellant. Ita id desiderabat S. Bernardus, quodam loco sic de seipso scribens: *Quis dabit, inquit, mihi centum in mei custodiam deputari pastores? quanto plures sentio mei curam gerere, tanto securior exeo in pascua. Stupenda insania! animarum non cunctos turbas mihi custodiendas colligere, & unum super propriam gravor habere custodem. Plus timeo dentes lupi, quam virgam pastoris. Illi scilicet timendi sunt: nam pastoris communitio & sibilus non nisi exoptandus & desiderandus est.*

Iam verò is, qui monitoris partes agit, advertat primò, se fratris defectus immediatè ipsi Superiori, idque sine vllis ambagibus & circuitionibus, velut patri, & sub talis secreti sigillo, quale culpa ipsa exigit, aperire debere; ut ipse, tanquam pater, pro paterna sua cura ei remedium adhibeat, & quò inde consequi posset damnum, prudentia sua avertat. Quod est cum primis norandum: fieri quippe aliquando posset, ut quis culpam alienam

Rodriguez exercit. pars 3.

non ipsi Superiori, sed alicui priuato, qui medicinam ei facere non posset, aperire vellet. Quod profectò sine peccato non fieret; fratri quippe suo hac ratione detraheret, eiusque famam læderet.

Secundò, quo in hac culpa manifesta- *Regula 10.*  
tione modo procedendum sit, in ipsa in- *Summar.*  
dicatur Regula; cum iubetur ea fieri *de-*  
*bito cum amore & charitate.* Quæ verba Pontificem Gregorium XIII. Regulas hæc examinantem, mirificè recrearunt, ac consolationi fuere. Qui ergo in hoc rectè & prout oportet, procedere volet, videat accuratè oportet, num quæ sinistra passione vel invidentia ad hoc emoueat, num indiscretus aliquis zelus eum præcipitem abripiat, ut præ festinatione de subitò à pede tranivoleat ad manum, ut coactè & violenter harum rerum narrationem obrudat, & velut intorqueat, ut deniq; rem immensam augeat, faciendo è musca elephantum, vel è casu particulari & vno, generalem conclusionem & ordinarium quid eliciendo, vel deniq; id ut certum vendendo, quò non nisi mera suspicio est, & fortasse non nisi nuda cerebelli sui imaginatio. Quod sanè multorum scrupulorum est occasio, & plurimarum turbarum ac tumultuum seminarium.

Tertiò, notandum est, cum qui alium corripit & commonet, non propterea ab officio suo desistere, aut quæ sui sunt muneris, omittere debere, quò alter non fungatur suo, & monitionem datam non pro eo atq; oportet, excipiat. S. Augustinus, *Epist. 167.*  
eum, qui salutarem correctionem parum *& 87. ad*  
equo animo accipit, haud absimilem esse *Felicitat.*  
ostendens equo phrenetico, cerebrumque *& Rustic.*  
emotum habenti, ac proinde medicum ejusq; medicamenta à se repellenti: *Quid ergo, inquit, ideone deserendus? ideone remedium ei non applicandum? minimè gentium. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari, sed perseverat diligentia caritatis phreneticum ligare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, sed ambo diliguntur, ambo molestantur, quam diu egri sunt, indignantur, sed ambo sanati gratulantur. Sic & fratrem*

Ll nostrum

nostrum facturum, sperandum est: tamen cum reprehenditur & coarguitur, fremat, ringatur & indignetur; postea tamen erit, ut, cum, intra se rediens rem tacitus & coram Deo considerabit, rationem facti visurus sit, & q̄ sibi collatum est beneficium agniturus, & gratiam propterea relaturus. Si bruta & animalia, quibus non est intellectus, quantumlibet recalcitrent, & refractaria sint, homines nihilominus magno suo labore, sæpè etiam eum aliquo suo periculo, curent, à quibus tamen nullam (eò quod ad hoc intellectu carent) gratiarum actionem, remunerationem nullam expectant; quanto inq̄ ille sanctus, æquius erit, ut nostrum ipsi fratrem curemus & corripiamus, *ut non pereat in æternum?* habetis porro intellectum, & postea beneficium sibi collatum agnoscere, & propter hoc gratias agere, ac vicissim benefactoribus aliqua in re gratificari poterit, juxta illud Salomonis:

Prov. 28. *Qui corripit hominem, gratiam postea invenit apud eum, magis quam ille, qui per linguam blandimenta decipit.*

Reg. fusior. *Ad hoc propositum adfert S. Basilius illud Apostoli, ad*

2. Cor. 2. 2. *Corinthios scribentis: Et quis est, qui me laesit, nisi qui contristatur ex me? id est, illa molestia & gravamen, quam è correctione mea jam capitis, mirè me recreat, quia video illam tandem felicem, lætitudine exitum habituram. Et rursus: Ecce*

2. Cor. 7. *hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem: id est, quod modo pūgit & cruciat, certa salutis & sanitatis est occasio, hoc quippe vos in posterum cautos reddit, & circumspectos: vnde & tristitia secundum Deum est, quod vitæ emendationem ipsa causetur. At dices, nonnullos correctione & correptione deteriores reddi & indurari. Bene tibi quoad hoc respondebit*

Epist. 48. *S. Augustinus, dicens: Nunquid idè negligenda est medicina, quia nonnullorum est insanabilis pestilentia? nequaquam, ergo nec ideo est omittenda correctio & reprehensio, q̄ quidam ea non proficiant, nec meliora respectent; semper medicus, tam spiritualis, quam corporalis, faciat,*

quæ suarū sint partium, & quæ ars sua adhibenda præscribit, ne statim ei est de ægroto desperandum, sed quæcumq̄ habet, remedia adhibenda & probanda.

De modo autem, q̄ in correctione servandus sit, sic definit S. Basilius: *Quia* Reg. fusior. nu. 50. & st. 6. in brev. 1. 9. *alium peccantem corrigere & commone- re studet, medicos corporales imitetur oportet, nam, ut hi non tam indignantur ægro, quàm infirmitati, & ad versus hanc iræ & stomachi sui vim conuertunt ac detorquent; & huic pellendo quascunque habeat, artes & remedia adhibent; ita cui corripere p̄positum est, non tam adversus hominem lapsum insurgere, & indignari debet, quàm omni quo valet conatu & diligentia in defectu vitioque, q̄ notavit, ab fratris sui anima dispellendo incumbere, Quo autem in hoc sit modo procedendum, quo simili quodam insinuat: non secus, inquit, quàm procederet pater medicus, filium suum dilectissimum à letali graviq̄; vulnere sanare al- laborans. Qua enim circumsp̄ctione, q̄ leniter, blandè & suaviter eum curabit, utpote, qui filii dolore non minus dolet, quàm proprio! Hoc ergo Superior modo, eadem circumsp̄ctione, eadem suavitate & lenitate subditos suos, qui filij ejus spirituales sunt, curare debet, nimirum (ut loquitur Apostolus) in spiritu lenitatis. Vnde scitè & graviter S. Augustinus scribit: *Tyrannus & carnifex cruci- dans non considerat, quemadmodum laniet, qua parte & quomodo commodius minoriq̄e cum dolore artus deartuet: Qui autem curat, considerat prius & desp̄cit, quemadmodum & quo in loco secundum sit, cauteq̄e & circumsp̄ctè procedit, sanare enim vult, non occidere. Ad eum modum & Superior, qui inferiorem correctione, ac reprehensione sanare p̄curat, non autem exacerbare, vel torquere, procedat oportet. Est hoc permagni momenti consilium, & plurimi semper à sanctis Patribus habitum & commendatum. Caueat ante omnia, inquit, is qui alterum corrigere studet, ne qua se passione, iracundia, vel indignatione ad hoc agi moneriq̄;**

Galat. 6. in Epist. 48. ad Vincen- tium.

2. pa. tract. 2. cap. 8. Basil. in re- gul. fusior. num. 50.

2. pa. tract. 2. cap. 8. Basil. in re- gul. fusior. num. 50.

moneri que ostendat; quia sic totum rei  
successum evertet: neque erit id, alium  
curare & perfanare, sed deteriolem red-  
dere & indurare. Et ad hoc propositum  
adducunt illud Apostoli Timotheo suo  
scribentis: *Cum mansuetudine corripien-  
tem eos, qui resistunt veritati. Et si autem  
in vulgata nostra versione legatur, cum  
modestia, in idem tamen recidit sensus, ut  
enim cum modestia correptio fiat, omnis  
passionis & turbationis expers sit, moni-*

tor oportet. Correctio deniq; tam aman-  
ter, ea verborum dulcedine, & tam ami-  
cabili gratia fiat, correctus ut intelligat,  
eam non nisi è visceribus caritatis, & è  
magno erga bonum suum affectu profi-  
cisci. Hoc namque modo compri-  
mi prodesse & juuare  
monitum so-

let.



F I N I S.







# INDEX RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ IN HOC VOLVMI- ne continentur.

*Prior numerus tomum, secundus folium, litera a. vel b.  
primam aut secundam columnam  
designat.*

<b>A.</b>		<i>Abnegatio voluntatis est medium acquirenda mortificationis. 2.24. a. in rebus sensualibus efficax medium perfectionis. 2.28. a.</i>
<b>ARONIS</b> oratio Deum pla- cat. 3.34. a.		<i>Abrahami zelus pro proximo. 3.35. a.</i>
<i>Abbas Agathon quid responde- rit querenti quomodo in mo- nasterio viuere deberet. 1. 41. b.</i>		<i>Abraha patriarcha obedientia. 3.153. a.</i>
<i>Abbas Pambo visa muliere compta quid discipu- lus dixerit. 1.25. a.</i>		<i>Abstinentia quomodo exercenda. 1.241. a. eius duo genera. 2.13. b.</i>
<i>Abbas Moses quid ex suis monachis quaesierit. 1. 35. a. &amp; seq.</i>		<i>Abconditum seruare quippiam in religioso con- tra votum est. 3.110. a.</i>
<i>Abbas Ioannes qua patientia duodecim cuidam Eremita seruuert. 1.99. a.</i>		<i>Accipiendum non eligendum quod seras aut fa- cias. 1.296. b.</i>
<i>Abbatis Moysis pœna ob pertinaciorẽ discẽptatio- nem cum Maccario. 1.128. b.</i>		<i>Actio bona orationis fructus. 1.199. a.</i>
<i>Abbas Isaac quomodo ob temerarium iudicium corruptus. 1.140. a.</i>		<i>Acceptorum &amp; expensorum calculatio, acer si- mulus ad profectum. 3.80. b.</i>
<i>Abbas Machates in ea vitia ob qua alios iudi- cauerat, ipse labitur. 1.143. a.</i>		<i>Actus virtutum qui se in oratione offerunt non reiciendi &amp; cur. 1.180. a.</i>
<i>Abbas Paphnutius Thaidi meretrici conuersa qualem orandi formulam præscripserit, &amp; quo fructu. 1.194. a.</i>		<i>Actus repetiti virtutem augent. 1.184. a.</i>
<i>Abbatis cuiusdam defuncti vestes pretiosa igneas scintillas emittunt. 3.101. a.</i>		<i>Actus facilitas signum virtutis perfectæ. 1.186. b.</i>
<i>Abnegare seipsum quid efficiat. 2.7. a.</i>		<i>Actus desolati hominis saepe merentur. 1.191. a.</i>
		<i>Adolescentes ex quibus seniorum colloquiis facite corrumantur. 1.5. b.</i>
		<i>Adolescens quidam religiosus matris suæ verbis coram Chrisio iudice admonitum confusus &amp; cur. 1.47. a.</i>

a

1.4

- Ad quid venisti, vtilis quaestio cuiusque religiosi seipsum interrogantis.* 1.44.b.  
*Aduersus patienter ferre primus virtutis gradus,* 1.186.b.  
*Adulteratio verbi Dei duplex.* 1.84.b.  
*Egidii S. Francisci socii cum Bonaventura colloquium.* 1.176.b. eius obedientia. 1.293.b. in terram sepe reuertit post lapsam Generalis sui. 2.98.a.  
*Eger indifferens deo adificat.* 1.305.b.  
*Egri facile cor a deo eleuant.* 1.231.a. eorum obiectiones. 1.302.a.  
*Egrotudo donum Dei.* 1.301.b. eius commoda. *ibid.* in ea Deo gratis agenda. *ibid.* animam purificat. 1.305.b.  
*Equiuocationes fugienda.* 2.66.a. iis quomodo vti liceat. *ibid.* earum dispensa. *ibid.*  
*Affectus corrumpit iudicium.* 1.138.b.  
*Affectus variè meditatione eliciendi.* 1.173.b.  
*Affectus sit sublimis, etsi consideratio sit communis.* 1.176.a.  
*Affectus & cura huius vita cor grauant, sicut crapula caput.* 2.2.b.  
*Affectus in cognatos adducit religiosum in periculum sacrilegii.* 2.204.a.  
*S. Agathe oratio.* 1.271.b.  
*Alaricus Gothorum rex protestatur se cogi ad Romam destruendam.* 1.261.b.  
*Alberti Magni visio & docile ingenium à B. virgine obreantum.* 1.298.a. & seq. obliuio omnium scientiarum. 1.299. seueritas in proprietarium. 3.119.b.  
*Allegoria insignis S. Bernardi pro obedientia.* 3.155.b.  
*Alienatio animi à fratribus nec fouenda nec pro-  
denda.* 1.134.a.  
*Altaria duo in templo Salomon. quid significauerint.* 2.1.b.  
*Altiora relinqui aliis, minora tute amplectere.* 1.297.a.  
*Aman superborum speculum & exemplar.* 2.113.a.  
*Ambitio saepe extitit causa confusionis.* 2.111.a. ad tentationes celandas incita. 3.237.a.  
*Amicum Dei esse quantum sit.* 1.118.b.  
*Amico probato gaudet Deus.* 2.168.a.  
*Amor cognatorum probandus in fornace diuini amoris.* 2.194.b.  
*Amor nostri ne nos decipiat duo obseruanda & qua.* 3.185.a.  
*Amor & concupiscentia finis causa omnis motus.* 1.9.a.  
*Amoris veri conditio mes.* 2.243.b.  
*Amor proximi quantum sit apud Deum.* 1.113.b.  
*Amor Dei & proximi duo annuli connexti.* 1.113.b.  
*Amor filialis erga Deum optimus.* 1.99.b.  
*Amor amicitia & concupiscentia.* 1.101.a.  
*Amor concupiscentia amat seipsum.* *ibid.*  
*Amor verus sibi ipsi primum.* *ibid.*  
*Amor proprius charitatu venenum.* 1.119.b.  
*Amor memoriam excitat & affectum mouet.* 1.189.a. cõtemplationis mater & finis. *ibid.* attentionem generat 1.200.b. voluntates inu-  
git. 1.263.b. in operibus consistit. 1.264.a.  
*Amor proprius etiam in sanctissimis rebus se pro-  
dit.* 1.123.b.  
*Amor spiritualis saepe degenerat in carnalem.* 3.129.a.  
*Anachoreta veteres, labores suos otii vitandis cau-  
sa impensos comburere soliti, & cur.* 1.7.a.  
*Anachoreta quidam sancti ex humilitate se ad  
vilissima officia demiserunt.* 2.118.b. & seq.  
*Angelorum casus vnde.* 3.139.a.  
*S. Alacarii dictum.* 1.304.a.  
*Angeli quomodo semper Deum videant.* 1.222.a.  
*Amicitia particularis in monasteriis non est bona.* 1.143.b. & seq.  
*Amicitia aliud genus non bona.* 1.144.a.  
*Animarum decor non corporum spectandum.* 3.46.b.  
*Anima nostra nobis habenda sicut filius princi-  
pis.* 1.253.a. eius finis placere Deo. 1.300.b. plu-  
ria similis. 2.4.a.  
*Animus pramuniendus contra difficultates futu-  
ras.* 1.181.a.  
*Anima inobedienti caro negat obedientiam.* 1.6.a.  
*Anima vnus dignitas.* 3.4.b.  
*S. Antonii dictum cum Paulum Eremitam visi-  
tasset.* 1.29.b.  
*documentum ad profectum spirituales ste-  
clans.* 1.42.b.  
*in orando assiduitas.* 1.159.b.  
*eius vita lectio, conuersionis occasio.* 1.220.b.  
*irridet demones.* 1.280.b.  
*Didymum quomodo sit consolatus.* 1.306.b.  
*eius generosus animus.* 2.176.b.  
*eum certantem Deus vidit.* 2.177.a.  
*S. An-*

ET VERBORVM.

- S. Anselmi visio de lato flumine. 3. 76. b.  
 S. Antonii consiliū ad fugandas tentationes. 3. 134. a.  
 Aparuis ad magnas voluntatis abnegationes facilis est semita. 2. 28. a.  
 Apelles nullam diem transmisit sine linea, idque applicatur. 1. 37. a.  
 Aphaantes Eremita quid Imp. Valentin. responderit. 3. 2. b.  
 Apperitus voluntati resistens pacem tollit. 1. 271. a. in statum innocentie rationi obediebat. 2. 5. b. post peccatum rebellauit. ibid. mortificandus etiam in rebus optimis. 2. 29. a.  
 Apostasia periculum à superbia. 1. 299. a.  
 Apostata deseruntur à gratia. 3. 26. b.  
 Apostoli ad Spiritum sanctum se prepararunt & disposuerunt. 3. 13. b.  
 Aquila sequum in pullis explorandis imitandum bene agenti & quo modo. 1. 89. a.  
 Ariditas sanctis familiaris. 1. 327. a. pena peccati & patienter ferenda. ibid.  
 lenis & clemens pena. 1. 328. a.  
 illustre martyrium. 3. 329. a.  
 felix quam patientia condit. 1. 330. a.  
 humilitatem parit. ibid. b.  
 in ea orandum. 1. 332. a.  
 Arsenius diues in seculo pauper in eremo temerè iudicatur à quodam. 1. 142. b.  
 Aspirationes quasnam à patribus vocentur. 1. 227. a.  
 Astutia Diaboli scorpioni & furi similis. 2. 185. a.  
 Attilam flagellum Dei S. Lupus humiliter excipit. 1. 323. a.  
 S. Augustinus quomodo à Deo ad locum conuersionis à Deo vocatus. 1. 284. a. tria à Deo petiit, tertium obrinuit. 1. 312. a. correptor detractorum. 2. 64. a.  
 P. Auila humilitas. 1. 86. b. & 1. 97. b.  
 Aulici Dei religiosi sunt. 3. 73. b.  
 Auxilium Dei sufficiens nemini negatur. 1. 32. b. speciale quibus datur & quam efficax. ibid. illud non datur omnibus. 1. 33. a.  
 quomodo eo se homo indignum reddat. 1. 34. a.
- B.
- B**AIVLVS quidam sarcinarum B. Ignatii  
 Zeila quomodo orauerit. 1. 195. a.  
 Barnaba monachi patientia. 1. 308. b.
- Bassilisci natura vana glorie accommodata. 1. 85. b.  
 Beatinidinis initium memoria presentie Dei. 1. 211. a.  
 Bellopax queritur. 2. 2. b.  
 Bene agentes Mathematicis similes esse debent, & quomodo. 1. 90. a.  
 Beneficia Dei communia reputanda tanquam tibi soli collata. 2. 235. a.  
 Beneficium vocationis in religiosis quod. 1. 271. b. religioserecolendum. 3. 71. b. magni faciendum. 3. 72. a.  
 Beneficiis acceptis bene uti, est se disponere ad plura accipienda. 1. 36. b.  
 S. Benedictus oratione sua facit ut monachus abibum adornans maneret, & quomodo. 2. 186. a. quid monacho catena alligato mandauerit. 3. 202. b.  
 Bene viuentes pleni dierum, male viuentes vacui dierum dicuntur. 1. 93. a.  
 Bene de aliis loqui quanti referat. 1. 122. a.  
 Benignitas compendium vite Christiane. 1. 117. a.  
 Benjamin ipse ager alios sanat. 1. 308. a.  
 S. Bernardini modestia. 2. 49. a.  
 S. Bernardi sententia de illo loco: Nescit homo vtrum odio an amore dignus sit. 1. 17. b. de grauius religiosorum peccatis. 1. 30. b.  
 feruor in proficiendo. 1. 43. a.  
 memorabile dictum quo seipsum excitabat. 1. 44. b.  
 visio de fratribus horas persoluentibus. 1. 59. a.  
 notabile dictum de monachorum profectu. 1. 71. b.  
 preparatio ante orationem. 1. 203. a.  
 maluit mori quam tepiditate scandalum praeberere. 1. 313. b.  
 sui ipsius odio flagrauit. 2. 10. b.  
 eius modestia. 2. 50. a.  
 S. Blanca S. Ludouicum à peccato mortali preferuat. 1. 312. b.  
 Bona conscientia religiosos in morte recreat. 1. 310. a. semper habet gaudium. 2. 216. b.  
 Bona dispositio causa magna suauitatis. 2. 16. a.  
 Bona vita optima ad Eucharistiam preparatio. 2. 263. b. adificat proximum. 3. 28. b.  
 Bona opera ob vanam gloriam non intermittenda. 1. 88. a.  
 in bona intentio premitenda. 1. 89. a.
- A 2
- Bona

Bona mulieris cuiusdam infirma mirabilis patientia. 1. 307. a.  
 Boni religiosi nomen quam maximè expetendum. 1. 7. a.  
 Bonum ex voto factum melius quam sine illo. 3. 66. b.  
 Borgia in concionando efficacia. 3. 32. b.  
 Bes ore herbas carpit, nos oratione animas lucrabimur. 3. 33. a.  
 S. Brigitta qualem ab angelo consolationem accepit. 1. 206. a.

C.

**C**ARO capitalis hostis hominis. 2. 6. b. & 2. 24. b.  
 Carnem contra regulam comedens deglutire non potest. 3. 210. b.  
 Carpi visio. 3. 43. a.  
 Carili Philosophi dictum de optima Repub. 1. 39. b.  
 Castitas quomodo exercenda. 1. 242. a.  
 Castitas & charitas condiunt mortem. 1. 310. a.  
 Castitas homines angelus a quales reddit. 3. 120. b.  
 ad eam seruandam remedia. 3. 122. b. speculo similis. 3. 124. a.  
 Casus particulares infiniti. 1. 186. a.  
 Catherina Senensis quale sibi cubiculum extruxerit. 1. 92. a.  
 quomodo se à diaboli tentationibus liberauerit. 2. 88. a.  
 Castitas voluptates, paupertas rerum proprietatem refecat, ut obedientia sit promptior. 3. 147. a.  
 Causa cur non sentiamus fructum communionis. 2. 267. a. & seq.  
 Centuplum religiosorum quod. 3. 88. a.  
 Ceremonia sacrificii Missa quid significant. 2. 273. a.  
 ulterius explicantur. 2. 274. b.  
 Ceruus eneatis serpentibus fontem, homo mortificatus erectis vitis Deum sinit. 2. 11. b.  
 Ceruorum in traiciendo industria. 1. 117. b.  
 Charitas in Societate Iesu viget. 1. 106. a.  
 monasteria primum produxit. ibid.  
 eius duo praecepta. ibid.  
 ualor & excellentia. ibid. b.  
 multoties praecepta. 1. 107. a.

quam necessaria. 1. 108. b.  
 non solum communitati sed & singulis prodest. 1. 110. a.  
 eius tria impedimenta. 1. 111. b.  
 remedia ad eam conseruandam. 1. 112. a.  
 quae virtutes illi conseruanda necessaria. 1. 117. a.  
 comparatur igni, qui hic indiget fomento. 1. 121. a.  
 uerba lenia & bona ei conseruanda multum faciunt. 1. 124. & seq.  
 Charitas fraternitatis quae sit. 1. 130. b.  
 excusat etiam aperte mala. 1. 138. b.  
 charitas & simplicitas sunt concatenatae. 1. 139. a.  
 quomodo consideranda. 1. 240. a.  
 consistit in conformitate cum uoluntate Dei. 1. 258. a.  
 Cibum piorum quis esse debeat. 1. 90. b.  
 Christus incarnatus ut nos redimeret & doceret. 1. 257. a. quatenus Deus remedium, quatenus homo praeuit exemplum. ibid. plus fecit quam docuit. ibid. b. docuit conformitatem & regenerationem. ibid. operibus amorem suum probauit. 1. 264. a. eius uita schola humilitatis. 2. 72. a.  
 quando carnem assumpsit, tempus gratiae factum est. 2. 221. a.  
 saluator & redemptor mundi à Deo patre promissus. ibid.  
 eius incarnatio maius opus creatione mundi. 2. 222. b.  
 plus nobis per ipsum datum, quam per Adamum ablatum. 2. 221. a.  
 factus est homo ut nos faceret filios Dei. ibid. b.  
 redemptor & mediator apud Deum. 2. 224. a.  
 est nobis omnia. 2. 225. a.  
 omnia fecit nostra causa. 2. 226. a.  
 meditatio passionis eius est utilis. 2. 227. a.  
 eius passio est amoris excessus. 2. 233. a.  
 eius passio quam efficax in quorundam cordibus. 2. 241. a. & seq.  
 duo opera praecipua, incarnatio & S. Eucharistia institutio. 2. 242. a. & seq.  
 modus praesentia eius in Eucharistia exempli & similibus illustratur. 2. 247. b.  
 mora & preparatio ad doctrinam. 3. 13. a.  
 duodennis annis audit & interrogat non docet. ibid.  
 quanti animas fecerit. 3. 40. b.

- eius zelus pro salute animarum. 3.41. a. tur. ibid. b. spiritualia valde utilia. 3.9. b.  
 illiteratos ad euangelii pradicatum elegit. 3. 317. b. Columbanus mortem suam prolongari dolet. 1.  
 49. a. Comitia cacodamonum. 3.142. b.  
 iuxta spei & fiducia mensuram beneficia prestati-  
 tit. 3.53. b. Communicatio per literas religioso fugienda. 2.  
 multis frustra predicauit. 3.58. a. 198. b.  
 etiam obstinatus in malo predicauit. ibid. Compassio cognatorum est Diaboli sagitta. 2.  
 eius vita & mors paupertatis speculum. 3.84. a. 202. a.  
 Christiani mercatores sunt regni caelorum. 1.5. a. Concionatores nubibus similes. 3.14. a. vani hi-  
 debent se mortificare in eo quod legi Dei repu-  
 gnat. 2.27. a. Concupiscentia equeus indomitus. 2.8. b. quo tra-  
 hat hominem. 2.243. b.  
 Christiani constantes & fidem abnegantes quam  
 diuerso vultu ad tribunal olim accesserint, &  
 unde. 2.217. a. primi cur feruidi. 3.85. b. Confessarius audita confessione se examinet. 1.215.  
 Clavis propria voluntatis Deo tradenda nec vn-  
 quam repetenda. 1.273. a. Confessio communioni pramittenda. 2.250. b.  
 S. Clara patientia & indifferentia. 1.301. b. Conformitas cum voluntate Dei supponit necessi-  
 Claudis Aquaiuia montium. 3.1. b. 263. a. est summum sacrificium. 1.264. a. est  
 Coquis quidam quid Climaco responderit. 1. 263. a. est summum sacrificium. 1.264. a. est  
 92. a. paradisi est. 1.266. b. quid faciendum ut fa-  
 Coadiutoribus in Soc. Iesu multi salutem debent. 1.276. b.  
 3. 10. a. a vanitate & sollicitudine liberi. 105. a. Consanguinei nostri non nos sed nostra quarunt. 1.  
 ibid. b. 105. a.  
 SS. Ccenobiarca suorum paupertatem in mini-  
 mis tentarunt. 3.97. a. Conscientia excitator noster est. 1.254. b. eius exa-  
 Cogitationes quatenus sint in nostra potestate. 1. 200. a. similes frumento & quomodo. ibid. men noster pedagogus. 1.255. b. vide examen  
 Cogitationes blasphemae vel impurae quomodo abi-  
 genda. 2.187. a. conscientia. De bona & mala conscientia. vide  
 Cognatorum consuetudo religiosum turbat, & ad 2.216. a. & seq.  
 peccata inclinat. 2.195. a. ubi plura mala re-  
 censentur. ibid. Consideratio praesentiae Dei in oratione tollit di-  
 stractiones. 1.202. a.  
 Cognitio sui optimum aduersus vanam gloriam  
 remedium. 1.88. a. abducit a defectibus proxi-  
 mi. 2.88. b. & ducit ad notitiam Dei. ibid. in-  
 flammat amore diuino. 2.89. a. deligit minima  
 animi errata. ibi. b. parit sui nauisem. 2.90. a. Consolium aureum pro audiente detractiones. 2.  
 & sui odium. ibid. 64. a.  
 dat magnum animum ad bonum. ibid. b. parit hu-  
 militatem. 2.91. b. nobilior aliis scientiis. 2.93. Consolationes spirituales bone, si bene utamur. 1.  
 a. cur homo eam negligat. ibid. causa interioris 324. b. plura ibidem de illis. humilitate acqui-  
 letitiae. 2.94. b. radix humilitatis. 2.147. a. runtur non querelis. 1.333. a.  
 Colloquium daemorum de suis tentationibus. 2. Consolationes incipientium quales. 2.162. b. &  
 189. b. seq.  
 Colloquia seniorum cum iunioribus qualia esse  
 debeant. 1.5. b. quis ex iis fructus capiendus. 1. Conspiraciones in congregationibus noxia. 1.  
 52. a. 147. b.  
 Colloquia de rebus piis propria Soc. Iesu. 2.68. a. Conspiratorum impudentia. 1.1151. a.  
 quomodo iis assuescendum. ibid. otiosa carpun- Consuetudo parua hominem ad peccatum impel-  
 lit. 2.25. b.  
 Contemplatio doceri nequit. 1.160. a. expeti non  
 debet. ibid. b. periculosa. 1.164. a. periculosa. 1. 330. b.  
 Contemplatiui pauci. 1.188. b.  
 Contentiones fugienda. 1.126. b.  
 Contentionum & iurgiorum inuentores cacoda-  
 mones.

*montes.* 3.143.a.  
*Conuersatio cum aliis est virtutum occasio.* 2. 121.a.  
*Contritio quam Deus exigit semper est in nostra potestate.* 1.190.b. tollit praterita & futura delicta. 1.249.a. dolorem & propositum includit. 1.253.b.  
*Cor humanum lapidi molari simile.* 1.200.a. ei nihil sufficit. 1.263.b. diuidi nequit. *ibid.* lectulus duos non capiens. *ibid.*  
*Cor turbatum aqua turbida simile.* 2.3.b.  
*Cordis munditiam seruare cupienti quid faciendum.* 2.50.a. eam monachus quidam iuuenis seruauit in taberna. *ibid.* b.  
*Corde solitario gaudet Deus.* 2.54.a.  
*Corpus nostrum anima hostis proditor & insidiator.* 2.9.a. & seq.  
*subigendum ne recalcitret.* 2.10.a.  
*non verberat aërem qui illud castigat.* *ibid.* b.  
*simile equo furioso & indomito.* 2.24.a.  
*& agrot.* 2.25.a.  
*Corporis nimiam curam in monachis S. Bernardus acriter reprehendit.* 3.187.a.  
*Cubicularia pauperis religiosi suppellex quæ.* 3.97.b.  
*Culpam permittit Deus non facit.* 1.260.b.  
*Culpa non in sensu sed consensu sita est.* 2.34.b.  
*Curatio poenitentibus impendenda etsi non semper sanentur.* 3.20.a.  
*Curatores animarum sunt Dei ministri.* 2.77.a.  
*duas habent causas se humiliandi.* *ibid.* b. quid ipsis agendum ne animo cadant. 2.81.a.  
*Cyriacus monachus fugit parentum conspectum.* 2.198.a.  

**D.**

**D**ÆMON obsidet sine venia bibentem. 3. 211.a. poenitentis ultro susceptis confunditur. 3.817.a.  
*Dæmones instrumenta iustitiae.* 1.261.b. latrones Dei. *ibid.*  
*nihil possunt nisi Deo permittente.* 1.262.a. ne porcos quidem vexare. *ibid.* eorum vigilata. 2.176.a. per corpus nos tentant. 2.10.a. non vincunt nisi volentem. 2.175.b.  
*Dæmones seruant capitulum & consultant quomodo Franciscanos debilitare possint.* 3.197.a. & seq.  
*Dæmones bellorum auctores.* 3.142.b.  
*Dæmones iurati hostes religiosorum.* 3.143.b.  
*Dauid vir secundum cor Dei cur.* 1.262.b. circa eum varia Dei prouidentia. 1.284.b. & seq. cyphum aqua Deo offerens quid docuerit. 2.31.b. & seq.  
*Defectus proprii considerandi, aliorum negligendi.* 1.137.b.  
*Defectus proximi tacendi.* 2.62.b.  
*Delectatio multa religioso.* 2.13.b.  
*Depositi in incio superiore religioso admittere non licet.* 3.109.a.  
*Depositi habere apud alium sine licentia contra votum est.* 3.109.b.  
*Desiderium proficiendi magnum ad perfectionem adiumentum.* 1.12.a.  
*multa bona adfert.* *ibid.* b.  
*desiderium quorundam imperfectum desingitur.* 1.13.b.  
*desiderium proficiendi certum est esse aliquem in Dei gratia.* 1.17.a.  
*desiderium bona orationis supplet omnes defectus.* 1.196.b.  
*Desideria praua crudeles carnifices.* 2.8.a.  
*Desperatus status hominis concupiscentis seruientis.* 2.9.a.  

**Detractio.**

*Diuis atque hominibus inuisa.* 2.60.b.  
*famam alienam subhastat.* 2.61.a.  
*eiam in minimis fugienda.* *ibid.*  
*quomodo augetur eius peccatum.* *ibid.* b.  
*eam audiens an peccet mortaliter.* 2.61.a.  
*ad eam tacens consentire videtur.* *ibid.* b.  
*quomodo impedienda & auertenda.* 2.64.a. & seq.  
*Deuotio, eiusque calor non permittendus iugiter.* 1.38.a.  
*est promptitudo ad omne bonum.* 1.171.a.  
*acquiritur meditatione.* *ibid.*  
*qua sit solida & permanens.* *ibid.*  
*consistit in indifferetia.* 1.288.a.  
*Deuotio actualis ante communionem procuranda.* 2.252.a.  

**Deus.**

*Deum nosse, & amare, maximis thesauris est.* 7.5.a.  

quanti-

ET VERBORVM.

- quantopere nos iuuare desideret. 1.12.b.  
 nunquam sufficiens auxilium denegat. 1.32.b.  
 eius aliud speciale auxilium. ibid.  
 parcus in hominem cur & quando merito sit. 1.33.b.  
 cur plura non det & maiora. 1.36.a.  
 ei quomodo similes esse possimus. 1.47.b.  
 in eius presentia ambulare quid sit. 1.62.  
 a.  
 in eius operibus duo sunt, fructus & gloria, hanc sibi, illam nobis tribuit. 1.79.a.  
 defectibus non avertitur. 1.139.b.  
 magnus sanctus subinde relinquit paruos defectus. ibid.  
 eius in exaudiendo facilitas. 1.158.a.  
 semper dat sua dona. 1.187.b.  
 contentus est desiderio orationis bonae. 1.196.  
 b.  
 quomodo nobiscum agat. 1.198.a.  
 dat utiliora quam sint ea qua petimus. ibid.
- Deus.**
- eius bonitas, qui omnia nobis largitur & tamen in humilitate continet. 1.198.b.  
 presentia orare volenti praemeditanda. 1.202.  
 b.  
 beatitudinis initium. 1.221.a.  
 sanum peccatoris. 1.223.a.  
 intendit singulis ac si soli essent. 1.222.b.  
 eius obliuio causa omnis peccati. 1.223.a.  
 ubique est & omnia conseruat. 1.224.b.  
 credendus ubique esse, nec plus inquirendum. 1.226.b.
- Deus in adiutorium meum intende, quam utilis oratio.** 1.227.b.  
 serios hominis conatus adiuuat. 1.250.b.  
 eius prouidentia etiam minima reguntur. 1.259.a.  
 ab ipso omnia grauamina & mala poena proueniunt. 1.259.b. & seq.  
 culpam permittit, non facit. 1.260.b.  
 stabilis est, omne erratum instabile. 1.267.  
 a.  
 non mutatur. ibid. b.  
 eum nemo tollit ab inuito. 1.268.a.  
 ipso inuito frustra nititur omnis homo. 1.277.  
 a.  
 malorum consilia vertit in bonum. 1.283.a.  
 sanat etiam sine medico. 1.304.a.
- unicorni duas ob causas comparatur. 1.323.  
 a.  
 is cui sapit, sapiunt etiam pii sermones. 2.69.  
 b.  
 debilibus instrumentis ad magna vititur. 2.80.a.  
 author natura & gratia. 3.12.a.  
 oratione placari cupit. 3.34.b.  
 propter Abraham etsi non rogatus liberat Loth. 3.36.a.  
 non potest punire quamdiu iusti adsunt, ibid.  
 unicum nostrum auxilium. 3.57.b.  
 despicit parua contemntes. 3.208.b.  
 sanctum obsidet vt humiliaretur. 2.157.a.  
 superbos non curat. 2.158.a.  
 vult nos, proximis seruire nobis neglectis & cur. 3.17.b.
- Diabolus.**
- Diabolus quantopere studeat bona desideria opprimere.** 1.14.a.  
 a paruis religiosos aggreditur & cur. 1.31.  
 b.  
 quomodo vincendus ex sententia Chrysostomi. 1.34.a.  
 eius astutia qua vititur contra religiosos. 1.35.a.  
 fraus in inducenda mortis obliuione. 1.67.a.  
 calliditas in auertendis hominibus a vita austeritate. 1.67.b.  
 eius impudentia in tentando Christo. 1.82.b.  
 hostis meditationis. 1.169.a.  
 simili Holopherni in quo. 1.200.b.  
 ad signum orationis conuolat & cur. 1.201.a.  
 eius tentatio conditionalis & anceps qualis. 1.274.a.
- Didymi caci doctrina & ingenium. 1.307.b.  
 Differentia motus naturalis & violenti. 1.9.b.  
 Difficultas non est in re, sed in te. 1.271.b.  
 Difficultatum omnium, oratio optimum remedium. 1.185.b.  
 Dissidentes grauiter peccant. 3.56.a. & seq.  
 Dissidentia sui ipsius & in Deum fiducia magnum ad lucra animarum adiunctum. 3.49.a.  
 Dissidentia Deo displicet. 3.56.a.  
 eius radix superbia non humilitas. 3.57.a.  
 Diogenes pauper Alexandro Magno ditior. 3.92.b.  
 Discrimen inter usum & Dominium. 3.105.  
 a.

Discrimen

INDEX RERVM

- Discrimen inter delectationes corporales & spirituales.* 1.14.b.  
*inter monachos seu religiosos tepidos & feruentes.* 1.38.b.  
*fraternitatis Christi & sanguinis.* 1.105.a.  
*inter homines carnales & spirituales.* 2.34.b.  
*inter collectum & distractum.* 2.51.a.  
*Distractio non oritur ex occupationibus, sed ex nobis ipsis & quomodo.* 1.91.a. eius iactura quomodo refarcienda. 1.192.a. tres cause. 1.199.b. quomodo tollatur. 1.202.a. voluntaria Deum offendit. 1.205.a.  
*Diuites sunt miseri felices.* 3.89.a.  
*Docere antequam didiceris est agi spiritu vanitatis.* 3.12.b.  
*Domus probationis Soc. Iesu sunt quasi Bethlehem & cur.* 1.75.b.  
*S. Dominici Loricati cautela in loquendo.* 2.65.b.  
*S. Dominicus benedictione cancrum profigat.* 1.307.b. *Albigensibus à Deo oppositus.* 3.3.b.  
*Dona maiora periculosa.* 1.300.b.  
*S. Dorotheus qualiter vanam gloriam à discipulo suo Dosisheo expulerit.* 1.6.b. & seq. eius in orando sedulitas non obstantibus laboribus. 1.8.b. in studendo diligentia. 1.46.a. in oppressis euellendis insigne documentum dedit ad mores accommodatum. 1.74.b. modestum & humilem respondendi modum docuit. 1.131.a. qualiter circa paupertatem suum discipulum tentauerit. 3.97.a.  
*Dosithei mansuetudo.* 1.129.b.  
*Dotes praclare immorigeris nocent magis quam praesint.* 1.6.a.  
*Duo altaria in templo Salomonis quid designauerint.* 2.1.b.
- E.
- E***CCLIESIA* primitiuu paupertatis amans. 3.84.b.  
*Ecclesie varia functiones, ut corporis membra.* 1.300.a. *varia officia.* 3.9.a.  
*S. Edmundo puero Christus apparet.* 2.240.b.  
*Effectus Eucharistie generalis & particularis.* 2.257.b.  
*Electionis propria periculum.* 3.27.b.  
*Electionis donum auget multitudinem reproborum.* 1.271.b.  
*Elemosyna pauperi data, perinde est ac si Deo esset data.* 3.178.a.  
*Elisaeus non prophetauit nisi per psalterium faceret.* 2.4.a. & seq. quid hoc designet. *ibid.*  
*Elizabetha Lusitania regina pietas.* 2.278.b.  
*Emendatio alicuius vitii ad unum diem proposito, paulatim vincit.* 1.247.a.  
*Episcopus mori metuens ab angelo corripitur.* 1.316.b.  
*Episcopus quidam ex humilitate functionem suam relinquit & fit operarius.* 2.119.b.  
*Eremita cuiusdam similitudo data de cultu virtutum.* 1.31.b.  
*Eremita zelo animarum feruente eremum deseruerunt.* 3.2.a. & seq.  
*Escher variis modis ad populi liberationem à Deo electa.* 1.281.a.  
*Ethnicorum virtutes non veras fortuna bonis remunerauit Deus.* 2.74.b.  
*Eucharistia operum Christi praecipuum.* 2.242.b. *regium conuiuium.* 2.243.a. *veri amoris indicium & probatio.* *ibid.* b. multa circa eam miracula credenda. 2.245.a. & seq. *fides eius sensibus non tantum superior sed & contraria.* 2.248.a. *unde ita dicatur.* 2.249.a. *fructus & effectus.* 2.257.a. & seq.  
*Examen conscientiae res antiqua.* 1.232.a. *eius quatuor utilitates.* *ibid.* *refrenat praesentem & sequentem diem.* *ibid.* b. *impedit radices peccatorum.* 1.233.a. *efficacissimum perfectionum medium.* *ibid.* b. *nunquam mittendum.* 1.234.a. *nequidem ab infirmis.* *ibid.* *eius materia.* *ibid.* *duplex, generale & particulare.* *ibid.* b. *eius propositum dolor & emendatio.* 1.243.b.  
*Examine particulari constantia necessaria.* 1.244.b. *nisi continetur nullus est eius fructus.* 1.245.a. *eius tria tempora.* 1.246.a.  
*Excellentia mandati de Deo ex toto corde debenda.* 1.26.b.  
*Excusare crimen est culpam in Deum conuenire.* 2.228.a. & seq. hoc factum est erinacio similis esse. *ibid.* b.  
*Executio proposito difficilior.* 1.186.a.  
*Exemplum malum causa multorum malorum.* 1.215.a.  
*Exempla plus praestant quam colloquia.* 1.40.a. 3.18.b.  
*Exempla eorum qui ob temerarium iudicium puniti sunt.* 1.140.a. & seq.  
*Exemplum abnegationis sensuum.* 2.18.a.  
*Exercitia spiritalia nullo modo intermittenda.* 1.7.b. *maxime utilia.* 1.211.a. *indulgentia.* *ibid.*  
Exer-

- Exercitium boni religiosi ex mente Francisci Bor-  
gia. 1.66.a.
- Exercitiorum triplex usus. 1.211.b. fructus. 1.  
212.a. ad certum scopum dirigenda. 1.214. b.  
non consolatione sed emendatione metienda.  
ibid.
- Exercitia humilitatis diuidenda. 2.126.b.
- Exercitium meditationis de passione Christi ad  
qua sit utile. 2.231.b. & seq.
- Exploratores terra sancta Deo diffidentes grauitur  
peccant. 3.56.a.
- Extrema duo vitiosa. 3.15.a.
- Exercitium ceca obedientie antiquis patribus per  
quam familiare. 3.159.a.
- F.
- F**ACIENDVM quod in nobis est & reliqua  
Deo committenda. 1.199.b.
- Facies speculum animi. 2.48.a.
- Feruidus plus capit voluptatis in vigiliis, quam  
repidus in recreationibus. 2.23.b.
- Festum V. Sacramenti festorum maximum. 2.  
271.a.
- Fiducia mater gaudii. 1.280.b. protectionis diuina  
conciliatrix. 3.54.b.
- Fidens Dei molem negotiorum in Deum reicit.  
easque Deus adiuuat. 3.55.a.
- Filii prodigi & fratris eius documentum quoad o-  
rationem. 1.198.a.
- Filius patiens gratior refractario. 1.328.b.
- Flagella damnatis panis, viuentibus sunt medela.  
1.277.b.
- Flagella amare non tenemur, sufficit si patienter  
feramus. 1.318.b. hic eligenda. 1.320.a. sunt  
minor a peccatis. 1.322.a. sunt dulcia pra infer-  
no. ibid.
- Flamma peccatorum varia. 3.17.a.
- Formula seruo se examinandi. 1.193.a.
- Fortitudo & robur bonum nascitur ex timore  
Dei. 3.141.a.
- Fomes peccati per baptismum non tollitur. 2.6.b.  
maximum virtutis impedimentum. ibid. est  
homini anxia humilitatis. ibid.
- Fortitudo vera in mortificatione consistit. 2.7.b.
- S. Franciscus quam poenitentiam temere iudican-  
ti imposuerit. 1.141.a. quomodo cum F. Bernar-  
do egerit. ibid. b. Deo distans regulam suam  
scripsit. 1.149.a. & seq. tacendo copcionator
- modestia. 2.47. b. vultu in oculis suis a Deo ho-  
noratur. 3.51.a.
- Franciscus Borgia quodnam boni religiosi bonum  
exercitium esse dixerit. 1.66. a. dissimulatio. 1.  
85. b. quid solitus facere post orationem. 1.195. b.  
mutatus putat aulam mutatam. 1.213. a. eius  
abnegatio sensuum. 2.28. a. patientia. 2.30. a.  
nihil ei sapuit sine mortificatione. 2.38. a.
- Franciscus Xaverius erubuit mercatores citius  
penetrasse ad Iaponios lucri gratia, quam se  
Euangelii causa. 1.25. a.
- a Deo non ab hominibus in Indiam missus. 1.  
286. a. quid Comiti cuidam responderit. 2.133.  
a. & seq.
- Fratres nostri magni facere ad charitatem perti-  
net. 1.121. a. & seq.
- Fratres seculares non te sed sua querunt. 1.105. a.
- Fratribus seruiendum vt Christo. 1.130. a.
- Fructus operis non spectatur a Deo sed diligentia  
operantis. 1.96. b.
- Fructus communionis spiritalia. 2.277. b.
- Fugienda hyperbola. 2.65. a.
- S. Fulgentius Abbas virtutem in suis monachis  
pretulit industria. 1.6. a.
- Fur quis dicatur. 3.106. b.
- G.
- G**ALLI bibentes legenti imitandi. 1.217. b.
- Gaudendum in sola adimplerione volunta-  
tis diuina. 1.272. b.
- Gaudium contemptus signum est adepta virtutis.  
2.103. a.
- Gaudium in arumnis miraculum magnum. 1.  
265. b.
- Gaudium omnes quarunt sed non vbi est. 1.269.  
b.
- Gentiles tria examinanda proposuerunt. 1.233. a.
- S. Gertrudi de oratione Deus quid reuelauerit. 1.  
196. b.
- eius in Deo confidentia. 1.281. a.
- quoties se Deo obtulerit ipsis Christi verbis pro-  
latus. 1.288. a.
- Gloria Deo debetur. 1.79. a.
- Gloria propria cedere summum sacrificium. 1.  
338. b.
- Gloria aeterna maior omni pretio. 2.41. a.
- Gloria vana fugienda. 1.78. b. quid sit. ibid. in quo  
consistat. 1.79. a. qui eam captat. fur est & Deo  
quod

quod suum est furatur.	ibid. b.	Humilis potest aliquando honores appetere.	2.
eius malitia.	ibid.	130. a.	
turpitude.	ibid.	Humilitas charitati necessaria.	1. 118. a.
damnum quod infert.	1. 80. a. & seq.	orationem reddit efficacem & fructiferam.	1. 193. b.
non solum incipientes sed etiam perfectos inuadit.	1. 82. b. & seq.	sanctitatis fundamentum.	2. 71. b.
est tempestas in porte.	1. 83. a.	Humilitas & patientia bonam faciunt orationem.	1. 197. b.
quinam sibi ab ea cauere debeant.	1. 84. a.	quomodo consideranda & exercenda.	1. 239. b.
contra eam remedia.	1. 85. b. & seq.	eius schola vita Christi.	2. 72. a.
propter eam bona opera non intermittenda exemplo S. Bernardi.	1. 88. a.	necessaria contra tentationes.	1. 299. a.
contra eam remedium.	1. 178. b.	Humilitas non desperatio e lapsibus discenda.	1. 336. a.
Gordiana, qua non nisi correpta valebat, cui similis.	1. 110. a.	prima Christi lectio.	2. 73. a.
Gratia qua in perceptione S. Eucharistia percipitur, dispositioni respondet.	2. 250. a.	sine ea nullus profectus.	ibid.
Gratia in promptu est iis quibus Deus aliquid mandat.	3. 55. b.	Humilis petit sibi subtrahi nimiam gratiam.	1. 334. a.
Gratia essentia qua sit, & cur sic dicta.	2. 140. b.	gaudet se ab aliis contemni.	2. 97. a.
Gratia plus quam natura tribuendum.	3. 30. a.	Humilitas perfectioni quod radix arbori.	2. 74. a.
Gratiarum actio tribus modis potest fieri.	2. 234. b.	absque humilitate virtutes sunt larua.	ibid. b.
Gratia in religione pluris facienda quam extra eam.	3. 65. b.	ea ad fidem recipiendum & conseruandam opus est.	2. 75. a.
	H.	item ad spem & charitatem.	ibid.
<b>H</b> IERONYMVS Natalis quid statuerit in sua uisitatione.	1. 59. a.	ad patientiam.	ibid. b.
quibus se inuidere dixerit.	1. 91. b.	ad pacem animi.	2. 76. a.
quanta eius indifferentia.	1. 292. a.	ad tria religionis uota.	ibid.
S. Hieronymi praclarum monitum pro obedientia.	3. 156. a.	ad orationem.	ibid. b.
S. Hilarionis humilitas.	1. 87. b.	est compendiosa uia ad omnem uirtutem.	2. 77. a.
Hippocrates docet uitam seruare, Christus perdere.	3. 194. a.	in qua re consistat.	2. 81. a. & seq.
Homo post peccatum spoliatus gratia & laesus in natura.	2. 6. a.	eius necessitas.	2. 94. a.
Homo mortificatus aurum defacatum.	2. 12. a.	eius quatuor gradus.	2. 97. b.
Homo probatur laudibus ut aurum & argentum.	2. 99. a.	torrens similis.	2. 99. a.
ab homine humani nihil alienum.	3. 144. b.	est nardus.	2. 99. b.
Hominum conditiones uariae.	2. 34. a.	est duplex, intellectus & uoluntati.	1. 100. a.
Horam mortis cur Deus uoluerit esse incognitam.	1. 67. a.	uirtus sibi falso obiectus gaudet.	1. 103. b.
Hugonis Episcopi continentia circa conspectum mulierum.	3. 123. b.	confundit superbiam.	2. 106. a.
Humilis longe abest a temerario iudicio.	1. 137. b.	est sapientia, superbia, stulticia.	2. 110. a.
quanti se aestimet inorando.	1. 197. b.	sola uere reddit laudabiles.	ibid. b.
Humilis oratio cuiusdam patris.	1. 195. a.	est ad honores uia.	2. 111. b.
item sarcinarii.	ibid.	pacis interioris causa.	2. 111. b.
		nullum in ea periculum.	2. 141. a.
		Hypocrita damnatur.	2. 108. a.
		I.	
		<b>I</b> ACVLATORIÆ orationes que & uide dicta.	1. 227. a.
		demonē non metuunt. ibid. b. triplices.	1. 228. a.
		optima qua a proprio nascuntur.	1. 228. b.
		Ianuarius monachus proprietarius impaenitens moritur.	3. 118. a.
		Ieiunium	

ieiunium quia sapius designet.	2.1.a.	tualia. 1.273.a. quid operetur.	ibid.
Iesum corpore imaginari utile sed difficile.	1.225.a	præbet occasionem omnium virtutum.	ibid. b.
B. Ignatius quibus verbis suos ad exercitia spiri- tualia hortetur.	1.7.b.	miraculorum patris.	1.275.a.
eius dictum de progressu spiritali.	1.11.a.	ei dat Deus quicquid vult.	1.276.a.
à varia gloria immunis.	1.85.a.	in genere facili videtur, ad particularia def- cendendum.	1.289.a.
humilitas.	1.86.b.	eius tres gradus.	ibid. b.
de intentionis puritate insigne documentum, 1. 99.a.		ar. p. lissimum conclaue.	1.290.a.
quanta eius animi tranquillitas.	1.185.a.	neccessaria contra tentationes.	1.299.a.
rius quomodo castigare solitus sit.	1.250.b.	fructus orationis.	1.329.a.
eius tranquillitas in tempestate.	1.281.a.	Indifferentia paupertati necessaria.	3.186.a.
quanta in illo indifferentia.	1.291.a.	Indifferentia Evangelica duo exempla.	3.186.a.
sse mortis fiebat.	1.314.b.	Infernum multa petunt anima.	3.76.a.
ipsius humilitas & Dei bonitas inuicem cer- tum.	1.334.a.	Infirmetas donum Dei.	1.301.b.
requirit modestiam à suis.	2.49.a.	Innitium ruina est à paruis.	3.205.a.
otioses collocutores fugiebat.	2.71.a.	Infirmetas donum Dei.	1.301.b.
amat contemptum & mortem.	2.101.a.	Deo gratior quam opera.	305.a.
Luthero oppositus à Deo.	3.3.b.	Innocens sperat, reus metuit aduentum iudicis. 1. 310.b.	
eius zelus externas humiliations temperauit.	3.11.a.	Inordinata turbant.	2.22.a.
quanto studio monasterium S. Marthe vel pœ- nitentiarium Roma adificauerit. 3.59.a. & seq.		Imperfectiones in quibus non sint sita.	2.34.a.
pralaturam refugit ab, que conscientia apertio- ne.	3.246.b.	Inania peccatoris	1.249.a.
Ignorantia sui ipsius facilem ad lapsum viam ster- nit. 2.24.b. est. vitorum plerorumq. fons. 2.92.a.		Inobedientia idololatria vocatur & cur.	3.183.a.
B. Ignatii mira obtinerandi promptitudo. 3.160.b.		Inobedientia à Deo punita.	3.158.a.
Illiteratos Christus ad Euangelii predicationem delegit.	3.49.a.	Intentio nostra operibus nostris pretium conciliat. 1.77.b. & seq.	
Imbecillitatis nostra consideratio non debet nos ad desperationem adigere & cur.	3.50.b.	quam recta esse debeat.	1.94.b.
Imperfectio propria timidum reddidit religiosum, obedientia & resignatio liberum & hilarem.	3.150.a.	intentionis pura signa.	1.97.a. & seq.
Immodestia signum animi incompotiti.	2.48.a.	Inuidia charitatis nouerca.	1.119.a.
Imbecillitas nostra causa distractionis in oratione.	1.202.a.	Ioabi factum in expugnatione Rabath nobis imi- tandum.	1.84.b.
1.201.b. eius remedium.	1.336.a.	Iobi constantia vnde.	1.185.b.
Impatientia peccatis deterior.	2.154.b.	Iob patiens plus meruit quã beneficiens. 1.302.b.	
Imperfectiones permitti Deus perfectis ne extol- luntur.	2.154.b.	S. Ioannes Baptista cur in deserto cocionatus. 3.18.b.	
Imperfectiones consolationibus pramuniendi. 1. 324.a.		Ioannes Eleemosynarius orat pro filio diuitis qui tamen moritur & cur.	1.315.a.
tentantur à damone.	2.161.a.	F. Ioannes Lucensis cur aliorum conuersationem fugerit.	1.144.b.
cur hoc Deus permittat.	ibid. b.	Loci fugiendi & eorum damna.	2.66.b.
Inchoare multorum, perficere paucorum est. 1.50. b.		per scribunt nomen Iesu ex corde.	2.67.a.
non indifferens est plenus suspitionibus.	2.22.b.	dedecent Christianum.	ibid.
Indifferentia necessaria ad omnia exercitia spiri- tualia.		grati purgatorio expurgantur.	ibid.
		Iona Propheta zelus indiscretus.	3.43.b.
		Iosephi fratres omnia Deo attribuunt. 1.282.a.	
		circa eius Dei prouidentia.	ibid. b.
		Iosaphat Deo fidens hostes vincit.	3.54.b.
		Isaac ablato celebratur conuiuium & cur. 2.5.a.	
		Israëlites post transitum maris rubri primum ten- tantur & quid hoc designet.	2.162.b.
			Indicium

**I**udicium temerarium quam noxium. 1.135.a.  
 aquiualel detractioni. ibid.b.  
 eius diuersa radices. 1.137.a. & seq.  
 exempla ob id punitorum. 1.140.a.  
 oritur ex indiscreta oratione. 1.168.b.  
**I**udicans temere inuolat Dei iurisdictionem. 1.  
 136.a.  
 eidem serè vitio subiacer de quo alium iudicat.  
 1.138.a.  
 amittit signum gratia. 1.140.b.  
**I**udaeus puer à patre post communionē in fornacem  
 ardentem coniectus, illaesus permanet. 2. 259.  
 b.  
**I**ulianus Apostata qualis, & de eo Greg. Nazian-  
 zeni predictio. 2. 48.a.  
**I**ugum mundi grauisimum est. 3.72.b.  
**F.** Iuniperi Minorita pium silentium. 1. 248.  
 a.  
**I**ustitia quid Theologicè designet. 1.8.b.  
 pacis socia. 2. 2.b.  
**I**usti arundineti similes & quomodo. 1.10.b.  
 eorum via qualis. 1.18.a.  
 illos nihil contristabit, quicquid ius acciderit. 1.  
 264. b.  
**C**hristo quodammodo similes & quomodo. 1.  
 265. a.  
 beati in aduersitatibus. ibid.b.  
 soli in aduersitate Deum laudant. 1. 288.b.  
 in morte caelum, impii infernum prae gustant. 1.  
 306. b.  
 eorum praesentia seruat impios. 3.35.b.  
 multum faciunt, etsi nil faciant. 3.36.a.  
**I**ustus vnus potest seruare totum regnum. 3.35.b.

**L**ectio orationis soror. 1.216.a.  
 spiritualis quotidie vsurpanda. ibid.  
 in ea Deus nobis loquitur. 1.217.a.  
 est speculum. ibid.  
 non sit festina. ibid.b.  
 orationi viam seruit. 1.218.a.  
 & eam iuuat. ibid.  
 quomodo instituenda. ibid.b.  
 concionem superat. 1.219.b.  
 sacra ceu ignis animam accendit. 1.220.a.  
 est vita anima. ibid.  
**L**eprosus spe mortis suauiter cantat. 1.316.b.  
**L**ex viget quando improbitas castigatur. 3.215.  
 b.  
**L**iberalitas hominis erga Deum qua & vicissim  
 Dei erga homines. 1.33. a. hominis erga Deum  
 in quo consistat. ibid.  
**L**icentia tacita qua sit. 3.113.a.  
**S.** Liduina virg. triginta octo annorum morbus. 1.  
 302.a.  
**L**ocus non facit sanctos sed operatio bona. 1. 45.  
 a.  
**L**oquendum discretè. 2. 57. a. circumspectè. ibid. b.  
 ex recitatione. 2. 58. b. verecundi. ibid. ac-  
 commodatè tempori & loco. ibid. decorè. 2. 59.  
 b. grauius. ibid. suauiter in correptione. ibid.  
 sine affectatione. ibid.  
**L**ucrum spirituale quotidie examinandum. 1.  
 232. b.  
**L**yra symbolum charitatis. 1.112.b.

M.

**M**AGI Aegyptii à Mose in musci faciendu  
 superati & cur. 3.50.a.  
 Magna à paruis acta stimuli humilitatis. 3. 51.  
 b.  
**M**agnanimitas & humilitas inter se confingere  
 videntur. 2.147.a.  
 nominetenus non reipsa pugnant. ibid. b. eius  
 fundamentum est Deus. 2. 148. a. laudabilia  
 suscipit sed non ob laudes humanas. 2. 149. b.  
 per infamiam & bonam famam ad virtutem  
 tendit. ibid. humilitati iungenda. 3.52.a.  
**M**agnes quarit. caeli partem immobilem, nos  
 Deum. 1.269.a.  
**M**alapœna à Deo proueniunt non culpa. 1.260.b.  
**M**ala familiaritatis priuata in congregatione. 1.  
 144. a.

Mali

L.

**L**AICVS quidam Franciscanus ol psalte-  
 rium proprietario more retentum damna-  
 tur. 3.118. b.  
**L**audantur superbi vt stulti videantur. 2. 109.  
 a.  
**L**audare seipsum aliquando licet. 2. 131. b.  
**L**aus nec meliorem nec maiorem facit. 2. 107. b.  
**L**aus superbiorum vanitas. 2. 109. a.  
**L**aus propria etiam Sanctis periculosa. 2. 132. a.  
**L**axa conscientia raro experitur. tentationum ap-  
 petitus. 2. 36. b.  
**L**atè Deo seruendum. 2. 209. a. eius rei varia ra-  
 tiones. ibid. & seq. 144. a.

Mali instrumenta iustitia. 1. 261. a.	virga bonorum.	rebus fugienda.	ibid. b.
Mancipii vilissimi est seruare regulam timore pe-	na.	Mica in manu monachi sunt gemma.	3. 210.
Mandati de Deo super omnia diligendo quanta	sit excellentia.	Militares Ordines hostibus Ecclesia oppositi.	3.
Manna bonis sapiebat quemuis cibum non impro-	bis.	Miracula circa S. Eucharistiam credenda.	2.
Manichaei cuiusdam in seducendo versutia.	2.	245. a. & seq.	
Manifestatio religiosi necessaria.	3. 28. a. & seq.	Minima paupertatis violatio summam meruit re-	3. 110. b.
eius varia utilitas.	ibid. & seq.	prehensionem.	2. 47. a.
Mane surgentibus quid agendum.	1. 89. b.	Modestia in quo consistat.	2. 47. a.
Martyr est qui moritur ne peccatum veniale com-	mittat.	eius necessitas & vis ad capiendas animas.	ibid. b.
B. Maria iubet humilitatem in victu, vestitu &	officiis.	seruit deuotioni spiritus.	2. 48. b.
Martyrum animus tyrannorum dolor.	2. 175.	parit auctoritatem.	ibid.
S. Mauritius apparet mulieri & consolatur ob	mortem filii tristem.	adificat domesticos.	2. 49. a.
S. Mechildis quale à Deo accepit responsum.	1. 281. a.	ornat religiosos.	ibid.
Medicinam an quis ex Dei amore possit respuere.	3. 193. a.	sensus coercet.	2. 51. b.
Medicus non plus quam Deo fidendum.	1. 304.	exterior interioris fructus & index.	2. 277. b.
Meditatio peccatorum non deponenda.	1. 162.	Modus communicandi spiritaliter.	2. 269. a.
Meditatio necessaria.	1. 167. b.	Missae est sacrificium.	ibid.
Dei bonitatem ostendit & nostram miseriam.	1. 168. a.	sacrificia antiqua legis erant eius figura.	ibid.
eius defectus omnium malorum causa.	ibid.	in ea non tantum sit memoria passionis Christi,	sed ipsum sacrificium in cruce peractum offer-
eius hostis Diabolus.	1. 169. a.	in quo consistat.	2. 272. a.
materia. ibid. b. fructus. ibid. & seq. vilissima	occupatio. 1. 172. a. accendit ignem amoris. ibid.	quomodo audienda.	2. 273. a.
b. acus est, charitas filium. 1. 173. a. ad certum	fructum referenda. 1. 179. a. ita facienda ac si	eius ceremonia quid significant.	ibid.
res coram ageretur.	1. 230. a.	eius audiendi modus optimus.	2. 274. a.
Membra omnia corpori necessaria.	3. 9. a.	insignis fructus.	2. 280. a.
Memoria delictorum demonem fugat.	2. 93. b.	Missiones prolatis committenda.	3. 18. b. plura ibi
Mendicus quidam pius ob resignationem semper	latus.	de Missionibus.	ibid.
Mentiri quam turpe religioso.	1. 275. b.	Molestia in initio vita pia non curanda.	1. 69.
Mercenarii spes bona.	1. 99. b.	b.	
Meritum hominis sunt Dei munera.	2. 150. b.	Modus meditando passionem Christi.	2. 228. a. &
Meritorum quanta sit gratia.	2. 42. a.	seq.	
Meum & tuum frigida & noxia verba. 1. 120. a.		Monachus quidam ob calceos à rege arguitur.	3.
non solum in temporalibus sed omnibus omnino		102. a.	
		Monachi cuiusdam exercitatio in ieiunando.	1.
		68. a.	
		Monachi cuiusdam dictum de annis conuersionis	1. 93. b.
		sua.	
		Monachi olim quales.	1. 10. b.
		Monachi mali raro emendantur.	1. 72. a.
		& nihil ius peius est.	ibid.
		non tamen iis desperandum.	ibid. & seq.
		pertinacis iudicii demonum fallacis obnoxii.	3.
		161. a.	
		Monachorum Clareuallensium modestia.	2. 48. b.
		Monacho inter immodestos viuenti quid facien-	2. 50. a.
		dum.	Monachus
		b. 3.	

- Monachus quidam Cisterciensis ob asperitatem verborum perdidit suauitatem quam in Eucharistia percipere solebat.* 1.132.a.  
*ob tranquillitatem facit miracula.* 1.275.a.  
*Monachus quidam remissus saluatur eo quod alios non iudicauerat.* 1.143.b.  
*alius latetur ob obedientiam in re in speciem stulta.* 1.295.a.  
*Monachus quidam coram alijs se vituperat, & unam monitionem ab Abbate suo non potest ferre.* 2.95.b.  
*Monachus quidam Draconem videns redit ad monasterium e quo volebat discedere.* 2.168.a.  
*Monachus quidam literas a parentibus acceptas non lectas proicit in ignem.* 2.198.b.  
*dubitans de presentia Christi in Eucharistia miraculo confirmatur.* 2.248.b.  
*Moniales quadam sibi de vestitu prouidentes.* 3.111.b.  
*Morbus necessarius ad puritatem anima.* 1.304.a.  
*Mordacitas fugienda.* 2.67.b.  
*Morientes deseruntur a mundo, non deserunt mundum.* 1.309.b.  
*Mors religiosi suavis.* 1.309.a.  
*quomodo & quando licite optari possit.* 1.311.a. & seq.  
*Mortis timor non bonum signum.* 1.65.b.  
*Mortis hora incerta magna est Dei misericordia.* 1.66.b.  
*memoria amara.* 1.309.b.  
*desiderium, signum bonae conscientiae.* 1.310.a.  
*metus mala conscientiae signum.* 1.310.a.  
*eam exoptans exequias praemittit.* 1.317.a.  
*Mortificatio.*  
*praeceps contemplationem.* 1.165.a.  
*quomodo consideranda & exercenda.* 1.240.b.  
*dat vim orationi.* 1.251.a.  
*orationi iuncta omnia impetrat.* 1.252.a.  
*eius necessitas & excellentia.* 1.262.b.  
*ea tollitur voluntas propria.* 1.263.a.  
*cum oratione coniungenda.* 2.1.a.  
*est adoracionem dispositio.* 2.2.a.  
*pellit caliginem.* 2.3.a.  
*in quo sita.* 2.7.a.  
*est militia hominis super terram.* *ibid.*  
*in ea cernitur vera fortitudo.* *ibid.*  
*eius studiosi sunt bellatores.* *ibid.*  
*mensura perfectionis.* 2.10.b.  
*pluris est quam oratio.* 2.11.a.
- religiosis peculiaris.* 2.12.a.  
*Mortificata anima quasi remotis impedimentis tendit ad Deum tanquam ad centrum.* 2.11.a.  
*Mortificatio conuenit iis qui cum proximo agunt.* 2.12.b.  
*necessaria ad conseruandam charitatem.* 2.13.a.  
*quomodo acquirenda.* 2.24.a.  
*in ea maxime attendendum ad id quo plurimum egemus.* 2.26.a.  
*ad eam feruor necessarius.* 2.26.a.  
*earum alia actiua, alia passiu.* *ibid.*  
*alia bona alia necessaria.* *ibid.*  
*etiam in licitis exercenda.* 2.27.b.  
*per eius species gradatim eundem, & quae illa sint.* 2.29.a.  
*exterior sine interiore esse non debet.* 2.30.b.  
*parua aequae ac magna curanda.* 2.31.a. b. & seq. fol.  
*semper exercenda.* 2.36.b. & seq.  
*perfecta mortificationis index ea delectari.* 2.46.b.  
*Mortuus chorum frequentat.* 1.317.b.  
*alterius vox cauentis auditur.* 1.317.b.  
*Moses oratione tenuit iram Dei.* 3.33.b.  
*eius argumenta ad persuadendum Deo.* *ibid.*  
*zelus discretus.* 3.44.a.  
*Moses Abbas qualis ante conuersionem, & quomodo conuersus.* 2.146.a.  
*Multiloquium orationis uitandum.* 1.175.a.  
*Multiloquium extinguitur spiritu.* 2.54.a.  
*Mundicia communicaturo necessaria.* 2.251.a.  
*Mundani saepe religiosi raro peccant mortaliter.* 2.6.a.  
*ex uno peccato religiosi alicuius omnes iudicant se aequae.* 1.41.a.  
*vilem spem altera voluntati subiiciunt.* 1.271.a.  
*Mundus religiosi carne & mente relinquendus.* 2.194.a.  
*Mundus torrenti immundo similis.* 3.76.b.  
*Mutuuum sine licentia superioris religioso non licet.* 3.109.a.  
*Murmuratio religiosi maxime fugienda.* 1.122.b.  
*contra superiores perniosa.* 1.123.b.  
*Deo & hominibus iniusta.* 2.60.b.  
*Murmurationis punite exempla.* 3.182.b.  
*Mysteria religionis non leuiter percurrenda.* 1.187.a.  
*N.*  
**N** *AAMAN in parua re obediens a lepra sanatur.* 3.209.a. & seq.  
*Nauta*

- Nauta nauta in periculo succurrens quid doceat.* 3. 146. b.
- Necessitas preparationis ad S. Eucharistiam percipiendam.* 2. 250. a.
- Negotia cognatorum religiosis nullo modo curanda.* 2. 201. a.
- Nemo sine Dei timore distare potest.* 3. 139. b.
- Nicolaus quidam quomodo vitam turpem expiavit.* 3. 134. b.
- S. Nili Abbatis documenta de oratione.* 1. 196. a.
- Noë emisit ex arca coruum & columbam, & quid hoc significet.* 2. 215. a.
- Noli iudicare & saluaberis.* 1. 143. b.
- Nova vita parit tentationes.* 2. 161. b.
- Nouitii, ut tempus nouitiatu bene impendant, multum refert.* 1. 73. a.
- in Soc. Iesu quomodo exerceantur* 2. 28. b.
- Nucleus spiritus tegitur & seruatur cortice modestia.* 2. 51. a.
- Nulla quies & pax immortalitate.* 2. 22. a.
- Nullum opus coram Deo magnum est, si amor non sit magnus.* 1. 96. b.
- O.
- O**BEDIENTIA holocaustum perfectissimum. 3. 155. b.
- Obedientia omnium virtutum mater.* 3. 147. a.
- Obedientia est sepulchrum propria voluntatis.* 3. 153. a.
- Obedientia non vult, superior nequit tempus orationis tollere.* 1. 7. b.
- non tollit exercitia spiritualia sed propria sociordia.* 1. 8. a.
- charitatem nutrit.* 1. 112. b.
- quomodo exercenda.* 1. 241. b.
- eam Deus reddit dulcem.* 1. 271. b.
- fontis gaudii.* 1. 272. a.
- melior omnibus donis.* 1. 300. b.
- ubique secura.* 3. 27. b.
- eius fructus.* 3. 38. a.
- Obedientia supplet quod vires prestare non possunt.* 3. 148. a.
- in quibus rebus optimè appareat.* 3. 153. b.
- Obedientia compendium ad perfectionem.* 147. b.
- Obedientia caca in homine gentili.* 3. 164. a.
- Obedientia sacrificiu prestantior.* 3. 145. a.
- Obedientia Christi aperit cælum quod inobedientia Adami clausit.* 3. 145. b.
- Obedientia inter vota religiosa primas obtinet.* 3. 143. a.
- Obedientia votum religioso maxime essentialia.* 3. 146. b.
- Obedientia gradus varii.* 3. 150. a. b.
- Oblivisci ante actorum debemus si perfecti esse volumus.* 1. 22. a.
- qua pericula immineant, si hoc non fiat.* ibid.
- Obediens verus apertis oculis nihil videt.* 3. 156. a.
- Obvius peccatum multi puniti.* 1. 322. b.
- Occasiones passiones mortificandi studiosè accipiendæ.* 2. 26. a.
- varia se offerunt inter nos & proximos.* ibid. b.
- Occupatio bona iuuat ad superandas carnis tentationes.* 3. 133. a.
- Oculi anima oculis corporis potiores.* 1. 306. b.
- Oculi intentionem designat.* 1. 78. a.
- Odiu sui ipsius sanctorum & necessarium ad salutem.* 2. 9. a.
- eo omnes sancti flagrarunt.* ibid. b.
- Officia humilia ambienda.* 1. 294. b.
- Officii sui rationem quilibet à se exigere debet.* 1. 193. a.
- Olympi Macedonia montis altitudo & tranquillitas comparata iis qui Deo conformem habent voluntatem.* 1. 266. a.
- Opera nostra inauranda operibus Christi.* 1. 197. a.
- facienda propter Deum purè, & non propter recreationem.* 2. 29. a.
- Opera Christi duo precipua, incarnatio & Eucharistia.* 2. 242. a. & seq.
- Operum nostrorum bonitas in duobus consistit.* 1. 60. b.
- duo ad eam rem perficiendi media.* ibid.
- item alia.* 1. 63. a. & seq. iis bona intentio pramittenda. 1. 89. a.
- Opera ex voto facta meliora.* 3. 66. b. & seq.
- Opera spiritualia misericordiam maiorem misericordiam merentur.* 3. 22. b.
- Opera plus clamant quam verba.* 3. 36. b.
- Operationes non separam sed iungunt nos Deo.* 3. 27. a.
- Optima quæque imitanda.* 1. 39. a.
- Oratio eiusq; excellentia per qua designata.* 1. 154. a.
- a angelis & Deo chara.* 1. 155. a. necessaria. ibi. b. est aqueductus per quem Deus vult dare. 1. 156. a.
- similis catena aurea cælesti.* ibid. robur anime 1. 157. a.
- speculum miseriarum nostrarum & virtutum Christi.* ibid. assimilatur calori stomachi. ibid. est anima quod manus corpori. ibid. b.
- excellens & facilis.* 1. 158. a.
- Oratio-

INDEX RERVM

- Orationis mentalis duo genera. 1.159.a.  
 non est finis noster, sed medium ad perfectio-  
 nem. 1.177.a.  
 est ignis cor molliens. ibid.  
 cornua Moysis eius robur designant. ibid.b.  
 ad patiendum corroborat. ibid.  
 omnes animæ morbos sanat. 1.178.a.  
 est omnipotens. ibid.  
 varios affectus habere potest. 1.180.a.  
 fons omnia irrigans. 1.181.a.  
 remedium in omnibus difficultatibus. 1.185.  
 b.  
 non præceptis sed exercitatione discitur. 1.188.  
 a.  
 eius donum nulli denegatur. 1.189.b.  
 eius fructus consistit in actibus voluntatis. 1.  
 190.a.  
 & humilitate. 1.193.b.  
 oratio bona à voluntate non à sensu dependet.  
 ibid.  
 ordinaria tutior. 1.197.b.  
 est medium ad perfectionem. 1.191.b.  
 Oratio & humilitas sibi inuicem causa. 1.195.  
 a.  
 in ea Deus punit mala & retribuit bona. 1.  
 196.a.  
 eius bona desiderium supplet omnes defectus. 1.  
 196.b.  
 flagellum demonum est. 1.201.b.  
 coram V. Sacramento facienda. 1.203.a.  
 arida sine culpa saepe plus meretur. 1.205.b.  
 non intermittenda ob distractiones. 1.206.a.  
 tam animæ necessaria, quam cibus corpori. 1.  
 209.a.  
 ea petendum quod Deus vult non quod nos. 1.  
 270.a.  
 cur nobis tam molesta. 2.3.a.  
 carens mortificatione est suspecta. 2.4.b.  
 parit fastidium multiloqui. 2.54.b.  
 ea proximus efficaciter inuatur. 3.10.a.  
 plus inuatur doctrinam quam studia.  
 præstat verbum. 3.33.a.  
 scitum & propugnaculum. 3.34.a.  
 eius robur. ibid.b.  
 Ordinaria opera quomodo rectè obeunda. 1.242.  
 b.  
 Origines tentationum carnis varia. 3.132.b.  
 quomodo superentur. 3.133.a.
- Otiaripro Deo expedit, quam pro se laborare. 1.  
 293.b.
- P.
- PACHOMIVS Abbas quam diuam pati-  
 entiam monacho cuidam ob vanam glo-  
 riam imposuerit. 1.81.b.  
 quomodo factus Christianus. 1.108.a.  
 grauissime duodecim annis tentatus. 2.146.a.  
 Pactum Christi & Catherina Senensis. 1.287.a.  
 Pœna vana complacentia. 3.143.b.  
 Pambro Abbas visa muliere compta quid dixerit.  
 1.25.a.  
 Panis vulnere lateris Christi inunctus fit suauis.  
 3.197.a.  
 Paphnutius Abbas Thaidem meretricem quo-  
 modo conuerterit. 1.194.a.  
 eius insignis humilitas, & quomodo ignotis la-  
 tum erit tres annos. 2.118.b.  
 Parabola de quinque talentis nobis applicata. 3.  
 70.a.  
 Paradisi custodia cur Adamo data. 3.82.b.  
 Parus vitis resistendum ut maiora vincamus. 2.  
 33.a.  
 Paruis rebus Deus magna domat. 3.50.a.  
 Parua nullatenus negligenda sunt, nisi plene ca-  
 dere velimus. 1.30.a.  
 quanti hoc interfit. 1.34.b.  
 paruorum neglectio seminarium perditionis.  
 ibid. 3.204.a.  
 Passiones excacant & captiuant. 2.22.a.  
 sunt instar ventorum. 2.22.b.  
 tortores animi. 2.13.a.  
 mortificandæ. 2.30.a.  
 Patriarcha seu peregrini patriam per mortem spe-  
 rabant. 1.311.a.  
 Patientia porta est ad sapientiam. 2.120.b.  
 Pauli Eremita visio de premio cœlesti Thaidis  
 meretricis. 1.194.b.  
 Paulo Apostolo summa voluptas Christo viuere.  
 3.77.b.  
 Pauperes in oratione imitandi. 1.193.b.  
 eorum confessiones libenter audienda. 3.48.b.  
 eorum praeogariua. 3.87.a.  
 sedebunt iudicaturi. ibid.  
 Deo simillimi. 3.93.a.  
 contra Paupertatem est in societate aliquid sine  
 licentia

licentia de domo asportare.	3. 109. b.	qua eam suauem reddit.	1. 11. b.
Paupertati munus vri recens, ita integrum in Societate conseruandum.	3. 111. a.	ingens eius desiderium, magnum ad eam consequendam adiumentum.	1. 12. a.
Paupertas fundamentum religionis.	1. 120. a. & 3. 85. a.	perfectionis studiosi similes mercatoribus.	1. 23. a. & seq.
quomodo exercenda.	1. 242. a.	arcum tendentibus.	1. 25. b. & seq.
radix omnium virtutum.	3. 86. a.	eius comparanda medium ex sententia S. Basilii.	1. 38. a.
eius magnum meritum quod.	3. 97. a.	signum vnde certum sit, aliquem ad eam nondum peruenisse.	1. 49. a.
Pax opus iustitia.	2. 2. b.	in quo consistat.	1. 57. a. 1. 258. a.
Pax animæ passionum moderatio.	2. 22. a.	non consistit in re difficili.	1. 59. b.
Peccatum sequens quomodo sit poena alterius praecedentis.	1. 33. b.	eius tres gradus.	1. 102. b. & seq.
eius praeseruatua.	1. 249. b.	perfectio religiosa est studere perfectioni.	3. 63. a.
in eo duo sunt, actus & inordinatio.	1. 260. a.	Perseuerantia necessaria est in bonis operibus.	1. 51. a.
eius merces poena.	1. 321. a.	orationem facit exaudiri.	1. 183. a.
nihil profundius est.	2. 84. b.	Pericula religionem docent.	2. 170. b.
Peccare est libertate abuti.	3. 70. a.	Pertinacia in asserendo fugienda.	2. 65. b.
Peccata beneficis opposita confusionem augent.	1. 252. a.	S. Petrus primum transfigurationem spectauit, postea ab ancilla tentatus est & cur.	2. 162. b.
eorum memoria antidotum flagellorum.	1. 321. a.	S. Petri Apostoli verba ad S. Clementem.	1. 285. b.
desenda non flagella.	ibid. b.	agnouit post lapsum suam superbiam.	2. 156. b.
Peccata sensualia vel carnalia vincuntur fugiendo.	2. 191. a.	faelici & improuisa piscium captura magnam animi demissionem ostendit.	3. 51. b.
Peccatoris insania, qua vult in momento gaudere, ut semper doleat.	3. 249. a.	Deo fidens aquas calcat, dissidens mergitur.	3. 54. a.
Pecunia aut alia res data religioso cuius sit.	3. 108. b.	Pleni dierum qui sint.	1. 92. b.
Pecunia monachi proprietarii cum cadauere terra infoditur.	3. 118. a.	Paena in iocosos statuta.	2. 67. a.
Pecuniam in alium vsum conuertere, quam permiserit superior, contra votum est.	3. 109. a.	Paena transit in alios non culpa.	1. 322. b.
Pedisequus quidam ob auditam missam à morte liberatur & quomodo.	2. 279. a.	Paena grauissima qua Deus hominem punit est relinquare eum suis desideriis.	2. 8. a.
Pelagio haeretico Augustinus oppositus.	3. 3. a.	Paenitentia examini subiungenda.	1. 250. b.
Perculosum alta de se sentire.	1. 144. a.	Paenitentiarum frequens vsus signum seruoris.	3. 216. b.
Perfectio vite Christianae duplex.	3. 157. a.	Pondus animae nostrae quod.	2. 11. b.
Perfectio.		ibid. Praeces aliorum seruientes Deo offerenda.	1. 197. a.
Perfectio est cum Deo vnio, & vera nostra sapientia.	1. 4. a.	ibid. Praecipitium & lapidationem quia Christus nesciuit, Iudaei non potuerunt.	1. 277. a.
magna in pretio habenda.	ibid.	Pradominans in homine passio primo omniu subiungenda.	2. 31. a.
qua, ratio eius consequenda.	1. 7. b.	Præfectus rerum spiritualium quid agat apud Patres Soc. Iesu.	1. 188. b.
eius defectus vnde oriatur.	1. 9. a.		
pendet à desiderio iustitia.	1. 9. a.		
eius negotium non est violenter agendum.	1. 10. b.		
ei voluntas necessaria.			

INDEX RERVM

- Pralatura negatur monacho minima quadam negligenti.* 3. 210. a.
- Præparatio orationi præmittenda nisi Deum tentare velis.* 1. 205. a.
- Præsentia Dei cibus animæ.* 1. 222. a.
- peccatum arcet.* 1. 223. a. & seq.
- perfectionis remedium.* 1. 223. b.
- nostra respiratio.* 1. 224. a.
- credenda non imaginanda.* 1. 226. a.
- Procrastinatio Diaboli consilium est.* 1. 67. a.
- nullo modo admittenda.* 1. 74. b.
- Preces sanctorum iram Dei frangunt.* 3. 34. b.
- Proficere necesse est aut deficere.* 1. 18. b.
- idque semper debet fieri.* 1. 21. b.
- Proficientes exercendi desolationibus.* 1. 324. a.
- Proprietarius quis sit.* 3. 105. a.
- Proprietarii mali exempli.* 3. 98. b.
- Propria voluntas omnis mali fons & inferni origo.* 2. 33. a.
- Proximi enundatio si non successerit post nostros labores, non contristandum.* 1. 95. a.
- eius mala vitanda bona tenenda.* 1. 138. a.
- cura non negligenda.* 3. 19. b.
- perfectio, est gloria nostra.* 3. 23. a.
- Proximos iuuantes nutricibus similes.* 3. 22. b.
- Puer centum annorum quis.* 1. 93. b.
- Punctum notandum religioso, ne superioris voluntatem suam factam obedientiam ad meritum credat.* 3. 154. b.
- Pusillanimitas nostra animat Sathanam.* 2. 175. a.
- Pythagora documentum de vita institutione.* 1. 69. a.
- charistiam videre non potest.* 1. 134. b.
- Quies sapientiam promouet.* 2. 2. a.
- Quies reperitur in eo quod Deus mandat, non quod in elegeris.* 3. 27. b.
- Quinam a congregatione arcendi.* 1. 112. a.
- Qui plus petit, & quod habet aufertur ab eo.* 1. 299. b.
- Qui sicut, videat nec cadat.* 3. 144. a.
- Quisque suo contentus sit.* 1. 297. b.
- Quotidiana votorum renouatio lauüabili.* 3. 79. b.

R.

- R** *ABAVDI principis visio.* 3. 196. a.
- Recidua est ex defectu boni propofui.* 1. 248. b.
- Recollectio extraordinaria arcet teporem.* 1. 203. a.
- eius tempora.* 1. 209. b.
- quantum proficit.* ibid.
- occupationibus præmittenda, ceu præseruatiuum.* 1. 210. a.
- Regimen monarchicum optimum.* 3. 148. b.
- F. Reginaldus à B. Virgine sanitatem & castitatem obrinet,* 1. 307. b.
- grauiter proprietarium punit.* 3. 119. b.
- Regule valla sunt & propugnacula religionis.* 3. 198. a.
- Regula monachorum collecta è scriptis D. Hieronymi per Lupum de Oliueto.* 3. 134. a.
- Regularum observatio perpetuum obedientia exercitium.* 3. 147. b.

Religio.

- Causa cur peccat, est defectus charitatis.* 1. 113. a. eam non sicut a sed voluntatis repugnantia difficilem reddit. 1. 271. a. qualibet habet suam peculiarem gratiam ad finem suum consequendum. 3. 25. a.
- in ea Deo melius seruitur quam in seculo.* 3. 66. a.
- mollis lectulus.* 3. 77. b.
- in ea communem vitam agere magna est austeritas.* 3. 190. b.
- Religio est paradisus.* 3. 156. a.
- Religionem ingredi est ciuilitate mori.* 3. 159. a.

Reli-

Q.

- Q** *VANTO plus quis scit, tanto melius intelligit quantum nesciat.* 1. 49. b.
- Quantus amor suus, tanta reliqua operationes.* 1. 9. b.
- Qua in aliis ordinibus tacite licent, in Societate expresse vetantur.* 3. 111. a.
- Querela pauperum contra dispensatores eleemosynarum.* 3. 115. b.
- cœnobarum de suis superioribus.* 3. 185. a.
- Quidam iniurias remittere nolens sacram Eu-*

ET VERBORVM.

Religiosus & Religiosi.	non sunt auiasi.	ibid.
Religiosus contra votum peccat qui sua culpa aliquid perire sinit.	sunt veluti aulici Dei.	ibid.
Religiosus destruens aliquid paupertatem violat.	b.	
3.110. b.	debitores Dei & cur.	3.74. b.
Religiosus non debet ita studere vt pietatem negligat.	parua negligens quid faciat.	3.114. b.
1.6. b.	Religiosus punitur grauiter à S. Gregorio accipiens pecuniam à fratre sine venia.	3.107. a.
ei qui non nisi ob superioris inspectionem facit officium non multum fidendum & cur.	1.9. b.	
Religiosi boni nomen quam maximè expetendum.	Religiosus quidam ad patriam tendens à demone obsidetur.	2.200. a.
1.7. a.	Religioso sine licentia superioris nihil licet accipere.	3.108. b.
circa salutis negotium languens, malo loco est.	11. a.	
11. a.	Religioso non licet in res vana pecuniam collocare.	3.110. a.
sunt in statu perfectionis, & quomodo.	1.20. a.	
perfectionem nolentes sunt in praesentissimo periculo peccati mortalis.	ibid.	
ea res aliquot similitudinibus declaratur.	& tenetur ad restitutionem is, qui aliquid accepit à religioso prodigo.	ibid.
ibid.	Religiosa persona & res Deo sacra.	3.110. b.
Religiosus tepidus in quanto sit periculo.	1.26. b.	
b.	Religiosorum congregatio corpori similis.	3.9. a.
religiosorum magna peccata non sunt eorum prima, nec repente fiunt.	1.30. b.	
semper ad sententiam stare debent & cur.	1.34. a.	
a.	Remedium lingua asperioris.	1.237. b.
non in genere sed in specie agere debet & quomodo.	1.35. a. & seq.	
1.35. a. & seq.	impatiens.	ibid.
Religiosus bonus apibus similis.	1.39. a.	
multum boni facit, malus verò multum mali.	1.40. b.	
1.40. b.	immodestia.	ibid.
semper debet esse affectus, vt primò die qua venit ad religionem & quomodo.	1.41. b. & seq.	
1.41. b. & seq.	tentationum Diaboli.	2.184. a. & seq.
quomodo semper suam voluntatem faciat.	1.270. b.	
1.270. b.	Remedium contra tentationes carnis.	3.129. b.
eius gaudium in voluntatis abdicacione consistit.	1.271. a.	
1.271. a.	Renouatio vatorum quam utilis.	3.78. b.
erga eos maior Dei prouidentia.	1.279. b.	
1.279. b.	esgratiarum actio.	3.81. a.
ius mors suavis.	1.309. a.	
1.309. a.	eius necessitas.	ibid. b.
multa delectatio.	2.25. b.	
2.25. b.	Res creata occupant non satiant.	1.268. b. & cur.
mundus carne & mente relinquendus.	2.194. a.	
2.194. a.	ibid. & seq.	
ei visitationes cognatorum cauenda.	2.198. a.	
2.198. a.	Resignatio perfectionis mensura.	1.258. a.
etiam communicatio per literas.	ibid. b.	
ibid. b.	prasantia.	1.262. a.
& eorum negotia.	2.201. a.	
2.201. a.	coniungit hominem Deo.	ibid. b.
debet esse instar Melchisedech.	2.206. a.	
2.206. a.	est optima dispositio ad gratiam obtinendam.	1.272. b.
eorum status tripliciter considerari potest.	3.64. a.	
3.64. a.	ei utiliter tempus impenditur.	1.277. b.
sacrificio Abraha designari.	3.73. a.	
3.73. a.	miracula facit.	3.275. a. & seq.
a.	Resignatus nil metuit.	2.23. a.
	Resistentia virilis tollit passiones.	2.24. a.
	Respicere ad agenda est medium ad perfectionem.	1.23. a.
	1.23. a.	
	declaratur similitudinibus.	ibid.
	Rex aedificatur monachi silentio.	3.214. a.
	a.	
	Risus castigatio.	1.250. b.
	c 2	Ruina

INDEX RERVM

- Ruina religiosi triumphus est Satanae. 3.143. a.  
 Rusticus quidam missam auditam vendens, se-  
 ipsum suspendit. 2.278. a.
- S.
- S**ACERDOS in peccatis celebrans à Deo pu-  
 nitur. 2.251. b.  
 Sacerdos celebrans Christi personam gerit. 2.270. a.  
 Sacerdotis cuiusdam religiosi iam morituri ver-  
 ba. 1.65. a.  
 Sacrilegium est semel Deo oblatum repetere. 3.82. a.  
 Sancti ne extollantur humiliantur. 2.93. b.  
 Sancti confidunt in Domino. 1.279. b.  
 de Dei voluntate plus laetantur quam de sua gloria. 1.338. b.  
 Sanctitas non consistit in oratione sed obseruatione diuina voluntatis. 1.196. b.  
 Sanctorum tranquillitas unde ortum habeat. 1.265. a.  
 Sancti quomodo se omnium vilissimos verè dicere possint. 2.142. b. non attendunt quid habeant, sed quid à se. 2.144. b. eorum oratio obsistit ira Dei. 3.34. a.  
 Sacrificium à bono aut malo sacerdote oblatum ex se aequè efficax. 2.270. b.  
 Sacrificium crucis cruentum, missa incruentum. 2.270. b.  
 Sacrificium soli Deo offertur. 2.271. b. non à sacerdote totum sed etiam à populo. 2.272. b.  
 Salus nostra in minimis sita est. 3.209. b.  
 Salomon sapientiam petens etiam diuitias obtinet. 1.146. a.  
 Sanitas aut languor non medicis sed Deo ascribenda. 1.304. b.  
 Sapientia datur humilibus. 2.152. b.  
 Saul cur filius vnus anni dicatur in scriptura. 1.94. a. inuito Deo Dauidem comprehendere non potuit. 2.77. b. quam mirabili Dei prouidentia ad regnum venerit. 1.283. b.  
 Saporis regis exercitus à muscia profugatus. 3.50. a.  
 Sathanas primitias obedientis per merulam vel medicam quasi pralibare gestit. 3.151. b.  
 Scholasticorum ruina est, si scientiam virtuti anteponant. 1.145. b.  
 Scrupulosi et tentati non respondeant damoni. 1.274. a.
- Sedere super flumina Babylonis quid sit religiosus. 3.75. b.  
 Semen Evangelicum proferens dissimile fructum quos designet. 1.58. a.  
 Senex quidam anachoreta ob indiscretionem tentatus. 2.173. b.  
 Senex quidam angelum videt thurificantes. 1.8. b.  
 Seniores coram iunioribus virtutem non doctrinam laudare debent. 1.5. b.  
 Senis cuiusdam tranquillitas et memorabile responsum. 1.265. b. et seq.  
 Sensus conscientia tollit sensum panis. 1.321. a.  
 Sermopius tibi ipsi vitilis est infuuctuosus pericula auctori parit et scandalum proximo. ibid. b.  
 Signum an religiosus in opere obedientia se ipsum an Deum querat. 3.154. a.  
 Signum unde quis cognoscere possit se esse in gratia. 1.18. a.  
 Silentium otiosum damnatur. 3.20. b.  
 Silentium magnum spiritus adiumentum. 2.52. a.  
 adificat externos. 3.213. b.  
 Silentii violati poena. 1.250. b.  
 à Silentio incipiendum. 2.52. a.  
 dedocet idioma Aegypti. ibid.  
 et docet rectè loqui. 2.55. a.  
 docet orare. ibid. b.  
 strictè requiritur à religioso et cur. 2.54. b.  
 eius seruati bona in congregatione, neglectissima. 2.55. a.  
 cura ad multa prodest. ibid. b.  
 est medium perfectionis. ibid.  
 Similia quibus distractio voluntaria declaratur. 1.202. b.  
 Simeonis Stylitis austerissima vita. 3.162. b.  
 Simplicitas humilitatis filia. 1.137. a.  
 Singularitas vitanda. 1.87. b.  
 est causa magna dissolutionis. 3.191. a.  
 à priscis patribus vitata. 3.194. b.  
 Sitis rerum et dignitatum temporalium nunquam expletur. 1.14. b. et seq.  
 Societas Iesu decretis Concilii Trid. de reformatione non comprehensa et cur. 1.152. a.  
 quanto opere à Marcello II. promoti. ibid. eius

ET VERBORVM.

eius statuta à Gregorio XIII. confirmata. 1. 153. a.	eius stultitia est maior quam naturalis. 2. 108. b.
idem factum à Gregorio XIV. & Paulo V. ibid. & seq.	eius filia inuidia. 2. 112. b.
ad quid ratione missionis obligata. 1. 290. b.	deformitas. 2. 156. a.
eius quoad conuersationem prudentissimum institutum. 2. 14. a.	Superbus unde quis dicatur. 2. 83. a.
quare certus & statutas poenitentias non habent. 2. 15. a.	non vult parui fieri ab aliis. 2. 95. a.
eius finis. 3. 1. a. & seq.	verbis tantum fide se humiliat. ibid. b.
zelus animarum. 3. 2. a.	vult magni fieri. 2. 96. a.
eius exercitia ordinata ad salutem proximi. 3. 11. a.	araneo similis. 2. 108. a.
eius gratia peculiari. 3. 25. a.	amat, laudari. 2. 95. a.
media & finis. 3. 26. a.	Superior vnus olim multis monachis praesse poterat, nunc vix pauculis & cur. 1. 10. a.
mater benigna filiorum suorum. 3. 78. a.	non proponenda cogitationes nostrae. 3. 185. b.
Societatis praecis pro integritate paupertatis. 3. 111. b.	Susurro à consortio communi separandus. 3. 183. b.
Societatis homines prompti ad suppetias ferendas, ubi obedientia valet. 3. 149. b.	Superbia diuitum vermis. 3. 14. b.
Socordia nostra causa distractionis in oratione. 1. 199. b.	Sustine & abstine summa virtutis est. 2. 7. a.
Socratis acumen. 1. 128. a.	quanta in eare difficultas. ibid.
victoria de vitis ad qua propendebat. 2. 35. a.	Symbolum Soc. Iesu, maior Dei gloria. 1. 77. a.
Somnus variis de causis oritur. 1. 206. b.	
oranti quomodo fugandus. ibid.	
Somnians si tentationi resistat, signum est in-virtute radicatum. 2. 102. b.	
Solitudo sola castitati non sufficit. 3. 24. b.	
Sophisma daemone circa mala huius vita. 1. 260. a.	
Spes beneficiorum Dei mensura. 3. 53. b.	
Spiritualium rerum dulcedo quanta. 1. 15. b.	
Spiritus Domini quomodo malus. 1. 261. b.	
Stephani Abbatis in morbo indifferentia & patientia. 1. 305. a.	
Stultus vt luna, iustus vt sol. 1. 268. a.	
Subdito iniuriam facit superior si mandati sui rationem reddat. 3. 160. a.	
Superbia radix reuerarii iudicii. 1. 137. a.	
res rubescenda. 2. 72. b.	
omnia vastat. 2. 73. b.	
vult humilitate ornari. 2. 96. b.	
angelorum & hominum Deo similis esse voluit. 2. 106. b.	
humori corporis similis. 2. 107. b.	

T.

<b>T</b> EMPESTATVM & naufragiorum causa. 3. 143. a.
Tentationes aperienda. 2. 191. b.
sed non omnibus promiscue. ibid.
Tentari & consentire differunt. 1. 136. a.
Tentatio nunquam deerit in hac vita. 2. 159. a.
eius causa carnis rebellio. ibid. b.
omnes iis subiacemus. 2. 160. a.
est signum bonum. ibid. b.
eius radix carduo similis. 2. 162. a.
non est signum vite mala. ibid.
Tentatio daemone causa distractionis in oratione. 1. 200. b.
reddit graue quod erat leue. 1. 271. b.
eius manifestatio multum facit ad eam superandam. 2. 225. a.
vilis. 2. 163. b.
arceat socordiam. 2. 264. a.
docet amorem. 194. a.
patria. ibid.
Tentationi contra fidem in genere respondendum. 1. 274. b.
eius superata pramium. 2. 164. b.

INDEX RERVM

- meventur coronam.* 2. 165. a. *Tribus foris seu clauibus cubiculum religiosi ob-*  
*est diuina beneuolentia fructus.* *ibid. b.* *seruandum & quibus.* 3. 99. a.  
*coniungit Deo.* *ibid.* *Tristitia, quod alius cedere cogaris grauis tentatio*  
*domat superbiam.* 2. 167. a. *est, & inuidia proxima.* 1. 297. b.  
*docet diffidere sibi & confidere Deo.* *ibid.* *Tristitia superba apostatare facit.* 1. 298. a.  
*probat virum sicut tempestas nauclerum.* 2. 168. a. *Tristitia orationis gustum aufert.* 2. 207. a.  
*168. a.* *facit hominem maestum, impatientem & suspi-*  
*purgat sic ignis aurum.* *ibid. b.* *ciosum.* *ibid. b.*  
*virtutem consolidat.* 2. 169. a. *est causa multarum tentationum.* 2. 208. a.  
*medium ad perfectionem.* 2. 171. a. *de ea S. Francisci dictum.* *ibid.*  
*gaudii materia.* 2. 172. a. *eius radices & causa.* 2. 211. b. & seq.  
*Tepidi luna vespertina similes.* 1. 18. a. *oritur ex negligenti Dei seruitio.* 2. 211. b.  
*Thais meretrix à Paphnutio Abbate conuersa &* *Tristitia mundana duplex.* 2. 218. a.  
*quomodo.* 1. 194. a.  
*Thaletis dictum de cognitione sui.* 2. 92. b.  
*S. Thomas quid sorori responderit cum querezet*  
*quomodo saluari posset.* 1. 11. a.  
*à vana gloria tota vita immunis.* 1. 85. a.  
*nulli vnquam obstinate contradixit.* 1. 127. b.  
*notabile dictum de iis qui sunt in peccatis mor-*  
*talibus.* 1. 168. b.  
*Timor Dei malus, timor seruilis bonus quis.* 1.  
 99. b.  
*Timor Dei ad castitatem & gratiam Dei conser-*  
*uandam plurimum valet.* 3. 137. a.  
*Timor Dei est velut herba castitatis seruanda*  
*amuletum.* 3. 140. a.  
*Timor seruorum à metu poena, poena filiorum ab*  
*amore parentum oritur.* 3. 141. b.  
*Timor Domini est arca virtutum.* 3. 142.  
 a.  
*sapientia est.* *ibid. b.*  
*Tiro spiritualis à silentio debet incipere.* 2. 52.  
 b.  
*Tiri Imp. protestatio de cladibus Iudeorum.* 1.  
 261. a.  
*Tobias & Iob flagellati Deum laudant.* 1. 288.  
 b.  
*eorum infirmitates à Deo permisse.* 1. 305.  
 a.  
*Tortores Christi executores erant diuina iustitia*  
*& quomodo.* 1. 277. a.  
*Tortas temere iudicans in ministro punitur.* 1.  
 140. b.  
*Tres argentei Gregorio sufficiens materia peccati*  
*mortalis.* 3. 114. a.  
*Tres gradus perfectionis.* 1. 102. b.  
*Tres gradus resignationis.* 1. 243. b.  
*Tria monita obseruanda offensis.* 1. 332. b. & seq.

V,

- V** *ACVVS dierum quis.* 1. 93. a.  
*Vbera duo virtutis & doctrina doctori ha-*  
*benda.* 3. 13. b.  
*Vana Gloria. vide Gloria vana.*  
*Vanitas eorum qui mature erumpere gestiunt.* 3.  
 12. b.  
*Venatus animarum fit aliquando per valde exi-*  
*guos.* 3. 49. b.  
*Venialium peccatorum maius periculum quam*  
*grauium & cur.* 1. 31. b.  
*eorum duo genera.* 1. 37. b.  
*religiosorum plus Deum offendunt quam secu-*  
*larium.* 1. 48. b.  
*Veniale disponit ad mortale.* 3. 205. b.  
*Verba quibus alii offendi possint, qua & qualia.* 1.  
 125. a.  
*mordacia & scommatica fugienda.* 1. 125. b.  
*bona danda iis qui petunt aliquid.* 1. 129. a.  
*Verus obediens non expectat preceptum cum habet*  
*superioris nutum.* 3. 351. b.  
*Vermis conscientia est negligentia in mortificatio-*  
*ne.* 2. 23. b.  
*Vestes sacerdotis celebrantis quid designent.* 2. 273.  
 a.  
*Veterum monachorum ex ephoris obedientia,*  
*quam alia omnia faciendae.* 3. 151. b.  
*Via huius vite cui similis sit.* 1. 135. b.  
*Vita certissima ad virtutem qua.* 2. 27. b.  
*Viliora humilitatem augent cum charitate.* 1.  
 297. b.  
*Vincere volenti qua necessaria.* 2. 12. b. & seq.  
*Vindicta desiderium procul tollendum.* 1. 132. b.  
*Viri perfecti quales in preceptis iuxta aut contra*  
*proprium*

ET VERBORVM.

proprium sensum à superiore datis.	3.153.b.	Et meditationem.	1.207.a.
Virgo quaedam de perfectione acquisita interrogata quid responderit.	1.275.b.	Vocatio religiosa gratuitum Dei donum.	3.75.a.
item alia.	ibid.	Vocationes quorundam admiranda et si pueriles.	1.284.a.
item alia obtinet à Deo quicquid vult ob resignationem.	1.276.a.	Voluntas nostratam in paruis quàm magnis abneganda.	2.31.b.
alia quaedam querit diuersa à suo confessorio.	1.287.b.	Voluntas nostra regina est facultatum animae, Et tamen caeca.	1.4.b.
Virtus sola in religione estimanda, Et quomodo.	1.5.a.b.	perfectioni necessaria.	1.10.b.
industria prelata à S. Fulgentio Abbate.	1.6.a.	imo saluti.	1.11.a.
Virtutum antidotum cui necessarium.	3.17.a.	perfectionis viam suauem reddit.	1.11.b.
Virtutes Ethnicorum fortuna bonis remunerat Deus.	2.74.b.	bona quiduis à Deo obtinet.	1.14.b.
Virtutes charitati conseruanda necessaria.	1.117.a.	sola ad peccatum sufficit absque delectatione.	1.191.a.
in aliis consideranda, in nobis defectus.	3.195.b.	Voluntas propria tollitur mortificatione.	1.263.a.
Virtus ex necessitate facienda.	2.26.b.	Voluntas eius qui Deo consentit semper impletur.	1.270.b.
Via voluntatis propria.	3.186.a.	Voluntas Dei condimentum aduersitatis cordis requies.	1.290.a.
Visio Dei ex inferno caelum efficit.	1.342.b.	Voluntas Dei nõ sanitas agris expetenda.	1.306.a.
Visio monachi cuiusdam de monachis cruce ferentibus.	1.76.b.	Voluntas Dei non consolatio nostra expetenda.	1.332.b.
Leonis socii S. Francisci de quodam qui nunquam temerè iudicarat.	1.141.a.	Voluntas superioris qualitercunque precepta precepti loco est.	3.152.a.
Rodolphi monachi.	2.46.b.	Voluntati diuina conformis est omnipotens.	1.272.a.
Margaretha ord. predic.	2.92.b.	Vota religionum precipua perfectionis media.	3.63.a.
Alphonfi de Boza.	3.23.b.	quietem animo pariunt.	3.64.a.
Visitatio tempore orationis unde ortum habeat.	1.216.b.	sunt pretiosa.	3.65.a.
Visitationes cognatorum religioso cauenda.	2.198.a.	in eis consistit religio.	ibid. b.
Vita quomodo instituenda.	1.66.a.	plenam peccatorum remissionem impetrant.	3.68.a.
Vita actiua prior contemplatiua.	1.164.b.	sunt holocaustum.	ibid. b.
Vita nostra comædia similis.	1.301.a.	meliora martyrio.	3.69.a.
in silentio actiua iucunda est.	2.56.b.	non minuunt libertatem.	ibid. b.
Vita sanctorum lectu vtilis.	1.29.b.	per ea ad libertatem peruenitur.	3.70.b.
Vita Christi exemplum humilitatis.	2.105.a.	nobilitant vouentem.	3.71.a.
Vita communis clericorum.	3.105.a.	Votum primum primorum sociorum B. Ignatii.	3.78.a. Et seq.
Vita mixta contemplatiuam superat.	3.21.b.	Votum paupertatis obligat ad mortale.	3.104.a. Et
Vitam abbreviare, Et nolle prolongare differunt.	3.191.a.	113.b.	
Vitium vnum persequens munitur contra alia.	1.238.b.	Vox superioris verè obediens signum magni regis.	3.151.a.
Vitia debilitari possunt, extingui non possunt.	1.245.b.	Vsus religionis cuiusque in omni resolutione spectandus.	3.112.a.
Vitia calcata sunt instar scala in caelum.	2.35.a.	Vtilitas votorum renouatorum.	3.78.b. Et meritum. 3.79.a. fructus.
Vnio nostra cum fratribus qualis esse debeat.	1.115.a.	Vtilis Samuelis obedientia examen.	3.153.a.
Vide charitas.			Vxor
Vocalis oratio inuat mentalem.	1.203.b.		

INDEX RERVM ET VERBORVM.

<i>Vxor Lethæ cur in statuam salis conuersa.</i>	1. 51.	<i>perfectionem promouet.</i>	<i>ibid. b.</i>
<i>a.</i>		<i>medium nostræ perfectionis.</i>	3. 23. a.
<i>Vidichundi Saxonia Ducis visio circa Euchari-</i>		<i>est ignis aliorum vitia consumens.</i>	3. 37. b.
<i>stiam.</i>	2. 268. b.	<i>fons commiserationis.</i>	<i>ibid.</i>
		<i>Deo gratissimus.</i>	3. 38. a.
	Z.	<i>spectat maiorem Dei gloriam.</i>	<i>ibid.</i>
<b>ZACHÆI</b> <i>monachi ægri historia.</i>	1. 308.	<i>est melior beneficentia.</i>	<i>ibid. b.</i>
<i>b.</i>		<i>præferendus miraculis.</i>	3. 39. a.
<i>Zelus animarum in B. Ignatio externas humilia-</i>		<i>quærit omnes occasiones iuuandi proximum.</i>	3. 39. b.
<i>tionem temperauit.</i>	3. 11. a.	<i>nihil graue aut difficile iudicat.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Zeli animarum præstantia.</i>	3. 4. b. & 3. 36.	<i>dat orationi constantiam.</i>	3. 40. a.
<i>b.</i>		<i>media eius acquirendi.</i>	3. 41. b.
<i>quid sit.</i>	<i>ibid. &amp; seq.</i>	<i>Zelus indiscretus Deo displicet.</i>	3. 42. b.
<i>Zelus animarum &amp; profectus noster se inuicem</i>		<i>quis sit discretus &amp; bonus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>iuuant.</i>	3. 11. b. 3. 28. a.	<i>Zeli indiscreti exempla.</i>	3. 43. a.
<i>utilior contemplatione.</i>	3. 21. a.	<i>Zeli discreti exempla.</i>	3. 44. a.



INDEX LOCORVM  
SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVI IN  
HAC PRIMA PARTE PAVLO PLVRI-  
bus explicantur, omiffis aliis multis, qui ob-  
ter indicantur.

GENESIS.

DEUTERONOMIVM.

- CAP. I.  T vidit Deus quod esset bo-  
num. 2.3  
5. Ambulavitque cum  
Deo, 2.3  
17. Ambula coram me, &  
esto perfectus, 6.1  
23. Crescas in mille millia, 4.6  
25. Mortuus in senectute bona, & plenus dierū,  
3.10.  
28. Vidit scalam Iacob, 1.6  
40. Præpositus pincernarum oblitus est inter-  
pretis sui.  
42. Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus?  
8.11.  
45. Non se poterat ultra cohibere Ioseph.  
Nolite pavere, &c. pro salute enim vestra  
misit me Deus, 8.11.

6. Iuste quod iustum est persequeris. 2.11  
20. Ne pavere faciat corda fratrum suorum, &c.  
1.13.

LIB. I. REG.

13. Duobus autem annis regnavit super Israel,  
3.10  
14. Inveni virum secundum cor meum, &c.  
8.3.  
15. Qua & scissa est, 8.11  
16. Homo videt ea qua parent, Dominus autem  
intuetur cor, 2.3.  
Exagitabat eum spiritus nequam à Domino,  
8.2.  
18. Anima Ionatha conglutinata est anima  
David, 4.6.  
23. Tu regnabis super Israel, & ego ero tibi se-  
cundus, ibid.  
25. Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit  
te, &c. 8.11  
29. Satrapis non places, ibid.

EXODVS.

14. Quid clamas ad me, 5.12.  
18. Ut comederet panem coram Deo, 2.3  
20. Visitans iniquitatem patrum in tertiam &  
quartam generationem, 8.23  
34. Ignorans quod cornuta esset facies sua, 5.14

LIB. II. REG.

5. Divisit Dominus inimicos meos coram me, &c.  
4.2  
12. Ne &c. nomini meo adscribatur victoria,  
3.4.

NVMERI.

11. Quis tribuat ut omnis populus prophetet.  
3.12.

16. Do-

15. Dominus precepit ei, ut malediceret David, 8.2.

LIB. II. PARALIP.

20. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus, &c. 5.2

T O B I A S.

2. Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus, 8.17  
12. Qui acceptus eras Deo, necesse fuit, &c. ibidem

I V D I T H.

8. Ad emendationem, & non ad perditionem nostram evenisse credamus.

E S T H E R.

4. Quis novit utrum idcirco ad regnum veneris. 8.11.  
14. Nunquam latata sit ancilla tua, &c. nisi in te. 3.14.

I O B.

3. Quasi effodientes thesaurum, 1.14.  
Timor quem timebam, venit mihi, &c. 5.16.  
6. Hac mihi sit consolatio, ut affligens me &c. 8.23.  
8. Spes hypocrite peribit, 3.3.  
9. Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam, 8.27.  
10. Mirabiliter crucias me, 4.8.  
11. Quod multo minora exigaris, quam meretur iniquitas tua, 8.23.  
14. Cunctis diebus &c. expecto donec veniat immutatio mea, 2.5.  
33. Et vere deliqui, & ut eram dignus non recepi, 8.23.

P S A L M I.

2. Quare fremuerunt gentes &c. adstiterunt re-

ges terra. 8.3.  
3. Tu es gloria mea, & exaltans caput meum, 8.31.  
5. Visito bona voluntatis tua coruasi nos, 8.10.  
8. Et pecora campi, 1.8.  
9. Non est Deus in conspectu eius, inquinata sunt via eius, &c. 6.1.  
15. Quoniam bonorum meorum non egui, 8.16.  
16. Satiabor cum apparuerit gloria tua, 1.4.  
17. Cum sancto sanctus eris, &c. 1.10.  
68. Dilectus quemadmodum filius unicornium, 8.23.  
30. In manibus tuis sortes mea, 8.14.  
Abscondes eos in abscondito faciei tue, 8.10.  
31. Firmabo super te oculos meos, 6.1.  
Latamini in Domino & exultate iusti. 8.33.  
32. Exultate iusti in Domino, ibid.  
3. Accedite & illuminamini, 5.1.  
Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus; 1.4, 5.17.  
Anima mea exaltabit in Domino, & delectabitur, &c. 8.33.  
36. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones &c. ibid.  
8. Concaluit cor meum intra me, &c. 5.11.  
3. Et nunc, qua est expectatio mea; nonne Dominus? 3.14.  
41. Quando veniam, & apparebo antefacium Dei. 3.14.  
Apud me oratio Deo vita mea, 5.3.  
44. Omnis gloria eius filia regis ab intus, 2.3.  
50. Amplius lava me ab iniquitate mea &c. 1.16.  
Peccatum meum contra me est semper, 5.5.  
54. Quis dabit mihi pennas sicut columba, Vespere, & mane, & meridie narrabo, 5.3.  
Iacta super Dominum curam tuam, 8.11.  
Viri sanguinum, & dolosi non di midiant dies suos, 3.10.  
56. Paratum cor meum Deus, &c. 8.3.  
63. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, 1.16.  
65. Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, 5.5.  
67. Lu-

I N D E X.

- |  |   |
|--|---|
| <p>67. <i>Iusti epulentur, &amp; exultent in conspectu Dei,</i> 2.3.<br/> <i>Qui inhabitare facit unius moris in domo,</i> 4.1.<br/> <i>Praeuerunt &amp;c. in medio iuuenularum tympanistrillarum,</i> 5.1.<br/>         72. <i>Dies pleni inuenientur in eis,</i> 3.10.<br/>         76. <i>Renuit consolari anima mea, memor fui Dei &amp;c.</i> 5.16.<br/> <i>Et dixi, nunc capsi &amp;c.</i> 1.14.<br/>         82. <i>Cor meum, &amp; caro mea exultabunt, &amp;c.</i> 8.33.<br/> <i>Ascensiones in corde suo disposuit, Ibunt de virtute in virtutum</i> 1.5.<br/>         94. <i>Venite exultemus Domino,</i> 8.33.<br/>         100. <i>Psallam &amp; intelligam in via immaculata,</i> 8.20.<br/>         101. <i>Aryit cor meum, quia oblitus sum &amp;c.</i> 1.1.<br/>         102. <i>Quomodo miseretur pater filiorum &amp;c.</i> 5.23.<br/>         103. <i>Montes excelsi ceruis,</i> 5.5.<br/>         104. <i>Quarite faciem eius semper,</i> 6.1.<br/>         106. <i>Quia satiavit animam inanem,</i> 1.3.<br/>         111. <i>In mandatis eius vo. et nimis,</i> 1.14.<br/>         116. <i>Confitemini Domino, quoniam bonus,</i> 3.14.<br/>         118. <i>Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum,</i> 5.8.<br/> <i>In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi,</i> 1.18.<br/> <i>Reuela oculos meos, &amp; considerabo &amp;c.</i> 5.17.<br/> <i>Viam mandatorum tuorum cucurri, &amp;c.</i> 8.24.<br/> <i>Scrutabor legem tuam &amp; custodiam illam,</i> 5.8.<br/> <i>Inclinaui cor meum in testimonia tua, &amp; non in auaritiam,</i> 8.15.<br/> <i>Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte &amp;c.</i> 5.8.<br/> <i>In aeternum non obliuiscar iustificaciones tuas,</i> 2.6.<br/> <i>Quomodo dilexi legem tuam Domine, &amp;c.</i> 5.17.<br/> <i>Inclinaui cor meum &amp;c. propter retributionem,</i> 2.6.3.13.<br/> <i>Labor super eloquia tua, sicut &amp;c.</i> 5.17.<br/> <i>Iniquitatem odio habui, &amp;c.</i> 5.15</p> | <p>119. <i>Heu mihi quia incolatus meus, &amp;c.</i> 3.10.<br/>         126. <i>Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini,</i> 8.20.<br/>         132. <i>Ecce quam bonum &amp; quam iucundum, &amp;c.</i> 4.1.<br/>         137. <i>In conspectu angelorum psallam tibi,</i> 5.1.<br/>         141. <i>Educ de custodia animam meam.</i> 3.10.<br/>         148. <i>Laudate eum Sol &amp; Luna,</i> 2.3.</p> |
|--|---|

P R O V E R B I A.

- |   |  |
|---|--|
| <p>2. <i>Si quaesieris eam quasi pecuniam &amp;c.</i> 1.7.<br/>         4. <i>Ducam te per semitas aequitatis &amp;c.</i> 2.7.<br/> <i>Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant,</i> 1.5.<br/> <i>Iustorum semita quasi lux splendens,</i> 1.5.<br/>         6. <i>Sex sunt quae odit &amp;c. qui seminat inter fratres discordias,</i> 4.8.<br/>         8. <i>Beatus homo, qui audit me, &amp; qui vigilat, &amp;c.</i> 8.27.<br/>         9. <i>Scientia sanctorum prudentia,</i> 5.14.<br/>         10. <i>Egestatem operata est manus remissa</i> 1.12.<br/>         11. <i>Iustitia rectorum liberabit eos,</i> 1.2.<br/>         12. <i>Non contristabit iustum quidquid ei acciderit,</i> 8.4.<br/>         13. <i>Vult &amp; non vult piger,</i> 1.3.<br/>         14. <i>Sperat autem iustus in morte sua,</i> 8.20.<br/>         16. <i>Sortes mittuntur &amp;c. sed à Domino temperantur,</i> 8.1.<br/>         20. <i>Honor est homini, qui separat se à contentionibus.</i> 4.11.<br/>         21. <i>Cogitationes robusti semper in abundantia,</i> 18.<br/> <i>Desideria occidunt pigrum.</i> 1.5.<br/>         24. <i>Septies enim cadet iustus,</i> 4.16.8.20.<br/>         26. <i>Verba susurronis quasi simplicia, &amp;c.</i> 4.8</p> |  |
|---|--|

E C C L E S I A S T E S.

- |  |   |
|--|---|
| <p>4. <i>Laudaui magis mortuos, quam viuentes,</i> 8.20.<br/>         5. <i>Auarus non implebitur pecunia,</i> 8.5.<br/>         7. <i>Melior est dies mortis die natiuitatis, Qui timet Deum nihil negligit,</i> 1.10.<br/>         9. <i>Nescit homo utrum amore an odio dignus sit</i> 1.5.<br/>         10. <i>In pigritiis humiliabitur contignatio, &amp;c.</i> 1.9.</p> | <p style="text-align: right;">12. <i>Deum</i></p> |
|--|---|

I N D E X.

12. *Deum time, & mandata eius observa, hoc est enim omnis homo,* 5.19

CANTICA.

1. *Osculetur me osculo oris sui, Filius matris meae pugnauerunt contra me,* 5.4  
4.20.  
2. *Introduxit me rex in cellam vinariam, Dilectus meus mihi & ego illi,* 8.12  
5. *Ego dormio, & cor meum vigilat, Aperi mihi forer mea.* 5.25  
8. *Comedite amici, bibite, &c. Ne suscitatus neque euigilare faciatis, &c.* 5.4  
5.25.  
*Pone me ut signaculum, &c.* 3.7

SAPIENTIA.

3. *Fulgebunt iusti, & tamquam scintilla, &c.* 1.2.  
4. *Consummatus in breui expleuit tempora multa,* 2.6.3.10.  
6. *Facile videtur ab his, &c. assidentem enim illam foribus suis inueniet, Initium enim illius verissima est disciplina concupiscentia,* 1.3  
1.2  
16. *Quoniam oportet praeuire solem ad benedictionem tuam,* 1.11

ECCLESIASTICVS.

2. *Coniungere Deo & suscipe, ut crescat, &c.* 8.7  
5. *Non appelleris susurro, &c.* 4.8  
6. *Et lingua eucharis in bono homine abundat, Exiguum laborabis & cito edes, &c.* 6.12.  
2.7  
8. *Non strues in ignem illius ligna,* 4.13  
11. *De ea re, qua te non molestat ne certeris,* 4.11.  
18. *Cum consummauerit homo, tunc incipiet, In omni dato non des tristitiam, & verbum melius quam datum, Non impediaris orare semper, Ante orationem prepara animam tuam &c.* 1.14.  
6.12  
1.1  
5.22.

19. *Qui spernit modica, paulatim decidet, &c.* 1.9  
& 10.  
21. *Verbum sapiens quodcumq; audierit, &c. ad se adiciet, &c.* 1.18  
22. *Amicum salutare non confundat,* 4.5  
24. *Qui edunt me, adhuc esuriunt, &c.* 1.4. & 5  
25. *Quae in iuuentute tua non congregasti, quomodo, &c.* 2.9  
27. *Stultus sicut Luna mutatur, homo sanctus, &c.* 8.5  
31. *Infirmetas grauis sobriam facit animam, Intellige qua sunt proximi tui ex te ipso,* 8.16  
4.9  
32. *Gemmula carbunculi in ornamento auri,* 8.12  
35. *Qui conseruat legem, multiplicat orationem,* 2.3  
39. *Cor suum tradet ad vigilandum diluculo, &c.* 5.5  
41. *O mors quam amara est memoria tua, &c.* 8.19  
49. *Memoria losa in compositione odoris, &c.* 1.13.  
51. *Quia modicum laboraui, & inueni mihi multam requiem,* 2.7

I S A I A S.

10. *Vae Assur virga furoris mei,* 8.2  
21. *Si quaritis quarite,* 1.3.  
29. *Sicut somniat esuriens & comedit, &c. ibid.*  
30. *Expectat dominus ut misereatur vestri, ibid.*  
32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, &c.* 8.10  
37. *Venerunt filii usq; ad partum, & virtus non est pariendi,* 1.3  
38. *Dixi, in dimidio dierum meorum, vada, &c.* 3.10  
46. *Qui portamini a meo utero, Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet,* 8.10  
8.11  
47. *Dixisti, non est qui videat me, &c.* 6.1  
49. *Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, &c.* 8.10  
55. *Quare appenditis argentum non in panibus, &c.* 3.3  
65. Puer

I N D E X.

65. Puer centum annorum morietur, & peccator, &c. 3.10

I E R E M I A S.

12. Dixerunt, non videbit nouissima nostra, 6.1  
Desolatione desolata, &c. quia non est qui recogitet, 5.8  
17. In tempore siccitatis non erit sollicitum, 8.10.

T H R E N I.

2. Neque taceat pupilla oculi tui, 5.12  
3. Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia, 2.9  
Sedebit solitarius, &c. 5.9  
4. Quomodo obscuratum est aurum, &c. 1.8  
Qui nutriebantur in croceis, amplexata sunt stercora, 2.8

E Z E C H I E L.

1. Et manus hominis sub pennis eorum, 5.11  
3. Audiui vocem alarum animalium percussentium alteram ad alteram, 1.13  
18. Anima quis peccauerit, ipsa morietur, 8.23  
22. Meique oblita es, 6.1

D A N I E L.

9. Quia vir desideriorum es, 1.3  
10. Ex die primo, &c. exaudita sunt verbatua, 7.9

O S E E.

2. Dedi ei argentum, multiplicauit ei & aurum, &c. 3.5

A M O S.

3. Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit, 8.2

M I C H E A S.

8. Indicabo tibi, &c. sollicitum ambulare, &c. 1.3.

H A B A C V C.

1. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris, 8.1

A G G Æ V S.

1. Seminauisti multum, & intulisti parum, &c. misit eas in sacculum percussum, 3.3

LIB. I. M A C H A B.

8. Omnes obediunt uni, &c. 4.2.

II. MACHAB.

6. Non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri, 8.22  
7. Misere mei, quare in uero nouem mensibus portauit, &c. 1.14

M A T T H Æ V S.

3. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, 1.2  
5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiã, &c. 1.2.  
& 3. extr. & 4. & 7.  
Sic luceat lux uestra corã hominibus, &c. 1.13.  
Nisi abundauerit iustitia uestra, &c. 1.2  
Ut sitis filij patris uestri, &c. 1.7  
Estote ergo uos perfecti, sicut & pater uester, 1.8. & 16.  
6. Attendite ne iustitiam uestram faciatis corã hominibus, &c. 3.3  
Amen dico uobis, receperunt mercedem suam ibidem.  
Orantes autem nolite multum loqui, 5.12  
Tu autem cum ieiunas, &c. 3.6  
Lucerna corporis tui oculus tuus, &c. 3.1  
Ne solliciti sitis anime uestra, &c. 8.30  
Quarite ergo primum regnum Dei, &c. 1.1  
7. Omnia quacunq; uultis, ut faciant uobis homines, & uos facite illis, 4.7  
Petite & dabitur uobis, &c. 5.2. & 12  
11. Regnum colorum uim patitur, &c. 1.6  
13. Videntes non uideant, & audientes non audiant, 5.8  
Simile est, &c. homini negotiatori, 1.7  
17. Do-

I N D E X.

17. *Domine, bonum est nos hic esse,* 1.4. extr.  
 19. *Si vis perfectus esse, &c.* 1.2  
 22. *Hoc est maximum & primum mandatum,*  
 1. 8  
 24. *Vt autem pregnantibus & nutrientibus in  
 illis diebus,* 1.3  
 25. *Beatus ille seruus, quem cum venerit domi-  
 nus eius, &c.* 2.5.  
*Euge serue bone, &c. super multa te constituam,*  
 3. 11.  
*Intra in gaudium Domini,* 3.14.8.33  
 26. *Inutilem seruum ciuis in tenebras, &c.*  
 1. 8.  
*Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille.*  
 8. 20.  
*Vigilate & orate, vt non intretis in tentatio-  
 nem*

M A R C V S.

6. *Venite seorsum in desertum locum: & re-  
 quiescite pusillum.*  
 12. *Quoniam vidua hac pauper plus omnibus  
 misit,* 3.11

L V C A S.

2. *Incedentes in omnibus mandatis, &c. sine  
 querela,* 7.3  
*Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo,*  
 8. 33.  
*Esurientes impleuit bonis,* 1.2  
*Proficiebat sapientia, &c.* 1.6  
 8. *Venit Diabolus & collit verbum, &c.* 1.18.  
*Quod autem in bonam terram, &c.* *ibid*  
 9. *Nemo mitterens manum ad aratrum,* 16  
 10. *In hoc nolite gaudere, &c. gaudete quod no-  
 mina vestra, &c.* 1.1  
*Exultauit Spiritu sancto,* 8. 33  
 12. *Stulte hac nocte animam tuam repetent a  
 te, &c.* 2. 5  
*Sint lumbi vestri praecincti, &c.* 8.19  
*Qua hora non putatis, filius hominis veniet,* 2. 5  
 13. *Memores estote uxoris Loth.* 1.17  
 18. *Oportet semper orare,* 2.3  
*Gratias tibi ago, quia non sum sicut ceteri, &c.*  
 1. 7.  
 19. *Euge, &c. eris potestatem habens super de-  
 cem ciuitates.*

23. *Iesum vero tradidit voluntati eorum.*  
 8. 12.

I O A N N E S.

4. *Qui bibit ex hac aqua sitiet uicium.* 14  
*Qui autem biberit, &c. non sitiet in aeternum,*  
*ibidem.*  
*Videte hominem, qui dixit mihi omnia.* 1.13  
*Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui  
 misit me.* 3.3  
 5. *Iam noli peccare ne deterius, &c.* 8.13  
 8. *Ego qua placita sunt ei, facio semper,* 7.5.  
 8. 34.  
 9. *Qui ex Deo est, verba Dei audit,* 1. 28  
 11. *Lacrymatus est Iesus,* 8.21. extr.  
 13. *Mandatum nouum do vobis,* 41  
 17. *Vt credat mundus, quia tu me misisti,  
 ibidem.*  
*Et dilexisti eos sicut & me dilexisti,* *ibid.*  
 18. *Calicem quem dedit mihi pater,* 8.9

A C T. A P O S T O L O R V M.

1. *Cepit Iesus facere & docere,* 8.1  
 5. *Ibant gaudentes & quoniam digni habiti  
 sunt, &c.* 8.11  
 13. *Et dedit illis Saul, &c. annis quadraginta,*  
 3.10.  
*Virum secundum cor meum, &c.* 8.3  
 28. *Mansit autem biennio toto in suo conductu,*  
 8.16.

A D R O M A N O S.

1. *Qui ergo alium doces te ipsum non doces* 2.1  
 5. *Gloriantur in tribulationibus.* 8.20  
 6. *Quem fructum habuisti, tunc, in quibus nunc  
 erubescitis,* 7.8  
 7. *Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non  
 inuenio.*  
 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bi-  
 num.* 8.4  
 10. *Diues in omnes qui inuocant illum,*  
 5. 3.  
 11. *Si radix sancta, & rami,* 3.1  
 12. *Honore inuicem prouenientes.* 4.7  
*Sollicitudine non pigri, spiritu seruentes*  
 1.14.

I N D E X.

15. Deus autem spei repleat vos omni gaudio, &c.  
8.10.

AD CORINTH. I.

3. Ego plantavi, Apollo rigavit: Deus autem  
&c. 3. 11.

4. Iam saturati estis, iam diuites facti estis,  
1. 6.

5. Sic currite ut comprehendatis.  
1. 7.

10. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari su-  
pra id, &c.  
1. 10.

12. Operatur vnus atque idem spiritus diuidens  
singulis pro ut vult,  
3. 8. 6. 4.  
8. 15

Sic enim corpus idem est, &c.  
4. 4.

13. Emulamini charismata meliora, &c.  
1. 8.  
4. 5.

II. AD CORINTH.

2. Christi bonus odor sumus,  
1. 13.  
Non enim sumus, &c. adulterantes verbum  
Dei,  
3. 5

7. Repletus sum consolatione, &c. in omni tribu-  
latione nostra,  
8. 12

AD GALATAS.

2. Vivo autem iam non ego.  
5. 26

6. Alter alterius onera portate.  
4. 5

AD EPHESIOS.

4. Omnis amaritudo, &c. tollatur a vobis,  
4. 14.

5. Aut scurrilitas, &c.  
6. Seruientes sicut Domino & non hominibus,  
3. 8.

AD PHILIPPENSES.

1. Desiderium habens dissolui & esse cum Chri-  
sto,  
8. 10

2. Factus obediens usque ad mortem.  
1. 17

3. Eadem vobis scribere, &c.  
1. 18.

Propter quem omnia detrimentum feci,  
3. 5.

Ego me non arbitror comprehendisse, &c.  
1. 7.

4. Gaudete in Domino semper,  
8. 33

AD COLOSSENSES.

3. Sicut & dominus donauit vobis, ita & vos,  
4. 14.

AD THESSALON.

5. Sicut fur in nocte, ita veniet  
Sine intermissione orate,  
2. 5  
2. 3

I. AD TIMOTHEVM.

6. Radix omnium malorum est cupiditas.  
8. 15.

II. AD TIMOTHEVM.

2. Non coronatur nisi qui legitime certauerit,  
1. 17.

Noli contendere verbis,  
4. 11  
Seruum autem domini non oportet liti-  
gare.

AD HEBRÆOS.

10. Et tanto magis quanto videritis appropin-  
quantem diem,  
1. 14

11. Inuisibilem tanquam videns sustinuit,  
6. 2

12. Omnis autem disciplina in presenti quidem  
videtur non esse gaudii, &c.  
27

13. Caritas fraternitatis,  
4. 38  
Optimum est enim gratia stabilire cor,  
1. 17.

I A C O B V S.

1. Omne gaudium existimate, &c. cum in ten-  
tationes,  
8. 12

2. Estote factores verbi, &c.  
1. 18

5. Tristatur aliquis vestrum, oret.  
5. 16

I. P E T R I.

2. Si tamen gustatis quoniam dulcis est domi-  
nus,  
1. 4.

5. Omnem

5. *Omnem sollicitudinem proicientes in eum,*  
8. 11.

## I. I O A N N I S.

2. *Sed si quis peccauerit aduocatum habemus*  
*apud patrem, &c.* 2. 8
3. *Videte qualem charitatem dedit nobis pater*  
*ut filii Dei, &c.* 2. 13
- Cum apparuerit similes ei erimus, &c.* 3. 14.  
8. 32.
4. *Si diligamus inuicem Deus in nobis manet,*  
*& charitas eius, &c.* 4. 3
- Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui di-*  
*ligit Deum diligat & fratrem suum.*

3. *Scio opera tua, qui nomen habes, quod vi-*  
*uus & mortuus es.* 3. 10
- Veniam ad te tanquam fur: & nescies qua*  
*hora ad te veniam.* 2. 5
- Quia tepidus es & incipiam te euomere ex*  
*ore meo.* 1. 10
- Ecce sto ad ostium & pulso.* 1. 3
12. *Draco stetit ante mulierem qua erat pari-*  
*tura, &c.* *ibid.*
14. *Et cantabant quasi canticum nouum.* 8. 33
22. *Ego sitienti dabo de fonte aqua vita.* 1. 3
22. *Qui iustus est iustificatur adhuc.* 1. 7.

INDEX





INDEX LOCORVM  
SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ HAC  
SEDVNDAPARTEEXPONVNIVR, O-  
missis multis aliis, quæ solum obiter attinguntur.

Genesis.

- CAP. III  
V. 15. **N**imicitias ponam inter  
te & mulierē tr. VII.  
c. 1.  
4. 6. Iratusq; est Cain  
vehementer & cōcidit  
vultu eius. tr. VI. c. 6.  
6. 6. Et tacitus dolore cordis intrinsecus delebo,  
inquit, &c. Tr. VII. c. 7.  
8. 9. Quacum non inuenisset, ubi requiesceret  
pes eius, reuersa &c. Tr. VI. c. 5.  
21. 8. Creuit igitur puer, & ablatatus est, se-  
cisq; Abraham grande conuiuium. Tr.  
I. c. 1.  
21. 12. Nunc cognoui, quod times Deum. Tract.  
IV. c. 3.  
28. 16. Vere Dominus est in loco isto: non est hic  
aliud nisi domus Dei, & porta nulli tr.  
II. c. 6.  
29. 20. Videbantur illi pauci dies pro amoris  
magnitudine. tr. I. c. 19.  
41. 38. Deducetis canos meos cum dolore ad infe-  
ros. Tr. VI. c. 1.  
49. 20. Aser pinguis panis eius, & præbebit deli-  
tias Regibus. tr. VIII. c. 9.  
50. 15. Nos quoque oramus, &c. ut dimittas ini-  
quitatem hanc. tr. VII. c. 1.

Exodus,

- CAP. 4. v. 6. Produxit leprosam instar niuis. Tr.  
III. c. 4.  
10. Ex quo locutus es ad seruum tuum, impe-

ditioris & tardioris lingua sum. Tract.  
II. c. 5.

15. 25. Ostendit ei lignum, quod cum misisset in  
aqua, in dulcedinem versa sunt. tract.  
I. c. 22.

Iudicum,

- Cap. 7. v. 2. Multus tecum est populus, nec tra-  
detur Madian in manu eius. tr. III. c. 4

Lib. I. Regum.

- Ca. 17. v. 4. 6. Ut faciat omnis terra, quia est Deus  
in Israel, &c. nec in hasta saluat. ibid.  
18. 25. Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tan-  
tum centum præpatia Philistinorum.  
Tr. I. c. 7.

Lib. II. Regum.

- Cap. 6. v. 14. Et Dauid saltabat totis viribus an-  
te Dominum.  
24. 17. Ego sum, qui peccaui, &c. vertatur obse-  
cro, &c. tr. VII. c. 4.

Lib. IV. Regum.

- Cap. 3. v. 15. Nunc autem adducite mihi psaltem  
tract. I. c. 1.

Lib. I. Paralip.

- Cap. II. v. 17. Qui noluit bibere, sed magis libauit  
illam Domino. tr. I. c. 15.  
29. 1. Opus namq; grāde est, nec enim homini præ-  
paratur habitatio, sed Deo. tr. VIII. c. 3.  
14. Tua sunt omnia, & que de manu tua acce-  
pimus, dedimus tibi, tr. III. c. 37.

## Tobias.

Cap. 4. v. 14. *Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas tract. III. c. 16.*

8. 12. *Bona est oratio cum ieiunio. tr. I. c. 1.*

12. 13. *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. tr. IV. c. 3.*

## Esther.

Cap. 5. v. 8. *Veniat Rex ad conuiuium, &c. & aperiam Regi voluntatē meam. tr. VIII. c. 7.*

13. *Cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quam diu viduo Mardocheum, &c. tr. III. c. 2. 2.*

## Iob.

Cap. 1. v. 1. *Var erat in terra Hus, nomine Iob. tr. I. c. 9.*

4. 11. *Tigris perijt, ideo quod non haberet pradam. tr. V. c. 10.*

7. 13. *Vt sculo bona voluntatis tua coronasti nos, tr. IV. c. 12.*

7. 1. *Militia est vita hominis super terram. Et sicut mercenarij dies eius, tr. I. c. 2. tr. IV. c. 1.*

4. *Si dormiero, dicam, quando consurgam: & rursum expectabo vesperam, tr. IV. c. 8.*

20. *Quare me posuisti contrarium tibi. tr. III. c. 9.*

11. 2. *Numquid vir verbofus iusti ficabitur. tract. II. c. 6.*

13. 25. *Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, tr. III. c. 7.*

17. 14. *Putredini dixi, pater meus es, mater mea, vermibus, tr. III. c. 6.*

19. 23. *Quis mihi tribuat, & scribantur sermones mei, &c. tr. I. c. 20.*

28. 13. *Nec inuenitur in terra sua vita viuentium, tr. I. c. 5.*

31. 26. *Si vidi solem cum fulgeret, &c. tr. III. c. 14.*

33. *Si abscondi quasi homo peccatum meum, tr. III. c. 28.*

33. 27. *Peccaui & vere deliqui, tr. III. c. 13.*

38. 17. *Numquid aperte sunt tibi parte mortis, &c. tr. II. c. 2.*

39. 7. *Clamorem exactorio non audit, tr. I. c. 17.*

40. 16. *Sub umbra dormit in secreto, tr. VI. c. 1.*

## Psalmi.

Cap. 1. v. 2. *Sed in lege Domini voluntas eius, tract. III. c. 16.*

4. 5. *Ira scimini & nolite peccare, tr. I. c. 17.*

7. *Dedisti legitimam in corde meo, tr. VI. c. 5.*

5. 13. *Arcum suum tetendit, & parauit illum, tr. VII. c. 7.*

8. 4. *Opera digitorum tuorum, tr. VII. c. 1.*

9. 15. *Qui exaltas me de portu mortis, tr. IV. c. 14.*

10. 4. *Memoriam fecit mirabilia suorum, tr. VIII. c. 1.*

6. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam, tr. I. c. 7.*

15. 8. *Quoniam à dextris est mihi, ne commouear, tr. III. c. 33. tr. IV. c. 12.*

18. 10. *Iudicia Domini vera, &c. dulciora super mel & sauum, tr. VI. c. 6.*

22. 5. *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me, tr. VIII. c. 9.*

5. *Calix meus inebrians quam praeclarus est, ibid.*

26. 9. *Ne declines in ira à seruo tuo, tr. IV. c. 3.*

29. 7. *Ego dixi in abundantia mea, non mensurabo in aeternum, tr. III. c. 7.*

31. 11. *Latamini in Domino, & exultate iusti, tr. VI. c. 7.*

20. *Mox & honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum sumus deficient, tr. III. c. 30.*

37. 18. *Et dolor meus in conspectu meo semper, tr. VII. c. 3.*

38. 1. *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, tr. II. c. 8.*

6. *Substantia mea tanquam nihilum ante te, tr. III. c. 6.*

4. 1. *Quemadmodum ceruus ad fontes aquarum, tr. I. c. 5.*

44. 11. *Obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, tr. V. c. 7.*

48. 21. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis, tr. I. c. 2.*

49. 14. *Immola Deo sacrificiū laudis, tr. VII. c. 6.*

50. 1. *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam, tr. III. c. 39.*

5. *Peccatum meum contra me est semper, tr. VII. c. 4.*

14. *Redde mihi latitiam salutis ari tui, & spiritu principali confirma me, tr. VI. c. 3.*

54. 8. *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, tract. II. c. 5.*

55. 8. *Pro nihilo saluos facies illos, tr. I. c. 20.*

I N D E X.

- 56,2. In umbra alarum tuarum sperabo, tract. IV, c. 16.
- 59,6. Dediti metuantibus te significationem, ut fugiant à facie arcus, tr. VII, c. 7.
- 65,10. Igne nos examinasti, sicut, &c. tr. IV, c. 6.
- 67,1. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, tr. IV, c. 16.
10. Pluuium voluntariam segregabis Deus hereditati tua, tract. III, c. 11.
11. Parasti in dulcedine tua pauperi Deus, Tr. VIII, c. 3.
- 68,21. Improprium expectauit cor meum & miseriam, tr. III, c. 15.
- 79,3. Excita potentiam tuam, & veni ut saluos facias nos, tr. V II, c. 1.
- 83,10. Reſpice in faciem Chriſti tui, tr. V II, c. 1.
- 84,11. Iuſtitia & pax oſculata ſunt, tr. I, c. 1.
- 87,5. Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber, tr. VII, c. 3.
16. Exultatus autem humiliatus ſum, & conturbatus, tr. III, c. 14.
- 90,6. Ab incurſu & demonio meridiano, tr. IV, cap. 19.
14. Quoniam in me ſperauit, liberabo eum proregam eum, quoniam cognouit nomen meum, tr. IV, c. 15.
- 96,11. Lux orta eſt iuſto, & rectis corde latitia, tr. VI, c. 6.
- 103,10. Qui emittit fontes in conuallibus, tract. III, c. 38.
26. Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei, tr. IV, c. 11 & 22.
- 109,4. Tu eſ ſacerdos in æternum, tr. VIII, c. 14.
- 118,14. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnib. diuitijs, tr. III, c. 27.
28. Dormitauit anima mea præ radio, tr. VI, c. 1.
32. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatavi cor meum, tr. VI, c. 2.
54. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ, tr. VI, c. 5.
67. Priuſquam humiliarer, ego deliqui, tract. III, c. 7.
71. Bonum mihi quia humiliavi me, tr. III, c. 39.
- 129,1. De profundis clamaui ad te Domine, tract. IV, c. 16.
- 136,9. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram, tr. IV, c. 18.
- 137,6. Humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit tr. III, c. 38.
- 138,5. Tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum tuam, tr. III, c. 6.
- 139,13. Vir linguoſus non dirigitur in terra, tr. II, c. 6.
- 140,3. Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtante labij meis, tr. II, c. 3.
- 144,9. Miſerationes eius ſuper omnia opera eius, tr. VII, c. 7.

Prouerbia.

- Cap. 3, v. 5. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne imitaris prudentia tua, tr. III, c. 4.
- 4,23. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, tr. II, c. 2.
- 10,19. In multiloquio non deerit peccatum, tr. II, c. 6.
- 15,15. Secura mens quaſi iuge conuiuium, tract. VI, c. 6.
19. Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum, tr. I, c. 10.
- 16,32. Melior eſt patiens, &c. & qui dominatur animo ſuo, &c. tr. I, c. 2.
- 21,21. Quomodo probatur, &c. ſic probatur homo, tr. III, c. 14.
- 22,14. Fovea profunda os aliene cui oratus eſt Dominus incidet in eam, tr. III, c. 39.
- 23,26. Probe ſili in cor tuum mihi, tr. VIII, c. 12.
- 24,9. Abominatio hominum detractor, tr. II, c. 9.
- 25,20. Sicut tinea veſtimento & vermis ligno ita iuſtitia viri nocet cordi, tr. VI, c. 1.
23. Ventus aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem, tr. II, c. 10.
28. Sicut vrbs patens, &c. ſic vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritus ſuum, tr. II, c. 6.
- 27,2. Laudet te alienus: & non os tuum, tr. III, c. 26.
- 29,21. Qui delicate à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem, tr. I, c. 4.
- 31,27. Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit, tr. VIII, c. 12.

Eccleſiaſtes.

- Cap. 7, v. 10. Fecerit Deus hominem rectum, tr. I, c. 2.
- 2,10. Vidi impioſos ſexultos qui etiam cum adhuc viue-

- viuerunt, in loco sancto erant, & laudabantur, tr. III, c. 20  
 9, 1. Nescit homo, virum amore an odio dignus sit tr. III, c. 7  
 10, 7. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram quasi seruos, tr. I, c. 9  
 12, 12. Frequens meditatio carnis afflictio, tr. I, cap. 1

Cantica.

- Cap. 1. v. 12. Inter vbera mea commorabitur, tr. VIII, c. 1  
 12. Fasciculus myrrilia dilectus meus mihi, tr. I, cap. 19  
 2, 15. Capite nobis vulpes paruulas, tr. IV, c. 18  
 3, 6. Que est ista qua ascendit, & c. ex aromalib. myrrha & thuris? tr. I, c. 1  
 8, 6. Fortis est ut mors dilectio, tr. I, c. 19

Sapientia.

- Cap. 8, v. 21. Sciuit quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erant sapientia, tr. III, c. 31. & 35  
 9, 15. Corpus quod corrumpitur, apprauat animam, tr. I, c. 2  
 16, 20. Angelorum esca nutritiisti, & c. omne delectationem in se habentem, & omnium sanctorum suauitatem, tr. II, c. 13

Ecclesiasticus.

- Cap. 2, v. 1. Fili accedens ad seruitutem Dei, para animam tuam, & c. tr. IV, c. 1  
 2. Deprime cor tuum & sustine, tr. III, c. 3  
 4. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & c. in humilitate tua patientiam habe, tract. III, c. 3. & 14  
 3, 20. Quando magnus & humiliat, tr. III, c. 4  
 21. Et ab humilibus sonoratur, tr. III, c. 38  
 29. Peccator auertiet ad peccandum, tr. IV, c. 6  
 7, 4. Per tristitiam vultus corrigitur animis delinquentis, tr. II, c. 10  
 8, 12. Non omni homini cor tuum manifestes, tr. IV, c. 21  
 19, 10. Audiuiti verbum aduersus proximum tuum, commoratur in te fidens quoniam non te dirumpit, tr. II, c. 9  
 23. Est qui nequiter humiliat se, tr. III, c. 13  
 26. Ex visu cognoscitur ori, & c. tr. II, c. 1  
 21, 15. Non est sensus, ubi est amaritudo, tr. IV, cap. 1  
 29. In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum, tr. II, c. 8

- 36, 10. Omnis autem ponderatio non est digna continentis anima, tr. III, c. 35  
 28, 28. Sapi aures tuas spinis, tr. II, c. 9  
 29, 20. Gratiam fidei uisoris ne obliuiscaris, de die enim prote animam suam, tr. VII, c. 6  
 30, 16. Non est oblectamentum super cordis gaudium, tr. VI, c. 6  
 24. Tristitiam longe repelle a te: multos enim occidit tristitia, tr. VI, c. 1  
 31, 1. Vigilia honestatis tabefaciet carnes, tr. I, c. 1  
 34, 9. Qui non est tentatus, quid scit? tr. IV, c. 9  
 35, 12. In omni dato hilarem fac vultum tuum, tr. VI, c. 2  
 2. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, tr. III, c. 3  
 36, 2. Cor prauum dabit tristitiam, tr. VI, c. 6  
 37, 20. Ante omnia opera verbum verax precedat te, tr. II, c. 11  
 23. Qui Sophistice loquitur, odilis est, ibid.  
 38, 19. A tristitia enim festinat mors, tr. VI, c. 1  
 43, 26. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius, tr. IV, c. 9

Isaias.

- Cap. 1. v. 6. A planta pedis, & c. non est in eo sanitas, tr. VII, c. 3  
 24. Heu consolabor super hostibus meis, tr. VII, c. 7  
 6, 8. Ecce ego, mitte me, tr. III, c. 36  
 10, 15. Numquid gloriabitur securus? tr. III, c. 4  
 27. Computrescet iugum a facie olei, tr. I, c. 19  
 38, 9. Quem docetis, & c. ablatos a lacte, auulso ab operibus? tr. I, c. 1  
 22. Peregrinum est opus eius ab eo, tr. VIII, c. 1  
 32, 17. Et erit opus iustitie pax, tr. I, c. 1  
 38, 1. Egrotauit Ezech. usq. ad mortem, tr. VII, c. 6  
 40, 17. Omnes gentes quasi non sint coram eo, tr. III, c. 6  
 31. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, tr. I, c. 19. & tr. III, c. 36  
 48, 22. Non est pax impijs, dicit Dominus, tr. III, c. 21  
 52, 7. Predicantis pacem, annuntians bonum, tr. VII, c. 1  
 57, 12. Impij autem quasi mare feruens, tr. I, c. 10  
 66, 2. Ad quem respiciam nisi ad pauperulum, & c. tr. III, c. 38  
 12. Ad vbera portabimini, & c. quomodo situi mater blandiatur, & c. tr. IV, c. 14

Ieremias.

- Cap. 1. v. 7. Noli dicere, puer sum, tr. III, c. 36  
 9, 21. Ascen-

I N D E X.

- 9.21. *Ascendit mors per fenestras nostras, tr. II. c. 2.*  
 30.14. *Plaga inimici percussit te castigatione cruci-  
 deli, tr. III. c. 39*  
 31.3. *In charitate perpetua dilexi te, tr. VII. c. 6*

Threni.

- Cap. I. v. 12. *O vos oēs qui transitis, &c. tr. VII. c. 3*  
 8. *Peccatum peccavit Ierusalem, propterea in-  
 stabilis facta est, tr. IV. c. 6.*  
 3.30. *Saturabitur opprobrijs, tr. III. c. 15*

Oseas.

- Cap. 2 v. 6. *Ecce ego sepiam viam tuam, tr. I. c. 10*  
 14. *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad  
 cor eius, tr. II. c. 5*  
 9.14. *Da eis vuluam sine liberā, & vbera aren-  
 tia, tr. III. c. 4*  
 11.3. *Ego nutritus Ephraim, tr. IV. c. 7*

Jonas.

- Cap. I. v. 12. *Tollite me & mittite in mare, scio e-  
 nim quoniam propter me, &c. tr. VII. c. 4*  
 2.1. *Præparauit Dominus piscem grandem & de-  
 glutiret Ionam, tr. IV. c. 14*

Habacuc.

- Cap. 2. v. 3. *Quia veniens veniet, & non tardabit  
 tr. IV. c. 14*

Zacharias.

- Cap. I. v. 15. *Ira magna ego irascor super gentes o-  
 pulentas, tr. III. c. 39*  
 9.17. *Quid enim bonum eius est, & quid pulchrū  
 eius, nisi frumentum electorum, & vinū  
 & germinans virgines? tr. VIII. c. 10.*

Matthæus.

- Cap. 4. v. 6. *Mitte te deorsum, tr. IV. c. 11*  
 5. 3. *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est  
 regnum cælorum, tr. III. c. 1*  
 8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vi-  
 debunt, tr. I. c. 1*  
 6.13. *Et ne nos inducas intentionem, tr. IV. c. 1*  
 16. *Tu autem cum ieiunas unge caput tuum,  
 tr. VI. c. 2*  
 10.16. *Estote prudentes, sicut serpentes, tr. V. c. 1*  
 11.12. *Regnum calorum vim patitur, & violen-  
 ti rapiunt illud, tr. I. c. 7*  
 29. *Discite a me, quia mitis sum, & humilis cor-  
 de, tr. III. c. 3, & 15 & 22*

30. *Iugum meum suauē est, & onus meum la-  
 ue, tr. I. c. 19*  
 16. 24. *Si quis vult venire post me, abneget se-  
 metipsum, &c. tr. I. c. 2. & 12*  
 25. *Qui voluerit animam suam saluam face-  
 re, perdet eam, tr. I. c. 8*  
 18.10. *Angeli eorum in cælis, &c. tr. IV. c. 19*  
 19. 21. *Si vis perfectus esse, &c. tr. III. c. 17*  
 22. 4. *Ecce prandium meum parauit, &c. & om-  
 nia peccata, tr. VII. c. 3*  
 26. 24. *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo  
 ille, tr. III. c. 1*  
 35. *Si oportuerit me mori locum, &c. & si om-  
 nes scandalizati fuerint, &c. tr. III. c. 8*  
 41. 46. *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti  
 me? tr. VII. c. 3*  
 28. 20. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consum-  
 mationem sæculi, tr. VIII. c. 1*

Marcus.

- Cap. 9. v. 25. *Exclamans, & multum discerpens  
 eum, exiit ab eo, tr. IV. c. 2*  
 16. 14. *Exprobrauit incredulitatem eorum, &  
 duritiam cordis, tr. III. c. 4*

Lucas.

- Cap. I. v. 38. *Ecce ancilla Domini, tr. III. c. 30*  
 43. *Et vnde hoc mihi? tr. VIII. c. 1.*  
 51. *Fecit potentiam in brachio suo, tr. VII.  
 c. 1*  
 78. *Per viscera misericordia Dei nostri, tr. VII.  
 VII. c. 5.*  
 2. 10. *Euangelizo vobis gaudium magnum, tr. VII.  
 VII. c. 1*  
 44. *Requirebant eum inter cognatos & notos,  
 & non inuenientes, tr. V. c. 1*  
 4. 24. *Nemo propheta acceptus est in patria sua,  
 tr. V. c. 3*  
 6. 46. *Quid autem vocatis me Domine, Domine,  
 & non facitis quæ dico? tr. I. c. 1*  
 9. 23. *Tollat crucem suam quotidie, tr. I. c. 18.*  
 30. *Et dicebant excessum eius, quem comple-  
 rurus erat, tr. VII. c. 5.*  
 60. *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tr.  
 V. c. 6.*  
 62. *Nemo mittens, &c. & respiciens retro, a-  
 ptus est regno calorum, ibid.*  
 10. 18. *Videbam satanam sicut vulgur de cælo  
 cadentem, tr. III. c. 30.*  
 12. 48. *Omnis*

- 12, 48. *Omni autem cui multū datum est, multum quæretur ab eo, &c. tr. III, c. 37*  
 50. *Baptismo Sabæo baptizari, & quomodo coarctor? tr. III, c. 15*  
 14, 8. *Cum inuitatus fueris ad nuptias, ne discubas in primo loco, tr. III, c. 21*  
 26. *Si quis venit ad me, & non odit patrem, &c. non potest meus esse discipulus, tr. V, c. 6*  
 17, 10. *Cum feceritis omnia, &c. dicite, serui inutilis sumus, tr. III, c. 4 & 32*  
 18. *Nonne decem mandati sunt, & nouem ubi sunt? non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena? Tr. VII, c. 6*  
 21, 34. *Ne forte grauentur corda uestra crapula tr. I, c. 1*  
 22, 15. *Desiderio desiderauit hoc pascha manducare uobiscum, tr. III, c. 15*  
 19. *Hoc facite in meam commemorationem, tr. VIII, c. 1. 6 & 14*  
 24, 32. *Nonne cor nostrum ardens erat in uobis? tr. II, c. 14*

**Ioannes,**

- Cap. 2, v. 4. *Quid mihi & tibi est mulier? tr. V, cap. 6*  
 3, 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, tr. VII, c. 1*  
 4, 10. *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, &c. ibid.*  
 5, 35. *Erat lucerna ardens & lucens, tr. II, c. 1*  
 6, 56. *Cayo mea uere est cibus, &c. in me manet & ego in eo, tr. VIII, c. 9 & 10*  
 8, 44. *In ueritate non stetit, tr. III, c. 30.*  
 50. *Ego non quero gloriam meam, est qui quærat, & iudicet, tr. III, c. 29*  
 11, 28. *Vocauit Mariam sororem suam silentio, tr. II, c. 8*  
 13, 1. *In finem dilexit eos, tr. VIII, c. 1*  
 5. *Cæpit lauare pedes discipulorum, tr. VIII, c. 4*  
 12. *Scitis quid fecerim uobis? tr. VII, c. 6*  
 15. *Exemplum enim dedi uobis, ut quem admodum, &c. tr. VII, c. 8*  
 14, 31. *Surgite, eamus hinc, tr. VIII, c. 9*

**Epistola ad Romanos.**

- Cap. 1, 2, v. 24. *Tradidit eos Deus in desideria, &c. tr. III, c. 3. 9*

- 4, 18. *Qui contra spem in spem credidit, tr. VIII, cap. 2*  
 5, 10. *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus, &c. multo magis reconciliati, salui erimus, tr. VI, c. 7*  
 15. *Non sicut delictum, iter & domum, tr. VII, cap. 1*  
 7, 19. *Non enim quod dolo lenium, hoc facio, sed quod nolo, &c. tr. I, c. 2*  
 23. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, tr. I, c. 17*  
 83. *Deus filium suum mitens in similitudinem carnis peccati, tr. III, c. 15*  
 18. *Non sunt condigna passionis huius temporis, &c. tr. I, c. 20 & 22*  
 32. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed &c. quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? tr. VII, c. 1. & 7*  
 10, 15. *Euangelizantium bona, tr. VII, c. 1*  
 14. *Induimini Dominum Iesum Christum, tr. VIII, c. 10*

**I. ad Corinthios.**

- Cap. 1, v. 17. *Ut non euacuetur crux Christi, Tr. III, c. 4*  
 27. *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, &c. & non gloriatur omnis caro, ibid.*  
 3, 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum &c. ibid.*  
 4, 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, tr. III, c. 7*  
 6, 8. *Fugite fornicationem, tr. IV, c. 21*  
 9, 22. *Omnibus omnia factus sum, tr. I, c. 6 & tr. II, c. 14*  
 25. *Et illi quidem, & corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam, tr. I, c. 20*  
 26. *Sic pugno non quasi a rem uerberans, tr. I, cap. 4*  
 10, 13. *Fidelis Deus, qui non patietur uos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, tr. II, IV, c. 7. & 14*  
 31. *Sicut ergo manducetis, &c. omnia in gloriam Dei facite, tr. I, c. 13*  
 11. *Propter Angelos, tr. VIII, c. 16*  
 26. *Quotiescumq; &c. mortem Domini annuntiabitis, tr. VIII, c. 6*  
 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pomæ illo edat, tr. VIII, c. 4*

I N D E X.

- 13, 11. *Cum essem paruulus, loquebar, &c. cum autem factus sum vir, &c. tr. II, c. 3*  
 15, 10. *Non ego autem, sed gratia Dei meum, tr. I, c. 19*

II. Ad Corinthios.

- Cap. I, v. 12. *Gloria nostra, hoc est, testimonium conscientia nostra, tr. VI, c. 6*  
 3, 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, tr. III, c. 36*  
 4, 7. *Habemus thesaurum istum in uasi fictilibus, &c. tr. III, c. 38*  
 10. *Semper mortificationem Iesu &c. ut & uita Iesu manifestetur in corporib. nostris, tr. I, c. 22*  
 6, 10. *Quasi tristes, semper autem gaudentes, tr. II, c. 7*  
 9, 7. *Non ex tristitia, &c. hilarem enim datorem diligitur Deus, tr. VI, c. 2*  
 12, 6. *Parco autē, ne quis existimet supra id quod uidet in me, tr. III, c. 26*  
 7. *Datus est mihi stimulus carnis, tr. IV, c. 7*  
 9. *Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur, tr. III, c. 10 & tr. IV, cap. 6*  
*Libenter igitur gloriabor in infirmitatib. meis ut in habitet in me, &c. tr. III, c. 11*  
 10. *Cum infirmor, tunc potens sum, tr. III, c. 10*

Ad Galatas.

- Cap. 2, v. 20. *Viuo autem, iam non ego, uiuit uero in me Christus, tr. VIII, c. 12*  
*Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me, tr. VII, c. 6*  
 4. *Ubi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, tr. VII, c. 1*  
 5, 16. *Spiritu ambulate, tr. I, c. 6*  
 17. *Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, tr. I, c. 2 & 8*  
 22. *Fructus autem spiritus est gaudium, tract. VI, c. 6*  
 24. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, tr. I, c. 6*  
 6, 1. *Cōsiderans, teipsū ne & tu tēteris, tr. III, c. 37*  
 3. *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit ipse se seducit, tr. III, c. 6*  
 14. *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, tr. I, c. 23, & tr. VIII, c. 11*

Ad Ephesios.

- Cap. 2, v. 4. *Deus autem, qui dicitur est in misericordia, tr. III, c. 3 & tr. VII, c. 7*  
*Propter nimiam elaritatē suam, qua dilexit nos, tr. VII, c. 5*  
 4, 24. *Induite nouum hominem, tr. VIII, c. 11*  
 29. *Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat sed si quis bonus, &c. tr. II, c. 12*  
 5, 4. *Scurritas, qua ad rem non pertinet, ibid.*  
 6, 10. *Induite uos armaturam Dei, ut possitis stare, tr. VII, c. 1*

Ad Philippenfes.

- Cap. 2, v. 8. *Mortem autem crucis, tr. I, c. 23*  
 4, 4. *Gaudete in Domino semper, tr. VI, c. 4*  
 12. *Scio humiliari, scio & abundare, tract. III, c. 36*  
 13. *Omnia possum in eo qui me confortat, tr. I, c. 19*

I. Ad Theſſalonicenſis.

- Cap. 3, v. 5. *Ne forte tentauerit uos is qui tentat, tr. IV, c. 3*  
 4, 12. *Ut non contristemini, sicut & ceteri qui spēs non habent, tr. VI, c. 7*  
 5, 10. *Sine uigilemus siue dormiamus simul cum illo uiuamus, tr. II, c. 16*  
 6, 8. *Habentes autem alimenta, tr. I, c. 25*

II. Ad Timotheum.

- Cap. 3, v. 12. *Omnes, qui pie uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutionem patientur, tr. IV, c. 1*

Ad Hebraeos.

- Cap. 7, v. 3. *Sine patre, sine matre, sine genealogia, tr. V, c. 7*  
 17. *Tu es sacerdos in aeternum, tr. VIII, c. 14*  
 9, 4. *Ut appareat nunc uultui Dei pro nobis, tract. VII, c. 1*  
 10, 4. *Impossibile est enim sanguine taurorum & hircorum auferri peccata, tr. VIII, c. 14*  
 12, 1. *Qui proposito sibi gaudio, &c. tr. I, c. 22*  
 24. *Habemus sanguinis asperſionem melius loquentem quam Abel, tr. VII, c. 1.*

S. Iacobi Epistola.

- Cap. 1, v. 4. *Patientia opus perfectum habet, tract. VII, c. 5*  
 12. *Beatus uir qui suffert tentationem, &c. accipiet coronam uitae, tr. IV, c. 4*  
 13. *Deus*

I N D E X.

13. Deus nōminem tentat, tr. IV, c. 3  
 17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, tr. III, c. 30  
 19. Sit autem omnis homo velox ad audiendū, tardus autem ad loquendum, tr. II, c. 8  
 28. Si quis putat se religiosum esse, tr. II, c. 6  
 Non refrenans linguam suam, tr. II, c. 4  
 3. 2. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, ibid.  
 4. 1. Unde bella & lites in vobis? tr. IV, c. 1  
 7. Resistite diabolo, & fugiet a vobis, tr. IV, c. 10
- S. Ioannis Epistola I.**
- Ca. 3. v. 1. Videte qualē charitatē dedit tr. VII, c. 1  
 18. Non diligamus verbo, neq; lingua, sed opere & veritate, tr. VII, c. 5  
 4. 9. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo laquantur, tr. II, c. 13  
 19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos, tr. VII, c. 5  
 5. 3. Mandata eius grauiā non sunt, tr. I, c. 19

Apocalypsis.

- Cap. 4. v. 10. Mittebant coronas suas antesthranum, dicentes, &c. tr. III, c. 30  
 7. 14. Lauērunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni, tr. IV, c. 4. & tr. VII, cap. 1  
 14. 11. Nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam, & imaginem eius, tr. I, c. 10  
 20. 1. Vide Angelum descendantē, &c. apprehendit draconem serpentem antiquum, &c. & ligauit eum per annos mille, &c. tr. IV, c. 11.

F I N I S.





INDEX LOCORVM  
SACRÆ SCRIPTVRÆ, QUI IN  
HAC TERTIA PARTE PARTI-  
cularius exponuntur, omiffis multis alijs, quæ  
nonnifi in tranfcurfu declarantur.

GENESIS.

- C**ap. 2. 15. Tulit Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illū. Tract. 11. c. 9.  
17. De ligno autem scientia boni & mali ne comedas. Tr. V. c. 1.  
3. 3. Ne forte moriamur. Tr. V. c. 6.  
6. Deditque viro suo, qui comedit, &c. Tr. 11. c. 5.  
15. 10. Aves autem nō diuisit. Tr. 11. c. 6  
18. 32. Non delebo propter decem. Tr. I. c. 9.  
19. 22. Festina, & saluare ibi, quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. *ibid.*  
29. Cum enim subuerteret Deus ciuitates, &c. recordatus Abrahæ, liberauit Loth, &c. *ibid.*  
22. 3. Igitur Abraham de nocte confurgens. Tr. V. c. 3.  
16. Multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli. Tr. V. c. 6.  
25. 22. Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Tr. V. c. 10.  
27. Esau vir gnarus venandi, & homo a-

gricola, Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis Tr. 11. c. 6.

EXODVS.

8. 19. Digitus Dei est hic. Tract. I. c. 15.  
26. Non potest ita fieri, abominationes enim Ægyptiorum Domino Deo nostro. tr. 11. c. 6.  
13. 3. Mementote diei huius, in qua egressi estis de Ægypto. *ibid.*  
16. 7. Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. tr. V. c. 14.  
18. 17. Nō bonā rem facis, &c. tr. VIII. c. 5  
22. 18. Dijs non detrahes. tr. V. c. 14.  
25. 25. Super illam, alteram coronam annectam. tr. VI. c. 2.  
32. 10. Dimitte me, ut irascatur furor meus. tr. I. c. 9.  
33. Aut si non facis, dele me de libro tuo. tr. I. c. 10. & 13.

NUMERI.

4. 19. Aaron et filij eius intrabūt in sanctuariū ipsiq; disponent opera singulorū, & diuidēt qd portare q̄s debeat. tr. VII. c. 11.  
16. 31. Dirupta est terra sub pedibus eorū, & operiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis, &c. descenderuntque viui

22.4. Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas vsq; ad radices carpere, tr. I. c. 9.

## I O S V E.

7.9. Et quid facies magno nomini tuo: tr. I. cap. 16.

## I V D I C V M L I B E R.

16.19. Rasi septem crines eius, &c. statim ab eo fortitudo discessit, tr. VI. c. 6.

## L I B. I. R E G.

3.5. Ecce ego, vocasti enim me, tr. V. c. 5.

8.7. Non te abiecerant, sed me ne regnem super eos, tr. V. c. 14.

9.9. Eamus ad videntem, tr. V. c. 10.

15.12. Melior est obedientia quam victima &c. tr. V. c. 1.

23. Quasi peccatum arietis est repugnare, & quasi scelus idololatria, nolle acquiescere, tr. V. c. 14.

24.6. Percussit cor suum David, eo quod abscidisset ora chlamidis Saul, tr. V. c. 14.

## L I B. II. R E G.

11.11. Arca Dei, &c. ego ingrediar, &c. per salutem tuam, &c. non faciam rem hanc, tr. IV. cap. 16.

## L I B. III. R E G V M.

10.8. Beati viri tui, & beati serui tui, qui stant coram te semper, tr. 11. c. 6.

## L I B. IV. R E G V M.

7.13. Pater & si rem grandem dixisset tibi Propheta, certe facere debueras, quanto magis, &c. tr. VI. c. 7.

## L I B. II. P A R A L I P.

16.7. Qua habuisti, fiduciam in Rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit, &c. tr. I. c. 17.

20.12. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te, ibid.

15. Tanti modo confidete, state, videbitis auxilium Domini super eos, &c. tr. I. c. 16.

4.6. Vbi est timor tuus, fortitudo tua, tr. IV. c. 10.

18. Consumuntur velut à tinea, tr. VI. c. 9.

31.1. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitare quidē de virgine: quā enim parte haberet in me Deus desuper, tr. IV. c. 1.

41.13. Faciē eius precedit egestas, tr. VI. c. 5.

## P S A L M I.

Psal. 15.6. Funes ceciderūt mihi in praclaris: etenim hereditas mea, &c. tr. III. c. 3.

18.13. Ab alienis parce seruo tuo, tr. VI. c. 9.

22.5. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos: qui tribulant me, tr. IV. c. 6.

38.10. Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti, tr. V. c. 12.

54.16. Descendat in infernum viuētis, tr. VI. c. 6.

61.11. Diuitia si affluant, nolite cor apponere, tr. III. c. 4.

68.11. Operui in ieiunio animam meam, & posui vestimentū meū ciliciū, tr. IV. c. 7.

72.23. Ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum, tr. V. c. 8.

75.6. Viri diuitiarum, tr. III. c. 3.

79.13. Destruisti maceriam eius, & vindemi aut eam, &c. tr. VI. c. 1.

80.6. Diuertit oneribus dorsum eius, tr. II. c. 6.

90.14. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, tr. I. c. 16.

106.42. Omnis iniquitas oppilabit os suū, tr. VII. c. 5.

118.136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, tr. I. c. 10.

130.2. Si non humiliter sentiebam, &c. sicut ablatatus est super matre, ita retributio in anima mea, tr. VI. c. 6.

137.1. Ecce nūc benedicite Dominum, &c. quō

- 36.1. *Stat in domo Domini, & c. tr. III. c. 6.*  
 38.17. *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus. tr. II. c. 6.*  
 40.5. *Nimis honorati sunt amici tui Deo nimis confortatus est principatus eorum, tr. III. c. 2.*  
 40.5. *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum, tr. VIII. c. 1.*  
 P R O V E R B I A.  
 3.5. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne imitaris prudentiam tuam, tr. II. c. 15.*  
 12. *Quem enim diligit Dominus, corripit, quasi pater in filio conplacet sibi, tr. VIII. c. 1.*  
 21. *Custodi legem atque consilium, & erit vita anima tua, tr. VI. c. 2.*  
 9.8. *Argue sapientem, & diligit te, tr. VIII. c. 2.*  
 11.25. *Anima qua benedicit, impinguabitur, tr. I. c. 6.*  
 12.1. *Qui odit increpationes, insipiens est, tr. VIII. c. 2.*  
 13.7. *Est quasi dives, cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit, tr. III. c. 4.*  
 14.26. *Intimore Domini fiducia fortitudinis, tr. IV. c. 10.*  
 33. *Acceptus est Regi minister intelligens, tr. V. c. 3.*  
 21.28. *Vir obediens loquetur victorias, tr. V. c. 1.*  
 22.11. *Qui diligit cordis munditiam propter gratiam laborum suorum habebit amicum regem, tr. IV. c. 1.*  
 26.15. *Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum illam convertit, tr. I. c. 8.*  
 27.5. *Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus, tr. VIII. c. 1.*  
 28.13. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, tr. VII. c. 1. 23. Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum, tr. VIII. c. 7.*  
 31.23. *Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terra, tr. III. c. 2.*  
 E C C L E S I A S T E S.  
 4.10. *Va soli, tr. VII. c. 3. 12. Funiculus triplex difficile rumpitur, tr. II. c. 2.*  
 5.9. *Auarus non implebitur pecunia, tr. III. c. 4. 11. Saturitas autem diuitis non finit eum dormire, tr. III. c. 3.*  
 10.11. *Si mordeat serpens in silentio, tr. VII. c. 3.*  
 11.3. *Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent, tr. I. c. 4.*  
 C A N T I C A.  
 1.1. *Meliora sunt ubera tua vino, tr. I. c. 6.*  
 3. *Exultabimus, & letabimur in te, memores ubera tuorum super vinum, tr. VII. c. 9.*  
 15. *Leetulus noster floridus, tr. II. c. 7.*  
 2.7. *Adturo vos filia Ierusalem, per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis, & c. tr. I. c. 6. 10. Surge & propera amica mea, & c. ibid. & c. 7.*  
 5.13. *Expoliaui me tunica mea, tr. II. c. 9.*  
 8.8. *Soror nostra parua, & ubera non habet, tr. I. c. 4.*  
 S A P I E N T I A.  
 10.17. *Reddidit iustis mercedem laborum suorum, tr. I. c. 18.*  
 18.21. *Proferens seruitutis sua scutum orationem, tr. I. c. 19.*  
 E C C L E S I A S T I C V S.  
 2.6. *Serua timorem illius, & in illo veterasce, tr. IV. c. 9.*  
 4.25. *Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, tr. VII. c. 7.*  
 6.14. *Qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum, tr. VII. c. 2.*  
 16. *Amicus fidelis medicamentum vita ibid.*  
 25. *Et in torques illius colla tuum, tr. II. c. 5.*  
 36. *Si videris sensatum, enigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus, tr. VII. c. 2.*  
 13.2. *Pondus super se tollet, qui* hone-

- honestiori se communicat. tr. I. c. 14.  
 19. 1. Qui spernit modica paulatim decider. tr. VI. c. 5.  
 20. 3. Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam. tr. VIII. c. 4.  
 21. 7. Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. tr. VIII. c. 3.  
 27. 4. Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. tr. IV. c. 9.  
 19. Si denudaueris abscofa illius, non persequeris post eum. tr. VII. c. 3.  
 32. Rectorem te posuerunt, & c. curam illorum habe. tr. I. c. 18.  
 33. 1. Timenti Dominum non occurrent mala, & c. tr. IV. c. 9.  
 34. 16. Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & c. tr. VI. c. 10.

## I S A I A S.

1. 13. Ne offeratis ultra sacrificiū frustra. tr. V. c. 7.  
 3. 14. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus. tr. III. c. 2.  
 5. 2. Quid est quod debui ultra facere vinea mea, & non feci? tr. I. c. 18.  
 6. Nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem. tr. I. c. 4.  
 6. 8. Quem mittam, & quis ibit nobis: ecce ego, mite me. tr. I. c. 15. & tr. V. c. 3.  
 7. 13. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo: tr. V. c. 14.  
 33. 6. Timor Domini ipse est thesaurus eius. tr. IV. c. 10.  
 37. 3. Venerint filii vsq. ad partum, & virginitas non est pariendi. tr. VII. c. 6.  
 54. 9. Iuravi ut non irascar tibi, & non increpente. tr. VIII. c. 1.  
 58. 3. Quare ieiunauimus, & non aspexisti, & c. ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. tr. V. c. 4.

60. 8. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi colūba ad fenestras suas? tr. IV. c. 2.  
 61. 8. Ego Dominus, & c. odio habens rapinam in holocausto. tr. II. c. 2.  
 63. 5. Indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. tr. I. c. 11.  
 64. 7. Non est, & c. qui consurgat & teneat te. tr. I. c. 9.

## I E R E M I A S.

5. 1. Circuite, an inueniatis virum facientē iudicium, & c. tr. I. c. 9.  
 6. 8. Erudire Ierusalem, ne forte recedat anima mea à te. tr. VI. c. 5.  
 7. 16. Tu ergo noli orare p̄ populo hoc, & c. & non obstitas mihi, tr. I. c. 9.  
 9. 21. Ascendit mors per fenestras nostras. tr. IV. c. 2.  
 15. 19. Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris, tr. I. c. 2.  
 16. 16. Ecce ego mittam piscatores multos, & c. mittā eis multos venatores, tr. I. c. 11.  
 23. 21. Non mittēbā prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. tr. VII. c. 1.

## T H R E N I.

2. 9. Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini, tr. VII. c. 10.  
 3. 51. Oculus meus deperditus est animam meam, tr. IV. c. 2.

## B A R V C H.

44. Beati sumus Israel, quia que Deo placent, manifesta sunt nobis, tr. V. c. 10.

## E Z E C H I E L.

13. 5. Non ascendistis ex aduerso, neq. opposuistis murum pro domo Israel, tr. I. c. 9.  
 16. 42. Et requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescēt, nec irascar amplius, tr. VIII. c. 1.  
 22. 30. Quasiui de eis virum, qui interponeret sepem, tr. I. c. 9.

44. 28. Non

I N D E X.

44.28. Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum, & possessionem non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. tr. III. cap. 3.

D A N I E L.

12.3. Qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stella in perpetuas aeternitates, tr. I. c. 2.

O S E A S.

7.11. Et factus est Ephraim quasi columba seducta, non habens cor, tr. V. c. 9.

13.12. Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius, dolores parturientis venientes, tr. VII. c. 6.

I O N A S.

4.11. In qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram & sinistram tr. I. c. 13

M I C H E A S.

7.1. Va mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemia, tract. I. c. 18.

H A B A C V C.

1.16. Cibus eius dilectus, tr. IV. c. 9.

Z A C H A R I A S.

9.27. Quid enim, &c. nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines, tr. IV. c. 6.

M A T T H A E V S.

5.3. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, tr. III. c. 1. & 4. & 10.

9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, tr. I. c. 2.

14. Vos estis lux mundi, tr. I. c. 5.

16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant, &c. tr. VI. c. 9.

3.9. Habeo sub me milites, & dico huic, vade & vadit, &c. tr. V. c. 6.

10.16. Et simplices sicut columba, tr. V. c. 9

11.5. Pauperes evangelizantur, tr. I. c. 14.

13.43. Simile est regnum caelorum homini negotiatori, &c. tr. III. c. 2.

14.31. Modica fidei quare dubitasti? tr. I. cap. 16.

16.25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, &c. tr. V. c. 11.

26. Quid enim prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, anima vero sua, &c. aut quam dabit homo commutationem, &c. tr. I. c. 5.

19.14. Sinite paruulos, &c. ad me venire, talium est, &c. tr. VI. c. 6.

21. Si vis perfectus esse, vade, &c. tr. II. c. 1. & 4. tr. III. c. 1. tr. VI. c. 2.

& habebis thesaurum in caelo, tr. VI. cap. 1.

23. Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum caelorum, tr. VI. c. 1.

27. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? tr. IV. c. 2. & 4.

Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim, &c. tr. III. c. 2.

28. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, tr. III. c. 4.

29. Centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit, tr. III. c. 3.

22.30. In resurrectione, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in caelo, tr. IV. c. 1.

23.37. Quoties volui, &c. quemadmodum gallina, tr. I. c. 12

25.21. Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui, tr. VI. c. 6.

40. Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mi-

hi fecistis tr.V.c.II.

26.41. Vigilate & orate, ut non intretis in  
tentationem, tr.IV.c.6.

M A R C V S.

9.28. Hoc genus in nullo potest exire, nisi in  
oratione & ieiunio, tr.IV.7.

10.21. Iesus autem intuius eum, dilexit eum,  
tr.VI.c.2.

30. Accipiet centies tantum nunc in tem-  
pore hoc, tr.III.c.3.

51. Quid tibi vis factam? tr.V.c.4.

L V C A S.

6.38. Mensuram bonam, & confertam, &  
coagitatam, & superfluentem dabunt  
in sinum vestrum, tr.VI.c.6.

8.39. Narra quanta tibi fecit Deus, tr.I.  
c.12.

9.26. Qui me erubuerit, & c. hunc filius ho-  
minis erubescet, & c. tr.VI.c.9.

54. Nescitis cuius spiritus sitis, tr.I.c.13.

10.2. Ecce ego mitto vos, tr.V.c.13.

16. Qui vos audit, me audit, tr.V.c.II.  
& 14.

34. Alligavit vulnera eius, infundens oleum  
& vinum, tr.I.c.13.

14.28. Quis enim ex vobis volens turrim  
aedificare, & c. qui non renuntiat omnibus  
quae possidet, non potest esse meus discipu-  
lus, tr.III.c.1.

16.10. Qui fidelis est in minimo, & in ma-  
iori fidelis est, & qui in modico iniquus est,  
& in maiori iniquus est, tr.VI.c.5. & 6.

17.6. Iesus autem ibat cum illis, tract.I.  
c.14.

10. Cum feceritis omnia quae praecepta sunt  
vobis, dicite, serui inutiles sumus, tr.I  
c.15.

13. Ite, ostendite vos sacerdotibus, & fa-  
ctum est, dum irent, mundati sunt, tr.  
VII.c.3.

19.22. De ore tuo te iudico, serue nequam  
tr.I.c.6.

24.49. Vos autem sedete in ciuitate, quo-  
ad usque induamini virtute ex alto, tr.  
I.c.4.

I O A N N E S.

1.23. Ego vox clamantis in deserto, tract.  
I.c.8.

2.3. Vinum non habent, tr.V.c.15.

20. Omnis enim qui male agit, odit lucem  
tr.VII.c.3. & 5.

4.6. Iesus ergo fatigatus ex itinere, tr.I.c.11.

5.35. Erat lucerna ardens & lucens, tr.  
I.c.8.

8.34. Omnis qui facit peccatum, seruus est  
peccati, tr.II.c.5.

10.15. Et ego agnosco patrem, tr.I.c.2.

17. Propterea me diligit pater, quia ego po-  
no animam meam, & c. ibid.

11.3. Ecce quem amas infirmatur, tr.V.  
c.15.

12.6. Dixit autem hoc, non quia de egenie  
pertinebat ad eum, sed quia fur erat, tr.  
VI.c.5.

14.15. Si diligitis me, mandata mea serua-  
te, tr.VI.c.3.

19.34. Vnus militum lancea latius eius aper-  
tuit, tr.IV.c.6.

21.7. Discipulus ille quem diligebat Iesus,  
tr.IV.c.1.

15. Pasce agnos meos, tr.I.c.2.

17. Pasce oves meas, tr.V.c.6.

A C T A.

4.35. Vendebant & ponebant ante pedes  
Apostolorum, tr.III.c.1.

6.2. Non est aquum nos derelinquere ver-  
bum Dei, & ministrare mensis, tr.III.  
c.15.

9.6. Domine quid me vis facere? tract.  
V.c.4.

7. Ingre-

I N D E X.

7. Ingredere civitatem, & ibi dicitur tibi, quid te oporteat facere, tr. V. c. 5. & 11.  
 8. Apertis oculis nihil videbat, ad manus autem trabentes, introduxerunt, tr. V. c. 5.  
 10. 6. Hic dicit tibi, quid te oporteat facere, tr. V. c. 11.

AD ROMANOS.

4. 18. Contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, tract. V. c. 16.  
 9. 3. Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus meis, tr. I. c. 6. & 13.  
 12. 17. Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, tr. VI. c. 9.  
 13. 3. Vis non timere potestatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa, tr. V. c. 2.

I. AD CORINTH.

1. 17. Non in sapientia verbi, ut non euacuetur crux Christi, tr. I. c. 8.  
 2. 7. Infirma mundi elegit Deus, & c. tr. I. c. 15.  
 3. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, tr. I. c. 18.  
 9. 25. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, tr. IV. c. 3.  
 15. 10. Abundantius illis omnibus laboravi, tr. I. c. 18.

II. AD CORINTH.

3. 6. Idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera, sed spiritu, tract. I. c. 7. & 15.  
 4. 7. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, tr. IV. c. 3. & 9.  
 6. 10. Tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, tr. III. c. 3.  
 8. 9. Qui propter nos egenus factus est, cum cum esset dives, tr. I. c. 14. tr. III. c. 8.  
 13. Non enim ut aliis sit remissio, vobis au-

- tem tribulatio, sed ex aequalitate, tr. I. c. 5.  
 11. 14. An se enim Satanias transfiguravit se in Angelum lucis, tr. V. c. 9.  
 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur? tr. I. c. 10.

AD GALATAS.

6. 1. Vos qui spirituales, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, tr. VII. c. 9.

AD EPHESIOS.

4. 23. Renouamini spiritu mentis vestrae, tr. II. c. 9.  
 6. 5. Servi obedite dominis carnalibus, & c. sicut Christo, tr. V. c. 11.  
 6. Servientes sicut Domino, & non hominibus, ibid.

AD PHILIPPENSES.

2. 21. Mihi vivere Christus est, tract. II. c. 7.  
 2. 8. Omnia arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, tr. III. c. 4.  
 12. Cum metu & tremore vestram salutem operamini, tr. IV. c. 9.

4. 1. Gaudium meum & corona mea, tr. I. c. 6.

AD COLOSSENSES.

3. 23. Quodcumque facitis ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus, tr. V. c. 11.

I. AD THESSALON.

2. 20. Vos enim estis gloria nostra & gaudium, tr. I. c. 6.

I. AD TIMOTHEVM.

4. 17. Attende tibi, tr. I. c. 4.  
 5. 23. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, & c. tr. V. c. 16.  
 6. 8. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus, tract. III. c. 8.  
 10. Radix omnium malorum est cupiditas, tr. III. c. 1.

II. AD

## II. AD TIMOTHEVM.

2. 25. Cum modestia corripientur eos qui  
resistunt veritati, tr. VIII. c. 7.

## AD HEBRÆOS.

12. 6. Quem enim diligit Dominus casti-  
gat, flagellat autem omnem filium quem  
recipit, tr. VIII. c. 1.

13. 17. Obedite prepositis vestris, & subia-  
cite eis: ipsi enim peruigilant, quasi ra-  
tionem pro animabus vestris reddituri,  
& c. tr. V. c. 10.

## EPIST. IACOBI.

3. 17. Quae autem desursum est sapientia,  
& c. suauis, tr. VIII. c. 3.

4. 8. Appropiate Deo, & appropinquabit  
vobis, tr. VI. c. 6.

5. 20. Qui conuertit fecerit peccatorē, & c.  
operiet multitudinē peccatorū, tr. I. c. 2.

## EPIST. I. PETRI.

2. 18. Non tantum bonis & modestis, sed  
etiam discoloris, tr. V. c. 11.

20. Quae enim est gloria, si peccantes &  
colaphizatis sufferitis, sed si beneficientes  
patienter sustinetis, & c. tr. VI. c. 9.

## II. PETRI.

2. 19. A quo enim quis superatus est, hu-  
ius & seruus est, tr. II. c. 5.

## EPIST. IVDÆ.

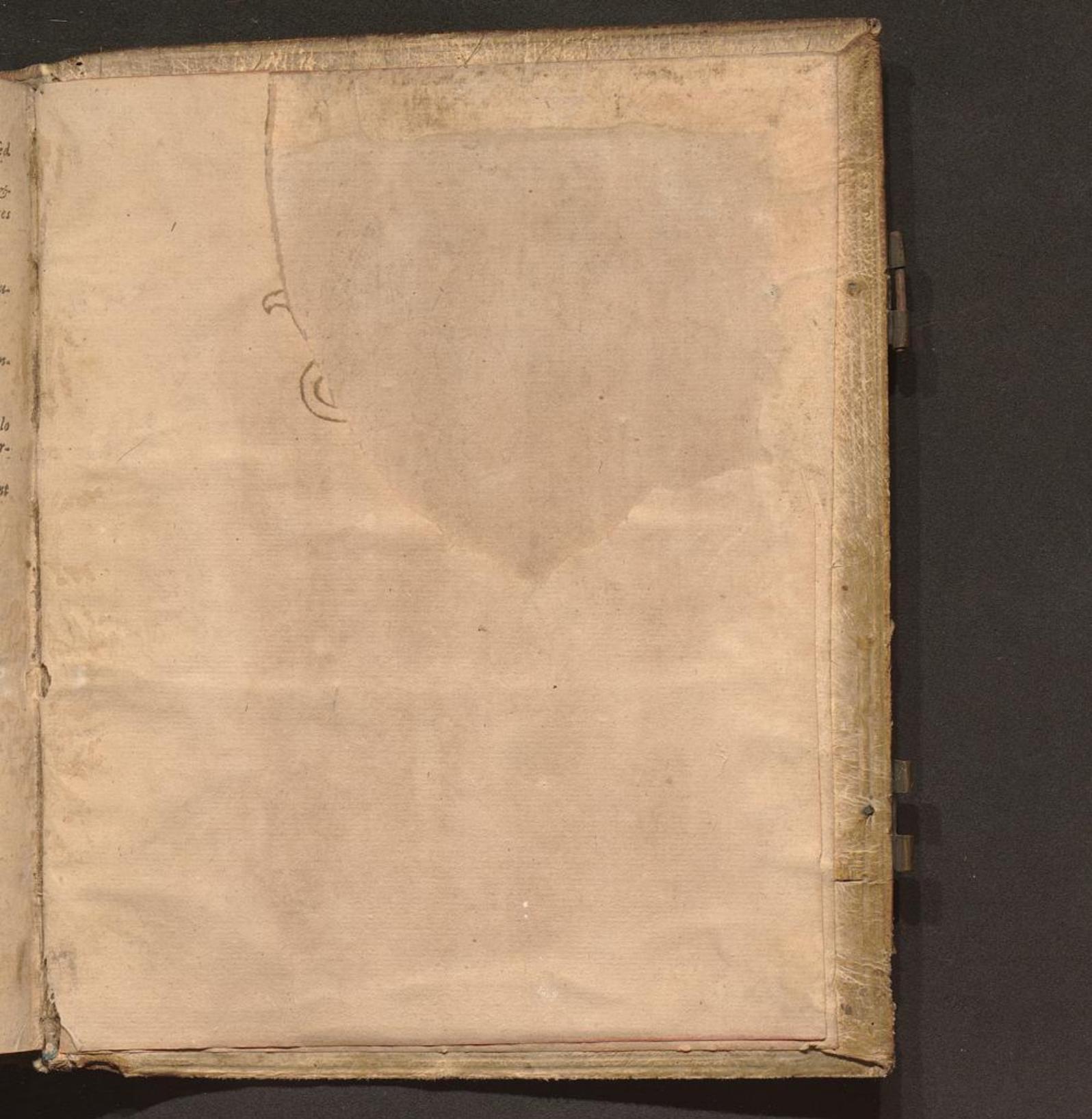
2. 12. Ibi sunt nubes sine aqua, quae à ven-  
tis circumferuntur, tr. I. c. 4.

## APOCALYPSIS.

3. 12. Faciam illum columnam in templo  
Dei mei, tr. VI. c. 19. Ego quos amo ar-  
guo & castigo, tr. VIII. c. 1.

14. 1. Vidi supra montem Sion, & c. hi sunt  
qui cum mulieribus, & c. tr. IV. c. 1.

F I N I S.



## II. AD TIMOTHEVM.

2. 25. Cum modestia corripientur eos qui  
 resisterunt veritati, tr. VIII. c. 7.

## AD HEBRÆOS.

12. 6. Quem enim diligit Dominus casti-  
 gat, flagellat autem omnem filium quem  
 recipit, tr. VIII. c. 1.

13. 17. Obedite prepositis vestris, & subia-  
 cete eis: ipsi enim peruigilant, quasi ra-  
 tionem pro animabus vestris reddaturi,  
 & c. tr. V. c. 10.

## EPIST. IACOBI.

3. 17. Quae autem desursum est sapientia,  
 & c. suauis, tr. VIII. c. 3.

4. 8. Appropiate Deo, & appropinquabit  
 vobis, tr. VI. c. 6.

20. Qui conuerti fecerit peccatorē, & c.  
 multitudinē peccatorū, tr. I. c. 2

## EPIST.

2. 18. Non tantum  
 etiam discolorati

20. Quae enim  
 colaphizatis  
 patienter sus-

II

2. 19. A quo  
 ius & seru-

E

2. 12. Ib  
 eis cir

3. 12.





Thodericij  
De  
Exercitio perfectionis

Th  
2147